This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

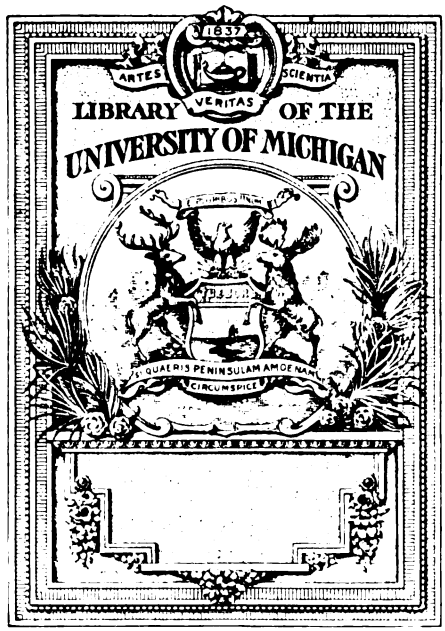
1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

839.88
T49r

MAGDALENE THORESEN

ROMANER OG FORTÆLLINGER

FJERDE BIND

MAGDALENE THORESEN

ROMANER OG FORTÆLLINGER

FOLKEUDGAVE

FJERDE BIND

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

KJØBENHAVN 1904 KRISTIANIA

Trykt hos J. Jørgensen & Co. (M. A. Hannover)

MAGDALENE THORESEN

BILLEDER

FRA

MIDNATSOLENS LAND

I—II

FOLKEUDGAVE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KJØBENHAVN KRISTIANIA

Trykt hos J. Jørgensen & Co. (M. A. Hannover)
1904

BILLEDER FRA MIDNATSOLENS LAND

I

(1884)

Nov.16.07. 377 Free Ch. Bk. C... 128 S

205017

TIL MIN DATTER

DOROTHEA ELISABETH FALSEN

I det stormomsuste Øde,
lysnet kun af Nordlysflammen;
i de trætte Tankers Møde
har vi taget Kampen sammen.

Solen lukkede sit Øje,
Mulmet løftede sit Stængsel, —
mellem Taagemurens Høje
delte vi det samme Fængsel.

Men som Dødstegn blev mig givet —
som den jog sit Gys i Blodet,
fik jeg Liv af Ungdomslivet;
fik jeg Haab af Ungdomsmodet.

Fik jeg Viljens Vinge lettet,
fik jeg over Taagens Høje
ved Din Haand min Bane rettet
mod det vaagnende Soløje.

Tag min Bog da som et Minde,
som min Hjertens Tak, Du Kjære!
Du vil — trods Du Fejl kan finde,
dog min *gode* Læser være.

KYSTEN.

NAAR man en vakker Dag styrer ud fra Trondhjem, Olaf Trygvesons gamle Kongestad, og sætter Kursen opefter mod det arktiske Norden, sker det med en blandet Fornemmelse af store Forventninger og Banghed. — Nordlands og Finmarkens Kyster har sin Saga, som ikke altid er skrevet ind med Solskyer over et blinkende Havspejl. Fantasien kan heller ikke give Tid, den maa bestandig foregribe Erfaringen, og saaledes har man paa Forhaand oplevet en Del af det Forventede, — man har beundret, og man har skjælvet, og nu vil man, at Virkeligheden skal give sit Tilskud; men det er, hvad den i Begyndelsen af Rejsen ikke gjør. Den slaar meget mere en god Del af paa Fantasiens flotte Udstyr og lader en vis Nøgternhed træde isteden. Men man ved jo, at man er paa Vejen til de store Syners Land, og skulde det end ikke indfri alle Fantasiens Løfter, har man dog med Historien i Haanden et Krav, som Virkeligheden nok kan ændre, men ikke afvise.

Det var mod Midtsommertid. I de fagre Bygder ved Trondhjemsfjorden stod Skoven grøn, og alle Søer og Elve blinkede varmt i den højtgaaende Sols Lue. Efterhaanden som Farten gik paa, tabte man dog Som-

merens blomstrende Spor af Syne, — en nøgen Fjeldkyst afsatte sin almindelige Graastensform i Øst, og en Mangfoldighed af Øer og Skjær stængte i Vest for Havets Inddrev. Der fandtes i Naturens Aasyn ikke et Træk, som markerede Lidenskaben — og da vækker det ingen Interesse, selv om det lig Fuldmaanen glider ud i et eneste Smil.

Det første, som slaar ved et fremspringende Drag, er Skjæret med Fyrtaarnet. Det varsler paa samme Tid om Fare og Frelse i dette svulmende Archipel, som Skibet uafladeligt svinger imellem, — har altsaa den høje Post i Samfundet, og et Stade saa nederligt! Fiskeørnens Rede oppe i Fjeldskarret er ikke mere ørkenagtig. Og her sidder da i Regelen en gammel Sømand som Vogter; efter sit farefulde Virke paa Søen er han tumlet ind paa denne Friplads — for at hvile ud! I Stormen oprejst mod Havets evige Trusel, i Stille omkredset af den dødelige Taushed. Det er en eksceptionel Samfundsstilling, hvis sociale Fradrag nok kunde forlange et materielt Tillæg. En stor Natur stiller store Krav til sit Folk, men der er stundom Misforhold imellem dem, hvorpaa det Store strander.

Efter at have passeret en aaben, rivende Fjord, bøjer man ind i et mindre Fjordløb, hvor man omsider kaster Anker ved den første By, Namsos. Den ligger smukt og giver et Billede af Lunhed og Fred. Hvad der i Trondhjem bær Sommerens fuldt udviklede Præg, er dog her ikke naaet længere end til Vaarens ungdommelige Brydning med den gamle Vinters Forstokkethed.

En Kystbys Fysiognomi træder ret levende frem ved et saadant Anløb af Dampskibene; thi det kræver uvilkaarligt, at Tankerne er samlede. Udlosning og Indladning af Varerne jager hurtigt en hel Del forskjelligtstillede Mennesker sammen: den faste Arbejdsstok med det sikkre Lag, den løse med de spejdende Miner og Hænderne parat, — Kontorbetjenten med et sandt Janus-Syn, paa engang tællende, vurderende og maaltagende,

— Toldofficianterne med det traditionelle skeptiske Drag i Næsen — Sælgekjærringer, Ilbud og gabende Smaabørn, Rejsende med alvorlige eller fornøjede Miner, — og endelig Lediggjængere af alle Arter, der væver sin skjødesløse Nærværelse ind i Billedet som et Slags Grundstof, medens det handlende Liv danner Mønsteret derpaa. Men Tiden er kort, og en alt forudseende Snarraadighed er Lederen i Bevægelsen; her tages ikke fejl af Retningen, her løbes ikke an mod Forhindringer, thi er de der, da springes de over, eller de fjernes uden Tidsspilde, — og altsammen uden en eneste Lyd af ældre Tiders Kommandoraab, der fik selv den Uvedkommende til at fare sammen.

Saa standser Arbejdet, Hastværket puster ud, og der indtræder en Pause; i denne melder Efternøleren sig, farende som en Sprængbombe gjennem Massen — tilslut ender det Hele som Afkjølingen af et kogende Vand, og idet Skibet langsomt glider ud fra Bryggen igjen, synker Billedet tilbage i den Ligegyldighed, som følger ovenpaa ethvert stakaandet Foretagende.

Og videre gaar Farten; i Fantasien opadstigende, for Synet i jevn Fladhed. Stoppestederne veksler, men Karakteren bliver paa noget nær den samme. Forventningen irriteres, og man begynder at udfordre Naturaanderne. Uvilkaarligt maaler man Skibets Størrelse og Bestand i Forhold til Arbejdet. Det fremviser hint Lag af smilende Imødekommen og ubøjelig Haardhed, som ofte mødes hos stærktprøvede Karakterer: der er Tid til at fare med Lempe, og Tid til at bestaa en Kamp paa Liv og Død.

Endelig bærer det henover et større Fjordløb, og et Sus af Nordmandshavet, som Nordenskiøld har døbt det, jager Bølgerne op om Skibets Stavn. Samtidigt tykner det i Skyen, og enkelte store Sneflokker daler ned som hvide Rosenblade. Naturen har efterhaanden afkastet baade Sommerens og Vaarens Smykker, og staar nu i fuldt Vinterskrud. Det gjør næsten Hukom-

melsen til en Løgner: Hvad betyder det, at man har set Sommeren, det kan ligesaagodt have været Sommeren fra ifjor. Den snehvide Fjeldstrand ombølget af det mørkeblaa Hav taaler ingen letsindig Sommertanke i sin Nærhed, — ingen Latter, intet af alt det friskende Livsfyld, hvormed Sommerfugle, Engblommer og duftende Skovløv fostrer Sjælen. Saa tager man omsider, hvad der er, og slaar en Streg over, hvad der var.

Op af de mørke Vande rejser Skjærene sine sorte Hoveder. Store Flokke af Søfugle sidder paa dem, nogle flakser med de vandtrukne Vinger, for at klare dem til en ny Flugt, — andre holder sig oppe som Skibbrudne, der efter en haard Kamp endelig har frelst sig paa Land, men endnu staar overvældede af Faren. Længere borte stiger en Ø op af Sneblændingen, — den er ikke meget mærkværdig at se paa, men den har sin Saga at berette, og da hilser man den med Interesse. Det er *Lekøen*.

Paa denne Ø herskede nemlig i fordums Dage en Kvinde, kaldet Lekø-Møen. Til hende bejlede *Hestmanden*, Herskeren paa en anden Ø, kaldet Hestmandøen, der set fra Siden faar en vis Lighed med en Ridende, hvis lange Kappe ligger bagud over Hesten. Lekø-Møen sviger nu sin mægtige Bejler, hvorover han forbitret spænder Buen for at sende hende den dræbende Pil. Men en Redningsmand kaster sin Hat ivejen, og Pilen gjennemborer Hatten istedenfor den troløse Mø. Da gaar Solen op idetsamme, og alle Parterne forvandles til Sten. Derfor staar endnu den Dag idag Lekø-Møen paa Lekø, Hestmanden paa Hestmandø, og den frelsende Hat, som kaldes Torghatten paa Torge, bestandig fremvisende sit Hul, der i Nærheden set skal danne en ganske artig Tunnel, — og endelig paa en fjerde Ø, som en prægtig Bautasten, den mægtige Pil.

Saaledes har i gamle Dage Befolkningen søgt at bringe en Mening ud af Fænomenet. Heldigvis har de havt meget Stof og liden Kritik, vi skulde ellers nu

staa kolde overfor mange af Naturens Afvigelser, der ved Sagnet har beholdt sin usvækkede Interesse; thi Sagnet er isandhed en Folkedigtning, som ikke er grebet ud af Luften, men med barnlig Fantasi udformet af Virkeligheden. Traditionen vil bevare den i de mindre Træk, saalænge Naturen fremholder den i de store — og vi vil aldrig blive saa kloge, at dens Barnesprog ikke finder et lyttende Øre.

Dog er det ikke blot Sagnet, det er ogsaa Historien, som med skarpe, tydelige Træk har mærket denne Klippekyst. Saavel fra den gamle Tid som fra den nyere staar her indskrevet mange Navne, som minder om Stordaad og et kraftigt borgerligt Virke. Men de mægtige Jordegodser er udskiftede og Kapitalerne fordelte, og uagtet her endnu findes Enkelte, som med rigt Udbytte driver store Foretagender, er den egentlige Matadortid dog forbi. Men intetsteds i Norden har Naturen været mere indrettet paa at fotsre den Slags Smaakonger end her, hvor hver eneste af disse større Øer har kunnet danne en Stat for sig med sin egen naturlige Grænse.

Efterhaanden fremgaar nu de store Fjeldformer. Prægtigt løfter den snefulde Kyst sig op af Bølgerne, der mere og mere sortner under Luftens Tykning. Himlen har isandhed en truende Pande. Pludselige Vindstød jager pibende gjennem Tougværket og varsler om et Uvejr i Havet, og tung, man kunde sige dump, gaar Farten fremad forbi den Fjeldkolos, som bærer *Svartisen*, en af Norges pragtfuldeste Bræer, paa sine Skuldre. Af den uhyre Ismasse ser man dog ikke meget, kun hist og her et Blink mod Skyen, forresten er Alting Sne fra Hoved til Fod.

Saa nærmer man sig endelig Polarkredsen, og det giver Respekt. Ingen tænker mere paa at udfordre Naturaanderne. Kunde man liste sig forbi deres Forposter mens de sov, fristedes man endog til at give Afkald paa det nærmere interessante Bekjendtskab med

dem. Det er ikke let at komme i de store Magters Vold; gjennem Fantasien gaar det endda, men Virkeligheden har noget mere at sætte til. — Nu løfter *Hestmandøen* sig op i Synskredsen, og den gjør et slaaende Indtryk. Naturligvis husker man paa Sagnet, som knytter sig dertil, og man smiler ad den naive Snarraadighed, hvormed Digtet har sprunget over alt det Mellemliggende, og trods de store Afstande ganske naturligt har faaet Stoffet passet ind i hinanden, som om det laa Side ved Side. Mere og mere vildt fremtræder nu Kysten, uagtet de spaltede, sønderrevne Toppe bærer Sneens bløde Omsvøb. Dette er *Salten* med sine dybt skjærende Fjorde, sine sagnrige Dalfører og sin Malstrøm, som i rivende Styrke endog skal overgaa den berømte Lofothvirvel. Fra Fjordaabningen ser man Indlandets mægtige Fjeldtoppe fortone sig spøgelsesagtigt gjennem Snefogets flimrende Lysning, og endelig anløbes den næste By, Bodø.

Den har ikke noget særeget Præg at fremvise, hverken af sine Kystforholde eller sin arktiske Beliggenhed. Af historiske Momenter har den fra Fortiden vistnok enkelte, som kunde vække Interesse, i Nutiden læser man sig kun til Nødvendighedens Angivelser i hvert af dens kuede Drag. Men Bodø ligger i storslaaede Naturomgivelser, og vil man blot tage Byen som det faste Punkt, hvorfra man løfter Synet mod det brede Skue af Vestfjordens Indløb og de pragtfulde Alper, som dels i Nærheden rager svimlende op af Øerne og det faste Land, og dels i Fjernets Blaanen dukker fantastisk op af Havet, da faar den en anden og højere Rang. — Det hænder jo, at man ser en tarvelig udstyret Mand, som staar i Kredsen af en Flok unge, stærkt-udrustede Sønner, man giver ham i den Anledning en Æreshilsen.

Idet man forlader Bodø, træffer man paa et af de Navne, som saa ofte findes paa farefulde Steder hele Kysten opover. Det er *Landegode*, det gode Land. Hvert fremspringende Punkt, som i Ulykkens Stund har

vist Vejen til Frelse, eller til Hvile, er af Sømanden givet Navnet *god*. Det er jo et af de Ord, som siger Alt i Et. Men *Landegode* yder ikke ret længe sit gode Landeværn. Den skarpe Vestenvind sætter i brede Kast ind fra Havet og klarer op i Sneskyen. Skibet har forladt den tunge Slidgang, og skyder stolt gjennem de højryggede Søer, — nu har det Brug for sine Kræfter, og det benytter dem kongeligt. Dette er den berygtede Vestfjord, som bruser ind mellem Lofotvæggen og Hammerøen, og som paa sin brede Bane ofte gaar frem med et Storhavs Vælde.

Man samler sig til Modstand, thi undslippe kan man jo ikke, — og endelig: Den, som Faren ikke gjør ræd, gjør den stærk; uvilkaarlig ser man sig om for at iagttage sine Lidelsesfæller. Stille Grupper af Mænd fra de forskjellige Samfundslag sidder og staar, hvor der findes en lunende Plads, enkelte dog lige ved Søens og Stormens stærkeste Inddrev. Ikke et eneste Aasyn er mærket af Forsagthed — Udtrykket er forskjelligt, men Styrke er Hoveddraget i dem alle. Man kunde ved et nøjere Eftersyn ganske vist læse Kystens Historie i disse Skikkelser, ligesom man læser Familiehistorien i et Billedgalleri.

En fremkastet Yttring fik denne Tanke til at slaa an. Man paakalder aldrig forgjæves Interessen for en Karakteristik, hvad enten det gjælder Samfundet eller den Enkelte. En Person rejste sig op og præsenterede sig som en af Figurerne i Kystgalleriet. Dette var Velværets Mand, hvilket han ogsaa med Fornøjelse indrømmede.

»Jeg er nu iblandt dem, som *er kommen over det*,« henkastede han. — »Vi maa Allesammen baske med Farer og Møje i disse Egne. Men saa er jo rigtignok Udbyttet forskjelligt. Der er dem, som vedholden kommer indenfor Skjærene, og der er dem, som lever og dør udenskjærs, — jeg hører Gudskelov til de Første.«

Man fristedes til at betragte denne Mand lidt nøjere. Han var i Femtiaarsalderen. Et Ansigt med brede Former, aabent Udtryk og et lidet Fremkig af Snuhed. Det var en Skikkelse, hvor Aarene havde afsat sig i faste Lag, og Erfaring var hans Kulturmærke. Forresten var han Kystlivets Mand, det tog man ikke fejl af, ligesaalidt som af den Betegnelse: En, som er kommen over det. Han fortsatte med en vis flot Iver sin Tale: »Ja, De kan jo nok omtrent gjætte, hvad jeg er naaet frem til, men jeg tvivler om, at De ser dybere i Sagen. Vi kommer nu snart til et Stoppested, der kan jeg levere yderligere Bevis, thi der bor jeg. — Det er et vejrhaardt Sted, men naar Sommeren en Gang kommer, er det ret vakkert — og det er indbringende. — Der bor en Del Fiskere omkring i Nærheden, og de søger Allesammen til mig. Jeg udstyrer desuden selv adskillige Baadlag, og har til Udleje baade Hjælder og flere rummelige Fiskestuer.«

»En halv Alen i Kvadrat til hvert Individ?«

»Aanej, der er dog lidt mere. Men hvad forlanger De, i Fisketiden er der knapt om Plads.«

»Men i Overmaal af Sygdom og Usundhed!«

»Det er ganske vist. Der flyver ikke stegte Duer i Munden paa Nogen af os.« Han saa sig uvilkaarlig omkring, som om han krævede Naturen til Vidne paa sine Ord, — og isandhed! den leverede en slaaende Illustration. »Jeg er nu,« vedblev han, »en holden Mand, men jeg har arbejdet.«

»Hvad har det at sige, naar Arbejdet er lykkedes.«

»Det er sandt. Jeg maa bemærke, at da jeg for noget over tredive Aar siden kom hertil og overtog et forfaldent Landhandleri — med laante Penge i Lommen, da var der ikke store Udsigter, uagtet jeg havde Polarhavet lige for mig. I de første ti Aar gik Mesteparten af min Fortjeneste i Bergensernes Lomme; thi med Landhandleriet fulgte ogsaa den udestaaende Gjæld, og omtrent al den Fisk, jeg kunde udskibe, gik til Bergen,

hvor jeg efter gammel Skik fik den Pris, Kreditor selv satte. — Samtidig hermed forliste tre Vintre i Rad et og to Baadlag, som jeg paa noget nær selv havde udstyret, det gav alvorlige Stød, maa De tro. Men da saa min Hustru døde, var jeg rigtignok lige ved at komme paa Knæerne, og det var ikke alene, fordi hun gav mig den gode Hjælp i Livet, men fordi hun blev mig berøvet paa en saa skrækkelig Maade.«

Han betænkte sig et Øjeblik og saa sig omkring paa Land og Hav med et højst mærkeligt Blik. Det var et Fremblik af den Klogskab, Dristighed og forsigtige Beregning, som alletider blander sig i en Dyretæmmers energiske Syn.

»Hun omkom paa Havet,« fortsatte han omsider. »Ser De — der er noget frygteligt i Naturen her, — det er ligesom en ond Magt, der altid ligger paa Sprang. Der lader sig ingen Ting beregne overfor Polarhavet. Det har sine egne Luner, jeg vil ikke sige: som Kvindfolk; thi det er snarere som en af de Tyranner, man har læst om, der blev gale af Overmagten.« Han saa sig atter omkring med hint mærkelige Blik og med et eget haardt Drag om Munden, som dog lidt efter lidt gled over i Vemod. »Med min Hustru havde det sig saa,« vedblev han, »vi var i Besøg hos en Familie et Par Mil bortenfor os. Det var taaleligt Vejr, da vi hen paa Dagen la' ud for at dra' hjemover igjen, og da det var ved stigende Maane, tog vi ikke i Betænkning at regne et Stykke af Kvælden med til Turen. Men vi gjorde som der siges Regning uden Vært, og i Stunden var Havet jo Værten. Han meldte sig ogsaa! I et Øjeblik tyknede Luften til, og et Snedrev med Ilinger kom sættende ind fra Sydvest, præcise, saasom De selv har oplevet det, kun lidt mere ilter. Jeg havde et Par raske Gutter paa Baaden, og da Vinden var god, lod vi staa til en Stund med to Klør tilbords; saa maatte vi skiftes til at sidde paa Sejlet for at holde det, og uagtet vi ikke slap Øskarret af Hænderne, var det med Nød, vi

holdt Vandet ude. Men hvad hjalp det! I en Haandvending var Baaden hvælvet og Søen slog over os. Uagtet Snedrevet kom vi dog alle fire lykkeligt op paa Hvælvet. Min Kone havde ikke mange Kræfter, og jeg støttede hende saa godt jeg kunde; men Baaden drev af for Bygerne, og Landkjending var ikke til at øjne. Saaledes bar det ud over Natten, og vi søgte saa godt det lod sig gjøre at holde Mod i hinanden. Den ene af Gutterne gav sig til at synge en Salme. Det kan jo hænde, at jeg paa Landjorden havde bedt ham tie stille med sit Snøvl; men Gud velsignede baade ham og Salmen, det hørtes i Nødens Stund baade trøstende og godt. Jeg har siden ofte tænkt paa Salmesangen i hin skrækkelige Nat, naar jeg har læst om den Nyhed at afskaffe Religionen. Gud styrke Jer! har jeg tænkt — se til at komme ud paa en slig Kjølsejlads en Natstid; gad vide, om I ikke tog Vorherre til Naade igjen? Det er saa rart med det, at faa Døden lige ind under Synet.

Saa skinnede Dagbruddet endelig frem i Øst. Jeg saa paa min Kone, at hun holdt det ikke længere ud. Hun havde ikke talt et Ord hele Natten, Skrækken og Kulden havde lammet hende. Da Solen brød igjennem Skyen, og der faldt et rødligt Skjær hen over Havet, vendte hun Øjnene imod mig, det var, som hun vilde sige Noget; saa lukkede hun dem igjen, slap Taget — og gled ned i sin Grav.

Et Par Timer senere kom der Baade paa Havet, og vi blev frelste. En af Gutterne havde holdt mig oppe paa Hvælvet, ellers var jeg fulgt efter hende; thi nogen ret Samling havde jeg ikke.«

Han rejste paa sig med en Kuldegysning, knappede Frakken om sig og tog et Par raske Vandringer op og ned ad Dækket. Lidt efter standsede han og tilføjede med opklaret Aasyn: »Ja, De skjønner vel, at mit Liv har to Sider og at det er den mørkeste, jeg nu har vist Dem. Der kan virkelig netop i svære Tider rejses et Skjel, hvor Skjæbnen saa at sige vender sig og styrer

over i et andet Løb, idetmindste er det gaaet mig saaledes. Fra hin Ulykkesnat begyndte det at gaa mig bedre. Jeg fik min Gjæld betalt, fik mig opført et nyt Vaaningshus, — giftede mig et Par Aar efter, og sidder nu, som jeg bemærkede for lidt siden: *Indenskjærs* med en brav Hustru, to kjække Sønner, et indbringende Livsvirke — —«

»Og et Minde?«

»Det forstaar sig. At der nu og da løber mig en Taare i Øjet, klarer jo bare Synet. — Lægger De Mærke til Fyren der borte, ham med Hænderne under Hagen? Han var en af de Gutter, som sad med mig paa Hvælvet; men det var ikke ham, som sang Salmen. Nicol staar overhovedet ikke i noget godt Forhold til Vorherre: han har det med at pukke, og af dem har vi ikke saa faa her Nord. Der hænder Mangt og Meget, som slaar ned over en ulykkelig Mand med en vis Uret. Og da han jo *sikkert* tror, at Vorherre har vel overvejet og forud bestemt, hvad der ske skal, saa sammenligner han de forskjellige Tilskikkelser, og som sagt, da pukker han.«

»Han synes at være af de *Udenskjærs?*«

»Det er han ogsaa. Først tvang Skjæbnen ham til det, nu tvinger han sig selv.«

»Han kunde altsaa have det godt, men vil ikke? det er ualmindeligt.«

»Ganske vist. Han er ogsaa ualmindelig. Her fostres mange ualmindelige Mennesker i disse Egne; men hvad! de lever og dør som Fiskere alligevel. Denne her, Nicol, har været en dygtig Fisker. Som ung drev han især paa Haakjærringsfisket, og det kræver en dristig Mand. Siden giftede han sig og tog Hjem paa Pladsen, hvor jeg bor, og han fulgte mine Baadlag. Han havde en brav Hustru og fik to vakkre Gutter, tilmed havde han sin gamle Far hos sig. Dette havde ogsaa været en Kraftkarl i sin Ungdom, nu var han udslidt, men han havde dog ikke vundet saameget, at han undgik

Naadsensbrødet paa sine gamle Dage, og det er ikke velsmagende, som man véd.«

»Nej. Det trænger at velsignes to Gange.«

»Men det sker sjeldent, sjeldent!« udbrød han. Hans Øjne mødtes uvilkaarligt med et mørkt Blik fra Nicol, som sad derhenne og syntes at ane, hvad dette Øjekast betød. Han rejste sig ogsaa op og forsvandt bag en af de mange Opstablinger, som garnerede Skibets Sider. »Det blev Nicols Ulykke,« fortsatte han, »at uagtet han arbejdede med den bedste Vilje for at skaffe alt til Husbehov i rette Tid, kunde han dog ikke lade være med at fremholde, hvad han gjorde, saa det syntes, som om han vejede Brødet i Haanden paa dem, og det var aldrig hans Mening. Man kan ikke sige, at Samlivet mellem Nicol og hans Husfolk var uhyggeligt, men det var hellerikke hyggeligt. Konen var næsten altfor ræd om hver Ting til Husbruget, og Gamlingen — ja han spiste sit Naadsensbrød, nogen Velsmag havde det sikkerlig ikke.

Da hændte det en Kveld, Nicol vendte sent hjem fra Søen. Han var træt og lej, og da Far'en sa' et Par Ord om Baaden, som var bleven fortøjet ved den yderste Rhed, det han mente, kunde blive farligt, hvis Vejret slog om, gav Sønnen ham et stygt Svar. Gamlingen taug, som han plejede, og gik til sit Rum, og de andre la' sig til at sove.

Ud paa Natten sprang Vinden ganske rigtig om, og stod ind paa Land med stor Kraft. Skulde ikke Baaden knuses mod Næsset, maatte den roes højere op i Fjæren og trækkes paa Land. Dette var, hvad Faderen havde ventet, og uden at tale til Nogen, stavrede han sig saa godt han kunde nedover til Søen. Her mødte han da den Mand, som havde været ude med Nicol, og som tillige havde Part i Baaden. Han var just paa Vej for at kalde ham til Hjælp, og det var nødigt han gik ind paa at tage Gamlingen med i hans Sted; men da denne fremholdt, at Sønnen var syg og trængte Ro,

blev der tilslut ikke andet for. De fulgtes ad ud til Baaden, der allerede laa og hug paa Næsset, saa Naglerne peb.

Jeg talte siden med ham om Sagen, og han forsikrede, at Gamlingen havde lagt Kræfter til for To, og da de endelig naaede at faa Baaden roet ind til Fjæren, og den skulde drages paa Land, havde han sat Ryggen slig imod, at den skar op igjennem Sandgrusen, som om den havde staaet nedover paa en Kjelkebakke. Saa havde nu den Unge noget at bære op i Nøstet, og da han kom tilbage og ikke fandt Gamlingen, mente han, at han vel var gaaet hjemover, og tog sig ingen videre Tanke af det. Ud paa Morgenen var Nicol selv ved Stranden og talte med Kammeraten, og da han fik vide Besked om Sagen, skyndte han sig tilbage for at se Far'en. Men han fandtes ikke i Huset, og Ingen vidste Noget om ham. Da Sønnen kom nedover igjen, mødtes han af den sørgelige Beretning, at man havde fundet Gamlingen, som laa død indunder Læsiden af Baaden. Stakker! han havde sat det Hele paa et Træk, og som Almuen siger: kvittet for Livet.

Hele Dagen blev Nicol siddende ved Liget — akkurat som De saa ham sidde derborte med Hænderne under Hagen og gnavende paa Skraaet. Baade jeg og Andre var henne hos ham og søgte at tale ham til Rette, — vi kunde ligesaa godt have talt til Berget. Siden satte Konen og Sønnen sig hen til ham, og da Kvelden kom, fik vi ham endelig til at være behjælpelig med at sørge for Liget. — Det var en svær Sag for Nicol at komme over, men han kom heller ikke over den, snarere kunde man sige, at han endnu stikker i den. Det er ikke godt at have Noget udestaaende med en Afdød, og det kan være saa svært, at man overkommer det ikke i denne Verden.

Et Aarstid efter døde hans Kone. Det syntes ikke at gaa ham videre nær til Hjertet, — jeg tror, han var, som vi siger: fordummet af det tunge Slag ved Faderens

Død; thi han følte det ikke. Men otte Aar senere, da begge hans vakkre Sønner omkom paa et og samme Baadlag, da lover jeg for, at han følte det! — Jeg mindes en af de første Dage efter Ulykken var skeet, at han kom ind paa Kramboden og kjøbte sig en Flaske Brændevin. Jeg stod just i mit Kontor og saa ham gaa afsted med den. Ud paa Kvelden fandt de ham liggende døddrukken nede i Fjæren. Dette gjentog sig i de følgende to Dage, da forstod jeg, at det var galt fat med ham, og jeg tog mig for at tale ham til Fornuft.

Det var mærkeligt, — jeg havde aldrig sporet, at Religionen havde gjort noget Indtryk paa ham. Han gik nok i Kirke, som de Andre, det hører sig nu engang til; men der vistes intet Mærke efter det, hverken i Ord eller Gjerning — og dog var det fra den Side, jeg naaede ind til noget bedre i ham. Nu, jeg er jo ikke nogen bestaltet Prædikant, men et Guds Ord kjender vi Alle, og jeg talte det saa godt, jeg formaaede. Da jeg saa var færdig med, hvad jeg kunde sige, faldt det simple Ord mig paa Tungen: Du skal ogsaa huske vel paa, Nicol, at Du har en udødelig Sjæl at svare til.

Det rørte ved hans Hjerte, det saa jeg paa ham. De maa dog ikke tro, han svarte mig med et Ord, men han drak ikke mere, det var jo Svar nok, og han har siden den Tid opført sig som en brav Mand.«

»Men De skylder endnu Beviset for, at denne Mand kunde være indenskjærs, om han vilde. Hans Skjæbne synes dog rigtignok at have holdt ham langt borte fra hver eneste Landkjending til Hjemmets Hygge.«

»Den Skjæbne, han har fristet, frister Mangfoldige i disse Egne; skulde de Alle til at pukke paa Vorherre for det, saa det galt ud; men det er, som jeg sa' Dem, Nicols Hovedulykke. Han kunde nu være en holden Mand, men han gjør Ingenting for det, han tager saaatsige ikke imod, hvad Vorherre byder ham. Den Hygge, han kunde ha', den nægter han sig, — det kan jo nok være, at han paa den Maade vil sone Noget fra Fortiden,

men da gjør han det med Vorherre, som han gjorde det med de Afdøde: han klarer sig til det Yderste — men han forlanger en *Kvittering*. De maa dog indrømme mig, at det er ikke paa den Maade, man afgjør sin Regning med Vorherre.«

»Nej, ganske vist. Saa samles han vel nok i den store Grav med Sønnerne!«

»Det gjør han nok. Naa hvad! Havet skjænker mangengang et bedre Alderdomsasyl end Fattigvæsenet. En gammel udslidt Fisker har i Regelen kun Naadsensbrødet ivente, og som vi før var enige om: mætter det jo ikke altid med Velsignelse.«

»Heldigvis hører Finfølelsen ikke egentlig hjemme i de Regioner.«

»Aa, Finfølelsen er en Blomst, som gror i alle Samfundslag. Jeg for min Part har truffet den lige saa ofte i de nedre som i de øvre Regioner. Gad vide, om ikke Mennesket kan blive saa forfinet, at Finfølelsen visner hen?«

»Og gjenfødes ved Kunst som en Potpourrirose?«

»Javel! Men maa jeg saa bede om den Saltvands Finfølelse, som jeg har den Ære at kjende, — den véd ialfald ikke af sig selv at sige. Thi — for at holde mig til Billedet — hvad véd Blomsten om, at den dufter?«

Efter disse Ord og med et smilende Nik tog den flinke Handelsmand sig en flot Tur hen over Dækket og endte paa Komandobrettet med Lodsens Kikkert for Øjet. — Ja, han var Indenskjærsmanden, det var sikkert, og han fortjente at være det. Men Udenskjærsmanden? — Borte ved en Side støttede hans vindtørre Skikkelse sig op til en Høstabel, og hans smaa, urolige Øjne søgte forskjellige Gjenstande. Omkring hans tynde Læber laa derimod et Drag af haardt Misnøje, og det flyttede sig sikkerlig ikke i denne Verden. Man kunde nok med den nødvendige Forkundskab læse de Ord ud af det: »Jeg har sat min Syndegjæld ligesom alle de Andre, men

jeg har afbetalt paa den og jeg staar plyndret lige til Skindet — hvor er saa Kvitteringen? — Staar der »til Takke betalt?« — Nej, det stod der ikke. Vorherre giver ikke sine Kvitteringer paa den Maade.

Men forfærdelige Regninger udsteder dog Menneskets Kampe med Naturen i disse Egne! Der gaar det gamle Ord mellem Søfolk, at de, som omkomme paa Havet, bliver salige. Hvorfra kommer en saadan Tro? Den er intet Dogme. Snarest er den født ud af det hellige Naturforhold mellem Gud og Mennesket — Faderen og Barnet. Thi hvor Ordet ikke høres og forstaaes, der hvisker Gud sine hellige Raadslagninger ind i Sjælen. — Saa har maaske en Kvinde, som stod ved Bredden af det Hav, der opslugte hendes Elskede, engang hørt dette Ord i Sjælen, medens alle andre Ord forstummede, og hun havde taget Trøst deraf — og den forfærdelige *Regning* var kvitteret.

Nu blev der Bevægelse paa Dækket, vi nærmede os et Stoppested, Signalpiben lød og Skibet laa stille. To Baade roedes hurtig hen til Siden; i den ene af dem stod to unge Mænd og svingede Hattene til en Velkomsthilsen, der livligt besvaredes af Handelsmanden, og det var ikke vanskeligt at forstaa, at dette var de omtalte Sønner. Saa hurtigt det lod sig gjøre var de oppe paa Skibet, og skjønt de kun var to, syntes det dog i deres livfulde Iver og Venlighed som de omringede Faderen; thi hvor han saa sig om efter Noget, sprang En tilbage, og hvor han vendte sig for at gaa, løb En frem. Ned ad Landgangstrappen var den Ene foran og den Anden bagefter, og i Baaden omringede de ham paa samme Maade. Saa blev der vinket til Nicol, og han fulgte Vinket uden Ord, svang sig ned over Trappen, satte sig tilrette paa Toften og lagde Aarerne ud. Det gav et vældigt Ryk i Baaden, da han tog sit første Tag, — var det fordi han roede en andens Lykke tilland, — eller skjød han væk fra Mindet om de to stærke Sønner, som Havet aldrig gav tilbage? Vist

er det, at medens den Ene af disse to Mænd sad i det lysende Gjenskin af at være kommen over det, vilde den Anden for bestandig blive paa den modsatte Side. Endelig løfter Sneskyen lidt paa de tunge Flige, og Solen kaster stjaalne Øjenblink hen over Havet. Fjernt i Synskredsen staar en Mur af Taager, det er *Lofotvæggen;* den vil ikke give sig tilkjende for Beskueren — en anden Gang! Men her mer end andetsteds kan man sige: en anden Gang er en Skjelm.

Efter som Vinden tager af, driver nu Sneen imod lig et Aandepust fra den evige Is, og man gjør paany et Sprang i Fantasien for at udforske Tilstanden i de Egne, som først skal blive synlige et Hundrede Mile længere mod Nord.

Det er et Pragtsyn at se en af disse Nordlandsbaade stryge for fulde Sejl hen over Vestfjorden. Den har et dygtigt Hverv at klare; thi uagtet Havet nu er mildere stemt, tumler det dog gevaltigt med en saadan Baad. Men der er en Forstand paa Havet i hele Baadens Karakter, som kun finder sin Jevnlige i den Mands Lag, som styrer den. Dens overordentlig høje og bratte Stavn danner en stærk Modsætning til de lave Sider, der knapt ligger en halv Alen over Vandskjellet. Dog er det Hele harmonisk, og man kan ikke se nogen graciøsere Bygning paa Havet end denne Nordlandsbaad, duvende op og ned i de vældige Søer med det firkantede Sejl i spændt Bue fremfor Masten. Mærkeligt at se den manøvrere med Bølgerne! Nogle gaar den tvers paa Livet, kløver dem med Stavnen, hvorved Vandmassen fordeler sig, og næsten af Forskrækkelse glemmer at kaste sig over de lave Sidelænger, andre søger den at komme saa nær ind paa Langsiden, at selve Bølgen løfter den op paa sin Ryg og bærer den paa skraas over i et lavere Strøg. Nordlandsbaaden er et mærkeligt Produkt af Kystlivets Kultur, og ved at betragte den, undres man over, at den samme Nyttens og Skjønhedens Sans ikke ogsaa har mærket Boligerne;

thi disse er alle lige prægløse og tildels uskjønne, og ser med dumme Miner paa den storformede Natur, som de er bestemte til at leve i Slægtskab med. De passer til Nødvendigheden og ikke mere. Men det gjør ogsaa Baaden, og dog klæder den Kysten saa godt og passer saa vel til Naturen.

Dog ikke blot til Naturen, men ogsaa til Menneskene passer den; thi Nordlændingen er stærkt bygget, høj af Bryst og bred af Skuldre, og er med dette baade snarraadig og adræt. Den uafladelige Sidden i Baad udvikler forholdvis Overkroppen paa Underkroppens Bekostning, men saa er Havet jo ogsaa hans Hovedvej! Naar han styrer sin Baad, fornemlig som Høvedsmand, hvortil bestandig udvælges den Dygtigste og mest Erfarne, lyser der et Overblik og et Fremsyn ud af hans Øje, der er en saa besindig Uforfærdethed i hans Lag, at hvor vildt han end lader staa til, det synes dog som Alt er indordnet det roligste Overlæg. Men det er det ikke; det er kun Frugten af hans umaadelige Dødsforagt. Om Frænder og Venner Dagen forud har sendt deres sidste, eneste Bud tilbage, som kun tydes af de tomme, omdrivende Baadhvælv, han styrer dog tilhavs — i det samme Vejr, paa den samme Bane, til det samme Maal. En nordlandsk Høvedsmand af den ægte Sort løber selv en Dampbaad agterud, og sejler mange Mile ud paa Havet i et rygende Uvejr, medens almindelige Fartøjer maa se til at bjerge sine Sejl.

Men der er endnu et tredje Led i denne Kystdannelse, og det er den prægtige Søfugl.

Ud fra Land styrer en Flaade af svømmende Maager, alle lige store, alle hvide og rene som Fjeldets blændende Sne. Der er intet Jag efter Fisk; i ligeligt vuggende Bevægelser glider Følget hen over det mørkblaa Hav. Det er Ungerne, som benytter Stormens Pusterum til en Svømmeprøve. Mærkeligt er det at se Sværme af Voksne kredse over dem i den blanke Luft, ikke paa Rov, snarere paa en Lystfart. Er det for at

vogte dem eller for at vise dem sine Kunster? — Pragtfuldt ser det ud, naar den store Maage spreder Vingerne og pludseligt skyder højt op i Luften, svinger i vide Kredse, og gjør sine Kunster med sidelængse og baglængse Kast som en øvet Skøiteløber paa Isen. Men Livet er »ej blot til Lyst« — og derfor gives samtidig en anden Forestilling. Fra et Næs, som overskylles af Bølgerne, høres et vildt, forsultent Skrig, og en tre-fire Maager sætter tilvejrs, uden dog et Øjeblik at slippe Vandet af Syne. Flugten er tung, usikker, og Vingerne bevæger sig i smaa hurtige, dirrende Slag, medens Halsen er udrækket til Fangst. Da glider en liden Fiskestim hen under Vandskorpen, og pludselig lægges Vingerne ud til det brede Slag, der gjøres først et spiralformigt Kast, derpaa skyder den som en Pil ned i Vandet for at gribe Fisken.

Det er denne tredelte Kystdannelse, som Himmel, Jord og Hav her har fostret i sit Billede, og som aldrig vil kunne skilles, saalænge Aarsag og Virkning følges.

Uafbrudt veksler nu Billederne, der i Mangt og Meget bliver ens. Store og smaa Øer, smalle Sund, fremspringende Næs og dybe Fjordløb, hvoraf hvert enkelt Punkt dog drager Syn og Tanke til sig, og derfor samler sig efterhaanden til en stor og fyldig Enhed. Saa styres endelig ind i det brede Tromsøsund, og Skibet kaster Anker.

Ned imod Søen skraaner den vakkre lille By, der har sit Navn af Øen, hvorpaa den ligger, og som i skovbevoxede Højder bølger hen bagved den. Endnu er det kun Birkens silkehvide Stammer og brune Toppe, som stiger op af Sneen; men et straalende Vaarsmil spiller hen over Øen, og lover en Glæde, som de blaagnistrende Snefjelde paa den anden Side Sundet synes at skjære Tænder til.

Saa skrider Dagen under, og Midnat ganger frem! Men de tolv dirrende Slag fra Kirkeuhret varsler ingen Aandetime; thi det er ikke Natten, som fostrer Spøgel-

serne, det er Mørket. Og nu stiger just fra Nattens Egn i det iskolde Norden en Solrødme saa liflig, saa underfuldt glødende, som flød den i en Smeltning af Lys og Farve ud over den hele Jord.

Hist og her i de stille Gader langs med Stranden dukker af og til en Livsyttring op, der mere ligner en Søvngjængerfærd end et aarvaagent Livs Handlinger. Paa Søen svømmer Fartøjerne med udslagne Sejl, det ser ud, som om de svævede paa en Morgensky, saa gjennemsigtig er Vandets rødmende Overflade. Enkelte Smaabaade roes ud til Skibene, andre fra Skibene ind til Landgangsbryggen, og hen over Sundet tegner sig de mørke Omrids af nogle Fiskerbaade med sin ensomme Fisker. Langs Kysten i de bladløse Træer er Fuglene i stadig Bevægelse, men det er ikke Dagens Travlhed, det er hin urolige Svingen fra Gren til Gren, som gaar forud for deres korte Sovetid — fra et til tre.

Og da kommer en Stund — alligevel en Aandetime — hvori det Hele hviler. Det er et Billede af den højeste Skjønhed. Det er, som om hele Naturen synker hen i en Afspejling af Gud, — og Dæmonerne er endnu ikke fødte! — Det Mindste med det Største er umærkeligt bleven iført et Poesiens Klædebon, selv Snefjeldene — de haarde Gaster! staar rødmende som i en Glædesdrøm, — om denne udformer sig af Triumfen over Polarisens tiltagende Vælde, eller om den stiger som et Haab mod den kommende Sommer: at den skal ile med at smelte Ispansret for de tusinde Smaablommers Livsspire bagved —?

Men Forvandlingens Stund gaar frem, og Naturen vaagner af sin Barndomsdrøm. Taarnuhret slaar to af sine dirrende Slag, Morgenlyset stiger op over den nye Dag, Østen staar i Lue, og Norden synker atter tilbage i sin kolde Skygge — Vidunderet er forbi.

Og ret som om Dagen vilde sætte haardt imod Nattens Fantasterier, driver mørke Skyer op over den sydvestlige Himmel, og Blæsten synger sin gamle Sang i

Tougværket. Saa bærer det atter tilsøs mellem store og smaa Øer, over Fjordløb og forbi pragtfulde Fjeldgrupper; men omgiven til alle Sider af denne Naturstorhed, hvor den i sin Pragt dog intet Hjerte har for den Befolkning, den huser, kommer man efterhaanden til at tage Parti for Mennesket og det ulykkelige Dyr, som nu engang er bleven hans Husfælle her paa Jorden. Hvor er i denne mægtige Natur, som selv ved Midsommerstide bærer sit funklende Sneskrud, hvor er Udkomme for Livet? Sagen blev i Korthed drøftet.

Bor virkelig Folk i disse Egne? »Mange.« Hvorved opholder de Livet i den lange Vinter? »Smal Kost.« Hvad faar da Kreaturerne? »Sultefoder.« Hvorlænge lever de deraf? »Utroligt længe, men med store Lidelser.« Og Mennesket, som har overtaget det Ansvar at være deres Forsyn? — »Gud er Menneskenes Forsyn, men de sulter dog.«

Der var noget Haardt i den Mands Aasyn, som gav disse korte Svar, det var, som om han med et sammensnøret Hjerte var drevet op paa det Standpunkt, hvor man kræver Rettens Kjendelse af — den evige Taushed. Og dog var han den dannede Mand, som aabenbart ikke havde personlig Del i Sagen — var han maaske Læge?

Hersker da intet Forbud mod Sultefodring? »Jo — men det overholdes ikke.« Altsaa ingen Frelse for Dyret — ingen Barmhjertighed? »Barmhjertigheden er en skjøn Følelse, men den overlever sjeldent Armoden.« Man faar dog Afsky for de Mennesker, som misbruger Magten paa denne Maade? »Man afskyr Misbrugen, den kan jo stundom hede Stupiditet; men Barmhjertigheden bør være mere sejglivet hos Folk som De og jeg.«

Der var Intet at svare til denne Bevisførelse. Han tilføjede:

»Der er saa faa Domme, som skriver sig fra Erfaring, — de fleste kommer af Eftersnak.«

»Nogle kan dog vel fostres af Retsbevidstheden?«

»Men Retsbevidstheden tilhører et Kulturtrin, og Kulturen dødes af Mangel.«

»De ulykkelige Dyr!«

»Og Menneskene?« indvendte han strengt. »Dersom De har Taalmodighed til at høre en eneste liden Episode af denne Kysthistorie, skal jeg kunne give Dem den — saaledes, som jeg selv for omtrent en Maaned siden oplevede den.«

Han fik naturligvis Tilsagn herom, og han fortalte:

»Jeg bor her et Stykke nordenfor —« han nævnte Stedets Navn. »Der har i de senere Aar været Fodermangel, iaar er det nok gaaet til en større Yderlighed, uagtet Flere har været saa kloge at indskrænke Kreaturholdet. Jeg var paa en liden Rejse indover i en af Bygderne og kom paa Tilbageturen tilfældigt til at opholde mig hos en Mand, jeg maa lægge til en ualmindelig brav Mand, som jeg havde kjendt i længere Tid. Han saa elendig ud, og jeg gjorde ham i den Anledning et Par Spørgsmaal, som han svarede undvigende paa. Man træffer Karakterer her, der ikke vil beklage sig, og det beviser da nærmest, at Ulykke eller Fortræd — hvad det nu kan være, har drevet dem ind i sig selv, ligesom det anskudte Dyr drives ind i Skovtykningen for at dø i Fred. Bonden er selv nysgjerrig til det yderste, men spørger nogen ham ud, da undviger han ethvert ligefremt Svar. Jeg hørte imidlertid nogle langtrukne Ynk henne fra Fjøset, som ikke var til at mistyde, — det var et sultent Dyr, og det endog i et sildigt Stadium. De begynder nemlig med at udstøde gjennemtrængende Brøl — de fordrer Maden —, og de ender med hin usigelige Klagen, hvor de beder for sig. Det gaar et Menneske til Marv og Ben. »Hvad er dette?« vendte jeg mig til Manden, som gik ved Siden af mig. Han saa over til Fjøset, men svarte ikke. Jeg skjønte nu Tilstanden: deraf kom hans forgræmmede Udseende. »Det Dyr maa Du slagte,« sa' jeg, »eller

det dør, — ikke at tale om, at Du paadrager Dig Ansvar baade for Gud og Mennesker.« Han svarte heller ikke paa det, og jeg saa, der var ikke Noget at stille op med Manden. Jeg gav ham endnu en indtrængende Advarsel og drog saa videre den halve Milsvej ned gjennem Dalen til mit Hjem. — Der gik vel en fire—fem Dage efter dette, da jeg en Aften var kommen til at sidde noget længere oppe end jeg plejede, og fik Lyst til at indaande lidt frisk Sneluft, før jeg la' mig. Jeg gik et Stykke bortover Vejen, da med engang en Langslæde drejer om et Fremspring af Fjeldet, og styrer lige mod mig. Jeg stansede min Gang, og Langslæden holdt stille, — en Mand sprang af den, og gik frem, aabenbart for at undersøge, hvem jeg var. Jeg kjendte ham, det var ham med den syge Ko. »Hvad har Du her at gjøre paa denne Tid af Døgnet?« spurgte jeg. Han svarte med nogle Ord, som ingen Mening var i. Jeg fik en Anelse: »Hvordan er det gaaet med Koen Din?« spurgte jeg videre. Ja — der tales saameget om Præg og Udtryk i et Aasyn, — her var i Sandhed et, som talte uden Ord. Jeg skjønte baade, hvad der var sket, og hvad der skulde ske. Saa gav jeg ham Haanden med et Godnat, og føjede til — som en yderligere Beroligelse, at jeg trængte til at komme i Seng. — Dagen efter berettede min Tjenestegut, at der var set et dødt Kreatur svømmende i Søen. Ti Dage efter, da Havbølgerne havde revet det med sig, svømmede der et til. Begge to havde en og samme Ejer — eller Forsyn, som De kaldte det. Jeg vidste godt, hvem det var, og andre vidste det med mig, men der taltes ikke om det. Ser De, den Mand havde endog saamegen Finfølelse, at han ikke kunde spise de saakaldte selvdøde Dyr, skjønt han trængte dem haardt, og for at skjule Lovbruddet blev de kastet i Havet; men det at sulteføde dem indtil Døden, det gjorde han dog. Hvad Mange gjør, giver en Slags Hævd paa Sagen, selv om det er en Uret. Det at transportere et halvdødt Lægdslem flere Mile fra

Gaard til Gaard, skjønt et saadant usselt Menneske maa bæres frem — det sker, uagtet Enhver véd, at det er en Ubarmhjertighed. Nej — mellem Armod og Kultur, og mellem Uvidenhed og Ansvar er vi nødt til at sætte en Tankestreg — til nærmere Overvejelse.«

»Og paa slige uhyre Betingelser indgaar disse Mennesker!«

»Der stilles dem intet Valg. De fødes under visse Betingelser, de lever og dør under samme. »Frihedens Tempel i Nordmandens Dale« er lavt til Lofte og trangt til Vægge i disse Egne.«

»Nød bryder alle Love,« siger et gammelt Ord.

»Ja — saalænge Jordlivet eksisterer, vil Nødvendighed og Frihed nappes om Herredømmet.«

»Det vil da blive den evige Saga om Kampen mellem Magt og Ret.« — — —

Fra nu af gik Farten ind i det egentlige Finmarken, og Øen Loppen er den første Station. Den Del af Nordishavet, som her i utøjlet Vildhed staar ind mod Land, kaldes Lophavet, og har sit Navn af de mangfoldige Taageflager, som driver nedover fra Polaregnen, og hænger sig i Øens spaltede Klipper. Disse omdrivende Smaaflager kaldes nemlig af Finmarkingen: *Skylopper*.

Snart duver Skibets høje Stavn i Lophavets vældige Søer. Der siges om dette Hav, at det har sine Luner og skifter dem hurtigt; af det gode Lune øjnes ikke et Spor, og vé dem, som af det onde drives ind paa Øens farefulde Strand, thi det er ikke mindre end at kastes til Grams imellem Liv og Død. Loppen har kun en aaben Rhed, der vender lige mod Brændingen, og oftest sker Landingen paa den Maade, at Baaden af en Bølge sættes ind paa Land, hvor da Holdet lynsnart maa gribes, at den ikke skal drages tilbage i Havet igjen af den samme Bølge. Under farefuldt Vejr samles ogsaa Øens Befolkning ved Stranden for at gribe den indtumlende Baad i det rette Øjeblik. — Dette umedgjør-

lige Sted er dog meget søgt af Fiskerne; thi det er ikke alene en af Vestfinmarkens bedste Handelspladse, men det er og Midtvejsstationen for sydgaaende og nordgaaende Sejlere.

Men foruden den vigtige Handelsplads er Loppen tillige et Præstesæde og dets Kirke en Sognekirke. Finmarkens Befolkning er spredt omkring paa Øerne og de nøgne Kyster ved Ishavet, det er derfor naturligt, at Præsten deler Kaar med sin Menighed — men hvilke Kaar har da en Præst at friste paa sligt et Sted!

I de fleste Menneskers Liv foregaar Skjæbnekampen uden at afsætte noget slaaende Tegn i det Udvortes, det er hos den Enkelte, man skal lære Sagen at kjende, — hvor Lidenskaben har ført Kampen saa højlydt, at den i et eneste Skrig har forraadt, hvad Hundreder har fordulgt og slæbt med sig som en Blyvægt paa Legeme og Sjæl — indtil Graven satte det sidste Segl paa Tilværelsens skjulte Brøst.

Man fortæller her om en Præst, hvis Livskaar ikke havde levnet ham andet Valg end at stille sig paa denne Ørkenpost. Der var vel lovet ham Afløsning — om ikke som nu efter otte Aars Tjeneste, saa kanske efter det dobbelte Tidsmaal. Hvis han paa sin Ungdoms Skueplads var fremtraadt med et raskere Livsmod, end Tiden kunde tillade, — seksten Aars Ophold paa Loppen skulde nok dæmpe det. — Men Præsten kunde ikke give Tid, og en Søndag efter endt Gudstjeneste gik han fra Kirken ned til den vilde Strand og sprang i hele Menighedens Paasyn i Havet.

Dette er ganske vist et Billede af den svundne Tid; men langs hele Norges Vestkyst fremgaar dog under forskjellige Former den samme mørke Saga, og den rækker lige ned til Nutiden. Det kan heller ikke tænkes, at Naturforholdene skulde forandre sig saa, at det Tunge her blev let, og derfor maa man sige: at om man iblandt alle de Aandens Fyr, som er posterede paa denne ødslige Kyst for at give Vejledning til Frelse,

kun fandt Enkelte, hvis Lys brød klarende gjennem Forladthedens tunge Luft — man kunde vel sige: Tak og Ære!

Dette er dog ikke den eneste Saga, som svæver over Øen, men de er ligesaa vanskelige at fastholde som en af Skylopperne paa de høje Fjelde. Der har til alle Tider været Skikkelser, som maatte forsvinde, Knuder, som ikke kunde løses, men maatte hugges over, og det fornemlig under den danske Regjering; i alle slige Forhold var Finmarken en god Tilflugt, — det kunde tie med en Hemmelighed, og hvad Loppen angaar, da kunde der klages lydt og længe, Havets uhyre Drøn mod Stranden vilde overdøve Alt — og Gravene fik ingen Paaskrift.

Fra Loppen gaar Farten igjen indenskjærs langs med den store, klippefulde Sørø, indtil Norges og den beboede Verdens nordligste By, Hammerfest. Mellem store Klipper, Skjær og Bølgebrydninger ligger dette naturforladte Sted og fører sin Kamp for Tilværelsen; thi det er absolut saa, at Elementerne har sagt sit: hertil og ikke videre, og at Byen, om den fik to hundrede Aars Alder til det ene hundrede, den har, vilde staa foran den samme urokkelige Grænse, med det samme Fysiognomi.

Byen har en meget god Havn, og det betyder noget i disse Farvande, den har ogsaa en ret livlig Handel, og de mange klodsede Smaafartøjer ved Navn Lodjer, som ligger paa Rheden, vidner om et betydeligt Samkvem med Rusland. Fra Hammerfest foregaar desuden de fleste Udskibninger til Spitsbergen, og Polarfarerne har her sin sidste sikkre Station. Disse Ting tilsammen giver Ansvar, og Byen faar et Alvorspræg deraf. Ganske vist bevæger Livet sig her tilsyneladende med samme Lethed som andetsteds, og Solen blinker fornøjeligt paa de klare Ruder i et og andet vakkert Hus, som synes at indbyde til Møde med et muntert Hjemliv; men dette er dog kun de enkelte bløde Drag, som Nødven-

digheden udformer ved Siden af dem, der saa at sige hugges ind i Sten.

Under Opholdet her stilner Blæsten af, men Luften beholder det samme haarde Drag, og paa Farten videre frem er det, som om alt dirrede af Kulde. Det driver med Snefog, ikke som ellers i bløde Flager, men i stivnede Former, overdragne med et Rimfrostlag. Hvor de lægger sig, hensmelter dette meget hurtigt, og en Isstjerne bliver tilbage, som en stor, glimrende Paillet, der holder sig længe. Ogsaa i Form af et fint Bregneblad jager de ned. Man ser, at den evige Formkraft i Naturen er lige virksom i Kulden som i Varmen, — men Noget maa den have at forme af, og saa forsvinder efterhaanden hele det bølgende Skylag i den store Kunstners Værksted, Himmelhvælvet gaar straalende frem, og Snefjeldene blaaner i Gjenskinnet.

Hvor man vender Synet, fremgaar Intet uden den mørkblaa Himmel, der synes at slutte sig fast til Havet, og som et Dække at lukke til over den snehvide Jord. Alt flyder sammen i den iskolde Renhed, som Livets Aande endnu ikke har berørt.

I Nordvest dæmrer op et Land, det holder sig en Stund imod det hvide Blink, hvor Hav og Himmel mødes, saa træder det nærmere. Det er Ingøen med en tilstødende liden Holme, som kaldes *Fruholmen*. Paa dette Sted staar Norges nordligste Fyr — den sidste Grænsepost foran det umaadelige Hav.

Ogsaa over Fruholmen svæver en Saga, hvoraf den endnu har sit Navn. Der var paa hele Finmarkens knoglede Kyst, i alle de talløse Indhug, ikke et Sted saa skjult, at man turde betro det denne Hemmelighed, saa blev hint yderste Punkt valgt, — men det var mere aabenmundet, end man havde troet. Endnu den Dag idag véd hver Fisker i disse Farvande, at Holmen har sit Navn efter en fornem Frue, som levede og døde der, uden at være kjendt af Nogen; og Traditionen har efterhaanden udformet hendes Billede med saa levende

Træk, at man nok af dem kan tyde Baggrundens Karakter, selv om Tiden har afbleget Farven.

Det var under Dansketiden, at et stærkt bemandet Skib lagde sig for Anker ved Ingøen, som dengang havde sin Kirke og sin juridiske Øvrighed. Et velbeseglet Brev, der tydede paa en Brevskriver af høj Byrd, overraktes Stedets højeste Myndighed af Skibets Chef, og efterat dets Sifre var vel tydede, og den skjulte Mening uddraget, blev med stor Skyndsomhed en Bolig paa den nævnte Holme ryddet og istandsat for en ukjendt Gjæst. Da Huset var saavidt færdigt, at et Menneske i det kunde friste Livet, førtes en fornem Kvinde iland fra Skibet, og indsattes deri. Straks efter hejsede Skibet Sejl og satte Kursen mod Syd igjen, — og den Ubekjendte blev tilbage.

Frue blev hun kaldt, men hvem hun var, hvad hendes Skyld maatte være, det vidste Ingen. Hun fik et kvindeligt Tjenestetyende til sin Pleje, fik Lov til at røre sig frit inden Stuens fire Vægge, ja endog til at forsøge, hvor nær hun kunde komme det fraadende Hav paa de bratte Sider af Holmen, men udenfor denne kom hun ikke.

Som en fangen Svale fløj hun omkring i sit Indelukke, — fra Rude til Rude — mod Syd, mod Nord i ustanselig Søgen, i rasende Smerte, i afmægtig Vildelse. Frihedens udstrakte Horisont omkredsede hende, den store Livsvej laa aaben foran hende, og dog var hun en Fange! Var der da ingen Frelse — ingen Vej til Flugt? Tausheden gav sit Svar.

Men engang maatte Hjælpen komme, Udvejen findes! Hun sad jo inde med den store Kapital af Ungdom, Rang og Skjønhed, naar var den hidtil bleven erklæret værdiløs?

Men et Aar rundt — eller kanske to, paa dette forfærdelige Sted, vilde det ikke blege hendes Kinder og slukne Glansen i hendes Øjne? Og det store, gyldenbrune Haar, maatte det ikke ligesom Markens Blomster:

falme og forgaa? Det turde ikke ske! *Han*, som hun ved sin Skjønheds Rigdom havde vundet — og hvis ægteviede Hustru hun var, til Trods for alle Jordens Magtbud, — han skulde ikke komme og finde sin Kjærligheds Skat forødt, — hun vilde give Tid — og Taal.

Men den Tid, hun gav, var ikke lang, heller ikke var den Taalmodighedens Fostring. Svalen fløj endnu bestandig vildfarende om i sit Bur, søgende efter en Aabning, prøvende atter og atter hver Mulighed til Frelse, indtil Vingerne sank, og Afmagt lukkede dens Øje.

Saaledes hengik det første Aar, i det næste sad hun stille og spejdede ud over Havet efter det Skib, som *maatte* komme. *Han* havde vel Raadighed til at bemande et Fartøj, og til selv at styre hidop for at udfri hende af det gruelige Fangenskab — han, hendes Husbond! Desuden: Den Vrede, som havde trykket Overmagtens Sigil paa hendes hemmelige Landsforvisning, kunde formildes, — ja, Døden kunde jo endog bryde det mægtige Segl! — hun vilde give Tid!

Og nu gav hun Tid. Det lange Mørke skiftede med det uendelige Lys, — under Himlens vide Udstrækning trak store Skarer af Søfugle hid og did, de vilde Svaner kom fra sin lange Rejse, og rakte længselsfulde Halsen imod Landet med de stille Søer og de uberørte Skove; thi der skulde de jo leve sit Kjærlighedsliv under et Skyhvælv, hvorfra Solen i Maaneder ikke forsvandt. Det var det eneste Budskab, hun fik fra Verden, og hun vedblev endnu at tage Haabets Varsel deraf. Saa kom Høsten. Mellem bølgende Taager, paa tunge Vinger, sejlede Svanerne atter hen over Øen, og deres lange, skjærende Skrig lød som en Smertens Fanfare til Afsked fra det haarde *Finmørk*, der helst jog alt Levende fra sig, for at være alene med Dæmonerne i det rugende Mørke. Da betoges hun atter af Vildelse. Paa Frelsen vilde hun ikke mere kalde, nu vidste hun den aldrig kom; men et Varselsskrig vilde hun sende

ud over Verden: Vé over hver den, som med Ungdomshaabet stevnede hidop til Taushedens og de mørke Rædslers Land!

Aar gik hen over denne sidste Strid, da blev hun træt til Døden, og gav den op. Der var omsider tilstaaet hende den »Gunst og Naade« om Søndagene at turde gaa til Kirken paa Ingøen, det gjorde hun, men med Livshaabet var det forbi, det var endelig gaaet tilbunds i Finmarkens vilde Hav, hvis frygtelige Søer slog op omkring Huset. Lidt efter lidt fordunkledes Erindringen, og Aandens Liv visnede samtidigt med Legemets; af den stolte Frue med de vredfunklende Øjne og det dejlige Aasyn, stod kun en famlende, menneskesky Kvinde tilbage, hvis urolige Øjne bestandig søgte Noget, de aldrig fandt.

Da kom endelig en Nat, hvor den fangne Frue talte over sig: — — Der var Halvmørke i den lille Kirke — paa Alterbordet brændte to smaa Lys, og for Alteret stod den gamle Præst med Bogen i sine rystende Hænder. — Der var koldt, Høstens Storm drev omkring det fattige Gudshus, det hørtes som hylende Ræve og varslende Ugler! — To ringe klædte Bønder stod langt nede ved et Stolestade, en gammel Tjener svøbt i rødlig Kappe stod ved Koret, det syntes som de alle lyttede med Banghed ud i Rummet, hvor de lange Skygger famlede omkring, og rakte sine Arme efter Lyset. — — Da tren et Par hen til Alteret — det var Brud og Brudgom! Stolt og kongelig var han, over al Maade dejlig var hun, — paa hans Pande stod skrevet Trods og Egenvilje, paa hendes en fremblinkende Vrede og et Angstens Jag: hvi faldt Ordet saa langsomt fra den gamle Præsts Læber, som om han viede et Lig til Gravens Stilhed, — alt dette kunde med Føje springes over, naar blot de Ord udtaltes, som for evigt bandt hende til den høje Brudgom, og løftede hende fra Livets Skridtgang op i Gyldenkarmen med vælige Forspand. Hun var slet ikke for at give Tid! — Saa endelig lød

Ordet, og de erklæredes for rette Ægtefolk at være. — Hvad Gud havde tilsammenføjet, skulde intet Menneske adskille. — — Fast sluttede hendes Haand i hans, en Sejersstraale mødtes i deres Blik — langsomt gik de Arm i Arm nedover Kirkens stenlagte Gang; nu var der intet Jag fornødent, Sejren var vunden. — — Forfærdeligt ruskede Stormen i den skrøbelige Kirke, det gav sære Lyd, — det hørtes som Vognhjuls Skrangel og Menneskers Tilraab. Pludselig reves Kirkedøren op, mørke Skikkelser trængte ind, haarde Hænder rev hende til sig — Syn og Sans forgik hende. Da hun atter blev sig bevidst, var hun alene, indelukket i en Vogn, og Vognen fór hen over Stok og Sten i den mørke Nat med Stormens hylende Aander til Følge. En slig Fart havde hun vel altid higet efter, — men det var rigtignok paa en anden Bane. — — Saa holdtes omsider stille ved et Hus, hvor Mennesker kom til, som hun ikke kjendte, og som ikke agtede hendes Spørgsmaal og Klager mere end Støvet under deres Fod. — — Og der gik Dage og Nætter, da lukkedes hun inde i det trange Rum paa et Fartøj — — hvad brød man sig om hendes Vilje, her raadede en Højeres Bud. — — Hun vilde have Lys i Sagen, — hun fik give Tid! — Det kunde hun ikke. Saa maatte hun lære det.

Dette var Hovedsummen af Dødskampens afbrudte Udraab. I en kvalfuld Repetiton, med pludselig opvaagnende Bevidsthed, gjennemgik hun Livets frygtelige Lektie, — og i et Skrig efter Lys — Lys i Sagen! brast hendes Øje.

Man skulde have troet, at naar en og treti Somres lange Lysdag havde skinnet hen over Havet, og endnu ikke vist hendes stirrende Blik det Frelsens Skib, hun ventede paa, da havde hun faaet tilstrækkeligt *Lys i Sagen.*

Den døde Frue blev nu nedlagt i sin navnløse Grav, og Rygtets Vinger forsvarligen stækkede; ja, der blev endog til yderligere Formummen indspunden Traade i

Begivenheden, som gav den en anden Farve. Dette forandrer dog Intet i Hovedsagen. Fruholmen bærer i sit Navn Sagnet oppe om den fangne Frue, og Naturen giver sit evige Tilsvar, naar den spørges om, hvordan hun led og stred i sin aarlange Dødskamp. Men samtidig fremlægger den ogsaa et Blad med Historiens Paaskrift: Fruholmen er — trods sin vilde Aabenhed, et af de mørke Steder, hvor Magten hævder sin hemmelighedsfulde Domfældelse, og hvor den var sikker paa, der aldrig vilde rejse sig noget Spørgsmaal om Ret og Uret. -- Nu lysner fra det samme Sted et Fyr hen over det fraadende Hav og varsler om Faren — hver Tid giver sit Tegn.

Saa gaar Farten videre frem. Endnu jager Bølgerne op om Skibets ranke Sider — men det er blot til Lyst! Skyhvælvet bærer sig saa højt, som om det evigt havde fjernet sig fra ethvert Samkvem med Jorden, og det herlige Solskin mødtes med Havblinket i et uafladeligt Straalespil. Det er et Billede af Dagen — Ungdommens løfterige Dag! Men Ungdommen hører jo hele Livet til, og Flammen i den Gamles Bryst er Ungdom. Derfor er det heller ikke efter Alderen, men efter Kraften, at man indaander Naturens store Strømdrag og føler Væksten af den i sit Hjerte.

Endelig skimtes et fremragende Punkt i Synskredsen, som ser ud til at være Jordens Afslutning imod det aabne Hav — det er *Nordkap*. Man ser i den lange Afstand ikke det lave Land, som hænger fast ved Klippen; det synes, som Havet ombølger den til alle Sider, men det er ikke saa. Denne Naturens Storkarl har et Armodens Paahæng, som han ikke kan blive kvit; thi *Magerøen* strækker sit nøgne Berg til begge Sider og bagved, hvor Sundet skiller dem fra Fastlandet.

Det er betegnende for dette Land, at det hedder Finmarken; thi Mark er i Norge det samme som et udyrket Sted og kaldes en Udmark, — Finmarken har sin længste Tid været, og vil for sit største Areal

bestandig blive en Udmark. Naturkræfterne har her Magt til at standse ethvert Forsøg. — Men Naturens ægtefødte Børn — Landets Ejendomsfolk — er de da underkastede den samme ubønhørlige Lov?

Skibet sagtner sin Fart, og et Par usle Smaabaade lægger til Bord — de ere bemandede med Søfinner. Stationen hedder Gjesvær og er den sidste før Nordkap passeres. Det er et vildt ensomt Sted, — dog strømmer igjennem Forladtheden en af hine svulmende Pulsaarer, som sætter hele Verdenslivet i Bevægelse — nemlig Telegrafen.

Finnerne er hurtigt oppe paa Dækket. Tre — fire Stykker af dem bakse lidt Fragtgods hen til de anviste Pladse, og to — en Olding og en Gut, som har stillet sig op ved en Side, staar hensunkne i en forstenet Beskuelse af hvad de ser. — Intet levende Væsen kan tydeligere frembære Naturens Forkrøbling! Lavtvoksede, sammenkrogede med krumme Ben, sort filtret Haar, stikkende sorte Øjne, en bred Mund med gridske Tænder og indskrumpede Lemmer, og endelig alle disse Livsredskaber ligesom sammenflikkede med Snavs — det er Søfinnen i hans almindelige Habitus. Hvilket Armodens Præg! Om den norske Armod i sin usleste Skikkelse stod hos os, den vilde synes et Kulturbarn.

Har dette Folk da en Fremtid? Ved første Syn tror man det ikke; det har ubestridelig Præget af at være dømt til Undergang. Just paa denne Maade forsvinder jo Arterne, hvor de ikke med Vold udryddes. De forgaa i sig selv, idet Marven sagtelig udrinder, og Formen endnu kun holder sig oppe som en Maske over Dødens Arbejde.

Ved at se dem mellem de Norske, faar man et slaaende Bevis paa den Stærkeres — det vil sige Livskraftens Ret, og forsaavidt hersker Naturloven med samme Ubønhørlighed over Finnen som over hans Ungdomsland. Thi jevnsides med denne Lov hersker jo en anden, som paabyder Omskiftningen, og dermed for-

svinder Grundpræget. Altsaa: appellerer han fra Naturloven til Kulturloven, hans Sag er tabt.

Men det gjør ondt at se ham mellem sine Overmænd, hvis Ringeagt han føler selv der, hvor den aldrig vises. Betragter man de stikkende Øjne, som løber urolige om fra Gjenstand til Gjenstand, da ser man Noget i dem, som tyder paa, at han er sig bevidst at være degraderet; men tænke kan han ikke, at dette er sket ifølge et Lovbud, som ingen Statsmagt kan ændre.

Den gamle Fin, som stod der med Gutten, havde en mærkelig Lighed med enkelte af de gamle Jøder fra Ghettoen i Rom. Det samme Fornedrelsens Præg med et Underlag af Had, der dog hos Jøden har en Gifttand, som hos Finnen, hvis han har havt den, ved god Behandling igjennem Tiderne er forsvunden. Gutten havde aabenbart Lyst til at springe fra den Gamle, men han holdt ham fast! — Begge var ens klædte, og det Samme, som forstenede den Gamle, gjorde Barnet fem Aar ældre af Aasyn og Lag. De var begge to Levninger af et Folk, og de fik holde sammen.

En Stund efter dreves Baadene mod Land af Efterdønningerne fra det stolte Skib, der i Sandhed fra dette Møde skjød som en Frihedens Herold — ret imod Nordens alvorlige Forpost.

Prægtigt som Jordens sidste Hjørnesten staar Klippen imod den høje Luft og det funklende Hav. Til en Forskjel tegner den sig ganske sort, medens det øvrige Land er snehvidt. — Og nu mindskes Farten; thi vistnok er Nordkap skjønnest forude i Synskredsen, men størst er det dog med den bratte Fjeldvæg lige mod.

Det er et gribende Syn at have Kjæmpen foran sig med Snekaaben om de brede Skuldre, og den truende Pande vendt mod Havet. Man ser han giver ikke Vige. Havet kan løbe an med sin vildeste Kraft, det rokker ham ikke; det kan lægge sit lyse Aasyn kjærtegnende til hans Bryst, det rører ham ikke. Han har

Aartusinders Kjendskab til Havets troløse Mildhed og til dets Havfruhjerte, han lader sig ikke lokke! Stevnet mellem ham og det er Kampen mellem tvende Stormagter, — de kan slutte Fred for en Stund, Venskab aldrig.

Men Synet er ikke blot stort, det er tillige vildt, meausaagtigt — Indtrykket af den ubøjelige Naturkraft virker altid forlammende paa Sjælen. Denne Klippe viser bestemt Mennesket fra sig, den vil hverken give eller modtage. Vilde Kulturen indpode den sit Liv, det kom til at gaa med det som med Hanens Æg: Dæmonerne vilde udruge det til et Monstrum og fortære det.

Saa forsvinder det store Billede og Reversen gaar frem.

Paa den nordre Side af Klippen faar man se et Uhyre af en Sten, en Slags Udvækst, som kaldes Hornet. Det kunde fortjene at hedde Finkongens Stol; thi engang har dog en Finkonge hersket over dette magre Land, og paa et sligt Højsæde var han idetmindste sikker paa aldrig at blive overset af nogen anden jordisk Monark. — Bag Hornet ses Opgangen til Nordkap, der jo har den Mærkelighed at paapege, at en Konge har betraadt den, hvilket nok kun er hændt en Gang i den kristne Tidsregning, og maaske heller ikke oftere vil hænde — thi en Barnevej er det jo ikke. Kong Oscar II besteg nemlig Nordkap i Sommeren 1873, og efterlod sig der et Erindringstegn, som af Naturaanderne sikkert ikke vil faa den Fredning, man kunde ønske, — men som af Finmarkinger og Nordlændinger betragtes med beundrende Blikke.

Lidt efter lidt skrumper nu Landet ind, og det mægtige Østhav tager Overmagten, — det er den Del af Ishavet, som løber ind mellem Nordkap og Nordkyn, og hvoraf der staar en evindelig Trusel selv paa en Godvejrsdag. I Stunden ligger det stille — funklende som en Flade af anløbent Staal, og langt skjønnere i

sin kolde Styrke end Neapels smilende Havbugt. Fra Østhavet skjærer tre store Fjorde ind i Vestfinmarken, den største af dem er Porsangerfjord, ved hvis Udløb man har en mærkelig Erfaring at gjøre. Hjørneklippen, som kaldes Sværholtklubben, er nemlig et af de største Fuglebjerge i Finmarken.

Bjerget var paa Sydsiden fuldt oversaaet med Søfugle, og gav Indtrykket af at være en eneste levende Masse. Hver Brist og Brud var udfyldt med Liv, — det kriblede og det krablede, det skreg og peb, medens den Ene uafladelig fortrængte den Anden. Kun en af de store Myretuer i Granskoven kunde afgive en Maalestok for dette *Perpetuum mobile* af et Bjerg; men det slaar dog ikke til. I Myretuen hersker en vis Samfundsorden, i Fuglebjerget derimod regjerer Naturloven i sin yderste Vilkaarlighed.

Paa Skibet blev nu løsnet et Skud, og med et eneste Skrig, hvis Forskrækkelse og Vildhed intet Ord kan betegne, flyttede hele Fuglesværmen sig ud fra Bjerget. Det blev en Forvirring uden Lige. I et Øjeblik var hele Luften fyldt med disse omflagrende Væsener. Det var en vild Flugt, og alligevel svang kun de Færreste sig ud paa større Vidder, Massen vedblev at virre omkring paa et og samme Sted — tørnende an imod hinanden og skrigende op, som om der lige ved var en Redning at kalde paa, alt med den mest stupide Blanding af Rædsel og Hjælpeløshed. — Men imod den straalende Luft afgav denne Forvirring alligevel et Skjønhedssyn, idet hver eneste Vingespids drog en Straale efter sig, og de blanke Hoveder fremhævede smaa skinnende Punkter, der virrede rundt som Lygtemænd i den solformørkende Mylder.

Omkring Bjergets Fod var der en liden Strand opfyldt af løsrevne Fjeldstykker; disse havde ved Søens Paadrev faaet et Overtræk, som lignede Mos, af en pragtfuld mellemgrøn og rødbrun Farve. Paa denne Strand sad en Mængde Smaagrupper af unge snehvide

Maager, som i Modsætning til den sammenpakkede Mylder oppe i Bjerget dannede et fint Billede. Man glemte Rovfuglen og tænkte paa hvide Vandliljer mellem grønne Blade.

Ved at løbe ind i den mindre Fjord, Kjøllefjorden, saa man en mærkelig Stengruppe, kaldet Finkirken. Dette er en Fjeldruin, som ved Vind og Vejr omsider har faaet Lighed med Levningerne af en Kirke, og som af Finnerne har været brugt til et Alter i den hedenske Tid. Det er — tænkt sammen med Finnen, som lever her ved Kysten — et slaaende Billede af det gamle Finmørk, og man gjør uvilkaarlig det Spørgsmaal: kjender han sig endnu at være i Slægt med dette Monument af sin Fortid, eller fornægter han Slægtskabet? Det vilde, som før sagt, blive en Dødsdom til begge Sider.

Efter dette omsejles Nordkyn, der endnu rækker et Stykke længere ud i Havet end Nordkap, og saaledes bliver det europæiske Fastlands nordligste Punkt. Det er en lav, knudet Bjergtunge, med en frastødende Karakter af ensom Trods, og havde man ikke samtidigt det levende, prægtige Syn af et Par Nordlandsbaade, som midt ude paa det mørkblaa Hav drev om med højthejset Sejl for at fange Vinden, man skulde ikke tro paa Muligheden af nogetsomhelst menneskeligt Samfund med denne øde, gudforladte Egn.

Ogsaa denne Kyst har sin Saga, ikke som de foregaaende med Hemmelighedens Besegling, men fuldt aabenlys med Rov, Mord og Plyndring. — Under det straalende Havbryn vrimler der af Rovfisk og Uhyrer — graadige Slugere, der lige begjærligt fortærer sin egen Art, som de andre, — ovenvands har fra den gamle Tid indtil vore Dage den Stærkeres Ret gjort sig gjældende, aldeles paa Rovfiskens Vis. Russen har fornemlig været den mægtige Røver; men han var ikke ene om det; mens Nordmanden færdedes som Strandhugger i andre Lande, hug Fremmede ind i hans eget.

Og her var en Kyst, som i den ældre Tid intet Lovtilsyn havde, og i den nyere vanskeligt kunde sættes. Guds Overopsyn? Ja, det var jo baade da og nu, men steg det ikke op fra Menneskets eget Indre, fra denne høje Himmel, dette endeløse Hav og Ørkenlandet, skulde han ikke blive det vár. Der var en slig Fjernhed, at det maatte synes ham, som var Gud ikke selv hjemme, eller og havde ganske andre Ting at gjøre end holde Tilsyn med dette Livs Gang.

Her fortælles en Begivenhed fra vore Dage. Der laa en Nordlandsjægt, fuldtladet med Fisk, og drev for en løj Vind indunder Kysten. Det var halvlys Nat, og Farvandet saa temmelig sikkert, Skipperen var gaaet tilkøjs, og Vagten sov paa Dækket. Da roedes stilfærdigt, men lynsnart en Baad fra Land, lidt efter lagde den til ved Fartøjet, og Besætningen, som kun var to Mand, svang sig op paa Dækket. I en Haandvending var baade Vagten og Skipperen ekspederede over i den evige Søvn, og Baadens Ejere fik en hurtig og desværre sikker Forøgelse af jordisk Gods. — Kysten havde Steder nok, hvor en Ladning Fisk kunde sælges og et Fartøj med, uden at et Spørgsmaal vilde rejse sig angaaende Ejendomsretten, — og det, at en Jægt med sit lille Mandskab pludselig forsvandt, var intet overraskende Nyt. Østhavet havde slugt saamange af den Slags Mundfulde, uden med et Gisp at give Underretning, og det graadige Slug var bestandig aabent efter flere.

Mistanken havde imidlertid talt et lidet Ord med i Sagen, men hvor var Beviset? I de store Verdensørkener forsvinder alt, baade med og uden Bevis. Det er de af Skræk og Ensomhed fredede Rugepladse for Rovdyret — hvad enten det kaldes et Umælende eller et Menneske.

Mere og mere fremgaar nu den lappiske Ødemark. Hist og her kaster de brat nedgaaende Klipper med sine flade Højder lidt Karakter over Landet; men det synker dog stadigt, og staar endelig kun som en Række

nøgne Skjær mod Polarhavet. Fra nu af er det dette, som taler det store Ord.

Uoverskueligt blaaner det hen, indtil Fjernets blinkende Kreds adskiller det fra Himlen. Intet i Verden kan fremvise en større Dobbelthed i sin Natur. Uafladeligt frister det til et Stevne: det kunde jo berette om Tilstanden hist — bagved denne vinkende Straalekreds; men det siger Intet, det peger blot udover Kredsen, indad imod Nordpolen, hvor Kjæmpen sidder paa sit isblaa Højsæde og holder Nøglerne i sin Haand til det ubekjendte Rige. »Følg Vinket!« lokker det — »vrist Nøglerne fra ham, — der er jo kun et Par korte Stunder, hvori han drømmer sin Sommernatsdrøm — benyt dem, — men vogt Dig!«

Dette »Vogt Dig!« har dog endnu Ingen holdt tilbage, det har tvertimod rejst en større Hær af Frivillige end nogen anden Kamp mod Overmagten her paa Jorden. Enhver fremvoksende Gut har prøvet sine første Kræfter paa dette lille Uhyre, som hedder »Vogt Dig!« og det vokser med Ynglingen, det ældes med Manden; Kampladsen udvides med Aarene, Vovet stiger med Kravet, — men Lysten til at fælde Uhyret ophører aldrig.

Polarhavets blinkende Synskreds vil vedblive at vinke den dristige Forsker, den vil drage ham fra Kreds til Kreds, ligesom Fjeldet drager fra Højde til Højde, indtil han er lukket inde i de frygtelige Gaaders Land. Mange skal falde, forat den Enkelte kan lære, og der maa ske det, som Verden kalder en Uret og Beregningen en Dumhed; men Mennesket vil dog aldrig aflade at sætte Livet ind for en Idé, og Romantikens Flamme vil ikke udslukkes, hvormange Offere den saa lyser til Graven.

Engang maa det vel ske, at Brudstykkerne af Polaregnenes gribende Saga bliver samlet til en Helhed, og da vil fra den udstraale et Skjær over Verden, hvor Realismen med *det gamle Hjerte* skal spejle sine magre Træk i Livets evige Ungdom og forstaa, at den Sæt-

ning: Mennesket lever ikke af Brød alene, gaar i Spidsen for al Jordlivets højeste Udvikling.

Saa svæver hen en Sky i Nordvest — den viser Vej til Spitsbergen, — videre frem mod Øst dæmrer op i Horisonten det russiske Riges Kyster, — et isnende Luftdrag stryger ret fra Nord og rusler som en sortblaa Slange fremover Havfladen, — man føler det som Dødens Aande. Endelig bøjer Skibets Stavn omkring Fastlandets yderste Hjørne — ret for Øjet ligger Vardø, og paa Øens nordvestlige Pynt vajer Norges Flag paa Jordens nordligste Fæstning.

VARDØ.

VARDØ er en Klippeø, der har sin farefulde Beliggenhed mellem den 70 og 71° nordlig Bredde. Den er omtrent en Mil i Omkreds og er skilt fra Fastlandet ved det 1/4 Mil brede Bussesund. Øen strækker sig i aflang Skikkelse fra Syd til Nord, hvor den har sine Højdepunkter, i Syd ved Vaarberget og i Nord ved Skage, og her tørner det oprørte Hav imod med sine Bølger, saa det syder omkring hele Øen. Paa Midten kniber Landet ind som en smal Midie til en Bredde af knapt 70 Fod, og danner herved to naturlige Smaahavne med tilstrækkelig Dybde og god Ankergrund. Den ene af dem, som kaldes Østrevaag og vender mod Fastlandet, har lige ned fra Sagatiden og indtil Slutten af Kristian VI's Regjering havt den største Betydning for baade fremmede og indenrigske Sejlingsmænd.

Oprindeligt har Landkjendingen været højst usikker. Naar Skibet bøjede om *Svartnæsset*, den truende Fastlandsodde, hvor Havet deler sig og slaar sammen omkring Øen, har Paadrevet været saa stærkt imod den Vestre Vaag, at man ganske naturligt har vendt Ryggen til, og er tyet bagom Øen langs Bussesundet, for enten at ankre op i Østrevaag, eller følge Sundet, hvor det breder

sig imod Varangerfjorden, forbi Vaarberget og videre mod Øst paa Vejen til Rusland.

Dette var en byrdefuld Omvej. Med Tiden skjærpede dog Besværet Sømandens Blik, og en dristigere Landkjending lærte ham at gaa udenom det Hele og lige mod det forjættede Land, som man af alle Beretninger kan se, at Rusland dengang var. Det gjaldt dog ikke saameget for Norske; thi her stillede Sagen sig i omvendt Orden, idet Nordland og Finmarken blev en uafladelig Fristelse til Samfærdsel og Indgreb fra russisk Side; men for Hollændere og Engelskmænd, der paa Hvidehavets Kyster og i Archangelsk, den Tid St. Nicolaus, dreve en indbringende Handel med de kostelige Raaprodukter, hvorpaa hine Egne var saa rige.

Fra dette Brud med urgammel Skik fik Østrevaag sin Betydning, og nu er den ved en Molo udformet til en Havn, som — naar man ser tilbage paa det Svundne, vistnok maa kaldes et stort Fremskridt, men som i et Oversyn fra det Nuværende til det Kommende blot kan nævnes et halvfærdigt Værk. Imidlertid er den en god Hjælp saa langt den rækker, thi naar man ser hen til de Farer, Indsejlingen endnu frembyder, har man et Maal paa dem den udelukker. En Nordveststorm kan drive Havbølgerne ind paa Moloen, til de fnysende og stejlende rejse sig i mange Favnes Højde og kaste sig over Muren ind paa det fredede Havndyb, der bogstaveligt farer op af Rædsel, og jager Bølgerne videre frem til en Dødningdans med de sammenpakkede Fiskerbaade, hvis gode Naboskab derved forvandles til et Fjendskab, hvor den Stærkeres Ret udkjæmpes til sidste Nagle.

I en saadan Storm er der dog heller ikke Læ paa østre Side; thi Havet gaar i et æsende Kog hele Øen rundt, og det hænder, at Søerne styrte mod hinanden over Indsnevringen som to vilde Dyr i et hadefuldt Sprang, der pludselig standses ved, at Hver har sin Lænke om Benet.

Der er en Beretning fra en af de grundfaste Kjøbmænd under Dansketiden, hvori han skildrer et russisk Fartøjs Forlis i denne Vestre Vaag, den giver Syn for Sagen. Skibet laa tilankers et Stykke fra Vaagen, Ankergrunden var holdfast og Luften klar, hvorfor 11 Mand af Besætningen roede iland med Skibsbaaden for at indkjøbe Proviant. Et Par Timer efter rejste der sig en Storm, som i faa Øjeblikke steg til en Orkan; Skibet drev for sit Anker, og det forskrækkede Mandskab kastede sig i Baaden for at komme det til Hjælp. Men ti haandfaste Karle magtede ikke med al Livsens Kraft at styre Baaden, den hvirvledes tilbage mod Land og knustes paa de lave Klipper, kun et Par af Søfolkene reddedes, idet de slængtes saa højt op mellem Stenene, at de kunde gribe sit Hold, Resten omkom fast i en Haandsrækning fra Land.

Dette Billede tegner paa en Maade hele Øens Historie. Haabløs og intetsigende ligger den omslynget af det mægtige Hav, og giver et Slags velmenende Løfte om et tarveligt men sikkert Tilhold. Dog bedst som man har taget det paa Ordet, skifter Udseendet: en Gang er det et blandet Uvejr, som i Regn, Hagl og Storm driver hen over Øen med et Sammensus af Raseri, hvor det Ene vil en Vej og det Andet en anden, uden at kunne hitte Rede paa sig selv; en anden Gang er det Mørkskodden, Havtaagen, der tilsyneladende langsomt stiger op af Synskredsen, men pludseligt lukker sig som et Blytag over Land og Vand, og der er ikke Sigte paa hverken Himmel eller Jord. Men ligesaa pludselig klares det uhyggelige Aasyn op, og der hviler et Solsmil over det Hele. Landet synes at hæve sig mange Favne op over de mørkeblaa Bølger, og staar fint som i en Afspejling mod den rene Luft.

Da er Vardø med Et afklædt sin fattige Dragt, og man kan i sin Erindring skrabe sammen al den Usselhed man véd, Vardø vil ikke vedkjende sig en eneste af dem. Den ligger som Havets Brud festsmykket i

sin straalende Brudgoms Arme, og nyder ved hans tungtaandende Bryst en evig Kjærligheds Hvile. Godt at Bruden hurtigt kan glemme de Rædsler, hvormed hun har vunden sig en Ret til dette solvarme Favntag!

Og som det er i Naturen, saa i Begivenhedernes Følge, hvoraf Øens Historie har formet sig. Intet Sted i Finmarken har været saa vigtigt for Norge, som dette fattige Øland. Det gjaldt jo om at finde et passende Fodfæste paa Ørkenkysten, hvor Flaget kunde hejses og Vagtposten stilles under de lange Grændsetrætter, som i evigt fornyede Kampe og Trusler brød ind over Landet, — denne Mil i Omfang af knudet, sumpet Grund med vanskelig Tilkomst paa alle Sider kunde byde det Forlangte, og hermed rejste det nøgne Berg sig til et Mærkested, som Aartusinders nivellerende Trang ikke kan faa udslettet af Historien.

Allerede i det 13de og 14de Aarhundrede kjæmpedes herfra for Norges Overret, og da Fæstningen Barthus Slot — Vardøhus — omsider blev anlagt, sattes her en ordnet Kampplads imod de russiske og svenske Plyndringer. Men denne Foranstaltning gav mere Selvfølelse end Sikkerhed. Store Stykker løsreves efterhaanden fra Finmarken og fik den russiske Hjemmedaab. Plyndringerne fortsattes baade tillands og tilvands, og Resterne af det omstridte Land gik over til at føre den trespaltede Tilværelse af at holdes skatskyldig til trende Konger, uden med Sikkerhed at vide, til hvilket Land de hørte.

Denne Strid gaar langt ned i Tiden; den endte for Sverigs Vedkommende i det forrige Aarhundrede og for Ruslands i dette.

Men det var ikke alene Grændseretten, som fra Vardø skulde varetages, det var ogsaa Herredømmet over de nordiske Strømme, Handelens aabne Baner, som paa Grund af Monopoler, Sundtold og Pas-Tvang befolkedes med Fribyttere og dristige Sejlingsmænd, der lod staa til med Vind i Sejlene forbi den *Allerhøjeste*

Kgl. Anmodning, saa let som om den var skreven paa Bølgerne, der knustes af Skibets Stavn. Det hjalp ikke, at Kong Kristian IV med Forgjængere og Efterfølgere i højlovligt Raseri kjæmpede mod disse Friheder, det var det Samme som at standse Livets Fremgang. — Vejen nordenom Vardø var funden og prøvet, og der var ingen Mening i at lægge sig for ved denne Fæstning, naar man i et Sejlstrøg kunde gaa lige til den russiske Kyst, og flere Dage før naa frem til det rige Marked i Archangelsk. Det Kgl. Magtbud blev da forandret, og Regres taget paa anden Maade.

Hvad derimod den ubetinget indenlandske Kontrol angik, da lod Kgl. Resolution sig ikke paa denne Maade sejle agterud. Den havde sine Haandhævere i passende Rækkevidde, og en saadan sad som Lehnsmand paa Vardøhus Slot. Imidlertid kom han heller ikke stort videre end Forholdene tillod det; thi de havde selv sin Fostring af den ubøjelige Natur, og krævede Hensyn taget dertil. Den oktroyerede Kjøbmands Agenter bredte sine Boder paa den søndre Side af Øen med nogle usle Fiskerhytter og Gammer til Naboer, og her var disse Herrer paa det Nærmeste raadige over Liv og Død. Omkring Handelsmandens Bod drev Fiskeren med sløv eller forarget Mine i Forhold til den Villighed eller Modvillighed, hvormed han blev tilmaalt Betaling for sin Fisk og Forskud paa en uvis Fangst; men Lehnsmanden kunde herved Intet udrette, Fiskeren maatte nøjes med de Kaar, Kjøbmanden bestemte.

Denne Finmarkens oktroyerede Handel, som havde Hovedsæde paa Vardø, har i Forening med den to Gange indtrædende Frihandelsperiode en saa mærkelig Historie, at hvad med faa Ord kan siges om den, kun formaar at give et meget begrændset Syn paa Sagen. Men den er nedskreven i store, tydelige Træk, og tilgjængelig for Enhver — her skal kun paavises det Udviklingstrin, den har været for Vardø.

Bortforpagtningen af Finmarkens Handel begyndte allerede under de norske Konger, og Bergenserne vare de første Nybyggere i Landet; men da det hanseatiske Forbund allerede havde temmelig fast Fod i Bergen, kan man ikke tvivle om, at disse driftige Pebersvende havde sine Fingre med i Fadet. Senere blev der fra Regjeringens Side taget stærke Forholdsregler for at sikkre den umyndige Befolkning imod Kjøbmandens Overgreb, ja man røres ligefrem ved den landsfaderlige Omhu i disse Lovbud. Men det var med dem, som med de i Konstruktionsfaget smukt udformede Tegninger naar de overføres i Materien: Hjulene gribe ind i hinanden, og Theori og Praksis gaar hver sin Vej. Alle de veltænkte Love og Anordninger blev i Udøvelsen til ligesaa mange Faldgruber for det ulykkelige Folk. Den fattige Fisker skulde af Kjøbmanden: *opholdes og ej til Føde og Klæder krepere, hvad enten han fisker Lidet eller Meget.* Men denne meningsløse Kredit fostrede en Dovenskab, som førte fra Armod til Elendighed, — naar Ladheden fik samme Ret som Fliden, hørte Ansvaret naturligvis op. Da udkom et Lovbud, som straffede Dovenskab i lige Grad med Forbrydelser. Derved rejste Lov sig imod Lov; samtidigt med Udryddelsen af Ondet fortsættes Fostringen, og det Meningsløse vedblev sin svækkende Idræt.

Selvfølgeligt kom Almuen herved i en bundløs Gjæld til Kjøbmanden, der visselig ikke vejede Retten med justerede Lodder. Regjeringen havde rigtignok givet Fiskeren en Lejlighed til Kontrol, idet han hos Kjøbmanden modtog en autoriseret Kontrabog, som ved enhver Afregning skulde jevnføres med Hovedbogen; men Fiskeren forstod hverken Kredit eller Debet, han leverede sin Fisk, modtog til Gjengjæld et Tal i sin Bog, og aldrig en kontant Betaling i sin Haand. Da indpodedes Sløvheden i hans Natur, og den er ned igjennem Tiderne fulgt med som et af Grundtrækkene i Finmarkingens Karakter. Han var ufravigelig lænket til Han-

delsmandens Disk, enten han bragte en Fisk eller hundrede; ja Lænken rækkede endog ud over Graven, idet Gjælden var nedarvelig, og Sønnesønssøn var bogstavelig smedet til den samme Lænke, som havde kvalt hans Oldefader.

Man læser sørgelige Ting i den næsten 500 Aars Lidelseshistorie, hvilket Finmarkens Handelshistorie paa Noget nær maa kaldes. Der raadede en Uforstand over dette Folks Skjæbne, som det er en Sorg at være kommet til Kundskab om; men man kan alligevel ikke gaa Livets Rodskud forbi, naar man i et Billede vil vise de Frugter, det har baaret.

Omsider kom det saavidt, at hele Finmarken bortforpagtedes med Liv og Gods paa 6 Aar til bergenske Kjøbmænd, som tillige fik Retten til at beskikke Øvrigheden i Landet. Derved var Elendigheden slaaet fast. Dens landsfaderlige Myndighed var overgivet til Spekulanter, og Kongespiret laa som en svingende Styrerol i den ukyndige Sejlingsmands Haand. Da flyttede Folket ud af Landet, og kun den Nødlidende, som ingen Udvej kjendte, blev tilbage. Dette varede i fem Aar. Endelig trængte Suset af den økonomiske og moralske Forvirring til Majestætens Øre, og man forstod, at her var Nød paafærde; en Amtmand blev beskikket og en Interimsanordning udfærdiget til hurtig Redning for Landet; men Botemidlet stod alligevel ikke i Forhold til Sygdommen. Der blev Gjæld eftergivet, Tab lidt og midlertidige Hjælpekilder aabnede, det nyttede til Intet! Her var en Grundskade, som ingen noksaa velmenende overfladisk Helbredelse kunde lukke.

Saa fulgte atter nye Bortforpagtninger, snart til et Konsortium af Bergensere, snart til tre danske Grosserere og omsider til det islandske Kompagni. — Elendigheden vedblev. Tilslut maatte Øvrigheden egenmægtig gribe ind for at redde saavel de fremmede Handelsbetjente som Landets egne Børn fra Hungersdøden. Da gik det endelig op for Regjeringen, at der maatte tages alvorligere fat, og Ondet bekjæmpes fra

Roden; og nu kom efter fem Hundrede Aars Famlen og Fejlgreb den udmærkede Frihedslov af 1789 frem, som i mindre end en halv Snes Aar magtede at kaste en Lysstrime igjennem den Ørken af Forsømmelse og Sløvhed, Armod og Umoralitet, hvormed dette ulykkelige Land var overgroet. Fra den Tid daterede sig et nyt Finmarken; thi hvor langsomt det end gik, hvormange Forhindringer der end maatte overvindes, det Lysspor, Friheden satte, kan man forfølge lige ned til vore Dage; men man kan ogsaa forfølge Linjen af det mørke Drag, som Forsømmelsen indgrov i Tidens Aasyn.

Og dog øjner man paa saamange Steder den gode Vilje; men hvad nytter det, som vel er tænkt, og aldrig vel anvendt! Naturligvis maa de uhyre Afstande og den vanskelige Kommunikation bære Hovedskylden; thi naar man lige ind i Nutiden hører Finmarken karakteriseret med den Bemærkning: nordenfor Folkeskikken, tør man ikke undres over, at det for et Par Aarhundreder siden syntes udenfor Menneskeheden.

Under disse Kriser mistede Vardø efterhaanden den største Del af sin Befolkning. De velstaaende Kjøbmænd var bortrejste, og deres efterladte Agenter følte sig ikke pligtbundne af Statens Paabud. Tid imellem traadte dygtige Mænd til, baade Norskfødte og Danskfødte, — de kunde gjennemskue Ondet, men ikke hindre dets Virkning. Det er det Frygtelige ved Fejlenes Forplantning, at naar Frøet er nedlagt, kan Ingen beregne Vækstens Forgrening.

Selv en Mand som Hans Liljenskjold, adlet af Kristian V og udnævnt til Amtmand paa Vardøhus, kunde med al sin Forstand paa Forholdene og Hjertelag for Folket ikke udrette Noget til at hæve Grundskaden. Hans efterladte Haandskrifter i to voluminøse Kvartudgaver afgive tilstrækkeligt Vidnesbyrd for Mandens gjennemtrængende Aand og Vilje til at virke paa sin vanskelige Post. Han var tysk at Fødsel, havde besøgt

alle Europas Universiteter, var lige udmærket af Evner og Karakter; naar da en slig Kapacitet melder sig til Tjeneste hos den danske Konge, og af ham som Styringsmand sendes op til Norge, først til Bergen og siden til Finmarken, viser det, at man har havt Vilje til at gjøre det Gode, men at Vanskelighederne alligevel besejrede Modet.

Af slige Tilstande former sig da en Række Tidsbilleder med levende Træk; men Stedet har alligevel ikke fastholdt noget Præg deraf. Den ringe Plads har ikke kunnet tillade det Gamle at holde sig oppe ved Siden af det Nye. Det Ene har maattet vige for det Andet, ligesom Boderne paa en Markedsplads.

Det nuværende Vardø, set fra Indsejlingen paa en Godvejrsdag, har et ret kultiveret Præg. Kirken tilligemed flere anselige Huse danne Baggrunden til alle de Pakboder, som i Forening med Toldboden omkredse Havnen, og en Mængde Fiskerbaade, Jægter og større Fartøjer føre denne Halvkreds i bevægelige Træk ud imod de blaa Vande, hvilket klæder Stedet godt. Samtidigt lover det ogsaa en vis Fylde, men det Løfte bliver ikke holdt. Ansigtet har vist Alt, Ryggen er kun et knudet Berg med nogle usle Tomter for den fattige Befolkning.

Ingen tilbagelægger en tre Hundrede Mile for at naa et ukjendt Opholdssted uden med en forudfattet Mening, — til Vardø medbringer man to, og fejler i dem Begge. For det Første tror man her at mødes med det egentlige Finmarken, — Vardø er i sin Karakter et slet og ret Stykke Nordland. For det Andet venter man at træffe paa Kulturens fortabte Faar, — Vardø er fuldkommen moderne, et Nutidsland, der toner Flag for alle Kulturens Fordringer.

Her er en stor, vakker Kirke med en videnskabelig dannet Præst, — et Bedehus, en Almueskole og en Borgerskole. Her er et Lokale til politiske Møder, foruden saadanne, som henhøre til Sygeplejen og Rets-

væsenet. Byen har et Bogtrykkeri og to Aviser, en højre og en venstre. Vardø er ligesaa splittet i sin patriotiske Følelse som det øvrige Norge. Associationsaanden er heller ikke mindre levende her end Syd for Polarcirkelen. Her findes en Arbejderforening, en Maadeholdsforening, en Goodtemplarorden, og Noget for Hedningemissionen. Man har et stort, velordnet Bibliothek og desuden en Turnhalle, som velvilligt aabner sit Rum ikke blot for Koncerterende, men og for dem, man hidtil med Rette har kunnet kalde Dramatikens fortabte Faar.

Der findes naturligvis meget Mere, men det Nævnte vil være tilstrækkeligt som Bevis for Byens Standpunkt overfor Kulturen, det, som fordrer en ganske mærkelig Udholdenhed under den 72. N. Breddegrad, med Nattens blygraa Ansigt over Livet i fast halvtredje Maaned af Aaret, og Bedøvelsen af det evige Stormsus i den 10 Maaneder lange Vinter.

Et skal dog endnu nævnes, som har sit Tilsvarende i Schweitz, og der som her virker til Held for Befolkningen. Det er et Brændevinsbolag, hvis betydelige Overskud anvendes til Byens Opkomst i flere Retninger. Det har blandt Andet udsendt en Stipendiat til Fiskeriudstillingen i London, og velskrevne, instruktive Referater have været Frugten deraf. Der er endvidere projekteret en Indbydelse til Videnskabsmænd: at afholde Foredrag i Byen paa sine arktiske Studierejser — kort: der arbejdes fremad. Hvorvidt dette Stadium ogsaa bliver en Periode, der ligesom tidligere faar sin Afløsning af trange Tider, da de 7 fede Køer forsvinde i Sluget af de 7 magre, kan ikke forudsiges; thi hvad det fejlslagne Fiske drager fra, kan muligvis det mer og mer udviklede Samkvem med Rusland lægge til. Ruslands Fremgang paa disse Kanter vil desuden drage en Del af Finmarkens Opkomst med sig, og Vardøs hyppige Op- og Afblomstring vil derved kunne faa en mere jevntspirende Karakter.

Hvad derimod det Stedlige angaar, Ordningen af Byens Gader m. m., da har Kritiken visse Hensyn at tage. Havet stænger jo til alle Sider, og med Polarhavet kan ikke akkorderes.

Det første Vejspor, som her blev ophøjet til Gade, løb ret ud fra Fæstningen i Nordvest til Maarbjerget i Sydost, under hvis skaldede Højder Byen er anlagt; den hedder nu Fæstningsgaden, og har forresten, hvad Terrænet angaar, saa Lidt som muligt af den lige Linje. Fra den udløber et Par Smaagader mod Øst og Vest, sidste under den aristokratiske Benævnelse *Westend,* fordi en Del af Byens velstaaende Kjøbmænd her have sine Boliger, og den desforuden afgiver Plads til Jordens nordligste Hotel — et Magerøens *Kaiserhof*, hvis vajende Flag vinker sin Hilsen lige gjæstmildt til Rusland som til Norge.

Dette fornemme Strøg har dog for ikke ret længe siden haft en helt anden Karakter. Vejen, som gik forud for Gadeanlægget, hed nemlig *Pølen;* den førte paa venstre Side til et stort Skrummel af en Bygning ved Navn *Noah Ark,* og endte med en forfalden Rønne, som kaldtes *Helvede.* Disse Benævnelser ere i høj Grad orienterende. Vistnok har *Helvede* god Udsigt til at forsvinde i en mere tidssvarende Anstalt, og *Noah Ark*, der saalænge har ligget hen som et grundstødt Vrag, har allerede nu modtaget den forønskede Kjølhaling, og er overgaaet til et Trankogeri, — men *Pølen* opgiver neppe nogensinde hverken Navn eller Ekistents, dertil har den for mange Hjælpekilder i de lokale Forhold.

Her findes naturligvis Varieteter i Befolkningen, og Skillemærket er tydeligt nok. Her er Almuesmanden, der kun i sin russiske Sideordnede finder Noget at løfte sig paa. Her er Handelsmanden, med og uden Intelligents, de Fleste dog med Præget af: at være om sig, at gribe Lejligheden ved Haarene. Den finmarkske Kjøbmand maa forresten endnu kjæmpe mod Efter-

veerne af Oktroyens ødelæggende Værk, og derfor har han mangen Gang svære Kaar. Almuen har endnu den Skik at levere sin Fisk, tage hele Livsbehovet paa Kredit, og aldrig at bekymre sig om Balancen. Men naar Fisket mislykkes, hvilket undertiden hænder flere Aar paa Rad, da maa Kjøbmanden alligevel vedblive at give Kredit, det er gammel Skik, og Fiskeren modtager den fremdeles iblinde, saalænge til han staar i en Gjæld, han aldrig kan klare.

Den tredje Variant er Embedsmanden, og det er igrunden den svageste; thi han er her kun paa Træk og hører andetsteds hjemme! I Regelen medbringer han en Intelligents, som snarere er til Skade end til Gavn, fordi den sætter en uafladelig Sammenligning i Bevægelse, der grumser Luften omkring ham, og gjør ham syg. Vardø er ikke noget udviklende Sted, og da Intelligentsen altid staar i Forhold til Udviklingen, nødes den her til at tære paa sig selv — at udmagres og dø. Men en Person med en udgaaet Intelligents er værre end han, som ingen har havt. At denne Klasse ikke kan leve sit egentlige Hjemliv paa Vardø, og at den som de dobbeltvingede Insekter altid har det ene Vingepar lettet til Flugt, giver den absolut Karakteren af at være forvist.

En stærk Modsætning til dem danner en fjerde Klasse, som med fuld Grund kun nævnes de *Rodfaste* i Landet. De hedde ogsaa med et andet Ord *Skolper*, men dette Navn har en tvivlsom Oprindelse, der paalægger et vist Forbehold i Anvendelsen. Ikke enhver *Rodfast* kan kaldes en *Skolp*, men enhver *Skolp* er rodfast. En Mand kan give sig selv denne Benævnelse og gjøre en Vittighed af den; men faar han den som en Titulatur, er det en Fornærmelse.

Med *Skolpen* forstaas nemlig Descendenten af den blandede Race, som under Dansketiden sendtes til Finmarken for at udfylde Hullerne i den stadigt aftagende Befolkning. Det var Forbrydere af enhver Art og Grad,

der ved Forvisningen herop som frie Folk udsonede sin Brøde. Det var gjældbundne Mænd, hvem Kreditorerne da tabte Retten til at forfølge. Det var Spekulanter, Eventyrere og Skibbrudne af alle Slags, som klippede Traaden over mellem Fortid og Fremtid, og rejste det nye Livs Vugge her i Ørkenlandet med det fiskerige Hav om Kysten. Men derfor blev Finmarken ogsaa deres faste Hjem, og deres Liv satte det dybe Rodskud i Landet, som ingentid er bleven rokket.

Af dette blandede Frø skjød naturligvis op en frodig Mængde Ukrud. Heldigvis var Finmarken intet Slaraffenland; Strengheden gav en sund Fostring, og mangfoldig Nød og Fare kvalte Ukrudet i Væksten, knækkede den hurtigt opløbne Stængel af, og tvang Roden til at sætte en stærkere Stamme.

Da fremgik omsider til en Udsoning af det Hele en kraftig Race, ikke stor, men levedygtig, og den blev Finmarkens andet Hjemmefolk. Endnu leve Enkelte af dem paa Vardø, og det er velgjørende at se dem løfte Grundpræget af en hjemmevirket, solid Borgerlighed op over hele den øvrige importerede Skare, som ideligen frembærer Mærket af at være landsatte Passagerer, der spejde efter Vindens gunstige Vending for at komme væk igjen.

Disse *Rodfaste* ere ikke egentlig begavede med Intelligents, men jage hellerikke efter at synes saa; hvad de ere, ere de ved sig selv, altsaa ejendommelige. De forstaar sig særlig paa Stedets Tarv; de forhaster sig ikke, og vejer ethvert Foretagende med tunge Lodder. De iagttager Luftspejlingen, Skyernes Drag, Ravnenes Antal, Hvalens Gang under Kysten, og spaa deraf for det kommende Fiske. Af Erfaringer have de dannet sig en Lærebog i Naturen, og leve paa den. De ere i Besiddelse af en vis Afstumpethed i Lugt og Smag, men det henhører ligesaa sikkert til Finmarkingens gode Egenskaber, som det stik modsatte til Verdensmandens. Naar *Skolpen* sidder tilbords med de dampende Retter

af Kobbespæk og Tørfisk, er han ligesaa vel stillet som en Gourmand foran det franske Kjøkkens Vidundere. Han nyder sin saltede Fisk omtrent hver Dag saalang Vinteren er; men det er alligevel ikke ham, som sidder inde med Skjørbugen. Han har saa at sige modtaget den som Vaccine og har vokset sig fri af den.

Han har naturligvis sine Tilbøjeligheder, men de holde jevnt Skridt med Tid og Sted. Naar han paa Vinterføret tager sig en Lystfart, naar Renen er spændt for Pulken og han iført sin dygtige Skindpels, omviklet med brede kulørte Skjerf og den brogede Finhue trukken ned over Ørene, sætter sig tilrette i den og slipper Tømmen løs, saa Renen farer afsted som en Stormvind, da er han Herre over Situationen, og ingen Araber paa sin vilde Flugt gjennem Ørkenen kan føle sig mere stolt og sikker end han. Og dog bærer det afsted, som Døden var efter! Op og ned ad det knudede Berg, over Stok og Sten; snart har den slingrende Pulk Kjølen ivejret, snart Retsiden, Altsammen i Vendinger saa hurtige som Tanken. — Sneen fyger op, Isen springer under Renens Hover; den pruster, rækker Halsen, rejser sine stolte Horn som om den vilde sprænge Kjøreremmen, medens den Kjørende kroger sig sammen for at holde Ligevægten og for at værge Ansigtet imod de springende Sneknolde.

Det er et slaaende Skue, og man standser ved den Tanke: her laa altsaa dog Noget efter Finnen, som kunde tages i Arv, Noget, som viser tilbage paa det gamle Finmørk, hvis Konge fór frem med sine Mænd i lange Rejder over Fjeldet og de frosne Søer — med Vildrenen foran, hvis rasende Løb kun en Vildmand kunde styre.

Farten er jo den samme — kun er Renen nu tæmmet, og Vognstyreren er ingen Vildmand! Nej. Man kan betragte samme Person Dagen efter, naar han i godmodig Sjokgang skrider frem paa sine *Komager*, et Fodtøj, der ligner Sokker af Skind, som snøres fast

om Ankelen, ere uden Hæle og bøje Fodstykket opad i en Snabel, og man vil se, at han er tam. Tamhed er ogsaa nærmest det Kulturmærke, Finmarken har givet ham. Kvinderne ere dog her som overalt forud for Manden i Skik og Væsen. Holder han Traditionen oppe om *Skolpen*, da sætter hun Verdensdamen imod. Rusland forsyner hende med sit kostbare Peltsværk, og Kjøbenhavn med sine Modevarer, stundom ogsaa med sin Skoledannelse, — men det er Komagerne, som betaler.

Overfor ethvert rationelt Forsøg i Fiskeriet, ligesom overhovedet ved alt Nyt, staar han tvivlende, og slipper nødigt sine nedarvede Meninger; han véd, de ere ikke grebne i Luften, men samlede af langsomt vundne Erfaringer. Ingen kjender bedre end han Fiskets omskiftende Karakter. Han har igjennem Tiderne set Vardø By synke og stige i Forhold dertil — fra femti Indbyggere til flere Hundrede og nedad igjen til meget Mindre i Tidsrummet af tre-fire Aar, og han har fulgt Almuens Tilstand. Han har set Folket kjøbe dyre Grunde, bygge Huse og samle Velstand, og inden kort Tid sælge Altsammen igjen til Spotpris og synke ned i Armod, med Sulteføde og Skjørbug — han har Lov til at tvivle. Men Tvivlen er ingen Kraft, og Fremgangen lider ofte Skibbrud paa den. Rodfolkets Mangel paa Energi har været Grunden til, at de Indvandrede for Størstedelen ere blevne Fremskridtsfolket og har sat de fleste Foretagender igang, som nu og fremdeles skulle støtte Byen overfor Fiskeværets fluktuerende Tilstande. — Naturligvis skyldes det Oktroyen, at Vardø overhovedet er bleven en Kjøbstad, den burde aldrig have været det. Som By maa den selv med sin bedste Fremgang blive Meget skyldig; som Fiskevær havde den fyldestgjort enhver Fordring.

Naar Solen stiger, og Fisket begynder, faar Byens døde Fysiognomi pludselig Liv og Farve, og det Udtryk beholder det, til Dagen atter slukker sit Lys, og den

lange Nat formørker Alt. Fra den Tid er det som Døden gik om under Livets Maske. Befolkningen slaar sig nok løs en Gang imellem med et *Dansebal*, hvor der arbejdes tappert for Livet til Tonerne af et Positiv, men selv her danser Døden med, — thi fra Solens Bortgang til dens Gjenkomst vegeterer alt Levende.

Som Fiskevær har derimod Sligt ikke Noget at sige. Virket begynder med det stigende Lys og forsvinder med det synkende. Ansvarsløsheden derimod hos en talrig nomadiserende Befolkning, den midlertidige Embedsstand og alle de Sindsbevægelser, som følger med Slumpelykken, afsætter bestandig Noget, som bringer Uorden i en By, selv om den har sin vigtigste Næring derfra. Kulturen faar ialfald ikke noget Tilskud ved disse Rørelser, snarere sætter den til, og det kan Byen ikke taale.

Alt i Alt er Vardø dog et af Finmarkens mærkeligste Steder, og Finmarken er et mærkeligt Land! Den lille Ørkenø, omskyllet af Ishavet, med sin farefulde Beliggenhed, indeslutter saamange Muligheder, og har en saa billedsmykket Historie, at man med Kjendskab hertil uvilkaarligt staar foran dens skaldede Berg som overfor en middelalderlig Dome med sine Gravskrifter og Mindesmærker.

Øverst i denne Billedrække staar Vardøhus; thi det er med Fæstningen, at Vardøs Historie begynder. Den har kun en lille Besætning — 25 Mand — og er sparsomt monteret, den siger med sit frygtsomme Fysiognomi akkurat det Samme, som om den var Hundrede Gange større.

Hvor en Grænsevagt er stillet, er Rettens Mærke sat, om det saa kun bestaar i en eneste Mand, og det Saar, man hugger i ham, bløder hele Folket af. Vardøhus er stor nok til at bære Norges Flag paa Frihedens Grund, og det er det Eneste, den for Tiden har at gjøre. Skulde Fremtiden fordre, at den viser en truende

Pande, maa Staten vel sørge for, at den faar en bredere Ryg.

I en Borgerkrig, saa som den kan bryde løs paa Vardø, hævder den dog fuldtud sit Supremati. Det hænder nemlig, at et blodigt Slagsmaal opstaar mellem Fiskerne, der ikke ere sene med at gribe til Kniven, og hvis da den civile Øvrighed er fraværende, maa Fæstningen rykke ud med sit væbnede Mandskab. 8 Mand i sluttet Geled med en Sergeant foran og en Lieutenant bagefter gjør i dette Tilfælde en gribende Virkning. Afvæbningen gaar raskt fra Haanden, og Fæstningen faar i god Behold sit Mandskab tilbage.

Det er utroligt, hvor mange Kampe her har været ført igjennem Tiderne om den farefulde Ret til Ishavet og Finmarkens Kyster. Drab og Plyndringer er gaaet Haand i Haand med aabenbare Angreb, og store Stykker ere efterhaanden løsnede og faldne fra det magre Ørkenland, lig Sten, som rulle ud af en heldende Mur. Hele den Murmanske — Normanske — Kyst lige ned til det hvide Havs Grænser har efterhaanden fulgt denne geografiske Helding, og ere blevne opslugte af Østens mægtige Kolos; først ved Vardø er det stanset, — her har Landet endelig rejst sig og sat imod.

Alligevel er Samfærdselen med Rusland af største Betydning for Vardø. Men da Rusland endelig har faaet Øjnene op for de Fordele, man kan ligesaa godt sige: Kapitaler, som hidtil have ligget næsten døde hen paa Ishavets Bredder, vil det heller ikke være blind for den Nytte, Vardøs Beliggenhed kan yde det.

Naturligvis kan det ikke undgaas, at Rusland herved vil lægge sit eget Maal paa Tingene — Maalet af den mægtige Nation; men det vil i Samfærselen med Norge alligevel komme til at løfte paa Hatten for den lille Nations Dannelse, og det er tildels allerede sket. Rusland har med eller mod sin Vilje udsendt en Mand til Ordning af de murmanske Forhold, som ved gjennem-

trængende Klarsyn har opfattet Sagen til *begge* Sider. Denne Mands Navn er Dimitri de Baucharow.

Ham vil det i mange Dele skyldes, at Retsforstaaelsen overfor Finmarken er vaagnet, og at Hensynet i det Mindre lægger Baand paa Yttringerne af den brutale Magtfornemmelse.

For Rusland bliver det en betydelig Magtudvidelse at tage Ishavets Kyster i aktiv Besiddelse. Hidtil har de nemlig ligget hen i en taageagtig Tilværelse, saa der endog for ganske nylig inde mellem Bjergene er opdaget en By, om hvis Tilværelse Staten var ligesaa uvidende, som Byen var om den. Den besørgede sin egen Styrelse, og befandt sig vel.

Men naar om kort Tid Ruslands Flaade lægger sig tilrette i sin nye Rede ved den murmanske Kyst, naar det store Hvalfangeretablissement herfra udsender sine Skibe og naar et mægtigt Kloster — et andet Solovetski*), Side om Side med dette rejser sine Mure og sætter sine Arbejdskræfter i Forbindelse med Fiskerierne, ligesom forhen Solovetski fra Archangelsk foretog store Udskibninger til Holland og England, og ved Cola, dengang kaldet *Malmi's*, beherskede hele Sejladsen paa Ishavets *Strømme*, da vil der brede sig et mægtigt Livsrøre over den øde Kyst, og Foretagende vil knytte sig til Foretagende med den rivende Hurtighed og Kraft, som Nyhedens Interesse og et friskt Syn paa Sagen altid hidfører, hvor Kapitalen støtter. Som privat Entreprise vilde det ikke gaa, som en Statssag med to slige Indsatser som en Krigshavn og et Kloster, vil det have uberegnelige Følger.

Underligt er det derfor ikke, at man i Nærheden af en saadan Kraftudvikling føler Trykket af hint kolde Drag, som Overmagten altid fører med sig. Det er som løftede der sig en vældig Bølge i Øst, strygende langs med Finmarkens Berg, til den med et Brag slaar

*) Det store Kloster i Nærheden af Archangelsk.

op om Vardø. Kommer det af Frygt, er det blot Fortidens Gjengangerhistorie, som befolker Fantasien, eller er det et Varsel?

Der er kun Et, som hjælper herimod, og det er, at man selv her paa denne udsatte Ørkenø staar i et ordnet Samfund med Frihedens hellige Ret for hvert Individ, og med alle de Hjælpekilder, som Kulturen holder aabne i en civiliseret Stat. Er man langt fra Norges Hovedstad, man er dog tæt op til dets Hjerte, og at Hjertelaget er godt, modtager man Beviser for. Det er baade rigtigt og klogt; thi det er deraf, en Borgeraand skal udvikle sig, og den er ogsaa en Magt.

Korsflaget paa Vardøhus vajer dog muntert og i god Tro. Der er maaske heller intet Flag som det. Naturligvis stiger Værdien af denne Hilsen i Forhold til Striden, man har udkjæmpet for at vinde den. Har man været pidsket af Stormen og rullet af Bølgerne gjennem Lophavet og videre forbi Nordkap over Østhavet, da kan man have set Døden i Øjnene mange Gange, før det røde Skin af Flaget paa Vardøhus giver sit frelsende Vink, og da er der Mening i de Hilsener man udveksler. Og da Tiden kommer, at Havnen igjen skal forlades — enten af Handelsskibet, som fuldlastet gaar tilbage samme Vej, eller videre østover til Rusland, — enten af den højtstavnede Fiskerbaad, der synes at flyve hen over Bølgerne med det udspændte Raasejl, eller Skibet med Videnskabens dristige Ekspedition, som herfra styrer ind i de ubekjendte Egne, hvor den evige Nat har lukket sig over saa mangt et spejdende Øje, da er Flagvinket fra Vardøhus den sidste Hilsen fra terra firma, og den modtages og gjengjældes med Hjertets Tak.

Dette smukke Forhold kaster jo altid lidt Poesi over Øen, medens det tillige spinder videre paa Historiens lange Traad; men nogen aandelig Befrugtning giver det ikke. En Stunds Opmuntring har i Reglen været Ud-

byttet, og den Bortdragende plukker omtrent hele Blomsten af Stemningen.

Her er overhovedet ingen Jordbund for Poesien. Sjælens fine Spind gaar istykker mellem alle de grove Traade, som Livet maa spinde sig ind i for at holde Ødelæggelsen ude. Romantiken derimod kan meget vel trives paa Vardø; thi den væver jo sit Mønster ind selv mellem det groveste Islet. Den bærer det Uholdbare ligesaa vel som det evigt Grundfaste, og det, som Verden kalder umoralsk, har ligesaa ofte havt sin Fødsel i Romantiken, som de store Opofrelser og den ædleste Begejstring.

Paa Vardø har man lokaliseret Begrebet ved at kalde det *Finmarksromantik*, og derved altsaa betegnet den som noget Ekseptionelt. Naturligvis forekom den samme Art af Romantik hele Verden over, men Graden og Lokaliteterne kan jo nok forandre Farven, og det er ofte derpaa, det kommer an. Den lange Række af Forbryderhistorier, som her have havt sin Udsoningstid, de mangfoldige Skjæbnevrag, som ere drevne ind paa denne Ø, og søge en Udbedring af Skaden, for endnu en Gang at friste Livets Sejlads, har afsat mørke Skygger og levende Farver.

Lang og forfærdelig var Heksenes og Troldmændenes Periode, deres Vandprøve paa Ishavets tunge Bølger og bagefter deres Ilddød, som man dog ser de Alle er gaaet angrende imøde, med fuldkommen Tro paa den Trolddomsmagt, hvorfor de dømtes. Kun om en Eneste, en ung Kvinde ved Navn Cille Parsberg, siges det med fremhævet Skrift, at hun var »rent afspænstig og vilde ingenlunde lade sig binde. Da greb fire stærke Knægte hende fast, og end sprang Blodet ud af hendes Arme og Haandleder, saa havde hun dem forvredet imellem deres Fingre.« Men hun vidste ogsaa Noget med sig selv, som hverken Dommeren eller hendes Bødler kjendte til, — og da der gaar et Drag af ophøjet

Smerte gjennem hendes Skjæbne, skal den her berettes som et første Billede af *Finmarksromantiken.*

Cille Parsberg.

Cille Parsberg var en Præstedatter fra Nordland. Hendes Fader havde været meget stærk i sin Latin, og overmaade dygtig *paa Stolen.* Men stærk var han tillige i visse Ting, hvor han med mindre Styrke havde gjort mindre Fortræd. Han tog sig fornemlig af dømte Trold- og Signekvinder, hvis Skjæbne han dog ikke forbedrede, men kun forhalede. Forresten sloges han med sine Modstandere, drak med sine Velyndere, og havde agtpaagivende Spejdere ude for Kirkestedet hver Søn- og Helligdag, som skulde gribe og opfange alle de Ugudelige, der dristede sig til at fare Kirken forbi. Disse idømtes da Helligbøden — selv om de vare Lapper og Russer, der ikke forstod et eneste af de Gudsord, som udgik af Præstens Mund. Men Præsten havde Lovens Ord for hvad han gjorde.

Han havde været gift med en dansk Kvinde af fornem Slægt, som døde ung, og efterlod sig et Barn, den ovennævnte Cille. Af Datteren havde nu Præsten den sære Fornøjelse at gjøre en lærd Student, med hvem han talte Latin — fornemlig i andre Herrers Nærværelse. Forresten kjærede han sig ikke om hendes Opdragelse og lod hende leve som hun vilde. Men hun var ham stærkt hengiven og vilde just leve i den Lydighed, han ikke krævede. Han havde med Latinen indpodet hende et Stykke af sin egen Natur; thi paa

det Omraade behandlede han hende med den kolde Fornemhed, som laa i Sproget. Naar hun derfor talte Latin med Faderen, fik hun et helt andet Lag; hun strøg Haaret fra Panden, rettede sig saa lige som et Lys, og fulgte hans Minespil med funklende Øjne, under det hendes livfulde Ansigtsdrag formede sig efter hans.

Da hændte en Ting, som forresten ikke hændte første Gang. Et ungt Kvindfolk anklagedes for Trolddom, dømtes til Døden, og hensattes i Lensmandsfængslet der i Bygden. Hun hørte til Finfolket, var vakker og dristig, og gav sig med Stolthed hen i Troen paa sin egen Trolddomskunst. Der sagdes om hende, at hun kunde lamme og kvæle baade Mennesker og Dyr, alene ved at fæste sit ildfulde Blik paa dem, og da hun selv bekjendte sig skyldig, dømtes hun til at »miste sin Hals«.

Ved Retterstedet mødte Præsten frem; men han fandt snart, at Forbrydersken var ilde forberedt til Døden, og tog hende med sig hjem til Præstegaarden for at give hende en værdigere Forberedelse. Her forblev hun i tre Aar.

Efter den Tid lod Lensmanden hende paany føre til Fængslet, og da Præsten ikke denne Gang ret vel kunde beraabe sig paa hendes uværdige Forberedelse, blev Mestermanden hentet, og Dagen til Henrettelsen bestemt. Men Natten før denne Dag forsvandt hun. Taget i hendes Fangehul var sønderbrudt, Heksen var faret ud, og Ingen vidste hvorhen. Mærkeligt nok dømtes Præsten til at lade Taget reparere, hvilken Forpligtelse han ogsaa villig gik ind paa — men aldrig opfyldte. Sandsynligvis holdt han det for klogere, at lade Aabningen henstaa for en anden Gangs Skyld.

I disse Aar forsømte Præsten at tale Latin med sin Datter; men den Stoltheds Aand, han selv havde indpodet hende, rejste sig da i en saadan Kraft og Afsky mod ham og alt hans Væsen, at hun flygtede væk fra

Hjemmet, sejlede med et Fartøj længere nordpaa, og tog Tjeneste som simpel Pige hos en Foged. Her forblev hun i to Aar, men forraadte aldrig, hvem hun var eller hvorfra hun var kommen.

Da skete det, at Fogedens ældre Datter skulde have Bryllup med en Handelssvend ved Navn Jens Korn fra Bergen, og at Folk og Hus med glad Travlhed iførtes den Festdragt, som en slig Højtid krævede. Efter Bryllupet skulde de Nygifte drage til Vardø, hvorhen den unge Mand var beordret af sin Principal for at bestyre hans Handelsforretning.

Men Dagen, som endelig bragte den forventede Brudgom, blev ingen Lykkedag for Huset. Bruden, som han tre Aar iforvejen havde trolovet sig med, var hverken smuk eller god, og Mellemtiden havde Intet forbedret heri. Hun havde en stor Snedighed i sin Natur, som hun forstod at anvende; ved den havde hun fanget sin Brudgom, og ved den holdt hun ham fast. At han nu i Gjensynets Stund veg tilbage fra hende, som fra noget Ondt, anfægtede hende ikke, — Snedigheden havde i samme Øjeblik sine Polypfingre ude, og hver Eneste fandt sit svage Sted at hage sig fast i — han skulde nok slippe for at gjøre sig fri af den!

Dagen efter hans Ankomst begik hun alligevel en Uforsigtighed, som kom hende dyrt at staa. Hun var ved Ildstedet i travl Virksomhed med en Madret, der skulde hævde hendes Ære som tilkommende Husmoder, da han fra sit Værelse paa Kvisten raabte efter en Tjenestejente, med Anmodning om at bringe ham et tændt Lys. Det burde hun have været saa klog at bringe ham selv, endog med Fare for et Fradrag i Kogekunsten; men isteden derfor gav hun Cille et bydende Vink at bringe det Forlangte, og Stunden efter stod Jenten med Lyset foran Jens Korn. Han var ivrigt beskjæftiget med Udskriften paa sine Breve, og først da han rejste sig for at tage Lakket, blev han opmærksom paa hende. Synet slog ham; var det en Tjenestejente,

i hvis mørkblaa Øjne der luede en Stolthed, som gjorde ham ganske forvirret. Hvem var hun, og hvorfra var hun kommen? Hvad var det for et mærkeligt Aasyn, der tog ham fangen i et eneste Øjekast, saa han syntes han maatte bøje sig til Jorden for hende. Han fortabte sig rent i at stirre paa hende, først med Forundring, saa med Glæde — den største Glæde han nogensinde havde kjendt!

Jens Korn var et vakkert lyshaaret Menneske med et tiltalende Væsen, og der var i hans Øjne en Ømhed og Uskyld, som vandt ham Alles Hengivenhed, og som hidtil havde banet Livets Veje for ham, uagtet det vidnede mere om Hjerte end om Kløgt. Men Noget kom der dog til i dette Øjeblik, som gjorde ham farlig for en Kvinde.

Først var Cille bleven forarget over hans Stirren; men da hans Ansigt blev mere lysende, og hans Blik mere varmt, veg hun ræd tilbage, thi der mødte hende pludselig Noget i hans Væsen, som kaldte hendes Hjerte tillive efter den lange Græmmelse, der havde døvet hele hendes Ungdom.

Omsider tog han da Lakket, stak det i Lyset og holdt Brevet hen til. »Cille,« raabte en skarp Kvinderøst nede fra Kjøkkenet. Det gav et Ryk i Jenten. »Cille!« gjentog Jens Korn, og lod i Forvirringen den brændende Lak dryppe ned paa hendes Haand istedenfor paa Brevet.

Hun satte raskt Lyset fra sig, pustede paa den brændte Haand og fløj ud ad Døren og ned over Trappen til Kjøkkenet. Her mødte hende et ondt Øje og haarde Ord, som hun dog standsede ved Taushed. Hun havde sin værkende Haand, og med den vidste hun Noget, hun aldrig før havde vidst. Det var som hun paa en Gang havde tabt hele Fortiden af Minde og vundet en Fremtid.

Efter dette hengik en Uge, Bryllupet var bleven opsat, hvorfor vidste hun ikke; men hun forstod der

ulmede en skjult Strid i Huset, og hun mærkede, at hun blev paaagtet ved hvert Skridt. Da blev endelig Bryllupsdagen igjen bestemt, og uagtet hun ingen Ret havde til at miste noget Haab, var det dog som hun paa en Gang tabte det for hele Livet.

Paa Bryllupsdagen holdtes Bruden indelukket, — Vedtægten krævede det som en Blufærdighedsakt, at Brudgommen ikke saa hende før paa Vejen til Kirken. Ak! Jens Korn havde gjerne givet sit halve Liv for aldrig mere at se hende, ja han havde maaske givet det hele, hvis Cille ikke havde været, men ved hende hang hans Tanke saa fast, at den tvang ham til at leve. Imidlertid havde han ladet sig binde, og kunde nu ikke mere komme løs. Havde han vidst, hvem Cille Parsberg var, havde han dog maaske gjort sig fri; men uagtet han skjønnede, at hun kunde ikke være en almindelig Bondejente, var han uvis, og i Uvisheden blev han fanget. Men paa denne Dag, hvor han altsaa skulde gjøre Andre til Vilje og sig selv til Fortræd, havde han dog taget sig sammen i et Forsæt: han vilde mødes med Cille. Han kjendte sig nok ligesom hun paaagtet baade inde og ude; men det skulde ikke nytte — og hans Vilje sejrede.

Der kom mange Gjæster til Huset, og et levende Røre bredte sig paa Land og Vand. Flere havde ventet den Høflighed af Brudgommen, at han havde budt dem sit Velkommen; men en Opfordring hertil havde han bestemt afvist. Han holdt sig indelukket paa sit Værelse, og lod til at have meget at overveje, før han skred til den rigtige Handling; Overvejelsen var dog af en anden Art, end de tænkte! Gjennemtrængt i lige Maade af Lykke og Ulykke sad han her Haand i Haand med Cille, som paa en Gang havde aabnet ham sit Hjerte og sit Livs Hemmelighed. Der var en Angst og Kval over disse to Mennesker, hvis Skjæbne i det korte Møde var bleven sammenknyttet for bestandig, at deres Sjæle

aabnede sig mod hinanden uden Skyhed og uden Haab, som to Døende, hvem Evigheden jager paa.

Under dette kom der Uro over Husets Folk, thi Alle vidste, at Cille Parsberg var indelukket med Jens Korn; det blev berettet fra Mund til Mund ligesaa hurtigt som det var sket. Alligevel vovede Ingen at forstyrre Mødet, selv ikke Brudens Fader; thi hvad kunde ikke ske endnu i sidste Øjeblik? Men deres Bekymring var overflødig. Da Uhret varslede den bestemte Time, tren Brudgommen ind i Forsamlingen, og gav Enhver den Høflighed, han kunde fordre. Han saa just ikke ud som nogen lykkelig Elsker, men det var der ingen af de Fremmede, som undrede sig over, dertil var Bruden altfor godt kjendt. Enhver vidste, at hun kun vilde bringe ham en fattig Lykke.

Ved Tilbagekomsten fra Kirken var Cille Parsberg forsvunden, — havde hun kastet sig i Søen, eller var hun rømt? Dette Spørgsmaal gav Bruden sin Brudgom med en vis øm Forsigtighed, som naar en Læge skjult lister Kniven til en Byld. Det skulde hun ogsaa ladet være, thi han svarte hende med et Aasyn fuldt af Ulykke og Nag, og det lovede hende fast, at han fra nu af og saa langt Livet rækkede var Cille Parsbergs Brudgom, enten hun var levende eller død.

Kort efter afrejste Parret til Vardø, og her overtog Jens Korn sin Plads som Agent for det Bergenske Handelshus. Hans Ægtefælle prøvede alle de Vaaben, hun ejede for at vinde ham, men det lykkedes ikke. En Gang havde hun af en Finkjærring kjøbt en Trolddrik, som kunde vække Elskov, og da hun ved Hjælp af anden Drik havde lokket ham til at nyde den, overkom ham en slig Forvirring, at Sejren tyktes hende vis. Men pludselig greb han sig selv, som man griber sin Bevidsthed i en ond Drøm. »Hvis Du bruger Dine Troldkunster en Gang til,« skreg han rasende, »da være det Dig svoret, at jeg dræber Dig.«

Hun saa paa ham, han var kridhvid i Ansigtet, og Læberne skjalv i en Krampetrækning. Der var noget Frygteligt ved ham, som hun ikke kunde magte, og hun følte, at han vilde holde Ord. Da lod hun Striden falde. Men hvad hun ikke kunde tiltvinge sig af Kjærlighed, det tiltvang hun sig af Herredømme, og her veg han tilsiden. Hun kunde for ham herske over Alt, naar hun lod ham være fri, og denne Magt benyttede hun ganske paa Rovfuglens Vis, med Næb og Klør. At hun med disse ikke kunde faa Tag i hans Hjerte blev hende dog en nagende Orm, foruden at han pinte hende til Døde ved sin stille Ulastelighed, og ved det fine Skjær, som Kyskheden bredte over ham.

Fire Aar vare forløbne efter dette. Det var ved St. Hans, at et Pust af den første Vaarvind strøg lunende hen over de blege Græsspirer paa Vardø. Sneen laa endnu i Skar og Dybninger, og keg frem som om den var krøben i Ly for Solen, trøstende sig til endnu at kunne jage et Kuldegys imod det nyfødte Haab. — Men ude paa den straalende Havslette krydsede store og smaa Sejlere for den blaffende Vind, der i sin milde Stemning ikke syntes at kunne bekvemme sig til at tage Parti mellem Syd og Vest.

Mange Mennesker færdedes paa Bryggerne og omkring Boderne, og enkelte blege Skikkelser smøg skjælvende hen langs den varme Husvæg for at rette paa sine gigtbrudne Lemmer og fornemme Vaarens rene Aande over sit skjørbugsottige Kjød.

Da kom frem om Fastlandsodden et større Fartøj, der med alle Sejl oppe søgte at fange saameget af den løse Vind, at det kunde liste sig gjennem Bussesundet hen til Ankerpladsen i Østrevaag. Det tog Tid, men Dagen var lang — fra Midnat til Midnat! og ingen Aftenskygge fordunklede Ankergrundens blændende Hvidhed. Da det endelig laa vel fortøjet, fløj som et Ilbud fra Hus til Hus den Efterretning, at Skibet foruden anden god velkommen Last tillige medbragte sin Men-

neskeladning, som Oktroyen havde forpligtet sig til hvert Aar at sende op til Finmarken.

Det satte Liv i Vardøværingerne, thi Alle, som kunde, vilde gjerne tinge sig et nyt og kraftigt Tjenestetyende, og snart vrimlede Skibets Dæk af hæsblæsende og nyfigne Tilbudsmænd. Det gik raskt fra Haanden, og Hver drog afsted med sit Individ, saalænge der var Nogen at faa, men Mange blev tilbage, som Ingen fik. Mellem dem befandt sig en bleg Mand med sygelige Træk, og uagtet hans hele Udseende viste Handelsmanden, syntes han dog imellem saa aandsfraværende, at man maatte tænke sig ham som døv. Han bar ganske Præget af at have sluppet Tilværelsens Traad, og ængstlig søgende efter et Sted at knytte den til igjen. Denne Mand var Jens Korn — Cille Parsbergs Brudgom.

Ogsaa han havde det huslige Hverv at tinge en Tjenestekvinde, og stod nu som Den, der betænker Følgerne af et Uheld. Da blev han vár et Fruentimmer, der med vaklende Gang og Hovedet indhyllet i et stort Uldklæde smøg frem langs Rælingen af Skibet og syntes at være i Tvivl om, hvor hun skulde tage sig en Plads. Synet slog ham: dette var sikkerlig en Efternølerske, som af Søsygen var hindret i at møde frem til Valget med de Andre, og som nu saameget lettere kunde tages. Jens Korn var hurtigt ovre paa Skibets Dæk og henne hos det indhyllede Kvindfolk, der stod med Ryggen imod og saa hen over Øen. Det gav et Ryk i hende ved hans høflige Tiltale, Klædet gled tilbage fra Hovedet, og mod ham lyste Cille Parsbergs aldrig forglemte Træk. De stod lamslaaet overfor hinanden, — hvad læste han i hendes udmagrede Ansigt, og hvad læste hun i hans henfaldne, sygelige Drag? Det Samme og det Samme! Ustillet Længsel, Haabløshed og Død. Men det var ikke saa snart læst, før det var udslettet; Gjensynet gjød sin Varme i Hjertets afmattede Strøm, og Døden fik indtil videre nedlægge sit Arbejde.

Hvad hun havde at sige Jens Korn, som han ikke vidste, var snart sagt. Skjæbnen havde været vrang imod hende paa mange Maader, — nu var hun kommen til det, at hun maatte vide, om han havde glemt hende, thi da vilde hun ikke gaa her længer og drages som en Halvdød med Livet. Men var han forbleven hende tro, vilde hun fare nedover igjen med Skibet, og saa leve Livet ud med ham i Mindet, saalænge Gud havde bestemt.

Om denne Afrejse vilde han ikke høre Tale. Nu slap han hende aldrig mer! Som Tjenestekvinde kunde hun naturligvis ikke følge ham, hellerikke kunde hun forblive paa Vardø — der maatte vel findes en anden Udvej?

Men Kjærligheden har sin egen Forstand, og den staar aldrig fast. Den havde ogsaa snart udfunden, at hun med en Fiskerbaad skulde drage over Sundet til Fastlandet og tage Husly indtil videre hos en af Bønderne der. De kunde da uset mødes mellem Strandens nøgne Klipper, og han kunde vaage over hendes Liv. Siden fik Tiden bringe den Lod, Skjæbnen vilde forunde dem.

Dette blev straks udført og fik nøjagtigt de Følger, som af Kjærligheden var forudset. Bussesundet kunde have sine milde Stemninger, og ofte laa en lysende Vej banet for Baaden med den ensomme Sejler. Mangengang blev der dog stridt mod Vind og Vove for at naa frem, og for at kunne drive Baaden op imellem Stenene, hvor den laa sikkert, medens de to stille Mennesker sad omme bag en Fjeldknude og holdt de rystende Hænder fast i hinanden. Men Jens Korn havde ikke lært halvt saa meget af Verden, som han nu lærte af Kjærligheden. Han fandt ikke alene ud at styre sin Baad med Snildhed, han optænkte tillige det ene Paaskud efter det andet for at dække sin hemmelige Sejllads, og han var snu som en Odder i Valget af deres Mødested. Men Skjæbnen?

Dette gruelige Sammenstød af menneskelige Viljer, hvori det Gode vender sig til det Onde, og det Onde til det Gode, og endelig slynger sine uopløselige Knuder mod Himlen for at give dem Indseglet af Guds uransagelige Beslutninger. —

Deres korte Møder varede Sommeren ud. Jens Korn var efterhaanden bleven et andet Menneske, Ungdom og Elskelighed udfoldede sig af hvert Træk og hver Mine i hans Aasyn, fast som Blomstret paa et Frugttræ, og Alle var sikkre paa, at den Mand kun vilde det Gode. Hans skarpe Hustru var den Eneste, som ikke saa noget Godt i denne Forandring. At hendes Haan og Kuelse gled af ham som en Haglskur paa et solvarmet Berg, gjorde hende længe forundret, — omsider nysgjerrig, og med Nysgjerrigheden kom Mistanken. Men den Første lurer endnu ved Dørene, medens den Sidste bryder Laasen op!

Hun søgte nøje Underretning, men fik ingen, thi hun havde ikke Ord for, hvad hun søgte. Da gik det omsider op for hende, at der var kun *en* Ting i Livet, som kunde tage Braadden ud af Alt, og det var Kjærligheden; hun vidste jo i sit onde Sind, at havde han givet hende sit Hjerte, var hun alligevel bleven et bedre Menneske end hun nu var. Dog det hverken fristede eller smertede hende mere, hun vilde nu blot vide, hvem den Kvinde var, han holdt af, for at hun kunde tage hende fra ham, — han selv skulde faa Lov til at leve, thi han var jo den som ernærede hende, og hun havde gode Kaar. Men holde ham under Foden som en nedtrampet Regnorm — det lovede hun ham i sit Hjerte.

Mange Planer lagde hun, mange Snigveje gik hun, men Intet fik hun at vide. Da udtænkte hun en List. Jens Korn blev paa engang heftig syg, sank flere Gange i Afmagt, og maatte bæres til sin Seng. Hans Hustru skreg sammen det halve Vardø, saa det gav Gjenlyd til den anden Halvdel, og forkyndte i hjerteskjærende

Klager sin Mands forestaaende Død. Læge var der jo ikke til hver Tid paa Stedet, og hvad kloge Kjærringer skrabte sammen af billige Raad, vidste Jens Korns kloge Hustru vel at nytte saa, at ikke den Aarsag svækkedes, hvorved Sygdommen var opstaaet. At Mandens Hoved var forvirret og at han talte over sig, det kunde Enhver se og høre; men forargeligt var det for hans Hustru, at Hjertet holdt sin Hemmelighed tilbage! Hun kunde gjerne have dræbt ham, hvergang han i Vildelse gjennemgik Regnskabs- og Kontrabøger, talte op Fisk og noterede Forskud i Penge og Varer; om det vidste hun fuld Besked, det var noget ganske Andet han skulde forraade. — Da hørte hun ham nævne et Navn, — *Cille*. Det faldt uforvarende fra hans Læber; og idetsamme rejste han sig op for ligesom at gribe det i Faldet; men det var allerede grebet af Rovfuglen ved hans Side. Nu vidste hun, hvad Landkjendingen hed, og om Vejen bar gjennem det vildeste Paadrev og Skjær, hun skulde nok finde den!

Hun behøvede ikke at søge, den lagde sig selv aaben. Samme Dag Jens Korn i et Suk havde tabt den Elskedes Navn, kastede hun selv sit Liv til Grams for Døden. Hun havde hørt om hans farefulde Sygdom, hun lyttede med stigende Angst til hver Beretning, og hun længtes efter at dø med ham; dog først vilde hun se ham. Hun vidste ikke paa hvad Maade det kunde ske, men ske maatte det.

Da krøb hun i den lyse Nat mellem Klipperne ned til Stranden, hvor et Par Smaabaade laa fortøjede; en af dem løste hun og satte ud paa Sundet. Folket sov, og naar hun kun i Stunden ingen Hindring mødte, gav hun ikke en Tanke til det, som fulgte efter. Men Bussesundet behøver ikke at rase for at være farligt, det er en Arm af Polarhavet og gjennemjages af den samme Livsaare, som løfter Aandepustet i det mægtige Brysthvælv. De hvidtoppede Smaabølger se lystelige

ud fra Land, men midt ude i dem driver en stærk Strøm, og der gjælder det om at styre ret.

Det var det Cille ikke gjorde, hun kunde til Nød ro en liden Baad frem, men samtidigt styre med Aarerne magtede hun ikke. Ude i Midtstrømmen drev Sydvestvinden paa, og den Landing hun sigtede imod skjød Baaden tvers forbi. Tilslut nødtes hun at lægge Aarerne ind, og dermed dreves Baaden i et Zigzag ud mellem Bølgerne, som skyllede hen over Rælingen og tumlede med den som Blæsten med det visne Løv i Skoven. Efter et Par Timers Omtumlen, og just som det syntes, at den styringsløse Baad skulde forlade Sundet og gaa tilsøs, slog en Bølge den mod Land paa Nordvestsiden af Øen, og kilede den saa fast ind imellem Stenene, at den ikke mere flyttede sig.

Gjennemvaad af Sødrevet og besindelsesløs af Skræk var Cille tumlet om ved Grundstødet, og blev liggende uden Samling i Baaden. Folk var imidlertid bleven opmærksomme, og kom løbende til for at give Hjælp. Hun blev da baaret op paa Land, hvor hun af den skarpe Vind paa Berget snart kom til Bevidsthed igjen; men nogen nærmere Besked gav hun ikke, og saa overlodes hun omsider til sig selv.

Hun saa ængstlig omkring sig — hvor var hun? Et Stykke borte for hende skar en Vik af Bussesundet ind under Græsvolden, som fra Fæstningen runder sig ned imod Søen. Længere borte steg et Sus af Livsrøret i den lille By, og gav hende Vished for, at hun var der, hvor hun vilde være. Alligevel dristede hun sig ikke til at forlade sin Plads, før Dagen var slut, skjønt hun nok forstod, at den kunde give hende bedre Underretning end Natten.

Saa blev hun siddende paa Berget og stirrede ud over Viken. Der var nu indtraadt en stærk Fjære, og Havbunden kom efterhaanden tilsyne. Utallige Søfugle havde samlet sig omkring paa Bredderne, og fulgte efter det synkende Vand, for at hugge ind og gribe et og

andet Smaaliv, som det ikke længer kunde dække. Kun Faa af dem var nøjede med, hvad de fik, de Fleste kvaltes næsten i Sluget af sin egen Fangst for at rive til sig, hvad der endnu hang ud over Næbbet paa Naboen. Alle var paa Kant med hinanden, selv de, som stod flokkede i store Klynger og kun saa til, skreg rasende op, som om hver Eneste af dem havde en Sag at forsvare imod Sidemanden.

Af og til lød harpeklingende Triller over fra Fastlandet, som sad der hist paa Skjæret en ensom Fugl af en højere Art, der trængte til at synge mens de Andre sloges, til at juble mens den graadige Mylder misundte. Vildt og dejligt hørtes Trillen, — var det dog som Fuglen vidste om Skjønheden i sin egen Sang, og vidste at Skjønheden skal vogtes vel for Mængden; thi den satte enten ind i de korte Pauser, eller den lod Trillen svinge op som en Fanfare højt over Skraldret, — og naar den taug, var det som Kunstens fornemme Venten paa det rette Øjeblik.

Cille lyttede over imod Sangen, og varme Taarer dryppede ned paa hendes korslagte Hænder. Det var der, hun havde siddet ved hans Side i de korte Møder, og hvor den klingende Trille havde sagt dem Begge, hvad de vel vidste, men aldrig ret fik udtalt. Dog længe varede det ikke, før Skriget fik Overhaand, og Sangen maatte tie. Mylderen fik aldrig Fred med sig selv; thi den fik ikke Nok, saalænge Andre fik Noget. Det var det evigt hakkende, huggende og skrigende Brødnid! — Af og til blandede Bylarmen sit Hak og Hug ind i, som mødtes Gjenlyd med Gjenlyd, — da betoges hun af Rædsel. Der var Noget i dette, som vilde faa Magt over hende, det følte hun, og hvad havde hun at sætte imod? Retten? Ak nej! hun græd varmt over sit stakkels Hjerte, thi det mente jo at have Ret, men havde det ikke. Kun Et ejede hun med Rette, og det var Livet, — fik de da tage det og gjøre med det, hvad de vilde, hun skulde ikke hverken spare eller

korte af. Havde hun sat en Livsens Gjæld — da var hun ikke ræd for Betalingen.

I denne Tanke fik hun efterhaanden fast Mod, og gik til Byen. Her var hun allerede meldt, saa hun mødte nysgjerrige Øjne, hvor hun kom. Men Cille lod sig ikke mere skræmme, hun havde klart for sig hvad den yderste Fordring kunde blive, og hun gik saa at sige med den optalt i Hænderne. Ham *vilde* hun se, og give sit Farvel, før han døde, fra dette kunde hun ikke vige.

Saa fik hun da opspurgt hans Hus, og fandt sig et Skjulested i Nærheden af det, hvor Ingen kunde ane et Menneskeliv gjemt. — Hunger og Tørst slog sine Klør i hende, men Tanken paa ham overvandt Alt. Hun blev listig og fandt snart paa et Middel, snart et andet, men ingen lykkedes. Nej. — Thi indenfor de Husvægge, hvor hun ikke veg fra med sit stirrende Blik, der raadede ogsaa en List, og den var stærkere end hendes. Jens Korns Hustru vidste god Besked om Altsammen, og hun havde sin Mand i en Lænke, som hverken List eller Gave skulde løse.

Cille Parsberg havde heller ingen Gave at byde — ja hun havde, som sagt, sit Livs Kapital, men den var jo ikke skikket til Udbetaling af mindre Summer. Derimod havde hun Dristighed, thi Ulykke og Mangel havde forvandlet hendes Mod til Vildskab. Og med den anfaldt hun under Trusler og Forbandelser hvem som kom hende nær, indtil Almuen stimlede sammen, væbnede med Knive og Stokke for at tage *Heksen* til Fange, — da blev Cille fanget, bunden og kastet i Fængsel.

Der rejste sig nu en Række af Beskyldninger for Hekseri og Signeri imod hende: En havde faaet Svimmelhed ved at se hende, en Anden havde tabt Synet, Hørelsen eller Mælet; men øverst af Alle stod dog den Klage, som Jens Korns Hustru fremdrog med Korsen og Nejen og afmægtig Røst: at hendes hæderlige Ægtefælle var bleven daaret af Heksen, og bag efter lamslaaet med en

skrækkelig Sygdom, hvoraf han sikkert ikke vilde komme sig, saalænge hun var ilive.

Cille svarede ikke imod. Vildheden havde forladt hende, hun tog sin Dom og gav sig stille hen i Dødstanken. Han skulde jo ogsaa dø, han var kanske allerede død, hvad havde hun da at leve efter!

Under dette sad Jens Korn vel bevogtet af sin Hustru. Det syntes ham urimeligt al den Tid det tog, inden han kom til Kræfter — men det var hendes Hemmelighed. Naar hun, *Heksen*, var afvejen, skulde han nok faa Kræfter; thi det trængtes vel, at han kom til sit Arbejde igjen — kun ikke i Utide!

Endelig spurgtes, at to Hekse skulde brændes paa en Dag og paa et og samme Baal. Man fik spare paa Veden, den vokste ikke paa Stedet, og maatte hentes langvejs fra. Den ene af dem var en gammel Signekvinde, som havde læst over Brændevin, og indgivet Syge den til Lægedom, men hvorefter de alligevel vare ynkeligen kreperede. Og havde hun udøvet den Troldom at skabe *Bør* eller *Modbør* for Fiskeren, idet hun satte sin højre Fod i Vandet for deraf at spaa Retningen af den Vind, hun havde blæst op.

Alt dette samlede sig til en stor Anklage, — hun fik den sædvanlige Vandprøve og dømtes derefter til Baalet. Den anden var Cille Parsberg. De førtes begge fra Fængslet paa samme Tid. Arme og Hænder var ombundne med Reb, og Bøddelknægtene holdt dem fast ved Rebet som i et Tjore.

En Flok hujende Mennesker drev med Følget ud gjennem Vardødalen til Skage, hvor Baalet stak enkelte røde Tunger op mellem tykke Røgskyer af det nysfældede Birkeved. Den Gamle indhøstede hele Vejen en Slags Martyrtriumf, idet hun højlydt forkyndte alle de Synder hun baade havde begaaet og ikke begaaet, og som Mængden gav sit levende Bifald til. Den Unge derimod gik viljeløs fremad, hun tyktes hverken høre

eller se, og Rebet hang slapt mellem hende og Bøddelknægten.

Snart var den Del af Øen forbigaaet, hvorpaa Byen laa, kun Jens Korns velbyggede Hus, der skilte sig ved en Græsmark fra de andre Huse, var tilbage. Men paa det tænkte Cille ikke, Livet fostrede ingen Tanker mere i hendes trætte Aand.

Oppe i et af Husets Vindusfang stod imidlertid Husets Ejer og ved hans Side den vogtende Hustru; thi endnu havde hun ømt at tage Vare paa hans Helbred. Og naar hun i denne Stund havde overtalt ham til dog at kaste et Øje paa Folket, »fordi det vilde muntre ham lidt efter Sygdommen«, saa var det fordi hun herved vilde give ham den sidste Dosis af hans bittre Medicin.

Da hørtes med et fra dette Vindu en hjerteskjærende Mandsrøst raabe »Cille!« Den Dødsdømte kjendte Røsten, og vendte sig mod Vinduet. I et eneste Øjekast mødtes hun med ham, da saa hun ham falde tilbage, — med overmenneskelig Styrke sled hun Rebet fra Bøddelknægten, skjød Mængden tilside, og styrtede hen mod Husets Dør. Men ligesaa hurtigt var Knægten bagefter for at gribe hende. Og nu snørede han ubarmhjertigt tykke Reb om hendes fine Haandled, og slog hende rasende over Armene og i Ansigtet med det. Men Intet hjalp, hun vilde løs! Blodet sprang af Haandlederne, blodrøde Strimer trak sig over hendes blege Ansigt — hun ænsede det ikke, med vilde Skrig kjæmpede hun mod Overmagten, til hendes Styrke brast og hun faldt til Jorden.

Om den urene Troldkvind var levende eller død, da hun hævedes op paa Baalet, var der Ingen, som vidste, men at hun var den vildeste Heks, som i Mands Minde var bleven dømt til Baalet, det var i Alles Munde. Selv Bøddelknægten, som med sine haarde Næver omsider havde tæmmet hende, gik bagefter ned til Bussesundet, og lod Bølgerne aftvætte hendes vanhellige Blod.

Saaledes døde Cille Parsberg.

Og nu var Vejen ryddet for Jens Korns Ægtemage; nu først havde hun Manden for sig selv. Nu kunde hun igjen lægge Selen paa ham og spænde ham for Trælleploven, og ve ham, om han knyede! — Saa slap hun Sygevagten, fra nu af kunde han ret vel passe sig selv, — det gjorde han ogsaa.

Morgenen efter fandt man Jens Korns tomme Baad drivende om i Bussesundet, og Folk fra Fastlandet vidnede, at de kort forud havde set Ejermanden i den. Dette gav hans Hustru en vis Fornemmelse af, at han frivilligt havde trukket sig tilbage fra hendes Omraade. Og saaledes var det.

Det kan være, at Jens Korns sidste Valg her i Livet rejste sig mellem Vikens hakkende, huggende og skrigende Mylder og hin enkelte Maage paa Fastlandsskjæret, og at dens dejlige Trille lokkede ham til at tage Hvile i Dødens Favn. Kan være han derved saa Himlen aaben over sin korte Dødskamp? Verden kan med sine Ordsætninger Gudskelov hverken aabne eller lukke Himlen for den Ulykkelige, Nøglen dertil bærer han i sit eget Hjerte.

Men endnu sidder hin enkelte Maage paa Fastlandsskjæret ved Bussesund og fløjter sin harpeklingende Trille ind i det evige Sus af Bølgernes Paadrev, og man lytter efter med grebent Sind, som hørte man en Sang om Rædselens Poesi.

Blandt alle de hyppige Lovbrud, som forekom paa Vardø, var der egentlig kun to, som Straffen saa at sige greb med begge Hænder, medens andre, som Svig og Bedrag, Vold og Overgreb, snoede sig medgjørligt imellem hinanden: Dette var Brud paa Handelsretten og paa Sædeligheden.

Naar en Fisker solgte sin Fisk til en Anden end den Kjøbmand, han var i Skyld til, maatte han første

Gang staa i Halsjernet, anden Gang staa i Fjæren, og tredje Gang føres i Lænker til Bremerholm. En fremmed Skipper, som i en Udhavn drev Handel med Fiskerne, dømtes første Gang fra Skib og Ladning, siden til at — hænges ved sin Hals! Med slige Lovbud var naturligvis en uhyre Magt over Almuen nedlagt i Oktroyens Hænder.

I Henseende til Sædeligheden da var vistnok den største Strenghed fornøden. Men her fremkom igjen den samme Svaghed i Administrationen; medens de Ni gik løse om, blev den Tiende straffet. Naar Tøjlesløsheden drev det for vidt, blev Eksemplet statueret. En maatte da sone for Mange; men det er farligt for Retsbevidstheden, at Loven gjør Uret, og det gjør den i dette Tilfælde.

Ingenting kan være mærkeligere end at stille alle de veltænkte Love og Anordninger, som udkom, overfor den Lovløshed som herskede; hvis man staar fast paa den ene af Siderne med sin Dom, maa den modsatte blive til Løgner. Men heldigvis kan man gaa Midtvejen og drage sine sikkre Slutninger.

Der paalagdes Amtmanden at have strengt Tilsyn med alle de unge, løse og ledige Personer, som ankom til Øen: at de sig ikke i Ægteskab indlade og derved Betleriet at forøge. Men samtidigt paabydes strenge Straffedomme for dem, som af Kjærlighed drages til hinanden, og ikke ved Ægteskab sig forene. — Der indforskrives Forbrydere og alskens Løsgjængere til at ophjælpe Befolkningen; men den naturlige Befolkningsmaade banlyses. Men Hans Liljenskjold siger om dette: at Folket alligevel *inclinerede* for at *peuplere* Landet; thi her haves et større Antal Børn udenfor Ægteskabet end i noget andet ham bekjendt Land, — og vi véd, han kjendte mange.

Under alt dette var der Et, som trivedes, og det var Romantik. Der vokste paa Vardøs øde Grunde ingen Plantning, men Romantikens Træ stod eviggrønt og

evigblomstrende. Maaske vil Nogen tænke, at det er Friheden, som hertil giver sin rige Fostring, men deri fejler man; Friheden er altfor streng og ansvarsfuld. Det er tvertimod alle de Tilstande, som forveksles med Friheden, og som fostres af Tvang. At Romantiken ogsaa har sin Fødsel i Skjønhedens Rige, gjør ingen Forandring heri, den er da blot et Søndagsbarn af samme Æt.

Men Finmarksromantiken har sjeldent den Slags fornemme Fødsel, uden derfor at tabe Evnen til at farve Livet med et Skjær. Den er enten Letsindighedens Foster og forsvinder snart i andre Ideers Tjeneste, eller den er født af Smerte og Nød, og stiger da selv i sin kummerligste Skikkelse som en hvid Svane op over hin — hakkende, huggende Mylder i Viken. Der var et ungt Par, som paa denne Vej satte et dybere Mærke end de Fleste; men Ingen havde Forstand paa, at det Aarhundreder efter skulde staa der endnu, som et blodigt Ar i Tidens Aasyn.

Lasse Paal.

Lasse Paal var ikke mere end tyve Aar, da han fra Lyngen i Nordland begav sig til Vardø i Haab om Fortjeneste. Han havde dygtige Kræfter og trods sin Fattigdom et godt Mod. Den sidste Del af sin Rejse havde han gjort tilfods over Fjeldene, og her havde han truffen en liden Pige paa knap seksten Aar, der møjsomt skred sig frem over Myr og Sten, paa samme Vej og til samme Maal som han. Saa led de Ondt med hinanden, sultede med hinanden — og fik hinanden kjær. Ingen af dem havde noget Tillokkende ved sig; men Lasse var stærk

og dristig i Laget, det beundrede hun; thi selv var hun spædbygget og sky som en liden Markmus. Han derimod fik en vis Selvfølelse ved at tage Vare paa hende, og netop det, at hun trængte til ham, gjorde, at han helst havde taget Hjertet ud af Livet og givet hende det.

Da de ankom til Vardø, havde Lasse Paal og Anche for Liv og Død sluttet sig til hinanden. Fra nu af delte de den ringe Fortjeneste, som de delte Armoden, og hvis Nogen havde foreholdt dem det Syndige i saaledes at leve sammen som Mand og Hustru uden Vielsesattest, vilde de i Hjertets Enfoldighed have holdt det for en langt større Synd, om de forlod hinanden. Men der var heller Ingen, som forargedes over dem, dertil var Sagen altfor gjængse. Saa levede de Aaret ud og et godt Stykke ind i det næste, da befandtes det, at Anche og Lasse Paal vare Forældre til et nogle Uger gammelt Pigebarn, der blev deres Stolthed og Glæde, — ja de gik endog saavidt i deres sædelige Uvidenhed, at de mente Gud havde skjænket dem dette lille Kryb, ligesom naar en god Fader giver en Trøstegave til sine plagede Børn. Anche havde lidt megen Nød og Smerte, før Sagen var bragt til Ende, og i Armodens Kaar flød ikke mange Hjælpekilder til Lægedom for den udmattede unge Moder. Men Lasse Paal sprængte sig næsten for at skaffe Lidt over det haardt Fornødne, og naar han om Aftenen sad paa Jorden ved Siden af det gamle Renskin, hvorpaa Anche og Barnet laa, keg han fra den Ene til den Anden med poliske Øjne, idet han talte op en efter en af den Smaamynt, Daglønnen havde ydet ham, ladende et Par Gange, som om det nu var Slut, medens han dog havde et Par Stykker i Lommen til yderligere Overraskelse.

»Der er faste Næver paa den Gutten,« blev der sagt om ham. Ja, der var virkelig kommen noget Kraftigt over Lasse, siden han havde set og hørt paa saamegen Jammer, der dog var godt. Lasse Paal havde et godt Sind, han holdt af Arbejdsgiveren og han holdt af Med-

arbejderen, — han sprang som en ung Ren, naar den Første gav Vink, og han kom villig med en Haandsrækning, hvor en træt Kammerat slap Taget. Det syntes overhovedet, som han var begyndt at arbejde for To, siden han for at ernære Tre havde sat sig selv paa halv Ranson. Men Gutten havde endnu Ungdommen at tage af — og desuden Lykken! Thi uagtet han sultede tit og kun hvilede sig paa den bare Jord i Hytten ved Siden af Anche og det klynkende Spædbarn, var han dog saa glad som han aldrig før havde været.

Men det bar ud over mod Høsten, og tit var der intet Arbejde at faa. Lasse Paal bød sig frem til baade Stort og Smaat, tog hvad der gaves ham med Tak, tog ogsaa imod det, som var et Skambud; men tabte alligevel efterhaanden Modet, fordi han tabte Kræfterne. — Da blev han heftig og gav onde Ord, hvor han helst skulde tiet, og derved stængtes snart en Dør, snart en anden, indtil han gik mærket som et Udskud, og da var der ingen Udvej mere. Men Lasse var Mand og Far, to svagelige Liv skulde opholdes af ham, — hvad skulde han gribe til?

Da stjal Lasse Paal. Han vidste, at der i en Jægt, som laa færdig til Afrejsen, var bare en halvvoksen Gut til at passe paa, mens Skipperen tilbragte Aftenen iland. Lasse var smidig som en Odder, og mens Gutten var paa den ene Kant af Fartøjet, sneg han sig ind paa den anden. Udfaldet blev, at Lasse den Kveld kom sent hjem med god Forsyning af Mel og Brændevin, — og at han for første Gang i sit Liv sov ind som en drukken Mand.

Da Morgenen kom, var Tyveriet allerede spurgtes over hele Øen — der var ikke Mange at bære Bud til! Mistanken faldt straks paa den ulykkelige Lasse, og Folk, som trængte ind i Hytten til ham, havde ikke svært ved at faa Bevis i Sagen, thi Melet og Brændevinen stod der endnu, og paa Gulvet laa Beboerne

mer og mindre bedøvede af hvad de havde nydt om Kvelden.

Da blev han sat fast og dømt til at staa i Halsjernet ved Kirken tre Søndage i Rad. Og da her tillige var gyldigt Bevis for et usædeligt Forhold, dømtes Anche til at lide samme Straf.

Tre Søndage i Rad stod nu han og hun i Halsjernet ved Vardø Kirke. — Befolkningen gik fra og til for at se paa, — der skete jo ikke hver Dag noget Nyt, saa man fik ikke lade det gaa fra sig!

Efter dette bleve de udviste af den usle Jordgamme, de havde levet saa gode og lykkelige Dage i; overhovedet bleve de forbudte at leve sammen. Men saasom der ved Samliv forstodes et Liv bag lukkede Døre og inden fire Vægge med paahvilende Tag, saa mente de Stakler endnu at være i sin gode Ret, naar de med Barnet i en *Kumse*, en Slags Vugge uden Gænge i Form af en afskaaret Baad, tog Hjem ude under Berget, hvor der var saameget sikkert Ly, at Kumsen kunde staa.

Om Vinteren søgte de Hus under Hvælvet af et Baadvrag, som Lasse tættede med Græstørv og Tang. Han fik ogsaa lidt Arbejde, thi da Mørketiden kom, tog den Braaden ud af Folks Vrede. Hver søgte at klare sig selv saa godt han kunde imod Naturens langsomme Overmanden, og det stakkels unge Par fik derved leve i Fred; men Livet var en Hungerskamp lige til Vaaren.

Barnet var under Mørketiden død, og Lasse havde begravet det nede i Fjæren. Ved Lavvande i den blændende hvide Sandbund havde han gravet Graven, og da han havde læst Fadervor over Liget, medens Anche stod hos og græd bitterlig, hentede han fra Berget et Par store Heller, som han lagde ovenpaa hinanden for at dække. To Timer efter steg Floden, og Bølgerne skjød susende hen over Graven.

Endelig lyste Solen op igjen over Øen; men strenge Storme piskede Havet til Skum, og mange Bølger strøg hen over Lasse Paals lave Hus, hvis Vægge just ikke vare faste i Sammenføjningen, saa Vandet trillede lysteligt ud og ind af Revnerne. Men Parret levede alligevel — om ikke godt, saa dog godt sammen. De vidste, at de havde været lykkelige, og naar To i Trofasthed véd det med hinanden, kan derpaa leves godt og længe.

De fik dog ingen Tid til at prøve Holdbarheden. Præsten, som ud paa Vaaren kom til Vardø for at efterse, hvorledes Hjorden under Vintergræsningen havde teet sig uden Hyrde, fandt ikke Faa, som havde forvildet sig ind paa *de ugjerdede Veje!* — Der maatte nu ryddes op — statueres Eksempel! — Og som første Syndepar i Rækken stod den ulykkelige Lasse Paal og Anche.

De havde et frygteligt Regnebrædt at opvise. Først at de efter at være straffede for ulovligt Samliv atter havde levet sammen — under Hvælvet af et Baadvrag! At de havde begravet et udøbt Barn nede i Fjæren! Thi at der kun én, højst to Gange i Aaret kom Præst til Øen, undskyldte Intet. Der var handlet mod Loven, og Eksemplet skulde statueres.

Saa dømtes Parret til at staa i Fjæren — han ved *en Søs Fald,* og hun, som Kvinde, ved *to Søers Fald,* altsaa fire og tyve Timer i Havet under stigende og synkende Flod. Men hun havde født Utugtens Barn, og havde følgelig den største Brøde at sone.

Det var en Morgen ved Klokken 6, i Slutten af Maj, hvor Vinden drev koldt ind fra Ishavet og hvirvlede Øens løse Snelag op i Luften, da marcherede fire Bøddelknægte med Lasse Paal og Anche foran sig, bunden ved Haandreb, raskt nedover til Stranden. En Flok Nysgjerrige sprang efter og raabte forargede til hinanden om det slette Vejr, som tog Fornøjelsen fra dem.

Lasse Paal blev stillet et Stykke borte for Anche, dog saa, at han kunde se og tale hen til hende. Men Ordlyd fik han dog ikke frem af sit beklemte Bryst, og det rædde Blik, han Stund imellem sendte did, mødtes kun med hendes lukkede Øjenlaage; thi hun havde en Gru for Havet, og vilde ikke se det.

Det var en vakker Staaplads de havde! Glat som et uslebent Marmorgulv, var Ishavets barlagte Sandbund. Omkring Anches Fødder spillede det grønlige Vand, og det jog paa og veg tilbage som dreven af et langsomt Aandepust. Men Anløbet vokste og Floden rullede tungt ind over Stranden, den rev i Anches Klædning og svingede med hendes kraftløse Arme som med Vragstumper. Efterhaanden kom de store Flodbølger, de langdragende, der fyldte Viken som en Stenkumme, til Vandet buede sig over Randen, og da omspændte hele det svulmende Hav Anches Bryst.

Men dermed var ogsaa Højden naaet. Kirkeklokken slog tolv søvnige Slag, og paa Vardøhus fulgte Klokkeslagene efter i korte, faste Malmlyd. Fra nu af sank Havet umærkeligt tilbage, som om det hemmeligen opslugte sig selv. Anches Legeme stod igjen frit mod den mørke Sneluft, og Lasse Paal rystede Vandet af Hænderne, og keg lettet hen til hende. Lidt efter Lidt kom ogsaa hun til Besindelse; den hvide Sandbund vinkede trøstende op gjennem Søen, og paa Gjentagelsen tænkte hun ikke.

Men den mindede sig selv. Da Lasse Paal fik sin Frihed, maatte hun staa igjen. Det jog en forfærdelig Skræk ind i hende, og hun saa hen paa ham, som om hun mente, han kunde redde hende. Dette Syn gjorde ham saa elendig, at Alting gik rundt for hans Øjne, og han satte sig afmægtig ned, hvor han stod.

Time efter Time sad han her og saa til — hvad kunde han gjøre Andet? Havet steg og steg til det syntes at bære en Afgrund op imod ham, og et tæt Snefald trak sit blændende Forhæng mellem ham og

hende. Da det lettede, var Tidsmaalet fyldt; nu var det at holde ud til Midnat!

Han tog ikke Øjnene fra hende: bare seks Timer til! — Men hendes Hoved hang tungt ned paa Brystet, og hun syntes ikke at ændse ham, hellerikke den blændende Sandbund, som paany gav sit trøstefulde Vink.

Det blev en frygtelig lang Tid, inden Midnatsklokken slog. Men da det sidste Slag var falden, løste Bøddelknægten et Lig fra Pælen, som uden megen Opstuds blev henlagt i et Skur til senere Behandling.

Og Lasse Paal saa til — hvad kunde han gjøre Andet? Bøddelen havde jo samme Magt over den Døde som over den Levende. Det Eneste, han kunde, var at sidde paa Vagt ved Ulykken, og det gjorde han Natten ud og den næste med.

Da havde imidlertid Byens Barmhjertighed sat sig i Bevægelse. En ældre, velstaaende Mand tog sig for at gaa udover til den Ulykkelige og snakke ham tilrette. Han gik endog saa vidt, at han med et velovervejet Ord lagde en velmenende Haand paa Lasse; men det blev rent galt forstaaet. Gutten fór op som en vild Ren, og overfaldt Manden med Hug og Spark, han var helt fra sig selv; og da den Ene ikke var mere fremmelig i sin Opfattelse end den Anden, kom det til et vildt Slagsmaal, hvori den velmenende Borger blev ilde tilredt.

En Uge efter førtes Lasse Paal med Jernringe om Haand og Fod til Vardøhus — det tredje Sted i Forbryderrangen; herfra var der kun et Skridt til det næste, og det var Retterstedet.

Mærkeligt hørtes det, at uagtet Gutten var »fæl og bidsk som en sulten Varg« blev han dog, da han kjendte Jernet paa sig, svag som en Kalv. »Ondt Blod i den Gutten — Fælt Opsyn — Hænges skulde han!« Det blev Lasse Paals Eftermæle, og han fik intet andet.

Kanske blev det senere stadfæstet. Det syntes ikke urimeligt, om Lasse Paal endte med at blive fulgt til Retterstedet af en hujende, bandende Folkehob. Hvem vidste Noget om, at han hin Nat, da han begrov sit lille Barn i Fjæren, havde ligget paa Knæ ved Siden af Anche, og havde slaaet Kors for hende og sig selv og for Graven med, og at de Begge havde grædt saa inderligt. Hvem huskede paa, selv om de vidste det, at han havde siddet dernede ved Søen under stigende og faldende Flod, og tilslut set Bøddelen tage Anches døde Legeme og slænge det ind i et Skur. — Og endnu mindre tænkte vel Nogen paa, at naar den Uvidende rammes af Ulykken, griber han ofte til den falske Lindring at vende sig mod Alle, — selvfølgelig vende Alle sig mod ham igjen, og da er han færdig.

— ——

Som dette Pennerids fremtræder en Mængde Billeder paa den fjerne Baggrund af Øens lokale Historie, kun forskjellige ved Individets Forskjellighed, i Oprindelsen og den endelige Udgang ens. Sammenstødet af de mange blandede Individer, som mødtes og skiltes uden Varsel, — Moralen, som til sine Tider slap enhver Tøjle, og til andre meldte sit Herredømme ifølge Lovens hele Strenghed, blev til en Forførelse, som de Fleste bukkede under for. Hvem huskede paa, at her var en Foged, da han i lange Tider var fraværende, fordi hans juridiske Kjendskab maatte fordeles paa hele Finmarkens Amt. Hvem tænkte paa Præstens Myndighed, naar man knap hvert halve Aar hørte hans manende Røst. Oktroyens Kandidater var de eneste Altidnærværende, og de tog sig hverken af Moral eller Ret, — de var der saa omtrentlig paa Rov, og fik de blot Æggene ud af Reden, kunde Yngelen gjerne for dem gaa tilgrunde.

En Begivenhed illustrerer denne Sag med et Par haarde Træk, ligesom naar Barnet træffer den menneskelige Lighed i et Ansigt med to Prikker og en Streg paa Langs og Tvers.

Sakramentet.

Det var en sludfuld Dag i Begyndelsen af April. Regn og Sne drev vekselvis paa, og stundom mødtes de midtvejs, hvorved en St. Veits-Dans opførtes, som ethvert menneskeligt Væsen maatte bede Gud bevare sig fra at komme nær.

I Bunden af Østre Vaag ved Omgangen af *Pølen* laa en smal Bygning, hvis Bagside rækkede ned imod den nuværende Havn. Dette var en Kjøbmandsbod. Rummet var trangt, lavt og kvalmt, og de Skikkelser, som halvt stod og halvt hang over Disken, saa ikke meget *kontante* ud, medens en ældre og en yngre Svend bagved den ikke gav det ringeste Haab om Kredit.

Da kom en Skikkelse til, en slingrende, elendig gammel Mand. Han havde Møje med at faa Døren aabnet, og tog saa urimeligt fejl af Haandtaget; men alligevel var der Ingen, som bød sig til at hjælpe ham. Hver havde nok med sig selv og sin egen Usselhed.

Da Manden var kommen ind, og havde lukket efter sig, sank han tilbage imod Døren, og gispede pinligt efter Vejret. Heller ikke det rørte Nogen. »Hvad skal Du, Claus?« spurgte den ældste Betjent.

»Jeg ska' ha' Opgjør, ska' jeg.«

»Opgjør? Har Du ikke Din Kontrabog?«

»Det har jeg, ja — men det er ingen Opgjør. Det er bare Noget, Du har skreven ind, og det skjønner ikke jeg. Borte i Huset mit — staar Opgjøret, og det er grejt, det. Nu faar Du være med mig, for jeg er om at dø.«

»Sludder med Dig!« fuste Betjenten imod ham. »Tror Du ikke jeg har Andet at gjøre?«

»Aajo Du har nok det — for snyde og bedrage gaar fort fra Haanden.«

»Pak Dig ud, Kar!« skreg Hin igjen.

»Hys, hys! Tag ikke saa hardt paa Vej. Da jeg var en holden Mand, og havde Baad og Børnskab, da var det: kom bare hid, Olaus! — Penge? — Der træng's ingen. Kredit kan Du faa — bare tag for Dig af hvad Du ser, saameget Du vil.«

»Det mener jeg var godt tilbudt,« sagde Betjenten og saa sig om mellem enkelte nye Gjæster, som i en mere tiltalende Skikkelse havde stillet sig op ved Disken.

»Aaja, det var en vakker Agn — — og Fisken bed paa, saa det havde Klem!« vedblev Manden med en kort Latter. »Men der er fulgt en Krog med Agnen, Far! og den slider med sig baade Lever og Mage. Jeg spiste og drak paa Kredit saalænge, til Sulten kom, men den fik ingen Kredit, den.«

»Min Bod er ikke et Fattighus!« fnøs Svenden.

»Nej — Du er ikke gal, at Du fisker efter en sulten Mand, det var værre end Dødfiske, det.«

»Nu skal Du gaa, eller jeg hiver Dig ud.«

»Jeg vil ha' Opgjør, vil jeg,« skreg Manden, og slog med begge Næver i Disken, saa en Flaske og et Par Glas ramlede ned.

Men idetsamme svingede Betjenten over Disken, greb Olaus i Brystet og drev ham ud af Boden med en saadan Vold, at han styrtede baglængs om i en Pøl af opløst Sne og Mudder.

Her blev han liggende en Stund uden Samling, til et Par Almuesfolk tog sig over at skaffe ham hjem. Han havde engang boet i et ordentligt Hus, nu holdt han til i en forfalden Gamme, hvor Folket var uddød af en smitsom Sygdom, og som henstod ubeboet.

Den følgende Dags Morgen havde Forbigaaende hørt Støn og Raab inde i Gammen, men Ingen havde vovet sig derind. »Nu slogs en Olaus med den Onde,« blev der sagt, og saa gik Hver sin Vej; thi Olaus var ikke likt, — han hverken gav Godt eller tog imod Godt af Nogen. Og dog var der dem, som kunde huske ham fra hans unge Dage. Først paa Havet og sidst i Havn, altid fuldladt Baad. Gik det ikke med Line, saa gik det med Angel, aldrig var han raadløs. Vakker Kone havde han, og han holdt hende som en Madam! Børnene hans var ogsaa velklædte. Siden kom der Uaar, og Mange led Sult, men Olaus fik paa Borg det han vilde ha'. Efter det fiskede han godt igjen; men Heldingen var begyndt, og hvordan han stred, hvordan han kavede, tilbage gik det. Da blev han tungsint — der kom Nød og Død i Huset — Kjøbmandssvenden truede ham fra sig og tilpligtede ham først at betale sin Gjæld. Det kunde han ikke, thi han ejede ikke det Mindste, og han vilde hellerikke have gjort det, fordi han paastod at vide en bedre Besked med Gjælden end Handelsbetjenten. Men det var jo hvad alle Fiskerne troede at vide, og som de aldrig fik hverken Forstand eller Lov til at bevise.

De Allerfleste taug stille, sank i Armod og døde, og Regnskabsbogen beholdt sin hemmelige Forstaaelse med Kontrabogen uden Modsigelse. Men Olaus var baade klogere og mere stridbar end de Fleste, og derfor *vilde* han have et Opgjør. Han fik det ikke.

To Døgn laa han hen i Vildelse og stred for sin Ret, stred med Hunger, Sygdom og Død, og saalænge hed det fremdeles blandt Folket, at han stred med Djævlen.

Paa den tredje Dag ankom Præsten til Vardø. Siden Mørketiden trak sig hen over Øen, havde han ikke været der, derfor laa her en hel Ophobning af Synd og Nød, som ventede paa den gejstlige Ekspedition. Manden maa imidlertid have været mere tilbøjelig til at gaa efter Hjertet end efter Registret; thi nogle Timer efter han var kommen, saa man ham vandre med Klokkeren ud til Olaus's frygtede Opholdssted, og bøje sig ind under den lave Døraabning.

Olaus laa fuldt paaklædt med Skindstak og Komager paa Gulvet. Levningen af en gammel Skindfeld laa i en Rul under hans Hoved, og det syntes, som han tilfældig havde kastet sig hen til en Middagshvile. Hans Øjne vare lukkede, og hvert Drag var ligesom stivnet i Vrede. Selv Hænderne holdt han knyttede til en Kamp.

Præsten stod ventende stille. Sov Manden, vilde han ikke afkorte med et Aandepust hans sidste Livsens Hvile; og var det Døden, tilkom det ikke ham at kalde den flygtende Bevidsthed tilbage; thi undfly Livets og Dødens Herre kunde den jo alligevel ikke.

Men pludselig aabnede den Syge sine Øjne — to Afgrunde af Rædsel og Fortvivlelse. »Hvem er Du?« spurgte han.

»Jeg er Præsten.«

»Hvad vil Du?«

»Jeg vil trøste og lindre Dig saa godt jeg kan.«

»Skaf mig Mad — Mad — Mad!« skreg han.

Præsten vendte sig til Klokkeren og talte hemmeligt med ham, hvorefter denne skyndte sig ud af Gammen. »Nu skal Du faa Mad,« sagde Præsten og strøg ham over Hænderne. »Men Kjære! jeg har noget Bedre at byde Dig, — jeg har Mad og Drikke fra Herrens Naadebord, og er Du færdig med Dit Livsens Opgjør . . . .«

»Røver, Gavtyv — der Du er!« skreg Olaus og slog ud i Luften med knyttede Næver. »Opgjør vil jeg ha. Fanden med Kontrabogen, den er fuld af Løgn. Dér staar Opgjøret — dér paa Væggen . . . . ti Streger

og en paa tverre, det gjør Hundrede . . . . et Hundredre, to Hundrede, tre Hundrede . . . .«

Præsten var først vegen tilbage for det vanvittige Menneske, der syntes at eje Kraft til at tage hver den med Vold, som kom ham nær. Men ved efterhaanden at følge hans Gestus, blev han vár en Mængde Kridtstreger, som mer og mindre udviskede fyldte hele Bagvæggen af Gammen, og han forstod, at det maatte hænge sammen med den Syges Vanvid.

Efter nogen Tid kom Manden til sig selv igjen, og da Præsten gjorde ham et Par Spørgsmaal angaaende Stregerne paa Væggen, fortalte han temmelig ordnet sin sørgelige Historie. Havde han tidligere med den Samlethed kunnet berette den for sin verdslige Dommer, havde han nok faaet Ret. Nu var det først i det sammentrængte Lys ved Dødens Dør, at han rigtig fik Øje paa den, — men dermed var ogsaa Opgjøret naaet!

Efter en Stilhed vendte han sig til Præsten igjen. »Og Du er Fader Præsten,« sagde han. Præsten nikkede bekræftende. »Hvad Godt har *Du* at sige en dødgiven Mand?«

»Det første,« svarede Præsten, »at Du efter et ærligt Skjøn dør som en skyldløs Mand. Og vil ingen Anden bevise det, da skal jeg staa som Vidne for Dig.«

»Jeg vidner for mig selv,« afbrød Olaus. Og idetsamme rejste han sig paa Knæ, og pegende hen paa Væggen gjennemgik han endnu engang Regnskabet. Af og til betoges han af en Skjælven og faldt tilbage paa Lejet; men han rejste sig igjen og begyndte nøjagtigt, hvor han slap. Mere og mere kortedes Aandedraget; han rev sig i Brystet, han stønnede og stred med Døden om hver Haarsbred af Livet. Tilslut hørte Kampen op, og han faldt om paa Lejet.

Da vendte Klokkeren tilbage med en Kumme Melsuppe i Haanden. »Her er Mad,« sagde han raskt og fornøjet. Præsten gav ham et tyssende Vink.

»Mad!« skreg Manden og rejste sig igjen. En vild Begjærlighed flammede hen over hans Ansigt, han rækkede begge Hænder efter Kummen og skjalv over hele Legemet. Han havde ikke hørt noget andet Ord i Verden mere; men det hørte og fattede han. Fra Dødens Hvile vendte han endnu en Gang tilbage til Livets Kampplads for at tiltvinge sig en Næring, han ikke mer behøvede.

Men Præsten stillede sig hurtigt imellem.

»Du døende Mand,« sagde han, »nu er det ikke den legemlige Spise, Du trænger til; nu er det Læskningen fra Herrens Naadebord, og det har jeg her at byde Dig.«

»Mad!« stønnede Olaus. »Mad!« skreg han, og han forsøgte at skyde Præsten tilside.

Præsten stod forfærdet; udaandede det hungerpinte Menneske under denne Kamp, vilde han dø som et Dyr. Men her var ikke et Øjeblik at tabe, hvad der skulde ske, maatte ske straks. Da greb han Skaalen med Suppe: — »Hør mig Du Ulykkens Mand,« udbrød han og gik tæt til den Døende, der med vilde Øjne forfulgte Skaalen. »Her rækker jeg Dig den Mad, Du attraar, og jeg velsigner den i Navnet Gud Fader, Guds Søn og Gud den Helligaand.«

Manden lod Armene synke stille ned, og drak af Kummen i Præstens Haand. Han drak i ustandselige Drag til sidste Draabe. Da sank han tilbage, et mildt Smil gled over hans fortrukne Ansigt, og han var død. Han døde retfærdiggjort og mættet, det var mer end Tusinde Andre gjorde i lignende Kaar.

Præsten knælede ned ved den Døde, rettede hans Hænder og foldede dem over Brystet, — saa læste han Fadervor, og Klokkeren sagde Amen. Dermed var den aandelige Gravfæstelse forrettet; den legemlige skete et Par Dage senere paa Sognets Bekostning. — Som det Sidste af det Sidste indførtes Olaus i Aarsberetningen til Regjeringen under Rubrikken: »Hvormange døde af Sult?«

Mærkeligt nok er det, at næsten hvert Billede, som springer frem af den jevne Almindelighed med udprægede Træk og Farver, paa en Maade hører Ulykken til; medens det korte Blink af en glad Tilværelse ikke fastholder Lyset saalænge, som der behøves til at afsætte faste Omrids. Nødtvungent og kortvarigt har Opholdet været her — paa faa Undtagelser nær, og Tusinder ere stævnede hidop med sit sidste Haab, som efter at have tilsat det ere forsvundne igjen uden Spor. Dette var dog fornemligt Fiskeværets gyldne Tider, thi da Vardø i Slutten af det attende Aarhundrede ophøjedes til Kjøbstad, kunde det ikke bære sin Rang, og udstedte ikke mere saa fristende Indbydelser til Eventyreren. En Kjøbstad paalægger desuden Forpligtelser og fordrer Garantier, og det vækker Betænkeligheder hos Individer af tvivlsom Art.

Omsider da Vardø som 36aarig Kjøbstad holdt Livet oppe med 88 Indvaanere, er det ikke vanskeligt at forstaa, at Ulykken havde sat dybe Mærker i en Befolkning, der Aar efter Aar forarmedes og formindskedes. De Fleste, som havde Kræfter og Evner til at blive, rejste væk, og kun den Nødtvungne blev tilbage. Men hver af de Bortdragende kastede i Udsigten til noget Bedre Mistrøstighedens Aag fra sig paa den nøgne Strandbred, og den Tilbageblivende nødtes paa en Maade til at tage det op og føje det til sin egen Skjæbnebyrde.

Som et Samfund for sig, ordnet efter egne Love, stod Fæstningen Vardøhus. Garnisonen var i Fiskeværets Tid dobbelt saa stor som nu, og udgjorde en fast Stok midt i Stedets fluktuerende Forholde. Dens Kaar vare paa det Nærmeste uafhængige af Gevinst og Tab, og da den repræsenterede en liden Flig af Statsmagten, havde den fuld Ret til at hævde Aristokratiet overfor Fiskeværets plebejiske Tendenser — men det var alligevel ingen let Sag.

Dersom Kommandanten paa Vardøhus saa sig istand til at følge den aristokratiske Retning, var der Intet ivejen for, at han kunde betragte sig som en liden Økonge, hvis Ansvarlighed vanskeligt kunde udmaales eller kontrolleres. Gik han derimod Menneskets almindelige Gang, og valgte at slaa Tiden ihjel med de Vaaben, som fandtes, da var Manden paa Plebejernes Side. Vælge maatte han imidlertid, det var ikke til at bede for: men — og det var det Frygtelige ved Sagen — hvordan Valget end faldt, var Manden fortabt.

Der forekommer imellem disse to Arter: Plebejerne og Kongen, forunderlige Figurer. At tegne dem efter de løse Antydninger af en Tradition, som man mærker i Begyndelsen har været trykket af den personlige Nærværelse, kan være vanskeligt nok; men til Gjengjæld lægger dette hist og her en Farve paa, som markerer Grunden, og et uforvarende Ord giver Nøglen til de hemmeligste Aflukker.

Saa skal her til Begyndelse en saadan Økongesaga berettes.

Den gale Kommandant.

Der gives Mennesker, som ere lysrædde overfor Tilværelsen; deres Tal var i Fortiden større end nu, men de vil aldrig helt forsvinde. De elske at gjemme sig bort for Verden, og de ende stundom med at gjemme sig bort for sig selv; men de have Alle — Høje og Lave — et fornemt Drag i Naturen. Det hænder dog, at en Handling pludseligt kaster sit elektriske Lys over dem, og at de staa der ligesom prisgivne i Klarheden;

det kan de ikke udholde, og de tyer da atter til et endnu dybere Skjul. Men hvad Navn det end bær, det er udenfor Livets almindelige Vejr — og maa en kjærlig Gud finde dem, af Mennesker findes de ikke mere.

Hin Kommandant paa Vardøhus var en Mand af stor Begavelse, altfor stor og fremtrædende til det Brug, Staten havde for ham — efter hans Alder at sige. Hos smaa Nationer raader jo alene Aarene eller Dødeligheden over Forfremmelserne, og Talentet har den kunstneriske Opgave at rende Panden mod Muren — uden at sprænge den, hvilket er en vanskelig Sag.

Manden havde giftet sig i en ung Alder, og dermed var hans Skjæbnekamp begyndt. Han havde paa et Bal i en af Kystbyerne danset med en ung Pige, hvis lysebrune Øjne havde betragtet ham saa frygtsomt og saa beundrende, at hans forfængelige Hjerte var bleven ganske betagen deraf. Efter Dansen havde han ladet alle sine Evner defilere forbi hende med vajende Faner og klingende Spil, indtil han sad ligesaa beruset af sin egen Herlighed som den lille Pige ved hans Side. Og da han bemærkede, at hendes Øjne svømmede i Taarer, at de ligesom Dugdraaber paa ungt Græs hang bævrende i hendes lange Øjenhaar, blev han formelig vansmægtende af Kjærlighed, friede og fik *Ja* i samme Aandedrag, og havde tillige den utrolige Lykke, at hendes Sindsbevægelse rystede Taaredryppet ned over hans Hænder, og at han ved at bortkysse dem for første Gang smagte Kjærlighedens Gudedrik.

Bruden var forældreløs, levede under Beskyttelse af en Formynder, og besad en ret vakker Formue. Foruden dette var hun af en anset Familje, havde nydt en Slags fin Opdragelse, præsenterede en smægtende lille Skjønhed, og var idethele et godt Parti for den opadstræbende, unge Lieutenant. At Taarekilden bag de lysebrune Øine var saa mærkeligt anlagt, at den fast ved hvert Ord fik en Rystelse og piblede frem, var der efter et forelsket Skjøn ikke Noget at anke paa. Runde

og klare hang Taarerne næsten altid paa Dryp omkring i Øjenhaarene, og naar de engang imellem trillede ned over Kinden, blev den friske Rødme bare forhøjet derved.

Men efterat de i 5 Aar havde været Ægtefolk og Forældre til — paa et nær — ligesaamange Børn, var Taareflodens Poesi forlængst udtømt. Da der var grædt til Alt og til Intet, ja egentlig ikke grædt, men taaredrysset, blev det ham i mangen fortrædelig Stund til ligefrem Afsky. Aldrig et vredt Ord, en Indrømmelse eller et Modbevis; aldrig en frisk, sund Glædesyttring, kun det evindelige Taaredryp, — som forresten ikke altid glimrede hen over en uskyldig Baggrund; thi det hændte af og til, at det viste et lidet Falskneri i Sjælen, der dog hastigt skjulte sig. Da begyndte efterhaanden Mandens Hjerte at lide af Fugtighed, og for at bøde herpaa, tilegnede han sig en vis fornem Tørhed saavel i Tænkemaade som i Ord, — herved tog baade hans Evner og hans Husliv Skade.

Den Arv, som skulde tilfalde Hustruen og ham i Forening, slap efterhaanden op. Der var ved Hjælp af den bleven indvævet mangen Pragtblomst i deres Ungdomsliv. Den havde tit gjort ham taalsom ved hendes ringe Begavelse og holdt Illusionen oppe over de hyppige Taarer, saa de til en vis Grad bevarede Karakteren af *det rene Vand.* Men da denne Indvævning blev mindre rig, og da Resterne — i Filler og Affald — blev anvendt paa smagløs Maade, brast hele Blændværket istykker. Den opbrugte Formue, de mislykkede Udsigter og den tabte Ungdom — alt laa for ham i Virkelighedens Lys som et Livs Ruin, og han fortvivlede. Han var ikke af dem, som havde Mod og Evne til af Stumperne at opføre sig en mindre, men holdfast Bygning, — han maatte enten glimre eller forsvinde fra Skuepladsen.

Saa blev han Kommandant paa Vardøhus.

Her sad han nu i sin ensomme Højhed og saa sig om efter den Magt, han skulde udøve. Garnisonen var

mere Fiskere end Soldater og levede i løse Forhold — det maatte forandres! Men gammel Vane er som Ukrud; selv naar det oprykkes med Rod, har det efterladt sig et Frø. Soldaterne lo til hinanden ved de nye Reglementer, og mente, at det nok gav sig. Det var hændt før, at en Kommandant havde været lidt ilter i Begyndelsen, men efter en Tid var Manden bleven spag.

Denne Kommandant var dog af en mindre medgjørlig Natur, thi spag blev han aldrig. Der var saa meget Stof i ham, at han kunde tage det op med Ulykken. — »Vel! han var ulykkelig«. Han erklærede dette for sig selv med Stolthed og frembar det i sin Person som et Adelsmærke. Alle veg ogsaa tilside for ham; ønskede han at være alene med sig selv, det skulde være ham vel undt!

Ikke saa let klarede han sit Forhold til Naturen og den rugende Ensomhed. Hverken den Første eller den Sidste respekterede Adelsmærket; den Første fornemlig var af en saa hensynsløs Karakter, at ingen jordisk Højhed stod for den. Mod kunde have sejret, Personlighedens Mod, men det havde han ikke, skjønt han bildte sig det ind; han havde kun Trods — han kunde ikke udholde, han kunde gaa paa. Men Trods overfor denne Natur! Dæmonerne vilde sætte ind med et rungende Latterhyl i Nordveststormen, eller i Havskodden omringe ham som en røgsort Slange, indtil han tabte Aanden og gispede efter Liv.

Og den Anden, Ensomheden! Ja for den maatte selv Modet skjælve paa sin Post. Den angriber ikke, og den vrænger ikke som Naturkræfterne, den gjør det af i al Stilhed. Hvor den møder Resignationen, véd den sin Sag i gode Hænder, thi Sløvheden vil snart følge efter, og hvor den træffer Utaalmodigheden, stirrer den saalænge paa den med sine tomme Øjne, at den bliver svimmel, og da kommer Vanvidet bagfra, og tager Manden i Nakken — saa er Visen ude!

Men Visen havde i dette Tilfælde mange Vers, og før Kommandanten naaede det sidste, havde han gjennemgaaet alle Fortvivlelsens Lydfald.

Han havde aarlig et offentligt Pengeregnskab at aflægge; men Manden var en daarlig Regnskabsfører, og to Gange fik han ved gode Menneskers Hjælp Kassemangelen dækket, forinden Regjeringens Eftersyn meldte sig. Ved disse sprængende Tilstande blev hans Sind endnu mere formørket. Han følte sin Stolthed rodhugget og vidste med sig selv, at Livet maatte falde med den. At rette paa Sagen vilde være det Samme som at forandre hele Levnedsløbet, og det var umuligt. Desuden: der var paa den anden Sinde ikke et lyst Syn, ikke en vinkende Haand, — hvorfor da bry sig!

Hans Hustru skyede ham, thi hun vidste Noget med sig selv, som ingen Anden ustraffet skulde have sagt hende. Hun var baade ødsel og sjusket, og hun vidste, at alle de Smaafif, hun gjennem Aarene havde anvendt for at dække Fejlene, var for længe siden opdagede. Herved gav hun ham paa en Maade sin Frihed; men det hjalp ham dog ikke ud af alle de tusinde Indfiltringer og Knytninger, som et daarligt Ægteskab omvikler Mennesket med, og som knapnok løsnes ved et Overhug af Lovens Sværd.

At hun opholdt sig i Husets ene Del og overlod Resten til ham, var forsaavidt en Lindring, som han slap den Ophidselse og den uhyggelige Fornemmelse af sin egen Brutalitet, der altid var Følgen af hendes taaredryppende Selvanklage. Sagen var, at han troede ikke paa den, thi han vidste, hvor rasende hun var i sit Hjerte over at se sig gjennemskuet og taus foragtet.

Efter den sidste Underbalance var nu hengaaet et Par Aar, hvor Skrækken havde været den ledende Raadgiver i Huset, saa Kassen befandtes i temmelig Overenstemmelse med Regnskabsbøgerne. Men Skrækken tog efterhaanden af og Forvirringen tog til, og der kom

da atter et Foraar fuldt af Rædsel for den Kgl. Kontrol. Lig en Skygge vankede den ulykkelige Kommandant omkring paa Fæstningsgrunden, efter at han ved Gjennemsynet af sine Bøger havde en ny Underbalance for sig, som ingen Udvej fandtes til at dække. Der var kun en eneste Dækning mulig — det var en Kugle for Panden.

Denne Tanke var slet ikke ny for Manden, han havde længe omgaaedes med den. Han vidste godt, at han derved ikke blot nedlagde sin egen Fiende, men ogsaa Statens, og at han allerbedst forsvarede sin Post ved at give sig selv Afsked.

Til samme Tid var et nyt Skib ankommen med den sædvanlige Menneskeforsyning til Øen, og en af Fæstningens unge Mandskab, en Nummer 15, var paa Fruens Vegne skikket afsted for at tinge Huset en Tjenestekvinde. Gutten var en ung Nordlænding, vakker, kjæk og velopdragen, og gjorde sig al Umage med sin Kommission. Den lykkedes ogsaa. Nr. 15 kom stolt tilbage med et Fruentimmer, som langt overbød de Fordringer, Husfruen stillede til hende. Det var en kraftig bygget Kvinde med en stolt Rejsning og noget Bydende i Laget, som ved første Møde truede med at overfløje Kommandantfruen, der endnu vedblev at frembære det Rørende og Smaanette i en sjusket Skikkelse.

Ragna, saa hed Fruentimmeret, tog med Dygtighed fat paa sin Gjerning. Hun var i sit hele Væsen aflukket, og saa ud til at have brudt med Skjæbnen. En Ulykke var stormet hen over hendes Ungdom, det vistes paa enkelte Træk, hvor den havde afsat Mærker, der ikke kunde udslettes, og det vistes paa den ligegyldige Ro, hvormed hun gik løs paa Forvirringen i det forsømte Hus. Fruen havde god Nytte af hende, men hun havde tillige en stadig Ydmygelse, det var ikke frit at hun ønskede, hun kunde ramme Jenten i en Fejl.

Hendes første vanskelige Bestilling blev den, at træde op som en mæglende Aand mellem Kommandanten og Fruen. Naar han afslog at spise, eller nægtede sig hjemme for Folk, sendtes Ragna til ham med Bøn og Bud, og saa mærkelig var hendes Optræden, at han uvilkaarligt gav efter. Det blev en farlig Bestilling for hende, saaledes flere Gange om Dagen at træde bønfaldende op overfor den strenge Mand, og at se stigende Virkning af sit Herredømme.

Hun var en fast og tillige afvisende Kvinde; Livets første Ungdom var falden af; men Skjønheden sad endnu tilbage i hvert Træk, og en Mand, hvem han end var, kunde ikke undlade at gribes deraf. Hun var ligesom en Fostring af den umiddelbare Naturgrund. Hendes Haar var graagult og svært, Øjnene mørkblaa med et gyldent Blik, som Solskin paa Is. Kinderne vare noget afmagrede, men Munden derimod havde ikke mistet Noget af sin Skjønhed. Forhen havde den baade spurgt og leet, nu taug den med hvad den vidste, og det klædte den godt.

Hvem var den Kvinde? Det Spørgsmaal gjorde Kommandanten sig saa tit, at han var nær ved at glemme al sin Elendighed for det.

Ragna derimod havde ikke langt at gaa, før hun vidste Besked om Alt, og hun tog modig den Beslutning at lægge sit Liv til for at gjøre det godt for dem Alle. Men hun raadførte sig ikke først med Skjæbnen, og den kjendte bedre end hun Umuligheden af at føre en ny Bygning op paa den synkende Grund — den havde selv været med at udhule den.

Noget Saadant maa Kommandanten ogsaa have følt; thi hendes Magt syntes med en Gang at ophøre og hans fortvivlede Stemning at tage til. Nu taalte han Ingen at se, og Ragna allermindst. Fruen aflagde hyppige Visitter ved Nøglehullet til hans Dør, oftest dog uden noget Udbytte, indtil hun en Dag ved den heldige Drejning af en Stoleryg fik Øje paa et Noget,

som laa paa Skrivebordet foran Manden. Dette Noget var en Pistol.

Hun beholdt saavidt Magt over sig selv, at hun uden at forraade sig kom væk fra Nøglehullet; og hun følte, at her i en Fart maatte ske Noget, der fik ham til idetmindste at aabne Døren; men Ingen vidste Raad eller Udvej. Da tog hun sin Tilflugt til en Besvimelse, medens Ragna stod lamslaaet af en Skræk, hun aldrig før havde kjendt. Det var som en Afgrund aabnede sig for hendes Fod og hun maatte styrte ned i den.

Fruen tog nu paa at jamre sig, og idetsamme kom et forfærdet Kvindfolk styrtende til og spurgte om det brændte?

»Ja — det brænder,« svarede Ragna uden Betænkning, og fløj med Skriget »Brand!« til Kommandantens Dør.

Det havde god Virkning. Kommandanten fór op af sin mørke Grublen og ilede ud i Fæstningsgaarden, hvor allerede Soldaterne var i fuld Bevægelse, og hvor han nu med stor Sindighed kommanderede Slukningsredskaberne frem — mod en Ild, som ikke brændte!

Det viste sig da snart, at det Hele kun havde været blind Allarm, og Kommandanten forlangte i rasende Sinne den Skyldige opgivet. Efter en kort Undersøgelse pegte alle Vidnesbyrd paa Ragna; men idetsamme traadte Nr. 15 resolut ud af Rækken og erklærede sig skyldig. Han havde i Barakken antændt noget Halm, og Gjenskinnet heraf var det, som havde vildledet hende. Det blev naturligvis taget for godt, Gutten blev paa Stedet dømt til Krumslutning og Tamp, og afmarcherede straks under formelt *Gelejde* til Arresten.

Ved at erfare dette blev Ragna fortvivlet. Hun vidste jo, hvor fri Gutten var, og hun forstod, hvorfor han havde givet sig den Skyld, hun havde. Men det maatte ikke ske, da før skulde det Yderste voves! — Hun vidste knapt, hvad hun mente med det Yderste.

Men det tog alligevel enhver Betænkelighed bort, og Stunden efter bankede hun paa hos Kommandanten. Den vrede Mand, hvis Stormskridt frem og tilbage i Stuen havde givet Gjenlyd i Huset, var nu igjen dødstille. Det gjorde hende mere angst, og med skjælvende Røst begyndte hun sin Selvanklage udenfor den stængte Dør.

Kommandanten rejste sig og gik til Døren. Hvad var det han hørte! Derude stod et Menneske, som anklagede sig for en Brøde, der bestod i at have skaffet sig selv Fortræd for at komme ham til Hjælp. Og det Menneske var *hende* med det gribende Aasyn, om hvem Ingen vidste, hvorfra hun kom, eller hvad hun var, og som havde formaaet ved sin blotte Nærværelse at vække nyt Liv i hans døde Hjerte!

Skjælvende aabnede han Døren og bød hende træde ind, medens han uvilkaarlig veg tilbage i Stuen.

Der kom en dyb Forvirring over dem Begge, og Ingen af dem vidste et Ord at sige. De følte uvilkaarligt, at en Skjæbneafgjørelse trængte paa, men de vovede ikke at se den i Øjnene. Endelig udtalte han hendes Navn, og hun løftede Ansigtet. Hun var bleg som et Lig, og alle Mærkerne af den gamle Skjæbne — den, som Ingen kjendte — stod i læselige Skrifttegn derpaa. Men Øjet var klart, og gjennem det skimrede Noget af en fordums Stolthed frem. Hun betragtede ham uden Frygt; thi hun forstod, at det *Yderste*, som hun havde tænkt saa usikkert paa, det stod hun nu foran.

Kommandanten havde lænet sig ind til Stuevæggen. Ogsaa hans Ansigt bar Mærket af lange Tiders Græmmelse; men han var desuagtet en smuk Mand med Fornemhed i sit Væsen. Hans Haar var sort og hans Pande præget af rig Begavelse, men i Øjnene kom og gik der noget Vildt, som virkede uhyggeligt, uagtet der var en Mellemlysning fuld af varm og overtalende Lidenskab. Han var, som han saadan stod, ikke vel-

gjørende at se paa, men han var gribende — og uforglemmelig.

»Er Du en anden Mands Hustru?« spurgte han halvhøjt.

»Jeg er det ikke mere,« svarte hun.

»Er han død?«

»Nej. Han satte alt Mit overstyr, skamskjændte mig for Livet, og rømte med en Jente, som jeg havde givet Hus og Opdragelse.«

»Venter Du paa ham?«

»Aldrig i Evighed!«

»Men Du kan alligevel ikke glemme ham . . . Engang har Du elsket ham?«

»Ja, det har jeg. Men jeg væmmes ved det, og dog faar jeg Lykke til at huske min egen Afsky.«

Under disse Spørgsmaal og Svar stod de fattede Ansigt mod Ansigt. Nu gik Kommandanten nogle Skridt fremover, med vaklede og satte sig paa Stolen ved Skrivebordet, idet hans Pande sænkede sig ned paa den frygtelige Pistol. Det holdt Ragna ikke ud at se paa, det forfærdelige Vaaben maatte han give hende! Men hun fik af Skræk ikke Ordene frem.

Det behøvedes hellerikke, han saa hendes Tanke i det udtryksfulde Aasyn.

»Det er min — eneste Redning,« sagde han.

»O Gud! Det er jo Døden!« stønnede hun.

Han rejste sig kraftigt med Pistolen i Haanden. »Der — tag den, og gjem den, Du!«

»Det skal jeg,« svarte hun og tog den.

»Nu har Du mit Liv i Din Haand, Ragna — Hvad gir Du mig igjen?«

Hun skjalv ved det dybe Lydfald i hans Stemme, det kom fra Hjertet af et Menneske, som bad for sig. Hun saa op paa ham, i hans luende Blik stredes Kjærlighed og Angst — — »Tag mig,« hviskede hun, og laa i næste Øjeblik ved hans Hjerte.

Det var to Skibbrudne, som fra hver sit Vrag kastede sig i hinandens Favn, og det var ikke blot Kjærlighedens Førstemøde, de fejrede, men det var Livets Frelse.

Dagen derpaa modtog Nr. 15 en Æresoprejsning af Kommandanten; men den Erkjendtlighed, han havde ventet sig af Ragna, spejdede han forgjæves efter. — Det var som om hun ved sin venlige Tak gav ham en ugangbar Mynt; paa andre Steder kunde den have fuld Værdi, i hans Haand gav den Kobber for Guld.

Og Tiden gik. Sommer og Høst mødtes og skiltes, og endelig bredte det lange Vintermørke sine Skygger over Øen. Lydløst sjappede Folket omkring, og fra Ruderne i Smaahusene keg det evige Lampelys søvntungt ud paa Dagens famlende Skjær. Ikke to Ord rejste sig mod hinanden til en Afgjørelse af Noget, selv Naturen holdt Fred i den dødelige Jevnhed.

Da viste det Mærkelige sig, at Kommandanten livnede op, medens alle Andre døsede hen. Længe var det bleven upaaagtet; men da Sagen anmeldtes i de kvindelige Thecirkler, gik den hurtigt over til Mændenes Toddylag, og nu blev der opstillet adskillige Hypotheser, som alle var lige langt fra Virkeligheden. At der maatte have aabnet sig en skjult Kilde til Velstand for Manden var den Mening, som tilslut samlede de fleste Stemmer, og det hjalp kjendeligt paa den offenlige Dom.

Havde Nogen anet, at den uhyggelige Mand blev baaret op af den eneste Lykke, som er istand til at byde hele Tilværelsen Trods, var der ikke En, som havde løftet paa Hatten for ham, — hvilket fornuftigt Menneske vilde være over at hilse en gal Mand! Nu derimod blev der respektfuldt gjort Plads for ham, om det saa var midt i en Snedrive med Nordvesten pibende midt imod.

Hvad var det for en lysræd Skikkelse, han forhen havde præsenteret, naar han efter Mørketiden krøb ud af sit Vinterhi? Var det ikke baade en raadløs og

pengeløs Mand? Se nu, hvor han stred sig frem i det vildeste Vejr, se hvor han stillede sig blot paa Højderne, og lod Sødrevet piske sig om Ørene, til han dryppende af Væde kjæmpede sig hjemover igjen, — og se hvor uforfærdet han tog sin Morgen- og Aftenvandring i *Granalleen*, ret som det var en virkelig Slotsallé, og dog vidste han ligesaagodt som de, at det bare var en Snes afhugne Grantræer, som fra Fjordene var ført hid og nedfrosne i Sneen for at mærke Vejen fra Fæstningen til Byen. Med et sligt Naturfusk tog han til Takke, ret som en Ungdom, der tror, at Roser gror allevegne! — Var han ikke pludselig bleven en Velstandsmand, saa var Ingen det!

Ja ganske vist var han en Velstandsmand, og det som Faa! Der var i Virkeligheden aabnet ham en forborgen Rigdomskilde, hvoraf han øste en saa stor Formue, at den bøjede hans Sind i Tak til Gud, og gjorde ham taalsom og god mod Alle. Men hvad hjalp det, at Gud talte fra Hjertet, naar Lovens Tunge talte imod!

Kommandantens Frue havde længe haft en Mistanke til denne pludselige Vending i Sagen; men da hun havde vundet langt mere end hun havde tabt, lod hun det foreløbig staa hen. Dog Tiden kom, da Hustruen ikke længer vilde nøjes med Affaldet af de Andres Lykke, uagtet hun saaledes havde levet meget rigeligere end før. Men netop den styrkende Næring rejste Modet til at forlange Mere.

Det traf sig nu, at Kommandanten maatte gjøre en Rejse paa nogle Dage ind til Vardø, og Fruen blev eneraadig over Huset; hendes første Myndighedsakt rejste sig da mod Ragna. Der var Smaating, som hun savnede i Mandens Gjemmer, Minder fra hans Barndom, som han hidtil havde holdt hellige og urørlige, — havde han skjænket dem til Ragna? Hvis saa var, skjønnede hun, at han elskede Pigen over Alt paa Jorden. Men fra dette vilde hun vide fuld Besked.

Der fandtes i Ragnas Kammer et lidet Rejseskrin, som altid var aflaaset — det gjemte naturligvis Hemmeligheden!

Hun skikkede nu Pigen i et Ærinde til Byen, og lod imens Skrinet bryde op. Ganske rigtig! her fandtes baade det hun savnede og mere til, iblandt Andet Pistolen. Der var Bevis nok. Uden videre Betænkning lod hun Lensmanden hente og udpegte de fundne Ting som Tyvekoster. At de tilhørte Kommandanten, kunde ikke drages i Tvivl, og da Ragna kom tilbage, og uden et Forsvar lod Sagen gaa hen over sig, var det næste Skridt at sætte hende under Bevogtning som Tyv.

En Stund efter blev hun ogsaa virkelig ført til Lensmandsarresten nede i Byen, medens Rygtet om Kommandantfruens resolute Handling fløj som en moralsk Forfriskning hen over Øen.

Imidlertid sad Ragna i sit Indelukke og forsøgte at samle sig paa hvad der var sket. Det vakte en smertende Eftertanke. De Gjenstande af ringe Værdi, som nu satte Tyvsmærket paa hendes Liv, havde jo allerede plettet hendes Sjæl for Gud; thi vel var de skjænket hende som en Kjærlighedens Gave, og mange Taarer havde hun i Stilhed grædt over dem; men Vidner om hendes Brøde var de alligevel. Saa vilde hun tie til Døden, og tage sin Skjændselsstraf efter Lovens Bydende. Men han! hvordan vilde han tage det?

Da vendte omsider Kommandanten tilbage fra Rejsen. I Fæstningsgaarden saa han sig spejdende om: hvor var det klare Aasyn, som han under sit korte Fravær næsten havde længtet sig dødssyg efter? Han gik ind paa sit Kontor: hvad betød den Gravstilhed, som fyldte Huset? Ordonantsen bragte ham endelig den reglementerede Melding om Fæstningens Bestand, og heri kunde Tyveriet ikke forbigaas, — nu havde han Svar!

Han var i Besiddelse af en stor formel Kraft, og med sin sædvanlige Stolthed modtog han Rapporten og

afskedigede Sergeanten. Men da Subordinationen var hævdet, og den mørke Dør stængt mellem ham og alt Levende, faldt Masken, og Lidenskaben rystede ham, til han sank afmægtig om og blev liggende uden Samling ud over Natten.

Da han kom til sig selv, var han syg paa Sjæl og Legeme; men eftersom Tanken klarede, hvad der var sket, blev han paany Herre over sig selv, og med fuld Kraft tog han sig sammen og gik ud af Stuen. Her fulgte han en smal Gang, der trak sig bagved de øvrige Beboelsesrum, indtil han stod foran en Dør med en liden Trappe foran.

Et Øjeblik syntes han at vige tilbage, men i det næste aabnede han Døren, og traadte ind i sin Hustrus Soverum. At han her var en ligesaa uventet som uvelkommen Gjæst, blev synligt paa Modtagelsen.

Han havde stillet sig foran Sengen og tvang hende ved sin fortsatte Taushed til at aabne Øjnene. Men ligesaa lynsnart, som en Maage snapper Fisken i Vandskjellet, hug hans Blik sig fast i hendes, og i Kraft af den overlegne Aandsmagt, som hun altid havde skjælvet for, kunde hun uagtet al sin Rædsel ikke vende Synet fra ham.

»Giv mig Nøglen til Skrinet med de bekjendte Tyvekoster,« sagde han. Han talte langsomt og med en vis Haan, som æggede hende.

»Jeg har ikke Nøglerne til min Tjenestepiges Gjemmer, det er nok hende, som har Nøglerne til mine,« svarte hun.

Den Hentydning lod han gaa forbi, hun skulde nok snart faa kvitte baade for den og mere. »Nøglen med Skrinet er givet i Dit Værge. Det staar i Rapporten,« sagde han.

Hun vovede ingen Modstand længer, og med et Suk over sin Glemsomhed henviste hun ham til en Krog i Stuen, hvor Skrinet stod med Nøglen i. Kommandanten aabnede det og udtog sin Pistol. Resten

lod han ligge. »Det Skrin er jo mit,« sagde han. »Hvor er Pigen kommen til det?«

Fruen saa forbauset paa ham og rystede paa Hovedet: Hun vidste ikke det var hans.

»Jovist véd Du det. Du har naturligvis selv laant Pigen det, og ikke sanset, at mine Ting laa deri. Jeg kjender Din Glemsomhed, og jeg véd, at Din Omtanke ikke er bedre.«

Hun gjorde en hel Del benægtende og himmelpaakaldende Tegn; men der var et Udtryk i Mandens Aasyn, som ingen Modsigelse tillod, og hun taug.

»Imorgen skal Pigen underkastes Forhør, og da Du nu véd, at hun er uskyldig — *thi det véd Du*, saa har Du at skikke Bud herom til Lensmanden, det snareste Du kan, og tilmed det samme Bud, som Du lod gaa afsted med Anklagen. Har Du forstaaet mig?«

Jo. Hun havde det.

»Godt. Pas nu, Du ikke glemmer det. Forresten skal jeg huske Dig paa det, om det behøves.«

Da han stod med Haanden paa Dørtaget, fik hun et Slags Mod igjen, og hun kastede sig stønnende tilbage i Sengen. Det gik ham til Hjerte. Han vendte sig om og saa paa hende med et Blik fra Ulykkens inderste Grund. Hun forstod Meningen; der laa i det en Anklage, som hun ikke kunde værge sig for, selv om hun havde Loven og hele Verden paa sin Side. Da brast hun i en virkelig Graad, og hulkede hans Navn.

Men for sent er forskyldt. Han drog et tungt Suk, rystede paa Hovedet og gik. Der var ikke mere at sige i den Sag.

Saasnart Dagen kom, sendte Fruen sit Bud til Lensmanden, affattet med Snildhed og Omtanke — hendes Hukommelse behøvede ingen Hjælp. Sagen blev ogsaa med det Samme hævet, og Pigen sat i Frihed. »Naar det var gaaet slig til — da —.«

Men der var en liden, forkrøblet Mistanke, som i længere Tid havde lusket omkring ved Bagdørene, den fik herved baade Vækst og Anseelse — og Indgang gjennem alle Hoveddøre, og dermed var Kommandanten dømt. Ikke af Sædelighedshensyn, dertil florerede Finmarksromantiken alfor rigt, men af Hævn. Den hovmodige Mand, som selv i Kassemangelens Knibe havde holdt dem Allesammen tre Skridt fra Livet!

Kommandantens Frue var hidtil ikke meget afholdt; men nu indtegnedes hun i Registret, over kvindelige Martyrer, og iførtes den dertil svarende uplettede Klædning. Det satte Liv i Eftermiddagscirklerne. Her flød den fine, duftende Russethe i rundeligt Maal, under det Kommandanten stod i *Pølen*, den store kommunale Rendesten, der som før nævnt førte lige til *Helvede*. Her kunde han efter Behag staa med sine *tre Skridt* foran sig, han kunde gjerne maale seks, om han vilde!

Medens nu det satte Bevægelse i de videre Kredse, trak de nærmere sig sammen i krampagtig Smerte, og her fremholdtes Sagen for en anden Dommer — for hvem hine *tre Skridt* aldrig havde været til.

Da Ragna modtog Tilsigelsen om fuld Frihed, betog det hende fotfærdeligt: hvor skulde hun hen? Havde hun faaet Dom over sig, var hendes Hjerte bleven trøstet og hendes Omsorg slukket. Nu var hun lige nær. — Sorgfuld og afmattet vankede hun hen over Øen, hvor Ingen færdedes, og fandt sig her under en Berghammer saapas meget Ly, at hun uset kunde lade Dagen gaa hen over sig. Og Dagen gik, og Natten kom med en hvilende Søvn, hvori hun ikke vidste Noget om Andre eller sig selv, før det tidlige Dagvirke gav Gjenlyd i hendes Nærhed.

Da hun havde fattet sig paa at gjøre de fornødne Skridt til at komme bort fra Øen, gik hun indover mod Havnen. Her mødte hun flere af Fæstningens Mandskab, som havde afløst Andre i at søge efter hende, hvilket hele Natten var bleven fortsat. Dagen forud havde

man ventet paa hende til ud over Aftenen, selv Kommandanten havde vanket omkring som en Aand, snart ude, snart inde, — og nu fik hun da være med hjem, at Sagen kunde tage en Ende!

Ragna svarte Intet og betænkte sig meget. Hun kjendte hans Uro, og forstod hans Kval, — hun fik gaa til ham! I hvad Ondt saa herved kunde møde, var det et Gode: hun fik se ham og høre hans kjærlige Ord. Hun var jo dog den, som havde sin Frihed, medens han var en stakkels Livsfange med Lænken om Benet. Desuden havde hun jo hans Liv i sin Haand. Han havde selv sagt: Jeg gi'r Dig mit Liv, behold det saalænge Du vil; men gi'r Du mig det tilbage, kaster jeg det fra mig — jeg vil da ikke eje det mer.

Nogen Tid efter aabnedes Kommandantens Dør for den skjælvende Kvinde, og en Pande, hvorpaa den bittreste Græmmelse stod skrevet, bøjede sig imod hende.

Saa dybt havde hun aldrig skuet ind i hans Sjæl som i denne Stund. Hun var med al sin sunde Styrke dog ikke den mægtige Lidenskab voksen, som han, Ulykkens Mand, omslyngede hende med, og hun svimlede som over en Afgrund. Men hele Verden ejede ikke en Erstatning for den skrækblandede Lykke, han skjænkede hende.

Det var det han læste i hendes Øjne, og det han svarede paa med et Kys, da Døren pludselig aabnedes, og hans Hustru tren ind fulgt af to Smaabørn. Ragna tumlede næsten sanseløs hen til en Side, og Kommandanten blegnede af Raseri.

»Hvad vil Du her?« spurgte han.

Den Tiltalte bøjede sig som En, der faar et Slag i Ansigtet, men hun lod sig ikke skræmme. Hun skjød Børnene foran sig og gik hen til Ragna. »Kjære Ragna!« bad hun med forsagende Røst. »Tag Du Barnene og sørg for, at deres Fars Hjerte aabner sig for dem. Jeg er ham jo imod. — — Det var ikke sunget for min Vugge! Men lad mig bare faa gaa her

— — udenom Jer; jeg skal tage min Lod, som I vil unde mig den.«

Efter denne ydmyge Tale korsede hun Børnene, tørrede Taaredryppet væk og gik til Døren.

Kommandanten stod et Øjeblik overvældet, da fattede han sig raskt, tog Børnene, ledte dem ud af Stuen og lukkede Døren efter dem.

»Det er en nobel Spekulation, Du der har udtænkt,« vendte han sig til sin Hustru. »En Negoti, som sømmer sig for Dig! Du vil tiltuske Dig Retten til at spytte mig i Ansigtet; men den Nedværdigelse, Du vil give i Bytte, vejer ikke mere end en hul Nød.«

»Sig ikke det,« klynkede hun.

»Og om den vejede en hel Jord, fik Du ikke Byttet istand,« skreg han og gik med knyttet Næve imod hende.

Ragna udstødte et Skrig, og i samme Aandedrag tog han sig sammen, — Voldsmanden forsvandt i indædt Foragt.

»Du havde tænkt at drage Dig et Fiske i rørt Vand; men Agnen Du bød paa var falsk, — saa blev det Hele til Fusk. For at Du imidlertid kan tage Noget med Dig, bør Du vide, at Ragna er hos mig for at sige Farvel.«

Fruen saa overrasket paa ham.

»Ja det er sandt hvad jeg siger. Men for at Du ikke skal tro, at jeg ogsaa gaar paa med Fusk, vil jeg tilføje: at med hende forlader al min Glæde dette Hus. Hun har givet mig et uforfalsket Sind og et kjærligt Hjerte — jeg har kun givet hende Ulykke for det; thi min Kjærlighed har aldrig iskjænket hende nogen sød Drik. — — Du ser haansk paa hende, vår Dig! Jeg erklærer her i Din Nærværelse, at jeg kjender ingen Kvinde, som jeg ærer højere eller saa højt som hende — thi min Mor er død, — og Du har i tolv Aar ikke gjort andet end bedraget mit Hjerte.«

»Jeg bedraget Dig!« udraabte hun.

»Hys! — Der er andre Bedragerier end dem, som Loven rammer. — Saa gjør nu engang den Erfaring, at mellem Dig og mig er rejst et Skjel, som aldrig flyttes — aldrig! Nu har Du fuld Besked, Du har selv afkrævet mig den.«

Der var en Haardhed i hans Lag, som ikke tillod nogen Indvending, og hun gjorde heller ingen. Hun forsvandt smygende og lydløst, som hun var kommen, fulgt til Døren af hans frastødende Aasyn, der mer end Ord advarede hende imod nogensinde at gjentage den Slags Overlistning; thi det kunde hænde, at den blev endnu dyrere.

Da Døren var lukket, vendte Kommandanten sig til Ragna og saa længe paa hende! Det Ubøjelige i hans Sind trængte Tid til at løsne. Endelig brast den sidste Jernring om hans Bryst, og Hjertet fik Liv igjen, og da bruste Kjærligheden frem i al sin Styrke.

Men hemmelighedsfuldt, som en Røst fra Evigheden, kaldte Sjælen ham tilbage til sig selv. Det Frygtelige, Uundgaaelige stod for ham. Han tren tilbage fra hende, og hun løftede sit Aasyn rolig og fattet imod ham. De vidste Begge, hvad der skulde ske, og de vaklede ikke.

»Ragna,« hviskede han. »Der er Forskjel paa Synd og Skjændsel — Nu maa vi skilles.«

Hun tilnikkede ham sit Ja. Men idetsamme faldt hendes Øje paa den kjendte Pistol, som igjen laa paa Bordet. »Giv mig den med til et Minde!« bad hun.

Han rystede tungsindig paa Hovedet. »Ingenting skal Du tage med til Minde om mig uden det, Du véd i Dit Hjerte. Saalænge Du har mig kjær, har Du Minder nok. Og glemmer Du mig, taler bare Tingene imod mig.«

»Saa kast den i Sjøen!« udbrød hun, og ligesom den første Dag sank hun overvældet af sin Sorg paa Knæ foran ham.

Han drog hende op til sig, han vilde tale; men Graaden kvalte hans Røst, og det hørtes som en træt Mands sidste Ord. »Ragna, naar Du gaar ud ad den Dør, og den staar lukket efter Dig, er Verden lukket for mig. — — — Kom ikke med nogen Bøn, kræv ikke noget Løfte; for dem, som skilles evindeligt, er Løfter Ingenting.

Husk, Du kom til en Døende — Du gaar fra en Døende. Men det er sandt, Du gav mig et Aar — et Leveaar! Vel, jeg skal give Dig et Aar for det — — et Sørgeaar, Ragna! — Hav saa Tak — og Farvel.«

Ragna gik tungt hen til Døren, hun skjønnede ikke, at hun kunde gaa. Fra Døraabningen saa hun endnu en Gang tilbage paa ham. Lænet ind til den mørke Stuevæg stod han just dér, hvor han for et Aar siden havde staaet og taget Støtte imod sin heftige Sindsbevægelse, idet han fulgte hende med sit brændende Blik. Nu var Ilden sluknet i Øjet, hans Haar faldt tungt ned over Panden, og hans Aasyn var dødsmærket i hvert Drag. Hun syntes, at hun endnu maatte ile hen til ham, — han rystede paa Hovedet, og hun gik.

Da Døren var lukket, lagde hun Ansigtet ind mod den og græd stille. Det var endnu et Farvel fra hendes Hjerte, som hun overfor hans stolte Smerte umuligt kunde have sagt ham. Da smøg en Skikkelse langs med Væggen; lydløst og blødt som en Snog gled den frem, indtil den var lige ved hende — der rejste den sig. »Skjøge!« hvæste den, og idet Ragna forfærdet vendte sig, saa hun Fruens taareløse Øjne ligesom to Brande gnistre imod sig.

Da flygtede hun rædselsslagen ud af Huset, ud over Berget, saa langt væk, som hun kunde komme; men Udvejene var ikke mange, og Tilflugtssteder endnu færre. Endelig satte hun sig paa en Sten nede ved Søen, thi der var da ialfald en Udvej, hvis ingen anden fandtes. Saa lod hun Dagens Stunder gaa hen over sig, indtil

Aftenen kom, og Havtaagen rullede sine lave Skymasser imod Land og lukkede over Øen.

Gjennemtrængt af den tunge Væde følte hun sig, som om hun allerede laa i Havet, og hun rejste sig op for at blive klar over sin Tilstand. Da hørte hun Skridt i Nærheden, hun hørte en Fod glide ud, et Menneske falde og rejse sig igjen; og saa blev det ved, til der pludselig dukkede en Skikkelse op af Taagen lige ved hende. Det var Nr. 15.

Hun havde i over et halvt Aar ikke set ham. Det havde været hendes Kunst at holde sig udenfor Synsvidden af Fæstningens Besætning, og Nr. 15 havde skyet hende med samme Iver, om just ikke af samme Grund.

Han saa ud, som han havde gjennemgaaet en svær Sygdom, og den tunge Væde, der sivede ned over ham, gjorde ikke Udseendet bedre.

»Du kjender mig vel knapt?« spurgte han forknyt.

Aajo — hun kjendte ham.

»Den hele Kveld indtil nu Midnat har jeg maset omkring her i Taagen for at finde Dig.«

»Hvad vil Du mig da?« spurgte hun.

»Ja — jeg vil Dig ikke mere det, jeg vilde Dig ifjor: men saa vil jeg Dig noget Godt alligevel,« svarte han.

»Sæt ikke noget Haab til mig, — jeg er ikke til i dette Liv hverken for Andre eller mig selv,« sagde hun og brast i Graad.

»Ragna — — jeg véd, hvordan det staar til med Dig, jeg har længe vidst det, og det er ikke frit, at jeg har græmmet mig. Men nu vil jeg bare sige Dig det, at jeg har mine gamle Forældre nede i Øksfjord. De sidder med et ganske godt Jordbrug og godt Fiske, men efterat min Bror døde her paa Vaaren, er de alene om at stelle med det. Jeg kan ikke komme fri af Tjenesten, før to Aar er gaaet, og jeg synes Synd i dem — sær i Mor, for hun er skrøbelig af sig. Vilde Du nu tage

nedover til dem og stelle for dem, da gjorde Du en god Gjerning, og stor Tak vandt Du — baade af mig og af dem.«

»End om de ikke vil tage imod mig?«

»Ak Ragna, Dig tager alle Mennesker imod med Kyshaand!«

Der gik en ny Livstanke gjennem hende: Et lidet Tilhold her paa Jorden, hvor hun kunde give Arbejde for Brødet og vinde Fred for sit saare Hjerte — ja det vilde hun! »Og paa hvad Maade skal jeg komme væk?« spurgte hun.

»Her ligger en liden Jægt sej'lfærdig, som skal gaa til Hammerfest. Jeg skal lige nu løbe ned til Skipperen og aftale Alting med ham. Der er altid Lejlighed derfra til Øksfjord, — og naar Du bare er hos de Gamle, saa er Alt vel. Du er klogere end baade jeg og dem, tal Du som bedst, da gaar det bra.«

»Jeg skal gjøre det saa godt jeg kan,« sagde hun fattet.

»Saa bliv her, til jeg henter Dig. Jeg ser der aabner sig et lidet Fremkig i Nordost, da letter Skodden, og ud paa Formiddagen faar vi frisk Bør. — Tak Ragna! Jeg gi'r Dig min Haand paa, at Du aldrig skal angre det.«

Hun tog hans Haand med Graad, han skjulte Ansigtet, og Taagen skilte dem.

Ragna satte sig igjen under Fjeldknuden og søgte at samle sig paa det Nye, som saa uforvarende var trængt ind paa hende. Det var en Udvej, men hun kjendte det som en Smerte at følge den; den skilte hende jo endnu mere fra den mørke Mand bag Fæstningsmuren, og fra ham vilde hun aldrig skilles.

Imidlertid voksede Fremkig'et i Nordøst med hver Stund, som gik, og en blaffende Morgenvind satte Taagen i Bevægelse. Endnu laa den dog som en rullende Kuppel over Øen, hvert Vejspor var udslettet, hver Lyd var

som et Ekko, hver Form omdannet, og Menneskene dukkede op og ned som i et Fatamorgana.

Ud paa Formiddagen fik Nordostvinden endelig Bugt med den, og da Solen brød sejrende igjennem, skinnede den muntert paa et lidet Fartøj, der krydsede hen under Renøen med alle sine Smaasejl udslagne for at fange saamegen Vind, at det med et Stryg kunde klare Fastlandspynten. Det gik ikke hurtigt, Sejlene fik Tid til at tørres; men til Gjengjæld fløj det som en Maage med hvide Vinger forbi Svartnæs og var i næste Stund forsvunden.

Paa Dækket af den flinke, lille Sejler havde Ragna staaet ganske fortumlet af hvad der var sket med hende. Nu kunde det ikke mere gjøres om, det gav hende jo ogsaa et Hold, men det lindrede hende ikke. Hun følte, at saalænge Dødsfangen sad der i sit mørke Rum paa Vardøhus, var hun med alt sit Væsen fængslet til hans Side og delte Fangenskabet med ham. —

Under dette hvirvlede Trommen paa Vardøhus, og Mandskabet traadte i Geled. Kommandanten gik frem og tilbage i en Frastand med Miner, som ikke spaaede godt, Sergeanten stod parat til at udføre hans Ordre. Da blev Nr. 15 raabt op, og næsten stolt tren Gutten frem af Rækken.

Han var flygtet fra sin Natvagt, og var uden angiven Grund udebleven fra Morgenrevuen, — hvad havde han at anføre til sit Forsvar? — Intet. Godt. Krumslutning 24 Timer — Afmarchering. Trommen hvirvlede paany, Kommandanten gik tilbage til sin Stue, og Nr. 15 eskorteredes til Fængslet.

Efter udstaaet Straf lod Kommandanten ham kalde ind til sig. Han var kommen i Tanker om hin Gang, da Gutten frivilligt havde ladt sig dømme for at frelse Ragna, — nu var der opstaaet en Tvivl hos ham, som gik i samme Retning. Hvor var Ragna tyet hen, da hun forlod ham; havde Gutten støttet og retledet hende?

I Enrum, med sin Overordnedes sorgbøjede Skikkelse for sig og underkastet et Forhør, hvorved Mandens Angst og Kjærlighed talte tydeligere end Fornuften, gav Gutten ham fuld Underretning om baade Ragna og sig selv.

Hvert Ord borede sig ind i den ulykkelige Mands Hjerte med en Blanding af Skinsyge og Smerte. »Du vil vel se til at faa Permission?« spurgte han omsider.

»Nej,« svarede Gutten frejdig, »da havde jeg løjet for Ragna, og det var hende, jeg sidst vilde lyve for.«

Kommandanten seg sammen af Smerte og sagde Intet.

»Jeg bød Ragna en Far og en Mor — og om hun saa vil: en Bror; men havde jeg budt hende Andet, da havde hun ikke ta't imod.«

»Det havde hun ikke!« udbrød Kommandanten, næsten i Triumf.

»Det hun har gi't, tar hun aldrig tilbage,« tilføjede Gutten stolt.

»Og det, hun har vunden, skal hun beholde,« lagde Kommandanten til. Saa rejste han sig og gav Gutten Haanden. »Forlad mig min Synd,« mumlede han, men tilvinkede ham idetsamme at gaa.

Da Døren var lukket efter Gutten, gik han hen til Væggen og stillede sig op, med Fødderne stemmende imod og Hovedet hvilende ind til Tapetet. Det var uvilkaarligt, at Legemet havde dannet sig denne Position under Aandens vilde Jag. Han stod Timer igjennem som fastnaglet, med sit smukke Ansigt vendt mod Døren, uden et bevægende Drag. Af og til rettede han sig en Smule, som om han vilde prøve paa med Livet, og sank tilbage igjen; thi ikke før han med stolt Holdning kunde bære sig, slap han Støtten.

Og saa begyndte han paa Aaret!

I den første Tid, da der endnu var Døgnskifte, førte han en Slags Dagbog: men da han aldrig betroede den en Tanke, fremviste den kun en Kvittering for hver

Dag, som var gaaet. Alene for Den, som kjendte Aarets Betydning, blev hver Dag et Spadestik i Jorden til hans Grav. Men da Mørketiden kom, hvor Dag og Nat løb sammen i Et, løb ogsaa hans Optegnelser over i hinanden, til de endte i Forvirring.

Han viste sig i lang Tid ikke udenfor Fæstningen; men da Sneen laa favntyk over alt Berg, og den sammenfrosne Granallé netop stak sine Toppe frem over Ørkenlandet for at vise Vej til Mennesker, spankulerede Kommandanten om i de værste Driver, saa det næsten blev livsfarligt, og Mandskabet holdt Udkig fra Fæstningen, for at være parate til hans Redning.

Efter Mørketiden kunde Manden dog endnu mindre holde Stand. Det, som blev til en Livsfornyelse for Andre, blev til en stigende Dødskamp for ham.

Da overfaldtes han med Et af den Mistanke: at Alle viste ham Mangel paa skyldig Respekt. Det var som om han havde drømt det; thi en Morgenstund lod han Sergeanten kalde og overgav ham privat den strengeste Instruks til at paase Subordinationsforholdet i Garnisonen. Det hjalp ikke, at Næstkommanderende forsikkrede ham om den fuldkomneste Respekt, hans Mistanke var rettet mod Alle, og hele Mandskabet var som paa sit Liv, at ikke en Forsømmelse skulde indsnige sig. Det gik da, som det maatte gaa, at man aabenlyst krøb for ham, og i Smug gjorde sig tilgode paa hans Bekostning.

Og det anede ham. Han vidste, som fra Sjælens egen Tilsigelse, at Snigrygtet var efter ham, — det lille, svippende Tusindben, som han ikke kunde faa fat i og knuse, thi det vogtede sig nok at komme under hans Hæl. Da rejste Stoltheden sig og gik mod Krybdyret, — det blev dens sidste Sejrsgang — og han foragtede tildøde den fejge Yngel, som Skavanken opdrætter, og som er baade uden Hjerte og uden Forstand!

Men da spillede han paa en Gang alle sine Trumfer ud — og var fortabt.

Der spurgtes de forunderligste Ting om Kommandanten, Ting, som umuligt kunde siges om et fornuftigt Menneske. Det var paany Subordinationen, hvormed hans forvirrede Hjerne arbejdede. Midt om Natten i de frygtelige Vaarstorme, hvor hele Øen forsvandt i et Raak af Sne og Hagl, hørtes Allarmtrommen paa Vardøhus. Var det Ildløs, var det Indbrud af Havet? Opskræmte Mennesker sprang fra og til.

Da saa man det mærkelige Skuespil, at Kommandanten stod foran Fronten af sin kuldegysende Armé med dragen Sabel i Haanden, den kongelige danske Uniformsfrakke med Skjærf over Skjorten, trekantet Generalhat med vajende Fjer paa Hovedet — og forresten Ingenting.

Heldigvis var slige natlige Opmarcheringer altfor pinlige til at fostre Latteren; der kunde ellers let være bleven dikteret Straffedomme af den gale Mand, som Ingen havde vovet at modsætte sig. Thi han gav strengt Agt paa hver Mine, og bar sig med en saadan Anstand midt i Galskaben, at han til Trods for Alt indgjød Respekt.

I dette Vanvid lod han sig forresten pleje af sin Hustru; men hun maatte være vår! Prøvede hun paa med Taaredryppet, blev han rasende og vilde ikke se hende i flere Dage. De to Børn, en Dreng og en Pige, som Døden havde levnet dem, tog han idelig for sig og indøvede i Respekt. Alt syntes dødt for ham i Livet undtagen Respekten — det var hans Orm.

Imidlertid skred Aaret frem, og Midsommertiden med sin evige Dag lyste herligt over Øen. Mellem fattige Græsspirer keg hist og her en liden gul Viol op mod Solen og vilde gjerne lidt højere tilvejrs; men heri kunde Lyset ikke hjælpe den, og Grunden havde Intet at hjælpe med, da fik den holde sig ved Jorden. Hvide Vaarskyer sejlede paa den mørkblaa Himmel og styrede mod Syd med Nordvindens kolde Drag efter sig. Alting vilde saa gjerne være sommerligt, men var

vinterligt, og selv den evige Sol saa ud som den frøs. Men der var Kraft i Naturen, og for hvem der kunde og vilde gribe fat med Mod og Udholdenhed, gav den store Tilbud.

Da begyndte Kommandanten at finde sig selv igjen, men da forsvandt ogsaa den medgjørlige Ægtemand, og den halvgale Kommandant blev atter den strengt formelle Militær. Og nu tog han paany Sigte af *Aaret.*

En Mængde Fremmede kom til Øen, og Alle tog de Sigte af Aaret saavelsom han, men til Liv og Fremgang i den længe ventede Sommer. For dem begyndte Aaret med Lystiden, for ham med Mørketiden; derfor blev efter hans Kalender Julisolens Glød til Høstsolens afblegede Skjær.

Endelig vendte Tidspunktet tilbage, da den kongelige Kontrol skulde ankomme til Vardø. Aaret forud vidste man, at Kommandantens Kassemangel var bleven dækket af Formanden i Kommissionen, der var en Ungdomsven af ham; men hvordan det stod til iaar var endnu et aabent Spørgsmaal. Af Manden selv skulde man ikke gjætte sig til Noget: han var som altid dækket af Kulde og Upaavirkelighed; — det var et Harnisk, hvori de maaske kunde se sig selv, men aldrig ham.

Da fløj en tidlig Morgen det Rygte over Byen, at Kommandanten havde skudt sig, og Rygtet blev senere stadfæstet. Samme Dags Aften ankom den kongelige Kontrol.

Naturligvis droges den Slutning, at en ny Kassemangel havde givet Aarsag til hans Død. Det viste sig ogsaa, at Regnskabet ikke var i fuldkommen Orden; men Deficit var alligevel saa ringe, at man var nødsaget til at tage Mandens Tungsind med for at bringe lidt mere Ligevægt i Sagen. —

Traditionen føjer en Efterskrift til denne Kommandants Historie. Da nemlig de kontrollerende Herrer meldte sig paa Vardøhus, og den Ældste af dem ønskede at se sin afdøde Ven, havde han grædende bøjet sig

hen over Liget og sagt: »Kjære, hvorfor havde Du saadan Hast?«

Paa dette Spørgsmaal gav den stille Mand intet Svar. Men mange Mile sydfor Øen levede en Kvinde, som, da hun et Fjerdingaar efter fik Begivenheden at høre, vidste med sig selv, at det havde været *Sørgeaarets* sidste Dag, — og at hun just i samme Stund havde optaget Sørgeaaret efter ham.

Saa skifter Vardøhus Kommandant, og Øen faar en ny Konge — ikke absolut at regne efter Talrækken, men efter Arten. Gik den sidste ned af sin Trone som et skummelt Syn, steg hans Efterfølger op i den fornøjelige Habitus af en *glad* Gut. Han var ikke Manden, som med fornem Mine udmaalte de *tre Skridt*; Folk kunde komme ham nær, maaske lidt for nær. Han passede imidlertid til Stillingen, et Par Streger for liden; men det havde jo vist sig, hvordan det kunde gaa med En, som var for stor. Han skal da træde frem for Læseren — i

Danseballet paa Vardøhus.

Han var en overbærende Chef, og der skal under hans Herredømme have udviklet sig en Stok af unge Løver i Garnisonen, hvorved der tilflød Finmarksromantiken rigelige Bidrag. Manden havde giftet sig som ung Lieutenant og kunde præsentere en meget statelig Frue, hvilket han heller ikke undlod ved hver Lejlighed at gjøre. Han skrød af hende som en Kjøbmand af uholdbare Varer, men var alligevel skinsyg paa

hver Hilsen hun fik — og hun fik mange, uagtet hun havde et behersket Væsen og hilste nedladende paa Folk. Men hun var dog langtfra uimodtagelig for Beundring og maa have havt en Maade at tilkjendegive det paa, som gjennem Tiderne havde gjort Kommandanten utryg; thi han var skinsyg udover alle rimelige Grændser.

Den Løvestok, som hans Tolerance havde givet Mod og Manke inden Garnisonen, havde naturligvis sine Forbilleder i Bybefolkningen. Der fostres jo Løver overalt, hvor Kvinder *pynte* sig.

I Nutiden er Racen saa udartet, at den kan finde Næring i fast alle Samfundslag; men i Tiden for denne Histories Udspring var Løven endnu en stor Sjeldenhed paa Vardø. Men iblandt alt det menneskelige Strandingsgods, som af Skjæbnen kastedes op her paa Kysten, fandtes dog altid en og anden Lykkejæger, som kunde afgive Stof til en Løve. Havde han maaske før været kræsen og taget længere Sigte, end han kunde række, blev han paa Vardø snart og grundigt kureret for det. Her var det knappe Fodfæste til alle Kanter, det Haabløse saa inderligt parret med det Endeløse, at selv Naturens store Vidder fostrede en Trangbrystethed, som kvalte alle finere Spirer i Mennesket. Den, som vilde leve her, maatte slaa af paa Fordringen — Livet selv slog ikke af.

Naturligvis var det ikke Enhver givet at kunne være Løve, det var paa en Maade en betroet Post. Men den gav alligevel saa store Fordele, at det blev vovet.

Uagtet nu Kommandanten var særlig human imod Fæstningsløverne, fordi han maaske fandt Racen mindre farlig for sin personlige Sikkerhed, traadte han dog snart i et fjendtligt Forhold til de andre Ørkenens Konger, eftersom disse mer eller mindre truede hans Enevoldsherredømme. Manden var nemlig foruden meget Andet ogsaa Hustyran; han havde et gammeldags Soldatermod, som ikke tillod ham den Frihed at tale sig tilrette med Nogen. *Ligepaa!* var hans Valgsprog, der

fik sin nærmere Tydning af en knyttet Næve, og da han havde Kræfter som en Okse, blev hans Bevisførelse straks respekteret. En Mand havde ikke nødig mer end en Gang at fornemme hans brede Næve i Bringen og en gammel Brædevæg knage bag sin Ryg, før han erklærede sig neutral.

Der sagdes, at han anvendte samme Bevisførelse overfor sin Hustru, og at det stod i nøje Forbindelse med et Bordtæppe — et stort gammeldags Sprede, der dækkede et firkantet Bord lige ned til Gulvet og gav den triste Stue et vist Præg af Velstand. Men hvortil denne Forbindelse sigtede, og om der overhovedet var nogen, blev aldrig bekjendt, Der var Intet i Fruens beherskede Væsen, som gav ham Ret.

Det hændte en og anden Gang, at Manden bevægede sig hjemover fra Byen i den svajende Takt af en Rus. Ved Ankomsten paa Vardøhus var hans første Handling da at rive Tæppet af Bordet, slænge det paa Gulvet og trampe paa det med adskillige Udtryk af lokal Opfindelse, hvis Tydning helst bør forbigaaes. Naar Bordet var afdækket og stod nøgtern paa sine fire stive Ben, skred Manden videre frem paa sin Bersærkergang igjennem alle Husets Rum, indtil han tørnede op i sit eget — i det Smertens Asyl, hvor hin ulykkelige Forgjænger havde endt sit forspildte Liv, — og her sov han saa Rusen ud.

Ofte var han i en saadan løftet Stemning paa Krigsfod med Alle, fornemlig med Russen. Der var da ingen Tvivl om, at han kunde jage en hvilkensomhelst russisk Orlogsmand paa Flugten med Fæstningens tolv Kanoner — selv om Tilfældet spillede ham det Puds, at der ingen Ammunition fandtes. Men samtidigt svor han højt og dyrt paa, at han skulde gladelig indtage hele Vardøhus med *ti Kjør!*

At han som Chef for denne Armé tituleredes Okse, faldt paa det Nøjeste sammen med hans Person og stødte hverken ham eller Andre.

Engang var han dog saa uheldig at lægge en ny Angrebsplan imod det ominøse Bordtæppe, som ikke bekom ham vel. Han fik nemlig Latteren over sig, og det er mere end selv den største Storhed kan bære. Istedenfor at afkaste Bordtæppet krøb han ind under det, og forraadte saaledes en vis Erfaring. Om han selv havde erlagt Betalingen herfor, eller om han engang i Ungdomstiden havde overført den paa en Anden, var hans Hemmelighed.

Imidlertid sad han stille og paa Lur! Og han fik sidde i god Fred; thi var der virkelig Noget, som helst kunde foregaa udenfor Kommandantens Syns- og Hørevidde, blev det naturligvis henlagt til andet Sted. Det varede heller ikke længe, før Manden sov ind, og da han havde en skjøn Rus at klare, sov han til den lyse Morgen.

Under dette allarmeredes Fæstningen, og Byen gjennemsøgtes for at finde den forsvundne Kommandant. Havde Byen saasom nu havt Telegrafen at raade over, vilde Regjeringen have modtaget Budskab om, at Fæstningschefen i det højeste Nord var falden paa sin Post; medens han sov trygt — rigtignok *paa sin Post*, men han havde paa den ikke Norges Flag at forsvare.

At Fruen holdt Stuedøren lukket, medens alle andre Døre aabnedes paa vid Væg var ikke uden Hensigt. Hun vidste nok, hvor Manden var at finde, han var ikke af dem, som kunde holde en Søvn hemmelig; men nu havde hun ham fangen i hans eget Garn, og hun agtede at lade ham sone for Et og Andet, som Verden ikke vidste.

Da endelig Situationen efter hendes Mening var tilstrækkelig udnyttet, blev Stuedøren aabnet for deltagende Venner og Bekjendte. Ved Støjen vaagnede den Vagthavende og krøb frem af sit Skjul, og blev naturligvis modtaget med blandede Følelser. Manden var ogsaa hurtig klar paa sin Stilling; han forstod, at Latteren lurede omkring ham ligesom Uvejret i den

skyede Horisont, og at den vilde bryde løs, bare han vendte Ryggen til. Der var kun et eneste Middel: at vende Oksen imod, og det gjorde han med Fynd. Virkningen udeblev heller ikke. Deltagelsen lagde sig, og den venskabelige Fylking trak sig tilbage — men Latteren fulgte med!

Efter dette gik Kommandanten nogentid omkring med Blodet i Kog, — Byvitsen lagde til, at han i Spidsen for *de ti Kjør* krigede med Latteren. Men det Hele døde snart hen; Sladderen kan ikke leve længe af en aabenbar Sag. Mørketiden begyndte nu ogsaa at drage sit tunge Gardin for, og det som laa bagved fristede hverken til Nysgjerrighed eller Kritik.

Men Mørketiden er Danseballernes Saison paa Vardø.

Baade offentlig og privat danses der i Skyggernes Tid, af Gamle og Unge uden Forskjel, — det er Forlammelsen, Fordummelsen og Livsvirkets Øde, man vil danse fra sig. Men dette er kun Udvækster af en Svamp, som Grunden fostrer, og bedst som man bryder Toppen af, giver Roden nye Skud. Imidlertid gjør man klogt i at danse.

Da kom en Aften, hvor der gik Dans paa Vardøhus. Den havde været længe imødeset af Befolkningen, og paa Slaget syv trængte et Mylder af fornøjede Mennesker ind gjennem den buede Fæstningsport med Kronen over.

Inde i Stuen gav glade Ansigter Vink til hinanden, og stadselige Dragter satte Kulør paa Selskabet. En mindre Kreds af Anstandspersoner sad stive omkring Thebordet, hvor Værtinden i græsgrøn Atlaskkjole med højrød Florturban præsiderede som Festens Dronning — den Ære var Alle enige om at tilkjende hende.

Naturligvis vor Størstedelen af Øen samlet — hvis ret Mange skulde vrages, hvem tog man da? Naturligvis maatte Byens Løver være med til Festen, og uagtet der kun fandtes to, hvoraf selv den ene maatte siges at være stærkt paa Retur, fik Kommandanten dog

hvert Øjeblik et Opkog i Blodet, naar en af bemeldte Herrer lod sine Fuldkommenheder paradere i den bedste Belysning. Dette gjaldt dog nærmest den Yngste af dem, en Helt paa 26 Aar, med sort Haar og Skjæg, runde rødmussede Kinder, en særdeles kjæk, fremspringende Næse og fyldige Læber; thi ikke blot var han i Besiddelse af den elskværdige Dristighed, som det giver at være sig sin Førsterang bevidst, men der var efter Kommandantens Mening en altfor hyppig Udveksling af Smil og forbindtlige Ord mellem ham og Fruen. Hos hende var dette ikke andet eller mere end den elskværdige Værtindes Forekommenhed mod Damernes erklærede Yndling, men hos Fyren rejste det et Overmod, som kom ham dyrt at staa.

Endelig begyndte Dansen. Man raadede i hine Tider ikke over Luksusgjenstande som Pianoforte eller Positiv, Dansen gik simpelthen efter Sang, hvorved der jo vandtes den Fordel, at de Dansende tillige præsterede Musiken.

Stødvis og aandeløs jog Melodien frem, og Dansen fulgte efter i tvivlsom Takt. Naturligvis trængte de anstrengte Ganer at vædes, og den Læskning, som tilbødes, blev greben og nydt med Begjærlighed; men derved tabtes efterhaanden Noget af Grundidéernes Logik. Frastand, Stilstand og Bevægelse løb ganske sur i hinanden. Par rendte mod Par og tumlede om paa Gulvet, stødte mod Væggene, kom i Strid med Stole og Borde, og medens Ungdommen fejede afsted efter en Hopsamelodi, som Fødderne heldigvis kunde udenad, thi Sangen var ikke til at stole paa, snurrede Anstandsfolket besindigt rundt midt paa Gulvet i langsom Valsetakt til Melodien: »Fryd Dig ved Livet i Dine Dages Vaar«. — I den aabne Stue ved Siden af Dansepladsen blev der røget, pokuleret og sunget en Unisone af »Mads og Lass de gjanga paa Raad, tre hejla Dager tilende«, der trygt kunde have taget det op med en Polarstorm baade i Toneskifte og i Kraft.

Paa en Gang blev der hysset og klappet af. Der skulde danses en Menuet af Husets Frue og den sejrende Løve, og medens Stemmerne klarede sig og forsøgte en nynnende Prøve paa Melodien, stod det straalende Par og lod sig beundre i den opryddede Rundkreds midt paa Gulvet.

Menuetten blev danset med al mulig Bravur af begge Parter. Fruens beherskede Væsen gav hende en Dronnings Anstand, det stod endog til at befrygte, at hendes Koldblodighed skulde berøve Kavalleren Noget af den ridderlige Romantik, som hører til Menuetten; der maa dog være tilflydt ham Varme fra skjulte Kilder; thi hans Begejstring steg for hver Gang han tog sin Dames Haand og førte hende rundt, og Dansen endte med al mulig ridderlig Bravur med Fruen nejende og Kavalleren paa Knæ.

Der var maaske Ingen af Selskabet undtagen de Dansende, som kjendte en Menuet, hvorfor det ogsaa blev anset som en Kunstpræstation af første Rang og modtaget med stort Bifald; men hemmeligt havde den beriget den kvindelige Del af Selskabet med Stof til næste Eftermiddagsthe. Der var ikke En, som ikke tænkte, at her havde Kommandanten faaet en ny Fiende at gaa imod — som Hærfører for den bekjendte Armé.

Kommandanten havde naturligvis ogsaa set paa, og med en vis Takt havde han skjult sine Brum i en forloren Hoste, men Blodet kogte og boblede i ham, og da Bifaldet brød løs, satte han en drøj Ed i, som vilde have forraadt mer end han ønskede, — derfor føjede han hurtigt et »Brillant« til, og det frelste ham.

»Men — ja gu' havde ogsaa han en *Præstation* at by' Gjæsterne!« Han rømmede sig et Par Gange, og udsendte et Varsko til nogle Forsøgende, som anslog den gamle Takt, og de flygtede straks, Hver til sin Krog. Da det blev almindelig forstaaet, at Værten vilde give Noget til Bedste, var der med det Samme ryddet Plads for ham.

Kommandanten sprang nu frem midt paa Gulvet. Han havde trukket sin langskjødede Frakke af, og lempet lidt paa den øvrige Paaklædning, saa den blev mer bekvem for Dansen, thi det var en Halling, som skulde opføres, og den kunde han danse, den var omtrent Bravurnumret i Mandens Virksomhed.

Han begyndte først en dansende Rundgang for at sætte Lemmerne i Bevægelse, og den tog til i Hurtighed; Skuldrene blev skudt op og ned og Hofterne drejede. Da sprat han ned i Hug, og nu begyndte Hallingkastene — fremover, rundt uafladeligt fra Hælen til Taaen. Man saa det tog paa ham, Ansigtet blev mørkeblaat og Øjnene underløbne med Blod, han mærkede det selv; men han havde Urkraften i sig, og da Bersærken først var bleven oparbejdet, forsvandt Anstrengelsen.

Og nu fik man se en veritabel Halling; thi den danses ikke efter Beregning, men helt igjennem paa vilde Indskydelser. Let som en sekstenaars Gut sprat han op og slog sig paa en Gang under begge Fodsaalerne, hvirvlede sig i Hjulkast, fægtede med Armene og vred Hofterne, saa man maatte tænke, der kom aldrig noget helt Menneske ud af det. Alligevel var Hovedkastet tilbage, men det kom! Med den højre Haand paa Gulvet slængte han den venstre Fod ivejret og mærkede Loftet. Det skete saa hurtigt som Tanken kunde tænke det — og dermed var han færdig.

Mørkerød og sveddrivende stod han nu paa sine to hele Ben og saa sig omkring med en Sejerherres Blik. En Bifaldsstorm af Bravo og Klap brød ogsaa løs over ham, — ja, der hørtes selv et Dakapo! Hvem var det? Løven! Godt — han skulde faa Dakapo! Kommandanten saa et Øjeblik paa ham. Løvens muntre Ansigt var blussende rødt, Næsen sprang overmodigt frem, og Øjnene keg haanende ud under et Par tykke Øjenlaage. Kommandanten mærkede sig Skjønheden baade

hurtigt og nøje, og Løven havde gjort klogt i at gjøre det Samme, thi der var noget Farligt i Mandens Blik.

Pludselig drejede han rundt igjen, satte sig i Hug og kastede Benene frem; og inden Nogen anede det, slængte han Fødderne ivejret til det store Kast, men dennegang sad Mærket i Løvens Pande og ikke i Taget.

Det rejste et Hyl af Forfærdelse, thi Blodet suste ud af Næse og Mund paa Fyren, og Alle greb om sig efter Noget, som kunde hjælpe, hvorved en hel Del meningsløse Ting kom frem. Fruen var uagtet al sin Selvbeherskelse en Afmagt nær, medens det ene Lommetørklæde efter det andet præsenteredes hende som et Kondolencekort mærket med Løvens Blod. Kommandanten derimod fremhævede med Beklagelse alle Enkelthederne med det uheldige Spark. »At slig dristig Næse skulde faa en saa syndig Skamfering — det gik ham, ja gu' til Hjerte.« Men den Beklagelse var der Ingen, som troede paa, og det fortjente den heller ikke.

Den Saaredes Ansigt svulmede forfærdeligt op og antog Dimensioner, som vilde have ødelagt en større Skjønhed end hans. Navnlig blev Næsen monstrøs, og den fuldkomne Mangel paa moralsk Mod, som talte gjennem hele Personens Lag, forvandlede hurtigt Medlidenheden til Spot. Da han vel var bleven besørget hjemover, fulgte ham et Latterchor, i hvilket Kommandantens Bas dominerede paa Skjønhedens Bekostning. Om Løven efter sin Helbredelse vendte tilbage til Fæstningen, derom tier Historien, men det er ikke rimeligt; den Race taaler mindst af Alle Latteren over sig. Hans sørgelige Forsvinden gjorde heller ikke Skaar i Stemningen; Danseballet fortsattes ihærdigt til den mørke Morgen, da en blodrød Strime i Øst viste Vej for Fantasien til andre, solbeskinnede Egne. Fruens Bleghed var det Eneste, som uagtet hendes Selvbeherskelse forraadte Sympathi med ham. Men om hun sad inde med Noget af et knust Hjerte, medens Løven vaandede sig

over sin skamferede Næse, — vilde hun idetmindste have den Fordel, at Anstanden var paa hendes Side.

Dermed endte Dansen paa Vardøhus. Det var ikke det første Dansebal, og blev heller ikke det sidste, som saa Blod. —

Mellem disse to Kommandanter, der repræsentere Yderligheden af Arten, ligger naturligvis en Middelvej, hvor Eftermanden er traadt i Formandens Sted, og det ene Spor er løbet over i det Andet. Mærkede blive de dog Alle uden Undtagelse; thi Naturen frembyder ingen Middelvej.

Det hændte for en Aarrække siden, at en Rejsende traadte ind i en 1ste Klasses Koupé paa Ejdsvold Station. Det var en Mand i Officersuniform. Da Farten gik løs, begyndte man den sædvanlige Eksamen af sine Medrejsende, og den nævnte Militær tildrog sig uvilkaarligt størst Opmærksomhed. Var han gammel eller ung, var han holdt borte fra enhver Udvikling, eller havde han netop rejst sig af en Sygdom, hvor Fantasien havde spillet Herre? Hans Haar var isgraat og Øjnene urolige med noget Vildt i Opsynet; Læberne fortrak sig uafbrudt til et Smil, der dog lignede mere det fornøjelige Grin, som staar om Munden af en halvvoksen Gut, der er ude paa sin første Ferierejse.

Manden var opmærksom paa Alting, spurgte om Alt, og lod ikke nogen Anledning gaa forbi til at blande sig i Samtalen. Men eftersom Toget nærmede sig Byen, blev han mere urolig og spændt, og da han troede, man lo af ham, hvilket ikke var Tilfældet, vendte han et saa forunderlig vemodigt Barneansigt til, der var altfor slaaende i Forhold til det Stykke Alderdom, som stod ved Siden af, at man maatte spørge Manden, hvor han kom fra. — Han kom fra Finmarken, og præsenterede sig som forhenværende Chef paa Fæstningen Vardøhus.

Da Toget standsede, og Hver mødtes i et Velkommen med Sine, stod tilslut en ensom Skikkelse paa

Perronen og saa sig om, det var Kommandanten paa Norges vigtigste Fæstning. Og Gud maa vide, at han ikke i hint Øjeblik ønskede sig tilbage igjen. Finmarken har en farlig Evne til at forvænne Folk; thi at leve sans façon gjør Mennesket ømtaalig overfor en hvilkensomhelst Kontrol, og Ingen husker paa, at denne Magelighed er Degenerationen.

Den her nævnte Kommandant var altsaa en Middelvejsfarer og slap fra det med lempelig Afgift; men Ingen véd, hvad der senere timedes ham. Maaske han dog ikke fandt sig tilrette i en mindrerangs Stilling efter at have været den Første paa Vardø.

Om en anden Middelvejsfigur beretter Sagnet, at han som Kommandant selv fabrikerede Garnisonens Fodtøj. Hvis saa var, maa man rose Manden; det var ikke stort, men det var klogt. Arbejde er det eneste Middel mod Sløvheden. Forresten er et Haandværk ikke nogen Degradation. De forskjelligste Monarker have fundet det stemmende med sin Værdighed at indøve et Haandværk, og det ene Haandværk kan være ligesaa kongeligt som det andet.

Man ler naturligvis af en saadan Figur, og man har Uret; thi den er mere tragisk end komisk. — Den tragiske Skjæbne giver sig mange forskjellige Udslag her i Verden; hvor den fostrer Ulykkens Helt, begejstres vi ved hans Lidelse, fordi den hører Poesien til, medens Hverdagslivets tunge Drama udvikler sig omkring os uden at afvinde os et Glimt af Sympathi.

En Kommandant paa Vardøhus, som slaar Tiden ihjel med at sy Sko, vilde maaske paa en Grænsefæstning mellem Tyskland og Frankrig udkaste Planer til et Felttog. De lokale Forhold regjere med Vilkaarlighed. Fra Mollusken til ham, som frembærer Gudsbilledet paa Jorden, undgaar Ingen at blive mærket deraf.

Og de lokale Forhold paa Vardø?

Man kan tænke, at de omtrent ere ens over hele Finmarkskysten, men det er langt fra, og heri gjør det Kvantitative Forskjellen. De samme Naturkræfter virke, men Landet er ikke overalt lige paavirkeligt. — Af Ondt og Godt har hvert Sted faaet sit Maal; men Vardø har faaet Overmaal.

Det Lokale er dog ikke udelukkende det Haandgribelige; Stemninger og Tilstande gaa i lige Maade ind under den samme Kategori. Man kan ikke mere undgaa det Ene end det Andet; thi ogsaa Virkningen af de materielle Forhold varierer efter Individet, ligesom Stemningen efter Gemyttet.

Saalænge Mylderen af Fremmede bevæger sig paa Øen, forandre Lokaliteterne sig i høj Grad; først naar de forsvinde, kommer den egentlige Lokalfarve tilsyne. Derfor véd den Bortdragende heller ikke Noget herom, fordi Ingen kan af Slutninger drage den Erfaring, som Oplevelsen giver.

De lokale Forhold paa Vardø.

4de November.

Dagens Lys korter af, og det gaar raskt ned imod den lange Døgnnat. Trækfuglenes Tid er forbi; men her kommer Svanen ikke, den følger en lettere Bane paa sit Træk mod Syden, — det er Driftsmanden i enhver Retningen, som hører Fiskeriet til, der pakker sammen og sætter sin Kurs mod bedre Egne. Han gjør det med let Sind; hvad er Vardø med sit Bystræv for

ham andet end et afgnavet Ben, som ligger tilbage efter Maaltidet. Det er Fiskeværet, han har holdt sig til — Byen kan staa og falde for ham, han har Hjem og Ansvar i andre Egne.

Det sidste Dampskib ligger ude paa Vaagen med Dampen oppe, færdig til at afgaa. Nordvestvinden driver tunge Søer ind mod det, og det ruller stærkt. Baade med Fragtgods og Passagerer tørne uafbrudt mod hinanden, Folk hive sig op ved Hjælp af Tougender og en svingende Trappestige, den Ene styrter over den Anden; thi Alle vil og skal med Skibet. Saa sætter Damppiben ind med sit utaalmodige Hvin, nu giver den Ingen mere Udsættelse: maa Noget blive tilbage, falder Et eller Andet i Havet, her er ikke Tid til Undersøgelse. Der iles, der sprænges — en Kasse til paa Dækket er som et frelst Liv. Skrig fra Baadene, Raab fra Skibet, Vink til Vink — Farvel til Farvel! — Røgen vælter tyk og sort ud af Røret, Ankeret hives op, Himlen tykner, Blæsten pisker mod Tougværket, Flaget hejses, og endelig gjør Skibet sin stolte Vending, sætter Stavnen imod det aabne Hav og Ryggen imod Vardø. Endnu en kort Stund vinker Flaget sit Farvel til Kongeflaget paa Fæstningen, da gaar Fastlandsodden imellem — og Døren er stængt. Den uhyre, vidtaabne Dør! Ja, det er Knuden; netop i den store Aabenhed ligger Stænget.

En Stund følger man det bortdragende Skib med Tankerne og ser i dem Kampen, det gaar imod; da vender man Synet — der ligger Ørkenen! Der er Noget, som hvisker omkring En, det er det særegne Støn, som udgaar fra ensom Forladthed. Man tør ikke forlænge lytte til, der lurer en Afgrund i den. Saa trækker Mørket hurtig Forhænget sammen om det smalle Fremblink af Synskredsen, og man gaar forsigtig, som paa en usikker Grund, tilbage fra Stranden, — man véd, at man gaar ind i Mørketiden.

Den 18de November.

Solens sidste Dag. Luften er ren og kold, Snelaget gnistrer, og Havet ligger mørkeblaat og stille. I Sydost drager sig en blodrød Halvring rundt Synskredsen, og ved Middagstide gaar Solen op deraf. Den kommer ganske rigtig, og man følger aandeløs Stigningen fra Linje til Linje. Omsider naar den saa højt, at Soløjet aabner sig og ser for sidste Gang henover Øen. Pludselig faar det kolde Sneland Liv og Farve; rent var det forud, rent, som kun nyfalden Sne kan være, men det var Døden; nu er det gnistrende, rødmende, som om hvert eneste Snefnug havde fanget Ild. Hvor er nu Mørketidens Dæmoner henne?

Da gik der en Sittren gjennem Solblikket, ligesom fra et Syn, der blændes af Taarer. Snart udholdt det ikke mere sit eget Gjenskin, det blinkede som et sygt Øje imod Lyset. Saa lukkede det sig i Synskredsen — og forsvandt. Et Drag af Kulde jog hen over Alt, — i Nord fødte den ene Sky den anden, og inden man saa sig for, var hele Himlen belejret. Her er vi! sagde Mørketidens Dæmoner.

Efter denne Dag er Lysets Kilde lukket, og det er kun med Lysets Afglans, Mørket kjæmper. Derfor opstaar i Regelen heller ingen store Brydninger, det er mere snigende, at Graaskyen omsider bemægtiger sig hele Himmelhvælvet. Naar det er sket, kjendes det som et Laag blev lagt over Land og Vand, og Luften stod stille. — Tungt og tungere aander Mennesket; Ørkesløshed, Søvnløshed, Glædesløshed liste sig over Aanderne, indtil de ligesom Graaskyen dækker for Tankens Lys — da trækker umærkeligt en Skimmel hen over Alt.

Imidlertid vil Mennesket ikke give tabt. Han famler om i den vandtunge Natluft efter en Udvej. Gjennem Byens Gader? Der findes hverken Vej eller Udvej, og alle de gule Lys bag Ruderne kappes med Dagens Gjenskin i Trøstesløshed.

I Guds Navn! Lad Noget rejse sig til Kamp — til en Modstand, som Livet kan bryde sig paa. *Her er vi*, svarer Dæmonerne, og Graaskyerne vælte frem i langsomt Følge. Men den ene Sky hænger i den anden, og Følget har hverken Begyndelse eller Ende.

Er der da Ingenting, som bærer Livets Paaskrift? Tausheden giver Svaret: Se Dig om efter Noget; Terrænet er frit. Saa ser man sig om. Dér løber en Brygge fra Fæstningsgrunden ud i Havet. Den syntes at give et Tilbud. Den er skrøbeligt bygget og tvinges til at holde sig paa sine Ben ved Hjælp af tre-fire vægtige Graasten, henlagt paa dens yderste Punkt. Her kan man finde sig et Sæde, hvorfra man kan iagttage Flod og Fjære, og modtage den Trøst, at Naturen endnu lever og ikke forsømmer sin daglige Dont. Bryggen løber nemlig et godt Stykke ud i Havet, og Floden suser højt op under den; men det varer ikke ret længe, før Livspirringen dødes af Ensformigheden, og da er man lige nær.

Saa følger en ny Opmuntring!

Bryggen er sammensat efter Længden af et Brædelag, syv til otte Stykker udgjør Bredden. Paa den ene Side er Bræderne smalle og usikkre med gabende Mellemrum; paa den anden ligge de tætsluttende og har en god Bredde. Man forsøge nu i tre Dage at tage sig en halv Times Frem- og Tilbagevandring paa de smalle Bræder, og man kan være forvisset om, at naar man henlægger den fjerde Dags Spadseretur til den modsatte Side, vil det faste, bekvemme Fodskifte give en Lindring, der — i Kraft af de lokale Forhold — maa anses for en Opmuntring.

Den 23de December.

Om Svartnæsodden bøjer en sort Kolos, kun Havblinket lyser op omkring den, — det er et Dampskib! Hvorfor høres der ikke et rungende Hurra over hele

Øen? Har allerede Sløvheden afsat sin Graatykning i Sindet, saa man kjender ikke Glæde fra Sorg?

Jo, jo! Der er kun den Forskjel, at Glæden har mistet sine Svingfjer, den kan ikke længer flyve. Men vent! den kommer alligevel. Da høres et Skud, Damppiben sætter sit Hvin ind gjennem Graaskyen, og Flaget vajer fra Standeren. Og nu styrter Folket til, og Baadene rende paa hinanden af Hastværk, uagtet Vejen ud til Skibet er bred nok; thi det ligger midt paa Vaagen.

Dette Skib er en Julehilsen fra Norges Hjerte til det formørkede Land — Tusindfold Velkommen!

Hundrede af Mile paa farefulde Veje har det tilbagelagt, det store, prægtige Skib! fyldt med Smaaærinder fra Slægt og Venner, og ligger nu derude som en kolossal Julebomme, der snart lukker Laaget op og la'r sit Indhold strømme ned i Baadene ved Hjælp af saamange Hænder, som bare faar Lov at gribe til.

Alle vente da at faa Noget! Selv det urimeligste Haab spekulerer i Paaskrifter af Pakker og Kasser, og der er en Stund overfor de fuldt lastede Baade, hvor det virkelig synes, som Ingen var glemt. Men Virkeligheden klares hurtigt, og det viser sig, at Størstedelen af Befolkningen hverken har Ret til at tro sig husket eller glemt. Kun Et er lige for Alle, det er Flagets Hilsen: *Glædelig Jul!*

Saa hurtig som muligt er Skibet klar til at gaa videre, thi Vadsø er sidste Station. By ved By kan ikke egentlig siges at have Hjerte for hinanden; men denne Dag — før Juleaften, gjorde det En godt at se Skibet paa sin mørke Vej fremover Havet, ind til andre Længtende — især da det næste Morgen anløb Vardø igjen paa Tilbagerejsen.

Den 24de December.

Damppiben varsler paany. Graaskyen sortner og glider frem under Himlen som Røg, til den mødes i

Sydost med et Gjenskin af Solrødmen. Det giver en underlig Blanding, og snart er det halve Himmelstrøg farvet som tykke Røgbølger, der vælte ud af et brændende Hus.

Saa styrer Dampskibet over imod Svartnæs, Flaget vinker Farvel, et Øjeblik ses den mørke Kolos i Havblinket for Fastlandspynten, da er den forsvunden. Nødbudet er løbet — Hver faar nu sørge for sig.

I Nordost trækker store Bjerge sammen af Skyer, mørkeblaa som det dybeste Ultramarin og bløde som Dun. De stiger og mødes i Zenith med Røgskyen, der uafladelig farves, ikke af et Solskjær, men som af en fjern Ildebrand. En Timestid holder de to Farvetoner sig mod hinanden, da drejer Vinden sig et Par Streger, og ret fra Nord pisker et Snefog ind over Øen. Det ser ud, som det kom tyndt, fint og medgjørligt; men hvert Snekorn er skarpt som Grus, og det samler sig tæt og haardt, hvor det fyger op. Dette piner Mennesket at kjæmpe imod, saa bliver Hver hos sig og Sine. Og Juleaften rinder lydløs op over Vardø.

Da sniger en mørk, uhyggelig Skygge sig fra Hus til Hus, — den har aldrig set bedre Dage, og paa dens Vej brænder hverken Lys eller Stjerner, høres hverken Sang eller gode Ord.

Det er Trøstesløsheden.

En slig Himmel kan den just spejle sig i! Og Havets frygtelige Afgrund, som ligger der og stønner over sig selv, er et Moderbryst, hvorved den kan vokse og tage Kræfter.

Den lytter omkring ved Dørene, — ellers behøver den ikke det paa Vintertiden, den kan da som en god Kjending gaa ud og ind i Husene. Men det var Julekveld, og da er den lidt usikker. Der var hos de Fleste et lidet Stræv henimod at fange Glæden, og det er saa tidligt paa Kvelden, at de endnu holdt Døren paa Glyg efter den. Senere, naar Frelserbarnet har bragt de velstaaende mange gode Ord og vakkre Gaver,

har styrket og mættet dem med Overflod, da véd den ikke saa faa Steder, hvor den kan finde vidtaabne Døre for sig. Den er vel kjendt med Lokaliteterne.

Og videre sniger den sig frem i Mulmet.

Da hændte det, at den paa sin Vandring kom forbi et enligt liggende Hus, hvor der endnu ikke var stængt for Vinduerne. Der var meget oplyst indenfor, og til den ene Side i Stuen stod et Juletræ, en veritabel Furu, med tyndt Naalehang, men med en Fylde af brogede Blomster og Lys. Da kom et Par Smaabørn springende til, og de satte i et Glædesskrig foran Træet. Trøstesløsheden kjendte sig underlig mager, og det begyndte at røre sig paa Bunden af dens ulykkelige Hjerte, som om den kunde dø, og i Døden føde et lysende Barn, som kaldtes Haab. Men idetsamme blev der lukket for Vinduerne, og det glade Syn var forbi. Da keg den omkring sig: der var en lidelsesfuld Uhygge til alle Sider, at det syntes som selve Naturen led ondt. Det var, hvad den vidste! Dens Herredømme var ikke kuldkastet ved *et* glad Syn, der skulde mere til! Selv Vardø Kommunalbestyrelse vilde med alt sit ærlige Stræv ikke faa den detroniseret. Det vilde trods Alt beholde adskillige Lokaliteter paa sin Side; og desuden vilde Mørketidens Dæmoner evindeligt blive dens haandgangne Svende!

Da kom en gammel træt Mand gaaende, Hatten var blæst af ham, og Snedrevet piskede løs paa hans skaldede Pande. Stund imellem stod han stille og saa sig om, — han vendte ikke engang Ryggen til Drevet, det syntes at være ham lige ens, enten han fik det for eller bag.

Trøstesløsheden kjendte Laget, det var En af hans! Gamlingen lod til ikke at kunne finde Vejen, det skulde ikke bekymre ham — den skulde være Vejviser. Og foran gik den over øde Tomter ned til Havet. Her var saa vildt og ensomt, at havde nogentid Livet bevæget sig paa dets Bredder og Sollyset spillet paa dets

Bølger, da var det en Saga, der hørte andre Tider til. Hverken Havet eller det knudede Berg vidste Noget herom.

Pludselig drejede Manden af og gik mod Byen. I Frastand laa et stort Hus med mange oplyste Ruder, og der var Sang og Spil derinde. Manden stillede sig op ved et af Vinduerne og lyttede, medens Trøstesløsheden roligt stod bag ham og gav Tid. Den var kjendt med slige Sidespring, de gavnede i Regelen dens Sag mere end de skadede den.

Det viste sig ogsaa her. Efter en Stunds Lytten drog Gamlingen sig væk fra Ruden igjen. Og nu vendte han Ryggen til Byen og stolprede langsomt nedover til Havet. Her stod en gammel Søbod og saa ligesaa forladt ud som han selv; han standsede foran den; Døren var uden Stænge, vilde han, kunde han trygt gaa ind og lægge sig til at sove. Gulvet dér var ikke haardere eller koldere end det Sovested, han ellers hvilte sig paa.

Men ved denne Bestemmelse fik Trøstesløsheden en liden Betænkning: Faldt Manden isøvn, kunde det let hænde, at han vaagnede med et lettere Sind, — Søvnen var idethele en Dødsfiende, som den stred haardt med. Men den havde sine Hjælpetropper!

Bedst som Manden havde lagt sig til Hvile med Hovedet paa noget gammelt Tougværk, rev et Vindstød Døren op og blev ved at slænge den frem og tilbage med Knag og Brag. Han rejste sig overende igjen, Sneen piskede ind mod ham, og ude om Berget æsede Bølgerne, ligesom et hæst Brøl af mange Dyr. Men indimellem lød et Klokkeslag, snart ud imod Fjernet, snart ind mod Øen, klangløst, manende, som et Varsel for Evigheden. Det var Klokken paa den store Bøje, der i Natmulmet gav Varsel om Faren og hørtes som et Dødsbud.

Manden holdt ikke længer ud med det Klokkespil! Aldrig havde Noget saa tydeligt sagt ham, hvor elen-

digt hans Liv var, og hvor haabløst Mørkedagen vilde gaa op for ham, endda det var Juledag. Han rejste sig ganske forarget og stolprede frem mod Døraabningen, — der snørede et Reb sig om Fødderne paa ham, han fik det hurtigt grejet og tren udenfor med det i Haanden; men idetsamme betænkte han sig og gik ind igjen, og Blæsten hev Døren til efter ham — som for at gjøre Ende paa Vrøvlet.

Nogle Minutter senere forlod Trøstesløsheden det uhyggelige Rum — dens Værk var endt. Men saa ufejlbart havde Klokkespillet virket med til Udfaldet, at den mærkede sig det som en Lokalitet af første Rang.

Tidligt om Julemorgen blev Lægen vækket af et Ilbud: en gammel Mand havde hængt sig i et Baadnøst. Da han kom til, havde Manden været død i flere Timer. —

Saa kom Aarsskiftet, og Trøstesløsheden gav fremdeles Agt. Det kunde hænde, En og Anden indbildte sig, at naar den første Halvdel af Mørketiden var stridt, vilde den sidste løbe som en Kugle ad en Skraaning, og inden man saa sig for, var Lyset der igjen. Men den vidste Raad!

Da det nye Aar mødtes med det Gamle, havde de Intet at sige hinanden. Det Gamle havde vistnok en Erfaring om lange Lysdage, men Hukommelsen var gaaet under i Mørket, og det Unge var født med et Haab, som overfor Lokaliteterne syntes en letsindig Tilbøjelighed, der snarest mulig burde undertrykkes. De mødtes og skiltes i Midnatstunden, og det Første, som hændte det Unge, var, at det blev mørkeræd; thi et gammelt Ravnepar strøg saa lavt henover Berget, at Vingerne skurede paa Sneen, og i sin ungdommelige Fantasi troede det at se Aanderne fra det gamle Finmørk, som i Døgnskiftet endnu vaagede over Øen.

Saa er Festdagene slut, og Hverdagene sætte ind med sin stemningsløse Ensformighed. Til Hverdagene

hører Arbejde, men naar Arbejdsevnen er lammet og Livet endnu vil leves, gaar man paa med det sidste Nødværge, og det er at vegetere.

At vegetere?

Ja, hvad det Ord egentlig mener, faar Ingen at vide af almindelig Talebrug, hvor det oftest betegner en ørkesløs Tilværelse. Men naar al udvortes Hjælp ophører, naar Mennesket aandelig og legemlig maa tære paa sig selv, da først kommer han tilbunds i Meningen.

Et Menneske, som vegeterer, forbruger Alt, lige til de sidste dirrende Nervetraade, og ikke før det Ydre igjen skyder Noget til, forstaar han med hvor ringe Livsmon han har fristet Livet.

Den 10de Januar.

Mørketiden har dog ogsaa sin Feststemning. Man kunde tænke, at den i Overensstemmelse med Karakteren trak sig ind imod det dybeste Mørke, men tvertimod. Den stiger, ligesom alt Festligt, mod Lyset.

Efter flere Dages streng Frost fortyndes Skyhvælvet og taber sin Mulmfarve. Bussesundet faar en Lysning ind fra Sydost; det ser ud, som den indeholdt Varme, thi den jager en Kuldeskygge foran sig, der nærmest mod Vest stiger op som Damp fra hver Bølge. Det er *Frostrøgen*. Den er tynd og hvidgraa, og den stiger ikke højt, men den ser mærkelig ud. Medens enhver anden Damp vækker Fornemmelsen af Varme, jager Frostrøgen et Kuldegys fra sig, der sittrer i den sidste Draabe som Bølgesprøjtet kaster fra sig.

Det er et Slør af Rimfrost, som vifter hen over Havet.

Fra Morgenen har en mørkerød Ildbræm ligget lavt i Øst; men henad Formiddagen stiger den, og samtidig trækker den over fra Øst til Syd. Det luende Røde holder sig; men fra det stiger et Belte af Guldgult, som i Mødet med Skyfarven blander sig til et Lysegrønt,

der overgaar enhver Beskrivelse. Det Hele ender mod Zenith i en Blaanen, som gjerne kunde kaldes hvid, — og her træder bestemt Graafarven til — thi Norden, Nattens Region, har ogsaa sit Festoptog!

Nordens største Farveskjønhed er i det Mørkeblaa, hvis Refleks sortner Havet og er af en Dybde, som ingen Malers Pensel kan gjengive. Det kan føde Digtet, men Digtet selv viser det fra sig til andre Egne — maaske til Evigheden.

Men jo nærmere Norden træder Syden i det høje Møde paa Issepunktet, destomere blidgjøres Strengheden i dets Karakter.

Det ufravigelige Graa blander sig med Blaat og faar Isfarvens blanke Skjønhed. Og nu bryder lige i Middagsstunden Fuldmaanen igjennem med et Par store Stjerner. Et klart Maaneskin lyser op over Norden og kaster stjaalne Blik paa Havet, til den ene Side blaaner Sneøen under Nattens Øje, medens den paa den anden Side rødmer som ved Solopgang.

Dette Syn gjentog sig i nogle Dage fra elleve Formiddag til to Eftermiddag. Det var som Naturaanderne selv erkjendte, at det var for pragtfuldt til kun at fremvises en Gang.

Senere gav Natten et Festspil for sig alene, fuldt af straalende Farver.

Det var Nordlyset.

Det var Noget før Midnat, Luften var stille, men der snoede sig et iskoldt Drag henover Øen, som et Menneske enten maatte løbe fra eller staa stille i. Da blev i et Par Minutter hele Himlen overstænket med hvide, skinnende Pletter, ligesom Strøg af en Malerkost. De flyttede om, forsvandt og kom tilbage som efter en Taskenspillers Regler, og bar sig idethele som Lygtemænd paa en Tørvemose. Da dette Spil havde varet en Stund, samlede Pletterne sig til et bredt Baand, der flagrede hen over Himlen fra Sydvest til Nordost og delte den i to Halvbuer. I den vestlige stod Maanen

og viste Gjøgleriet fra sig, som om den i sin stille Klarhed var højt ophøjet over det — og det var den ogsaa.

Men efterhaanden svulmede Baandet, til det fik Lighed med en hvidglødende Slange, som bugtede sig fremover imod Nordost og dér tilslut veg tilbage for en Modstand, Ingen kunde se. Den krympede sig da pludselig sammen og fik en saa uforholdsmæssig Tykkelse paa et Punkt, at den sprak, mens den udladede et helt Fyrværkeri af bengalsk Ild i alle Regnbuens Farver.

Dermed var Blændværket slut, og Nattens tunge Sky lukkede ikke alene over det, men ogsaa over Maanen.

Den 18de Januar.

Solens første Dag! Glødende Ildskyer havde under de sidste Dage anmeldt Solens Komme. Den 17de viste sig ved Middag en Regnbue i Øst; den var ikke højere eller bredere end en stor Portaabning, men en retopstigende Solrefleks faldt netop indenfor den, og man kunde ikke andet end se Æresporten rejst for den kommende Majestæt.

Imidlertid dækkede et Snevejr hurtigt til for Herligheden, og Natten satte ind med sludfuld Kulde. Det gav en tung Morgenstund og tog al Udsigt væk til et Førstemøde med Solen. Men som Middagen nærmede sig, klarede det op i Synskredsen, en svag Rødme viste sig i Sydost, og Haabet kom igjen.

Man besteg i en Fart Højderne for om muligt at fange et Glimt af selve Soløjet, og paa Fæstningen stod Konstablerne færdige med Lunten for at give Ild til de reglementerede to Skud, hvormed Vardøhus hilser Dagens Konge.

Da steg et Ildskjær langs med Synskredsen, og idetsamme gled Solskiven op over Randen. Man tabte Aandedraget af Spænding. I næste Sekund aabnede

Soløjet sig, en varm Straale fløj henover Øen, Kanonskudene dundrede — Livet var gjenfødt!

Mennesker lo og græd, vinkede og raabte til hinanden: Har Du set Solen? Den Syge satte sig op i Sengen, den Sunde løb udenfor og lod Døren staa aaben. Skolebørnene fik Frilov, nyt Mod fik Alle.

Naturligvis forsvinder Solen i samme Stund, den har vist sig; men Livshilsningen er givet, og det nye Leveaar er begyndt.

Og saa stiger Lyset for hver Dag. Alt hvad Mørket og den tunge Luft har samlet, begynder at spredes — det er Dødens Overtræk, som falder af. Og nu træder Livet til og vrager: hvormeget kan der bruges af det, som Mørketiden har gjemt?

Da begynder Polarstormene sit frygtelige Hærværk. Men de er alligevel Lysets Børn, og hvem, som er levedygtig, rejse sig til Modstand! Ingen slipper for Prøven undtagen han, som allerede er vejet og funden for let. Thi Skimmelen kan blæses væk, og Lyset kan give ny Let; men det, som Skimmelen har fortæret, er borte for bestandig.

Saa træder Nogle frem i første Række. De er i Regelen ikke gamle paa Stedet, en fem seks Aar er omtrent den Tid, Individet kan, uantastet af Lokaliteterne, holde sig kampdygtig i Finmarken; thi det er et Land, som stempler sit Folk!

Efter første Række kommer anden og tredje.

Véd de selv, at de ere sunkne, at Degradationen stilfærdigt har kortet Syn og Sans? Det er ikke rimeligt; thi med den legemlige Slappelse afkortes Bevidstheden.

Mørketiden er for syg til at fostre nogen Kritik, og Lystiden er saa fyldt med Arbejde, at den ingen Stunder har; da faar hver skrive over sin Dør: jeg er fornøjet med mig selv. — Dermed er Visen ude.

Men som et Motto kunde sættes over Indgangen til hele Finmarken: Mørketiden er stærkere, end Gud og Mennesker kan faa Bugt med den.

Den 10de Februar.

Javist er Mørketiden endt! Den blygraa Snog kryber ikke mere omkring langs Væggene. Istrækket, som laa over alle Ting, er falden, og en naturlig Tilværelse staar aaben til alle Sider; men er det Lysets Sejer, at knuse alle de Vrag, Mørket har sparet, da bringer hver Dag og Time saamange Triumfer, at man skjælver for Sejerherren.

Det brager og knager i alle Vægge, Tagene løfte sig og splintres, Husene rokkes i Grunden, og Havet rejser sig imod Alt med frygtelige Brøl. Øen ligger under for Snedriver, som af Stormen hvirvles lodret op i Luften, og sporløst er alle Veje forsvundne. Den nye Tid vil kun det Naturlige, derfor er Granalleen forsmaaet, som hin ulykkelige Kommandant spadserede i; men stod nu blot et eneste Træ til Vejviser i Ørkenen, det skulde være Ære værd, om ogsaa det stod der som et Gjenfærd.

Naturen er saa vild, at det tilslut sér ud, som den ene Magt vrænger til den anden. Det Gribende og Storartede viger for det Hæslige, og der gives og modtages ikke andet end Ondt.

Naar det Stadium er overstaaet, er Prøven forbi. Og da følger en Afklaring i Luften, som intet Ord kan beskrive. Man ser op i et flammende Dyb af Mørkeblaat og bliver svimmel ved Synet. Mere jordisk skjøn og medgjørlig ligger Sneen midt i Havet; selv er den ganske blaa i Gjenskin af Luften, og Bølgerne, der suse hen om den, er mørkegrønne med takket Skumtop. Højere kan Naturens kolde Skjønhed ikke naa.

Den 20de Februar.

Det første Dampskib. Ja det er en anden Sag! Det kommer denne Gang ikke som et Naadensbud, men simpelthen for at melde sig ind i Livsvirket. Nu kan Piben med Fornøjelse hvine ud sit arrige Hastværk, Alle har det samme Hastværk som den.

Flagene hejses ned og op til et lystigt Goddag! Tak for Sidst! Alt vel! — Aaja, det som ligger omkring i Hierne og stønner efter Mørketiden og Stormtiden, snakker ikke mere med. Nu er det Førsteklassefolket, som har Ordet, og anden Klasse, som hjælper til; Resten gaar til Affaldsbunken.

Et Par Handelsrejsende med sine Prøvekister eskorteres iland og hilses næsten med Jubel — som de første Svaler! Man aflægger dem Visit, og man forhører sig om Dit og Dat, som forresten er ligegyldigt, det sker blot for at give sig et Ærinde. Man trænger til at tale med Mennesker fra andre Egne, og mens man lader som man er fuld af Interesser, søger man egentlig blot at komme til sig selv igjen.

— — · —

Og nu følger Livets Tilbud raskt i Hælene paa hinanden. For hver ny Art af Trækfugle, som med Skibene ankomme til Øen, opstaar nye Lokaliteter. Tomme Rum fyldes, døde Arnesteder flamme op, og fra uhyggelige Skorstenspiber fortæller en liden Røgsky, at nu er der Husliv bag de øde Vægge.

Vaagen vrimler med Sejlere, og i Havnen ligger Baad ved Baad i tredobbelt Række. Alle er ved Haanden og Ingen griber fejl; thi Arbejdet er overalt og i enhver Form. Selv Naturen hjælper til: den lyse Nat støtter den lange Dag, sjeldent kommer Regn, og Blæsten giver Sundhed og Mod.

Da lyder en Dag det Trolddomsord hen over Øen »Lodden er her!« Dermed er hvert eneste Baand, som hedder Hensyn til Bylivet, løst, og Vardø forvandler sig i samme Stund til et Fiskevær. Thi Lodden er den Smaafisk, som trækker Torsken efter sig, og et Indsig af den Ene følges hurtigt og sikkert med et Indsig af den Anden. Fra nu af er Fiskeren den Fremtrædende.

Med Loddens Ankomst begynder for ham en ny Kredit — og et nyt Liv.

Og kjend nu Ørkenøen igjen!

De samme Huse, de samme Gader, og dog en fuldstændig ny Ordning. Den, som træder til med Lystidens Lokaliteter, skal i det bevægelige Liv kanske ikke finde noget Slaaende; men den, som har beset sig paa Øen i Følge med hin mørke Ledsager, der Juleaften fulgte den gamle Mand til Søboden og under Klokkespillet fra Redningsbøjen fik ham lullet isøvn, har den Ære at kunne sammenligne Lokaliteterne og bevise det Slaaende.

Alle, Kjøbmænd, Embedsmænd, Haandværksmænd, blive Fiskegrosserere, selv Kommandanten med hele sin Garnison gaar over i Marinen. Det er end ikke sjeldent, at Kvinder er med at spekulere i Torsken, og mangt et Kostyme har vundet sit kostbare Udstyr ved Hjælp af en Hel- eller Halvlotskarls vandtrukne Fingre. En Hellotskarl er nemlig en Fisker, som modtager fuld Kost og Løn og til Gjengjæld afleverer hele sit Udbytte, en Halvlotskarl deler derimod Fangsten med Udrederne.

Paa den Maade skifter hele Befolkningen Karakter. Den penible Smaabyfornemmelse gaar over til Fiskeværets eventyrlige Stemning, og Ørkenen løfter sig til et Mirage med fristende Syner.

Naturligvis følger der en Fare med — Noget for Noget, om Livet skal holde! Lystidens gunstige Forhold udvikler mangen rodløs Skikkelse, der ved et heldigt Kup svinger ud af en Bane og ind paa en anden, som ligger et godt Stykke over hin. Selvfølgelig iklæder han sig den Habitus, som hører til, og han spiller Herre. Men Lykken er ofte ligesaa omskiftelig som Vejret. Hvad der blev vunden idag, kan tabes imorgen, og endnu mere; thi Slumpelykken frister sin Mand til en vild Ødselhed. Saa gaar det op og ned paa Lykkehjulet, indtil det en vakker Dag kaster ham af netop

dér, hvor det tog ham paa, — og nu maa han altsaa ind i det gamle Hylster igjen. Men de smaa Kaar, som før var en Skjæbne, bliver fra nu af en Ulykke, og det virker en Degradation, som gaar fra den Enkelte over paa det Hele.

Det er en af Skyggesiderne ved de nye Lokaliteter. Alligevel overstraales den af hele det Fuldblodsliv, som Arbejdet fostrer; thi Spekulanten kan ofte finde sine Penge, Fiskeren maa altid fortjene dem. Og det vises paa Manden! Han være saa raa han vil, han har paa Toften af sin fuldladte Baad et ganske andet Sikkerhedens og Stolthedens Præg end Opkjøberen, som staar paa Kajen og tager imod ham med sit velberegnede Minespil.

Saa klages der, at Fisken er *stur*. Linen er sat, og En og Anden la'r Snøren gaa ned; men Fiskene holder sig i Frastand og pakker sig nysgjerrige sammen, Hoved ved Hoved, til der former sig en muret Brønd af gabende Torskefysionomier omkring Snøret. Men bide vil den ikke — den er for mæt. Under dette synker Fiskerens Mod, og han hænger med Vingerne ligesom de sultne Maager paa Berget. Da meldes pludselig Lodden fra en anden Kant, og et nyt Indsig af Torsk følger den. Det viser sig snart, at den har bedre Appetit, og i samme Øjeblik staar der skrevet et Magtsprog i Fiskerens Ansigt.

Sejlene hejses, og Baad efter Baad styrer ud af Havnen. Udenfor paa Vaagen krydses lidt hid og did, da tages fast Sigte paa Kursen; henover det bølgende Hav bærer det, hver til sit Maal, og de hvide Smaasejl forsvinde bag Synskredsen. Imidlertid følges de med Interesse af enkelte Figurer paa Bryggerne, — Spekulanter og Kjøbmænd have hver sit at betænke; men der er foruden dem en gammel Stok, som og ved slige Lejligheder giver Møde. Den er kun faatallig, men den opvejer i Karakter, hvad den mangler i Tal — det er Fiskeriets Augurer.

Til alle Tider har Sømanden og Fiskeren spaaet ud af Luftens og Havets Stemninger, og en hel Del Overtro har derved vunden Hævd i Folket; men ovennævnte Spaamænd, som alle ere udgaaede fra de *Rodfaste*, har et Grundlag af Aarhundreders Erfaring at bygge paa, og det giver en vis Respekt. De mærke sig Frostdagene i Januar og Februar. De tælle Ravnene, som søge til Vardø om Vinteren, beregne Ankomsten af Fugl og Fisk, og tage Varsel af enhver Omskiftning. Paa denne Maade er der oparbejdet en Saga, som med god Ret kan følge Fiskeriernes Historie; thi den har vist Vej for mangt et følgevigtigt Studium.

Naturligvis lader En og Anden — af Fremskridtsmændene, som de ikke befatter sig med Sligt; men de have alligevel sine Anfægtelser deraf.

Saa gaar det mod Aftenen, og Folket flokker sig til Udkig. Smaa hvide Punkter stige op i Synskredsen; en let Brise fra Nordost driver paa, og hurtigt forvandles Punkterne til Sejlflader. Der gaar endnu en Stund, da jager Smaabaadene ud af Havnen for allerede paa Vaagen at sikre sig et Indkjøb for En og Anden; men skal nogen sikker Aftale træffes, maa Ordene tages iagt; thi det gaar strygende forbi Alt, og ind om Moloen, hvor Sejlet tages ned, og hvorfra den fuldladte Baad, som knap har en Haandsbred over Vandlinjen, roes hen til en af Bryggerne.

Og nu gribes til med tusinde Hænder! Her spørges ikke om hvad der er at gjøre, Hver kjender sin Gjerning og tager fat med en Kraft, som ikke spilder et Sekund med Betænkning — Tanken ligger i Haanden.

Fra Baaden hives Fisken iland. To tæller, en Tredje skriver op, og naar Hundredet er fuldt, henlægges en Fisk for sig til Mærke. Samtidig sidder Fiskerne i Baadrummet og oprisper Fiskens Bug, river Indvolden ud, som kaldes *Slo*, klarer den prægtige Lever fra, og hiver saa med den ene Haand Leveren i Tøndemaal,

og med den anden Sloen i Havet, hvor Maager i Hundredevis holde Vagt for at sluge den.

Ligesaa hurtigt som Fisken tælles, hugges en Jernhage i den, og den slænges hen til videre Behandling. Saa træder Opskjæreren til; Hovedet kappes af, Bugrispningen føres videre, Rygbenet skjæres ud, det slænges til en Side, Fisken til en anden, og Øjeblikket efter ligger den med Saltet paa sig i Saltbingen, hvor den, til Trods for den lynsnare Behandling, stedes til Hvile med stor Akkuratesse.

Det er Handlingens muntre Liv. Alle Øjne spille, alle Miner følge med — ingen Træthed, ingen Nølen, og sjeldent Mundhuggerier. Tusinder af Mennesker, der Alle er lige inde paa Livet af hinanden, snurre her rundt som Hjulene i et Maskineri, uden at støde paa. Det er Ordenen og Hastværket, som gjør det. Men Fiskeren er ogsaa godmodig, og det er først naar han faar Tid til at drikke over Tørsten, at han bliver kranglet, vild og undertiden hævngjerrig.

Over og ved Siden af ham foregaar samtidig i Hav og Luft en anden Trafik, — det er mellem Fiskeriets uadskillelige Drabanter Maagerne. De gjemmer ikke til en anden Gang! Hos dem følger Begjærlighed, Had og Hævn paa hinanden ligesaa fort, som Instinktet føder dem. Men det er smukt at se de store Skarer af Søfugle kredse over Baadene og med sine Ildøjne tage Sigte af Fiskerens Bevægelser. Utallige Indvolde udkastes til dem, men alligevel rives og slaas de om Byttet og fylde Luften med sine rasende Skrig. Flere hakke sig fast med Næb og Klør i en og samme Indvold, skyde tilvejrs med den, og fortsætte Kampen oppe i Luften. Andre spejde derimod efter Smaafisk i Vandskorpen, og sætte ned paa dem som et Pileskud, naar det rette Øjeblik er kommen; men højt over hele Røret svinger bestandig de enkelte Stormaager i vide Kredse, og enten de nu ere mætte, eller de forsmaa Trafiken, de fastholde sin stolte Afstand og synes blot

at tumle sig paa en Lystfart mellem Solstraaler og snehvide Skyer.

Et sligt Lysbillede af Vaarfisket paa Vardø følger dog langtifra hvert Aar efter Mørketidens Gru. Der udkræves ikke sjeldent tre-fire Aars skuffede Forventninger, for at det lykkelige Fiske kan skabe Glædens og Modets skiftende Farver dertil.

At der selv med et lykkeligt Vaarfiske følger Ulykker og Tab, véd man, og for dem, som har set Ishavet rulle i sin svulne Kjæmpekrop under et Uvejr, staar Fiskeren, der uafladelig tager Kampen op med det for at vinde sit daglige Brød, som en Helt, der forsvarer sit Fødelands Ære saagodt som Nogen.

Saa ankommer den første Ladning af russiske Arbejdere, og det lægger pludselig en ny Farve paa Billedet. Det er livfuldt og trykkende paa en Gang at se dem myldre iland; thi medens de fleste se elskværdige og godmodige ud, og et sky Barneblik kigger frem af deres vilde Øjne, har de Allesammen Slavens kuede Præg, og kun Faa er mærkede af en egen Vilje, der da mere ligner Brutalitet. Kvinderne er iført tynde Bomuldsdragter, selv i en skjærende Kulde; Mændene bær hvid ulden Kaftan, som er meget kortere end sædvanligt; men den giver dem dog i Forening med det lange Skjæg en imponerende Fremtræden.

Det er mærkeligt at se dem tulle sig hen over Brygger, hver med sin Pakke Mel, sit Bundt Birkeris og et Par usle Kogekar. Birkerisene høre med til deres Bade, og Badene høre ligesaa sikkert med til Russens Liv som en tændt Praas foran Helgenbilledet i en Krog. Alle blive hurtigt optagne af Arbejdsgiverne og ligesaa hurtigt installerede i de Rum, han holder ledige til dem, og som svarer til deres nøjsomme Fordringer. Og her tages nu fat paa Livet. Her soves, koges, spises og bades, — her knæles, korses og bedes, Intet forsømmes af hvad Religion og Nationalitet fordrer.

Noget egentligt Samkvem mellem dem og de Norskfødte udvikler sig dog ikke. Den slaviske Fostring skiller dem lige til Grunden. Og denne Skilning vil ikke flytte sig, uagtet Samfærdselen mellem den norske og russiske Almue gaar paa med Stormskridt; thi den er Racemodstanden. Den Afsky, Gammelrussen føler for anderledes Troende, og som forbyder ham at spise og drikke af samme Kar som de — ja endog vækker hans Modbydelighed for den Kilde, en slig Hedning har slukket sin Tørst i, ham lukker Religionen over med et Blytag, som ingen Norsk kunde aande under.

Den russiske Almueskvinde er mærkelig finbygget, hun er ofte rankvoksen og lys og har ikke Noget af det Uartikulerede, som Manden fører med sig i Lag og Miner, og som under en Rus kan stige til stor Vildhed.

Dette rigt bevægede Folkeliv har sin egentlige Udfoldelse i en seks-syv Uger, i den Tid maa Lykken eller Ulykken have løbet Linen ud; hvad der da følger efter, kan nok give Bevægelighed, men det omskaber ikke Tilværelsen. Da er det Opkjøbernes Tid, og man er kommen nogle Streger op imod det Kultiverede — om ægte eller uægte gjør Intet til Sagen, her er det Kapitalen, som gjør Udslaget.

Russeskipperen melder sig med en god Del mere Selvfølelse hos Kjøbmanden end hans fattige Forgjænger fra Karelstranden, for at bytte sine Melsække imod den saltede Torsk. Og de norske Opkjøbere, som kunne notere sine Fuldmagter fra Europas store Handelsfirmaer, træde op med en vis Flothed, der ikke undlader at imponere Øboerne. Det Naturforhold, som under Fisket hist og her har sat sine Vildskud, neddysses og lempes, at *Skolpen* ikke skal forraade sig overfor disse Prøver paa Verdenskulturen. Men den har en Evne til at gaa igjen, som trodser alle Forsigtighedsregler. Naar Verdensmanden tømmer et Glas med Øboeren, præsenterer han ham selvfølgelig sit høfligste Buk; men samtidigt nikker

han kammeratlig til Skolpen — den Skjelm! der kigger frem over Mandens Nakke, og har en tindrende Fornøjelse af hvert Glas der fyldes.

Men Tiden skifter. Midsommersolen svinger i sin spiralformige Gang over Øen, og den ser som Nattens Øje med samme varme Blik paa Livet, som naar den fra Øst til Vest beskriver sin luende Dagkreds. Alligevel jager Iskulde ind fra Havet, Sneflagerne hvirvle om i Luften, og Naturen synes at ville støde enhver Glæde fra sig. Det er som Mørkets Dæmoner skjult arbejdede paa at hindre Lysets Virkning, da de ikke kunne forhindre dets Fremgang; thi den kolde Lysmasse knuger Alt tildøde.

Under dette fremgaar en ny Lokalitet — det er Polarstationen.

Fremmede Nationers Flag udveksle glade Hilsener med Korsflaget paa Vardøhus, og Kanonerne melde et festligt Møde. Noble Skikkelser blande sig imellem Befolkningen og søger ingen anden Gevinst end den Venlighed, som aldrig bringer Tab. Her er Intet at risikere i Sammenligningen, hverken for Intelligensen eller Skolpen, Hver staar ved hvad han er; men netop derved træder den *Rodfaste* i første Række, fordi han giver Lokalfarven, — og endelig fordi han danner Samfundets Grundpiller. Sligt mærker den Fremmede sig hurtigt.

Og nu er det Damernes Tid!

Kvikke unge Piger bevæge sig pyntede gjennem Byens Gader og yder et forfriskende Skue. Der er ikke nogen Lammelse af Mørketiden eller det kolde Lystryk, men alligevel en Udstraalen af den forhøjede Stemning, Fremmedbesøget giver. Samtidigt med dette leveres og et uimodsigeligt Bevis for, at den Kultur, som pr. Post vandrer hele Verden over, ikke har forsmaaet at lægge sin Vej om Jordens nordligste By, og at man her »udenfor Folkeskikken« ret vel kan præstere baade Smag og god Opdragelse.

Fra dette gaar man frem mod Sommerfisket, og hvem, som vil, styrer indad til Fjordene paa Sejfangst; Sejen er nemlig Russens Yndlingsfisk og afgiver derfor et betydeligt Produkt til Tuskhandelen. Men den har langtfra den Værdi som Torsken, uagtet den i senere Aaringer med Held tilvirkes som Klipfisk.

Her forekommer nu et Mellemstadium, hvor Fiskeren driver om som Løsgjænger. Men han er da ikke i sit Element, og beviser ofte, at han paa Landjorden langtfra er den Styringsmand som paa Søen. Det hænder og iblandt, at han selv agerer Torsk og bider paa Angelen, som en eller anden *Løvinde* i den grovere Genre kaster efter ham, og han er i Regelen en god Fangst; thi Pengene løbe ligesaa let ud af Haanden, som Fisken er løbet i den. Der opholder sig til hans Ulykke altid en Del Schakkrere ved Været, som forstaar at udnytte hans Godtroenhed; disse forhandler oftest Sølv- og Guldvarer, og det frister ham mest. »En Ring til hu Jenta!« og Pengene gaar. Om Guldet ikke er af det, som taaler Ildprøven, holder det altid Kjærlighedsprøven ud. — Den varer sjeldent længere end Fisket.

Naturligvis véd Fiskeren meget godt, at den Kjærlighed, der bydes ham, ikke altid er ægte Vare; men saa behandler han den efter Værdien. At derved begaaes Uret er sikkert nok; thi det hænder dog, at taarefulde Øjne følge hans Baad, naar han sætter Sejl til og styrer ud forbi Svartnæspynten, medens han i Blæsten tænker mere paa sin Hat end paa sine Løfter.

Et af de Billeder, som denne Letsindighed har tegnet, skal her berettes.

Prøven.

Det var to Aar iforvejen, at Jetmund Sølve, en storbygget, stout Helgøværing med brunt Haar, rødt Skjæg og kloge blaa Øjne, havde gjort sin Indtrædelse paa Vardø. Han havde først været med ved Linefisket; men under en Storm havde han mistet baade Baad og Børnskab — som er det Navn, hvormed hele Fiskebaadens Udstyr betegnes. Da der senere tilbød sig en rigelig Fortjeneste ved Haakjærringfisket, gav han sig med godt Mod ind paa det.

Men i Dagene, som laa mellem hans Tab og den nye Bedrift, havde han vanket omkring paa Øen, og var pludselig en Aftenstund stoppet op foran et Vindu, hvor en liden ung Pige sad flittig og drejede paa sin Symaskine.

For det Første havde Jetmund Sølve aldrig før set en Symaskine, og dernæst aldrig en saa vakker Jente. »Det var noget til lidet Væsen, det! Net som en Snetiting,« mumlede han for sig selv.

Jetmund stod her en god Stund. Da blev Jenten ham vár og lo til ham. Det kunde vel være, at hun havde skjændt paa enhver Anden; men Jetmund var en vakker Gut, og det forsonede jo med Adskilligt. Imidlertid tog Gutten hendes Venlighed til god Indtægt, og da han gjennem en anden Rude havde set, at hun var alene i Stuen, gik han uden videre ind, stod en Stund indenfor Døren og keg sig om, og tog da et Par Skridt henimod hende — omtrent som fra en Baadtoft til en anden.

Da blev hun alligevel ræd, thi hun var ikke blot alene i Stuen, men idethele alene. Hun var Datter af en fattig Haandværker, som Aaret iforvejen var gaaet med paa Fisket og havde sat Livet til; Moder havde

hun aldrig kjendt, hun var død, da Datteren blev født. Hun havde nu lejet sig et Rum, hvor hun levede af at sy for Folk; men Levemaaden var knap, og Udsigten til noget Bedre endnu knappere.

Det var en egen hjertevarm Maade, Jetmund bar sig paa, og her kom igjen hans vakkre Ansigt til Hjælp; havde han været styg, var det syntes som Dristighed, nu blev, hvad han sagde, lig et godt Tilbud.

»Hvad hedder Du?« spurgte han.

»Jeg hedder Caroline,« svarte hun og saa blidt paa ham.

Jetmund følte sig svært betagen af det Syn og havde mest Lyst til at løfte hende op i sine Arme; men han betænkte sig, og satte sig ned.

»Kan jeg spise Kveldsmaden med Dig,« spurgte han omsider.

»Jeg har Ingenting, og heller ikke Tid til at lage Noget istand,« svarte hun.

Om hun havde Kjøkken? Jo, det havde hun. Da vilde han hente en Fisk, og den skulde han stelle til, mens hun syede. Hun lo, og virrede med Ho'det; men Jetmund gav et forsikkrende Nik og gik afsted. Udenfor Huset maatte han dog endnu hen til Ruden og kigge lidt paa hende — for der saa hun akkurat ud som et Billede i en Billedbog!

Han kom snart tilbage igjen og stelte nu i Kjøkkenet ganske som kjendt Mand. Da Caroline rystende af Anstrengelse endelig vandt Bugt med Sytøjet, gik hun til et vel beredt Maaltid, det første i mange Dage. Thi Arbejde havde hun ikke meget af, og endnu mindre Kræfter; saa hengav hun sig til Hvilen istedenfor til Madstellet, hvilket for hende baade var det Billigste og det Nemmeste.

Det blev til en lang Snak mellem de To, og da Lyset ingen Varsel gav, glemte de Tiden. Først da Solens røde Øje keg ind ad Kjøkkenvinduet til dem, fór hun op og udbrød: »Nu er det Midnat!« — »Og

da er det snart Morgen,« lo Jetmund. »Men da skal Du ud paa Fiske?« sukkede hun. »Ja — fem, seks Mil tilhavs!« Og leende tog han hende op i sine Arme og bar hende ind i Stuen.

Paa Haakjærringfisket gik det ham godt, og efter tre-fire Døgn vendte Jetmund tilbage med en rig Ladning af Lever. Dette gjentoges flere Gange med samme Held, og da han efter Sædvane fik Del i Udbyttet, steg hans Fortjeneste i kort Tid op til at dække Størsteparten af hans Tab.

Ud over Sommeren rejste han væk. Ved Afskeden fik Caroline en Guldring paa sin Finger foruden en Del billig Smaapynt, som skulde lette Sorgen. Det gjorde den ogsaa til en Tid, især fordi der med Gaverne var fulgt gode Løfter — hun var jo ikke større vant og ikke bedre opdragen!

Men Sommeren gik snart, og Dagen sank ned imod den lange Nat, — Caroline blev syg, og de lokkende Smaating, som Jetmund havde givet hende, blev Stykke efter Stykke udnyttet til Livsophold. Trøstesløsheden bankede ofte paa hendes Dør og lod ingen af sine slaaende Midler ubenyttede for at bevise hende, hvor urimeligt det var at sidde der og tage imod Fattigforsørgelse af Haabet, medens den kunde byde hende Alt, hvad hun behøvede, i et Par knappe Aandedrag.

Men Caroline slap ikke sit Haab — hun haabede desuden for To. Hun vidste, at hun bar paa et Liv, som levede eller døde ved hende, og hun stred ærligt imod. Hun tænkte paa Jetmund, hvad han vel vilde sige, om han vidste hvad hun udstod. Hun havde haft mange Rædsler over sig, skjønt hun knap var sytten Aar gammel; thi Faderen havde haft Anfald af Drukkenskab, og hun døjede da baade Sult og Mishandling, — men den Forfærdelse, hun havde udstaaet ved at blive vår sin egen Tilstand, overgik dog Alt. Det tyktes hende at være den mest gudforladte Elendighed, et Menneske kunde stedes i.

Endelig gik Lyset op over Livet igjen, og det ene Menneske gav Agt paa det andet; men den Agt var skrækkelig for hende, uagtet den gav Nødhjælpen, som hun ikke kunde undvære. Og hun var stærk til at udholde, — ingen Klage eller Anklage kom over hendes Læber, hvad hun skulde gjennemgaa, klarede hun med godt Mod.

Saa sad hun i de første Dage af April igjen ved sin Symaskine og stræbte. Bordet var flyttet fra Vinduet hen i Stuen, for at hun kunde være nærmere en anden Gjenstand, som ved et ophængt Tørklæde var gjemt for Menneskers Indkig — denne Gjenstand var en Vugge; Barmhjertigheden, der Gudskelov ikke dør af Mørke, havde forsynet hende med den og Mere.

Caroline følte sig saa underlig gammel, der hun sad; men det havde hun ingen Skade af. Naar et Menneske er bleven gammelt nok til at krænke Idealet, er det ogsaa gammelt nok til at overtage Ansvaret. Det var just ogsaa det hun tog sit første Tag med, og at det var alvorlig ment, beviste den Sindsro, hvormed hun overvejede Skyld og Ikkeskyld. Hvad Jetmund havde forbrudt sig, gik paa hans Regning, hvad hun havde forbrudt sig, gik paa hendes. Saa tørrede hun Øjnene og snurrede løs med Maskinhjulet, til det durede i Huset. Det var i praktisk Tydning Resten af hendes Overvejelse.

Men haabe gjorde hun alligevel. De hundrede Gange bildte hun sig ind, at hun saa Jetmunds store, vakkre Skikkelse foran Ruden, og da tog hun ofte et hurtigt Skjøn op af Gutten i Vuggen, for at udfinde Lighed med Faderen, — naar hun da sukkede, smilede og græd paa en Gang, var det vist fordi hun fandt, hvad hun søgte.

Den Vaar kom Jetmund ikke til Vardø. Ærgrede han sig, skammede han sig, eller var der saameget af Strandhuggerens Natur i ham, at han drog afsted med

Rovet, og gav en god Dag til den, som sad med Tabet?

En god Dag! det er jo i den Forstand en ond Dag — og onde Dage fik Caroline nok af. Den eneste Hjælp til at bære dem var Glæden over den vakkre Gut, som blev stor af Lidet og bar et Livsmod frem i sit Ansigt, som trodsede Fattigdom og Nød; thi Nød maatte han lide med Moderen, og han fik tidligt lære at undvære.

Den næste Vinter fik paa denne Maade ogsaa Ende. Hun tænkte ikke hun kunde staa i det; men baade hun og Gutten levede vel. Ingen Mand véd hvad han kan udholde, før han er prøvet, og da kan en Kvinde altid række et Stykke længer. Nu havde Caroline lært en Ting til, og det var, og gaa paa *uden* Haab. Kom nu Vaarfisket med Kjendinger og Venner til Andre, til hende kom *Ingen,* — og saa fik Gud hjælpe!

Der afsatte sig, idet Lyset kom igjen, et lidet Styrkepunkt i hendes Sind, og det var Stolthed. Hun vilde ikke tigge sig Far til for den vakkre Gutten! — Og saa drev hun paa med Maskinen, til Sveden trillede hende ned af Panden, og hendes magre Hænder rystede.

Den Vaar kom Lodden sættende ind i store Stimer, og glimrende Forudsigelser om Fisket lød fra Augurernes Lejr. I tusindvis strømmede Fiskerne til Øen og de omliggende Smaavær, og Alt var Liv og utrætteligt Røre. For den Fattige som den Rige gik der et nyt Haab op — Begge imødesaa en Fremgang.

Da kom der en Kveld, hvor Caroline sad trykket ind i en Krog af Stuen med sit sovende Barn paa Fanget. Hun havde arbejdet sig mer end træt og var selv sunken hen i en Halvdøs over Barnet. Under det kom en høj Mandsskikkelse smygende hen om Hushjørnet, og søgte at snige sig til et Indkig gjennem det nærmeste Vindu. Der var Ingenting at se. Han betænkte sig en Stund, det var aabenbart, at han ikke vilde forbi Ruderne; da greb han til en Omvej, og fik

sig derved et Indkig fra den modsatte Side. Det gav bedre Underretning. Herfra kunde han se bort i Krogen, hvor Caroline sad med Barnet.

Synet betog ham svært: men han gik alligevel, da hun rørte paa sig. Dette Besøg gjentog sig flere Gange, det var som han vilde udspejde hendes Levesæt; thi han kom baade Nat og Dag — altid listende, som en Kat hen under Husvæggen.

Da røg det en Morgen sammen til et Uvejr, og det varede ikke længe, før hele Himlen var overtrukken med Skyer, saa tunge som Vandhoser. Det maatte enten give Storm eller øsende Regn — det blev til det Første. De Fiskerbaade, som var saa nær, at de kunde komme til Land, satte alle Kræfter paa at naa did, de Andre maatte søge ind under den russiske Kyst eller ride Stormen af paa Havet. Alle, som ikke var paa Havet, stod omkring paa Brygger og Kajer og tog Uvejrets Komme iagt; thi omendskjønt deres Baade laa vel fortøjede i Havnen, var der ingen Sikkerhed for at de kunde forlises. Den ene Baad kunde hugge den anden til Smaapluk, og Ingen kunde hindre det. Det vilde heller ikke være første Gang, en Nordveststorm flyttede om i Lokaliteterne, satte Baade paa Land og Huse paa Vand og Skorstenspiber i Luften.

Snart røg ogsaa Luft og Hav sammen i en Stormtykning. Baadene hug mod hinanden og hev sig op som til et Kast. Fartøjer og Skuder, som laa ind til Bolværket og syntes mere sikkret ved sin Tyngde end Baadene, gik under eller søndersloges netop af sin egen Tyngde. De Fiskerbaade, som naaede Havnen, var sejlet halvfulde af Vand, og de Fleste havde mistet Sejl og Børnskab. Men hvad var det imod Kampen paa selve Havet! Mange Baade vare ude, og tvivlsomt var det, om Nogen vendte tilbage.

I det forfærdelige Raak kunde Synet heller ikke følge en Gjenstand. Undertiden saa det ud, som to Søer slog sammen om en Baad og begrov den, og

senere var det netop den, der nogenlunde frelst kom ind bag Moloen.

For Beboerne gjaldt særlig Spørgsmaalet: hvorvidt Hus og Hjem stod fast, og overhovedet, hvorvidt en Mand var sikker paa sin rørlige Ejendom. Besvaredes det tilfredsstillende, tog man det temmelig roligt — man levede nu engang i Stormenes Himmelegn!

Men skjælvende Hjerter var der alligevel, og af dem ét, som i Nattens frygtelige Stunder havde afkastet Stoltheden og gjennem Faren faaet nyt Liv i sin Kjærlighed. Det var Caroline. Hun havde til sin Forskrækkelse bemærket Jetmunds Kommen og Gaaen omkring Huset, og hun havde ventet hver Dag at se ham træde indenfor; men da Uger hengik, inden det skete, var hun endt med at sætte en Stolthed imod ham, der uden Skam kunde være fostret paa højere Steder — og nu stod det fast som Gud i Himlen, at baade Hjerte og Dør var stængt for ham, saalænge hun levede!

Da kom Stormen, og hun kunde ikke lade være at forhøre sig om Jetmund. Man antog for sikkert, at han var blandt dem, som endnu var paa Havet. Denne Tidende vendte op og ned paa hendes kjække Bestemmelse, og Frygten for, at hendes Barn i samme Stund kunde være faderløs, gjorde hende saa sorgfuld ydmyg, at hun tilslut ansaa Ulykken for givet og modtog den som en Afbetaling paa sin Gjæld til Gud og Mennesker.

Det led hen paa Natten. Caroline var ikke gaaet tilsengs, men var falden isøvn ved Barnets Vugge. Da bankede det paa Ruden, og da hun forskrækket sprang op, saa hun Jetmunds Ansigt lige mod sig. Hun skjalv tilbage, men hun saa, at her var ingen Stunder til Betænkning, — hurtigt skjød hun Stænget fra Døren, og ligesaa hurtigt tren Jetmund ind i Stuen til hende.

Han saa fæl ud. Ansigtet var ophovnet og forslaaet, Blodet sprang ud mellem Fingrene, og Klæderne hang i Filler.

»Er Du ræd mig?« spurgte han. Hun rystede paa Hovedet.

»Men Du er vond, og det siger jeg ikke Noget om.« Coroline drog et Suk og gik hen til Vuggen.

»Er det min Gut — det dér?« spurgte han.

»Han er min,« svarte hun, og Vreden fløj op i hende.

»Ja ja, — derfor kan han ligevel være min,« sagde han lunt.

»Du har ikke Noget med ham! Jeg har født ham til Verden og stridt for ham til denne Stund. Med Guds Hjælp —.« Længer kunde hun for Graad ikke komme.

»Caroline!« bad han. »Lad mig snakke med Dig. Det jeg vil sige Dig, er kanske *Guds Hjælp,* for i denne Nat har jeg snakket alvorligt med ham.«

Caroline saa op paa ham i stor Spænding.

»Ja, det er som jeg siger, og nu skal Du høre. Da jeg drog ifra Dig for to Aar siden, holdt jeg svært af Dig, men jeg tro'de Dig ikke, — og saa blev jeg vegge — for jeg vilde prøve Dig.«

»End prøve mig!« udbrød hun og brast i Graad.

»Græd ikke, Caroline, det nager mig saa. Jeg har nu gaa't her og spekuleret, for jeg vilde ha' ren Besked. Den fik jeg inat. Nu skal Du høre: Kammeraten min gik tilsjøs med baade Sejl og Mast, — han var væk i et Skjøl, og jeg var lige ved at følge efter. Da fik jeg med en Gang den Tanke: Du har jo Kone og Barn. Du faar finde paa en Raad! Det var mærkeligt, som det tog i mig. Det kjendtes som jeg blev rystet af indvendig, for saa bratænkt har jeg aldrig før vær't.«

Du ser saa paa mig, Caroline, — det er sandt, hvad jeg siger. Men nu skal Du høre mer, for det er ligesom et Mirakel, at jeg bjergede Livet. Der kom en Storsjø og trev Baaden min op i Fjæren — der ved Fæstningsbryggen, og var det ikke sket lige paa den Kant, havde den vær't knust. — Nu er den baade hel

og bra; men det er overhændig, hvad jeg har arbejdet. Jeg havde hverken Toug eller Grejer, det var sat til alt ihop, og fortøjes maatte Baaden, hvis den ikke skulde kastes tilhavs af Stormen. Saa har jeg draget Sten ifra Berget og gi't den en Baglast, som nok skal holde den ved Jorden. — Du ser, hvor jeg ser ud, Caroline; men det faar en Kone finde sig i — er det ikke saa?«

Caroline stod oprejst foran ham og græd stille.

»Nej — nu faar Du ta' Gutten op til mig, at han kan begynde med at dra' Kjendsel paa Far sin!«

Der var endnu Noget i hende, som stred imod.

»Caroline!« bad han. »Vorherre har vær't god, vær nu ogsaa Du god.«

Da kom der hin Mildhed i Øjnene, som hun kjendte fra før, og den kunde hun ikke modstaa, og hun tog Barnet og lagde det hen til ham. Men da det vaagne Barneansigt smilte ham imøde, var det forbi med hans Styrke, ialfald tog den en anden Retning. Han græd og hulkede, saa Moderen maatte tage det forskrækkede Barn fra ham igjen, og stod med det paa Armen, indtil Graaden havde udtømt Mandens overvældende Følelse. Da rejste han sig, kyssede Moder og Barn, og mumlede Noget, som Ingen forstod, men som rimeligvis mere var sagt til Gud end til Mennesker.

»Jeg kommer tilbage over Middag,« sagde han. »Vi faar greje det med Papirerne.«

»Hvadfor Papirer?« hviskede hun.

»Dem Præsten skal ha'e.«

»Aa!«

»Tænkte Du jeg vilde ha' en selvgjort Kjærring?« spurgte han, og gik leende mod Døren. »Nej — nu ska' der være Lov og Ret os imellem.«

Udenfor stillede Jetmund sig endnu en Gang op foran Ruden, og blev saa hjerteglad ved det Syn han saa, at han tumlede mellem Stormbygerne som en halvdrukken Mand ned til sin Baad, og her krøb han ind i

sin lille Kabys og sov, til Kirkeklokken ringede og Trommehvirvlen paa Fæstningen forkyndte Middagen.

Før Sommerfisket begyndte, blev han og Caroline viede. Han vilde, at Gutten skulde være i Kirken under Vielsen, og en gammel Kjærring fik baade Brændevin og Kaffe for at udføre det Hverv. Men uagtet det langtfra var sjeldent, at Brud og Brudgom allerede havde taget et Par Skridt forud i Familjelivet, var det dog en Sjeldenhed at se en ung, stout Brudgom træde Kirkevejen som et Par Aars gammel Familjefader med et vakkert Barn paa Armen, og Bruden i Smaagang bagefter, som det skikkede sig for en velindøvet Familjemor.

Jetmund Sølve keg sig tilbage efter hende — jo, hun var der, Familjen var samlet! Da smilte han. Mand og Kone havde de snart været i to Aar, men det var det, han havde glemt, og som Vorherre i hin Nat havde mindet ham om.

Bryllupsdagen blev en hel lang Fridag for Jetmund, og han kunde ikke blive træt af at lade Barnet danse paa sit Knæ. Men da Gutten pludselig ruskede Faderen i Skjægget, skreg Jetmund op og meldte det til Caroline, som stelte ude i Kjøkkenet.

»Kjære!« svarte hun tilbage. »Det Lejeste er, at det er en Brudgom, han farer slig med. Vi faar være vár om Gutten, at det ikke gaar ham ligesaa.«

Jetmund betænkte sig en Stund. »Aaja, Du har Ret, Caroline. En faar se til, at komme sig fremad.«

Endelig luer den korte Sommer hen over Øen, og Lystiden giver sit Overmaal. Mellem Byen og Fæstningen strækker sig et bølgende England; det har i tre-fire Døgn udviklet en tæt Fylde af Grønt, og i ligesaa kort Tid indvæves det med utallige gule Blomster. Sol-

øjer, enkelte og dobbelte Anemoner flokke sig saa tæt, at selv et Græsstraa kryber forsigtigt op imellem dem. Det er et gyldent Sprede, som den korte Højsommer lægger hen i Ørkenen, og kvitter dermed for sig. Den giver kun en Gang, men med fulde Hænder.

Ingensteds har Engblommen og Solejen en større Skjønhed. Det er isandhed en *Solblomme*, et Naturens Elskovsbarn, fostret af den lange Omfavnelse mellem Døgnsolen og den aldrig hvilende Jord. Men der er maaske hellerikke noget Sted i Verden, hvor Himmel, Jord og Hav mødes i et større og renere Smil end her.

Skyhvælvet flammende blaat, Havet mørkegrønt og Luften ren — ikke en Skygning fra Kuldens Region, — og midt i dette svømmer en Ø, oversaaet af gule Blomster, det er et Eventyrland! Hvis en af Nymferne fra Sorrentos Grotter fik det vilde Mod at aflægge et Besøg hos sin Langtudbeslægtede, Polarhavets mørkebrune Havmand med Tangskjægget og det svære Haar, eller hos den uhyggelige Havfrue med sit lange, gule Haar og Liglagenet flagrende fra Skuldrene — der aldrig viser sig uden mod et Uvejr eller for at give Varsel om Død, — da vilde hun her gjøre en Skjønhedserfaring, hvorom hun endnu ikke havde drømt. Men ve hende, om hun træffer sine høje Slægtninge hjemme!

Hun vil nok i første Øjeblik ræddes ved at se Delfinen gøre sine Luftspring, og Hvalen tumle sig i en kaad Leg paa de Enemærker, hvor den er fredet. Slige vældige sorte Rygge og Haler, som der skyder op over Bølgerne, kan nok ligne Skjær og indgyde Skræk. Og naar først en-to-trehundrede jager Skumstraalen tilvejrs, da vil Nymfen ikke kunne forstaa, at det er en Skabnings almindelige Aandepust, og hun vil flygte.

Men hun glemmer hurtig sin Skræk ved at møde en Flok Edderfugle, som er ude paa Svømning med sine dunede Unger, og hun vil faa Tryghed af at se en Maage med blegrødt Bryst og mørkegult Næb ligge

sovende paa Bølgen, der vugger den stille og støt og bærer den langsomt over imod en Klippeø.

Der i Nord, hvor Midnatsolen staar højt paa Himlen som en ildrød Kugle, hvis Lue farver Alt, lige til den grimmeste Fjeldknort, med et fantastisk Skjær, rejser sig to Klippeøer — Tvillingøer kunde man kalde dem, thi én Grundvold bærer dem Begge. Det er Renøen og Hornøen. Renøen har sin største Betydning ved det kostelige Multebær, Jordbunden fostrer midt i det vildeste Paadrev af Havet og under det evindelige Kuldegys fra Nord. Kun for Blomstret er der Fare i Vaarstormen, derfor har man Aar, hvor ingen Frugt kommer fra Renøen. En almindelig Stormtid kan Blomstret dog godt staa imod, uagtet den er fin som et Silkeflor og hvid som en Lilje; men en Storm, som flytter Huse, maa den bukke sig for. Foruden dette er Øens runde Højder dækkede med Renmos, der i Frastand ser ud som nøgen Graasten, men nærved er en fintforgrenet Lavvækst, som paa Grund af dens Tørhed ingen Anelse giver om, at den indeslutter et saa righoldigt Næringsstof.

Hornøen er derimod en eneste stærkt spaltet Klippeblok. Den har et Par blide Drag mod Syd, men er i Nord saa truende og vild, at man gyser tilbage for den; selv Midnatsolen aflokker den ikke et Smil. Men Hornøen er et Fuglebjerg, og frembyder som saadant et levende Syn. Fra Foden, hvor Edderfuglen holder til med sine Unger i Kiler og Kløfter, og afsatsvis hele Klippen op over til den øverste Kegle, bor utallige Fuglefamiljer af enhver Art lige til Ravn og Skarv. Midt paa Klippen er en Indgang til en stor Hvælving med et fast, fremkommeligt Grundlag og enkelte Aabninger for Lyset. Rummet har bestemt Udseende af at være planmæssigt ordnet, og dog maa det være Naturens Værk. I slig en rummelig Sal kunde man tænkt sig, Fuglesværmen gjorde sig det bekvemt; men

paa ethvert andet knapt og udsat Sted sloges de om Pladsen — her fandtes ingen.

Overalt paa Berget sad tæt, tæt, de snehvide Maagegrupper, vaagne og sovende i Lysningen af Midnatsolen. Et Skrig vækkede dem Alle, og et Par Haandklap drev dem paa Flugt. Da lignede Øen en Røverborg i Ruiner, og Ligheden talte maaske sandt. Af Røvere var her før i Tiden nok, og Berget gav sikkert Tilhold. Det gav desuden hist og her en liden Fiskeplads og Fugleæg i stor Mængde.

Den eneste Fugl, som ikke lader sig forskrække, er Skarven. Der siges om et usselt, upaalideligt Individ: den Skarv! Ligheden slaar til. Der kan ikke findes en uslere Pjalt af en Fugl, end Skarven. Alligevel har den en vis Stolthed, naar den staar paa en Afsats i Berget og ser med uforstyrret Ro omkring sig, mens Maager og Terner, og hvad de nu Alle hedde, fare frem i Forskrækkelse. Lang fra Benene til Hovedet, kluntet i Formen, pjusket og graasort i Fjerene, ligner den en hovmodig, forsulten Tigger. Den driver imidlertid samme Næringsvej som de andre og staar ikke fast for Udkommet, men den er ikke deres Kammerat. Mellem Rovfuglene er Skarven kun en simpel Tyv.

Omkring det glansfulde Billede lægger sig nu pludselig en mørk Ring. Solrødmen blusser stærkere, og over Fjeldene gaar en Skygge, som runder af paa Kanter og Knuder og gjør dem lavere, — hele Billedet bliver mindre, thi Ringen i Synskredsen breder sig.

Lad Nymfen se sig godt om, denne Pragt vil ikke vare længe; men hvem tror paa, at Skjønheden forgaar! Nymfen har glemt Sorrent med alle dens Vidundere for Polarhavets Fuglesværm og Midnattens Solglød, og hun har vist Bægeret fra sig med den evige Nydelse, for en Styrkedrik af Strenghedens Poesi. Men lad hende vogte sig, at hun ikke glemmer, hvor hun er!

En Stund endnu skyder lange Ildstrimer ud fra Solen; de kortes efterhaanden og ligne gloende Lanser,

som flyve ind i Taageringen; men Kampen er forgjæves. Ringen lukker hurtigt over Synskredsen, over Solen, Klipperne, Havet, Alt! — Men saadan gaar det til, naar Sommeren vil spille Herre saa nær ved Isdrottens Kongeborg: den evige Vinter. Slig Varmeluft baade Nat og Dag gjør ham syg, og da har man hans Aandedrag mod sig i røgsorte Skyer, der slaar et dryppende Liglagen om Alt.

Hvis Nymfen overlever denne Skræk, vil hun ile med at komme bort, thi hun kan ikke tænke, at Skjønheden kommer levende ud af en slig Omfavnelse. Men hun vil faa Øjnene op.

Ved Middagstide samler Taagen sig i store Bunker, der hænge saa tunge under hinanden, at det ser ud, som de skulde falde ned; men heldigvis er de ikke saa stofrige, som de synes. En Luftning fra Syd skiller dem ad og driver dem paa Flugt ind over mod Isregionen igjen, — de lover rigtignok at komme snart tilbage, og det holder de, men foreløbig er baade Himmel og Hav befriet fra sin værste Fjende.

Da synker Dagen, thi uagtet Lyset er lige klart, mærkes Synkningen. Bussesundet ligger spejlblank med et Gjenskin af hvide Smaaskyer og Solrødme. Fastlandet hyller sig ind i et lyseblaat Overtræk, og hele Naturen drømmer om en evig Hvile.

Nymfen sætter sig paa en Græsvold mellem de gule Blomster og betragter Alt, men forstaar Intet. Hvordan er en slig Forvandling mulig i saa korte Stunder? Hun maa have havt en fæl Drøm — et Mareridt, hvor Døden sætter sig paa den Levendes Bryst og fortæller ham en kort Historie fra Spøgelsernes Verden.

Paa Sundet ligger to Dampskibe med Dampen oppe. Et Par Smaabaade lægge til Siden, Mandskabet holder sig klar, Ankeret er oppe — Røgen tykner, og sagtelig hver til sin Kant glide Skibene ud over Vandet. Det er Hvalfangere. Skjønnere kan ingen Fart begynde. Det er som et Brudetog, der blufærdigt og hemmelig-

hedsfuldt fører Bruden til den ventende Brudgom. Det kan Nymfen ikke tabe af Syne, og hun følger Skibet tilhavs.

Dampen sættes højere og Farten øger paa. Snart er Landet som en Skybræm at se tilbage paa, og Havets hele Udstrækning ligger foran. Paa en Forhøjning midtskibs, et Slags Kommandobræt, staar Rorgængeren og giver gjennem et Rør Signalet til Maskinisten. Endnu er det øvrige Mandskab i Ro, og selv Skytten hviler sig paaklædt ved Siden af Kanonen, der springer frem paa Skibets Forstavn som en uhyggelig Gallionsfigur.

Naar Kanonen er ladet, rækker nemlig den forreste Del af Harpunen udover Mundingen. Paa Harpunen er igjen fastgjort fire *Klør*, som skulle hage sig fast i Legemet, foruden den med Krudt opfyldte Granat, som bærer en skarpsleben Trekant, der har den Bestemmelse at give Dyret det første Saar og bane Vej for Harpunen. —

Det er en øvet Fanger; han gaar paa med Besindighed. Manden ved Rattet ser med et langtrækkende Syn paa Havet, som i endeløs Udstrækning ikke kruser sig til en Fold. Alting er stille, kun Maskineriet giver sine Støn og Vandet sit Sus foran Stavnen. Bestandig fremad, meningsløst fremad!

Da høres et Raab af Rorgjængeren, et eneste Ord: *Blaast!* og som et Lyn er Skytten paa sin Plads ved Kanonen. Ude i Horisonten ses Skumsprøjtet af en Hval — det er det, som kaldes Blaast. Og nu begynder *Jagten.* Kanonen hæver sig tilsyneladende let paa sine Tapper og kan svinge i alle Retninger, derfor er ogsaa Skytten den, som staar for Skibets Manøvre.

Det gjælder nu at gjøre Hvalen tryg, — den er nysgjerrig og vil gjerne vide, hvad det er for et Uhyre, som bevæger sig hen over Vandet; men den er tillige sky, den kjender ikke Faren, den véd kun, at den er til. Saa rykker Skibet og Hvalen efterhaanden nærmere: Hvalen med sin reglementerede ti til femten Minutters

pludselige Forsvinden og ligesaa pludselige Tilbagekomst, og Skibet med sin støtte Fremgang — Skytten som et Træpostament ved Kanonen, Rorgjængeren med det vagtsomme Udkig fra Rattet.

Endelig kortes Afstanden saavidt, at snart et Skud kan voves — dertil fordres nemlig ti Favne; at skyde *Bumskud*, med andre Ord Fejlskud, er ikke alene ærgerligt, men det er Tab; thi det er ikke blot *et* Dyr, som derved faar Varsel, det er stundom hele Flokke.

Stadigt dukker Hvalen op og ned, og stadigt lader Damperen, som den Ingenting vil. Det giver Mod. Dyret bliver dristigere, sætter snart den kløftede Hale tilvejrs og snart Ryggen — den leker med sig selv. Og alt imens sluger den i sig store Svælg fulde af Vand og Smaadyr.

Endelig er Skibet omtrent i Højde med Hvalen, der boltrer sig ret foran Kanonen. Vandet er klart som Krystal, og man ser Uhyrets blaasorte Legeme skyde paa skraas op imod Vandranden. Nu er Øjeblikket kommen. »Fuld Fart!« kommanderes ned i Maskinrummet, og med al den Styrke, Maskinen raader over, gaar det ind paa Dyret. Det er imidlertid kommen op for at tage sine *Blaast*, og sætter muntert Skumstraalen tilvejrs. Af slige Pust maa den nødvendigt have syv til otte, altsaa før Livets Stykke er udblæst, har den Harpunen i sig!

Et Øjeblik efter høres Eksplosionen af Granaten. De førnævnte *Klør* have da hugget sig fast i Saaret og ved et Tryk paa Tændapparatet bragt Ild til Granaten. Alt er gaaet rigtigt til — det frygtelige Drabsinstrument har gjort sin Pligt.

Ved Skuddet er alle Mand paa Benene og hver paa sin Post, thi nu kommer Jagtens anden Del. Det er et voldsomt Skuespil! I samme Stund Eksplosionen er foregaaet, véd man, at Dyrets Indre er sprængt. Alligevel sætter det tilsøs med en Fart, som Lynstraalen fra

Skyen, trækkende Linen efter sig i mange Hundrede Favnes Længde.

Endelig bremses der, og nu maa *den* trække Skibet, eller rettere: Skibet maa enten følge Hvalen eller kappe Linen. Det vil man naturligvis ikke; da sættes Stoppere paa Skibet, hvilket er et Slags Lemme, som slaas bredt ud fra hver Side og forhøjer i betydelig Grad Modstanden, samtidigt med, at Maskinen arbejder baglængs for at stoppe Farten. Dette udgjør tilsammen omtrent seksti Hestes Kraft, som det døende Dyr vedblivende styrter afsted med, medens Harpunen med sine *Klør* endnu skærer løs i dets Legeme.

I to Timer løb den saaledes, da gav den tabt, det vil sige, den døde. Saa blev Spillet sat i Bevægelse til Ophejsning; thi det døde Dyr synker, indtil dets Indvolde dekomponeres, hvilket hurtigt gaar for sig, og da udvikler sig en Mængde Gas, som bærer den op igjen i Havskorpen, hvor en saadan flydende Kolos ofte er bleven et kostbart Fund for Fiskerne.

Endelig er Dyret kommen saa højt, at Linen kan gjøres fast, og nu sættes Dampen op med lettet Sind, og Hjemfarten gaar paa. Klokken er bleven to, og Midnatsolen har forvandlet sig til Morgensol. Havet er lige skjønt, men Midnatsdrømmen er slut, og nu er det vaagent.

Nymfen ser vemodigt efter Skibet. Ofte har hun med Lyst fulgt Skumfuren af et fremskridende Fartøj; men den frygtelige Kolos, som her med graa og sort randet Bug ivejret, udspændt som en Ballon svømmer i Skibets Kjølvand, faar hende til at gyse af Modbydelighed, skjønt hun en Stund iforvejen havde sukket over det arme Dyrs voldsomme Drab.

Da hilser hun Polarlandet Farvel. Men hun véd, at naar hun forlængst har glemt dets Rædsler, vil hun erindre Fuglebjerget midt i Bølgerne, omflagret af de utallige snehvide Maager, og Øen med sit gule Blomstersprede, hvis Fylde hun ikke gjenfinder paa en eneste

af Sydens rige Marker. Og naar hun paany ser Vesuv flamme op under den mørke Nathimmel, vil hun længes tilbage til Landet med de lyse Nætter, hvor Midnatsolens store Ildrose fæster sit Gjenskin paa det uoverskuelige Hav.

Skibet glider nu ind i Bussesundet og varsler med et Skud, at det vender hjem med Fangst. Et sligt Skud giver Gjenlyd i Hjerterne; thi med en død Hval sættes mange Kræfter i Bevægelse. Det er et uhyre Arbejde at faa den saameget paa Land, at Skalperingen kan begynde; men omsider ligger Kolossen paa Stranden, det vil sige saameget over Vandet, at den kan bestiges, thi da er den med det Samme grundfæstet.

Først afhugges Hoved og Hale, begge Dele, især Hovedet, af et Omfang, som man maa have set for at kunne tænke det. Et stort, børstet Skjæg besætter Mundvigerne, og af lignende Børster sidder en Filtrermaskine inde i det uhyre Gab. Derved optages Alt, hvad som er for stort til Hvalens forholdsvis lille Svælg, thi den sluger enorme Masser, som den ikke kan fordøje; Vandet gaar ud igjen ved Hjælp af Aanderøret, og de faste Dele, som holdes tilbage i Ganen, skylles væk. Inde under dette Filtrerapparat ligger da Tungen, en stor sort Guttaperkaklump, der er overordentlig tranholdig.

Og saa begynder Skalperingen. Tre-fire Mand staar paa Dyret og skjære løs, medens det samme Antal ved en fastgjort Kjetting drage Kjødet og Spækken paa Land. Spækken er snehvid og Kjødet friskt rosenrødt; det ser appetitligt og uappetitligt ud paa samme Tid, det Sidste maaske alene i Indbildningen eller paa Grund af Lugten.

Omsider er hver Del kommen til sin Bestemmelse, og tilbage paa Stranden ligger Skelettet med Indvoldene. Naar den belejlige Tid kommer, flyttes Benene over paa Guanofabrikationens Enemærker, og en Hær af Søfugle kaste sig graadige over Resten. Efter dem og

sammen med dem samle Fluer og Myg sig omkring det stinkende Maaltid, der under den evige Sol hurtigt faar en styg Forvandling. Men de varme Dage ere snart talte, og naar først det sætter ind med en Storm fra Nordvest, fejes Stranden ren i en Fart. Indtil da skyr man Hvalfangernes Enemærker.

Men Hvalfangernes Antal stiger, og hver Grund tages i Brug. Det tyveaars Monopol, som har været paa en enkelt Haand, er udløben, og Fangsten er fri. Rundt om Øen foregaar nu paa en eller anden Maade Tilvirkningen af Fiskedyret. Her spørges ikke om Sommerdagens Behag, kun om dens Nytte. Trankogerierne foregaar bedst under Godvejret, følgelig begynder den herlige Morgenstund med, at Røgen snegler sig langsomt op i den blaa Luft fra alle Øens Kanter og en kvalmende Stank gjennnemtrænger Rummet.

Men der tjenes Penge! Rigtignok er det i det Hele Fremmede, som driver Hvaltrafiken, — Finmarkingen kan endnu ikke andet end *liste* sig frem, og her maatte nødvendigt gjøres dristige Sprang. Men der foregaar Omsætninger, som alligevel kommer Øens Befolkning til Gode, og Velværet stiger for hvert Aar. Det fattige Vardø med sine 25 Huse — og sin nedfrosne Granallé er forsvunden, og Fremskridtsbyen med de 1500 Indbyggere kjendes ikke mere ved sin magre Forgjænger.

Dog en Beretning siger, at for to Hundrede Aar siden »gik Havet sort« af Hval paa Finmarkens Kyster. Det gaar ikke mere sort, og hænde kunde det, at Havet en vakker Dag lysnede saa stærkt, at Hvalfangerne skiftede Kvarter. Der er urokkelige Beviser for, at Hvalen forsvinder fra de Steder, hvor den ihærdigt efterstræbes. Hvalfangerne erklære desuden, at de træffe paa flere Hval, som ret vel kjende den frygtelige *Gallionsfigur* og holde sig i alle sine Bevægelser agterude. Og hvorfor skulde Dyret ikke blive klog af Skade — det gjør ethvert levende Væsen. Der sker saamange Bumskud og flyder saamange døde Hvaler op, som Fangerne

har set sig nødsaget til at slippe, at Instinktet godt kan tage Varsel heraf. Og Dyret har et stærkt Instinkt, det viser sig paa den Dristighed, hvormed det boltrer sig omkring paa fredet Grund, og den Snildhed, hvormed det bevarer sine Unger.

Naar den Tid oprinder over Vardø, vil den faa en lettere Sommerluft, men ogsaa en lettere Indtægt. Synke tilbage vil den dog ikke for det. Fiskeriet ved Finmarkens Kyster vil fra nu af faa en større Historie end det nogentid har havt, og i Konkurrencen mellem Norge og Rusland er det fornemlig Vardø, som skal give Møde — Vardø med sin tusindaarige Historie.

VARANGERFJORDEN.

Fra Vardø bøjer Finmarkens Kyster videre mod Øst ind i den store Forgrening af Varangerfjorden. Dette Fjordløb, som fra Øst mod Vest skjærer ind fra Ishavet, er mægtigt som en Flod og bærer ofte Havets vilde Stemninger ind til de stille Bredder, den beskyller.

Ved Fjordens nordre Side ligger paa Fastlandet Finmarkens tredje By, Vadsø. Dens Beliggenhed er paa nogle Minutter nær under samme Breddegrad som Vardø; men den er alligevel meget bedre beskyttet imod Havvejret. Vadsø har en Befolkning af 14—1500 Individer, men da de Fleste bo i smaa lave Huse, som brede sig over en temmelig stor Byggegrund, har Byen, foruden andre Muligheder, den at kunne skaffe rigelig Plads til et stigende Indbyggerantal.

Vadsø har intet Karakteristisk ved sig, og dog har den et dobbelt Fysiognomi: den er fra en Side betragtet et Fiskevær, fra en anden en Indlandsby, og viser i højst uregelmæssig Blanden baade gamle og unge Drag. Som Fiskevær har den Aarhundreder paa Bagen, som Kjøbstad er den en Yngling paa femti Aar, og det er ikke let at faa Livsyttringerne af to saa modsatte Eksistenser til at harmonere. Nye Tilstande fører Hast-

værk med sig, og der gribes til iflæng; derved opstaar Huller i Samfundet, fordi Mellemledene fattes. Af disse har Vadsø en hel Del; men betragtet som de hvide Blade i Byens Memorandum, færdige til at optage en nærmere Udvikling af Sagen, pege de hen paa en Fremtid, som vil kunne hæve Byen til en høj Rang paa disse Kanter.

Jo mere nemlig et Kystliv udvikler sig og faar sit ejendommelige Præg, desto mere vil Savnet af noget Alment fornemmes; thi det er det Almene, som danner Samfundets Grundvold. Dette Almene kan Vadsø give. Uagtet Byen har sin væsenligste Næring fra Havet, har den dog indlands Karakter og derved Hjælpekilder, som fremme Udviklingen i Retning af det Almene. Her er allerede, hvad man kalder en dannet Omgangstone, som, naar den støttes af tilstrækkelige Dannelsesmotiver, kan under den 70de Breddegrad meget godt udvikle sig til en Byaand, der for Finmarken vil blive af stor Betydning.

Det er hellerikke alene Fiskeværets løse Karakter, som ved en saadan Almendannelse skal modarbejdes, men Vadsø er ogsaa Grænsebyen mellem Norge og Rusland, og strækker selvfølgelig sin Paavirkning til begge Sider.

Naturligvis kan det for Rusland ikke have nogen dannende Virkning, men det kan have en hæmmende. Hidtil har dets arktiske Egne ligget hen i et Kulturens Halvmørke, og til Trods for den Virksomhed, som nu udvikles, kan der hengaa Aarrækker, inden den afsætter et Kulturmærke i Lighed med Vadsø. Thi gjælder det for Norge at hævde Byens Ære, — at de, som bo der, maa ønske at forblive, og Andre maa fange Mod til at være med.

Efter historiske Beretninger skal Byen engang have været omgivet af betydelige Skovpartier, hvoraf der har været Levninger indtil Midten af dette Aarhundrede. Men først den nomadiserende Fin og senere Nordmanden

have plyndret Naturen ud, til der ikke er saameget igjen, at den kan knytte en ny Bestræbelse til den Gamle. Nu maatte der formelig grundlægges en ny Natur — oparbejdes et bedre Jordsmon og fremelskes en Førsteplantning, og det vilde kræve mere Tid og Bekostning, end man kan forlange af Mennesker, som dog véd, at de derved ikke arbejde hverken for sig selv eller sine Efterkommere i flere Led. Til Sligt udkrævedes Philantroper, og de fødes næppe under den 70 Breddegrad. At kunne med Skjøn udnytte det Givne, kræver allerede stor Dygtighed; men til at ophjælpe Naturens tabte Mod skal mer end det, der skal Selvopoffrelse.

Naar man fra det stormjagne Hav stryger forbi Næsset og ind i Havnen, der egentlig kun er et Sund, hvor en Ø giver Ly paa den ene Side og Byen med Fastlandet paa den anden, da glider et Skjær af Poesi henover Vadsø, ikke ved en Refleks af Noget udenfor, men ved selve Stedets Beliggenhed. Det uregelmæssige Anlæg har Lyspunkter, hvor Vegetationen kigger frem i smaa skjælmske Drag, og man skimter en og anden Tomt, hvor det synes godt at kunne indhegne sig et Hjem. Men Byen er meget aaben, og det er ikke godt for Kulturen; det er i saa Henseende med Byer som med Skove: en altfor aaben Beplantning giver Kulde og Tørhed. Hvad der skal trives, maa lunes.

Af de Hjælpekilder, som gjennem Tiderne har aabnet sig for Byen og hvoraf især den fattigere Del af Befolkningen har nydt Godt, er det store Hvaletablissement, som Svend Føyn — Nordens geniale Hvalskytte — her har oprettet. Det ligger paa den anden Side af Byen, men kan alligevel ikke undgaa at parfymere den med sine sødlige Trandampe. Samtidig driver dog et Anlæg af det Omfang en Strøm af Kraft og Bevægelighed ind i de stillestaaende Forhold, som forfrisker og forynger Livet. Hellerikke kan Storvirket paa russisk Side blive uden Følger for Byen, og mangt et

forældet og forkrøblet Drag vil derved omformes og forynges.

Naturligvis er Byen ikke uden Sving, men den trænger absolut til et Opsving; hellerikke er Naturkraften død, men den skal oplives. Midlerne? Ja — dem kan en Forbigaaende ikke udfinde. Kan Vadsø faa Øje paa sin Mission, vil den ogsaa faa Syn paa Midlerne. Først og fremmest har Byen et Stykke forstenet Vej i sin Kultur, som maa brydes op og ryddes ud — det er dens Forhold til *Kvænen*.

Kvænen udgjør nemlig to Tredjedele af Befolkningen. Der er en østre og en vestre Kvænby, som Vadsø har lige ind paa sig. At holde disse Nybyggere tre Skridt fra Livet er hvad Byen skulde gjøre, og hvad den ikke gjør. Overfor den simple Befolkning spiller Kvænen Herre, og dette Herredømme lægges endog tilrette for ham af de bedre Stillede. I den Bod, hvor han kjøber sine Livsfornødenheder, gjør man sig Umage for at tale hans Sprog, selv Arbejdsherren taler Kvænsk med ham, følgelig behøver han ikke at tale Norsk. Vil Nordmanden overtage Møjen, da maatte Kvænen ikke være den han er, hvis han gjorde et Skridt hen til en Imødekommen. Han kan desuden overbyde alle sine Ligestillede paa norsk Side i Flid, Nøjsomhed og Arbejdskraft; men han arbejder udelukkende i Egenkjærlighedens Tjeneste, og føjer som Arbejder ikke et Støvgran til Kulturen.

Kvænen, den til Norge indvandrede Finlænding, er efter historiske Mærker at dømme en Broder til *Karelen*, som bebor den russiske Kyst nedover imod Hvidehavet, og som ligeledes er indvandret fra Finland i længst forsvundne Tider. Han er tydeligt forskjellig baade fra Finlappen og Nordmanden i Væsen og Skik. Han har Finlænderens haarde Træk og usikkre Blik forenet med en Trods, der fra Begyndelsen godt kan have været Nationalstolthed, men som paa disse Enemærker kun har givet sig tilkjende i simpelt Hovmod. Der skal

ikke meget til at forstaa, at han overser det Folk, han bor imellem, og som han paa en Maade tager Pladsen fra. Alligevel trænger han paa, og Aar for Aar udvides denne løse Kolonisering, medens han fortsat anser sig som en Fremmed, selv naar han ældes paa egen Ejendomsgrund. Det er et Misforhold, som end ikke kan undlade at have skadelige Følger for ham selv. Men det har en gammel Rod!

Det er før nævnt, at fra ældre Tid har Rusland og Sverige sideordnet med den dansk-norske Regjering fastholdt sin Højhedsret over Finmarken og samtidigt indkrævet Skat af Folket. Det kom imidlertid dertil, at Sverige mere stillede sin Fordring til Individet end til Landet, saaledes at naar en Finlap befandt sig paa ubestridelig norsk Landdel, blev han dog anset som skatskyldig svensk Undersaat. Det Princip er det, Kvænen endnu følger tre Hundrede Aar efter.

Under Karl XII's Krige og i Finlands Hungersaar ere Kvænerne i Mængde indvandrede til Norge; men for det Hjemly, han fik, har han ikke efterladt sig Noget, som kunde sige Tak. Senere har denne Indvandring taget betydeligt til; Kvænen er snart et Folk i Folket, ligesom i Hanseaternes Tid, at Forbundet var en Stat i Staten; men han kommer som en Fremmed og gaar som en Fremmed, og som en Fremmed bygger han paa Landets Grund — Nordmanden har hverken en Landsmand eller en Broder i ham.

Hvor Kvænen har taget Pladsen fra Finnen, er han paa en Maade i sin Ret; thi et udgaaende Folk har ingen anden Ret end den at dø i Fred. Han øver altsaa her den Stærkeres Ret, og med dette Syn paa Sagen stiller sig et Spørgsmaal af høj Betydning. Er Lapper, Finner og Kareler Grene af en og samme Folkestamme, som ved sin Indvandring fra Asien har spredt sig over Norden, kunde det jo tænkes, at Naturen formælede dem igjen, og derved foryngede Stammen i en ny Podning.

Kvænen og Finnen kan nemlig forenes i et Samliv, det kan Nordmanden og Finnen ikke, ialfald højst sjeldent. Derimod forenes Norske med Kvænske uden nogen egentlig Racemodstand. Paa denne Maade kunde altsaa det Hele omsider smelte sammen og blive Norsk; men der ligger uhyre Veje, hvorpaa Sagen kan snuble, inden det Resultat markerer sin Plads i Nordens Historie.

Foreløbig maa Kvænen overmagtes af Nordmanden, enten det nu sker ved at bøje ham ind under et nationalt Herredømme eller ved at lægge ud med sine Kræfter og gjøre ham Livsbetingelsen sværere ved i Arbejdsdygtighed at maale sig med ham. Nordmanden skal i Kraft af Kulturen være Overherre i sit Land. Men Kvænen er til og med en Ufredsmand, en forunderlig Dobbeltnatur, som kryber for Overmandens Ansigt og knytter Næven mod hans Ryg. Ordkløver og trættekjær er han mellem Folket som et Ferment, der bestandig ægger til Strid, og uagtet han forstaar at tjene Penge, og gjør det med stor Ihærdighed og Omtanke, er der dog noget vildt Fantastisk i hans Natur, der stundom siger *va Banque!* til det Hele.

Imidlertid er Kvænen Finmarkens Nybygger, hvis Udbredelse vokser Aar for Aar, og da Staten giver ham samme Ret som Landets Ejendomsfolk, der gjennem Generationer har oparbejdet Samfundet, kan han nok gjøre adskillige Sprang, hvor de Andre har maatte krybe. Om man i dette Fænomen staar overfor Udslaget af en Idé, eller om det er en Tilfældighed, er ikke godt at vide. Skal Kvænen afløse Finnen, staar han jo paa Naturrettens Grund, og da hjælper ingen Modstand. Dannelse er det Eneste, som kan byde ham Trods; men selv den kan ikke forhindre, den kan kun forhale hans Fremgang.

Det er mærkeligt at forfølge Kvænens Spor lige indtil Sagntiden. Bestandig har han markeret sin Bane ved Vold og List, og hvor han er traadt frem, har Alle

taget Flugten af Skræk. Man har ham i Folkemindet snart som en Kjæmpe med sølvsmykkede Klæder og Poser fulde af Sølvpenge, og snart iført Talar med gyldne Ringe; men i begge Skikkelser Voldsmanden, som i Lovens Navn afpressede dem Penge. Dette har naturligvis været Kongernes Udsendinge til Opkrævelse af Fællesskatten; thi man véd idetmindste, at der af Norges Konge udsendtes Voldsmænd, som fór skrækkeligt frem imod de ulykkelige Finner. Det kom da ganske naturligt at de tillagde ham Trolddomsevne, hvorved han fik Navnet *Stallo*. *Stallo* paaførte dem Sygdomme og Rædsler af enhver Slags; Stallo tog deres Ejendom, ranede deres Kvinder og dræbte deres bedste Mænd. Kun Faa vovede sig i Kast med ham, og Færre blev hans Overmand; men det hændte dog, og da vidste man, at Yngelen vilde hævne hans Fald paa Slægten fra Fader til Søn.

Men Stallo formerede sig stærkt igjennem Tiderne, og derved tabte han Noget af sin overnaturlige Karakter. Omsider bosatte han sig imellem dem som *Kvæn;* men blev fremdeles ved at være deres Overmand. Kvænens Vildskab, hans Hop og Sprang er endnu Stallolaget, som gaar igjen, og det hænder, at en rigtig Storskryder regner sin Slægt fra en eller anden Stallo, ja endog fremviser smaa Familiestykker af Sølv — Stallosølv — som det kaldes, og anser sig derved ligesaa vel hjulpen som enhver Anden, der maa ty tilbage til Forfædrenes Hæder for at ophjælpe sine smaa Kaar.

Vadsø er saaledes til mer end Hælvten en Kvænby, og det er absolut hæmmende for dens Udvikling; thi den fostrer derved en fremmed Arbejdsstok ved sin Arne. Kvænen er nem at gaa til, er altid parat, medens Finnen er træg og Nordmanden fordringsfuld, naturligvis gaar Arbejdsgiveren den letteste Vej, og Opfostringen af en fast Arbejdsklasse forsømmes; men paa den Maade springes et Lag over i Samfundsudvik-

lingen, og der indvendes hvad der vil, Sligt efterlader en Løshed, hvis Følger Ingen kan beregne.

Der skjød en uhyggelig Skikkelse over Vejen. Et lurende, luskende, ondt Præg havde den. Man studsede, og forhørte sig: det var en Kvæn — en af »de smaa Naadehvalpe« som Læstadins, Finlands fanatiske Sekterer, kaldte sine Tilhængere. Han havde ikke altid været det han nu troede at være: en af de *Aandelige* i Guds Menighed; hvad det var, skal her berettes.

Paave Kvæn.

Der laa midt inde i Vadsø By et gammelt enetages Hjørnehus. Det var imidlertid vel vedligeholdt og frembød et højst agtværdigt og fredsommeligt Skue. Huset havde ingen Have, men der var indenfor Ruderne i den store Hjørnestue en hel Del Potteplanter, som saa frodige og velplejede ud. Paa Gaardspladsen stod et langt, smalstammet Oldertræ, der forlængst var udvokset og havde Lighed med en langstrakt gammel Mand, som slingrer om med en vis ungdommelig Lethed. Kronen var en Dusk af Smaagrene, som sprang frem i den yderste Top og hang ud over en Brønd, hvis mørke Vandspejl den pyntede med sit faldende Løv. Paa hver Side af Træet, rygfast med Brøndkarmen, stod en Bænk, ikke større end til en Mand, og paa den modsatte Side en tredje Bænk noget mindre end de andre.

Paa Gaardspladsen spadserede en Flok adstadige Høns omkring, og en stor kinesisk Hane tog sig en Forfriskning af Rendestenen mellem hvergang den med kongelig Overhøjhed mønstrede sine norske Hustruer.

To midaldrende Mænd sad hver paa sin Bænk, den Ene sov stille med Hænderne foldede paa Maven, den Anden dupede saa smaat med Piben i Munden. Over det Hele hvilede en mild Sommerdags Ro, der saa ud til aldrig at skulle ende.

Dette var de Herrer Laurids og Clas Vasvaag, hvis Handelsfirma var »Brødrene Vasvaag«, og hvis Liv havde holdt sig paa samme Punkt som Firmaet. Om det var denne inderlige Sammenslutten, der havde hindret Brødrene i at gifte sig, er ikke konstateret, men de var idetmindste aldrig veget saa langt fra hinanden, at en Tredje kunde faa Plads imellem dem.

Da satte Hanen i et frygteligt Gal, og Manden med Piben fór hidsigt op af sin Søvn. »Aa hold Kjæft, Kvæn!« slængte han imod Hanen, som betragtede ham med fornem Forundring.

Den Anden rejste sig nu ogsaa af sin Lur. »Kjære Clas-Far!« tyssede han. »Du har altid Noget at udsætte paa den Hanen. — Gal Du væk, Peter!«

Brødrene havde nemlig hver sit Navn paa Hanen. Laurids, den Ældste, havde straks fundet ud, at den paa Grund af sin Vælde burde opnævnes efter Peter den Store, medens den tre Aar yngre Broder Clas fandt de samme Egenskaber at være simpel Storsnudethed, og kaldte den Kvæn. Om Hanen havde Skjøn paa den Respekt, som fulgte med Peter-Navnet, og den Foragt, som altid slængtes imod den med Navnet Kvæn, var ikke godt at vide, men den kom altid løbende til, naar Laurids kaldte, og holdt sig urokkelig paa Kampfod overfor Clas.

Imidlertid havde Hanen paa Opfordring gjentaget sit Gal, og Clas havde sat sine gnistrende Øjne paa den. »Vár Dig, at jeg ikke engang faar Fingre i Halsen Din.«

»Clas-Far!« truede Laurids. »Nu koger Venstreblodet op i Dig. Men hvor er Micca?«

»Ja, hvor er Micca?« gjentog Clas og raabte idetsamme »Micca!«

»Ja,« svarede en klinger Fruentimmerrøst inde fra Huset, og straks efter kom en ung Pige løbende til. Hun var et Tjenestetyende, det saa man, men hun bar alligevel en mere klædelig Dragt end almindeligt, og der var Noget over hende, som syntes at ville vække Behag. Hun var liden og spædbygget, havde et blegt Ansigt, et stort lysebrunt Haar, og Øjne af et blandet Farveskjær, der oftest var mat men kunde pludselig gaa over til en sværmerisk Dybde.

»Hvad havde Du at gjøre i Svalegangen?« busede Clas ud.

Micca blev blussende rød og angav, at hun troede der var Nogen ved Døren. Og gik da tilbage til Kjøkkenet for at hente Kaffen.

»Du skal ikke spørge Jenten ud,« rettede Laurids. »Du skal huske, vi er dannede Folk, Clas.«

»Det er der Ingenting ivejen for,« svarede Clas, idet han trak til sig fra Næsen med stor Kraft. Han havde nemlig en urolig Næse, som trængte til en stadig Skjøtning, og den forrettedes oftest paa denne Maade. »Det er bare den her Kvænen . . .«

»Paave Kvæn?«

»Ja.«

»Er Du rigtig klog?«

»Jeg undres, at Du ikke er lige saa klog.«

»Hør Clas, hvad Forstanden anbelanger, da tænker jeg, Du kan være nøjet med mig. Vorherre har lavet os af én Surdejg, — at Du render gal med Venstre, det kan ikke han for.«

Men idetsamme kom Micca med Kaffen, og Laurids gav Clas et Vink at tie. Da hun havde stelt Kaffen tilrette for dem, tog hun et Haandarbejde frem og satte sig paa den tredje Bænk ved Brønden — og nu

var Familjen Vasvaag inklusive Peter den Store og hans Hof, samlede til den sædvanlige Eftermiddagshygge i *Lystgaarden.*

Micca hørte nemlig lidt til Familjen. Brødrede havde haft en fælles Barnepige, som havde tjent deres Forældre i mange Aar; hun giftede sig i en sen Alder, og døde efter at have født Micca til Verden. Barnet blev opfostret hos en velstaaende Fin, der boede paa Elvebredden ved Sejda, og tumlede sig i alslags Leg med Familjens to Sønner. Her fik hun sit rette Navn, Marie, omskabt til Micca, og havde vist ikke haft Noget imod at fortsætte med Finopdragelsen. Men da hun vokste frem til Konfirmationstiden, tog Brødrene Vasvaag hende til sig, og hos dem forblev hun indtil nærværende Dag, idet hun var gaaet over til at være Husets eneste Tjenestetyende, men holdtes forresten i samme Agt og Ære som før. Da derfor *Lystgaarden* blev indrettet, hvilket skete ved at opsætte de omtalte Bænke omkring Brønden, kunde Brødrene ikke tillade sig en slig Luksus uden at dele den med Micca, og saa fik hun sin Bænk ligesom de — naturligvis i en passende Afstand.

Laurids, der ved sine tre Aars Forsprang stod som Familjens Hoved, holdt svært paa det *Passende.* At afveje det med Byskikkens justerede Lodder var hans Dannelse, og han var sikker paa at være en dannet Mand. Clas derimod skejede Noget ud fra dette, hvad der gav ham i Broderens Øjne en Venstremands Karakter. Hovedsummen af dem Begge var Godhed og Skikkelighed.

Efter Kaffen vandrede Brødrene regelmæssigt nedover til Kajen og skjøttede sine Smaahverv til forskjellige Sider. Vendte da hjem for at begive sig til Hvile i hver sin Lænestol med en Avis i Haanden, og endte regelmæssigt dette Stadium med en Strid om Højre og Venstre. Clas var i hele sin Tænkemaade ganske rigtig Venstremand, men da han ikke vilde være Andet

end det han kunde være i Forening med Broderen, holdt han sig borte fra enhver Demonstration og nægtede bestemt at være — det han selv vidste, han var.

Naar Dagen var slut, fik de sig en Skumringspibe, og efter et solidt Aftensmaaltid et Glas Toddy, der ufravigelig præsenterede sig med en Undskyldning. Det hed altid: »Ja Micca, Bror Clas faar nok ha' sig en *Opvarmer*.« Var det Sommer, blev det nydt i Lystgaarden og hed *Aftensvaler*. Naturligvis bragte hun et Glas til Hver. Næste Gang hed det: »Tror nok, Micca, at Bror Laurids spenderer ikveld,« og atter opmarcherede de to Glas. — Derefter gik man tilsengs Kl. halvti, og sov til Kl. syv om Morgenen. Det var Husordenens uforanderlige Regel.

Klokken slog ti i Kirketaarnet. Paa Kvisten, hvor Brødrene Vasvaag havde sit fælles Soverum, var Lyset slukket for en god Stund siden, og kun fra den lille Stue ved Siden af Kjøkkenet skinnede endnu en Lysning ud paa Gaardspladsen. Det var der, Micca havde sit Tilhold. Hun havde det travelt; thi hun bevægede sig hastigt fra et Sted til et andet, da bøjede hun sig mod Vinduet, afbrød en fyldig Gren af et Myrtetræ, slukkede Lyset og smøg Stunden efter ud af Kjøkkendøren, over Pladsen, og ud gjennem en liden Laage, som førte til et Smug, og herfra gik hun raskt hen imod Vejen, som førte ud til vestre Kvænby.

Paa samme Tid vankede en ung Gut utaalmodigt hid og did foran et nogenlunde oplyst Hus i den Længe af Smaahuse, som udgjør Kvænbyen. Døren stod aaben, og et forvirret Sus af Ordlyd, Musik og Dans lød ud fra den, medens snart En, snart en Anden kom frem paa Dørhellen for at afkjøle sig.

Da gled Skyggen af en Kommende ind i Lyset, og med et Hop var Gutten ved Siden af den. Det var

Micca. Og som om han maatte rykkes med en Anden om hende, rev han hende til sig med en Vold, der fik hende til at skjælve, uagtet hun havde trodset Alt for at stjæle sig hid til et Møde med ham.

Det var nemlig en Søndag, og paa den maatte Kvænen have sin Dans; vilde hun da træffe Paave Kvæn, fik hun søge ham, hvor han fandtes. Men Micca havde søgt ham i Havet, om saa skulde være, og hun vilde følge ham til en Afgrund, hvad Tid han krævede det. Han var kommen til hende som en Forløsning i den dødelige Ensformighed, hvormed Brødrene Vasvaags agtværdige Hus omgav hende. Under det faste Tilhold, blev det netop Paaves Løshed, som fristede hende, og hans Vildhed, som jog en Lidenskab op i hendes Sind, der fulgte ham som Baaden følger det fraadende Stryg i Elven.

Kort efter Mødet tumlede han afsted med hende i en hurtig Dans, og der tog han sig ud! Han var høj og bredskuldret, og havde et Slæng med Overkroppen, som lignede Flothed. Hans store, askefarvede Haar rejste sig busket over Panden. Øjnene var skinnende i Opsynet, og Blikket ustadigt som Blaffet af et Nordlys, — men hele Skikkelsen fuld af Ungdom og Liv. Han syntes ubændig stærk, han havde ogsaa en Slagsbro'rs Styrke, men ikke nogen samlet Kraft.

Omsider slængte han hende fra sig paa en Bænk, hvor hun efterhaanden fik Aandedraget tilbage, medens han var borte ved Udskjænkningsdisken og slugte to Glas Brændevin efter hinanden. Da han igjen kom hen til hende, stod han en Stund og saa paa hende. »Du er en fin Jente,« sagde han og vedblev at se. Hun svarte ikke, men hendes Ansigt luede imod ham. »Hvad tænker Du om mig?« spurgte han vekt, det var som hendes Fagerhed havde rørt ham. Hun slog Øjnene ned for at samle sig paa et Svar, men hun kunde det ikke, — hun kunde ikke tænke for bare Hjertebanken. Da rev han hende med sig i Dansen paany, hoppede

op med hende, saa hun slap Gulvet og hang i hans Arme, og rundt snurrede i susende Takt det ene Par efter det andet — det gik paa Livet løs.

Under det var en Fingut kommen hen til Huset, og havde stillet sig op foran Ruderne, men efter hans Miner at dømme fik han ingen videre Glæde af hvad han saa. Han var lavvoksen og krum i Benene, hans Hoved var stort, Ansigtet kantet, mørkt og uden Skjæg, og Munden ligesom overfyldt af store Tænder. Men han var velstandsklædt efter sin Maade, der laa heller ikke noget Fortrykt i hans Aasyn, snarere noget Nedtrykt. Han havde en Finhund med sig, som fulgte ham, hvor han gik; thi han stod ikke meget længe paa et Sted. Snart var han ved en Rude, snart ved en anden, snart paa Siden af Huset og snart bag det, der var en evindelig Uro over ham, som om han søgte Nogen.

Da kom Paave Kvæn frem fra en Sidevej med Micca. En Stund holdt de sig i Lysskjæret, og hun hvilede træt paa hans Arm, saa daskede han hende spøgfuldt i Ansigtet med Myrtegrenen, — de brast i en Latter begge To, og svingede endnu en Gang rundt med hinanden. Derpaa gik de Arm i Arm ind ad Byen til, medens Fingutten sneg efter dem med Hunden, og slap dem ikke et Øjeblik af Syne.

Ved Smuget til Brødrene Vasvaags Gaardsplads forsvandt Micca, og Paave Kvæn gik rask Vejen tilbage igjen til Kvænbyen. Men som han drejede om et Hjørne og kom væk fra Bygrunden, hidsede Fingutten Hunden efter ham, og uagtet Paave slog godt fra sig, hagede den sig fast i ham, og bed sine skarpe Tænder gjennem hans Klæder lige ind i Benet. Men da blev det ham for stridt; med et raskt Tag fik han Hunden fat i Nakken og skar det ene Øre af den. »Hils der, Du kommer fra,« sagde han og gik fløjtende fremad, mens Hunden krøb pibende tilbage til Fingutten.

Paave Kvæn dansede og drak Natten tilende, og først ud paa Formiddagen var han paa Benene igjen og ved sit Arbejde hos Kjøbmanden. Denne mente i al Høflighed, at Paave nok havde været lidt for nær Flasken inat; hvortil Paave svarede mygt og skamfuldt; men da han om Kvelden traf Micca i Smuget, udgjød han sit Had til Kjøbmanden i en saa heftig Strøm af Ord, at det forskrækkede hende lige ind i Sjælen, uagtet det blev sagt paa Kvænsk, hvoraf hun ikke forstod ret meget, men dog nok til at skjønne, at han vilde drage væk fra Byen.

»Vil Du indover til Sejda?« spurgte hun og skjalv af Forknyttelse.

»Jeg vil det,« svarte han. »Jeg gaar til Simon Rejtan, og siden hvorhen det kan falde.«

»Naar kommer Du igjen?«

»Efter Tid og Lejlighed.«

»Aa — gjør det kort!«

»Kort Tid, ond Tid; lang Tid, god Tid. Det er efter Fortjenesten,« svarede han paa Kvænsk.

»Sig det paa Norsk!« bad hun.

»Vrager Du mit Sprog?« spurgte han hidsigt.

»End vrage Dit Sprog! Men Kjære! jeg skjønner det ikke.«

»Skjønner det ikke!« gjentog han. »Kjøbmanden skjønner det, Præsten og Futen skjønner det — hvem er, som gjør Nytten her?«

»Ja — saavist er det Kvænen!« skyndte hun sig at lægge til. »Jeg faar lære mig Kvænsk, jeg ogsaa.«

»Ha — ha! Vil Du være Kvænkjærring, faar Du snakke Kvænsk.«

»Det skal nok bli'. Men da faar Du være snar og komme igjen, Paave!«

»Tvertom!« udbrød han leende. »Jeg faar gi' Dig Tid til at lære det vel.«

»Hys! Der kommer Nogen — jeg vil ikke, de skal se Dig. Gaa bagom Døren dér.«

»Fanden staa bag Døren! Jeg gaar med det Samme. Farvel!«

Han gav hende Haanden, og hun gav ham et Kys, dermed skiltes de.

Paave satte med et Sprang over Hegnet, som delte mellem Smuget og en aaben Plads, og hun stod lyttende, til hun ikke mere hørte ham gaa; da smøg hun ind i sit Soverum. — Men naar Brødrene Vasvaag næste Morgen sagde, at det syntes paa hende, som hun havde haft en ond Nat, kunde hun med Sandhed tie og samtykke.

Fra Vadsø løber Varangerfjorden seks Mil dybere ind i Landet til et Sted, som kaldes Nyborg. Efter mange skiftende Løb ender dens Bane her i en Halvbue med smukke Bredder, hvor den hviler stille ud fra Striden. Thi om der stundom farer en Skygge hen over den, og Vandspejlet brydes af et Bølgestrøg, har det ikke stort at sige; Polarhavets Raseri er betydelig afdæmpet, inden det naar herind. Derfor har Bunden ogsaa Lighed med en Indsø, der fryser til om Vinteren, og her er et fuldkomment Indlandsklima med stærk Kulde, klar Luft, og i Mørketiden et straalende Nordlysskin.

Nyborg beboes af en Landhandler, som med megen Skjønhedssans har udstyret Hus og Grund. Smaaskov mellem Græsmarker, Myrstrækninger med en straalende Frilandsblomstring, banet Vej og blaa Sø er Naturens Indskrift paa dette Sted, som til den ene Side glider ud i et nøgent Land ved Næsby, og til den anden har en stigende Vej over Fjeldet ind til Sejda ved Tanaelvens Bredder.

Et Menneske kan fare videnom i Verden, og mange Strækninger kan tilbagelægges, der ikke frembyder hverken Skjønhed eller Glæde; men den Indforliven i det

Haabløse, som en Finmarksvinter byder paa, sætter sig saa fast i Sjælen, at den øjeblikkelig melder sig nærværende ved det mindste Skimt af Ødemarken. Det er et trist Landstykke, Næsby Kirke ligger paa, omgiven af Fjord og nøgent Fjeld. Men netop i dette Øde taler Kirken sit mægtigste Sprog: Hertil skal Du komme og ikke videre, før Du og jeg har talt med hinanden! — Hvor mange Mennesker jevnligt flokkes og færdes om Kirken, bliver den mindre streng og mere menneskelig; hvor den staar som her, ensomt i Ørkenen, er den Gud selv.

Men der er et lyst Drag, som ofte springer frem af disse Kirker med det strenge Aasyn, og det er de unge Præster. Finmarken har unge Præster. Theologen gjør her sin første Tjeneste, og vinder derved at komme tidligere i Virksomhed; følgelig tager han sin Finmarkstid med godt Mod, — en ung Hustru følger med ham, og under Kjærlighedslivets Førsteblomstring forsvinder Ørkenbilledet, saa selv det stakkels Folk nyder med af hans Lykke. — To unge Mager med Haand i Haand og Smil til Smil jager Haabløsheden ud af Ørkenen.

Paa den anden Side af Nyborg gaar en nyanlagt Kjørevej, to Mile lang, henover Fjeldet. Det bær næsten hele Tiden gjennem Smaakrat og Birkeskov, som paa sine Steder er af stor Skjønhed, og kun afveksler med Multemyr og Klynger af de skjønneste Blomster. Denne Vej fører ned til Sejda ved Tanaelven, hvor en stor Del Elvefinner bo.

Det var ind paa Kvelden tredje Dagen efter Paave havde forladt Micca, da han træt og halvt udhungret kom ned over det vakkre Fjeld til Sletten ved Sejda. Han havde i Vadsø opbrugt Alt, hvad han havde fortjent, paa Grund af den Rus, han drev om i næsten hver Dag af de sidste Uger, han var der. Paa sin Maade havde han været meget betagen af Micca; men uagtet hun stod højt over ham baade i Hjerte og Forstand, var der ikke kommet nogen Alvor i hans Kjær-

lighed. »Den Jenten har fortrollet mig,« sagde han, og saa drak han sig endnu mere forstyrret end han var. Men han havde sovet den ene Rus ud med den anden, og da han rejste fra Vadsø, brød han sig ikke om Micca.

Han tog sig nu en kort Hvile, skiftede sit Skraa og tænkte sig om.

Til Vadsø kunde han ikke komme, og i Tanen var paa denne Tid af Aaret ingen Fortjeneste for ham. Her paa Sejdasletten hos Las Rejtan hunde han nok slaa sig ned en Uge eller to; men det var Miccas Plejefar, og han havde to Sønner, som ikke likte ham, især Simon, den Yngste, havde af og til vist Tænder mod ham. Men det fik alligevel prøves. Micca levede jo i god Tro, og Las Rejtan havde ingen Tanke om det, som var dem imellem.

En Stund efter tren Paave Kvæn ind i Gammen til Las Rejtan. Sønnerne Hejki og Simon var ude paa Søen for at fange Smaafisk til Kveldsmaden, og Fa'ren holdt Ilden brændende under en stor Gryde med Vand, som hang færdig til at modtage Fisken.

Inde i det næste Rum af Gammen laa Las Rejtans gamle Mor paa sit Alderdomsleje med en Renfæld under sig paa det bare Gulv. Foran Lejet stod en Lerkumme med Vand. Saaledes laa hun taalmodig og ventede Døden.

Las tog vel imod Kvænen, og de var snart inde paa at spørge og svare med stort Liv.

Noget efter kom Sønnerne hjem med et Par Smaalaks, som hurtigt blev ekspederet i Gryden, og da de vare kogte, uden anden Tilberedelse sat paa Bordet, hvor et Stykke Fladbrød udgjorde Tallerkenen og Naturens femfingrede Gaffel det eneste Spiseredskab.

»Hvor staar til med Micca?« spurgte pludselig Finkjærringen, idet hun satte sig overende paa Lejet.

Det blev sagt paa Finsk, og Paave lod, som han ikke skjønnede hende.

Las Rejtan, som talte Kvænsk med ham, greb Ordet og føjede selv et Spørgsmaal til. Men Paave havde Ingenting at svare: han havde ikke Noget at gjøre med Kvindfolket paa Vadsø. Han havde havt saa nok med Arbejdet.

»Der løg han Kvænen,« sagde den Gamle og lagde sig tilbage paa Lejet med lukkede Øjne.

Paave kjendte sig ikke vel tilmode, men han holdt Ørene stive, og da Maaltidet var slut, gik han udenfor Gammen. Her kom en Hund farende mod ham og satte Tænderne rasende i hans Ben, og som han vilde gribe fat i den og fri sig fra den, kom Simon frem i Døren og kaldte Hunden til sig. »Den vil kvitte for Øret,« sagde Simon og grinte til Paave.

Paave havde havt god Lyst til at slaa ned over den skjæggeløse Fyr, men Hejki og Las Rejtan var lige ved, og de var ikke til at spøge med. Saa taug han; men han rejste sig i hele sin Længde foran Finnen og satte ham en knyttet Næve mod Panden. Det blev dog kun en Trusel; thi i næste Stund var han ude af Syne.

Da Simon kom tilbage i Gammen, blev han spurgt efter Kvænen. Han svarede, at Paave var gaaet sin Vej.

Da rejste Kjærringen sig overende paa Lejet og syntes at besinde sig paa Noget. »Han nægtede for hende,« mumlede hun paa sit Finsk. »Saa maa Fader Gud komme, at her blir Plads til Micca.«

Simon var den Eneste, som hørte hende, og da Faderen med Hejki var gaaet til Hvile, smøg han hen til Bedstemoderen; det var hans Skik, naar han var tung i Sind. Han trak da Benene op under sig og lagde Ansigtet i hendes Fang — og hun kløede ham i Haaret, til han sov.

Dette Aar blev det tidlig Høst, og allerede i Slutten af Oktober laa høj Sne baade over Fjeld og Dal. Men det tøjlede Vinden, og efter en stormfuld Udgang af September faldt det ind med klar Luft og Kulde.

I Brødrene Vasvaags »Lystgaard« var selvfølgelig de hyggelige Eftermiddagsmøder forlængst afsluttede og omlagte til Dagligstuen. Den opløbne Træolding ude ved Brønden havde forlængst sænket sit Hoved endnu dybere, og det saa ganske ud, som den bar en stor Snesæk paa Nakken.

Inden Døre gik Livet sin gamle Gang; dets Bane var engang afstreget, og de forskjellige Aarstider havde hver sin Ordning, hvori der ingen Ændring skete. Der hændte blot det, som nu var Tilfældet, at Laurids fik Gigten, og da gik Clas Eftermiddagsturen alene, medens Broderen sad i sin Lænestol ved Ovnen, med Fødderne i et Par store Filtsko. Men naar Clas stod færdig med Hat og Stok i Haanden, gav han endnu nølende den Forsikkring: at det var saa lejt at gaa fra Bro'ren; og Laurids jog ham hvergang paa Døren med de Ord: »Clas-Far, det er Vorherres Vilje.«

Da hændte det en Dag, at Clas kom meget før hjem end han plejede, og at han saa yderst ophidset ud. Laurids var øjeblikkelig inde i den Tankegang, at nu var det Broderens Mangel paa Dannelse, som havde paaført ham en Fortræd. »Hvad er det nu, Du har vær't ude for igjen, Clas? Det er altid slig, naar ikke jeg er med Dig.«

»Hvad jeg har vær't ude for?« gjentog Clas ærgerlig. »Det er ikke mig mere end Dig. Det er forresten Ingen af os.«

»Ja, saa er det jo ikke Noget, da.«

»Aajo, det er Noget, for det er Micca.«

»Micca!« udraabte Laurids bestyrtet, og idetsamme tren Micca ind med Eftermiddagstheen paa et Bræt. Hun blev staaende ved Døren og saa forskræmt paa

Brødrene, hvis gamle Ansigter røbede en saa ualmindelig Bevægelse.

»Er Du kommet noget Galt til?« spurgte Laurids, og da hun ikke svarede, vendte han sig til Clas. »Kjære! hvad er der med Micca?«

»Jeg har ikke sagt, at hun er kommen galt afsted; det er bare Folk, som siger det.« Og han tog sig en Tur omkring i Stuen.

»Hvad er det, Folk siger, Clas?«

»Ja — det er det —«

»Hys! ser Du ikke, hvor hun ryster paa Hænderne, tag Brikken fra hende, Gut!«

Men idet Clas nærmede sig, fik Micca Magten over sig selv igjen, satte Brættet paa Bordet og gik ud.

»Du er nu et mærkeligt Menneske, Clas, at Du siger Sligt, saa Jenten hører paa det. Er der Nogen, som er kommen galt afsted, da er det Dig, Far!«

»Jeg?« spurgte Clas, og standsede sin Gang ligesaa brat, som om han var rendt mod en Væg. »Er det mig, som er Skyld i det?«

»Er det mig kanske?« spurgte Laurids, idet han flyttede sine syge Ben.

»Det kommer ikke mig ved,« brummede Clas.

»Hør, Clas, nu er det Venstreblodet, som koger op i Dig. Hvornaar har »Brødrene Vasvaag« skilt sin Sag?«

»Skal det gaa under Firmaet, da?« spurgte Clas og lo, saa det klukkede i ham.

»Tag Vare paa Næsen Din, Clas!«

Ja, Clas vedblev at le, men tog Vare paa Næsen og brugte til en Forandring sit Lommetørklæde. »Sig mig, Laurids,« fik han endelig frem, »hvad er det, Du snakker om, Far?«

»Jeg snakker om det, Du snakker om. Det er ikke mig, en Agnmak af en Redaktør har rendt overende med en Sludder-Sladder.«

»Det er hellerikke mig,« svarede Clas. »Jeg kan staa paa Fødderne, jeg.«

»Tak Gud for det, Du! Der er ligesaa bra Folk som Du, der ikke kan det.«

»Naa, Laurids-Far! Det er ikke saa ondt ment. Se her, tag Theen Din. Jeg faar vel skjænke, hun kommer ikke, hun!«

»Hun gjør nok ikke det, — ja, da er der noget Galt fat, Clas.«

Saa taug de en Stund, og Theen mildnede Stemningen.

»Hør, Bror,« sagde Laurids betænkt. »Brødrene Vasvaag« er et agtendes Hus, det er skammeligt gjort af hende, og hun faar komme sig væk.«

»Aa, jeg véd ikke, hvad Skammeligt der er i det.«

»Du er Fritænker, Clas, det hører jeg paa Dig. Men jeg er en troende Mand, og jeg er den Ældste — jeg siger: hun faar komme væk, og det fort.«

»Hvad skal hun ta' sig til, da?« spurgte Clas.

»Ja, hun har naturligvis ingen Sutien, men det faar bli' hendes Sag.«

»Skal vi saa ha' en Løbertøs isteden?«

»Jeg vil ikke ha' et Kvindfolk, som gaar løs i det, Clas. Det er en Venstrehaandstjener, det.«

»Micca var Højrehaandstjener, og hvordan gik det?«

»Ja, jeg véd det nok; men det er alligevel paa en anden Maade. Det er — om jeg saa maa sige: paa en mere dannet Maade. Men hvordan skal vi bli' hende kvit?«

»Paa en dannet Maade,« haanede Clas.

»Nu vil Du mig Ondt,« klagede Laurids og tog sig til Fødderne.

»Nej, mænd om jeg vil, Laurids-Far! Og er der nogen Anden, som vil Dig noget Ondt for den Sag, saa lad dem komme til mig!«

»Ingen Skilning, Clas-Far! »Brødrene Vasvaag«, om jeg maa be'.«

Da Kvelden kom, ordnede Micca i Taushed Bordet for dem. Hun var bleg som et Lig, men holdt sig

stolt og kjæk. Næste Morgen, da Brødrene vaagnede og ganske trygt ventede paa den varme Morgendrik, kom den ikke. De ventede længe, de stavrede sig ud af Sengen og kom i Klæderne, en Time var gaaet ud over den almindelige Tid — var der vendt op og ned paa Verden! Der gik en Rystelse gjennem Firmaet, som om det paa en Gang var erklæret insolvent.

Da Clas, til Trods for sit gode Fodfæste, temmelig ustød paa Benene sneg sig hen til Kjøkkendøren og bagefter hen til Miccas Stue — var hun borte. I stum Forbauselse og med en kold Middag gik Dagen hen for Brødrene. Da Aftenen kom, og Clas med stor Besvær havde faaet Theen istand, sad de i Kjøkkenet og drak den, og Begge var enige i, at der var overgaaet dem en stor Ulykke.

— — — —

Et af de mange Sideløb, som fra Varangerfjorden skjærer ind i Landet, er Langfjorden. Den løber i sydostlig Retning hen mod Rusland og stopper op ved et Dalføre, som kaldes Langfjorddalen. For en Snes Aar siden begyndte Koloniseringen af denne Grænsedal, som foruden en Del Norske fra sydligere Egne hovedsagelig bestaar af Kvæner. En vis ydre Fordragelighed holder det gaaende mellem de to Nationaliteter; men i Grunden ulmer en Modvilje, der paa begge Sider har sin stærkeste Næring i Religionen. Den Norske med sin sejge, rolige Karakter og med sit dertil svarende enkle Troesforhold, fordømmes af Kvænen som en vantroende, forstokket Hedning, medens han igjen af den Norske paa det Nærmeste anses som en Gudsbespotter.

Den store aandelige Bevægelse, som for nogle og firti Aar siden rejste sig i Finland og skabte en Række af pietistiske Bodsprædikanter, fik en halv Snes Aar efter sit største Udslag i Læstadianismen. Lars Lævi

Læstadius var netop dengang Præst i Karasuanda, det finske Nabosogn til Kautokejno i nork Lapmark. Naturligvis forplantede hans Lære sig hurtigt fra det ene Sogn til det andet, og uagtet Læstadius ikke personlig stod i Spidsen for den vanvittige Retning, Opvækkelsen tog i Kautokejno, var han dog Ophavsmanden til den. Heldigvis endte det med Blodsudgydelse baade paa Folkets og Statens Side; uden det var Strømmen vokset til en Flod, som havde overskyllet hele Finmarken; thi Intet er saa smittende som religiøst Vanvid, og Finlapper samt Kvæner ere aandelig svage og irritable Folk.

Oprindelig var Tanken god og retfærdig. Læstadius saa, at hans ufortrødne Arbejde i Lovens Navn var spildt overfor det lastværdige Liv i Menigheden, og forstod, at der maatte tages fat paa en langt strengere Maade. Men den strenge Ret bliver ofte til den største Uret. Han brugte efterhaanden mere naturlige Ord og talte billedlig efter Folkets Smag, — det udartede til Raahed og Blasfemi. Han søgte at drage Folket til sig ved at betegne de Udenforstaaende som »Hjordens fede Faar«, hvilket var det samme som Ugudelige, — og Hovmod og Forfølgelsessyge blev Frugten. Han kaldte sig og sin Menighed: »Vi Aandelige«; men Aanden banlystes af deres Forsamlinger, og af Bibelen drog de den krasseste Ordtrældom til Støtte for sin Lære.

Det Bibelord af Apostelen Jakob, som siger: »Bekjender Eders Overtrædelser for hinanden, og beder for hinanden,« blev en af Menighedens Læresætninger, men toges til Følge paa en Maade, som fostrede de største Udskejelser. Ganske vist ophørte Drankeren at beruse sig, Tyven bragte uopfordret det Stjaalne tilbage, Bedrageren afslørede selv sin Løgn, og alle offentlige Retssager faldt bort; men Selvretfærdigheden voksede i en uhyre Grad og lagde hele sin giftige Yngel i Sjælen. Fra at være Vakte blev de Hellige og Syndefri, og tilslut Kristus'er Allesammen.

Alligevel var Læstadius en stor Aand og udstyret med alle de Egenskaber, som en Religionsstifter maa have. Ingen jordisk Fordel eller Ære fristede ham; klædt i Pjalter, uden en Tanke for Legemets Pleje og Velvære, gik han frem i Lapmarkens vilde Egne mellem Dyriskhed og Laster og pegte paa den nye Vej til Himlen. Da han var af den Tro, at Præsterne ikke kunde vejlede et Folk til Salighed, samt at Enhver, som indgik i de »Helliges« Samfund, var at anse som en aandelig Præst, kaldet til at prædike Omvendelse for Alle, efterfulgtes han snart af en løs Prædikantskare, hvis Raahed og Uvidenhed totalt nedbrød den Grænse for det Sømmelige, som Læstadius selv ved sine Anløb havde svækket.

At Kvænen anser Læstadianismen for sin Nationalreligion, er meget rigtigt; thi der er nu ikke mange Finner og omtrent ingen Norske, som har Naturel til at løbe med i dens løse Spor. Men uagtet Kvænen gjør sig Umag for at skabe Proselyter, er han dog stolt af at have en Tro for sig selv, og derved endnu et Skjel mere imellem de Norske og sig. Med den stigende Indvandring af Kvæner i Finmarken vil dog Læstadianismen brede sig, — hver Fodsbred Land, de erobre, erobres ogsaa af den, og det er en Tilbagegang, thi den kan ikke bære et Kulturliv. Den faar ved sin tøjlesløse Forkyndelse Udseende af at være en aandelig Kraft, men den er en aandelig Svaghed.

—

Mørkedagens rugende Graasky hang tungt over Langfjorddalen. En haardfrossen Sne laa mandshøjt over alle Ting, og det nedtraadte Vejspor var islagt, saa det var svært at komme frem. Alligevel stred flere Fodgjængere sig op gjennem Dalen til et større Hus, hvor en Forsamling af Mænd og Kvinder stod hen under

Vinduerne, foran paa Vejen og i den aabne Indgangsdør. De syntes Allesammen at vente paa Nogen, især Kvinderne holdt skarpt Udkig, medens den største Samling af Mænd flokkede sig om en højttalende og gestikulerende Person i deres Midte. Dette var Paave Kvæn.

Han var dreven om fra Løst til Løst, saalænge Sommeren og Høsten endnu gav Lys og Arbejde, og omsider var han landet op her mellem sine Stamfæller. Han havde vel vogtet sig for at komme til Vadsø, hvor han, til Trods for sin Upaalidelighed, dog følte sig bunden af et Løfte. Naturligvis stod det ikke paal slige Løfter havde han brudt før; men »Brødrene Vasvaag« hørte til Byens bedste Folk, og han var ræd for, at naar de tog sig af Sagen, kom han ikke fra det med Snak. Her i Langfjorddalen var han derimod sikker nok, ialfald saalænge han var ny imellem Folket, og hans store Ord slog ned over dem som Aabenbarelser. Penge havde han ikke, og i Mørketiden var der ikke Noget at fortjene; kunde han derfor holde det gaaende fra et Hus til et andet, indtil Lyset kom igjen, saa var den Pust klaret.

Da kom nogen Tid efter fra Tanen en af de »Hellige«, en saakaldet Præst, som havde et Par andre »Vakte« med sig. Det satte Fantasien i Bevægelse, og da Præsten gav tilkjende, at han vilde holde Læsning hos en af de fastboende Kvæner, strømmede ikke alene de Vakte, men de Uvakte sammen i Mængde for at høre ham.

Dette Staahej likte Paave Kvæn ikke, han havde hidtil gaaet som en Profet imellem dem, og nu kom en Overmand, der truede med at tage baade Æren og Fordelen fra ham! Men der var ved den Sag ikke Noget at gjøre. Paa selve Forsamlingsstedet fik han endnu en gabende Flok samlet om sig, idet han skreg op med sin meningsløse Snak og søgte at fastholde dem, indtil Præsten kom, at han kunde lægge Mærke til ham. Dette var vel beregnet, thi da den hellige

Prædikant kom til, skjønnede han straks Arten og gav den sit Bifald.

Prædikanten saa lurvet ud i Klædedragt, var gulgusten i Ansigtet og havde sort Haar og mørke Øjne. Da han havde sat sig paa en Krak midt paa Gulvet og slaaet op en Postil i det kvænske Maal og lagt den foran sig paa Knæene, sad han længe stille med lukkede Øjne, og Folket stod tæt sammenpakket omkring ved Væggene og saa paa ham.

Endelig lod han Øjnene rulle hen over Forsamlingen, som om han vilde prøve deres Andagt, saa begyndte han med lav Røst at læse op af Postillen. Efter hver Sætning standsede han for at give sin Udtydning og adspørge Forsamlingen om dens Mening. Det skete paa en rolig Maade, de afvigende Meninger drøftedes og endte med at samstemme. Men der var i Stilheden en lummer Luft, som spaaede Uvejr. Ogsaa vidste Enhver af dem, at det skulde komme, thi det var jo det, som havde samlet dem.

Da fløj med en Gang et Kvindfolk ud af Flokken og kastede sig om Halsen paa Præsten. Han tog hende om Livet og trak hende ned paa Fanget til sig, og omslyngede af hinanden begyndte de at vugge frem og tilbage, indtil de tumlede ned paa Gulvet. Da brast Tøjlen, og nu lod Hver staa til efter sin Indskydelse.

Nogle greb i hinanden og dansede rundt, Andre vedblev at hoppe paa et og samme Sted, — en Del kastede sig paa Gulvet og rullede frem og tilbage under frygtelige Hyl, en Del satte sig ihug og græd, medens Andre tog fat i Stole og Bænke, brød dem isønder og rendte skrigende ud og ind med Stumperne, slog dem mod Loft og Vægge, lo og hoppede, klappede i Hænderne og vendte det Hvide ud af Øjnene, indtil de udmattede faldt om paa Gulvet.

Nu var Præstens Time kommen!

Han rettede sig op og gav sig saaavidt muligt en imponerende Holdning. Han forvrængte sit gustne An-

sigt, trak Aanden hæst og rallende og begyndte endelig at tale i en syngende, hylende Tone, som syntes at komme fra Hjertet, — men den havde ikke længere Vej at gaa end fra Halsen til Læberne, og det hellige Guds Barn, som han kaldte sig, gjorde sig al tænkelig Umag for at ligne den Djævel, han prækede imod.

»Jeg er den, som er, den, som var, og den, som bliver,« udbrød han. »Jeg er det hellige Kjøds Apostel, og mit Kjød forraadner ikke; thi det er saltet med Kristi Naade. Jeg har bekjendt mine Synder i Forsamlingen og modtaget de hellige Brødres og Søstres Syndsforladelse. Mit Legeme er ikke længer et Kjøds Legeme, men et Aandens Legeme, som ikke kjender Synden; thi hvo, som er af Aand, er af Gud og haver ingen Synd. Kan Gud synde? Men saaledes taler Hjordens fede Faar fra Djævelens Myrvold, hvor de have ædt sig fede som Svin af Hovmods og Forfængelighеds Urt. Men de skulle enten komme til os og bekjende sine Overtrædelser i Forsamlingen, eller de skulle gaa til sin Fader Djævelen, de Naadetyve! — O, hellige Brødre og Søstre, I Aandelige i Langfjorddalen! værer Lyset og Stjerner paa Mørkets Dag, værer ikke Tusser og Padder og det, som stinker i Pølen, saasom de Andre; men værer liflige som den vilde Rosmarin og nærende som den hvide Mos paa Fjeldet. O, følger de hellige Udsagn af Naadens Profet i Pajala!*) — Følger ham, I Naadens Hvalpe, som den villige Yngel, der ikke bider den Hellige i Læggene, men slikker hans Saar, hans Synders Saar! — og logrer paa Forsamlingens Dørtærskel. — O, bekjender for Hverandre, afvælter Syndebjerget og iører Eder Forladelsens Svaneham! Glæder Eder over Eders Synder med hellig Glæde, I Salighedens Smaabørn! Forlader hinanden og velsigner hinanden! Thi I ere af Gud — thi Gud er Aand, og I ere aandelig gjenfødte i ham. Bekjender, o be-

*) Læstadius.

kjender for hverandre! Graver op i Syndehulen, kaster væk det Stinkende, — graver dybt og bredt; thi Ærens Konge skal deri nedlægge Sennepskornet, som vokser til et Træ, hvis Grene række ind i Himlen, og i hvis tusinde Grene I skulle næbbes og bygge Reder — I elskelige Smaafugle, I Spurve paa Marken, I Svaler under Tag, I kviddrende Blaakjælker i Lunden!«

Manden havde efterhaanden hidset sin trætte Aand op, saa han med stigende Røst og heftig Gestus fik nogenlunde Udseende af at være inspireret, og da han sluttede, gik der et Stormsus gjennem Huset af Tilhørernes Bifald.

Og nu begyndte Vanvidet paany; men dennegang var det Bekjendelserne. En Del kastede sig paa Knæ for hinanden og skreg op om sine Synder, Nogle hængte sig om Halsen paa hinanden og bad om Forladelse for deres Vantro, Andre hengav sig grædende til hellige Kys og Omfavnelser, og ind imellem var det Himmerigets Smaabørn, som hoppede og dansede; selv gamle Mænd og Kjærringer gav ikke den dansende Kong David foran Arken Noget efter.

Da sprang Paave Kvæn resolut midt frem paa Gulvet, sparkede Krakken tilside og stillede sig paa Præstens Plads. Alle blev opmærksomme, Tummelen stilnede af, og man saa paa ham. Paave var mærkelig at se paa i dette Øjeblik, da han overgav sig helt til sin vilde Natur. Han ragede ved sin Højde opover de Fleste, og det, at han var løs i Lederne, kom ham blot tilgode i den voldsomme Gestus, som var et af Vækkelsens Hovedmidler.

Han stod ligesom Præsten og lod Øjnene rulle. Hans lingraa Haar rejste sig som Børster op fra Panden, og uagtet han var bleg, syntes det dog, som han blegnede hen, mens han stod der. Det hvide Opsyn i Øjnene fik et gult Gjennemskin, og han saa ud til at stirre paa et overjordisk Syn.

Da dette havde varet en Stund, sænkede han Hovedet, foldede Hænderne over Brystet og bad. I Begyndelsen var det en Mumlen, men efterhaanden gik det over til Hulken med afbrudte Hyl og en Strøm af meningsløse Ord fór ham ud af Munden, Taarerne trillede ned over Ansigtet, og Struben snøredes sammen, saa han fik kun med den yderste Anstrengelse Lyden frem. Det Hele saa ud som en frygtelig, gribende Sandhed.

Da hørtes der Hulken borte i en Krog, og en klagende Kvinderøst udtalte hans Navn. Paave fór sammen og skulte hen til Stedet; men idetsamme skubbedes et Fruentimmer frem af Flokken og stod nu indenfor den Kreds, som havde dannet sig om ham. Det var Micca. Udhungret, bleg og forpjusket saa hun ud og havde af sin Ungdoms Finhed kun de sværmeriske Øjne tilbage. Med dem saa hun kjærlighedsfuldt op paa Kvænen; thi den Syndekval, som talte af hans hele Skikkelse, greb hende med en uimodstaaelig Trang til at dele hans Nød.

Paave var et Øjeblik nær ved at gaa fra Koncepterne; han skjønnede, at Alle vilde om dette Tilfælde tænke det, som sandt var. Han kunde altsaa i samme Stund, han havde taget det forvovne Sprang op paa Højden, dumpe ned igjen, — ned der, hvor han vidste den fæle Haanlatter lagede sig til for at tage imod ham. Han gjøs ved Tanken. Men paa Højden af Skrækken kom Indskydelsen!

Med et Hyl kastede han sig plat ned paa Jorden, og efter et Par Rullinger, hvorved han kom ind i Rollen igjen, rejste han sig paa Knæ foran Micca, og hylte nu ud en Række af Besværgelser i de frækkeste Ordlag, hvorved hun, »Djævelens Horkvinde«, befaledes at vige fra ham, at han som et Guds Barn ikke skulde standses paa Vejen til de Helliges Forsamling. Saa vendte han sig til Folket og anraabte om deres Tilgivelse og Hjælp til at fly fra den Onde, som i denne

Kvinde forfulgte ham. Han sønderrev sine Klæder, satte Neglene i Brystet, til Blodet flød, og sivede Spyttet ud mellem sine Tænder, saa det stod i Skum paa Læberne. Han var ikke længer en Fantast, men en Besat.

Micca var først med Afsky vegen fra ham; men efterhaanden grebes hun af hans Vanvid. Hun stod en Stund med Hænderne for Ansigtet, saa udstødte hun et vildt Skrig og rendte ud af Stuen, ud over Vejene, — og forsvandt i den endeløse Sneørken, hvor ikke et Fodspor fandtes.

Bedre kunde det ikke ende for Paave Kvæn. Og nu gik han dristigt paa med Mødets sidste Akt. Alle kappedes og reves om at hænge sig om Halsen paa ham og bekjende for ham. Især Kvinderne var som besatte, og fandt op en hel Del Synder for at kunne hyle saameget længere med ham og modtage en desto større Syndsforladelse. Uden grove Synder var disse *Aandelige* rene Sinker paa Himmeriges Veje. Efter Syndsforladelsen fulgte nu de hellige Kjærtegn og sammen med dem den himmelske Barneglæde, saa der var ikke megen Samling i Menigheden, da Mødet blev hævet.

Dagen efter skred Paave som en Helgen gjennem Dalen ned til Fjorden for at drage til andre Egne. Han var ikke tryg for Micca, og han keg stødt omkring sig for at se, om hun ikke i Halvmørket smøg efter ham, men samtidig var hans bedre Jeg, eller med andre Ord hans indvortes Menneske, der jo har sin Viden fra Samvittigheden, overbevist om, at Micca saa han aldrig mere. Han havde i Førstningen en nagende Fornemmelse ved at tænke paa hende, men det gik over. Han havde nu andre Veje at gaa! Han var Opvækkelsens Prædikant, og »den fattige Kristus« vilde ikke faa Mangel hverken paa Udkomme eller paa Venner.

Paa Vadsø laa endnu Snelagene med lysende Skjær, da Mørketiden var ved at rinde ud, og de røde Skysøjler i Øst forkyndte Solens snarlige Ankomst. Folk begyndte at se paa hinanden. Den Ene tyktes, den Anden var ældet, men Ingen talte om det, derfor tænkte Enhver ved sig selv, at han var vel bevaret.

I Brødrene Vasvaags Hus var Mørketiden gaaet tungt hen over Sjæl og Legem. Laurids havde ikke sluppet sin Skræk for Mennesker, og Clas var ikke bleven mere dannet i sine Udtalelser; men Begge følte med sig selv et uafladeligt Nag over Miccas Forsvinden, som de hemmeligt gav hinanden Skyld for.

Da kom der en Dag, hvor Laurids igjen paa Grund af Gigten havde været nødt til at lade Clas tage sig en Tur — paa sin egen Boldgade. Men en god Stund, før han sædvanlig vendte tilbage, kom han sættende forbi Vinduerne ind i Svalegangen med en Fart, saa han syntes at maatte løbe sig selv overende.

»Clas-Far! er Vargen efter Dig?« raabte Laurids ud i Svalegangen til ham.

»Nu er der Besked om Micca!« buste det ud af Clas, inden han endnu havde faaet Døren lukket.

»Hvad for Besked?«

»Hun har vær't i Langfjorddalen for en Maanedstid siden, og nu er hun hos en Fin i Nærheden af Polmak.«

»End sige hos en Fin! Hvad er det hun vil med Finnen?«

»Hvad hun vil med Finnen?« gjentog Clas.

»Han har fundet hende halvdød paa Fjeldet. Kanske Du vilde ladt hende ligge og omkomme dér, Du?«

»Det var at vente det, at jeg fik Skylden,« svarede Laurids krænket. »Jeg undres, at Du har tiet saa længe.«

»Hvad Skyld er det Du har faaet?«

»Tag ikke slig paavej, Clas. Jeg bare mente det, at siden det var mig, der havde sagt, hun skulde ud af Huset . . .«

»Saa var det mig, der sa', at hun var kommen galt afsted, og det kan gaa lige op,« afbrød Clas.

»Men Du er ikke jeg, Clas-Far! Vi har ikke det samme Standpunkt, Du er mer ubetænksom.«

»Ja saa!« lo Clas overlegent.

»Se nu her, hvor Du kommer ansættendes ligesom en Nordost, og ta'r baade Vinduer og Døre med Dig for at sige, at Du har spurgt fra Micca. Hvad skal Folk tænke om Sligt, Clas? Det er jo som om Lodden var kommen.«

»Har Du ikke vær't lej over, at Micca var vægge?« spurgte Clas, idet han stillede sig op foran Laurids.

»Jovist har jeg det.«

»Naa. Har Du ikke hundrede Gange sagt: stakkers Micca!«

»Nægter jeg for det? Men vi skal bare holde det for os selv. »Brødrene Vasvaag« skjønner Du!«

»Jeg skjønner Dig. Du mener, at Laurids Vasvaag vilde nok hjælpe og trøste en Stakker, men Firmaet er for dannet til at gjøre Godt.«

»Dér siger Du noget Ondt, Clas-Far! Det er ikke Firmaet, det er Bysnakken.«

»Hør et Ord, Laurids. Kan »Brødrene Vasvaag« ikke taale Bysnakken, saa siger jeg mig løs.«

»Er Du gal Clas! — Hvad er det Du vil, Mand?«

»Jeg vil redde Jenten.«

»Kanske jeg ikke vil redde hende?«

»Og jeg bry'r mig ikke det Dusten om Bysnak.«

»Bry'r jeg mig om den, naar det kommer til Stykket?«

»Jeg rejser den Dag imorgen lige til Polmak. — Stakkers Micca!«

»Ja — stakkers Micca! — Du faar være saa snil Clas, at se efter de store Skindkomagerne mine, for naar jeg har dem paa, er jeg endnu en gaaendes Mand!«

»Vel! — Saa ta'r vi med Baad ind til Nyborg, og kjører med Ren over Fjeldet til Sejda. Sneen er noget løs af sig, men det gaar lel.«

»Og saa i Elvebaad til Polmak. Jeg skal nok sørge for Tegnebogen, jeg!« sagde Laurids og nikkede fornøjet.

»Og jeg skal ta' mig af Provianten,« svarede Clas. »Havde vi nu haft Micca!«

»Aaja, hun havde nok sørget for baade Mad og Klæder.«

»Men da kunde vi jo ble't hjemme,« lo Clas.

»Ja det har Du nu Ret i, Bror,« sagde Laurids og saa ned paa sine Fødder med et langt Suk.

Ved Sejda havde Mørketiden i denne Vinter tynget svært paa Livet i Las Rejtans Gamme. Faderen havde af og til været sygelig, den gamle Moder laa endnu og ventede paa »at Dødens Ren skulde kjøre for Døren.« Simon trak sig tungsindig fra Sted til Sted og var ikke mægtig til at gjøre Noget. Alene Hejki, den ældste Broder, holdt Vinterens Dagværk gaaende, men var af den Grund tvær og kort for Ho'det.

Den eneste Lettelse, som kom, var Elvens tidlige Opbrud; det gav nok mere Arbejde, men hidførte ogsaa et større Livsrøre end Isfarten med Ren kunde skaffe — og endelig: Ørkenstilheden var brudt. Elvesuset talte højere for hver Dag, eftersom Isflagerne drev tilhavs og Snesmeltningen gav større Vandfyld.

Da endelig kom en Dag, hvor den Trusel, som hele Vinteren havde staaet over Huset, slog ned og satte en Aabning efter sig, som Ingen fyldte, Simon, der altid hang over en Bænk inde hos Gamlemo'ren, blev vist ud af hende, og Døren blev lukket til imellem dem. Han fik nu skjøtte sig selv, havde hun sagt. For hende var nu Tiden der, og hun maatte stelle sig til, at Fader Gud ikke skulde komme, før hun var færdig.

Næste Morgen, da man aabnede Døren, laa hun Lig. Hun havde med stor Omhu stelt sig, og laa nu renere og pynteligere i Døden end nogensinde i Livet. Det blev en gruelig Sorg for Simon, thi hun havde været hans Fortrolige og havde delt hans store Kjærlighed til Micca ligefra Barndommen af. Hun havde nok et Par Gange i det Sidste hvisket til ham, mens hun kløede ham i Ho'det: at han ikke skulde være lej, han kom snart efter; men han var endnu saa ung og stærk, og Livet var saa langt, saa langt! Hvordan skulde det gaa til?

Dagen efter maatte han være med Broderen til Polmak paa Elvebaad, og medens Hejki fik ordnet hos en derboende Landhandler, hvad han skulde have med tilbage, havde Simon truffet en gammel Fin, der fortalte ham om et sygt Kvindfolk, som var fulgt med ham nedover fra en Gamme højere oppe i Fjeldet; thi der havde været en slig Usselhed og Armod hos Finnen, at hun kunde ikke være der længer.

Simon gjennemtrængtes af en Anelse, som ikke gav ham Ro, før han fik undersøgt, hvem Kvindfolket var, og da Gamlingen havde vist ham Stedet, hvor hun opholdt sig, stod han ikke længe efter med sin øreløse Hund foran et Menneske, hvis udmagrede og forgræmmede Aasyn slet ikke mindede om den Micca, han søgte. Men han gjenkjendte hende dog! Hun stod med Ryggen op til en Gammevæg og syntes ikke at kunne bære sig selv, og da hun saa Fingutten, lukkede hun Øjnene, og vilde ikke kjendes ved ham.

Simon vovede heller ikke at tale til hende, men han satte sig ihug ved Siden af hende, og Hunden lagde sig hen over hendes Fødder. Først ved Daggry skulde Baaden vende tilbage til Sejda, og saalænge Matmulmet tyngede, vilde han vaage over hende. Men Natten blev ogsaa ham for tung, og mens han dubbede i et kort Blund, lysnede det saa mærkeligt for hans indre Syn. Alting blev hvidt omkring ham, saa hvidt,

at der kjendtes hverken Himmel eller Jord. Da kom noget Mørkt puslende frem bag det Hvide, og det trykkede paa, til det fik Overmagten, og det Hvide blev mindre og mindre. Omsider syntes det alene som to døde, renvaskede Legemer, lig Gamlemor derhjemme. Da fór Simon op og saa Dagskjæret over Fjeldene; han vendte sig til Micca og sukkede, og gik tung og sammenkroget henover til Elven.

Men da han havde gaaet et Stykke, keg han tilbage for at se, om Hunden var der; den kom med Micca langsomt bagefter! Nu sagtnede ogsaa Simon sin Gang; fik han hende draget med sig, var det ham lige ens, om Hejki gav onde eller gode Ord.

Hejki havde allerede havt Baaden parat en god Stund, da Simon ankom til Elvebredden med sit Følge. Han gav heller ikke nogen Haandsrækning til for at støtte Micca, da hun gik ud i Baaden, og Simon vovede det ikke, saa hun hjalp sig alene; den Dødstræthed, hvormed hun hengav sig i det, blev hendes Støtte.

Og nu bar det ud over den susende Elv.

Der var Noget hos Brødrene, som paa Forhaand afgjorde, hvilken Plads de skulde have i Baaden. Hejki, der var høj og kjæk, stod i Forstavnen lænet til Baadkanten og holdt det løse Styr i fast Haand. Simon stod bagi og afvekslende stagede eller roede, eftersom Grunden tillod det. Hejki havde et skarpt Syn rettet paa Elven; thi uagtet han kjendte hver Stens Leje ligesaa nøje, som Lodsen kjender Skjærene paa Kysten, var deres nye Plads dog endnu ikke klar for ham. Den skifter nemlig under Isbrydning, og maa følgelig hver Vaar paany kartlægges i Hukommelsen. Desuden gik Elven højt og gjorde det sværere at styre Baaden, der allerede var temmelig stærkt ladet, før Micca kom til. Men der var paa dette Stykke ingen farlige Stryg, og ved nøje Agt kunde det gaa.

Simon holdt Udkig med Broderen, for at følge de Vink han gav; thi et Øjenblink, en Hovedbevægelse

var ufravigelige Ordre, som maatte følges i Aandedraget. Baaden løb paa en Finger nær lynsnar forbi Stenen, hvor den skulde knuses til Splinter, hvis den stødte an. Derfor maa han, som ror, være Et med ham, som styrer; gaar deres Tanker hver sin Vej, er der Fare selv paa mindre Stryg, særlig under Snesmeltningen.

Micca sad midt i Baaden med lukkede Øjne, og Hunden trykkede sig med sin lurvede Pels tæt ind til hende. Simon kunde ikke lade være at se derhen, og i sit Hjertes Ydmyghed tænkte han sig i Hundens Sted, og var nøjet med sin Skjæbne.

Efterhaanden kom nu smaa og store Isflager drivende nedover og trykkede Baaden ud af sin Kurs; Hejki slængte lynende Blikke hen paa Simon, som sad der og famlede med Aarerne, og viste sig mere ræd for, at en Isflage skulde stryge ind i Baaden til Micca, end opmærksom paa hans Vink.

Da bar det mod et større Stryg. Dagen forud, da Baaden var uladet, havde de staget den hen over Stenene, nu maatte Kursen sættes ind imellem dem, og det krævede Aandsnærværelse. Dertil kom, at Isstykkerne uafladelig drev med Baaden, snart ved Siden, snart efter, og rejste sig undertiden op for Stavnen.

»Ro til, alt hvad Du orker,« skreg Hejki med gnældrende Røst, Simon fulgte Ordren i Sekundet; men Miaca fór op, som rædselsslagen, og idetsamme svingede Baaden paa tvers for Stryget og hvælvede.

Hejki havde grebet fat i Baaden og lod sig drive med den; Simon derimod tænkte kun paa Micca og greb i Hvirvlen efter en Flig af hendes Klædning; men en Isflage skar det over og hug imod hans Pande, saa han ikke sansede mere. Da drev han samme Vej som hun, — først gjennem Dødens Slug, indtil de Begge tørnede op imod en Sandbunke. Senere fortsatte de Rejsen med hinanden nedover gjennem Elvens milelange Slyngninger ud i Havet.

Simons og Miccas trofaste Ven, Hunden med den lurvede Pels, sprang hylende fra Sten til Sten, og da den Intet mere øjnede, svømmede den ind til Bredden, hvor den senere stødte sammen med Hejki. Han havde omsider faaet Baaden vendt, og da nu Hunden kom til, vidste han hvad der var sket. Saa fortsatte han Rejsen hjemad.

Der var til Sejda netop ankommet to Rejsende, som ønskede Skyds til Polmak. De syntes at have svær Hast, og da en Baad idetsamme skjød ind mod Land, fulgte de Las Rejtan ned til Elven.

Hejki sprang raskt iland, fulgt af Broderens øreløse Hund, og da Faderen spurgte efter Sønnen, fik han en kort Beretning om det Skete. Han saa kummerfuldt ud over Vandet, rystede paa Hovedet, og vendte sig til de Fremmede for at give dem Besked i Sagen, og for at bede dem give Tid, til der kunde skaffes en anden Skyds. Men de havde allerede hørt og vel forstaaet Alt, — og behøvede ikke mere nogen Skyds.

Mens Fingutten og Faderen gik hjem til Gammen, satte de sig paa hver sin Sten ved Elven og syntes overvældede af Bedrøvelse.

Der gik en Timestid paa denne Maade, da kom en gammel Fin beskedent hen til dem, han kom af Nysgjerrighed, men blev selv den, som gav Oplysning. Fra Gammen kom i samme Stund den øreløse Hund snigende hid ynkelig, afkræftet og sky. Den satte sig ved Baaden og keg ud paa Elven.

»Det er Simon sin Hund,« sagde Finnen.

De Rejsende saa paa Hunden og sukkede. Efter en længere Stilhed viste Finnen ud over Elven. »Gad vide, hvad det er for Noget, som driver dér?«

Men idetsamme udstødte Hunden et langt Klagehyl, løb et Par Gange frem og tilbage paa Bredden, og

sprang da i Elven. »Nu skjønner jeg hvad det er,« lagde Finnen til, og rejste sig for bedre at se.

Op og ned løftede Strømmen en Mandsarm, det saa næsten ud som den vinkede imod Land, — samtidigt boblede et lysternet Klædningsstykke op; men Floden drev ustandseligt paa, og videre frem bar det — med den svømmende Hund efter.

»Det var tydeligt han Simon med Micca,« sagde Finnen.

»Micca!« udraabte En af de Fremmede, idet han rejste sig fra Stenen.

»Ikke skrige op slig, Clas-Far,« sagde den Anden. »Lad os se til at komme hjemover, det er bedre. Vi var kommen her i en god Mening, — men Vorherre vilde det anderledes.«

»Aaja, jeg tænker nok han vilde, at vi skulde ha' lagt ivej noget før.«

»Nej Clas, det som sker, det skal ske.«

»Hør Laurids-Far,« sagde Clas, idet han tog den siddende Broder med en kraftig Næve i hver Skulder, og det saa lidt ud, som han vilde trykke ham til Jorden. »Jeg har den Tro, at Alt kan reddes her i Verden, naar Tiden passes.«

»Aaja, Du har kanske Ret, Bror. Det var nu den Mørketiden!«

»Stakkers Micca!« sukkede Clas og vinkede ud over Elven.

»Stakkers Micca!« sukkede Laurids efter. Saa listede Brødrene op over Vejen, og sørgede for at komme til Vadsø igjen.

Her levede de som før. Miccas sørgelige Skjæbne gjorde ingen Forskjel i deres Levemaade, men vel i deres Hjertefred; thi de ophørte ikke at bedrøves over hende. Laurids var dog fremdeles paa Vagt ved Venstremanden Clas, at han ikke ved sin Mangel paa Dannelse skulde forraade »Firmaet«.

Da Brødrene igjen tog sin Middagslur i Lystgaarden, var der en kjendelig Forandring i Arrangementet: Peter den Store stod ikke mere i Spidsen for sin Hofstat, Clas havde straks ved Hjemkomsten fra Sejda drejet Halsen om paa den, og erstattet den med en almindelig Finmarkshane, — og den tredje Bænk, Miccas Æresplads, var tom, men den gik aldrig over til nogen Anden.

Naar man har fulgt Varangerfjordens nordlige Bredder forbi Vadsø ind til Nyborg, og gaar herfra tilbage langs med dens sydlige Grænser, har man for sig Norges fjerneste Præstegjeld *Sydvaranger*.

Det Stykke Land, der imod Nord er spaltet af flere store Fjordløb, som skjære ind fra Hovedfjorden, har snart sagt her sin eneste norske Grænse, da det paa Lidt nær er helt omgiven af Rusland. Ved nærmere at komme i Berørelse med Sydvaranger forstaar man den Aarhundreder gamle Strid mellem Nordens tre Overhøjheder om dets Besiddelse; thi det er kun en smal Landstrimmel, som skjærer dybt ind i et andet Land, og som paa en fast ubegribelig Maade er sluppen for at komme med i den store Deling af Finmarken.

Dengang Norges nordligste Grænse var de Gamles Halogaland, laa altsaa Finmarken med sin vilde, omvankende Befolkning udenfor Norge, skjønt landfast med det. Men da Finmørk havde en mægtig Udstrækning fra Polarhavet lige ned til den botniske Bugt og ind til det hvide Hav, og altsaa omfattede Ishavskysterne med de store Fjeldørkener af baade Norge, Sverig og Rusland, udgjorde det disse Landes Nordgrænse og blev omsider ganske naturligt delt imellem dem. Denne Deling kunde ikke ske uden Strid, og meget har Tidens mægtige Afgjørelse rettet paa; men hvad der senest og vanskeligst har ladet sig ordne, og hvad der til Trods

herfor endnu staar med Sprækker i Skillevæggen, det er dette Sydvaranger, der rækker næsten en hel Breddegrad ind i det russiske Rige og ved sin ringe Befolkning er at anse som en nøgen Arm, hvorpaa der meget let kunde tatoveres et fremmed Rigsmærke.

Naar man paa Varangerfjordens nordre Side har passeret *Domen*, det skumle Urfjeld, Finmarkens Bloksbjerg, hvor Heksene og Dæmonerne fordum havde sine Stævnemøder — og videre forbi de golde Klipper sætter Kursen ind i Bøgfjorden, forandres straks Naturens Aasyn. Fra at have stødt Mennesket tilbage med Haardhed og Kulde, saa han isandhed har modtaget Naadsensbrødet af hans Haand, begynder den her at byde sig til med Smil og gode Løfter. Smaa Oaser træde frem mellem Fjeldene, lavstammede Birke staa i Klynger og se ungdommelige ud, og Berget runder sig til bløde Dybninger. Saaledes bliver det ved i en fortsat Udfoldelse, indtil Fjorden møder et Næs, hvorpaa Sydvarangers Kirke ligger, og her deler den sig i to Arme, hvoraf den ene kaldes Klosterfjorden og løber ind til Elvenæs ved Pasvigelvens Udløb.

Det er ofte nok sagt, at Forholdene vænne Mennesket hurtigt baade fra og til, det Samme gjør Naturen. Naar den i længere Tid kun har udfordret til Kamp, glemmer man, at man engang i lykkelige Stunder har hvilet ved dens Hjerte, og man lukker Øjnene for det glædeløse Syn.

Men se nu op — der ligger Elvenæs!

Morgensolen, som er lige glad, uagtet den har været oppe hele Natten, glimrer hen over Fjordbunden, der omkredses af Bregner, Siv, Smaakrat og blomstrende England. Næsset springer paa tvers frem mellem Fjorden og Elven, og hvor denne suser ud i Fjorden, møder noget Strengt; dog det glemmes hastigt i Smilet fra den anden Kant.

Oppe paa Jevningen ligger et stort Vaaningshus med mange skinnende Ruder, og Smaahuse hist og her

til Siderne mellem Klynger af højvoksne Birketræer. Yderst paa Næsset vajer det norske Flag over Træ-toppene, og ved dets Fod er der plantet Kanoner — dog blot til Lyst! Deres Glædessignal behøves imidlertid ikke; Alt, baade det Levende og det Livløse, møder her med en Opfordring til at være glad, og naar man er vandret gjennem Ørkenen for at komme hid, kaster man sig med Henrykkelse i Naturens aabne Arme.

Dette Sted beboes af en Lensmand ved Navn Klerk, en Descendent af en gammel skotsk Adelsfamilje, som under Carl I udvandrede fra England. Der er endnu Noget af en *Clan* i Manden, og enten man har set ham i Spidsen for en Elvefart om Sommeren eller en Renfart om Vinteren, — ved Styret paa en vovelig Fjordsejlads, eller med udrækket Haand til Velkomst paa Tærskelen af sit gjæstfri Hus, man glemmer ham aldrig. Men han er en Fostring af sit Land, og han vil udenfor dette staa med bundne Evner; han behøver Finmarkens stærke Lys og dybe Skygger for ret at ses, og hele Ørkenlandet med sin sære Befolkning om sig for at erkjendes. Sjeldent fremgaar af Natur og Kultur en hel Støbning, han er en saadan. Mandens Saga er fuld af mærkelige Træk, der alle fremtræde med en Blanding af Finhed og raa Naturkraft, snu Kløgt og et letbevægeligt Barnesind.

Under den religiøse Fanatisme, som i Aarene 49—61 raste i Kautokejno, blev Klerk foreløbig ansat som Lensmand. Da skete det en Søndag, at en Fingut ligefrem drev Præsten ned af Prækestolen og indtog hans Plads som Prædikant. Men da omgjordede Lensmanden sig med en stor gammel Sabel, banede sig Vej gjennem den ophidsede, hujende Menighed op til Prækestolen, tog Fingutten og bar ham væk i sine Arme. Senere ved en lignende Anledning stillede han sig op foran de fremstormende Fanatikere, som vilde rive Præsten væk fra Alteret, og han tvang Formanden efter en fortvivlet Modstand til at vige; men dengang kostede det Blod.

Udenfor Kirken efterlod den Vigende hist og her et Blodspor i Sneen, og nu stod paa en Gang Lensmanden midt i et tøjlesløst Udbrud af de vilde Sværmere. Fornemlig raste Kvinderne, dyppede sine Fingre i Blodpletterne og besmurte sig under Hyl og Forbandelser med — *det hellige Blod.*

Da greb Manden til et snurrigt Middel for at fri sig af deres Klør. Han tog med sine Jernhænder fat i Pæskerne *) paa dem og flængede den ene efter den anden, saa de hang ned i lange Traser — det hjalp. Her var ikke længer Tale om *det hellige Blod*, men om et Klædningsstykke, som det kostede Tid og Møje at faa istand, og pludselig slog den fanatiske Tone om i det hverdagslige Udraab: »Pæsken min! — Pæsken min!« Midlet var simpelt, men probat. Det materielle Hensyn slog koldt Vand i Blodet, og Sjælesorgen maatte vige Omsorgen for en *Pæsk.*

Senere, da en halvgal Kvindesværm havde sat sig fast i Præstefruens Kjøkken, hvor de holdt et syndigt Styr i deres hellige Iver, fik Lensmanden smyge sig til at dreje Hanen om paa Vandbeholderen, saa Vandet ganske jevnt oversvømmede Gulvet. Dette var ogsaa mere af Materien end de *Aandelige* kunde fordrage, og Kjøkkenet blev rømmet i en Fart.

Samme Mand har man paa en Fjeldvandring med sin Finhund. En tidlig Nat vælder taaget og tung ud over Egnen, og alle Vejspor forsvinde; men videre maa han, og afsted bær det med Hunden foran. Det var en trætsom Vandring gjennem Sne og over knudet Grund, og Taalmodigheden sættes haardt paa Prøve, uagtet det er hans Bestillings Medfør at færdes paa slige Veje.

Da staar Hunden paa en Gang stille. Den faar paa Finsk sit Kommandoord: frem! men den lystrer ikke. Den faar et-to dygtige Rap af Fjeldstokken; den lægger

*) Skindpels.

sig klynkende ned, men den bliver paa Stedet. Lensmanden ser sig om, han har et skarpt Syn, men han opdager Intet. Endnu en Gang forsøger han at drive Vejviseren fremad; den hyler og logrer, men den flytter sig ikke.

Der er da ikke andet for end at blive Natten over paa Fjeldet, og Lensmanden gjør sig det saa bekvemt som muligt i Sneen. Efterat han vel har lagt sig tilrette, lægger Hunden sig tvers over ham, og Begge sove ind, varmede af hinanden.

Ved Dagbruddet undersøger han Terrænet. Ikke mer end nogle Fod udenfor hans Natteleje gaber en Revne i Fjeldet, kun af et Par Skridts Bredde, men stor nok til at opsluge et Menneske og gjemme ham evindeligt for Verdens Øjne.

Da kaster Lensmanden sig paa Knæ, tager grædende Hunden i Favn og kysser den, og læser sit Fadervor.

Samtidigt falder ogsaa Træk i hans Saga, da Barnehjertet pludselig er bleven gammelt og haardt som Staal, og Despoten gaar da ubønhørligt frem over Alt.

Her paa Elvenæs har han foruden Andet det Hverv, at være sidste Vagtpost paa Grænsen mellem Norge og Rusland. Og han staar den som en fornuftig Mand, der giver en myg Vennehaand til begge Sider, men holder med fast Haand paa sin Ret.

Paa dette Tverstykke Land, hvor Fjordenstand ser op til den ene Side og Pasvigelven til den anden, — hvor Dampfarten afsætter sine Passagerer paa en Bred og Elvebaaden sine paa den modsatte, bevæger sig i den korte Sommertid et straalende Frilandsliv. Notable Fiskere fra de brittiske Øer ombytte her i nogle Uger sit High Life med Laksefiskerens temmelig ensformige Kaar og sætter naturligvis Kulør paa med den Ekstravagance, som altid staar til deres Raadighed. Polarekspeditionerne aflægge ogsaa sin Visit tilligemed Forskere af enhver Art baade fra Ind- og Udlandet. Hvalfangerne fra Fjord og Hav, russiske og norske Embedsmænd,

og endelig hele Sværmen af Lystrejsende i en broget Blanding.

Da fremgaar paa Elvenæs Billedet af en festlig Sommerdag. I store solfyldte Rum staar Borde opdækkede, Gjæster gaa fra og til, og smukke, glade Ansigter giver sit Velkommen! At en Finhund lusker om imellem Stolene, gjør Intet, den bider ikke i Benene!

Omkring det smukke Hus staar prægtige Birketræer i Klynger; der er Græsvold med Smaakrat, der er blomsterhegnede Spadseregange, der er Skovstier op over Fjeldet og Elvebaad ved Stranden, — da glemmer man, hvor man er og skynder ud af Stuen, for endnu at komme Skjønheden nærmere! Men om den havde en Skok af drabelige Kjæmper til sit Forsvar, den vilde ikke være saaledes omgjærdet som af det lille summende Graaben, vi kalder Myg.

Som i et Stryg er man pludselig omsuset af dem. Man skriger, man jager, man dræber — til ingen Nytte. Hvad udretter man med den Enkelte blandt de Utallige? Og utallig er Mængden; kunde man tælle Tusinder for hvert Aandedrag — da maaske! Men man skulde vel vogte sig for at aabne Munden, der vilde Adskillige gaa den Vej, og man kom ufrivilligt til at nedsluge sin Næstes Blod.

Finmarksmyggen er nemlig altid fuld af Blod. Kun ikke Myggen paa Vardø, thi den lever af Tran. Den har ogsaa en hel anden Karakter end Varangermyggen, og hvis Nogen vilde offre Vardømyggen et kort Studium, skulde han gjøre interessante Erfaringer — i Retning af Begrebet Skolp.

Saa nødes man til at indhylle sig i Slør og at værge sig mod Sværmen ved alle optænkelige Midler; men det frie Syn paa Naturen er dermed slut, og man gaar omkring i en Anspændthed, som gjør Sjælen for træt til at nyde. Selv godt beskyttet kan man ved at søge et Øjebliks Hvile se sig saa besat af Myg, at man gyser for sin egen Lighed med et Aadsel.

Dette varer til ind i August.

Da siger man Farvel til Midnatsolens røde Strime op over Elven, og man spejder i den friske Morgenstund efter alle Mærker paa en god Dag; thi nu kan man uden Slør betragte Naturen, og uden at blive Mygsluger indaande den herlige Luft.

Ljaaen stryges, Græsset skjæres og Rypen kurrer for sin Mage, der vogter Reden inde i Birkeskoven; træder Nogen Stedet for nær, jager Hannen tvers over Vejen til den modsatte Side for at vildlede Sporet. Op over Fjeldet er hver fremspringende Knaus dækket med Mos og Blomster. Vild Rosmarin skyder ud af Revnerne, og dens hvide Blomsterklaser strømme over af en berusende Krydderduft. Linéen stikker sine smaa blegrøde Kalke op overalt, men alligevel ikke Side om Side med Rosmarinen — den er ligesom for fin til det Naboskab. Paa Sandhaugerne har man en duftende Nellik og i Sænkningen mod Elven en Rigdom af Glemmigej og den dejlige gule Finmarksviol. Overalt Blomster med dybe Farver og i Lynget straalende røde Bær. — Her er det muligt at glemme hele Verden og fornemlig det ubegribelige Faktum, at Ishavet stryger langs med Landet paa den modsatte Side.

Fra Elvenæs fører en smuk Vej ind til Jarfjorden, og her møder man en ny Fjordbund, dog af en helt anden Karakter. Man er med Et hensat i en jordbrugende Egn, hvor Naturen er komplet antifinmarksk. I Jarfjorden bor nemlig en Del Nybyggere fra sydligere Egne, som leve af at dyrke Jorden og som føre et Indlandsliv; det Anstrøg af Fiskeværet, som ellers møder paa hvert beboet Sted, findes derfor ikke her. Landet er lavt og bølgeformet med Frugtbarhedens Fylde til alle Sider. Men den 70de Breddegrad staar ogsaa her over Indgangen, man kan blot ikke se den i de dejlige Sommerdage.

Paa Vejen passerer man i Frastand den russiske Grænsesten. Den er sat ved en truende Fjeldkolos,

og naar man ser forbi den — videre indover mod russisk Lapland, faar man et Indtryk som paa det vidtaabne Hav: man skjelner intet Særeje og synes, at det uvægerligt maa blive Naturkræfternes store Alfarvej.

Men hvad her glider ud i Ødemarkens Fællespræg, samler sig paa et andet Sted i faste, markerede Drag.

Naar man fra Elvenæs vanker opover Elvebakken, hvor Vejen ligger bred midt paa Fjeldsiden, mellem røde Granitblokke og prægtig Birkeskov, og man fra Højden ser hen over Elven, møder fra den modsatte Bred et slaaende Syn. Paa et knudet Næs hæver sig en Kirke i byzantinsk Stil, og dens gyldne Kupler staar som Sole uden Straaler imod Fjeldene. Den flade Grund, som smukt bevokset med Skov breder sig inde bagved, ser man nemlig ikke herfra, en dunkel, øde Fjeldkarm synes at lukke sig om Kirken, og kun paa den ene Side skinner Elveblinket imod. Men ikke Elven, ikke Fjeldene, ikke Noget i Omgivelserne passer sammen med den gyldne Kirke; den er i al sin Stads som en landsat Fremmed, Ingen kjendes ved.

Efterhaanden synker Solen imod Nord; et rødt Skin stryger langs Elven, og fredmild Stilhed hviler over Alt. Da stiger Klokkeklang, først enkelte Toner, saa et Samspil af mange — den fremmede Gjæst taler sit fremmede Tungemaal! Men hvem taler den til? Man ser hverken Baade eller Mennesker; og da den omsider tier og kun Elven fortsætter med sit evindelige Sus, staar Kirken som den Forladte i Ørkenen.

Dette er Boris-Gleb, den russiske Kirke, som er bygget paa den Kvadratverst Land, Norge ved Omtuskning har maattet afstaa til sin mægtige Nabo. Oprindelig stod her et Kapel, som skal være bygget i det sekstende Aarhundrede af en russisk Munk ved Navn Trifan, til Minde om de russiske Helgener Boris og Gleb. Disse var efter Sagnet to Prinser, som for deres Kristentro maatte lide en skrækkelig Død, omtrent 900 Aar efter Kristus.

Der har saaledes været præket Kristendom for de hedenske Lapper af russiske Missionærer, udsendt af de Novgorodske Fyrster, flere Hundrede Aar før af nogen anden Nation i Norden. Men desuagtet fandt de første danske Missionærer i Midten af det syttende og Begyndelsen af det attende Aarhundrede et gjennemført Afguderi imellem Lapperne, og der maatte endnu sættes ind baade Mandsmod, Savn og Lidelse, ja selv Livet, for at klare Troens Sag.

I Skoltebyen.

En By kalder Lapperne baade paa Fjeld og ved Vand det Sted, hvor en to-tre Familjer bo op til hinanden, og hvorved der fremkommer et vist Fællesskab. Skoltebyen bestaar dog af en sytti Individer græskkatholske Lapper, som til forskjellige Tider af Aaret samle sig her omkring Boris-Glebs Kirke. Disse kaldes Skolter. Navnet skal være et Øgenavn, som er tillagt dem paa Grund af en Sygdom i Hovedbunden, egentlig paa Issepunktet, hvorved Haaret gaar bort og det faar Lighed med en Tonsur.

Ikke Enhver har Sygdommen, dog Flere end man kan se, thi en Del gaar om med uldne Huer paa, medens det ellers er deres Skik at færdes barhovedet baade hjemme og ude. De har alligevel et stort Haar, der hos de Unge redes glat ned over Panden og klippes snorlige af. Skolten er stærkt mærket af den russiske Type, men ligner forresten de øvrige Lapper; han er dog i sit Præg nærmere ind paa det Uartikulerede end

de Norske, af hvem han til Trods for sin religiøse Konservatisme dog modtager lidt Kultur.

Han har i sin Kultus saamegen Form, at det nødvendigt maa sløve Aanden; thi en sand Gudhengivenhed støtter sig jo til den mindst mulige Form. Han har blandt Andet streng Faste en Tredjedel af Aaret, og sætter følgelig Halvparten af sin Levekraft til paa Religionen. Om det er heraf han har sin Skoltesyge, der af Mange betragtes som et Tegn paa Racens Undergang, kan ikke bevises; men sikkert er det, at han under Kirkens Scepter endnu er en Livegen, og at det græske Korstegn paa hans Bryst er et aandeligt Stænge.

Da spurgtes det en Dag, at nu var alle Skolterne vendt tilbage fra Sommerfisket, og saaledes Tiden kommen til at aflægge et Besøg i deres By.

Det var en livfuld Søndagmorgen, da Elvebaaden stak ud fra Bredden, og begyndte Farten til Boris-Gleb. Allerede i Frastand bar Vinden det kimende Klokkespil imod Baadene, og som en fjern Blæst hørtes Suset af Skoltefossen, der falder ud lige ved Kirken. Det var en straalende Fart, en Kirkevej som faa i Norden; men gold, — ikke en eneste rettroende Baad paa Elven og paa Kirkestedet, udover Græsvolden — ikke en Skolt! De maatte da alt være i Kirken, og med stemningsfuldt Sind begav man sig derind, — den samlede Menighed bestod af fem Rettroende, tre Mænd, en gammel Kjærring og et Barn.

Da træder Præsten for Alteret i guldbræmmet Messekaabe, og Klokkeren staar parat med de tændte Vokskjærter. Messen begynder, og synges vekselvis af dem Begge. Derefter foretages Vandringen ud og ind fra det Hellige til det Allerhelligste, som aldrig tør betrædes af en Kvindes Fod, med Mindre hun giver fuldt Bevis for at være vantroende; og den hellige Gang fortsættes med brændende Kjærter fra Helgen til Helgen, indtil Hver har modtaget sin skyldige Hyldest — da alsluttes Tjenesten med en Messe.

Under alt dette har de Rettroende uafladeligt nejet, bukket, korset og nedkastet sig, hvilket hos Mændene, hvoraf to var iført Skindpæsk, krævede et Arbejde, der drev Sveden i store Draaber ned over deres Ansigter.

Endelig ringes fra Kirke, og Gudstjenesten er slut.

Af de sytti Individer var altsaa kun fem nærværende ved den første Gudstjeneste! Det blev sagt, at der som oftest sletingen var tilstede, og at Tjenesten ligefuldt gik sin Gang. Kirketjenesten var til for Guds og Kejserens Skyld, ikke for Menighedens. Kirken helliger Gudstanken imellem dem, og de er, om ikke medvirkende, dog altid deltagende i den. De kunne derfor trygt blive hjemme og hænge over Bænkene med sin Saltfisk eller sin The, det med Vorherre besørgede Præsten for dem.

Der var en slaaende og næsten bedrøvelig Uoverensstemmelse mellem den straalende Kuppelkirke og Skolten. Ingen Under, om den syntes ham at indeslutte en saa fornem Gud, at han med større Fortrolighed gaar frem for sin tilrøgede Helgen med Tranlampen foran derhjemme i Krogen. De To er godt kjendte! Den har maaske været nærværende ved hans Fødsel, hans Daab, og hans unge Hustrus Indtrædelse i Gammen. Den har fulgt ham paa Sommerfisket, og skal følge ham indover til de stille Søer for at dele Vinterlivet med ham. Der er kun Et, den ikke har delt, og det er hans flittige Badning. Naar han uforanderligt hver Lørdag eller Søndag efter sit varme Dampbad og sin Afkjøling i Elven træder skinnende ren fremfor den, viser den sig saa gemytlig skidden, at Glorien knapt kan ses. Det varer imidlertid ikke længer end til Mandag, da har de hvad Renlighed angaar ikke mere Noget at lade hinanden høre.

Et Par Dage efter Kirketjenesten tog nu alle de andre religiøse Smaatjenester sin Begyndelse i Menigheden. Den første var Indvielsen af Boligerne, og den

maatte ske paa en Dag; den, hos hvem det blev opsat, følte sig tilsidesat.

Og nu styrter da Præsten afsted med Klokkeren fra et Hus til et andet for at velsigne. Dette sker ved at læse en Messe foran det ufravigelige Helgenbillede i Krogen og siden ved at bestænke Alt, baade Mennesker og Ting, med Vievand; som det Sidste rækkes et Krucifiks omkring til Kys. Imedens foretages naturligvis den sædvanlige Bukken, Korsen og Nejen, og da det græske Korstegn fordrer en stor Gestus — det drages nemlig med to Fingre fra Panden ned til Beltet, og fra den højre Skulder over til den venstre — og dette gjentages uafladeligt af en sammenpakket Menneskehob, afstedkommes der en Uro og en Tummel, som jager enhver Andagt paa Flugten.

Saaledes gik det hele Skoltebyen indover. Men Husene var ikke mange. De Fleste indeholdt to Familjer, idet Rummet er delt midtover af en Skillevæg med aaben Indgang. Tilslut var Præsten hæs som en Ravn, og de sidste Indvielser hørtes som en Rallen, Ordlyd var det ikke mere. Da han var færdig, stod Folket efter i sammenjagede Flokke og saa ud til at have mistet Aanden Allesammen.

Ovenpaa fulgte nu en Indbydelse til The hos en af Skoltebyens Notabiliteter. »Om Nogen vilde tage til Takke hos en Skolt?« Hertil kunde kun svares med Ja og Tak. Lokaliteten var saa som saa. Bordet lidet, Stolene ikke magelige, men benfaste, og Serveringen en Kop The uden Fløde med to Stykker Sukker. Det ene skulde nemlig give Vink om, at der vilde blive frembudt endnu en Kop. Drikker man kun den ene, hvælver man Underkoppen paa Overkoppen og lægger Sukkerstykket derpaa, det er saameget som: Tak for mig!

Under denne Akt pakker der sig saamange Nysgjerrige sammen, som paa nogen Maade kan faa Plads.

Senere foretoges Barnedaab i en anden Gamme.

Dagen forud er Barnet født. Moderen ligger paa Gulvet, hvor der er udbredt en gammel Renfæld. Hun er fuldt paaklædt og har intet Overdække; Barnet er indsvøbt i en afreven Klud og ligger ved hendes Side. Forresten er Rummet fuldt af Unge og Gamle af begge Kjøn.

Og nu træder Præsten op med Klokkeren. Der gjøres Plads midt paa Gulvet til et Bord, og to kvindelige Faddere stille sig frem. Under dette er der fra Elven hentet Vand, og en stor Jerngryde fyldt med det er løftet op paa Bordet. Med Møje faar Præsten sine hellige Vokspraaser gjort fast ved Grydekanten, og naar det er sket, holdes en Messe til Indvielse af Vandet. Da kommer endelig Barnet for en Dag, og uden Omstændigheder tager Præsten det i Nakken og Benene og dypper det tre Gange ned i det iskolde Vand, medens der uafbrudt læses, messes og gives Responsorier. Derpaa leveres Barnet tilbage til Fadderne, og der holdes en Tale til disse, hvorved de neje og bukke, og, hvergang Djævelens Navn nævnes, spytte ned for sig med stor Afsky.

Nu fremtages Glasset med den hellige Olie, og det nøgne Barn, som er violet af Kulde, besmøres hermed paa Pande, Næse og Mund, paa Brystet og under Fødderne, saa det glinser i Skinnet af Lysene. Tilslut faar det en liden Messinghelgen paa Brystet, overgives igjen til Moderen — og der er *en* Rettroende til i Skoltebyen. Det er ikke meget, men i et Folk, hvor de sidste ti Aar har givet en Livsovervægt af seks Individer — er det Noget.

Samtidigt er der dog adskillige Gamle, som have henlagt sig foran Tærskelen til Dødens Dør, og gaar det efter deres Ønske, vil denne Formerelse af Folkemængden hurtig blive overstegen af Dødens Register.

En af disse *Henlagte* var en gammel Kvinde — hendes Mærke var Hundrede Aar, hendes Levealder to-

ogsytti. Hun laa i en Krog, som om hun var kastet tilside for at give Plads.

Da Fremmede tren ind i Gammen, rejste hun sig lidt og bød Haanden til Goddag. Det var en vandkold Knokkel, og det Samme var hele Skikkelsen. Man fristedes til at spørge, om Sygdom eller Sorg havde afgnavet hver Trevl af Livets Klædning.

»Sygdom? Aanej. Sorg? Mennesket kunde ikke sørge nok over sin Synd. Derfor drak hun hellerikke The — — nej, ikke mere The.«

Hun var i Skikkelse og Væsen den skjælvende Elendighed; men Tilbudet om en Kop The viste hun fra sig. Det var hendes sidste og eneste Nydelse her i Livet, og hun tog det fra sine hentørrede Læber og gav det til Gud, eller rettere til Kirken. Hun kunde ikke kjøbe en ægte Perle og nedlægge ved Alteret, hun bød sin Kop The.

Hun havde været af de Grebne i Kirken, og havde flere Gange taget den saakaldte Fornyelsens Daab i Elven. En slig Daab foregaar i Midten af Januar, og forberedes ved at der hugges et Hul i Isen, omtrent fire Alen i Kvadrat. Fra Kirken gaar da Folket ned paa Elven til Hullet, hvor de, som agte at blive døbte, kaste af sig et Dække, og med eller uden Linned springer i Vaagen. Der er bunden et langt Haandklæde om Livet paa dem, som holdes fast af de Nærstaaende, for at hindre, at de ikke forsvinde under Isen, og hvorved, efter at de har dykket tre Gange, de da drages op igen. Naar Daaben er endt, skynde de sig hjem til sine Boliger, og betragtes af de Andre med Respekt. Men forresten tager Enhver sin Salighedsindtægt deraf; thi det er jo ikke for den Enkelte det gjøres, det er for Kirken — En for Alle, og Alle for En!

Det var en Skjæbne, at hun var kommen til det samme Hus for at dø, hvor hun som ung Pige var bleven hentet af sin Brudgom.

Dengang maatte hun efter Skikken flygte hen i en Krog, og med glad Hjerte hyle og græde til Bevis for hvor nødigt hun forlod sit Barndomshjem. Og uagtet hun mer end gjerne fulgte ham til Kirken, maatte hun dog gjøre en vild Modstand, og lade sig tage med Magt. Nu laa hun i samme Krog med en virkelig, tærende Smerte i Sjælen og længtede efter en anden Brudgom, og det syntes, som det nu var ham, der gjorde sig kostbar; thi han gjorde vist samtidigt sin Opvartning hos Andre, hvor han ikke var nær saa kjærkommen som her.

Hun mindedes ogsaa, at hun ved Udgangen af Fædrehjemmet havde medtaget Brød og Salt til sit nye Bo, saa hun aldrig skulde lide Nød; men Nød havde hun lidt alligevel. Og dog var hun glad ved at mindes hin Tid, og hun glemte aldrig den Stund, da hun som Brud blev pakket ned i Pulken, hvor Brudgommen sprang op bagpaa for at kjøre hende hjem til sit. Først gik det stilt og ligesom nødtvungent bort over Vejen; men saa slap han Renen løs, og i vildeste Sprang bar det ind over Tundraen, ret som om de rømte, og hun hverken hørte eller saa, før hun var, hvor hun skulde være. — Kom nu bare Renen for Døren igjen, da skulde hun vel fare med over Stok og Sten — og uden Ynk!

Og Renen kom efter kort Tid; men den havde ikke langt at kjøre. Paa en Græsvold tæt ved Kirken blev hun mellem et Par sammenslaaede Brædder nedlagt i sin Grav, og den var hverken dyb eller bred. Ovenpaa blev der lagt et Dække, der lignede en omvendt Pulk eller et Kistelaag; det skete vist fordi der laa en saadan gammel Figur og slængte ved en Side, og som herved kom til Nytte. Ellers staar der ogsaa Trækors paa Gravene den græske Form, og den er meget smuk.

Før i Tiden begravedes paa en lidt anden Maade. Der var en Ø i Bunden af Varangerfjorden, som Fin-

lapperne havde deres Madboder byggede paa, og hvor de uden videre Ceremoni puttede deres Døde ned i Jorden. Det blev da strengt forbudt og ophørte efterhaanden. Men Skoltelapperne har havt sin løse Begravelsesmaade meget nærmere ind imod Nutiden. Der berettedes om en Mand, som endnu kraftig gik omkring mellem Skolterne, at da hans Mor følte Døden nærme sig, klædte hun sig selv i sin Ligdragt, lagde sig tilrette i *Dødens Pulk*, og bød Sønnen kjøre hende ind til Gravøen, som laa i Vandene overfor Klosterelven. Han gjorde som hun bød; da han ankom til Stedet, var hun død, — og da han vendte hjem, var hun begraven.

Der hersker forøvrigt et sædeligt Liv imellem Skolterne. Hændes det en sjelden Gang, at der befinder sig en Tyv imellem dem, tvinge de ham til at bringe det Stjaalne tilbage og at bede om Forladelse. Brændevin er deres værste Fristelse, ved den bliver de rasende, ellers er de gode, venlige Mennesker. Fattige er de næsten Alle, og nødlidende Mange. Naar Vinteren kommer, tyr de til sin Præst, som til en Fader. Først tiggende om Sukker og The — deres største Nydelse; men siden, naar det gjælder Livet, med Bønner saa nøjsomme, at Dyret ikke kunde hjælpe sig med Ringere.

Og Præsten?

Manden i den ensomme Afkrog med sin fattige Løn til det store Forbrug, en sandfærdig Fader for den Hjord han er sat til at vogte! Der er mellem ham og den straalende Kirke ikke nogen Lighed. Den klæder ham stadselig paa saalænge den benytter ham, ligesom andre Fornemheder gjør med sine Tjenere, bagefter er den yderste Nøjsomhed hans Lod. — Uafladelig ringes til Kirke — ingen Menighed, kun Præsten i Guldbrokades Messekaabe syngende foran Boris og Glebs gloriesmykkede Billeder, og Klokkeren med sit vemodige Responsorium. Det er det Stykke russisk Kirkehistorie man for Tiden kan læse her.

Den oprindelige Kirke ved Boris-Gleb var ikke større end en Gamme, og staar endnu ved Siden af den nye Kirkebygning som et slaaende Bevis for andre Tiders Skik. Ti Mennesker kunde maaske krybe ind i den og faa Plads, men hvad gjorde man da med det Allerhelligste og Højalteret? Sikkerlig har man maattet hjælpe sig i Kirken som i Theatret, ved at benytte samme Rum og kun melde Changementet ved en ny Benævnelse.

Et mærkeligt Syn er det at se disse to Billeder, Elvenæs og Boris-Gleb, stillet mod hinanden; og ligesaa interessant er det at se de to Grænsevogtere, Lensmanden og Præsten. Den Første mærket med alt det, hans Nation har af Lyst og Frejdigt, den Sidste med Slaviskhedens kuende Drag. Begge lige i Gjæstfrihed og Velgjørenhed, men absolut forskjellige i Maaden.

Naar Fremmede tage Plads ved Præstens veldækkede Bord, bliver han selv staaende som deres Tjener, ikke af Ydmyghed, men for at antyde: jeg med hele mit Hus staar til Din Raadighed, — naar Lensmanden sætter sig i Højsædet af sit og byder Gjæsterne tage Plads ved sin Side, mener han akkurat det Samme. Gjæstfriheden er hos Begge en Poesiens Blomst, der knuppes uafladelig saavel i Præstens tarvelige Stue som i Lensmandens lyse Bolig; og Mangfoldige paa begge Sider ere glædede og opretholdte derved.

Men af Grænseblanding og Nationaludviskning findes til Trods for den megen Samfærdsel ikke Spor; det beviser til hvilken Grad Kirken skiller og vogter.

Lige ved Boris-Gleb er den omtalte Skoltefos, ikke mer end tyve Fod høj men saa brat i Faldet, at Hvirvlen straks ophører. Naar derimod Floden driver Bølgerne ind fra Fjorden, saa de mødes med Fossen, rejser sig en voldsom Brydning, og da skal man være var; thi Baaden faar sig let en Svingom med de stride Strømme, som ikke kommer hverken den eller dens Passagerer til Gode.

Fra Fossen gaar Vejen langs Elven med russisk Grænse paa den ene Side og norsk paa den anden, gjennem farlige Stryg, som Baaden maa bæres forbi, og over stille Søer med den skjønneste Vegetation. Denne Elvebane fører omsider ind i hin Del af russisk Besiddelse, som fordum kaldtes: »de tusinde Sjøars Land«. Den største af dem, Enarsøen, er egentlig det Bassin, som udgyder sin mægtige Vandflom i Pasvigelven, og som ved Skoltebyen danner det lodrette Fald.

Der er i en saadan udover stupende Vandmasse en frygtelig Kraft, og det synes umuligt, at noget Menneske skulde vove sig saa nær, at Styrtningen drog ham med sig, men det er sket. Et lidet Stykke ovenfor Faldet glider nemlig Vandmassen saa stille fremad, at Intet i Verden kan synes mere ulig Vold og Undergang end det; og dog er Baad og Mand her allerede indviet til Døden. Et Sagn fra fordums Tid om denne Fos gjemmer Skoltelapperne endnu paa, som paa et gammelt Familjestykke. —

Det var dengang Kvænerne, som af de russiske Lapper kaldes *Tschuder*, udgjorde det nordlige Ruslands ældste Befolkning. De var vel af samme Oprindelse som Lapperne, men de vare vilde og stridbare, medens disse levede sorgløse som Børn, og gav Alt for at have Fred. Den eneste Fiende de vovede sig i Kast med var Ulven; men for enhver Anden flygtede de til de endeløse Skov- og Fjeldørkener, og overlod sin surt erhvervede Ejendom til Røverne. Naturligvis undlod disse ikke at drage sig deres Rædsel til Fordel, og saaledes er endnu Navnet Tschude for dem det samme som en Fiende.

Da spurgtes det engang, at Tschuderne drog mandstærke hidover fra Kvænland, men da de var ukjendte med Vejen til »Fossen«, som i de Tider Boris-Gleb blev kaldt, tilbød en Mand ved Navn Laurikasj sig til at være deres Vejviser. Ned ad Pasvigelven førte han dem nu med megen Kyndighed, og det var ikke let,

thi der var et stort Følge, og Baadene vare fastbundne til hinanden for at Ingen skulde gaa tabt. Tschuderhøvdingen sad selv i den bageste Baad, for at have Opsyn med Toget.

Da de nu nærmede sig Fossen, hørtes fra Stupet et forfærdeligt Drøn, og de spurgte Føreren hvad det kunde være. Laurikasj svarede, at det var den Larm, som opstod, hvergang Søvand og Ferskvand mødtes. Men da de ikke var kjendte med Havet, vilde han raade dem til at lægge sig fladt ned i Baadene med tildækkede Øjne; thi det kunde blive stor Skade for Synet at se derpaa.

Da lagde de sig Alle med Ansigtet mod Bunden, og nu gled hele Baadrækken jevnt og lynsnart hen imod Faldet. Men Laurikasj kjendte det rette Øjeblik, og sprang iland paa en Sten, just som den forreste Baad gik udover Stupet. Da forstod Høvdingen, at de var forraadte, og kastede i Raseri sit Spyd efter ham.

Laurakasj skyndte sig nu ned til Skoltebyen, hvor han traf Skolterne ifærd med at spille Bold paa Græsmarken. De kjendte ham ikke og anfaldt ham som en Fiende, men han viste dem koldsindigt hen til Elven, og fortalte dem hvad der var sket. Da de kom derhen, saa de med Rædsel alle Tschudernes døde og halvdøde Kroppe drive om mellem Vragstumper af Baadene. Derefter hædredes Laurikasj højt, og boede sin Levetid iblandt dem.

Bagefter fandtes paa et Skjær ude i Fjorden den højre Arm af en Mand, hvor Haanden endnu omfattede Heftet af et stort Sværd. Skjæret ligger en Mils Vej fra Elvemundingen og kaldes endnu Sværdskjæret. Ligesaa fandtes et halvt Hundrede uldne Votter — Vanter — landede op i en Bugt længere ude, som derefter bærer Navnet: Vottebugten. Selv de sønderbrudte Lemmer drev med Strømmen og kastedes omsider ind paa en stenet Strand, der døbtes »Svenskestenene«, hvilket

beviser, at de allerede dengang ansaa Kvænerne for Svenske.

En Nutidsbegivenhed løfter et lignende Billede over Fossen — ikke saa stort, men mere sørgeligt. Det var to Rejsende, som for faa Aar siden drog nedover Pasvigelven fra Finland til Boris-Gleb. Elven var fuld, og Flommen dækkede flere Stenmærker, hvilket gjorde Skydsen usikker. Der befandt sig to Mand i hver Baad, og Baadene fulgte et Stykke efter hinanden. Da fik den Forreste en Drejning, og i samme Sekund kastede Passageren og Skydsgutten sig ud i Vandet, og fik Hold ved en Sten, som de efter nogen Kamp med Strømmen baksede sig op paa. Den anden Baad strøg ind i samme Grundhvirvel, men greb fejl af Øjeblikket, — tog ikke det første men det andet, og med de dødblege Ansigter vendt mod Kammeraterne, strøg de ud over Fossen i det kogende Dyb.

Gud véd, hvem der var mest at beklage, enten de, som aldrig fik dette Syn fra sine Øjne, eller de, som drak Døden i et eneste Slug af den rasende Vandflom?

Der er imidlertid en Kraft, som kan lægge Baand paa den, og det er Vinteren. Her er fuldt otte Maaneders streng Indlandsvinter med 30—35 Grader R., og i de to af dem ingen Dag. Lykkeligvis kan det lille Hjerteslag i et skrøbeligt Legeme holde Stand, hvor selv den Alt ødelæggende Naturkraft maa vige. Skoltefossen, som har saa stort et Dyb under sig, at den paa en Maade skjuler sit eget Sprang, fryser bogstavelig i Faldet. Og nu skyder Elven paa saalænge den kan; det ene Lag fryser over det andet, til omsider der staar rejst et Isbjerg, som dækker hele Elvegabet, og da har den i sin Utæmmelighed rejst en Mur for sig selv, som den ligger lænket bagved.

Dette sker ikke hver Vinter, men det sker, og da funkler Bjerget i Nordlysskinnet ved Nat og Maaneskinnet ved Dag med en Pragt, der visselig ikke skaffer samme Glæde som Boris-Glebs forgyldte Kirke i den

varme Morgensol, men til Gjengjæld er meget mere imponerende.

Ved Elvenæs er Landskabet ogsaa forandret; thi Sneen fylder alle Sænkninger og Huller, og højner sig favntyk over den frosne Elv. Stedet ligger ikke længer paa et Næs men paa et udstrakt Snebjerg, og Fjorden, som før gav saa stor Plads ved sine ubestemte Grænser, bærer nu sit Isgulv mellem trange Fjeldvægge.

Livsvirket er dog ikke bunden for det. I lange Rejder flyr Renen frem med belastede Slæder over Isen, og Pulken svinger den samme Vej fra Grande til Grande. Og naar Julen kommer, skulde Nordlyset — hvis det ikke fløj altfor letsindigt omkring — kunne fortælle en Saga om Elvenæs: at Juletræet med sine mangefarvede Lys staar midt i et festligt Rum, at hvidklædte unge Piger og Børn gaar syngende omkring det — og at det Mærkelige viser sig, at en Russepræst med sit brede Lappefysiognomi følger Kredsgangen Haand i Haand med de Andre — selv et stort hoppende og leende Barn.

Imens forsøger nu Ulven, om den ikke ogsaa kunde faa sig en Julenadver, men Alt er saa vel stængt, at den faar ikke Andet end Lugten af det levende Liv indenfor. Saa lister den snusende fra Fjøs til Fjøs, og blir tilslut saa rasende af Sult, at den stryger tilskovs og hyler sit vilde Hungerskrig ud i Julenatten.

Men den kan alligevel takke Julenatten for at den beholder sin Pels; det havde ellers ikke manglet paa en Kugle til Afsked. Stakkels Ulv! Naturen har givet den en rasende Hunger, og Kulturen ikke et Haarsbred af Ret til Mættelse.

Paa det Sted, hvor Klosterfjorden deler sig og sender det ene Løb ind til Elvenæs, medens det Andet danner Langfjorden, ligger Sydvarangers Kirke. Stedet kaldes *Kirkenæs*.

Det er en stor Fladestrækning med en Del Sand og Myrgrund, og med Græsmarker og skjøn Birkeskov til alle Sider; man kan ikke se et mere indbydende Bosted. Her er saa frit, saa aabent, og Fjeldene trække sig ligesom tilbage, for at give Plads, men her er alligevel ikke Mange, som indtage den. Foruden Kirken og en fem, seks Bygninger, ser man kun aabne Tomter gabe frem overalt.

Det kaster Ugjæstfrihedens Kulde over Naturen, og først ved et nærmere Syn, skjønner man, at Naturen netop med stor Gjæstfrihed indbyder Enhver.

Hvorfor er der Ingen, som vil gribe Tilbudet? Skal enhver Higen og Tragten i disse Egne da vende sig mod Havet, fordi det selv besørger sin egen Tilberedelse, sin Udsæd og sin Afgrøde? Noget af Skylden helder sikkert til denne Side — den Plougfure Baadkjølen skjærer er lettere draget end den, som skal bane sig Vej gjennem Smaasten og Myr; men Hovedaarsagen er dog en anden. Over den henrivende Kirkevej og den skovrige Strand staar som et memento: Finmarken 70° N. B.

Fra den Paaskrift udgaar Betænkelighederne, som standser Nybyggeren, saavel her som andre Steder, og han rejser hellere til Amerika.

I Kirken prækes afvekslende Finsk, Kvænsk og Norsk for den vidtspredte Menighed paa Fjeldet, ved Elvebredden og i Fjordene. Som Annekskirke til Sydvarangers Sogn hører St. Jakobs Kirke ved Jakobselvens Udløb i Havet. Denne Elv danner den yderste Grænse mellem Norge og Rusland, og har mest en fluktuerende Menighed af Fiskere.

Præsten her er altsaa den tredie Grænsevogter, man støder paa i Sydvaranger, og hans Post er ikke den letteste. Ofte maa han vandre flere Mil paa uvejsomt Fjeld for at komme til en Døende; og til Jakobskirken, som ligger paa den yderste Spidse af det nordøstlige Norge med Ishavet lige imod sig, kan han i haardt

Søvejr ikke komme hverken frem eller tilbage paa anden Maade.'

Et eneste Syn paa Manden viste ham ogsaa som den han var: ikke paa sin Vagt saa enslig stillet som Russepræsten, men meget mere udsat, frembar han en stærk, indesluttet Karakter, medens Hin alene præsenterede sit Racemærke. Hver stod ved sin Kirke. Russen ved den gyldne Kuppelkirke i Skoltebyen, Nordmanden ved sin lille alvorlige Kirke ude i Havstokken — med Glans for Magten, med Gud for Retten!

Præsten var en Ven af Naturen! han samlede dens Mærkværdigheder, og syslede kjærligt dermed, og det skulde man ikke se paa ham; thi der var noget Haardt i hans Ansigt — det var som Isfurer drog sig hen gjennem hvert Træk. Sligt viser sig ofte ved en for tidlig Stans i Livsudviklingen. Topspiren hugges af Træet for at gjøre det lavtvoksende, det kan ogsaa derved udvikle mere Kraft, men Skjønhedsvæksten, den høje Krone faar det ikke. Imidlertid er det den Vækst Finmarken giver sine indforskrevne Børn. Som før bemærket, gaar der ikke stort mere end en fem, seks Aar, før Finmarksnaturen indskriver sit Mærke — og Knudevæksten begynder.

Her som der er det den Rodvoksne, som kan staa imod. Det er ikke ham, som bær Isfuren eller Polarstormen, eller den blegsotige Kind efter Mørketiden.

Her gik en ensom Svane om paa Marken. Hvorfor gik den underlige Fugl der paa en Maade, som om den holdt sig fremmed overfor Alle? Hvorfor slog den ikke sit store Vingefang ud og tog Flugten, eller gik tilsøs?

Den kunde ikke nogen af Delene. Alle Svingfjerene var borte, og Svømmehinden var frossen væk i den strenge Vinterkulde. Efter det var den bleven ondskabsfuld, og gik nu forladt og forhadt af Alle.

Den var som Unge bleven tæmmet og fostret paa Elvenæs, hvor den elskede sin Herre, medens den hadede

Kvinder og Børn, naturligvis fordi de drillede og plagede den. Naar Lensmanden rejste bort, sad den sørgende paa Stranden, og naar han kom tilbage, smøg den sig ind til ham som en liden Fugleunge. Da skjænkede han den bort; men hos sin nye Herre var den rent umedgjørlig. Den tog fat i Smaabørnene og ruskede dem, efter at den naturligvis havde lidt Ondt af deres Forfølgelser, og den trak uden videre afsted med dem hen til Husdøren, hvor den gjorde et saadant Anskrig, at Voksne maatte komme til; og holdt nu en Anklageret over Synderen, som den tydeliggjorde ved fornyede Ruskninger. Det var som den krævede enten Død eller Fred.

Da den ved Kirkemødet blev vår sin forrige Herre, styrtede den skrigende imod ham, rækkede Halsen op over hans Bryst, og gav ved lange Trompetstød sin Glæde tilkjende. Men da det var gjort, istemte den en anden Tone — arrige, skjærende Skrig, hvori den anklagede sine Fiender. Han strøg den kjærligt nedover Halsen, og søgte at dæmpe dens Vrede, det kunde ikke nytte: før hele Klagemaalet var udtømt gav den sig ikke. Efter det sank Tonen, det var som den i sit lange Luftrør søgte efter Steder, hvor Lyden blødgjordes; og nu blæste den bogstavelig et Klagestykke paa det haarde Instrument. Dens tørre, ondskabsfulde Øjne fik noget Kjælent i Blikket, som naar en And lægger Hovedet paa Siden og blinker mod Solen, og den smøg paany ind til sin gamle Herre — klynkende og pylrende, som om den bad for sig.

Men der blev sagt Farvel til Alle og til Svanen med. Da stod den ganske stille og saa efter de Bortdragende; og idet de nærmede sig en Omdrejning af Fjeldet, sendte den sit sidste Farvel i et langt Skrig. Men den blev hvor den var — den forstod sin Skjæbne.

Thi et Dyr har ogsaa en Skjæbne, og Svanens var meget tung. Dens Naturbestemmelse var at færdes paa Havets og Luftens frie Baner, men her stod den lænket

til en fiendtlig Grund, og kunde Intet gjøre til sin Redning. En Slags Forløsning fik den, idet den atter som en Foræring overgik til den franske Polarekspedition. Men i Fængsel bliver den dog sin Levetid ud. —

Inden man forlader Sydvaranger, omsejler man endnu et Næs. Det er lavt, men springer brat frem i Fjorden og bærer tydelige Mærker af at kjæmpe haardt med Havet, hvilket man finder uforstaaeligt, naar man tager alle Omgivelser i Betragtning. Men naar Strømmen løber ud i Fjorden, og den stigende Flod løber ind, mødes de her, og rejser sig bogstavelig som stejlende Heste imod hinanden. Da staar Næsset midt i Oversuset af de fraadende Vande, og gjør maaske netop ved sin Lavhed den djærve Modstand.

Dette Næs blev af Finnerne i gammel Tid anset som et ondt Sted, hvor der husede et Trold, og Ingen vovede sig i Baad udenom det. Saa fandt de paa at lægge en Vej tversover Næsset, og at trække sine Baade ned til Vandet paa den modsatte Side. Det voldte dem dog stort Besvær og megen Tidsspilde; men det maatte saa være, og Aarhundreder gav Skikken Hævd.

Da tren op en kristen Mand, en Missionær, og prækede imod den dumme Overtro; men før han Gjerning havde givet Bevis for sin Tale, troede de ham ikke. Han begav sig da i Baad forbi Næsset, og tog Ophold i en liden Vik paa dets søndre Side. Her opholdt han sig i flere Uger, og færdedes uafladeligt omkring paa Søen ved Næsset — vel vogtende sig for at komme imellem den udløbende Strøm og den indløbende Flod. Det gav Tillid. Siden den Tid gaar Sejladsen uhindret forbi; men Kampen mellem de to Strømme som mødes, og hvoraf Ingen vil give Vige, ophører naturligvis aldrig. Det véd ogsaa Næsset Besked om! Vandet kan slikke om Dvergkjæmpen saa blideligt som det vil, Stridsmærkerne paa hans furede Pande udviskes ikke.

Maatte hvert Næs, hver Odde og hver Strand i Sydvaranger staa ligesaa urokkeligt under Tidens og Forholdenes Paadrev! Da kan de gjerne give tabt i Højmaalet, naar det, som drages derfra, forøger Styrken i Karakteren.

TANEN.

For en rygende Storm satte Skibet om Svartnæsodden, og Østhavet tog imod det med sine vældige Søer. Det var baade godt og ondt, at have Kysten paa den ene Side, medens Havet stod saa vildt imod fra den anden; thi et ufrivilligt Møde med Klipperne maatte blive endnu farligere end at tumles om af Bølgerne; men Kysten gav tillige et vist Læ, foruden at den gav Pusterum ved de enkelte Stationer.

Der var ombord et ungt Finnepar, som Dagen før var bleven viet. Manden var noget over tyve Aar, Konen var knap sytten. Hun saa ret godt ud i sin fattige Klædning, han var liden, krumbenet og hæslig. De trak sig tilbage for at nyde sin første Hvedebrødsdag i Fred, hvilket bestod i at sove. Tæt trykket op til hinanden sad de støttet af noget Pakgods og sov. De havde kastet et Klæde over Ansigtet, for som Børn at være »borte«; Vinden var ogsaa straks parat til at lege med, og man saa dem da Næse mod Næse at hengive sig til Søvnens Sorgløshed. Da de vaagnede, var det to Forelskede, som beundrede hinanden, og som glemte Alt omkring sig.

Man spurgte Eros, om han saalidet agtede det Udvortes paa sin Herskervej. Svaret laa aabent: Det

Grimme kan blive elsket ligesaa varmt og hensynsløst som det Skjønne; og den Aversion man kan føle ved at se Kjærlighedsgløden i et hæsligt Ansigt er ikke mere berettiget end den man har for en Ret Mad, som vækker Andres Appetit.

Parret stod færdig til at gaa iland. Nygifte vinder altid Interesse, selv om det som her kun var to fattige Børn, der Haand i Haand syntes at skulle gaa Livets Tiggergang med hinanden. Man spurgte dem lidt ud. Manden vilde lade sig leje til Fisket — Konen vilde fiske hjemme i Viken. Hvilken af de smaa Gammer hist paa Land de skulde bo i? Ikke i Nogen af dem. Leende til hinanden steg de i Baaden, og en Stund efter saa man dem vanke Haand i Haand op over Bakken. Der satte de sig under Hvælvet af en fremspringende Sten, og det blev kanske de Nygiftes første Bolig. Men de havde jo Lykken til Medlogerende, og Naturen var en flot Vært, som gav god Henstand. Paa den Maade kunde leves godt — om ikke længe!

En Storm, som stiger fra Nat til Morgen, falder gjerne af imod Aftenen, det gjorde ogsaa denne. Kun enkelte Vindflager strøg formørkende hen over Havet og blev borte i Fjernet, medens det klarede op langs Kysten, og Luften højnede sig. Og nu laa Tanafjorden ret for med Tanahornet, som den mægtige Portsøjle ved Indgangen. Dette er Finmarkens fantasirigeste Egn. Men Fantasi kan kun tale til Fantasi, og derfor er det ikke givet, at Alle faar lige Meget at vinde.

Efter at have passeret Tanahornet, som man har til Venstre for Indsejlingen, hæver sig paa samme Side en Kjæde af Fjeldgrupper — tre og fire i Følge med Lavninger imellem. De ere ikke af nogen mærkelig Højde, og jevner sig paa Toppen til store Fladestrækninger, hvor man ser Renmossen kaste sit hvidgraa Skjær imod Luften. Selve Fjeldsubstansen er en metalholdig brun og lergul Skifersten, som viser sig løs i Lagene, og

danner mangfoldige Furer og Udbrist paa de bratte Sider tilligemed en uafbrudt Farveskiftning.

Man bliver forunderlig vår. Her er noget i Fjord og Fjeld, som fortæller en Historie, der aldrig er nedskreven med Ord — Historien om det gamle Kongedømme Finmørk.

Solen staar nu stik i Nord som en rød Ildkugle og ser lige ind gjennem Fjorden, og uagtet den ingen Straaler kaster fra sig, farves dog hele Fjeldet i Gjenskinnet. Dybe Skygger lægger sig over alle Sydens Drag, og i den dæmpede Solrødme aabenbarer Norden sin ubekjendte Skjønhed. Mærkelige Lysbrydninger lægger Farve til Farve, og skaber Former, som aldrig Dagen har set, — det er som hemmelighedsfulde Runer træde frem af Stenlagene. Da med en Gang, har man et Ansigt lige mod sig!

Det er en ung Fin. Skjægget staar i et tæt Krus om Hagen, og Haaret falder ham ned over Panden. Han bær den høje firkantede Finhue paa Hovedet og har et dristigt Opsyn. Et Stykke længere borte træder et helt Optog af Finner pludseligt ud fra en Dybning. Pæsken, Komagerne og det hele Finneudstyr følger med, men der er alligevel noget Rigt og Stadseligt over dem. Man synes, at saaledes maa engang Finnen have set ud, da han endnu var Ejendomsfolket i sit Land. Spøger her da? Eller er det kun Midnatsolen, der viser Billederne af hans døde Saga — den er jo den Eneste, som kan huske

Finkongen.

I fordums Tider var Finmørk et Kongerige, ligesaa stærkt som de andre Kongeriger i Norden. Mellem Makur og Tanahornet ved Tanafjordens Aabning rækker

en spids Landtunge ud i Havet, den hedder Kjølnæs. Her stod engang Finkongens Slot, og i det sad paa Højsædet de trende Konger efter Rad: Fengil, Motle og Snerr.

Rundtom paa Højfjeldene var rejst Gudebilleder af Sten, hvilke Naturen selv gav den mærkelige Form, der gjorde dem hellige for Folket. Ved disse Sten offredes Vildrenen, og deres Døde begravedes rundtomkring den, dog kun de, der havde udmærket sig som gode Skytter; thi Søfinnen var altid holdt af ringere Art, og han fik selv sørge for sine Døde. Elvefinnen viklede dem i Næver og satte dem ind i Uren eller under en Stenrøs i Bakken, — men paa Offerbjerget var Dødens Højsæde. Hellerikke turde nogen Kvinde betræde det, det havde Ondt til Følge baade for hende og Andre.

Trolddom udøvede de med stor Færdighed, og paa deres Runebom fandtes et Billedtegn for hvert Kunststykke den kunde gjøre. De forstod at give ondt Vejr og godt Vejr, paaføre Sygdomme og forjage dem, indgyde Kjærlighed og Had, forudsige Liv og Død. Finkongernes Trolddomsry var saa stort, at selv Kongen af Halogaland skikkede sin Datter til Finkongen paa Kjølnæs for at lære Trolddom.

Af denne Kongsgaard er hvert Spor udslettet. Det er Aarhundreder siden, at en dyb Murbrønd endnu gav Vink om svunden Storhed; men dens aabne Mund har Tiden stoppet, og nu tier hele Grunden. — Havde i hine Tider Runebommen varslet, at en Kvinde skulde volde Slottets og Rigets Fald?

En gammel Vise om Finkongen siger: »Kongen havde Datter ene — fager som en Sol,« — hun blev hemmelig elsket af en Mand »Røsten Bendixon« hed han, og ligesaa hemmeligt blev han elsket af hende igjen.

Da var det »han blinde Molvigson« taler til Røsten Bendixon og siger: »Du sover saalænge i Møsalen, at det vil koste Dig Dit Liv.«

Men Røsten Bendixon haaner blinde Molvigson, og da gaar denne frem for Kongen og anklager ham. Finkongen lader fange den dristige Svend — og straks hans Hoved afslaa.

Men ti Aar derefter lander Broder til Røsten Bendixon ved Kjølnæs Slot for at hævne hans Død. Finkongen gaar ham tilmøde med smigrende Tale, og byder *tolv Tønder af det røde Guld* for at slippe; og han føjer til: »Vil Du mere for mig have, saa falder jeg sjelv tilfode.«

Men ingen Bod forslaar. Naar Finkongens Borg er jevnet med Jorden, og alt hans Eje, samt Liv og Levende er lagt øde, da først er Bod givet for Røsten Bendixons Død. Saa sættes Ild paa Kjølnæs Slot, og den, som ikke følger Vildrenens Spor paa Fjeldet, blander Støv med Aske paa Kongsgaardens Grund.

Fra hin Tid herskede ingen tronsat Konge mere i Finmarken, som jevnbyrdig Nabo til Novgorods Fyrster og Halogalands Drot. Siden skattede han til dem og levede paa Naadens Kaar. Men en Overhøjhed paa Naade er en Mand paa Lægd. Da skiltes Folket og levede som en tredelt Forgrening fra samme Rod. En skjød ind over Vidderne paa Højfjeldet og fulgte Vildrenens Baner, en Anden tog det dyrkbare Land langs med Elvene, og en Tredje fulgte Strandbredden fra Havet ind i de fiskerige Fjorde. Herefter fik hver Gren sit Særkjende, men ens blev Stammærket for dem Alle.

Fra nu af oprandt den svære Tid, da Nordens trende Fyrster stred om Ejendomsretten til Finmarkens Folk, — ikke for derved at give dem Faderstøtte og Moderomhu, men kun for at afpresse dem Skat, og udvide sin Landegrænse. Da hærjede Skatkræverne imellem dem, og Finnen lærte sig til Snuhed og List. Naar de ublu Gjæster vankede vildfarne om paa Fjeldet, ledte han dem ud over Stupet, medens han reddede sig selv. Og i Fjordene knuste og brændte han sine Baade, saa der blev ikke Udvej for Skyds paa noget Sted.

I al den Tid kjendte Finnen sig hjemløs i eget Land, og den Frihed, han ejede, var Fuglens under Himlen og Fiskens i Havet — hver Skytte, som sigtede, kunde ramme den Første, hver Angel paa Linen kunde fange den Sidste!

Senere skiltes de endnu ved en større Tredeling. Rusland, Sverig og Norge fik hver sin Part, og hver Part fik sit Landemærke — da var Kongeriget Finmørk en Saga.

Andre Fjelde fremgaar efterhaanden i sluttet Række. Om dem fortæller Midnatsolen Intet, uden hvad Lys fra Nord og Skygge fra Syd kan sige, og den gamle Gjentagelse om Alvor og Smil, som saa mærkeligt omskifter Naturens Aasyn.

Man undres paa, at saamange trætte Mennesker efter Kampen med Havet ikke har søgt Hvile, men gaar endnu aarvaagne omkring paa Skibets Dæk. Mon de Allesammen har været med at læse Finmørks Kongesaga paa den brogede Fjeldvæg — belyst af Midnatsolen? Der er ikke Mange, som ser ud til at være bleven indviede i Naturaandernes Hemmeligheder.

Ved Ankomsten til Vagge, Stoppestedet for Dampskibene, ser man op imod den brede Tanadal, hvor Elven suser over i Fjorden. Efter den stemningsfulde Midnatstund i Finkongens Selskab, imødesér man dette Land med spændt Forventning. Thi hvad end den Drømmer *Midnatsolen* kan have sagt, som Dagsolen benægter, Et er vist: at hele Naturens Aasyn og Sprog her er Finsk, og betagen af det Ejendommelige, tier man stille; thi man kan beundre det men ikke samtale med det.

Da lægger to flagsmykkede Elvebaade ind til Dampskibet, en stadselig pyntet Fin fra hver Baad springe paa Dækket, to Andre holde sig parat dernede. Det

er et Festtog, som skal bringe velkomne Rejsende ind i Tanen.

Da Skibet har udrettet sit Ærinde, vender det Stavnen igjen mod det aabne Hav, og glider stolt paa Frihedens Bane som en Ungdom forbi de gamle Fjelde.

Og nu lægges ud til Elvefarten, skjønt der endnu er en Mil tilbage af Fjorden, før den egentlige Elv begynder. Ude i Havskjellet stikker smaa Sandhøje op, hvorpaa Sælhunde ligge og sole sig med sine Unger, og ser forunderlig menneskelige ud i Frastanden. Nysgjerrige som de er, holde de sig længe oppe, men kjende alligevel det rette Øjeblik til at forsvinde.

Vandet er stille, Luften er stille — Lydløshed er overalt. Men der er alligevel en Styrke, som omspænder Baaden, og man synes det store, gyngende Hav maa vælte sig med hele sin Magt ind over Rælingen, der løber lige med Vandskjellet.

Endelig løfter Guldholmen sig op over Synskredsen. Den ser ud som et befæstet Sted, hvor Vagten er sat for den underlige, bortgjemte Verden bagved. I en Sænkning af Fjeldene mod Nord, kommer Natsolen til at fæste sit glødende Skin lige paa Holmen, medens de lavere liggende Omgivelser falde hen i et Halvlys; da blinker hver Rude i Bygningerne som en Ildslue, og endnu engang synes Midnatsolen at ville fortælle et Eventyr om Finkongens Slot. Men snart ser man Syn for Sagen! Paa Guldholmen ligger et Landhandleri, og hver Fodbred Jord er optagen af et praktisk Stel. Det er Virkeligheden, og hvis Nattens røde Stjerne siger noget Andet, er det Digt.

Her ved Guldholmen deler Elven sig, og falder mod Nord lige i Armene paa Fjorden. Fra nu af begynder den rette Elvefart. Finnen stiller sig op med sin Stage, og raskt gaar det opover det prægtige Vandløb, som er Norges næststørste Flod, og har en Længde af 36 geografiske Mil. Tanaelven deler først mellem Rusland og Finmarken, men gaar ved Lappebyen Pol-

mak helt ind paa norsk Grund. Den maa i Fortiden have brudt sig sin Bane gjennem bølgende Sandmoer, og derved opskruet sine høje Bredder, eller den har ført uhyre Sandmasser med sig fra andre Egne og ved Strømdraget presset dem op til Siderne. Under Snesmeltningen er de da fra Fjeldene bleven opblandet med Ler og Muldjord, som efterhaanden har udviklet sig til de frugtbare Dalfører, der nu indrammer Floden. Men her er mennesketomt paa Bredderne, en halv Snes Vaaningshuse vidt spredte er Livets udvortes Tegn, og Menigheden, som den store Kirke spaar om, maa have sine Gjemmekroge indover Fjeldene og i de smaa Sideløb af Fjorden.

Baaden skjærer frem i store Zigzag. Det er Laksens Bane; thi ogsaa den gaar mod Strømmen, og sætter igjennem farlige Stryg, som Finnen selv kun med den yderste Kunst kan redde sig af. Det er dog af den han har lært, Elvebaaden og Laksen har samme Lag; de svinge Begge samtidig med og imod den pilsnare Strøm.

En ejendommelig Gondolfart! De to Finner, som staar i hver sin Stavn af Baaden, og stager den frem, har i sin brogede Klædning et saa fremmedartet og mærkeligt Udseende, at man et Øjeblik godt kunde tro sig hensat til en fjern Verdensdel, hvor selv Venedigs Gondolierer vilde rykke Ens Kjendskab nærmere.

Men der tør ikke gjøres Forundringstegn over Noget, og ingen ufrivillig Bevægelse. De to Passagerer, en Elvebaad kan indtage, maa sidde fladt paa Bunden, og midtbaads; thi Ligevægten er en af de ufravigelige Betingelser for en lykkelig Elvefart. Der behøves ikke netop et stærkt Stryg for at gjøre det farligt, hele Elven er et eneste Stryg, som driver paa med sejg Voldsomhed, og blot gaar lidt langsommere end Fossen, men vil akkurat det Samme.

Midt i Elven ligger større og mindre Øer, som alle have sin Fremkomst ved Strømdraget, og ville faa sin

Undergang ved den. Isbrydningen har rullet en Sten med sig, den mødes af en og anden og bliver liggende. Lidt efter Lidt hober Sandet sig op omkring dem, en udreven Jordtang med Lyng og Græs tørner mod Sandet, Regntiden driver Flommen saalænge op over et lavtliggende Skovstykke, at flere Smaatræer med Undervækst og Grund rive sig løs og begive sig paa Eventyr — som Nybyggere! Ogsaa de lande op her, og inden Sommeren er forbi, ligger der en ny blomstrende Ø i Elven.

Nu hænder det flere Aar i Rad, at Isbrydningen river andre Grunde med sig og lader denne staa. Da vokser den ved Paadrev hvert Aar, og ser tilslut saa grundfast ud, at dens skjønne Beliggenhed frister til et Besøg, et Sommerophold, ja endog til et livsvarigt Bosted! Men under det Planerne for dette Nybygge udkastes og korrigeres, har Elven lirket ved et fremspringende Hjørne af Øen, og faaet det med sig tilsøs. Herved er aabnet Vej for Strømmen, og nu borer den sig ind i Grunden, piller Jorden fra Rødderne, løser deres Knytninger, bryder Overlaget, og en vakker Morgen træder Beboerne til Vinduet for at se ud over Elven — er man blind eller gaar man isøvne? Øen er borte! Har Ingen set, hvordan det er gaaet til? Ingen. Havet alene ved Besked. Men hvad er for det et Jordstykke mer eller mindre i den store Mangfoldighed, som mellem Vaar og Vinter tilføres det af Elven!

Man ser Grunden langs med Vandet udhulet og Trærødderne renvaskede tumle sig med Strømmen. Store Træer hælde sig op til hinanden for at tage Støtte imod det evindelige Anfald, og ere lige ved at give tabt. For en Storm vilde de ikke være vegne, men for dette sugende Drag, som dræber fra Roden af, maa de bøje sig midt i sin frodigste Ungdom. Og saa bærer det tilhavs! Det sker ogsaa, at et sligt svømmende Træ tørner op mod en Strand, og bliver hængende ved Kronen, og bukker da under i en langsom Dødskamp,

lig Blomsten i et Glas Vand. Er det derimod Rødderne, som gribe fat, hænder det, at et Jordlag skrider ud og dækker dem, og da lever Træet frisk væk hvilende i Elven; det kaster sit Løv i Høst og udfolder Bladknuppen i Vaar; men det hænder da, at en Laks indvikler sig i dets Grene istedenfor Svalen ifjor!

Norske Holmen er den største Ø i Elven. Den har høje Bredder og en rig Skovvækst; men alligevel tør Ingen vove sig til at bebo den. Store Stykker er efterhaanden udrevne, og Ingen véd hvornaar Resten gaar samme Vej.

Som før nævnt er Tanadalen ødslig til Trods for sin Skjønhed. Man ser ikke noget egentlig Folkeliv, og Finnen stryger kun fra og til Handelsstedet paa Guldholmen med sin Elvebaad, eller han iler i et Hastværksærinde gjennem Dalen. Alligevel er det Finnens Alfarvej, og det er mere: Tanen er hans Kongebygd, hans Ungdoms Guldland.

Her strækkede sig indover Højfjeldet de store Sletter med Renmos i yppig Vækst. Herfra stod Vejen aaben til Havet, og langs Elven var det rigeste Laksefiske i hele Finmarken.

Ingen Under, at Nabokongerne aftvang Finkongen en dyr Skat. Og naar det er sandt, hvad Sagnet beretter, at han bød tolv Tønder af det røde Guld for sit Liv, synes det og, som han har haft Raad til at betale den.

Men naar Kongen sad inde med saa store Rigdomme, maa der have været Rigdom mellem Folket — ikke efter Sagnets Beretning i Guld, men i kostbare Raaprodukter; thi det var i dem Skatten betaltes. Derfor vedblev Naboherskerne naturligvis og at udskrive Skatter hos Folket; thi endnu var jo Finnen Selvstyrer over Naturen.

Men Finnen lærte ikke blot Snuhed og List i Undertrykkelsens Tid, den indgav ham tillige Mistænksomhed; og den dæmoniske Kraft, som brændte i hans viltre

Blod, blev til et Forsvarsvaaben imod hans Fiender. Trolddomsevnen var og blev alligevel hans Stolthed, og hvor han fremholdt den, var det som han løftede sit Ættemærke.

Endnu har han noget Gjennemborende i sit Blik, som ligner Blinket i et Rovdyrs Øje. Og naar Anledningen gives, følger han fremdeles sit Hang til at agere Troldmand.

Sagnet fortæller om Finnens Magt over Kvinder, men det glider Altsammen ud i det Trolddomsagtige. Der er imidlertid Kjendsgjerninger, som tale med, og hvad de sige er slaaende nok.

Her levede i Begyndelsen af Aarhundredet en Præst med samt sin Hustru og en stor Børneflok. Det hørte gjerne til, at en eller to Fingutter havde Tjeneste i Præstegaarden, og saadan var Tilfældet her. Den Ældste af dem, en liden spædbygget Gut med et gammelt Ansigt, mørk Hud, og begsort Haar og Øjne, var ikke over treti Aar. Han havde særlig den Egenskab at tale Lidet, og at lade hovmodig overfor Alt. Forresten havde han et dristigt Blik, som syntes at udforske Mennesker.

Der var dem, som havde mærket sig, at han ofte sad og nidstirrede paa Præstefruen, »stundom som han vilde kjøbe hende, og stundom som han vilde dømme hende — men Troldskab var der i det.«

Da drog Præsten afsted paa en Embedsrejse, som varede i flere Dage, og ved hans Hjemkomst var Hustruen forsvunden. Efter nogen Tid erfarede han, at hun var vandret tilfjelds med Fingutten, — bort fra Velstandslivet ved en dannet Mands Side, bort fra en fremvoksende Børneflok, fra Verdens Agtelse, fra Alt! Vanvidet havde draget hende; som Magneten drager Metallet — hvorhen spørges ikke om.

Paa Fjeldet levede hun i et Finnetelt med usselt Stel og Armod til alle Sider. Som sædvanligt mishandlede Finnen hende. Hun var meget ældre end

han; det havde været en Triumf for ham at tage hende fra Præsten, men da han vel havde faaet hende, var den Fornøjelse slut, og han havde helst sendt hende hjem igjen. Hun var imidlertid en Karakter. Trods alle hans Mishandlinger, trods al den Elendighed og Nød, hun taalte, blev hun fast ved ham. Det var som hun havde givet Sjælen væk for et Bytte, og hun vilde ikke slippe det for nogen Pris.

Tyve Aar gik hen. Hendes Mand var død, og hendes Børn færdedes som voksne Mennesker omkring i Landet. Da hændte det en Vinterkveld, at en Rejsende kom over Fjeldet, og at han forkommen af Vejret maatte overnatte i et Finnetelt. Om Morgenen under det han gjorde sig færdig til Afrejsen, sad en ældgammel Finkjærring oprejst paa sin Renfæld borte i en Krog og stirrede paa ham.

»Hvad hedder Du?« spurgte hun.

Han sagde sit Navn, og saa nøjere paa hende.

»Er Far Din død?«

Ja, han var død for flere Aar siden.

»Hvor lever Søskende Dine?«

Den Rejsende gav Underretning; men en Anelse gjennemfór ham, at dette var hans Mor, og han følte sig som fastnaglet til Gulvet. »Renen er for Døren — hvad drøjer Du efter?« spurgte hun tvær. Han aandede op med et Suk. »Er der ikke nogen Ting Du vil mig?« hviskede han.

»Nej.«

»Vil Du ikke forlade Fjeldet?«

»Nej,« gjentog hun; men haardt, som naar Døren slaas i for Næsen af en Betler.

Saa gik han ud og satte sig i Pulken, og Renen fløj afsted med ham over Højt og Lavt. Han vidste nu, at han havde set den fortabte Moder. Gjerne havde han trods Alt taget hende med sig, og givet hende Alderdomspleje; men han skjønnede dog, at hun ikke

vilde mødes med Fortiden — og saa havde han set hende for sidste Gang.

Stunden efter kom en gammel Fin af et lurvet Udseende ind i Teltet, og stillede sig op foran hende med et ondt Grin over Ansigtet. »Her var fremmede Folk!« sagde han.

»Det var min Søn,« afbrød hun, og kastede i et Øjeblik hele Usselheden fra sig med en hovmodig Knejsen. Siden hugede hun sig sammen igjen, og værdigede ham ikke mere et Svar. Om Kvelden viste hun Maden fra sig, og næste Morgen sad hun endnu med Hovedet mellem sine Hænder og taug. Da tænkte Folket, at nu snart blev de hende kvit — og den Tanke voldte Ingen af dem Sorg.

Det var det Sidste man fik vide om hende.

Endnu nærmere ligger en lignende Begivenhed »En fin Dame« kaldtes hun der i Egnen. Det Liv hun havde ført var i Lighed med et blaseret Verdensliv. Hun holdt af at klæde sig i Silke, — at leve godt og mageligt. Hun var overseende mod sine Lige og indbildsk af sin Dannelse. Men en vakker Dag strøg hun tilfjelds med en Fin, og man hverken hørte eller saa Noget mere til hende.

Sligt gjør nu Finnen ikke med varmt Blod, det er snarere en Trumf, han stikker ud imod det Samfund, som saa ofte har haanet og overset ham. Alligevel er det hos ham en sanselig Magt, og den Dristighed, hvormed han gaar paa, ligner Filfrasen, der med et sikkert Kast sætter fra Træet lige ned paa Renen, og ved et Indbid suger Blodet til sig gjennem Ryghvirvlen, saa Dyret øjeblikkelig taber enhver Modstandsevne.

Den samme uhyggelige Tiltrækningskraft findes ogsaa Eksempler paa hos Kvinden; men det er sjeldnere, og ligger tilbage i en Tid, da hendes Kaar var friere og stoltere, og da hendes Klædning var endnu mere farverig og fantastisk end nu.

Der laa paa Elvens højre Bred i en Fjeldsænkning et stille Vand, ikke større end en Brønd, som ved et Udløb stod i en jevn Forbindelse med Elven. Det indgjød dog trods sin Stilhed en Rædsel, som gjorde, at man agtede sig vel for at komme det nær; thi man vidste det var bundløst. Det havde til en Undtagelse intet Navn, det kan derfor tage Opnævnelse efter Steder paa andre Kanter med en lignende Historie og hedde

Pigevandet. (Nieid javrre).

Her boede et Stykke oppe i Dalen en velstaaende Mand. Han var indflyttet fra Nordland, og der sagdes, at han af Tungsind over Hustruens tidlige Død, var draget bort fra Hjembygden med det Barn, hun efterlod. Her i Tanen drev han paa Jordbrug og Elvefiske, og øgede stadigt sin Formue; men levede forresten stille og havde ikke andet Maal for sin Tragten end at samle Ejendom til Sønnen.

Paa dette Tidspunkt var Faderen 50 Aar og Sønnen 23. Faderen var højvoksen og bydende i Laget, klar af Aasyn med noget Vemodsfuldt i Øjet, og saa en god Del yngre ud end han var. Sønnen derimod var liden og svagbygget, havde Skyhed i Blikket, og noget Sygeligt i sit Væsen, der gav ham et ældre Udseende. De levede godt med hinanden, og Sønnen bøjede sig uden Modsigelse for Faderens Myndighed. Da Mons Lekø var draget ind i Tanen, og en Dag vandrede ud over sin Jord med den treaars gamle Søn ved Haanden, var en Finkjærring traadt hen til, og havde spaaet, at der skulde lægge sig et sort Vand mellem ham og Gutten, og over det kom de aldrig med Livet. Men siden dengang var hengaaet tyve Aar, og endnu var der ikke

falden saameget som en Skygge imellem dem — det sorte Vand var forlængst glemt.

Da kom der en Dag en ung Finpige til Gaarden og tilbød sig at tjene Mons Lekø. Hun var velklædt og saa godt ud, men han behøvede hende ikke og afslog hendes Tilbud. Da bad hun for sig: hun likte sig ikke paa Fjeldet og gav gjerne fuldt Arbejde for bare Kosten. Det var dog ikke af den Grund hun fik Tilsagn om at blive: men der mødte ham Noget i hendes Lag, som baade drog ham fra og til, og han gav efter af Usikkerhed mere end af god Vilje.

Hun gik i nogen Tid stilfærdig og flink med sin Gjerning, og der var bare en Tanke hos Alle: et Anga var som en Datter i Huset. Men nu begyndte Kogleriet! Hun havde baaret et stort Knytte med sig, i det havde hun sin Stadsdragt og sine Smykker, og en Søndag, som Fader og Søn var beredt at drage til Kirke, tren hun frem i sin brogede Stads og bad om at turde slaa Følge med dem. Sønnen tilbød hende straks sin Plads i Baaden, og Faderen mælede ikke et Ord af Forbauselse.

Anga var iført en rød Klædeskufte med gule og blaa, grønne og sorte Border. Et bredt Sølvbælte var spændt om Livet, paa Fødderne højrøde Komager omviklede med brogede Baand, og paa Hovedet et højt Sæt af rødt Klæde, som lignede et fremover krummet Horn, sølvkantet og med en hvid Strimmel ind til Ansigtet. Om Halsen var slynget et rødt Tørklæde, som faldt rigt ned over Skuldrene, og paa Fingrene havde hun mange Ringe med dinglende Sølvblade. Hendes Haar var udslagent og gled som en blank, sort Strøm ud fra Nakken og ned over Tørklædet.

Mons Lekø havde ikke før mærket sig Finpigens Ansigt, og fra denne brogede Ramme skjød det imod ham som et overnaturligt Syn. Han gjøs i Hjertet mens han i Baaden sad overfor hende, alligevel vendte han ikke Øjnene fra hende under hele Farten, ja selv

i Kirken var han blind og døv for alt
pigen.

Hjemkommen skiftede hun straks K
var som hun gjemte det andet Menneske
bort med den. Mons Lekø var dog der
fristet, og hvor hun stod og gik, havd
hende. Det Kogleri, han havde set, vi
de flammende Øjne, som havde jaget
Rædsel ind i hans Sind, længtes han eft
at han kunde have stormet ind paa h
dem frem ved Magt.

I Begyndelsen havde han kun ful
Øjnene, nu gik han efter hende, hvor h
Anden kom. Men uagtet hun derved n
havde higet efter, forstod hun dog at
mindste Fremblink af hin mærkelige Skj
paa Kirkevejen havde budt ham i fuldt

Da kom der en Dag, hvor Sønnen
rende paa Faderen, mens denne stod
efter Anga.

»Sov Du?« spurgte Sønnen paa
Faderen blev dødbleg.

»Hvad vil Du mig?« spurgte han.

»Jeg vil bare vide om Du var med
Sønnen og gik sin Vej.

»Olaf!« kaldte Faderen og tren ha
tilmøde.

Da de stod overfor hinanden, saa
Gang, at Sønnen havde forandret sig.
bleven højere og stærkere af Udseende,
en vild Trods i hans Øjne.

»Du ser lej ud,« sagde han.

»Saa ser jeg ud til det, jeg er,« svar

»Kom ind med,« bød Faderen, »at jeg
med Dig.«

»Jeg liker mig bedre ude.«

»Det var noget Nyt,« kastede Mons Lekø vredt hen, vendte ham Ryggen og gik til Døren.

»Nu gaar Du den gale Vejen!« lo Gutten. »Anga er i Fjøset.«

Dermed drev han af, og Faderen gik ind i Stuen. Her sad han længe og overvejede Sagen, og det gik op for ham, at han handlede som en Forrykt. — Det skulde have en Ende! Let vilde det ikke blive, thi det kunde kun ske ved at øve Vold imod sig selv. Men Anga skulde væk — ud af Huset for bestandig!

Da han rejste sig med denne Beslutning, var den saa tung, at han ikke kunde bære den, og han sank tilbage paa Bænken. Herfra gik han syg tilsengs, blev sygere og sygere, og laa tilslut som en dødgiven Mand i flere Dage. Men hvad han stønnede frem ligesom af en skjult Angst, og hvad han i Vildelse skreg ud som en Dom over sig selv, gik ikke tabt, der var En, som tog det og passede det sammen, saalænge til hun fik en hel Mening ud af det.

Da slog han en Nat Øjnene op, og hans Bevidsthed var med det Samme lysvaagen. Foran Sengen med et Lys i Haanden stod Anga iført hele sin skinnende Dragt og saa paa ham. Hun gav det samme Tilbud som hin Søndag, — hvad skulde han gjøre? En Skjælven betog ham, og han lukkede Øjnene for det fristende Syn.

Da hørte han Graad, og et Afskedsord! Han saa op, Anga var gaaet.

Lidt efter Lidt kom han til mere Klarhed over sig selv. Han forstod, at han i Vildelse havde udtalt den Skilsmissedom, som hun nu fulgte. Men var det saa, at han tog sig Døden af at miste hende, hvorfor tog han da ikke Livet af at beholde hende? Han var jo fri Mand, og Ingen skulde han behøve at spørge om Lov til at gaa for Alteret med en Finpige, og gjøre hende til Kone i sit Hus.

Olaf! hviskede en Røst ind i Sjælen. Aa! Sønnen kunde være Mand for sig selv om han vilde; Midler var der nok af til dem Begge.

Mons Lekø kjendte sig svag, men nu havde han en stærk Beslutning i Brystet, og det skulde nok give Støtte! Han selv vilde gaa efter hende og kalde hende tilbage, og var det saa hun krævede for Ærens Skyld, at han fulgte hende til Slægten paa Fjeldet, da vilde han gjøre det uvægerlig. Med disse levende Tanker havde han iført sig sin Klædning, og tog nu en Tegnebog samt nogle Papirer frem af et Skab, stak dem ilsomt til sig, og gik ud af Stuen.

Udenfor Huset var hverken Anga eller nogen Anden at se, og Mons Lekø tog Vejen indover til Kirkepladsen; thi der vidste han var en liden Bro, som førte over Udløbet af et sort Vand; over den Bro maatte hun gaa, og her vilde han vente paa hende. Da en Stund var forløben, saa han hende ogsaa komme, rød som en skinnende Fjeldrose inde mellem Træerne.

Hun skred stolt og rank nærmere; hendes Ansigt var vendt imod den stigende Sol, og hendes mørke Hud skinnede gylden som en randet Orm. Det var som hun ikke kjendte Mons Lekø, men saa forbi ham hen paa en Anden.

Da hun endelig tren ind paa Broen, gik Mons hende et Skridt imøde. »Du har drøjet længe, Anga,« sagde han.

»Jeg har ikke taget Tid fra Dig,« svarte hun og vilde skyde forbi ham.

Da greb han om hendes Arm med en fast Haand, for at stanse hende, men hun rev sig løs, og han fulgte efter — paa den anden Tilgang af Broen stod hans Søn i fuld Rejseklædning.

»Vil Du drage herifra?« spurgte Faderen efter at have fattet sig lidt.

»Jeg er saa tænkt,« svarede Sønnen.

Mons Lekø overvejede Sagen, og havde i sit Hjerte ikke Noget imod den. Der maatte alligevel komme et Skjel imellem ham og Sønnen, naar han giftede sig igjen. Men det onde Blik Olaf fæstede paa ham forstod han ikke ret; han tænkte, at han vilde Jenten Ondt, og som hun stod der fangen imellem dem, med Elven til den ene Side og det bundløse Vand til den anden, skjalv han for hvad der kunde ske.

»Anga følger nu mig hjem, og Du faar gjøre som Du vil,« sagde han.

»Det gjør jeg sikkert,« sagde Gutten. »Jeg gaar med Anga til hendes Folk, og der gifter jeg mig med hende.«

Der fløj et Lynblink af Skadefryd over Finpigens Ansigt; men ikke gav hun den Ene mere Ret end den Anden.

Mons Lekø var bleven maalløs af Forfærdelse: Deraf altsaa kom Sønnens onde Blik og Væsen! Da sprang i samme Stund et fuldbaarent Nag op i hans Sjæl, og Gutten var ikke længer hans Søn, men hans Medbejler. Han vendte sig til Anga.

»Er Du med mig eller er Du med ham?« spurgte han.

Hun saa paa ham med sit brændende Blik, og han fik en Fornemmelse af: at om det kostede hans Sjæl, vilde han ikke slippe hende. Men da greb Olaf hendes anden Haand, og hun vendte idetsamme sit koglende Aasyn til ham.

Da med Et saa Faderen hele Løgnen. Han hug Næven ned imellem dem og skilte deres Hænder, og i det Samme Sønnen rejste sig foran ham som en Rasende, stødte han Anga ud i det bundløse Vand.

Begge stod maalløse og saa paa Vandet, som om de ventede at se hende stige op af det igjen. En eneste traktformig Hvirvel svingede rundt paa Midten, den gled ud, og Døden havde sit Bytte i uforstyrrelig Ro.

Da var det Faderen, som først kom til sig selv. Han kjendte Vanvidet synke fra sig, som den Opvaagnede ser Skyggen forsvinde af en ond Drøm, og han vendte sig vemodigt til Sønnen. »Kom! Lad os ikke staa her længer og holde Vagt. Der kommer Ingen igjen fra det Sted.«

»Nej — men der kan gaa Flere i,« sagde Gutten og lo, idet han skar Tænder.

Da blev Mons Lekø endnu blegere end han var. »Kom hjem med og tag Du Gaarden, Olaf! Jeg orker alligevel ikke mer her i Verden.«

»Jeg gaar til Angas Folk,« svarte han. »Du kan beholde Dit for Dig selv.« Dermed gik han fra ham op gjennem Dalen.

Mons Lekø ventede i Tungsind flere Aar paa Sønnen; men han kom ikke tilbage. Da solgte han Gaard og Grund, og efter at have ombyttet til rede Penge hele sin Ejendom, forsvandt han sporløst fra Egnen. Folk havde mødt ham paa Vejen indover til Vandet; men Andre, som var fulgt efter paa hin Side, havde ikke set ham. Om han frivillig havde vandret samme Rædselsvej, som han med Vold havde drevet Anga ind paa, om Sønnen ogsaa der havde søgt, hvad han aldrig her paa Jorden kunde gjenfinde, det véd Ingen, — og hvad Søen véd tier den med til evig Tid.

Som Kulturmenneske har Finnen ikke Meget at sige. Naar han er bosat ved Elven, hænder det, at han kommer i Berørelse med Norske, hvis Dannelse og Humanitet udjevner Raceforskjellen, og da tager han dem til Eksempel; han flytter da ud af sin Jordgamme og ind i et tømret Hus — med større Vindusfang og en liden Blomsterhave udenfor.

Sligt er blandt Andet Tilfældet i Karasjok. Da Lensmanden her gjorde en Fest i Anledning af sin smukke Datters Bryllup med en Embedsmand, mødte flere Finlapper frem blandt de Indbudne, baade i Kirken og Hjemmet, og deres Væsen var fuldt saa stolt og velskikket som Nogen af de norske Gjæster. — Den bedste Vejledning til at ære sig selv, er jo den at blive æret af Andre.

Før i Tiden var deres nærmeste Omgang med Kulturen den, at de ved Kirken traf sammen med Brændevinshandlere, som havde sine Udskjænkningsboder ved Indgangen, og anvendte alskens Gjøglerkunster for at lokke dem til at drikke. Dengang tituleredes de Hund, og de bar sig ad som Dyr. Det var derfor ingen Under, at den første Tvivl, de kastede Missionærerne i Ansigtet, da de for to Hundrede Aar siden begyndte sin Gjerning iblandt dem, var det Spørgsmaal: om Nordmanden ikke ogsaa skulde frygte og ære Gud?

Religionen blev da det første egentlige Kulturbud, som trængte igjennem til det indvortes Menneske, og lærte dem at tro paa noget Godt hos sine Overmænd. Men forud havde den sin haardeste Kamp at bestaa med Fantasien; thi det, som ligger dybest i Finnen — Farven af hans Hjerteblod — er Fantasien. Derfor blev hans Hedningetro ham saa kjær, thi den var en Barnetro fuld af Poesi og fantastisk Digtning. Havde den hvilet paa tørre Læresætninger, havde der ikke behøvedes Aarhundreder for at udslette den gamle Skrift og paaskrive den nye. Men Digtningen var hans egen og hans Slægts Saga, knyttet til de Dødes Minde og til hele den Natur han levede i. Han havde, som det hedder i *Kalevala*, det finske Ættedigt, »Plukket den ved Vejens Kanter — brækket den af Lyngens Blomster — suget den af Vaarens Knupper, og af Græssets unge Spirer.« Thi at Naturen talte haardt til ham, og kun paa svære Betingelser bød ham sin Modernæring, gjorde Intet til Sagen. Kalevalas Digter siger:

»Ogsaa Kulden gav mig Sange.
Runer bragtes mig af Regnen —
Runer bares frem af Vinden,
løftedes af Havets Bølger.
Ord af Fuglene mig skjænktes,
Talesæt af Træets Toppe.«

Til denne Lære har Finmarkens Folk kunnet føje store, vilde Billeder, naar deres Fædres Guder talte til dem i Fjeldets sære Former, i det flammende Nordlys, i den hvirvlende Snestorm, og i Ørkenens mægtige Taushed. Endnu den Dag idag er Finnens Gudsforhold det romantiske, og saalænge han bærer en Stump af sin oprindelige Skikkelse, vil det Ethiske være uden Virkning paa ham. Han tager nok Lærdommen til sig gjennem Øret, og Tungen kan være en ret flink Arbejder, — men Barnehjertet faar endnu sin Kundskab ad Fantasiens Vej.

Fra først af er Missionærernes Saga indskrevet i Finmarkens Historie med en Forsagelse, som i Sandhed fulgte Kristum efter. Sygdom og Nød af enhver Art blev udholdt, Had og Forfølgelse taalt, og for Altsammen givet Kjærlighedens Idræt. Og da saa Livskraften var tilsat, blev deres sidste Skjæbne den at dø i Sygdom og Armod. Ja man fandt endog Ligene af deres unge Disciple i Fjeldørkenen, hvorhen Finnens hjerteløse Haardhed havde drevet dem.

Men Opoffrelsen bar sit Frø, — hvad der saaledes i Utak, blev høstet med Tak. I 1825 da Nils Vibe Stockfleth drog ind i Finmarken som Missionær, traf han stor Vankundighed, paa sine Steder endog fuldt aandelige Mørke, men overalt Længsel efter Gud.

Hans Mission frembær en Saga i store Træk, og beviser Noget, som ingen menneskelig Kløgt kan modbevise: at Jordens fattige Beboer kun har et eneste Storsyn, som kan lette Aaget paa hans Skulder, og det er Tanken om Gud.

I 30 Aar var Stockfleth Finfolkets Lærer. Paa Højfjeldet, gjennem vejløse Sneørkener, over farefulde Elvestryg, paa Ishavet og ind i de af Strømdrag opfyldte Fjorde. Nat og Dag uden Hvile, ofte med svære legemlige Lidelser, skrider dette store Menneske frem med Guds Ord i den ene Haand og altid et hjælpsomt Venneraad i den anden. Finnens aandelige Frelse først, hans eget Livsophold sidst, dermed indskrev han i den nyere Tid en af de største Sagaer, Norden ejer.

Han begyndte som tapper Officer i Krigen 1813 nede i Slesvig og endte som Finmarkens dygtigste Missionær 1853. Mærkelige Stadier gjennemlevede han i disse firti Aar; men det ene knyttede sig i fremadskridende Orden til det andet, som en gradvis Modnen af det store Værk. Finmarken ventede paa sin Mand, og han blev Manden. Forresten delte hans Hustru Missionsværket med ham, hvilket Aarhundredet forud Missionæren Thomas v. Westens Hustru ogsaa havde gjort.

Stockfleth lærte sig det finske Sprog, oversatte det nye Testamente foruden andre Ting paa Finsk, og fra den Tid stod det fast, at Præsterne i Finmarken skulde aflægge Eksamen i Finsk. Han mente nemlig, at dette var den eneste Vej til aandelig Fremgang for Finlappen; men heri tog han dog fejl, forsaavidt han tænkte at knytte denne Fremgang til Kulturen. Det Lappiske Sprog er i al sin tonende Skjønhed ikke noget Kultursprog. Som Søn af Finmørks gamle Ejendomsfolk taler han sit Modersmaal, men som Søn af Norge maa han lære sin Faders Sprog og tale Norsk.

En Kirkefærd.

I Høst og Vaar forsamles Sognets vidt spredte Finner og Kvæner til Thing i Tanen. Ved samme Lejlighed afholdes et Marked og i Kirken Konfirmation tilligemed andre kirkelige Handlinger.

Fra de forskjellige Smaafjorde har Finner og Kvæner givet Møde og lagt til med sine Baade omkring Bredderne ved Kirkestedet. Ikke dog Side om Side, men inde i smaa Viker og Kiler, som Elvenes talløse Udrivninger har dannet i Forening med store Stenblokke fra Fjeldskred i en tidligere Periode. Alligevel udgjør det et tæt Naboskab, naar man i Forbifarten overskuer Bredden. Er nu Baaden lille, har Finnen sit Husholdningsstel paa Land: et Par Stenflager er snart funden og opstillet til et Kogested, og Brændsel har han lige ved Haanden. Saa sprager og blusser Ilden mellem hængende Birke- og Lyngtuer, og pratende Finner sidde omkring i Græsset eller paa Stenene. Nogle med sin dampende Kaffeskaal i Haanden, Andre ifærd med Forberedelserne dertil, hvilket sker ligesaa ofte ved Mænd som Kvinder. Omkring selve Kirkenæsset er aaben Plads til større Baade, og her lægger altsaa de mere velstaaende til, især blandt Havfinnerne. Hos disse haves Kogeindretning ombord, og desforuden i Midtrummet en Opredning for Natten af Uldtæpper og Renskind.

Her foregaar nu efter Morgenkaffen baade den mandlige og kvindelige Udpyntning til Kirkegangen, og da der er en stor Konfirmation, sker det med mere Omhu end ellers. Her er Finkoner, hvis Velstand tillader dem mindst to Skjørter og tre store Tørklæder mer end de Fattige. Paa Flere af dem ser man et Fremskridtsmærke, men det peger altid i Retning af Ejendommelig-

hedens Forsvinden. Alligevel stikker Finnens barnagtige Forfængelighed frem, ligesom Nissen mellem Flyttegodset; thi han sætter en Ære i at ligne de Norske, og og saa udpynter han sig med Ligheden. — En kjæk Fin med høje Støvler, udskramereret Finkufte, broget Bælte, stiv Halskrave med høje Flipper og en almindelig Mandshat, præsenterede Arten overfor de gamle Finlapper i højrød og lysegrøn Finnedragt, med gule og røde Komagbaand snæret om de krumme Ben.

En anden Type for Fremskridtsfolket var en stærk, højvoksen Gut med lyst, kort afklippet Haar. Han var Herre over en stor Sejlbaad, og gjorde sit Toilette med megen Omhu; man saa ham anvende Vadskerfad, Sæbe, Haarbørste, der rigtignok var en Klædebørste, Haandklæde og Lommespejl. Efter utallige Spejlinger begav han sig til Bagstavnen af sin Baad, tændte sin Pibe, og strækkede sig med klædelig Frihed til et dolce far niente, som ikke gav en hvilende Gondoliere Noget efter.

Oppe paa Land holder imidlertid Fjeldfinner og Elvefinner til. De har i en Haandvending faaet sig rejst et Telt — fire-fem Stager eller Aarer paa skraas mod hinanden, et Stykke Lærred slaaet udenom, det er det Hele. Midt imellem disse Telte staar Kramboderne rejst paa samme Maade, blot større og med et fastere Stel. — Det Hele ligner en Lejrplads; men omsværmet af det letbevægede, brogede Finfolk, faar det dog et langt varmere Udseende, og Ingen kan tro, at Rammen om dette straalende Billede er Finmørks vilde Ørkener baade til Lands og til Vands.

Saa ringes der til Kirke, og med gravitetisk Ro følger Store og Smaa, Unge og Gamle det livfulde Kald. Ældgamle Folk stavre frem med Strømmen — brunbarkede og henfaldne som luvslidte Levninger af fordums Glans. Midaldrende, der endnu kunne gaa paa, og Andre, som viser tydelige Mærker paa Racens Undergang, og endelig Konfirmanderne, som ikke véd, enten det bær frem

eller tilbage, men kun, at de paa denne Dag betyder Noget mere end ellers; tilslut er det Mødrene med *Kumsen*, den pulklignende Bærevugge, hvori Spædbarnet ligger indsnørt, og som med sit buede Dække over Hovedstedet, giver en god Beskyttelse imod Stød og andre Uheld.

Naar dette Tog er bølget ind i Kirken, begynder Gudstjenesten. Under Sangen kan man lægge Mærke til, at Finnen egentlig ikke synger. Det er ogsaa sagt om ham, og naar nu det Modsatte forlyder, beviser det kun Opblandingen af hans Naturel. Finmørks Folk havde ingen Sang — den reciterende *Jojgen*, hvor de i Stunden dannede baade Tone og Ord, var mere en Længsel efter Sang end selve Sangen. Kvænen derimod synger tilligemed Russelappen og overhovedet hele den russiske Almue.

Det var en urolig Menighed, Folk gik uafladelig ud og ind af de vidtaabne Kirkedøre; men da Præsten efter Overhøringen besteg Talerstolen, blev der fuldkommen Taushed, som tillige forraadte en anspændt Lytten. Nu skulde nemlig Talen, som holdtes paa Norsk, fordi der mellem Konfirmanderne tillige var et Par norske Børn, Sætning efter Sætning overføres i det Finske ved Hjælp af Tolk.

Det blev en højst tiltalende Akt. Først var det Præstens Sætning, den han fremførte paa en ejendommelig syngende Maade, næsten melodramatisk, derpaa faldt Tolken ind og gjentog med fast, højlydende Røst det Sagte i Finnesproget. Sprogene hørtes mærkeligt imod hinanden. — Hvad var det for en underlig Gjenlyd af det Hebraiske, hvad var det for et Digt fra andre Egne, hvis enkelte Ord man ikke fattede, men hvis Helhed gav Gjenlyd af en svunden Tidsalder!

Uden Skimt af en Afbrydelse eller Forstyrrelse fortsættes paa denne Maade Vekselsangen mellem de to Sprog — mildt som en Overtalelse det Norske, stort og strængt som et Drapa det Finske. Men der var det,

at Nordmanden kunde fremlægge Personligheden i sit Sprog, og Finnen kunde ikke mere føje nogen Lighed til sit.

Ved Alteret aflagdes Løftet knælende, og her talte Præsten afvekslende Norsk, Finsk og Kvænsk. Da omsider Handlingen var slut, og Menigheden stimlede ud af Kirken, saa man de smaa Edsfæstede stirre med Forundring omkring sig, som om de ikke ret kunde forstaa, at det var den selvsamme Jord, de efter sin højtidelige Indvielse til Medlem af Guds Rige nu igjen betraadte. Verden maatte jo nu have et andet Udseende! Men der foran gik Far og Mor, og efter dem fandt Børnene sin gamle Vej igjen.

Mandag var Altergang, Brudevielse og Barnedaab.

Den samme Menighed var mødt frem, fordi Størsteparten nød Sakramentet i Forening med Børnene. Men da de Ældre meddeltes først, forlod de Fleste Kirken før Konfirmanderne. Det gav mere Plads og friere Syn. Imidlertid forblev Dørene aabne, og da Folket holdt sig udenfor Kirken, fortsattes med den sædvanlige Vanken ud og ind.

Hist og her saa man Finkoner med Kumsen paa Fanget at kjærtegne sine Smaabørn, der var skinnende rene; thi en Finkone bader sine Børn hver eneste Dag til de er to Aar gamle. Efter den Tid raader hvad Renlighed angaar en mindre streng Orden. Det hændte at en Smaagut fik Solstraalen lige ned paa sin strittende Haarbusk; han kæmpede en Stund drabeligt med Beboerne i Urskoven, indtil han som en Rasende styrtede ud af Kirken i den friske Luft. Ikke saa, at han fortvivlede derover, han kjendte jo sin traditionelle Indkvartering, og vidste, at den skulde følge ham fra Vuggen til Graven. Ja han var endog sikker paa, at Dyret kunde befri ham fra Sygdomme. Hvad derimod dens livligere Medarbejder i Menneskeplageriet angaar, da har Finnen ingen Godhed for den, »den er som den vilde Ren paa Fjeldet! Brydsom at stelle med.«

Nu stryger en Finhund ind paa Alfarvejen, en Anden følger efter den, og Begge ser sig lidt forknytte om i Forsamlingen. De vejre hverken Ulv eller Ren i denne Hjord; thi hvis de alligevel er tilstede, har de skiftet Pels. Da kommer et Par Finnebørn løbende til, og straks er de oppe i en Lek med hinanden, medens Lyden af det pratende Folk udenfor suser ind over dem.

Oppe ved Alteret, som i en Verden for sig selv, uddeltes imidlertid Sakramentet. Denne Handling foregik udelukkende paa Finsk. I den samme syngende Tone som Prækenen, gjentoges uafladeligt med gribende Ensformighed, Tilsagnet om Syndernes naadige Forladelse.

Det var et Billede af Troens Barndom. Hele Verden var glemt, og Gud alene ihukommet. Om der var trængt en Bande drukne Mennesker ind, lokkede af den Alfarvej, Kirkens Skib dannede, de var stanset op her foran den Kreds, som indhegnede Alteret, og de var bleven ædru af Respekt for den hemmelighedsfulde Andagt, som udgik derfra.

Thi man kan bestride Troen — Andagten er ubestridelig.

Da Kommunionen var endt, tømtes Kirken i en Hast. Der skulde straks efter være Brudevielse, og man blev ganske fornøjet ved at se det tomme Gudshus fyldes af Solskin, det var som det pustede ud.

Nu hengik en halv Time, da begyndte Klokkerne at kime paany, først langsomt, saa med en jagende Hurtighed. Det var et Varsel til Brudefølget; og det blev fulgt med Finnens ejendommelige Rapfodethed, der ganske faldt i Takt med Klokkerne, men alligevel bevarede en rolig Fremadskriden.

Fra Elvebredden kom Følget opover Bakkerne og ind paa den jevne Kirkevej, og foran skred Kjøgemesteren værdigt frem med en stor Stav i Haanden, sid Finkufte, sølvsmykket Bælte og Finhue. Han var Norsk, og var

ved at ægte en Finpige gaaet over til hendes Folk. Efter ham kom fire Brudesvende, to og to. De bar nye, smukt udstyrede Kufter, brede Belter, den høje, firspidsede Hue, og om Halsen et hvidt Klæde, som var spræsset i Læg til en knap halv Alens Bredde, lagt i Kors over Brystet, og stukket ind under Bæltet, hvorfra Enderne faldt ud igjen. Dette forekom alene til Højtidsbrug.

Efter Brudesvendene fulgte Bruden med sin Brudgom. Det var unge, velstaaende Folk af et ret godt Udseende; forneimlig var Bruden kjæk, og et Hoved højere end Brudgommen. Da han holdt hende under Armen, saa det ganske ud, som det var hende, der trak afsted med ham.

Bag dem fulgte fire Brudepiger i mørke Klædeskufter med gule og højrøde Border, brogede Bælter og en hel Del Sølvdingel; Komager vare ombundne af rødstribede Baand, der snørede Smalbenet ind til højt op over Læggen. Paa Hovedet bar de smaa flade Uldhuer med Øreklapper, og enten med røde Kanter eller Sølvbaand om Panden. Ovenpaa disse endnu et broget Tørklæde, fæstet med alenlange Silkebaand af forskjellige Farver, hvis Ender flagre ned over Ryggen. To af dem bar udslagent Haar, og til den øvrige Paapakning endnu et Tørklæde, som faldt ud over Skuldrene. Bruden var klædt paa samme Maade, kun bar hun flere Ringe paa Fingrene og Lænker om Haandledene. Kasteklædet var hos hende af hvidt Lenon, og Bæltet og Halsspænderne af bare Sølv.

Klokkerne vedblev ustanseligt at kime. Det lange Følge snoede sig nu ind gjennem Kirkeporten, hen mellem de nysudsprungne Træer, og op til den ventende Kirke.

Fantastisk, farveglødende og mærkeligt saa det ud, da Følget steg op af den høje Trappe, og Alle nejede sig i Indgangen, — om det havde besteget et af hine gamle Offerbjerge, og om Alteret havde været Alterstenen fra selve *Finkirken,* det Hele havde endnu passet til hinanden.

Efter Vielsen opfordredes Klokkeren til at synge Offersalmen; og nu spadserede Brudefølget op til Alteret for at offre. Det lignede en Narrestreg; men det var nu engang Finnens Stolthed, — og hvem undte ikke Præsten et rigt Offer ovenpaa en saa smuk og andagtsfuld Tjeneste! — Nærmere beset var dog hele Offeret ikke over 1 — siger en Krone, og det var til denne Brudefærd ikke anderledes end til enhver anden. Det var da en Tjeneste mere Præsten udførte, idet han føjede disse store Børn i den Fornøjelse at gaa parvis op til Alteret og offre fem eller ti Øre.

Fra Kirken ledsagedes Toget paany af Klokkekimningen. Og nu gik det samme Vej, i samme Takt tilbage, kun var den lange Hale af ubudne Gjæster mere bevægelig, og der laa ikke saa lidt Vilterhed i Laget. Den holdtes dog i Tøjle af de Norskes Nærværelse; thi Finnen vil for Alting ikke være ringere i Skik og Orden end de. Men ankommen til Markedspladsen kan det nok være, at Finneblodet boblede op! Nu var Skatter og Afgifter betalte, Trætterne afgjorte, Omtuskningen og Indkjøbet af Varerne sluttet; Regnskabet med Vorherre indtil videre ordnet, og nu fik Naturmennesket tage sig betalt for Trangen. Han udstedte imidlertid ingen ublu Fordringer.

Inde i et af Udskjænkningsteltene fik Brudefølget sin Plads, og her serveredes først med Rom, Brændevin og Kaffe, senere med kogt Renkjød. Kjøgemesteren holdt sine Taler for Brudeskjænken, og der blev leet, snakket imod og drukket saalænge, til den stigende Stemning naaede Toppunktet, hvor den knækkede af ved sin egen Tyngde.

Imens var der udenfor paa Græsmarken og nede i Baadene et levende Festliv. Thi Alle var jo til Fest! Forældrene med de konfirmerede Børn, Fadderne til de Nydøbte, og af dem havde hvert Barn en otte, ti Stykker. Desforuden hemmelige Friere til de unge Piger, som forsøgte at lokke dem til at modtage en Gave, et broget

Tørklæde eller Lignende; thi beholdt de Gaven, var der givet Frieren et vist Løfte. Ved Vinterthinget havde han maaske hentet sig sit første Haab; han havde da omsværmet hende saa vedholdende, at han havde faaet fat i en af hendes Uldvanter — det var Tegnet! Men var hun Datter af en velstaaende Mand, fik hun nok Gaver fra fler end En, og da gjaldt det om at holde dem i Hævd; thi den Dag der lystes fra Prækestolen for hende, indfandt de forsmaaede Friere sig for at kræve Gaverne tilbage, og stundom en liden Pengesum til for Tidsspildet.

Paa andre Steder offentliggjordes en Forlovelse med al gammeldags Skik. Forloverne var hjemmefra bestemte, en paa Mandens og en paa Kvindens Side. Da Alle, som hørte til dette Parti, vare samlede i et Telt, begyndte Udkramningen af Guttens og Jentens baade aandelige og legemlige Værdi. Alt hvad der kunde nedsætte og fremhæve Vedkommende blev sat imod hinanden af Forloverne, der som to Advokater slog tappert for hver sin Klient, medens de Forlovede ikke havde Ret til at blande sig med et Ord i Sagen.

Naar da Enighed var opnaaet i det, man slet ikke havde været uenige om, og Formue fra Brud og Brudgoms Side var vejet og vurderet, lagde Forældrene deres Hænder i hinanden og erklærede dem for rette Brudefolk at være. Da gav de hinanden et Kys, og drak et Glas Rom i Forening til Tegn paa, at de vilde dele Ondt og Godt med hinanden.

Naar denne Folkevielse var slut, blev der forlangt Lysning fra Prækestolen, og derefter fulgte Kirkevielsen.

Det var en mangefarvet Blanding af Udseende, Klædning og Skik, og man havde i et Oversyn endnu hele Finfolket for sig. Den, som fremhævede sig iblandt dem, var Fjeldfinnen; han var endnu Naturens Fribaarne, og bestemt til at bevare Folketypen længe efter at baade Søfinnen og Elvefinnen havde ombyttet sit udgaaende Racemærke med Kulturlivet eller med Graven.

Fjeldfinnen er ofte storvoksen og mærket af stolt Selvfølelse. De uoverskuelige Snemarker, hvorpaa han færdes i Selskab med Renen og sin trofaste Hund, frier ham fra de mangfoldige Smaaheder, som Kulturmennesket bukker under for. Hans Forestillinger ere enkle og sandfærdige som hans Liv. Den strenge Kulde og den stærke Hede finder ham lige ubøjelig, Hunger og Tørst lige udholdende. Han overnatter paa sine Vandringer i den strengeste Kulde ved at grave sig ned i Sneen, og rejser sig om Morgenen mere styrket end Bymanden fra sine Dunpuder. Hans Hus er hurtigt rejst — fem, seks unge Træstammer fældes i Skoven, stilles mod hinanden, saa der levnes en Aabning for Røgen, et Stykke uldent Tøj slaas om dem, midt paa Gulvet henlægges nogle Sten til Ildstedet, og det Hele er færdigt.

Han véd der baade er Konge og Øvrighed over ham, men det er til Hverdagsbrug langt borte fra hans Tanker; derimod er han Himlens Herre en god Del nærmere. Der er Fantasi i hans Sprog, som der er Fantasi i hans Natur — det er bevist, at han i en Febersygdom fantaserer sig til Døde; men der er tillige en ordnende Tanke. Det Ord, som paa Finsk betegner Virkelighed, betegner ogsaa Sandhed, det, som betegner Intet, betegner tillige Løgnen.

Et forunderlig hengivent Familjeliv leves her paa Fjeldet, ofte bestaaende af tre Generationer. Men Nødvendigheden taler haardt i Ørkenen! Naar de Gamle maa lades tilbage i Teltet, medens de Unge er paa Vandring, hænder det nok, at de ved Tilbagekomsten finder det sidste Melstøv opbrugt — og de Gamle døde.

For Hjordens Ernæring har Finnen ingen Frygt, selv gjennem favntyk Sne finder Renen Vej til det nærende Mos, den rydder med sine Horn og nipper saa forsigtigt Blomsten af, at Roden uhindret kan forsætte sin Vækst. Den kjender Naturen! Folk fra Kysten, som indsamle

Mos paa Fjeldet, rive derimod Alting med sig, og Naturen behøver mindst fem Aar for at gjenoprette Plantelivet.

Alligevel maa Renhjorden passes; thi hvor den vanker viden om paa Fjeldet, beholder den altid Noget af sin vilde Natur. Og saa er jo Ulven der. — Det glubske, hungerpinte Dyr! Den er Renens værste Fiende; thi er Vogteren ikke nær nok, da man den, trods sine vældige Horn, bukke under for den. Men vé over Vargen! hvis Finnen er i Nærheden. Det er den Kultur, Ørkenen har givet ham, at kunne binde an med Ulven, endog naar den i Flok og Følge gaar løs paa ham selv. Rigtignok har han sin trofaste Hund med sig, og den er baade Renens Vogter og Ulvens slemme Fiende; den kan dog ikke sætte mere end Tand mod Tand, og Ulven bliver let den Stærkere, — men den kan give Varsel.

En anden Fiende, som den hellerikke kan magte, er Rentyven. Rentyveriet er omtrent den eneste lovløse Handling som begaas paa Fjeldet; men anset for en Degradation er det egentlig ikke. Man træffer en saadan ung Røver, som har udsonet sin Skyld i Tugthuset, og han fortæller uden Betænkning, at han har skudt Ren, ja han lægger endog til med hver Mine i sit dristige Ansigt: at han agter at skyde flere. — Det er saa fristende for en god Skytte at se de Tusinder af Ren fare som vilde om paa Fjeldet.

Det kan bevises, at Mennesket undertiden præges af den daglige Omgang med et Dyr — hvad kan da give et bedre Bevis for Fjeldfinnen end Renen!

Der staar en gammel Ren og ser sig om med et Udtryk af Modstandskraft, Uafhængighed og Klogskab, ganske som et stærkt, skjæbneprøvet Menneske, der ikke har nogen Tanke mer for Fjas og Omsvøb. Stille lader den sig spænde for Pulken, villig og ufortrøden gjør den sin Skydspligt over knudede Isveje og dybe Snefaner; men drives den over Evne af en ufornuftig Kjørende, staar den pludselig stille, betragter Vedkom-

mende med sine store Øjne, som for at maale sig med ham, og giver ham da oftest en alvorlig Dragt Prygl enten med Hornene eller Forbenene. Naar det er sket, kjører den flinkt videre. Ret skal være Ret!

Bag en Fjeldknaus med et Overhang af vild Rosmarin, kiger paa en Gang Hovedet frem af en ung Ren. Den fæster sine skjønne, dybe Øjne forundret paa en Forbigaaende. Saa stiller den sig midt i Vejen, og vil man forbi den, er det ikke den, som giver Plads. Lysgraa og frisk er dens Pels, snehvid under Bugen, en sort Stribe langs Højryggen, og Geviret saa stolt som paa nogen Kronhjort. Da kommer en Finhund farende, dreven af det Instinkt at skulle jage den Enkelte hen til Hjorden. Renen følger ogsaa straks sit Instinkt og lader sig jage. I langstrakt Flugt, med jevne, stolte Bevægelser, og med den knittrende Lyd af Senerne, jager den afsted — til den ikke vil længer. Da modtager den sin bjeffende Modstander med Hornene, og kort efter lusker Hunden afsted med slæbende Hale, medens den dejlige Ren skrider kongeligt op over Fjeldet igjen.

Men ikke for Intet har Naturen givet dette Dyr saa rig en Fostring; den har til Gjengjæld paalagt det at fostre Tusinder af Larver, som Ørkenen ogsaa paa en eller anden Maade har Brug for. Et Insekt lægger nemlig sine Æg paa Renen ved at bore sig ind gjennem dens svære Hud. Denne Larve kaldes *Gormormen,* og den er i Tusindtal tilstede i et eneste Dyr. Man ser Renskind, som ere gjennemborede lig et Sold. Foruden dette øver Myggen ogsaa sit Hærværk i Hjorden, og derfor hilser Renen med Glæde den første Svalning af Havet, naar den ved Sommertiden følger sine Vogtere ned til Kysten; thi der faar den Lindring for sine Plageaander, og den Friskhed, uden hvilken den maatte bukke under.

Saaledes sørger Naturen for sin mangeartede Fostring.

I denne Verden undgaar Finnen baade Degenerationen og Omdannelsen. Her ejer han sin Grund uden

Udstykning og uden Hammerslag. — Naturen har givet ham Odelsretten til de store Vidder, som Ingen uden Nomaden kan bebo. Den Kultur, han behøver, udvikler han efter egne Love, den Skik, han følger, er den, som passer for hans Liv; og Religionen er kommen til ham i saa stor en Skikkelse, at den fremdeles samtaler med ham i Naturens mægtige Sprog.

Saa tegner Livet endnu i den store Fjeldørken med friskt Drag et Billede af Finmørks gamle Folk. —

Men Dagen hælder, Festens Tummel dør hen, og Folket gjør sig færdig til Afrejsen. Adskillige er tungere til Bens ud fra Teltet end ind i Teltet; men i Baaden kommer de dog, og Afsked tages med Kjendinger og Venner — den højre Arm lægges hen om Vedkommendes Skulder, og Kind trykkes imod Kind, det er den gamle Hilsen. Hist og her jøjger en Fin nogle fantastiske Ord ud efter et bortdragende Følge; men han tier og ser sig for — der er ikke langt mellem ham og Elven. Saadan besinder sig de Fleste paa hvad det Næste kræver — og Kirkestevnet er endt.

Fra Højfjeldet til Elvebredden er der et stort Skridt, og fra Finfolkets Liv til Kulturlivet et endnu større. Men selv dette træder paa afsides liggende Steder i et vist Forhold til Naturen, og drager Aandens Næring deraf.

Paa Tanaelvens Bredder kan der med aaben Sands og varmt Hjerte tales baade dybt og livfuldt med Naturen. Den rivende Elv jager paa Tanken i en kraftig Aand. De prægtige Træer, som Isen saa ubarmhjertigt afskjærer i Roden, fortæller Ungdommen om det Haab, som Verden giver og tager igjen. Løvhanget, som skjuler Bredden, hvor Elven huler sin Vej, vækker Tanken om de Afgrunde i Livet, som et Overhang af

Hemmelighedsfuldhed, af Ungdom og fristende Lykke kan dække — indtil Afgrunden enten frelser eller holder Dom.

Men der er ogsaa Steder, hvor de falske Øer har skruet sig ind til Bredden, og kun levnet Elven et smalt Mellemløb, der holdes i Ave ved skovbevoksede Bredder, som sænke Trætoppene yndefuldt imod hinanden, og lukke over det slumrende Vand. Et saadant lukket Sted kaldes *Kjos*, og her kan drømmes mangen fristende Drøm om det som var og det som er — men for det, som kommer, raader Skjæbnen!

Drømmen.

Dér ligger et stort, toetages Hus paa Elvebredden, og det ligger højt paa en Bakke, som Sanddrevet har dannet. Det kunde nok se imponerende ud, her hvor Kulturens Kjendetegn er saa faa; men det staar tomt, og Forsømmelse i Forening med Uvejr har mærket det baade ude og inde. Det staar som et Minde om hvad det var; men Minderne dø hen, og de udvortes Tegn forfalde, knapnok at Historien kan fri dem fra Ruin. Disse skrøbelige Døre har dog kun aabnet og lukket sig for Livets Hverdagshistorie: men under det kan ogsaa drømmes, og naar Midnatsolen staar i Fjeldsænkningen mod Nord, og dens røde Skin farver alle Vinduerne i Handelshuset paa Guldholmen, da farver den de blaanende Fjelde paa hin Side Elven, saa de hæve sig i en Klædning af rødviolet Fløjl. Da ligger en slig Blødhed over hver Kant og Knaus, at det er som om de stod der med Liv og Blod, og havde et Hjerte at

trykke Mennesket ind til, saa han glemte Dagstrævet og al Livets Strid i den korte Sommernatsdrøm om Ungdom og Poesi.

Her levede en Familje, som bestod af et Par Generationer. Der var stor Velstand baade nedarvet og vunden, thi Tanadalen var engang et fordelagtigt Bosted; Laksefisket i Elven gav rigt Udbytte, og dens Tilvirkning paa Guldholmen satte mange Kræfter i Bevægelse.

Der var to Sønner i Huset, den Ældste gift allerede i nogle Aar, den Yngste forlovet med en ung Pige, som tidligt havde mistet sine Forældre, og var bleven optaget som Datter i Familjen. Den unge Mand var fraværende, og havde været det omtrent et Aar, for at studere Handelen i en af Vestlandsbyerne; men ventedes hjem imod Midten af Sommeren, og da skulde deres Bryllup staa.

Da kom paa Vaarparten over fra den svenske Grænse en midaldrende Mand, som lejede sig ind hos Familjen. Han var i Begyndelsen sky for Mennesker, og det Navn han gav sig syntes ikke at være det Fødselen havde givet ham; thi han blev selv stundom overrasket ved at høre sig benævnt dermed. Han var stille og dybsindig, og hengav sig straks til en Forsken i Naturen, hvormed han lukkede sig ude fra al Omgang med Husets Folk. Hans kjæreste Tidsfordriv var at sidde alene i en Baad, og lade sig vugge i Drømme paa Smaaskvulpet nede i Kjosen under Birkehanget, eller med en Bog i Haanden at ligge henstrakt paa en Græsmark, mellem det rige Blomsterflor af gule Violer og Glemmigej; medens den liflige Sanger, Finmarkens Nattergal med det blaa Bryst hoppede kviddrende omkring i Træetoppene.

Dette gik til en Tid, da forandredes Fysiognomierne; men Forandringen kom indvendig fra, derfor havde den allerede været der længe før den vistes.

Hvad vedkom Svenskeren den unge Pige? En halvgammel Mand, som han jo syntes at være. Det var

fra Først af heller ikke Andet end en simpel Nysgjerrighed, som drev hende til at smyge efter ham og belure hans sære Færd. Men eftersom hun blev vár den fornemme Skjønhed, som under hans vaagne Drømme fremlyste af Aasyn og Væsen, fængsledes hun af ham, og hengav sig med hele Sjælen i den samme Nydelse af Naturen som han. Dette Drømmeliv udviklede lidt efter lidt en mærkelig Skjønhed i hendes Person.

Det var altid sagt, at hun var vakker, — hun havde jo et stort lyst Haar, hvid Hud og røde Kinder, en frisk, leende Mund og blaa Øjne; men endnu havde disse Herligheder staaet hver for sig, og ikke fortalt andet end den almindelige Hverdagshistorie, som et sorgløst og et uberørt Hjerte indskriver i et ungt Ansigt. Nu sprang paa en Gang frem et Udtryk af Sjæleliv, som bandt det Hele sammen til et dejligt, gribende Aasyn, og bøjede selv hendes Skikkelse fra det Langstrakte ind i det Slankvoksne, der lig en ung Birk svinger ved hvert Vindpust. Ogsaa hendes Væsen var forandret. Hun havde hidtil været leende glad, nu var hun tankefuld og stille. Det vakte Opmærksomheden hos hendes Nærmeste, — men hun skulde jo snart være Brud, og det kunde nok give alvorlige Tanker!

Der taltes jevnligt i Familjen om den fremmede Svensker: at han maatte være af fornem Stand, og ved en eller anden Ulykke dreven til at fly fra sit Land. Man undredes over, at han kunde ligge der paa Vandet Dag efter Dag og stundom Natten med, og at han kunde hendrive sin Tid paa Græsmarken mellem Violerne, kun optaget af at tæmme en liden Fugl — den med det blaa Bryst, som allerede kom flyvende, naar han kaldte paa den. I dette blandede den unge Pige hverken Mening eller Svar. Men havde Nogen forstaaet sig paa Sjælens Tale i hendes Aasyn, vilde det have givet dem mere at tænke paa end Svenskerens Drømmeliv.

Havde han lagt Mærke til den Udfoldelse af Ungdommens Poesi, som foregik i hans Nærhed? Det tænkte hun ikke paa. Hun levede et rigt Liv ved ham, uden med et Tegn at forraade det til Nogen. Var hun bleven overrasket i sin hemmelige Omgang med Lykken, vilde hun have følt sig greben som en Tyv, ikke som en Forræderske.

Men han havde for længe siden bemærket hende, først med Uviljen over at se sig beluret, siden efterhaanden med det Trylleri, som hendes Skjønhed bevirkede. En større Aabenbarelse gik dog omsider op for ham, og da rejste der sig en Magtfylde i hans Natur, som var beredt til at bryde med baade Fortid og Fremtid for at kunne plukke Kjærlighedens Blomst, som udsprang her i Ørkenen — lige ved hans Fod.

Men just som han gik frem for hende med den sejerssikkre Bevidsthed: at kunne sprænge Skjæbnemuren, som skilte dem, blev han saa slaaet af hendes Uskyld og Skjønhed, at han stod skamfuld som en Skolegut, der gribes i Fusk. Han bønfaldt hende da blot at være med ham paa en Rotur udover Elven, og hun gav ham tryg sin Haand for at gaa ind i Baaden.

Alligevel forstod hun, at hun ved denne Handling havde givet ham Magt over sig, og en pludselig Banghed blegede hendes Kinder. Men han kjendte alle Hjertets Runer, og denne læste han med Glæde. Havde hun været sorgløs, da sad han jo her som den fattige, landsforviste Mand, der Intet ejede, — og havde hun givet sig hen til ham, da havde han i denne Stund tabt al sin Tro. Men hun kunde være tryg! Hans svundne Ungdom var vendt tilbage, og han sad med blufærdig Sjæl overfor sin første Kjærlighed.

Og Natten kom med sit skiftende Lys: Midnatsolen glødede hen over Fjeldene, Elven kastede røde Blink, og ind under Birkehanget, i den stille Kjos, laa Vandet mørkt som et bundløst Dyb — som en Drøm om Evigheden.

Saa landede de op. Folk stod paa Græsmarken og tog imod dem. Men der var Tryghed og Klarhed over dem Begge. Hvad de havde drømt vidste de med hinanden, og intet Ord havde brudt Hjertets hemmelighedsfulde Segl. Men fra nu af blev dog den unge Pige hjemme, og den mærkelige Fremmede levede sit gamle Liv.

Da kom endelig den ventede Brudgom. Han var ung og kjæk, men bar alligevel det Mærke, som Berørelsen med Samfundsbærmen efterlader. Broderen truede ofte til ham, og kaldte ham en Skjelm! Men det var jo bare til at le af, — nu var han bestemt paa at leve som en skikkelig Mand med sin vakkre Hustru! Der laa noget Raat i den Maade hvorpaa han rev hende til sig og aftvang hende et Kjærtegn — det var som han vilde sige, at han nok skulde faa Bugt med det Snerperi!

Saa var det Dagen før Bryllupet.

Svenskeren laa som sædvanligt i Baaden og læste. Da stod paa én Gang den unge Pige for ham. En dødelig Bleghed var udbredt over hendes Ansigt, og en ubeskrivelig Rædsel lyste op af hendes Øjne. Han rejste sig fra Baaden og saa paa hende. Havde han i denne Tid ment, at hun havde kastet Drømmetanken fra sig og med velfornøjet Hu var vendt tilbage til Virkeligheden, da fik hans Mening ved dette Syn en hurtig Forvandling. Han hviskede i aandeløs Spænding hendes Navn — men, som om det pludselig vækkede hende til Bevidsthed om Noget, vendte hun ham Ryggen og flygtede.

Hvad der udkjæmpedes i hans Hjerte i denne Stund fik aldrig Nogen at vide.

Man saa ham komme hjem, og gaa op paa sit Værelse, hvor han hastigt syntes at ordne Alt til en Bortrejse. Da han var færdig, traadte han imod al Sædvane ind i Dagligstuen til Værtsfolket. Han var her yderlig elskværdig imod Alle, og slog paa til Brudgommen, at

han var fristet til at tage sig et Bad i Elven, men havde ikke ret Mod paa at gjøre det alene. Brudgommen, der følte sig meget smigret ved den tilbageholdende Mands Venlighed, tilbød straks at være ham til Selskab.

Ude paa Trappen sad den unge Pige paa en Bænk, og skjalv til Sjælens Inderste ved at høre ham tale; hun havde hidtil i hans faa henkastede Ord knapt mærket sig hans Røst, og nu gjennemtrængtes hun af den, som af et Dødsbudskab; thi ved den vaagnede hele hendes Kjærlighed op til Liv. Nævnede han endnu en Gang hendes Navn, vilde hun høre det, som om Skjæbnen kaldte paa hende, og hun vilde følge, hvor det saa bar hen.

Lidt efter kom han ud med Brudgommen. Denne henkastede en spøgende Bemærkning om deres Forehavende, strøg Brudens Kind, og aandede paa sine Fingre bagefter for at vise, hvor kold Berørelsen havde gjort ham. Den Fremmede talte ikke; et Øjeblik hvilede hans mærkelige Øjne fast paa hende — saa gik han. Hvad var det han sagde hende i dette ene Blik?

Et Par Timer hengik. De stille Plejeforældre havde taget Plads ude paa Trappen hos Bruden, og talte mildt til hende om den kommende Dag. Hun svarede dem knapt, hun tænkte uafladelig over det gaadefulde Blik — og hun lyttede.

Da kom en liden Blaahals og satte sig paa Rækværket, og peb som om den var i Nød. De Gamle gjorde den Bemærkning, at den var kommen for at søge efter Svenskeren.

Idetsamme fór Bruden op med et forfærdeligt Skrig, Hun havde set to Øjne briste i Døden.

Forældrene blev forfærdede og tænkte paa Sønnen. Den ældste Broder ilede afsted ned til Elven og satte en Baad ud. Paa en Tange ved Kjosens Indløb havde Brudgommen frelst sig op; men Svenskeren var borte. Han havde med Vold villet bade sig just dér, hvor Elvebunden var saa troløs, og havde overtalt Brudgommen

til at være med. Men denne var bedre kjendt, og havde forstaaet at redde sig ved at gribe fat i Hanget af en Birk. Han havde søgt efter den Fremmede, men ikke en Bøjning af en Gren, ikke en Boble paa Vandet havde vist Vej. — Den frygtelige Sandgrav havde aabnet og lukket sig i et Aandepust, og Døden havde sin Ejendom.

Ved at undersøge Svenskerens Værelse fandtes Intet, som kunde give Oplysning om ham. Hans faa Bøger og Klædningsstykker var uden Mærke, og af hans Papirer var der kun en Haandfuld Aske. Man fik aldrig at vide, hvem han var.

Men Kjosen og den blaahalsede Sanger kan endnu — og altid! fortælle om en Kjærlighedsdrøm, og om den gyselige, hemmelighedsfulde Død, som brat afbryder Alt — endog det sidste Suk.

Næste Dag blev Bryllupet holdt. At Svenskeren var borte kastede nok sin Uhygge over Festen — men Brud og Brudgom var der jo, og det var det Vigtigste. Ingen anede, hvor nær han stod Begivenheden.

Men nogen Tid efter blev den unge Kvinde syg, og da fik hun en anden Drøm. Hun saa i et Fjernsyn et Billede, rent og lysende, som Solskin paa Sne — det tyktes hende at være hendes Ungdomsdrøm. Men det holdt sig ikke længe. Der styrtede et Rovdyr imod det, og udrev først Sjælemærket og fortærede dernæst Led for Led det skjønne Legeme. — Da hun vaagnede af denne Drøm, var Livet forbi.

I hendes Dødsstund gled endnu engang Synet af de mærkelige Øjne forbi hende, og i Lyset fra Evigheden læste og forstod hun deres gaadefulde Tale. Hun saa, at han vilde kaste Livet hen som en Terning — og give Skjæbnen et Valg. Det var altsaa gaaet som Skjæbnen vilde. Men i Sjælen rejste sig samtidigt en glad Fortrøstning: hendes forkrænkelige Legeme skulde jo sænkes i Graven og vorde til Støv; men det Uforkrænkelige

skulde opstaa, og iklædt sin Ungdoms Skjønhed mødes med sin Ungdoms Drøm.

Det gaar raskt tilbage til Fjorden. Elven skyder paa ligesom med Hundrede skjulte Hænder, og snart bæres man op over Bølgerne paa det højstavnede Skib, forbi Fjeldet med Finfolkets mærkelige Billedgalleri. Men Dagens blanke Stjerne vil ikke vedgaa en eneste af Midnatsolens hemmelighedsfulde Fortællinger, den viser kun Sten paa Sten, og Muld paa Muld, og paa hin Side Fjeldet det store, skummende Østhav.

. . . . . .

Farvel da til Drømmen om Finmørks Land,
til den sjunkne Kongsgaard paa Kjølnæs Strand
ved Østhavets fraadende Bølge.
Farvel til den glødende Midnatsky,
som viste mig Finkongens gamle By
med hele sit brogede Følge.

Farvel til den dejlige Midnatsol!
Den viste mig Finkongens gyldne Stol
højt op mellem Skyernes Porte.
Den tyded mig Finfolkets Sagaskrift:
At selv i dets særeste Trolddomsdrift
det Evige aldrig var borte.

Farvel Du det mægtige Højfjelds Fin!
Og Du, som maa kjæmpe Dig Fjorden ind
mod *Havgulens* trodsende Vinde, —
og Du, som maa stage Dig Elven op,
Du mørkbrune Fin med Din røde Top —
jeg taber Dig aldrig af Minde.

Jeg véd Du maa vige for Skjæbnens Dom;
men hvordan Du skifter dit Levned om —
de vekslende Tider til Føje:
Saalænge Du husker Din Ungdomssang
og nynner i Hjertet den sære Klang,
staar Ætmærkets Blink i Dit Øje.

Da hænder det endnu en Midnatstund,
Du jøjger om Finmørks urgamle Grund
og Finfolkets sejrende Dage. —
Det Folk kan vist aldrig staa aandsforladt,
som ejer sig selv i sin Ungdomsskat:
I en digtende Billedsage.

BILLEDER FRA MIDNATSOLENS LAND

II

(1886)

VESTFINMARKEN.

HØJSOMMERENS lyse Himmel hvælver sig over et bølgende Hav, og Vestfinmarkens nøgne Kyster staar solskinnende imod det. Det er og bliver Ørkenens Billede; Farven er som den fortørkede Jordskorpe, mørkere imod Vandet, lysnende opover imod Højfladen, hvor Renmosen gror; men i Solgløden faar selv Ørkenens stive Drag et Smil, og det ser ud, som der kun behøvedes en frugtbar Regn for at drive de skjulte Spirer op af Grunden.

Tunge og livløse skulde dog de graa Fjeldmasser ligge der, om ikke Havet var ved Siden af og gav sit Tilskud i Ungdom og Skjønhed. Det er med Søens dunkle Omsvøb, at Klipperne i al sin Nøgenhed gaar velklædte frem; det er ved Bølgeslagene, de faar Liv, og det er i de svære Storme, da Havet rejser sig imod dem med sin Kjæmpevælde, at de faar Karakteren af *den store Garde*, som holder Ødelæggelsen borte fra Livsfostringen i det fattige Land.

Nordostvinden driver paa! Den ene Bølge jager den anden, muntert, som i en Tag-fat. Der hejses Sejl, og med duvende Stavn bær det fremad — bort fra det gamle *Mørkin*, Havskoddens og de evige Stormes Land,

nedad imod Frugtbarhedens trøstefulde Egne. Det klarer Aanden. Man hilser glad Farvel til hver Ø og hvert truende Fjeld — ja man takker endog for sig, uagtet den Fostring de gav kun var Trøstesløshed — som vel er det Magreste en Sjæl kan leve af. Thi der er stor Forskjel paa det Strenge og det Haabløse i Naturen. Er der Evne og Vilje i et Menneske, da vinder han af det Strenge en Opmuntring, men af det Haabløse kun den usle Fattighuslære: at finde sig i det.

Havet giver derimod altid den store Lærdom — thi af Intet kan man lære saameget som af Friheden, og Havet er Frihedens Billede. Det bevarer sine dybe Grunde for Nysgjerrighedens Beluren, det udkjæmper sine Lidenskaber med aaben Pande, og det tager sin Hvile med selvbevidst Ro. Fra den største af »Havets Jætter« til den mindste Baad, der omtumles af Bølgerne, er deres Færd en Kampdyst paa Frihedens Bane.

Ingen Under, at et Land, som gjennem ti Breddegrader er ombølget af Havet, har et Folk, der kjæmper paa sit Liv for Frihedens Ret.

Norge har i Indlandet mangt et storslaaet Drag, og Kulturen har der sat gode Mærker; men det, som giver Landet sit egentlige Særkjende, er dog Kysten. Maa Land og Folk end regnes blandt de smaa, fra Kysten skuer et saa mægtigt og storformet Aasyn ud imod Verden, at man uvilkaarligt viger tilbage og spørger: hvordan ser det Folk ud, som slige Egne har fostret, ikke som det fremgaar Ansigt til Ansigt, men i Forsæt, Vilje og Handling, — med andre Ord: hvilket Bidrag giver det til Verdenskulturen?

Der kunde svares, at for mange af disse Egne kommer Bidraget frem som et Slags Raaprodukt: ved at vove Livet og lide Ondt. Det er ikke meget, dog mere end det synes; thi saalænge Mod og Uforfærdethed er med at give sit store Bidrag til Verdensudviklingen, kan ikke nogen Del af Jordens Kreds springes over.

Der hører visse Varmegrader til Livets Trivsel, og uagtet Norge — især det nordligste Norge — er i Forhold til Breddegraden det mildeste Land paa Jorden, sætter Naturen sig dog paa mange Steder imod al Fremgang. Befolkningen naar da ikke videre end til at skjøtte det strenge Nødvendighedsvirke, og den Kultur, som fostres heraf, kommer selvfølgelig til at stemme med Naturen. At leve staar jo for Mennesket i første Række, at leve behageligt i anden.

Men hvorledes vilde der se ud i det Ørkenland, hvis ikke Golfstrømmen var? Den varme, prægtige Flod, som løber sin lange Vej fra Sydamerikas brændende Strand hidop til Ishavets Kyster for at frelse en Broder i Nød! Ganske vist sender Polarhavet til Gjengjæld sin kolde Strøm som en forfriskende Livsaande derned, men den isbundne Kyst af Labrador beviser dog noksom, at det er Norge, der trækker det længste Straa i Skiftet. Den Afkjølning Amerika herved faar, og som vist staar i Forhold til den Varmegrad Norge modtager, vidner slaaende for, hvorledes Tilstanden her skulde være uden Golfstrømmen.

Men Alt skal betales i denne Verden! Uden Afgift modtager Polarlandet ikke den varme Flod; thi i Mødet med Drivisen og ved Brydningen af den faste Is fremkommer de stærke Taager, der under Navn af Havskodden svøber hele Kysten ind i et Dødssprede, som saamange Øjne har lukket sig under, og som Alt, baade levende og livløst, faar sit Mærke af.

Mil efter Mil tilbagelægges — de samme brat nedstyrtende Fjelde, den samme skyfri Himmel, det samme endeløse Hav! Men der falder intet Tryk paa Sjælen af Ensformigheden — tvertimod: forsagte Tanker, der som uvejrsskræmte Fugleunger har siddet og kuret paa Redens Kant, faar Vingerne slaaet ud og stiger tilvejrs. Her er jo Hensynet med sine Tusinde Falkeøjne ikke paa Jagt efter dem, de kan trøstigt prøve paa! De, som ikke

magter Højden, kan uden Skam og Skade sætte Flugten mod et mindre Stævne — — —

»Hvor der i denne mægtige Ensomhed hist og her findes en Beboer, mærkes det paa ham, at han, i hvad han gjør, staar Ansigt til Ansigt med det Store?«

Svar: »Det Nærmeste ser han først. Det er en liden Baad, som Stormen har faret ilde med, det er en stenfyldt Grund, et lavt Hus med trange Rum, samt Ugreje paa mange Kanter. Han kommer da let til at se paa det Store, som Armoden paa Velstanden: det er ikke for mig.«

»Ja — Fattigmand; men den bedre Stillede?«

»Den Konditionerede, som det hedder, — ja han lever efter Kulturforskriften. Den faar han jo tilsendt pr. Post, og han er ofte meget nøjeregnende med at følge den. Men paa den Maade er han tryg. Det Særegne er en vanskelig Opgave i vore Tider, da Kulturen vil have Alting lige stillet, og saa letvindt som muligt. Her findes nok en og anden Særling, naar man søger vel efter; thi En, som lever paa Traditionen, findes næppe paa disse Kanter, det skulde da være blandt Finnerne; men de har ingen Kraft til at leve paa en nedarvet Skik, de bare dør paa den. Husk, Finmarkingen er en indvandret Befolkning fra alle Landets Egne, og de Fleste er kommet med den Bagtanke at fortrække igjen. Der skal Tid til, inden den kan siges at være et Hjemmefolk, som har fast Grund i Naturen, og som gaar frem af den med sit eget Præg lig Koklearen ved den stenfulde Strand: modstandskraftig, ernærende og *blodrensende*.«

»Det er altsaa kun et Tidsspørgsmaal.«

»Kan være. Her er en uafladelig Kommen og Gaaen, som giver Uro — og hvor en Podning skal vokse fast, maa der fredes. At Finmarken gaar en større Fremtid imøde, synes vist, at her endog findes Materiale nok til at gjøre den stor, er ligesaa vist; men dertil kræves en

saa betydelig Hjælp af Kultur og selv af Kunst, at man nok foreløbig kan sætte Spørgsmaalstegn ved Sagen.«

»Der er ingen stor Sag, som ikke kjæmper sig frem gjennem Spørgsmaal.«

»Det er sandt. Desværre svæver et andet Spørgsmaal over Landet, der som en kronet Sphinx baaret af Ørnevinger stiger op i Øst og viser truende mod Vest — dog den Luftspejling har Folket set saalænge paa, at det har vænnet sig dertil. Den ubestemte Fare er som det Sømanden kalder *Smørland*, det vejres hen for Vinden, — og der er ikke Mangel paa Vind i Finmarken — — —«

»Det var da et mærkeligt Par — er det et Par?«

»De To der borte? Nej. Men der har De en Prøve paa vor Hjemmekultur, — den er ikke fin, men der hører dog visse Lokaliteter til at fostre den. Manden er Fiskehandler, og bor et Par Mil herfra. Han er velstaaende — De ser, han har den Slags Ryg, som man siger bærer gode Dage, og dertil har han et vist Lag, som tyder paa Pebersvenden.«

»Saa. Men Fruentimmeret, som omflagrer ham?«

»Aa, hun rokker ham ikke, det forsikkrer jeg Dem. Hun kom her for en fire—fem Aar siden, rent tilfældigt med en Jægt, som skulde tage Ladning ind hos ham, Monsen hedder han. Han var naturligvis galant Kavaler, og indbød hende til at bo iland hos sig, saalænge Indskibningen stod paa. Men da Fartøjet skulde afgaa, fik hun saa mange Slags Tilfælder, at han som et kristent Menneske ikke kunde forsvare at lade hende rejse. Saa blev hun. Fra nu af kjendte Monsen sig som en belejret Stad; men han stod som en Helt; hun kom ham ikke nærmere end han vilde.«

»Hvad skal vi gjøre med hende?« spurgte han Betjenten, der senere kom paa mit Kontor, saa det er fra ham jeg har det. »Hun er nok en af de der Vandreduerne — hvad tror De?«

»Jeg synes alligevel Synd i hende,« svarte han. »Der maa vel være knapt om Mandfolk med Tag over Ho'det, hvor hun kommer fra.«

»Vist maa der,« svarte Monsen. »Men jeg kan ikke hjælpe hende, — naar Vaaren kommer, faar hun rejse.«

»Vil De jage hende?« spurgte Betjenten.

»Nej nej! Det faar ske paa en pyntelig Maade; men med første Jægten, som kommer, skal hun Bitterdød væk!«

Men min kjære Monsen havde udover sit Fiskekjøb ikke megen Erfaring, og mindst i Kvindesager. Han maatte gi' sig, og nu sidder han som en stor Humle i en Konglevæv. Men han er en rar Fyr! Gifte sig med hende, det vil han ikke; der er dem, som siger, at han har havt en Ungdomskjærlighed, det gik galt med. Hvorom Alting er, han er en grundretskaffen Karakter, og vilde aldrig gaa ind paa at leve i et løst Forhold. Men han liker sig med det, som det er, og han holder hende i en vis Afstand, hvor hun ligesom de kloge Jomfruer altid sørger for at ha' Olje paa Lampen.

Nu rejste Hr. Monsen paa sig; der laa en Baad i Frastand og ventede, og Maskinen sagtnede af. Han saa sig om efter Noget, og at han savnede det, vistes paa Blikket. Da kom Jomfruen tilbage fra et lille Møde med Styrmanden. Hun saa ud til at have faaet ny Vind i Sejlene. Halvgammel og ligesom tyndslidt af Skjæbnen kom hun svingende paa høje Hæle, med en grøn Parasol, et langtviftende blaat Slør, og forresten i en Indhylning af ubestemmelige Former og Farver.

Hun var overordentlig adræt, — hun samlede Rejsetøj, hentede Regning, nikkede Farvel — og var parat. Hun var paa en Gang datterlig, moderlig og koket. Og han? Ja han tog dette Gode ligesom alt andet Godt — paa en rund velnæret Ryg, og gik i Baaden med det.

Lidt efter strøg den afsted med det løjerlige Par hen imod en Vig, og Fjeldet lukkede om dem.

»Nu?« blev der spurgt. »Hvad synes De om Billedet?«

»At det er en Tilfældighed. Naturen danner ingen Baggrund til det. Raahed, Fattigdom og Ulykke kunde meget bedre gaa sammen med den.«

»Aaja, noget Helstøbt er det jo ikke. Vil De forresten se en helstøbt Skikkelse, saa betragt ham, som staar der og taler med Chefen. Det er en Nordlænding. Han gaar ypperligt sammen med Naturen.«

Det var en Femtiaarig. Middelhøjde, firskaaren, djærv, smaa gnistrende blaa Øjne, rødt livfuldt Skjæg, et vist grovslebent Lag — kort et ejendommeligt Stykke Menneske.

»Er det ikke, som han var glemt igjen af Sagatiden? En ægte *Halejer,* en *Raud hin Ramme* fra *Salpten.*«

»Unægtelig.«

»Han er Enkemand. Og véd De, paa hvad Maade han festligholder den afdøde Hustrus Fødselsdag? Ja De skal undres. Han ta'r et Par Kjærringer med sig, som har tjent den Afdøde, og drager med dem op til Graven. Der koges da en Kjedel Kaffe, som drikkes paa Stedet til hendes Ihukommelse. Kaffesnakken blir selvfølgelig en Gjennemgaaen af alle hendes Dyder, og da falder kanske et Taaredryp i Kaffekoppen, hvilket jo ikke gjør den mindre smagelig. Ser De, det Drag er ikke saa langt fra Naturen, — thi der maa jo dog være en Midler mellem den og Mennesket, ellers blir det altfor haardt, og dertil er vel Intet bedre skikket her Nord end Gemytligheden.«

»Nej ganske vist. Gemytligheden er en særlig Evne i Nordens Folk. Den blødgjør Karakteren uden at svække Viljen, og den tager Braaden af mangen pinlig Sandhed. Desuden lægger Personen sin egen Forklaring til, og det er den bedste. Saa firskaaren, djærv og selvsikker som Manden staar der, vækker han ikke den ringeste Sympati — næsten det Modsatte. Men faar

man Øje paa ham med Kaffekjedlen foran sig paa Konens Grav — da holder man af ham.

Hvor Landet er rydt og vildt! Fjeldene synes her af en haardere Art end i Østfinmarken, hvor Skiferlagene gir blødere Former. Her har været god Plads til de Røverhistorier, som fra Russernes Færd i det femtende og sekstende Aarhundrede er indskrevet paa Øst- og Vestfinmarkens øde Kyster. Der siges, at Folket var da saa sikkre paa Død og Undergang, naar et russisk Skib viste sig, at de uden Tanke af Modstand hengav sig i Skjæbnen.

Det berettes saaledes om en af de mange forsvundne Kirker her, at ved et fuldtalligt Kirkestævne, hvor der blandt Andet var syv Brudepar, som skulde vies, meldtes det pludselig, at et russisk Skib stod ind paa Øen. Der blev da Intet andet gjort end at befale sig Gud ivold. Præsten besteg Prækestolen og holdt først en Ligtale over sig selv og dernæst over sin Menighed. Der var kun en Eneste, en af Brudgommene, som undslap til Fastlandet, Resten blev dræbt og Kirken plyndret.

Endelig bær det ind til Hvaløen, hvorpaa Hammerfest ligger — Vestfinmarkens eneste og Jordens nordligste By.

Hvaløen er en af Finmarkens talrige Magerøer, og at en By har kunnet udvikle sig mellem de nøgne Bergkuller, beviser noksom, hvor nødvendig den har været. Naturligvis er det Beliggenheden, som har sagt: her skal Byen staa; thi Stedet ligger midt i Sejlløbet og er dog beskyttet mod Storhavet. Det har en god Havn samt den store Fordel, at Fiskehavet løber tæt ind til Vaagen, hvorved Fiskeren uden lange Omveje kan gaa lige til Markedspladsen med sin Fangst. Men her er intet Opland og ingen Jordkultur, Byen er alene henvist til Fiskerierne og til Samhandelen med Rus-

land. Denne er dog saa betydelig, at man nok kan sætte den murmanske Kyst, og lige ind i det hvide Hav, som et Opland for Hammerfest — ialfald til Deling med Vardø.

Fra første Færd laa her en af de »Handeler«, hvorpaa der sad en Agent for den oktrojerede Handels Kompagni; men da Finmarkens Handel i 1787 erklæredes fri, bestemtes det, at Stedet i Lighed med Tromsø skulde nyde Kjøbstadsret, og to Aar efter afsatte Bydannelsen sine første Tegn. Der skete dog ingen hurtig Fremgang; tolv Aar senere var hele Befolkningen 75 Mennesker, men den steg jevnt og sikkert, og ved hvert Trin stod Arbejdsmærket efter.

Byen staar paa et fremspringende Næs, hvor Havnen runder sig ind i en Kreds, og hvor den modsatte Pynt, som kaldes Fuglenæsset, luner godt mod Nordvesten. I Ryggen støtter den sig til de brat opgaaende Fjelde, som synes at ville true hele Byanlægget ud i Søen, og ret ud for rejser Sørøen sine mægtige, sneplettede Tinder som en Mur imod Storhavets Paadrev. Forresten staar Fjeld ved Fjeld, hvorhen man ser, og hvor de ikke helt stænger, sprænger Havet sig ind, og truer saa ofte, at man for Truslen rent glemmer, at det ogsaa kan smile.

Det er Beliggenheden.

Men nu træder Forholdene til og pynter paa. Byens højst uregelmæssige Anlæg har efterladt en hel Del lune Krinkelkroge, af dem, som altid sætter Fantasien i Bevægelse; her er smaa Legepladse og Haveanlæg, her er Pladser til at slaa en Sladder af og til at udfægte en Nævekamp. Her er ikke altid Rum til at fire glade Russere kan gaa Arm i Arm og synge sine tungsindige Viser, men her er bestandig en gjæstfri Krog, hvor de kan faa sig en Styrkning efter Fasten. Over det Alt tilsammen er dog udbredt en vis Hygge, som i større Stæder var umulig; thi der hører en vis Kontrol til af de Bedrestillede, og hvor de danne afsondrede Kvar-

terer for sig, henvises Smaafolk med sine Uregelmæssigheder til Politiet alene, og da faar det en anden Karakter.

Foruden dette hersker i og ved Havnen til sine Tider et stort Liv. Her ligger fuldt af russiske *Lodjer* foruden andre Nationers og egne Fartøjer. Her er Udskibning af Fisk og Omtuskning af Varer; Fiskere, som lægge til — snart med Fisken tilvirket og snart som Raaprodukt; det er i det Hele et levende Billede af Finmarken, og beviser i hvert Drag, hvad Betydning Byen har for Landet.

Hammerfest har dertil andre Baner for sit Virke. Her udstyres en hel Del Skibe paa Ishavsfangst, som endog skal være gaaet op til nogle og tyve Fartøjer i en eneste Sommer. Farten gjaldt i Begyndelsen Spitsbergen, og Fangsten Hvalros. Den fandtes der for en 40—50 Aar siden i saa stor Mængde, at den laa paa Stranden og solede sig i Klynger paa flere Hundrede. Her forefaldt da vældige Slagterier, og det ene Fartøj efter det andet vendte fuldladet hjem; men Havdyrene fik sit Instinkt udviklet ved Faren, og de fortrak fra Spitsbergen. Senere har Byen udvidet Fangstpladsen med Novaja Semlja og Indløbet til det hvide Hav. Fangsten her er Hvidefisken, en Art Delphin, som er meget rig paa Tran, — og da forresten Hvalros, Sælhunde samt store Indsamlinger af Dun.

Men foruden denne Fremmedekspedition, skjønt det for Spitsbergens Vedkommende gjerne kunde hedde *hjemme*, da det jo er et Allemandsland, hvis Ejendomsret af de fleste søfarende Nationer i sin Tid har været paastaaet og bestridt, saa har Hammerfest endvidere stillet sig i Spidsen for det betydningsfulde Bankfiskeri med Dæksfartøjer, hvilket indtil for omtrent 40 Aar siden kun foregik med almindelige Fiskerbaade.

Bankfiskeriet drives 5—6 Mil ude i det aabne Hav og paa de ved Finmarksfisket saa bekjendte Fiskebanker. Disse maa forstaaes som undersøiske Højder, hvor Fisken

af en eller anden Grund forsamler sig — thi den staar der i stor Mængde — og nærmest ligger vel den Antagelse, at det ikke er selve Banken, men Dybden indenfor, som drager Fisken til sig.

Der er en anden Ting, som i Forening med *Bankerne* nævnes af Fiskerne med næsten den samme gaadefulde Respekt som Søormen, det er *Havbroen*. I lange Aarrækker har man sukket til Regjeringen om megen Anstrengelse, at Aandslivet mere maa betragtes som Importvare end som Selvvirke.

At der hører en Embedsstand til Byen kan ikke give nogen aandelig Overvægt, thi det egentlige Arbejde paahviler Kjøbmanden. Om ham grupperer sig alle de Næringsdrivende, og den Almenaand, som skal betegne Stedets Kultur, maa faa sin stærkeste Tilflydning fra ham.

Snart vil altsaa Hammerfest staa som en Hundredaarig paa sin svære Post! Men noget egentlig Alderdomsmærke kan man ikke se paa den, snarere kan man sige, at den har Fremtidssignalerne oppe. Den har kuede Drag i sit lille dristige Aasyn; men det kommer af en Magt, som intet Mod kan besejre: Fjeldet viger ikke, Havet viger ikke, Naturen omskifter ikke sine Love — derefter har Mennesket sig at rette!

Med et Tryk paa Sjælen siger man Hammerfest Farvel, naar Farten gaar videre til Østfinmarkens nøgne Kyster; men naar Stavnen viser mod Syd, og Flaget vifter mod Nord, hilser man med Tak Farvel til Jordens sidste By og til Folket paa den yderste Vagtpost ved Kulturens Bane — der hvor den slaar en Knude paa alle Udløbstraadene.

Men ved Siden af den taknemlige Stemning sætter man dog et Spørgsmaal: Hvordan gaar det til, at unge, levelystne Mennesker af begge Kjøn finder sig i denne evindelige Kuelse af Naturen? Hvorfor bryder de ikke ud af Fjeldstænget og søger hen til andre Egne?

De Adspurgte vilde se sig omkring og ryste paa Hovedet: her er de jo fødte og opdragne — og her er deres Hjem.

Det er en Forklaring, som holder Stand. Hjemmet! Ja, Kulturen kan samle alle sine Hjælpetropper, og der er Ingen af dem, der slaar det store Slag for Gud og Æren som Hjemmet.

Saa faar Klippen stænge, Storm og Mørke trænge paa — Arbejderen lide Ondt og Arbejdsgiveren Tab — Hver staar ved sit Hjem, og fra Hjemmene udgaar en Fylkning, Haand i Haand, som en Redningskjæde, imod Naturmagten — — —

En liden Blomst stod frygtsom og skjær indunder Bjelkevæggen af et gammelt Hus; den var bleg af Farve og uden megen Livskraft, men den talte sødt og indtrængende om Kjærlighed til Hjemmet. Og da den var forglemt af Alle, blev den plukket og lagt imellem disse Blade — dens Navn er

Hjemve.

Det har forud været bemærket, at der mellem Rusland og Finmarken er en Samhandel, som bestaar i Omtuskning af Varer; Terminen for denne Handel er bestemt ved Lov fra 1ste Juli til 15de August, og den kaldes Makketiden. En hel Del russiske Fartøjer — Lodjer — indfinder sig da paa Fiskehavet og tiltusker sig Raafisk imod Mel og enkelte andre Varer. Bestemmelsen blev fra først af taget for at beskytte Fiskeren imod Handelsmandens Vilkaarlighed, da han ofte nægtede at kjøbe Fisken i raa Tilstand; men da samtidigt hermed Statens Kontrol ved Fisketienden ophørte, og Fiskeren blev sin egen Opsynsmand, havde hverken han

eller Staten godt af det. Desuden opskruede Russen sine Fordringer, og blev den, der oftest gik af med Fordelen. Men Fiskeren elsker sin Makketidshandel, — han er her til en Forandring Handelsherre, og uagtet han tilslut bøjer sig for Kjøberens raa Vilkaarlighed, anser han dog Makketidshandelen for den øverste af alle Frihandeler. Man kan eftet Ordet fri omtrent hænge hvilket Slæng man vil, saa griber Almuen det med Tro — og selv med Tab.

Det var straks før en saadan Makketid. Flere Lodjer laa for Anker paa Vaagen, færdige til at begynde sin Handel om et Par Dage, og Mandskabet overgav sig med Fornøjelse til Lediggangen.

Størstedelen af Befolkningen var jo opfødt med Synet af de omdrivende Russere, men alligevel blev det en ny Opmuntring, hvergang de store, skjæggede Mænd i sine lange Kjoler kom syngende Arm i Arm som Brødre, og enten flokkede sig sammen paa en af de smaa Pladser eller stillede sig op foran et Butiksvindu — særlig med Billeder eller hvor en Jente stod bagved. Men hvad de end gjorde, var det dog oftest et Udtryk for Godmodigheden og et barnsligt Sind.

Der er til sine Tider talt meget om Hjertelaget her i Norden, — det kan være saa som saa; men naar man tillægger Russeren det gode Hjertelag, da er det fuld Sandhed. Om det kommer af, at hans Vilje er bunden, det kan være; thi Selvbestemmelsens Ret udvikler ofte Selvgodhed, og den kjølner vist Hjertelaget mere end selve Polarluften. Russen er imidlertid Kjøbmand fra Top til Taa, og at han desuagtet kan fremlægge sin naive Hjertelighed i Handel og Vandel uden at skuffe, tyder hen paa, at Godmodigheden ikke alene er et Instinkt men et Grundtræk i hans Karakter. Dette gjælder dog kun for Nordrusseren, altsaa den ublandede Race.

Borte for de større Husklynger og hen imod Fuglenæsset til laa et lavt Træhus paa en Skraaning lige ved Vejen. Det var umalet, var belagt med Stenheller paa

Taget, og havde et skrøbeligt Bislag foran Døren; men Vinduskarmene var overstrøgne med en frisk blaa Farve, og det gjorde Indtryk af at være tilset med Omhu. Over Indgangen var der malet en Kaffekjedel, og ved Siden af den to Glas med et brunt Indhold, om det var en Indbydelse for Russen til et Glas The, eller for Nordmanden til en Toddy var ikke godt at vide; men gav det Vink til begge Sider, kunde det jo ikke skade.

I dette Hus boede Jane Birk, Kone til Hans Birk, som endnu levede, men som ikke mere regnedes med. Han var en aldrende, værkbruden Sømand, og havde den Lykke at være gift med en femten Aar yngre, stærk og driftig Hustru, der forsørgede baade ham og en Datter paa seksten Aar.

Folket levede et vakkert Liv med hinanden i det lille Hus, og den Ene lod ikke den Anden Noget høre. Hans Birk havde sørget godt for Hustru og Barn, saalænge han kunde; men da han med et Fangstskib havde overvintret paa Spitsbergen, og han efter at Fartøjet var bleven sprængt af Isen med de Tiloversblevne af Mandskabet var gaaet tilsøs uden Kompas — med Sejl paa Vraget, og paa den Maade lykkelig var landet op i Nærheden af Hammerfest, havde han forlist baade Helbred og Gods, og da kom det vel med, at Jane forstod at tage fat; thi fra nu af maatte hun sørge for Alt.

De to Mennesker havde en mærkelig Respekt for hinanden, han for hendes Flid og redelige Sindelag, og hun for hans Klogskab og Veltalenhed; thi Hans Birk var paa sin Vis veltalende. Under sit stillesiddende Liv havde han læst meget, Folk laante ham villigt Bøger og Aviser, og han havde forstaaet at føre det Læste over i sine Tanker. Han kunde desuden tale lidt Engelsk og Russisk, og han talte Finsk som en Fin. Det kom Janes Forretning meget tilgode og gav Manden selv en vis Anseelse, — men alligevel hed det »Jane Birks Kaffehus«.

Den Tredje i Familjen var Datteren, en smuk mørkhaaret Pige, der i Væsen og i den spædlemmede Bygning

slægtede Faderen paa. Men den sygelige Eftertanke hos ham var Sværmeri hos hende. Hun var af Moderen bleven holdt borte fra alt strengt Arbejde, og saaledes paa en Maade henvist til Faderen alene, hvis Sømandsbelæring mest egnede sig til at vække Rejselyst og fantastiske Forestillinger om fremmede Lande.

Han havde i sin Ungdom været lidt af en Natursanger, og kunde en Mængde Viser, dem lærte han nu hende; men den underlige, rørende Maade, hvorpaa hun sang dem, havde hun fra sin egen Grund. Hun kunde forvandle en liden sørgelig Vise til den mærkeligste Klagesang, saa Moderen undertiden i Mørkningen, naar hun havde sin korte Hvilestund, brast i Graad og sagde: »Ti stille, Lisa, det er som jeg hørte en liden Fugl, der skulde til at dø.«

»Ja!« udbrød da Lisa, som straks var inde i Rollen. »Og saa kalder den paa Moren.«

»Gud og Fader, Barn! Det er som Du ikke hørte denne Jord til!» afbrød Moderen, og lod som hun blev vred; men Sagen var, at hun blev ræd, saa hun skyndte sig ud i Kjøkkenet efter Lys, og da hun satte det paa Bordet, forsikkrede hun, at der fik tages fat paa noget Nyttigt — de havde ikke Raad til *alt det!* — Men hvad hun mente med *alt det*, var ikke rigtig klart; thi hun vedblev paa sin gamle Maade at lade dem drømme, mens hun arbejdede.

Det var mod Slutten af Dagen, en af de sidste i Juni Maaned. Der hørtes trestemmig Sang nedover Vejen til Kaffehuset, og Jane keg ud af det aabne Vindu for at se, om det var hendes Hus de styrede imod, eller om de drejede af og gik til Havnen. Det var tre velklædte Russere, en Ung og to Ældre, som hvert Øjeblik stod stille for at omfavne og kysse hinanden, og som tilslut standsede ved Kaffehuset, og endnu en Gang kyssedes under Graad og, som det syntes, hellige Forsikkringer.

»Hvad mon der er ivejen med dem, de Stakler?« sagde Jane.

»At de er fulde,« svarte Manden, og gav Tegn til, at hun skulde stænge Døren mellem Skjænkestuen og det Kammers, hvor Lisa holdt til, saalænge der var Gjæster i Huset.

Det blev gjort, og Jane gav sig straks til at stelle med Samovaren, der altid stod blank som en Sol, og parat til at tændes. Det var et gammelt Stykke, de engang havde modtaget for Gjæld af en Russeskipper, og som bar tydelige Mærker af en ublid Behandling; men den var som et Helgenbillede for Russerne, derfor havde Jane altid god Søgning af dem, og især ved Makketiden, da der i Kaffehuset udskjænkedes en god Del mere The end Kaffe.

Paa en Gang lød der et Brag, og to af Russerne styrtede med Døren ind i Stuen; den Tredje var bleven liggende udenfor, thi han havde faaet en løsreven Sten, der laa paa Bislaget, ned i Hovedet og havde tabt Bevidstheden.

Jane gav hurtigt sin Mening tilkjende paa Norsk; men Hans Birk overvejede, hvad han sagde, og derved blev det paa Russisk lidt mere lempet efter Omstændighederne: »Træværket var gammelt og skranglet — men saa var jo en Dør bestemt til at lukkes op og ikke til at brydes ind.« Russerne gik ogsaa villigt ind paa det, og Sagen endte med Løfter og gode Ord. Men Kammeraten, som laa der ude bevidstløs og blødende?

Hurtig greb nu Jane fat for med de to Andres Hjælp at faa ham baaret ind i Stuen. Men da Ingen af dem stod ret fast paa Foden, og Hans var en værkbruden Mand, der kun havde Munden til sin Raadighed, blev lille Lisa kaldt til, og hun lod ikke vente paa sig.

Der blev gjort et Par Oplivningsforsøg, men de var uden Virkning, og da Blodet vedblev at strømme ud af Saaret, vovede Jane Birk ikke at give sig ifærd med det alene, og overgav ham til Lisas Omsorg, mens hun løb afsted efter en Læge.

Lisa lagde sig paa Knæ ved det bevidstløse Menneske

og tog hans Hoved i sin Arm. Hun skjalv ved Tanken om, at det maaske var en Døende hun holdt, og hun var ligesaa bleg som han.

De to Kammerater var af Skrækken bleven lidt opklarede, og trængte nu paa for at faa ham løftet op; men Hans Birk gav dem et Vink at standse: »Ser I ikke, at hun tager Vare paa ham som en Engel,« sagde han paa Russisk, og uvilkaarligt veg de tilbage, korsede sig, og blev staaende med bøjede Hoveder som foran et Helgenbillede.

Straks efter kom Jane Birk tilbage med Lægen, og den Saarede kom efterhaanden til Bevidsthed. Han blev da forbunden og bragt til Hvile, og bestemte Forholdsregler givne; thi uagtet det ingen dødelig Skade var, kunde det dog ved den mindste Uagtsomhed blive farligt.

Kammeraterne, som var de to Ældste i Flokken, afgav straks en nøjagtig Forklaring om den Syge. Hans Navn var Mikaila Tipanow. Faderen var Landhandelsmand og boede ved Bredden af det hvide Hav, og det var ham, som havde udstyret Lodjen, de alle Tre var med — Mikaila som Tilsynsmand paa Faderens Vegne, den Ældste af de Andre som Skipper, og den Tredje som Passager.

Efter Lægens Erklæring maatte altsaa den unge Mand forblive, hvor han var, — og da omsider de godmodige Gjæster havde tømt Samovaren, forlod de Huset efter endnu en Gang at have korset og nejet sig foran den Syge og den dødblege Lisa, som sad med foldede Hænder ved Sengen.

Der gik mange Dage hen, før den saarede Mand gav bestemte Tegn til Bedring, og endnu kom de blot glimtvis frem. Lille Lisa var hans trofaste Plejerske, thi Jane Birk og hendes veltalende Mand maatte passe Forretningen. »Hun sidder der som en Engel,« sagde Hans, og dertil nikkede Jane med Taarer i Øjnene.

Og det var sandt: Lisa vaagede for den syge Mand som en Engel, men med et menneskeligt Hjerte! Hvert

af Helbredelsens korte Glimt traf hendes Aasyn, og naar den Syge lukkede Øjnene, tog han hendes Billede med sig — og det forstod hun.

Lægen erklærede ham omsider uden Fare: Lille Lisa havde været en god Assistent, lagde han til — og det havde hun været. Men det Liv, som nu raskt kom til Kræfter hos Mikaila, tog hele hendes Hjerte til Fange, eller rettere: han levede sig ind i hende, og hun i ham — det blev Liv for Liv.

Endelig kunde Mikaila forlade Huset og rejse til sin Lodje; men der hengik ikke mer end to Dage, før han kom igjen, og da han jo nu af Jane Birk betragtedes som husvant, fik han være sammen med dem paa almindelig Maade. Han rejste saa tilbage igjen, men Besøget gjentog sig med kortere og kortere Mellemrum, til han omsider var mere der end paa sit Fartøj.

Da var endelig Makketiden slut og Lodjen sejlfærdig; men Mikaila fandt snart paa Et, snart paa et Andet, hvorved Afrejsen forhaledes. Skipperen raste og Matroserne drak, det rørte ham ikke, naar han blot havde Lisa i Nærheden, var alt Andet som en Sky, der trak forbi.

Omsider rejste Skipperen afsted med Lodjen.

Da det spurgtes, sagde Hans Birk til sin Hustru: »Det gaar ikke bra med den Russeren og Lisa, — hvad skal det bli?«

Det var som Mikaila havde hørt Spørgsmaalet og nu skyndte sig hid at besvare det; thi han kom idetsamme raskt hen imod Huset. Udenfor Døren blev han staaende, og det var som han betænkte sig; men det var snart forbi, og han skred besluttet ind over Tærskelen. Her blev han dog staaende igjen og stirre hen mod den Dør, hvor han vidste Lisa var indenfor. Baade Hans Birk og Jane taug stille, kun tørrede hun sine Øjne med Baghaanden; thi Begge forstod, at nu skete der noget Afgjørende, og tillige Noget, de ikke kunde forhindre.

Saa kom endelig Lisa ud fra sit Kammers, og hun blev saa betagen ved at se dem alle Tre, at hun skjælvede, og maatte holde sig fast for ikke at segne; men idetsamme kastede Mikaila sig ned foran hende, trykkede Panden mod hendes Klædning og hulkede højt. Da tog hun om hans Hoved paa samme Maade, som dengang han var syg, og smilede til ham . . .

»Der er ikke Noget at gjøre ved den Ting, Mor,« hviskede Hans Birk. »De vil ha' hinanden.«

Da rejste Mikaila sig op og tren med Værdighed frem for dem. Han bøjede sig dybt for Faderen, dernæst for Moderen og bad om deres Datter til Hustru.

Lisa havde ogsaa rejst sig og stod med foldede Hænder og saa fra den Ene til den Anden.

»Hjælp mig lidt tilrette, Mor,« sagde Hans Birk. Og da han ved hendes Hjælp havde faaet Krykkerne fat, kom han sig ud paa Gulvet, og gav nu med en vis Selvfølelse sin Datter til Russeren. »Jeg gi'r Dem mit kjære Barn,« sagde han paa sit Russisk. »Men Vorherre gi'r Dem en Engel.« Han oversatte straks sin Tale for Konen, og hun nikkede til Bekræftelse.

Der hengik en Tid, inden de fornødne Beviser kom tilstede, og de nærmeste Hindringer for Ægteskabet tjernedes. For Mikaila var i Stunden det eneste Fornødne, at han fik Lov til at tage Lisa med til sit Hjem, og dertil opbød han Alt.

Endelig kom Bryllupsdagen. Det enestaaende Tilfælde, at en liden norsk Pige skulde vies til en Russer, havde fyldt Kirken og alle tilgaaende Veje med Skuelystne. Det faldt paa en Maade i Hans Birks Smag; thi han likte sig med at gjøre lidt Opsigt, hans Hustru derimod følte sig dybt ydmyget ved at se sit kjære Barn saa bekigget af alle Mennesker.

Men den Dag fik jo ogsaa Ende, — og gav den nogen Smerte, fulgte der straks bag efter en anden, som gav endnu mere — det var Afrejsens. Der laa et større Russeskib sejlfærdigt paa Vaagen, som bare ventede paa

gunstig Vind for at afgaa til det hvide Hav. Et Par Dage hengik da med at vente paa det, og de blev delt imellem Sorg og Glæde; men omsider luftede Vestenvinden op, og Skibet lettede Anker.

De stakkels Forældre stod grædende paa Stranden og kunde ikke udholde Synet — dog var det festligt nok! Skibets store Sejl blev hejset, og det blaa Flag viftede muntert i Dagglansen. Støttet til sin svære Mand stod lille Lisa paa Dækket, det var et smukt Par, og uagtet de græd Beggeto, saa de lykkelige ud. Endelig strøg Fartøjet om det sidste Næs. Da tog Mikaila sin Hustru og løftede hende højt ivejret paa sine Arme, at Forældrene endnu en Gang kunde se hende — saa lukkede Fjeldet, og de ensomme Gamle gik til sit Hjem. Her var Alt, hvad de saa, bare en Mindelse om hende, som var borte. »Der er ikke Noget ved det at gjøre, Mor,« sagde Hans Birk. Og det blev ikke alene sagt til Jane, men til ham selv; thi den værkbrudne Mand savnede sin lille Kammerat fuldt saa meget som Moderen sin Datter. Det var imidlertid en Sandhed; der var ikke Noget ved det at gjøre. Jane svarede ogsaa med et Nik, at hun var enig med ham; men desuagtet gjorde de Hver for sig i Taushed Alt, hvad Længsel, Savn og og Sorg kan gjøre.

Paa samme Tid bar det fremad med de Unge. Den ene Pynt efter den anden forsvandt af det elskede Fødeland, og mægtigt bredte Østhavet sin bølgende Slette. Andre Sejlere dukkede op i Synskredsen, lyse Skyer gled hen over Himlen, og Lisa følte Hjertet løfte sig og vokse ved de store Syner. Vemodig tænkte hun tilbage — der var nok en og anden sollys Plads i det gamle Hus, som hun sendte et Suk; men ellers aandede hun op, som om hun mindedes et trangt Aflukke, hvor hun aldrig ret havde faaet puste ud.

Altid laa hans Arm støttende og kjærtegnende om hendes Liv — altid spurgte hans store, troskyldige Øjne, om hun holdt af ham? Der var ikke noget Spørgsmaal

hun lettere kunde besvare, thi det kunde gjøres uden Ord. Det var et underligt Sprog de talte med hinanden! Den Ene brød paa Russisk, den Anden paa Norsk, og med en Latter sendtes Fejlene baade frem og tilbage.

Saadan gik det i flere Dage — Russen sejler sikkert men langsomt, det er som det store, tunge Skib har svært ved at komme afsted. Bølgerne hoppede om Skibets brede Sider som i en Lek, Maagerne kom strygende fra Land, gjorde sin Vending over Masten og forsvandt igjen. Af og til syntes det, som et Skibsvrag stak Kjølen ivejret mellem de spillende Bølger, men da satte pludselig en Skumstraale tilvejrs, og Vraget viste sig at være en Hval, som slikkede Solskin.

Endelig den fjerde Dag forsvandt mod Kvelden de sidste Mærker af Hjemlandet. Med dem forsvandt ogsaa det gode Vejr, og Himlen drev fuld af tunge Skyer. Fra nu af var den straalende Udsigt lukket, Uvejrets snigende Forbud, de vandtunge Taager, lagde sig over Havet, og den friske Luftning sank hen i en lurende Stilhed.

Da fór et pludseligt Vindstød hen over Skibet og rev de slapt nedhængende Sejl ud fra Masten. Det peb og klapprede i Tougværket, Matroserne løb frem og tilbage paa Dækket efter Skipperens tordnende Befalinger, og Alting varslede Skræk og Fare.

Det varede heller ikke mange Minutter, før en Nordveststorm jog vilde Hyl gjennem Luften og piskede Havet til Skum. Det tunge Fartøj stupede fremover mellem de vældige Søer, det var som fra Afgrund til Afgrund.

Lisa laa i sin Køje i Kahytten, og holdt uvilkaarligt Øjnene fæstede paa en tynd Vokskjerte, som brændte henne i et Hjørne, hvor der hang et gammelt Helgenbillede. Dette var St. Nicolaus, de Søfarendes Helgen. Hun følte ingen Skræk for Faren; hun havde paa en Maade oplevet saamange Farer og Ulykker paa Søen gjennem Faderens Beretninger, at dette kun spændte hendes Sjæl, men ængstede den ikke. Hun havde det

ogsaa fra ham, at tænke: Gud gjorde det nok paa det Bedste!

Da kom et Menneske hovedkuls ned af Trappen og ind i Kahytten — det var Mikaila. Hans Klæder var gjennemblødte, hans Haar stod vildt om Panden, og hans hele Ansigt var fordrejet af Skræk. Han saa ikke til den Side, hun laa, men kastede sig næsegrus ned for Helgenbilledet. Lidt efter rejste han sig igjen og hengav sig nu til den sædvanlige Korsen og Bukken, som atter endte med, at han kastede sig ned med Panden mod Gulvet.

Lisa holdt ikke ud at se paa de løjerlige Fagter, og hun magtede ligesaalidt at vende Synet bort. Hun vilde tale til ham, men hendes Tunge var lammet; da han omsider var færdig med sin Andagtsøvelse, nærmede han sig til Køjen, hvori hun laa, men hun lod som hun sov, og han skyndte sig igjen op paa Dækket.

Hvad var det dog for en Kval hun led i denne Stund! Vidste hun da ikke, at Mikaila var Russer — at han havde en anden Religion end hun, og at saadan brugte de at korse sig? Jo, hun vidste det, men det var alligevel ikke forekommet hende saadan før. Var det derfor, at naar hun traf det Russiske i Hjemmet, blev det kun som noget Forbigaaende, thi det Hjemlige havde Overmagten? Og havde det her vakt saadan Uhygge i hendes Sjæl, fordi hun var alene med det Fremmede? Da gik hun jo nu et helt Liv imøde med bare det Fremmede. — Hvordan skulde hun kunne forene sig med sin Mand i Bønnen, saasom hun havde set Forældrene gjøre det? Og skulde de bede hver for sig, da var det jo, som de havde hver sin Gud. Det var en skrækkelig Tanke.

Henimod Dagningen standsede Uvejret, og Lisa faldt i en tryg Søvn. Da hun langt ud paa Formiddagen vaagnede, sad Mikaila ved hendes Leje, og hans store, troskyldige Øjne saa paa hende med den samme tilbedende Kjærlighed som før.

Da smilede hun til ham, og Tungen løstes; der var jo ikke en Skygge tilbage af det fejge, forvildede Drag, som om Natten havde vansiret hans Ansigt! Havde det blot været en ond Drøm? Men hvad det nu var, hun taug med det. Faderen vilde hun have krævet til Regnskab — sin Mand? Nej, hun var undselig for det; det var jo, som hun mente, at hun var klogere og stærkere end han.

Saa gik Dagen hen i stille Lykke. Men da Aftenen kom, sank det nye Mod ligesom Solen ned i Taager. Det nye Mod er jo desværre ikke saa stærkt som det gamle; thi det har havt sin Kamp med Forsagtheden og kan ikke forvinde det.

Hun følte en underlig Skræk for at komme ned igjen i den kvalme Kahyt med sin osende Vokskjerte og sine Helgenbilleder — det var, som hun blev mørkræd ved at tænke paa det. Da fik hun Mikaila til at blive oppe hos sig, og godt indsvøbt sad de nu tæt ind til hinanden og stirrede frem i det endeløse Rum, der mere og mere fyldtes af Nattens Billede.

Søen var endnu i stærk Bevægelse, og det tunge Fartøj stønnede og knagede under Bølgernes Paadrev; men Himlen klarede sig fra sine Skyer, og Fuldmaanen sejlede hen i den mørkblaa Æther som paa et straalende Hav. Mikaila var sovet ind ved hendes Side, Mandskabet laa omkring paa Dækket og sov, kun Styringsmanden stod ved Roret og nynnede sin tungsindige Sang — hun var alene med Natten, den store, tause Nat!

Langt borte laa en Række af sorte Skygger, det var ikke Norge, det forstod hun — det maatte da være Mikailas store Hjemland. Hvordan saa det ud? Hun havde altid hørt, at naar det vilde, kunde det opsluge hendes stakkers Finmarken, uden at Nogen turde sige saameget som: Stop! Det havde dog aldrig bekymret hende; men i denne Stund, da hun var paa Vej til det, fik hun en egen Skræk ved Tanken om, at hun nu gav

sig det mægtige Land ivold. Vilde det ogsaa opsluge hende? Der var saavist ikke En, som kunde sige: Stop!

Hvad det var for en mærkelig Følelse, som nu lidt efter lidt fyldte hende! Hun havde ikke før tænkt over, at hun havde et Fædreland. Hun var født i Norge, og hun holdt af sit Hjem, det var saa lige til; men sit Fædreland! Det fremfor alle andre Verdens Lande! Og saameget mere, som det kun var lidet, og kunde ikke sætte Magt imod Vold — det fik hun først Syn paa i denne store Nat med det Vildfremmede til alle Sider.

Men just ifra samme Grund skjød nu en mindre Spire op — det var Hjemve. Fin og stærk, som en vild Ranke omsnoede den hendes Barnehjerte, og dens hvide Klokker blev de eneste Blomster, hendes Jordliv satte.

Da Rejsens Maal endelig var naaet, og hun gik med sin Husbond ind i hans Hjem, traadte hans gamle Fader højtideligt frem for at modtage Sønnen. Det var en krumbøjet Olding med strenge Miner; et hvidt Skjæg hang ham langt ned over Brystet, og han støttede sig med rystende Haand til en Stav. Han tiltalte Sønnen med hans fulde Navn og velsignede hans Hjemkomst, derefter omfavnede og kyssede de hinanden.

Da først tog Mikaila sin blege Hustrus Haand og førte hende frem til Faderen; men den Gamle bøjede kun sit Hoved til Hilsen, hendes udrakte Haand rørte han ikke, ligesom han heller ikke sad tilbords med dem, da Velkomstmaaltidet blev nydt, men spiste ved et Bord for sig selv.

Den Gamle var nemlig Starovær — Rettroende — medens Sønnen hørte til de almindelige Kirketroende. Disse anses af Staroværen for verdslige, medens han selv er hellig — den egentlige Søn af det hellige, russiske Rige. Han hævder da sin Forrang selv overfor Børnene, og lægger ikke nogen egentlig Hindring ivejen for at de styre en mere verdslig Kurs; men selv følger han ufravigelig sin egen Bane.

Om dette var der ikke bleven talt mellem Lisa og hendes Mand — det var af ham taget som en Selvfølge. Han var i det hele ogsaa frigjort fra de gamle Skikke, uagtet han i Troen var den Samme. Det var blot Skrækken, som i hin Nat paa Skibet havde jaget ham tilbage til det Gamle.

Ogsaa dette uhyggelige Indtryk beholdt Lisa for sig selv; men da hun fra ganske Lille var vant med at sige Alt til Forældrene, og at tale om, hvad hun troede og tænkte, med Faderen, saa gik nu alle hendes Tanker og Sorger til Barndomshjemmet og søgte sin Lindring der.

Mikailas Fader var, som før nævnt, en Slags Landhandelsmand, og boede paa den vestlige Bred af Hvidehavet, som kaldes Karelstranden. Sønnen havde rigtignok overtaget Handelen, men den Gamle var en strid Karakter, og megen Handlefrihed fik den Unge ikke. Han havde med stor Uvilje givet sit Ja til, at Sønnen førte et andet Lands og en anden Tros Barn ind i hans Hus; men videre havde han ikke lovet, og medens han med Barskhed holdt den godmodige Søn i Tøjle, lod han Lisa skjøtte sig selv og gjorde hende hverken Ondt eller Godt.

Der var en gammel Kvinde, en Slægtning af ham, som styrede Huset, følgelig blev der ikke stillet noget Krav til den unge Kone, hun kunde gjøre og lade ganske som hun vilde. I Førstningen savnede hun heller ikke noget Foretagende, Mikaila og hans Tilbedelse var hende nok; hun havde jo før ogsaa tilbragt en stor Del af sin Tid uden egentlig Arbejde. Men da Vinteren kom, og hun sad der fra Morgen til Aften i de jevntvarme, kvalmende Rum, da hun ikke saa Andet end de gamle Mennesker, som uafladelig korsede sig og bukkede for sine Helgenbilleder — lagde sig til Hvile over den varme Ovn, og kun stod op for at korse sig igjen og mumle sine Bønner, hensank hun efterhaanden i en sløv Ligegyldighed.

Paa den Maade gik Vinteren og den urolige Vaar.

Da Sommeren endelig kom, rejste Mikaila paa Indkjøb til de forskjellige Fiskepladser og var sjeldent hjemme; men da var der Kornmarker, Græsvold og Skove i Nærheden, og Lisa vaagnede op af sin sløve Ro i Naturen. Dog herved vaagnede hun ogsaa op til Smerten! Det Fremmedliv, som havde rørt sig omkring hende i jevn Ensformighed, havde lammet hendes Aand og selv hendes Hjerte — hun kunde hverken længes eller sørge. Mikailas Kjærlighed var ogsaa bleven den samme, men tale med ham kunde hun ikke — de havde Ingenting at sige hinanden.

I Naturens levende Omgang fik hun da Liv og Rørelse paany. Der fik hun Tankerne op igjen, der fik hun Erindringen fat, og der drømte hun om sit Hjem — det lille Kammers, hvor hun stod paa Glyt bag Døren for at se, hvilke Gjæster der traadte ind, og hvor hun fornøjet bagefter talte de fortjente Penge med Moderen. Hvor hun siden satte sig stille hen til Faderen for at hviske med ham, og hvor der ikke var Ende paa alt det, hun havde at betro ham.

En Tid blev dette Drømmeliv hendes Trøst — hendes sorgfulde Glæde! Men Sommeren var kort, og da Høsten kom med sine ildevarslende Regnskyl, og Skoven fyldtes af Uhygge, da syntes Lisa, at hun havde mistet sit Hjem for anden Gang, og da vokste der et tærende Savn frem af Sorgen.

Den Vinter sad hun som en Hjemløs i Mikailas Fædrenehus. Han saa nok, at hun var syg, skjønt hun nægtede det, og han viste hende al Godhed og Kjærlighed; men den Glæde, han engang havde følt ved at se hendes spæde Skikkelse, forandrede sig efterhaanden til Skræk, thi nu blev hun mindre for hver Dag, som kom.

Hvad skulde han gjøre! Men hun trøstede ham, og han slog sig til Ro. Den strenge Starovær var i sin Hellighed ganske ligegyldig for hende, og den gamle Husholderske, delt imellem sine Helgener og sine Piroger

— Postejer — kjendte sig, som Rettroende, mere i Slægt med sin Kat end med den fremmede Kvinde.

Af og til græd Mikaila over hende, og bar hende omkring i Stuen paa sine Arme, men det var uden Virkning, — Hjemveens tærende Kræft sad i hendes Hjerte, og Livet var hende imod.

Under dette sad Jane Birk i Kaffehuset med sin syge Mand; thi Hans var falden svært af i det Sidste, og den Ledeværk, han før havde snakket sig fra, da lille Lisa var hos ham, betog ham nu i Savnet med en ustandselig Ve. Men han taug med det. Det var hans Natur at skryde, men en alvorsfuld Sorg bar han hos sig selv. — Og Jane strøbte med sit Virke. Huset maatte jo ikke forfalde, fordi hun var bedrøvet og længselsfuld! Gjæsterne kom og gik som før, — Fortjenesten taltes efter, og lagdes hen i smaa Fordelinger — Hver til sit Brug; men der var ingen Glæde, som bar det op, thi under Alt, hvad de sagde og gjorde, laa et tungt Sind.

»Det er ikke bra med den Sørgen og Sukken, Mor,« sagde Hans Birk — han lod altid, som han var den Stærke. »En Søster til min Mor tæredes ogsaa hen og døde, fordi hun havde en Søn i engelsk Prison, der længtede efter hende. En faar ikke lægge saa megen Elsk paa de Fraværende.«

Jane stod stille midt paa Gulvet, og Fejekosten sank hende ud af Haanden. »Du vil da vel ikke sige det, at lille Lisa sørger — der borte?«

»Lisa fik sin Vilje, Mor. Der er Ingenting ved det at gjøre. Græder hun, saa græder hun over sig selv.«

»Aaja, hun længter nok, Stakkar!«

»Da er det for hun mins det, som bedre var,« svarede Hans med Stolthed.

»End om hun døde!« skreg Jane højtgrædende.

»Saa lever Vorherre,« sagde Hans Birk og foldede Hænderne. Men idetsamme keg han ud af Vinduet. »Der kommer Nogen, som ser ud til at trænge til en Næsevarmer, Mor.«

Jane tørrede sig hen over Øjnene, greb Fejekosten og gav den indtrædende Gjæst et Goddag, som Ingenting var.

Endelig skred den lysende Maj hen over Nordens forfrosne Lande. Isen knagede og bragede, og den friske bølgende Vaarstrøm sprængte sig op mellem Revnerne — der var ingen Raad! Den gamle Vinter maatte vige!

Da rejste Lisas Hjerte sig endnu en Gang, og det var i Stolthed over sit lille Fædreland. Derfra kom jo Vestenvinden med de linde Strømme, som løste det store Land ud af Isfængslet; derhen higede den fattige Arbejder, thi der fik han en større Løn; der var det store Tuskemarked for Handelsmanden, — kort: al Livets Rejsning pegte imod Norge, som mod det forjættede Land.

Endelig blev Hvidehavet fri af sit dødelige Stænge, og de løste Bølger flommede op over Stranden med herjende Ungdomskraft. Der var Ingenting, som stod for dem. Vaarens stærke Vind trængte ind i de mugne Kroge, hvor den rev alt det Gamle og Forbrugte ud af sine Fuger, som Sne og Is saalænge havde støttet — Aa den kaade, forviltrede, Alting foryngende Vestenvind!

Men der var et Sted, hvor dens oplivende Kraft Intet kunde udrette; thi der husede Døden, og Døden er jo den evigt Gamle! Det var i lille Lisas hentærede Hjerte. Alt hvad den i Kaadhed eller Vrede udraabte; Alt, hvad den hviskede ømt og kjærtegnende, tyktes hende sagt til Ros for det elskede Fædreland — det evig tabte Hjemland!

Da hændte det, at et Fartøj, som var bestemt til at indtage Last i Archangelsk, havde anløbet den Kystby, som Mikailas Fader boede i Nærheden af. Anledningen til at faa en Del Varer sendt did blev da straks greben, og Mikaila hurtig bestemt til at følge med. Men da han paa sin troskyldige Maade sagde det til Lisa, fik hun for første Gang i to Aar en Skræk ved at se ham drage bort, og som om hun havde bedt for Livet, løftede hun

sine Hænder mod ham og bad om Lov til at følge ham. Der var ikke lang Tid til Overvejelse, og da han i Stunden ikke vidste bedre, gav han sit Ja.

Det blev en Rejse paa fire Døgn, og der var daarligt indrettet for en kvindelig Passager, men hun holdt godt ud; det var, som hun ikke mer berørtes af nogen legemlig Uhygge.

Ved Ankomsten til Archangelsk modtog hun tilligemed sin Mand en Indbydelse til at bo hos den Kjøbmand, som skulde have Varerne. Det var af de mere verdslige Russere, og uagtet Alt gik til paa Russisk, laa dog ligesom et højere Tag og en lysere Farve over Huslivet.

Om Aftenen var der indbudt Gjæster til de Fremmede. Der samlede sig lidt efter lidt en kostbar klædt Damekreds i de store Rum, og lille Lisa trak sig frygtsom tilbage fra dem. Hun havde ikke før været i hvad der kaldtes et Selskab, og hun fik en trykkende Følelse af sin Ringhed.

Aa! hvor hun i denne Stund havde siddet lunt og trygt i det gamle Kaffehus! Havde hun endda kunnet græde, men der var i den senere Tid kommen noget Brændende i hendes Sorg, som havde udtørket hende. Saa lukkede hun Øjnene; thi ogsaa Synet brændte.

Men pludselig aabnede hun dem igjen; hun havde hørt et Anslag af Toner. Nede i Enden af Salen stod et Klaver, og foran det, samtalende med hendes Mand, stod en ung, lys Kvinde, klædt i Hvidt med røde Roser i sit Haar. Det syntes paa dem, som de talte om hende; af og til saa Mikaila med sine gode Øjne derhen, hvor hun sad, og den fremmede Dame smilede til ham. Hvem var hun? Der var noget Kjendt ved hende, Noget, som drog Lisas Hjerte til sig.

Nu satte hun sig ved Instrumentet, gjorde et Par raske Løb over Tangenterne, vendte sig og smilede hen til Lisa — og anslog med Begejstring den norske Fædrelandssang.

Lisa rejste sig, og stod et Øjeblik dødbleg og skjælvende, da sank hun tilbage med lukkede Øjne.

»Mens Nordhavet bruser ved fjeldbygt Strand
og stolte Erindringer vækker . . .«

istemte nu den Spillende med klangfuld Røst, og lod Musikken følge med i stærke, fulde Akkorder.

Hvor den Sang malede Norges Kyst! Solen kom op over Fjeldet, Smaabaade satte Sejl til, og skar hen gjennem Bølgerne, Storskibene hejsede Flaget med »Hjertebladet det mørkeblaa!« og hilsede hver Enkelt fra det hele Folk. — — Indunder Fjeldet laa et lidet Hus, det fik paa en Gang Lys i alle Ruder — — der ventedes Nogen, thi Døren blev aabnet paa Glyt! En gammel Mand begyndte at synge sammen med en liden Pige, som sad ved Siden af ham:

»O Flag for Norrig, stand evig saa,
mist aldrig Dit Hjerteblads høje Blaa!«

Den gamle Sang var sunget, den havde lydt som en Folkehymne, og Flere af Gjæsterne havde rejst sig op for at høre den staaende, thi Indtrykket var gribende. Det var ikke Ordene, dem forstod de ikke; men de vidste, at det var en Sang om det gamle Norge, som de Fleste stod i et broderligt Driftsforhold til, og de bøjede sig i Ærbødighed.

Da skred Mikaila med en vis Højtidelighed hen til den norske Hustru, som han havde en stolt Følelse af i denne Stund var bleven hædret; og han bøjede sig kjærligt ned til hende. Men han udstødte i det samme et Skrig og faldt ned for hendes Fødder.

Lille Lisa var død.

En Maanedstid efter laa han hulkende med Panden mod Tærskelen til Lisas Kammer i det gamle Kaffehus ved Hammerfest.

»Der er Ingenting at gjøre ved det, Mor,« sagde Hans Birk til sin grædende Hustru. »Vi kan makke

om Mel og Fisk med Russen, men vi kan ikke makke om Mennesker. Hver har Hjertet paa sin Maade — lille Lisa, hun havde nu et rigtig norskt Hjerte, hun.«

Saa gaar Farten sydvestlig mellem Sørøens og Sejlands vilde Klipper, og Hvaløen synker tilbage med sin energiske lille By i Fjernets Skygger. Luften fyldes nu efterhaanden med mørke Pletter, der kaste Skygge paa Søen, smaa hidsige Vindstød drive paa, og enkelte korte Brum varsle en Storm fra Nordvest. Dermed er og hele Naturens Aasyn formørket. Der jager et Kuldegys igjennem Alt, og en Magt, som Intet kan modstaa, forstener hvert Drag. Da har man paa en Gang for sig i et samlet Syn alle de strenge Vilkaar, Finmarkens Natur har at byde paa.

Det Eneste man kan sige med al Sandhed er, at her findes ingen Overtalelse; Naturen giver sin Indbydelse med barske Miner, men den holder meget mere, end den lover. Fornemlig ejer den hin Stormagt, som saa ofte følger det Strenge, at den kan vinde Hjerter og holde dem fast i urokkelig Hengivenhed.

Det Næste er Stevnet i Øksfjord mellem sydgaaende og nordgaaende Postskibe, medens et Tredje støder til for at føre Posten videre ind i Fjordene.

Øksfjorden skjærer sydlig to Mile ind i Fastlandet; men det er saa temmelig i Begyndelsen, at Mødet finder Sted. Mod Nordvest har Fjorden en pragtfuld Indramning af spaltede Klipper, gjennemfuret af Jøkler og Snefanner, som aldrig gaar op. Og naar en Storm driver Bølgerne op omkring dem, og paa samme Tid Storskibene, de to uforfærdede Ærendsvende fra Syd og Nord, roligt kommer anstigende — det ene fra Dysten med det fraadende Østhav, det andet paa Vejen til det — da er der noget menneskeligt Stolt i Billedet, som hævder Aandens Magt overfor det Brutale i Naturen.

Belysningen skifter nu fra Sort til Hvidt, og Naturens

Aasyn skjælver af Raseri. Den vil kue alt Levende fra sig — den vil aldrig i Evighed gaa ind paa en Forsoning med Mennesket, — en slig Myre, som ikke vil ophøre med sine Angreb, og som uagtet Fjeldet og Havet, de Søskende to! øder Liv efter Liv, dog vedbliver at fostre Livsægget, og lægge ind Kimen til den evige Kamplyst i Sjælene.

Ikke længe efter Ankomsten vender Nordskibet sin Stavn mod Havet. Det klapprer i Tougværket, og Maskinen stønner; thi det mægtige Vindfang slaar lige mod, og Stavnen løfter sig som til et Sprang, — men den duver idetsamme og kløver Søerne med en Magt, saa hele Bygningen dirrer. En Stund senere styrer Sydskibet imod samme Udgang. Over Øksfjordsklubben flammer en hvid Lysning gjennem Skyen; det ser ud som et ondskabsfuldt Grin over hvide Tænder, men et Solblink følger straks efter, og det blir til et Smil. — Længere holdt altsaa Naturens evige Vrede sig ikke!

Skyriften aabner sig nu mer og mer for Solen, og Søerne kaster Guldstænk paa hinanden. Et Menneske kan se sig glad paa to slige Fartøjer, der hver med sin alvorlige Tanke forfølger sin Vej, lige uberørt af Naturens Vrede eller Mildhed. Hvorfor staar ikke et mægtigt Folk bagved slige to Kulturbud? De synes jo næsten at give sig Mine deraf. Men man skal forstaa dem ret: de gaar ikke for et stort Folk, men for en stor Sag, og det beviser større Udholdenhed i Civilisationens Tjeneste end mangfoldige af de store Nationers monumentale Værker.

Foruden dette udretter de og Ærender af en mere ejendommelig Art, idet de befordrer mellem Aar og Dag, og i stigende Mon, Omsætningen af den Livskilde, som Nordlandenes herlige Luft og Natur i aldrig tømte Skaaler kan række de store Folks blaserte og blodfattige Børn. — Lad dem kun gaa frem med løftet Pande!

Der er en Ting til, som man kan se sig glad paa i Øksfjord — det er Handelsstedet: et stort, smukt Vaaningshus i Nutidsstil, præget af Sans for Luft og Lys. Det

har den mørke jøkelfurede Fjeldkarm til Gjenbo, og til Naboer rundt omkring blot Klipper og Hav; men det klæder Naturen godt, og hvor vildt den end regjerer, staar den smukke Bolig og ser til med et Smil; thi den har baade Lunhed og Skjønhed at sætte imod.

Men Tiden er omme. Solen staar i fuld Glans over Fjeldet, og den halvgale Storm har raset sig træt. Fjorddamperen belaver sig paa at løbe sine Bygdeærender, og vender kjækt sin Stavn imod Udgangen; det er ikke med Storfrændernes stolte Rejsning, men den løber kvikt, den naar frem til Tid og Sted, og den er højst velkommen, hvor den kommer.

Fra Øksfjord bøjer man ind i Stjernøsund, der løber fra Vest mod Øst mellem Stjernøen og Fastlandet. Tilbage i Synskredsen har man i en Taage *Sildens* enestaaende, spaltede Klippe, hvis brat nedgaaende Fod i Havet har truet saamange Skibbrudne fra sig, og kun uvillig givet Fæste for en redningssøgende Haand. Stjernøsundets Bredder ere døde og ubeboede, og først naar man træder ud i den brede Altenfjord, der fra sin egentlige Begyndelse løber over to Mil sydvestlig ind i Fastlandet og ruller som en Flod mellem sine Bredder, fornemmer man Noget af den Frihedslyst, som Havet saa gavmild skjænker.

Naar man fra Midten af Fjorden ser tilbage, synes det, som det var den, der gjennem de tre mægtige Sund, *Stjernøsund*, *Rognsund* og *Vargsund* havde banet sig et Udløb til Havet; men det er rigtignok Havet selv, som i sin utæmmelige Vildhed har sprængt sig Veje gjennem Klipperne og dannet Fjorden. Denne har da igjen ved Overmaalet sprængt sine Bredder: større og mindre Fjordløb, Vike, blomstrende Næs og Odder giver dem uafladeligt skiftende Former.

Man har allerede midtfjords havt Fornemmelse af en begyndende Velstand i Naturen, og det er første Gang i Finmarken. Dybt inde mod Syd, hvor Altenlandet hæver sig med blaanende Højder, drømmer Sommerdagen

paa lyse Skyer, og Fjorden ligger udglattet i et sittrende Gjenskin af Solen. Mod Nord staar de mørke Klipper og overvejer endnu Følgerne af Stormnatten; men paa Altenlandet, som nok ogsaa har havt sine Fornemmelser af den, er ved den første Solstraale Alting forglemt.

Saa gaar det raskt fremad mod Syden, ind til den vinkende Strand, hvor Sommeren holder Hof paa Finmarkens frugtbareste Grund!

Snart har man imod Vest en smilende Bugt, der runder sig i Halvkreds ind til græsklædte Bredder. En Kirke med flere Bygninger tegner sig smukt paa den frodige Baggrund; Birken staar i muntre Klynger, og fylker sig tættere op efter Fjeldet, smaa Elve risle ned imellem — det Hele er en Aabenbarelse af Skjønhed og Fred. Dette er *Talvig*. Forhen samlet i et Præstegjæld med Alten, nu et Sogn for sig; men da de skiltes, tog Alten Traditionerne med sig og forholdt sig til Delingen, som Hovedstaden til en Provinsby. Forventningen skyder da paa en Maade forbi det skjønne Sted og spejder videre efter Hovedlandet.

Det varer heller ikke længe, før det hæver sig i faste Former. Et enligt Fjeld skyder paa Langs ud i Fjorden og ender brat; det er det høje, nøgne Kongshavnsfjeld, som deler Altenfjord i to stærke Arme, hvoraf den ene, Rafsbotten, strækker sig mod Øst forbi Altnæsset ind til Storelvens Udløb, og den anden gaar sydvestlig forbi Handelsstedet Bossekop og fortsætter under Navn af Kaafjord videre ind mellem de stejle Fjelde, der lukker sig om Altens bekjendte Kobberværk.

Endelig har man en smuk lysmalet Kirke for sig. Den ligger højt og frit paa et knudet Forland, som springer frem mellem de øst- og vestgaaende Strømme. En Del større og mindre Vaaningshuse ligger spredt udover et Par indgittrede Havestykker, og, hvor Knuderne har givet Plads, hist og her en opdyrket Jevning eller Græsvold. Forresten gaar der et ugjæstmildt Drag imod

den Kommende — det er Førstemødet med Finmarkens Italien.

Det er altid misligt at fremhæve et Fortrin ved en Sammenligning med noget Større, som aldrig kan naaes. For Finmarkens Vedkommende er det bedst, at Landet kan være sig selv bekjendt, og det kan det ganske godt. Fra vor Verdensdels sidste Landkjende mod Nord og i Norges hele Bredde har Finmarken en Udstrækning af 872 Kvadratmile. Udpisket af Havet og de rasende Storme, har det selvfølgelig paa lange Strækninger kun et frastødende Aasyn at byde Verden, det kan da med Rette være stolt af sig selv ved at fremvise et Skjønhedsbillede som Altendalen, saameget mere som det paa alle Sider er indrammet af de ubøjelige Naturmagter.

Altsaa Sydfinmarken!

Man tør dog ikke forglemme, at man er lige under den 70de Breddegrad, og man har egentlig ikke Lov at give knubbede Ord, fordi man lander ved en nøgen Bergkulle. En blomstrende Dal, som aabnede sig lige imod Stormens Paadrev, vilde snart føle Marven gjennemisnet fra Rod til Top, selv om en og anden Plante kjækt holdt ud ved Hjælp af sin haarde Fostring. Det knudede Forland er følgelig som et Pandser, der værger Livet.

Naar man da har overskredet det Stykke Nordfinmarken, som dækker Sydens bløde Drag, udbreder Altdalen et Billede af stor Skjønhed. Eng og Agerland med sine Smaahuse ligger lunt imellem dejlige Skovstykker. Furuen strækker sig rank og storvoksen ved Siden af en mangeartet Løvskov. Birken, der jo føler sig saa vel i fremmed Selskab, danner den ene Fylking efter den anden, hvor dens prægtige Kroner dækker over en Skovgrund af det fineste Græs. Foruden det er her en Blomsterfylde af Finmarksvioler og Rosmarin, i hvis berusende Duft en hel Hærskare af Insekter og Bier føre et vildt Slaraffenleben.

Saa har Finmarken, for ligesom at levere en Kraftprøve, her under sit ejendommeligste Mærke udformet en Vugge for Skjønhedstanker og magelige Drømme — og saadan bør det sig jo Syden at være!

Man skulde dog snart nyde og glemme det Hele, hvis ikke Naturen tillige havde paaskrevet det en af sine strenge Tanker; men den vil bestandig huske os paa hvad vi har nydt. Det er den prægtige Elv, som i mangfoldige Slyngninger gjennemskjærer Dalen. Den udspringer paa Højtjeldet ved Kautokejno, og bryder sig sin Bane med farlige Stryg mellem stejle Bredder, indtil den her naar Jevningen, hvor den i stolt og rolig Fremgang forener sig med Fjorden. Den optager to større og enkelte mindre Sideelve, hvoraf dog den ene, som kommer fra Tverdalen, ikke forsvinder i den, men slaar blot Følge med den ind imod det fælles Maal.

Altenelven havde i ældre Tider en stor Betydning paa Grund af sit rige Laksefiske; det er nu meget mindre og behøver al den Støtte, Fredningsloven kan give, for ikke helt at ophøre som en Erhvervskilde. Man har fra den ældste Tid foruden at anvende Garn til Fangsten ogsaa brugt at stænge Elven, hvilket nok kan siges at være en Voldshandling imod Naturen. Herved medtoges nemlig en Mængde Smaafisk, som, naar de fik Lov til at vokse sig større, vilde have givet Fiskeren et ganske andet Udbytte. Forresten bruges denne Afstængen endnu, og da Landet paa alle Kanter, hvor Erhvervskilden flyder lettest, er gjennemtrængt af Kvænen, har han som religiøs Ivringsmand endog de Bibelens Ord for sig, at Ingen skal bekymre sig for den Dag imorgen — thi tager han Rub og Stub, som Dagen idag tilbyder.

Man kan da, som det synes, ustraffet forgribe sig paa Naturens Rigdomme, men paa dens imponerende Skjønhed vogter man sig vel for at lægge Haand; hvis man forsøgte at standse Elvens Løb, fik man nok Andet at vide.

Fra Ejby Bakke, som ligger midt i Dalen, har man et dejligt Rundskue paa det frugtbare Land. Den lyse Skovgrund er stadig gjennembrudt af Ager og Eng; thi her avles ikke saa lidt Korn og Kartofler. Det er Sommerens uafbrudte Lys, som giver Modningen, og Elven, som fugter og tillige varmer Grunden ved sine Sanddrev, saaledes — at med Uheld undtagen — Kornet her kan høstes tre Maaneder efter det er saaet.

I store bølgende Sving og Bugter gaar nu Elven sin egen Gang forbi dette. Snart skjærer den ind under brat opstigende Bredder, snart stryger den jevnhøjt med det blomstrende England, — snart glider den uklar og bleg hen over en knudet Sandbund, og snart jager den mørk som en Bugt af Havet gjennem et dybere Leje. Overalt kaster den sit Spejlbillede imod Grønningen, til alle Sider hører man Suset af dens evindelige Jag. Utroligt synes det næsten, at den mægtige Flod kan nedstige fra Fjeldet — uafladelig tømmes og uafladelig fyldes igjen. Men oppe paa Højfjeldet fostres og fredes Mangtslag, som Fjeldfinnen og Vildrenen véd bedre Besked om end nogen Anden. Der er det de findes, de talløse Smaavande, som ad usynlige Veje løber sammen, og omsider fylder den Strøm, som gjennembryder Klipperne, og ikke giver Vige for nogen Ting paa Jorden, før den naar Havet — og synker uden Modstand i sin Grav.

Finmarken har kun to saadanne Billeder, jevnbyrdig i Skjønhed og Kraft, det er Tanaelven i Øst og Altenelven i Vest. Tanen jager frem som en Naturmagt — en Hedning i sin stolte Vildhed. Altenelven har den samme Kraft, og den følger ligesom Tanen ganske sin egen Vilje; men der gaar en ordnet Tanke igjennem den, og den vidner midt i Selvraadigheden om Kultur.

Endnu har Alten et andet Rundskue, det er fra det saakaldte *Sandfald*. Man følger et skovrigt Højdedrag, til det stuper brat af foran et lavt Forland, som breder sig ud imod Fjorden — Stedet kaldes Aronnæs. Her har man under sig de umaadelige Sandmasser, som Elven

fører med sig, og som spreder sig i mange vekslende Drag, der Allesammen synes at ville indskrive Navnet *Ørken* paa den skovrige Grund; men Frodigheden viger dog ikke, og saa staar Kampen der bestandig.

Fra Sandfaldet har man en af Finmarkens skjønneste Udsigter, og gjennemtrængt af Skuet, fristes man ikke et Øjeblik til at forflytte det, eller til at give det en højere Værdi ved Sammenligning med andre Egne. Det er Alt — og nok ved sig selv.

Længst tilbage i Dalen har man Rejpastjeldet, som springer frem mellem Alten og Tverdalen. Mod Vest stiger op Kaafjordens truende Fjelde, og ret foran imod Nord de mægtige Forposter ved Havet: Stjernøen og det vilde Sejland, som aldrig har baaret Andet paa sine Skuldre end den evige Is og Sne. Mellem dem og Lavlandet ligger Fjorden i muntert Gjenskin af Himlen, og skjønt Billedet har en Udstrækning af flere Mil, træder dog Indramningen saa stormægtig frem, at det Hele staar samlet.

Paa det lave, sandige Forland ligger ved Elvens Udløb en Flok Smaahuse, Stedet kaldes Elvebakken og ser ud som en Landsby, hvis fleste Beboere ere Kvæner. Alten er idethele et af de første Steder, Kvænen slog ned over. Nærmere har man den gamle Altengaard, som i fordums Dage var Amtmandens Residens, men nu tilhører en katholsk Propaganda, som her har anlagt en Skole. Det Meste er opdyrket Land med Indblanding af Skov og Haver; og naar Klokkerne ringe til Hvile eller Bøn i det katholske Skolehus, og Sollyset ligger bredt og varmt over Sletten, kan Billedet for et Øjeblik nok løsne sig fra Bredderne og flyde sammen med Rhinens grønne Strande, ligesom i Sydvaranger Boris-Glebs Kuppelkirke med sit fængslende Klokkespil flytter Beskueren over i Rusland. Men der er Noget ved Finmarken, som hurtigt klarer Sansen for hvor man er — det er Ørkenstilheden. I den hører man den evige Tale om Ishavets Vildhed, og om Finmørks lange Nætter; og naar man ser sig vel

omkring, forraader selve Skjønhedslinjerne de haarde Drag af en ubøjelig Natur.

Og nu kommer Enden med de samme Vanskeligheder som Begyndelsen — man maa atter i Kast med det knudede Forland. Det eneste, som her vinker til et mildt Farvel, er den stille Kongshavn; det er, som den vilde berolige Gemyttet efter de plagende Anstrængelser, og ønske hjerteligt velkommen igjen. Men det ligger trods al Skjønheden ikke i Altens Karakter. Man ser det med Glæde, men det frister ikke til et Gjensyn.

Saa følger man Altenfjordens vestre Løb ind mellem de stejle Klipper, der lukke sig om Kaafjordens Værk. Efterhaanden som man trænger dybere ind, mørkner det til alle Sider, og kun en Lysstrime spiller hen over Fjorden. Det lægger sig tungt paa Sindet, og man er spændt som af en uhyggelig Forventning. Sagen er, at alle de Klipper, som staa her og kaste Skygge paa hinanden, er ikke døde Stenmasser, hvis udvortes Drag beretter Alt, hvad der er at sige om dem; de have sin største Saga indadtil i de skumle Hjerrtekamre, hvor Naturen gjennem utallige Sekler har afsat sine Mærker paa en Forædling, der ved Naturkræfternes hemmelige Virke omsider er afsluttet og stillet færdig til at overgaa i en Mægtigeres Haand. Og skjønt de righoldige Klipper staa der ligesaa tause som det vejrbidte Fjeld paa Magerøen, fristes man dog til at lytte i deres Nærhed. Men Alt er dødt og stille, saa som kun det Uddøde kan være.

Det er den nordlige Fjeldkarm, som har givet Plads og Stof til Værket. Her ser man oven over hinanden Indgangen til de forskjellige Gruber og de store Banker af den fra Ertsen udskilte Sten. Længere borte begynder Smaahusene for Arbejderne, og fra nu af i tæt Følge alle de Bygninger, som var nødvendige til Driften. Midtvejs i Anlægget staar paa en Højde Værkets Kirke, og danner Overgangen til den mere aristokratiske Side af Sagen; thi uagtet her ogsaa findes Arbejderhuse, er det dog især

Boliger for Bestyreren og de højere Betjeningsmænd, som brede sig mellem Smaahaver, Parkanlæg og idethele Omgivelser, der vidne om Velmagt og Smag. Naturligvis er man i Et og Andet ikke kommet længere end Klimaet har tilladt, men dog saa vidt, at man har kunnet bevise Naturgrundens Føjelighed overfor en god Behandling.

Det er da i Naturen, man hist og her finder en levende Levning af det forsvundne Livsrøre; thi Bygningerne staar med sine mange tomme Rum, og Ødsligheden møder fra de store Vindusruder, lig de stirrende Øjne af en Blind. Stormen har ogsaa banket paa hist og her, og da Ingen var hjemme, har den taget sig en Frigang gjennem Vinduer og Døre, og vildt har den jubileret saamangen Høstnat inde i de store Stuer og Sale, hvor engang Gjæstfriheden havde sine flotte Lag, og hvor man ved Glædens Banketter holdt Ørkenstemningen tre Skridt fra Livet.

Værket blev anlagt i 1826 af et engelsk Interessentskab. I Begyndelsen var ingen Arbejdere at faa paa Stedet, og Bestyreren maatte forskrive dem fra Sverig og andre Egne i Norge. Det gav en Blanding af modsatte Elementer, og der opstod Gjæring; for at afklare denne og bringe det Gode frem gjorde Bestyrelsen sig stor Umag; der blev bygget Skoler og Asyler for Arbejdernes Børn, der blev udsat Prisbelønninger for Flid og Orden, og idethele Intet forsømt, som kunde grundlægge og udvikle et fast og ordnet Samfund. Men i de første ti Aar kjæmpedes næsten uafbrudt mod Strømmen. De norske Arbejdere var træge og umedgjørlige; de forstod ikke rigtig at tage Livet som fast lønnede Haandgjerningsmænd. Den nordlandsk-finmarkske Almue var trods sit tunge Slid vant med at drive en god Del af Livet hen for Lediggangens Vind.

Da kom Kvænen til, og han forstod sig paa at være dagtinget Mand. Fra dette Punkt dreves Værket med 600 Arbejdere. I de næstfølgende 10 Aar steg da baade Udviklingen og Fordelen, og over 1000 Mennesker fandt

sit rigelige Erhverv i Kaafjorden. Kvænfolket udgjorde alene for sig et Bygdelag paa 400 Individer. Arbejderne var velklædte, Børnene fik sin Skolegang, for en god og billig Bespisning var der sørget, — en Dansesal oprettedes tilligemed en Læsestue under Bestyrelsens Opsyn, og hver flittig Arbejdsmand havde sin lille Kapital paa Rente. — Det hele Anlæg kunde, trods de fremmede Entreprenører, med Rette indskrives i Norges Kulturliv.

Men Sagen havde i den første Iver taget saa stærk Fart, at visse Forudsætninger blev sprungen over, og det gav Knæk. Metallet havde ingen Skyld, det var fint og godt, paa dygtige Styringsmænd manglede det heller ikke; Driftskapitalen fik nye Tilskud, og Forbedringer i Driften bleve indførte, — men det hele Anlæg var alligevel større, end det kunde bære sig. Vistnok siges der, at Kobberet sank i Pris, og det kunde jo ikke blive uden Følger for Værket. Ertsen udkrævede ogsaa en større Behandling, end man havde troet, og Brændet var kostbart; men Kaafjorden har sin private Saga, og den fremlægger Træk af den yderste Flothed, som ikke kan have været uden Indflydelse paa det Hele.

Ingen kan sige Noget imod, at der i Bestyrelsen befandt sig Videnskabsmænd af Betydning, at der fandtes storslagne Evner, mærkelige Karakterer og vidtgaaende Originalitet, men saadanne Egenskaber forlange Plads og fyldigt Omraade og sprænge nndertiden den Sag, de skulle fremme. Hvor Overmaalet har ligget, er ikke let for en Usagkyndig at opdage; Sprængstoffet har i alle Fald ikke samlet sig paa et Punkt, men har ligesom Glimmerkorn i Sand været særskilt nærværende, og dog uadskillelig fra det Hele.

Af de 35 Aar, hvori Værket har bestaaet, har kun de 25 været levedygtige, de ti en langsom Dødskamp. Tilsammen har det kun givet Driftsherrerne Tab. At der endnu hersker den Tro i Egnen, at Driften vil blive gjenoptaget, har først sin Grund i den Betingelse for Driftsretten: efter et vist Antal Aar at optage nyt Skjerp,

— og dernæst at en stor Virksomhed skaber i Erindringen et Gjengangerliv, som baade Savnet og Haabet vedligeholder. Der er ogsaa i det Udvortes et Par Punkter, hvor det ser ud som Arbejdet var nedlagt igaar og skulde gjenoptages imorgen; men naar man træder ind i de forladte Grubegange, siges her rigtignok noget Andet.

Hvad er det for en mærkelig Stemning, som raader derinde. Hvorfor sidder ikke en Fjeldugle paa et af de sammenfaldne Stilladser og ser med sine forskende Øjne paa den døde Verden; thi den var maaske det eneste levende Væsen, som kunde forstaa den.

Mærkeligt maa det nok have været, at se Mennesker virre omkring derinde og kaste sine lange Skygger under Hvælvet, at se Lampeblussene som Ildtunger spille paa Fjeldvæggen, og høre den mangedobbelte Gjenlyd af Hammerslagene; men endnu mærkeligere er det at træde ind i denne Virksomhedens Ligstue, hvor Grubens dybtskaarne Drag endnu viser Livets hele Form, men hvor Hjerteslaget er standset. Og saa øde er Synet, at den Fortsættelse af Driften, som man ude i Dagslyset ikke vover sig til helt at fornægte, det forkaster man bestemt herinde i de sammenfaldne Grubegange.

Møjsommeligt strider man sig frem med sine blaffende Lys. Vandet, som her er den tause Udsletter af Kundskabens Tegn, risler ned fra Vægge og Loft og har sine fulde Beholdere aabne foran hvert Skridt. I Begyndelsen viger man tilside, men større Møjer forsoner med de mindre, og naar man kun ikke gaar tilbunds i dem, er man tilslut velfornøjet.

Saa træder man ind i de store Hvælvinger, med Overgange og Undergange, det Sidste i mer end en Betydning; thi medens Understigeren foretager sig en Vandring hen under Hvælvet paa en skrøbelig Sti, holder han Lyset op over et stort Vand, som lurer nede ved den gangbare Vej. Nu er der Mening i at vige tilside; skjønt det er ret interessant, naar man er i god Behold, at se lidt paa Faren.

Det hændte under Værkets sidste Driftsaar, at en ældre Arbejder røg uklar med sin Foresatte, en ung Ingeniør, som først havde tiltraadt sin Post ved Tilbagegangstiden.

Arbejderen var en Kvæn, der i flere Aar havde været ansat ved Værket, og som forstod sine Ting. Han var En af dem, som sætter Livet ind paa den Sag, de er med at fremme, uagtet Forretningens Held kun lægger nogle faa Skilling i deres Haand. Han havde saaledes været med til at holde paa Ligevægten, og med til at tabe den; og siden, da de fleste Arbejdere fortrak fra Værket, og spredtes for alle Vinde, var han endnu bleven tilbage for at følge det hensygnende Virke i Døden. Men denne Arbejden med Tab og omsider med Undergang havde dog afsat sin Braad i hans Sind, og han var som det hedder: ikke lang at tøje.

Den nævnte Bestyrer, som havde begyndt med at give Sagen en vis Fart i den Tro at kunne tilbagevinde det Tabte, var straks kommen paa Kant med Kvænen. Den Ene kunde mer end han vidste, den Anden vidste mer end han kunde, og de stak ikke op for hinanden. Men at den Overordnede havde Magt til at skade den Underordnede, det fik imidlertid baade Kvænen og de andre Arbejdere at føle, og det satte Nag.

Da hændte det en Kveld efter Arbejdets Slut, at Ingeniøren maatte vende tilbage til Storgruben for at undersøge Noget, og da Kvænen var den Sidste ved Udgangen, fik han et Vink at følge med.

Kvænen adlød uden at sige et Ord, tændte Lygten og gik foran. Men paa et Sted, hvor der laa Bunker af nedraset Fjeld, gav Lyset et usikkert Skin, den unge Herre traadte fejl, og var ubesindig nok til at kaste et vredt Ord imod Føreren.

Kvænen vendte sig mod ham og blev staaende. Lysningen faldt klar paa hans Ansigt, og det Had, som kogte i ham, var tydeligt nok. Den Overordnede følte sig og i samme Øjeblik ganske at være den Underordnede, og

han rørte sig ikke af Stedet. Det var det Klogeste han kunde gjøre; thi det eneste Lys, som fandtes i Gruben, var det Kvænen holdt i sin Haand. Hvælvingen var som en Afgrund i den usikkre Lysning, og faa Skridt fra dem laa det sorte Vand, lurende og lydløst, ret som det gav Vink om at kunne skjule Alt, og fortie det til evig Tid.

Der strøg et koldt Grin over Kvænens brede Mund — idetsamme pustede han Lygten ud og kastede den fra sig. Bestyreren udstødte et Vredesskrig, som gav kort Gjenlyd, bagefter hørtes en slæbende Hvislen, som naar Vand silrer gjennem en Urd — saa blev der Dødsstilhed rundtomkring.

Næste Morgen mødte de Begge frem til Tid og Sted, og dermed var jo Enden paa Nattens Historie given. Kvænen var ikke bleven Forbryder, og Ingeniøren havde faaet et Varsku, som han agtede; thi der skete ingen Anklage. De gik af Vejen for hinanden til Forholdene snart efter skilte dem. Men det er rimeligt, at de ikke glemte hinanden.

Prægtigt var det at se de metalrige Klippevægge, hvor Kobberertsen hviler i broget Indfatning og springer ligesaa straalende frem af Stenen, som Bergets rigeste Blomst — Guldet. Ved at betragte den Overflod af ædelt Stof, som Naturen her havde samlet, blev man bedrøvet ved at se det staa unyttet hen — ja man blev ligefrem mismodig ved at se en saa stor Kraft i Forfald.

Højere oppe mod Nord laa det indtrængende Vand som Islag i Grubegangene. Der havde Fugtigheden klædt Trævæggene med et snehvidt Fnug, tykt og fyldigt som et Svanedun. Intet kunde se friskere og smukkere ud end dette Sprede over Forraadnelsen. Hvor Gangene udvidede sig, saa Frosten kunde faa større Magt, havde den af de evige Neddryp dannet glimrende Ispyramider, indtil fire-fem Alens Længde. De var uden nogensomhelst Indblanding, klare som det reneste Bjergkrystal, og de havde et Udseende af Kostbarhed og næsten Pragt ved

Siden af alt det Morkne, som Fugtigheden omgav dem med.

Til Udgangen førte en hvælvet Hal, baaret af en eneste uhyre Granitblok, hvis Rod og Top forsvandt i Berget. Fra den udgik der to Veje mod Øst og Vest, der førte til hin mærkelige Verden af Nat og Glimmer, hvor det for kort Tid siden havde dundret, braget og suset, saa Fjeldet skjalv, og hvor nu et Vanddryp vækkede Gjenlyden i den dødelige Stilhed.

Gjennem denne Udgang havde den første Indgang været. Herfra var det, de mange travle Mennesker havde boret sig ind i Fjeldet, udsprængt sig Veje og Stier, hvælvede Haller, Baner og Broer, og havde ikke endt, før Klippen var gjennemboret lige ned til Foden.

Dejligt var det at se Daglyset trænge ind under Hvælvet, hvor det mødtes med Dunsterne fra de fugtige Gange, og farvede dem blaa og gyldne som en varm Morgendis; men ude i det fulde Sollys blev man svimmel, og man forstod, at Mennesket kunde vænne sig saa fuldkomment til det fantastiske Lys derinde, at han følte sig mere hjemme der end ude i Dagen — den blev ham for virkelig.

Ved Kirken stod man stille for at betragte dens fornemme Skikkelse. Den var dog som de andre Bygninger af Værket: en Mindestøtte paa en Grav. Vistnok blev der af og til præket i den, men det forandrede ikke Karakteren. Det Indvendige var smukt udstyret, men uagtet den som kristen Kirke udtalte den kristne Trosbekjendelse i Ord og Billeder, var det dog som den talte et fremmed Tungemaal.

Det egentlige Alter bar Lovens Tavler, og det faldt godt sammen med hele Anlægget. Det var rejst af Fremmede — og for Gevinstens Skyld, da blev Loven den øverste Gud.

Forunderligt var det at se de overvoksede Grave omkring Kirken med sine fremmede Navne; de vidnede i al sin Forgangenhed om en mere legemlig Nærværelse

end Gruberne og de store, tomme Huse med sine rustne Kakkelovne og knuste Vindusruder. Ja det syntes næsten, som de Døde laa der sørgeligt forladte af de Bortdragne.

Et indhegnet Gravsted fredede om Støvet af hin ulykkelige Landhandler i Kautokejno, Ruth, som tilligemed Lensmanden paa en saa grusom Maade blev dræbt af Finnerne under den religiøse Ophidselse i 1852. Man blev greben af en stærk Sympathi ved hans Grav, thi han var falden som et Offer. Det var først ved at begaa en Forbrydelse, som stillede dem under Lovens Myndighed, at de ulykkelige Fanatikere kunde komme til Besindelse og se, hvor Grænsen stod.

Hans Drabsmænd laa paa samme Plet, men udenfor Hegnet naturligvis. Her hvilede i en af Naturen dannet Gravhoug deres lemlæstede Legemer eller rettere en Del af dem, thi Hovederne havde faaet sin Plads i Videnskabens Atelier, maaske endog en Æresplads — der gaar det jo efter en anden Regel.

Men paa den uindviede Gravhoug var der en Rigdom af Smaabuske, Græs og vilde Blomster, der noksom vidnede for, at Jorden var lige god og gavmild, enten den bar Indvielsens Mærke eller ej.

Dog var det en forfærdelig Handling, de to Henrettede havde begaaet, og de havde efter Loven i fuldeste Maal fortjent sin Straf. Der var kun Et, som kunde indvendes: at de ikke vidste hvad de gjorde. De gjentog Beviset for hvad der var sket utallige Gange før: at Intet ophidser Mennesket mere og gjør det saa til Sjælens Grund ugudeligt som religiøst Sværmeri.

Alligevel var der Noget ved den Grav, som gjorde Tanken mørkræd, og det var ikke det, som deri befandtes, men det, som var borte. Det er en frygtelig Magt, Staten har, hvor et Menneske skal gjøres uskadelig, at berøve ham Livet; men det er endnu frygteligere dertil at anvende Halshugning. Der udgaar en skummel Brutalitet fra Sværdets, Øksens og den elegante Guillotines Saga, og Gud — som ikke vil nogen Synders Død, men

at han skal omvende sig og leve, afspejler i sin strenge Vilje ikke dette blodige Billede.

De to Hoveder blev som sagt overgivet til Videnskaben. En Fin vandrede afsted med dem i en Sæk over Fjeldet til Talvig, hvorfra de skulde sendes videre. Men havde Finnen, som er saa ræd for Døde, vidst hvad det var han slæbte paa, mens han imod Skumringen af den korte Oktoberdag traskede alene hen over Fjeldet med sin skrækkelige Byrde, havde han kastet den og var løbet sin Vej — og det var bleven Ravnene, som havde udkjæmpet sine Meninger om det interessante Stof.

Fra Kirkepladsen blev det endnu muligt at faa et Overskue af Kaafjordens Værk. Man kunde her samle de løsrevne Blade af dets 50aarige Historie, og paa hvert af dem finde et Billede med levende Farver.

Fjorden har paa to Punkter en Indsnævring, hvorden kun er nogle Favne bred, disse kaldes den ydre og indre Strømsnæs. Gjennem den ydre gik Farten fra og til Værket med de store engelske Skibe, som hidførte Kul samt andre Forbrugsartikler, og udførte Malmen til England, hvor Smeltningen foregik, indtil Værket fik sin egen Smelteovn. — Paa en dobbelt Jernbane af 400 Alens Længde førtes Malmen fra Storgruben ned over Fjeldet til Pukværket og Vaskemaskinen, og her gik da det Gedigne tilbunds, medens det Daarlige flød op.

Nærmere Vandet, hvor Ud- og Indskibningen foregik, havde Driften efterhaanden krævet et større og sikkrere Landfæste; da derfor Smeltningen blev sat igang, optoges Slaggerne i Former lig store Mursten, og af dette solide Materiale byggedes en Kaj, som endnu staar der og ligner Brystværnet af en gammel Fæstning.

Mod Sydvest havde Værket udfoldet sine betydelige sociale Bestræbelser. Der laa i uregelmæssig Spredning de før nævnte Bygninger, ja der var endog Levningen af et astronomisk Observatorium, hvor værdifulde Iagttagelser skal være gjorte.

Inderst bag det indre Strømsnæs lukker Fjeldene endnu tættere, og her ender Fjorden som et stille Vand, der i og for sig kun viser den lempelige Afslutning paa en stor og drivende Arbejdsbane. Men her hviler en forunderlig Stemning over Stedet — en Forladthedens Poesi, som ikke giver noget Haab.

Der har jo været og er fremdeles Steder, som igjennem Menneskealdere har fristet til Selvmord, — Naturen har saa at sige holdt Alting parat — dette er en af den Slags Lokaliteter.

Man vender sig da bort fra Uhyggen og søger hen til Livet igjen. Selv Gjæstfrihedens Kjærtegn af de enkelte Gjengangere, som endnu huser her og hejser Livets Fane over Ruinen, kan ikke holde tilbage, hvad Naturen forjager.

Dog Kaafjorden har endnu ikke været spurgt, og den agter at tale med! Den har maattet vige for Dampen, men den hævder endnu sin Ret til at kommandere over de mindre Befordringer. Thi den kan nok ligge smilende i en dejlig Morgenstemning og indbyde selv et Barn til Lek; men en Time efter kan der behøves en dygtig Baad med øvet Mandskab for at sætte tvers over fra Værket til Bosekop. Det er især Kastevindene, som regjere her; de styrte sig brat ned fra de høje Fjelde og river Fjorden op, ligesom et Rovdyr, der har ligget paa Lur, kaster sig over sit Bytte.

Endelig giver den da sin Tilladelse, og for fulde Sejl gynger Baaden hen forbi de mærkelige Bredder af en forgangen Verden. Oppe i Udgangen af en Grube gaar frem en Skikkelse med en stor, glimrende Solleje i Hatten — Bergets ensomme Aand, Tak og Farvel!

Ved at passere det ydre Strømsnæs mærker man sig en Samling af Træhuse — allesammen tomme og øde, Skelettet af en Bygd. Dette var den saakaldte Kvænby, hvor Kvænerne sluttede sig sammen og dannede Værkets faste Arbejdsstok. Her steg op et Billede med levende Drag, med Farve og Karakter af de ejendommelige Tilstande, som Værket skabte. — Lad det hedde

Søsteren.

Der var blandt de første Kvæner, som indvandrede til Kaafjorden ikke saa faa dygtige Folk, og blandt dem en Mand, hvem Uheld og flere Aars Misvækst havde drevet fra Gaard og Grund.

Johan Mattis var en forstandig Mand, den Egenskab, som dog især udmærkede ham, var Paalidelighed. Værkstyrerne var heller ikke længe om at opdage ham, og i den megen Løshed, de havde at kjæmpe med, tog de ham som en god Indtægt for Værket. Johan Mattis havde med sig Hustru og to Børn, en Gut paa ti Aar og en Pige paa fjorten. Konen var sygelig og saa ud til at have gjennemgaaet Meget, selv Datteren, Anna, saa ældre ud end hun var, og havde det tunge Alvor, som stille Børn faar, der opvokse under Forældrenes Bekymringer. Gutten, Paal, var derimod fuld af Løjer og Lek, var der noget Let og Løst i hans Nærhed, da sluttede han snart Kammeratskab med det — og paa det var der ingen Mangel i Kaafjorden.

Forresten hævdede Familjen en vis Stolthed, ikke som nogen Indbildning, men som et Skil imellem dens ærlige Strenghed og den Løsagtighed, som fulgte med saa mange af deres Landsmænd. De havde desuden før levet paa et ensomt Sted i Nordfinland, og da det gik saa svært tilbage for dem, havde de i Taushed spist sit Barkbrød og lidt Ondt.

Efter fire Aars Forløb døde Konen, og Anna, som da var atten Aar, gik roligt og sikkert i hendes Sted. Hun var Faderen lig baade i det Ydre og det Indre; men hans stærke Drag var i hendes Ansigt blevet fine og smukke. Forresten frembar hun det samme strenge Alvor i Skikkelse og Væsen som han, hvilket gjorde, at hun nok var agtet, men ikke atholdt, og at hun blev haanet for et Hovmod, som hun ikke besad.

Broderen derimod var en rigtig Allemandsven. Han var Bestyrernes med samt deres Fruers udkaarne Yndling, og dannede ved sin Bøjelighed og sit kvikke Hoved et adspredende Element. Her var jo trods Theater og Selskaber ikke nogen stor aandelig Omsætning, og et ungt, smukt Menneske, der røbede Talent for Mangt og Meget, var nok værd at tage med.

Dette smigrede naturligvis Gutten, forresten ogsaa Faderen! derimod Søsteren likte det ikke. Paal var nu i sit sekstende Aar, og kunde meget Lidt. Hans klædelige Sikkerhed var ikke støttet af nogen større Evne eller Forstand, det var bare Livligheden og et vist Fantasteri, som havde givet ham Udseende af at være begavet. Men nu havde Naturen givet Sit, der var ikke mere at tage af, og fik han ikke en Tilflydning af Kundskab, vilde han snart være fallit. Det løse Virke, han hidtil havde drevet Tiden væk med, havde Intet lært ham, det havde kun fristet ham højere op, end han kunde naa. Han havde Ansættelse som et Slags Bud mellem Kontorerne, og forresten som Bestyrelsens Haandlanger med Stort og Smaat — mest ved Selskabslivet; men det gjorde ham blot uskikket til ordentligt Arbejde.

Alt dette fyldte nu Søsteren med Bekymring, og hun søgte at rejse hans Stolthed imod et saadant Liv; men han havde ingen, han havde bare Trods, og da han af og til satte den imod sine Overordnede, tabte han snart den Yndest, han havde staaet i. Men saa fik han sig andre Venner, der ligesom han søgte at komme fra en slet Opførsel ved at laste sine Foresatte. I den Kreds gjaldt han da endnu for Noget. Der blev storlét — ja der blev skreget til hans Vitser; thi han havde havt baade Øren og Øjne med sig, saalænge han var Pot og Pande hos Bestyrerne, — han havde endog flere Gange i Sygdomsfald maattet overtage Hofnarrens Bestilling ved deres flotte Middage — saa han havde et vist Fond at tage af. Men der maatte ogsaa her gjøres Noget for at vedligeholde Anseelsen — her maatte spenderes. Det

havde han ikke Penge til, saa laante han snart hos En og snart hos en Anden, og dybere sank han.

Under det var Faderen ubekymret. Mærkelig nok saa han sletikke nogen Tilbagegang hos Sønnen, og han var ganske sikker paa, at Bestyrerne nok sørgede for ham, og at den lille Bestilling, han nu havde, vilde ende med en betroet Post. Det Haab kunde Anna ikke nænne at betage ham, thi han var efterhaanden bleven svagelig, og hun dækkede af al sin Evne Broderens Fejl. Men da Faderens Arbejdskraft tabte sig, saa deres Indtægter formindskedes, og Broderen Intet gav til, holdt det haardt at komme ud med hvad de havde. Da derfor Bestyrelsen tilbød Anna en maanedlig Betaling for at holde Regnskabsførerens Kontor og Værelse i Orden, blev det under nærværende Omstændigheder en Hjælp, og hun tog glad imod det.

Med disse Forhold hengik et Aar.

Der var før den Tid kommet et ungt Menneske til Kaafjorden, som først syntes at være der for sin Fornøjelse, og siden havde overtaget en ledig Post paa Regnskabskontoret. Hans Navn var Ejlert, han var Søn af en Landhandelsmand i en af Fjordene nordøstlig for Hammerfest, og han havde nydt en god Opdragelse. I Begyndelsen havde han ogsaa følt sig tiltrukken af Paal; men det var snart forbi, og han saa i Guttens Livlighed bare et dæmpet Udbrud af Kvænens almindelige Vildskab. Han gav da Agt paa ham. Og da Søsteren kom til at færdes i hans Nærhed, var hans første Syn paa hende blandet med den Mistro, som Broderen havde indgydt ham.

Anna havde ikke mødt hans forskende Øjne mere end et Par Gange, da vidste hun hvad han tænkte. Det kogte op i hendes Sind, og hun fristedes til at kaste den stakkers Fortjeneste fra sig og aldrig mere sætte sin Fod paa Kontoret; men ved nærmere Eftertanke forstod hun, at den havde sit Ophav i Broderen, — og da vilde hun holde ud! Hun vilde retfærdiggjøre ham ved sig.

Men det førte hende uvilkaarligt ind i et hemmeligt Forhold til den unge Mand; thi uden at Nogen anede det, mødte hun hver Dag frem med Hjertet opsat imod ham. Han vedblev imidlertid at betragte hende paa sin Maade, og naar hun ret strammede sig op, og som hun mente, oversaa ham, forvandlede det spottende Drag, han altid havde om Munden, sig til et Smil, som blev endnu mere krænkende.

Da sad han en Aften i Kontoret, og saa sig træt og kjed paa Alt, medens Anna tren ud fra Stuen bagved og skyndte sig hen til Udgangen.

»Kom og gi' mig Haanden,« sagde han og strækkede dovent Haanden ud efter hende.

»Aa — Haanden min er ikke videre pen, den,« svarte hun kjækt. »Jeg har jo stelt derinde.« Og hun vilde forbi ham.

»Saa kom og gi' mig et Kys,« føjede han leende til.

Det gav et Sæt i hende, og Blodet steg op i hendes Kinder. Et Kys havde endnu Ingen forlangt af hende, og siden Moderen døde, havde hun ikke kysset Nogen. Hun vilde rette sig op paa sin stive Maade for at vise, hvor vred hun var; men Holdningen knækkede brat af, og en dyb Bedrøvelse drev Graaden frem i hendes Øjne.

Da slog hans Stemning pludselig om. »Kjære, har jeg gjort Dig Fortræd? Det vilde jeg ikke. Gaa Du bare.«

Han sagde det med en saa varm og vellydende Røst, at det gik hende til Hjerte, og hun saa smilende op paa ham. »Nej, Gud forbarme sig for vakkre Øjne Du har, Jente!« udbrød han, og han rejste sig op foran hende. »Nej, nej, Du skal ikke være ræd,« lagde han venlig til. »Jeg vil Dig sandelig ikke noget Ondt. End om jeg nu bad Dig igjen at gi' mig Haanden.«

Anna betænkte sig, hun havde smaa Hænder, men de var stærkt mærkede af Arbejde, — hvad vilde han med hendes brune Haand i sin, hans var saa hvid, og tilmed havde han en stor Ring paa den ene Finger. Men da han vedblev at holde Haanden frem, gav hun

ham endelig sin, og blev paa samme Tid rød igjen af Flovhed.

»Jeg har jo ikke set før, hvor vakker Du er — nej, lad mig sige *De*, De er smuk, Anna, De hedder jo Anna?« spurgte han, og beholdt hendes Haand.

»Ja,« hviskede hun og saa sky op til ham. Men da fik hun paany Skræk for ham, saa hun trak raskt Haanden til sig og gik.

»Nej, det er ikke Broren,« udbrød han, idet han saa efter hende gjennem Vinduet.

Nej, det var hun rigtignok ikke. Men alligevel var hun Søsteren, og til en vis Grad fik de slaa Følge gjennem Livet.

Efter dette Sammenstød kom og gik hun som sædvanligt til sin Gjerning. Ejlert blot hilste venligt paa hende, men ikke videre. Derimod gav han mere og mere Agt paa Broderen. Han var snart her snart der, og meget ørkesløs. Da fandt Ejlert bestandig paa Noget at beskjæftige ham med, og fik ham ofte sendt op i Gruberne til en og anden midlertidig Hjælp. Dette ærgrede Gutten, og da han tidligere havde mærket sig, at Kontoristen havde syntes godt om Søsteren, gav han hendes Tilbageholdenhed Skylden.

»Saa den Kontoristen jager med mig!« busede han ud en Dag.

»Aa bare han ikke jager Dig, saa er det endda bra,« svarte Søsteren.

»Ja jager han mig, saa er det Din Skyld, for Du er saa kout paa det. Men jeg vil, Du skal gjøre Dig tilvens med ham.«

»Gjør Du Dig selv tilvens med ham,« sagde hun stolt og gik.

»Ja, enten gjør Du det, eller jeg gjør en Ulykke paa mig,« raabte han efter hende.

Da standsede hun, og der fór en skrækkende Tanke igjennem hende: Hvad om han gjorde en Ulykke paa sig, da var jo hun ulykkelig for hele sin Livstid, og det,

som var værre, deres gamle Far vilde dø af Sorg. Hvad skulde hun gjøre? Hun lukkede sig inde i sit Kammers, et lidet trangt Skraarum, hvor der ikke var Andet end Moderens gamle Komode, en Seng og en Stol; men hun havde alligevel her en Verden for sig selv, som hun tyede hen til med sine Bekymringer.

Denne Gang fandt hun dog ingen Fred; hun havde Broderens fortvivlede Ansigt for sig, og det vilde ikke vige. Hvad skulde hun gjøre — før det blev for sent? Skulde hun gaa til Kontoristen og be' ham? Ak! det Kys, hun havde nægtet ham, gav hun ham med Glæde, om det kunde redde Paal. Men i det Sidste havde det syntes, som Kontoristen var vred paa hende. Hun kom og gik, men han hverken saa eller hørte hende mer — hvordan skulde hun bære sig ad? Thi skulde hun gjøre sig tilvens med ham, maatte hun jo være den, som talte til ham, og først gav ham det gode Ord. Paa hvad Maade skulde hun gjøre det?

Da hun ud paa Dagen gik over til Kontoret, sad Kontoristen der, som han plejede, og lod helt ud, som han ikke saa hende. Hun gik langsomt ind i den anden Stue, gjorde sig færdig der og kom tilbage — endnu saa han ikke op. Da blev hun staaende midt paa Gulvet uden at røre sig, og den ene Stund gik efter den anden, uden Nogen af dem gav Tegn til at forandre Stilling.

Endelig rejste Ejlert Hovedet og saa overrasket paa hende. »Vil De mig Noget?« spurgte han.

Hun blev dødbleg og begyndte at skjælve.

»Hvad er det, som gaar af Dem?« sagde han deltagende og gik hen til hende.

Hun saa op paa ham med en Bøn i sine skinnende Øjne, saa forsøgte hun paa at tale, men hun kunde ikke.

»Hvad vil De sige med de Øjne, Anna? Kom frem med det.«

Hun fattede et fortvivlet Mod, foldede Hænderne, og saa ham lige i Ansigtet: »Jeg vil gi' Dem det Kys — — De bad mig om forleden.«

Han saa prøvende paa hende. »Og hvad vil De saa ha' for det Kys?«

»Ingenting,« svarede hun stolt, og fik en vis Rankhed. Men den holdt ikke Minuttet ud, da sank hun ned i den ene Side og brast i heftig Graad.

»Jeg skal svare for Dem, Anna,« sagde Kontoristen. »Det er Deres Bror, det gjælder. De vil med det Kys skaffe ham Lov til at blive en Gavtyv. Han har selv slaaet paa det til mig. Aanej, stakkers Anna! Behold De Deres Kys. Fik jeg et, vilde jeg nok ha' flere. Se ikke saa bedrøvet paa mig! Jeg skal sige Dem en Ting, jeg vil ikke oftere tale med Dem. Der er Noget her i mit Ho'de, som løber rundt, og løber det ned i Hjertet og sætter sig fast der, hvad saa? — Farvel Anna! Jeg kunde i denne Stund lægge mig paa Knæ for Dem og be' Dem om et Kys, — men jeg kjøber det ikke!«

»Aa — red ham!« stønnede hun og løftede Hænderne imod ham.

»Han kan ikke reddes uden ved Ulykken. — Lad ham bare gaa paa.«

»Da gaar det til Ulykken med os Andre og,« sagde hun tungt og vendte sig mod Døren. Han vilde standse hende, men han betænkte sig, og saa gik hun.

Fra denne Dag var de dog paa en Maade oftere sammen end før; thi havde Tankerne sat Spor, da vilde der snart have ligget en hemmelig, stærkt befærdet Sti imellem dem. Men trods dette hverken mødtes eller taltes de mere. Hver saa til sin Side, og kunde de undgaa hinanden, gjorde de det.

Den Sag skulde imidlertid snart faa en hel anden Vending. Det var omsider med Paal kommet til en Yderlighed, som ikke kunde naa et Skridt videre, før Lovens Grænse var sprængt. Og uagtet Søsteren havde dækket over hans Fejl, saa ingen af dem fik træde Faderen krænkende imøde, havde den gamle Mand dog omsider forstaaet saa meget, at han var begyndt at ængstes for Sønnen.

Da kom der en Dag, en stille, solvarm Augustdag, hvor Fjorden hvilede i et Halvlys, og Fjeldene trak sig blidt tilbage fra den, som ønskede de at beholde sine Tanker for sig selv. Oppe i Gruberne drønede Mineskud, og Røgen trængte tykt ud af Aabningerne, trak sig langsomt ned over Bergets Sider til Fjorden og gled her ud i fine Taagebilleder.

Anna havde gjort sig færdig paa Kontoret og stod nu udenfor sit Hjem, hvor hun ventede paa Faderen. Det var just en Dag, som syntes at fostre Glæden i sit frugtbare Skjød. Men Taarerne kom hende i Øjnene — hvor var Glæde at vente for hende? Hun kunde ikke forvinde den Ydmygelse, som hun syntes, hun havde lidt, især da den jo ikke havde gavnet Broderen det Ringeste. Alligevel var hun kommen til at holde saa meget af det Menneske, som havde tilføjet hende den, og det havde ført hende ind i en pinlig Grublen; thi hun kunde jo ikke vide, hvordan hans Tanke var om hende. Og nu skulde de jo aldrig mere tale med hinanden! Da blev hun vel nødt til at lade ham tænke, som han vilde; men det gjorde hun alligevel ikke; thi hun stred uafladelig imod ham, og stred ham derved saa dybt ind i sit Hjerte, at hun fik ham aldrig mere ud igjen.

Da kom et langsomt Tog ned over Fjeldvejen. Fire Mand bar en Baare, hvorpaa der laa et Menneske, og Flere gik støttende ved Siden. Anna vidste, hvad det var for et Slags Tog, hun havde set det før — det var en Arbejder, som var kommen til Skade. Hun skyggede over Øjnene for at se, om hun kjendte Nogen af dem, jo — hun saa, at Broderen var med. Da fik hun en frygtelig Anelse, og den blev snart til Vished; thi Lidt efter styrede Toget ned til Faderens Hus, og han selv blev bevidstløs baaren ind og lagt paa sin Seng.

Han var ved Antændelsen af en Mine gleden ud og falden, hvorved han ikke var kommen langt nok afvejen, og de udsprængte Sten havde beskadiget ham livsfarligt.

Han havde, før han blev lagt paa Baaren, bedt om at komme hjem til Datteren; Sønnen var først traadt til, da Faderen havde tabt Bevidstheden.

Der hengik en fjorten Dage, hvori det var uvist, om Livet eller Døden skulde sejre; men Kræfterne tog af, og Anna saa med smertefuld Bekymring, hvad Enden vilde blive.

Under dette gik Broderen fra og til; han var nok i Hjertet sorgfuld over Faderen, men samtidig var der et Vredeskog i ham mod Søsteren, og hun fik kun onde Ord, naar han engang tog sig over at tale til hende. Af enkelte Yttringer forstod hun, at Ejlert passede paa ham, og at Paal gav hende Skylden for det. Men det Opsyn raadede kun om Dagen, og Gutten var oftest ude af Huset til sent paa Natten. Faderens Sygdom gjorde ingen Forandring heri, ja det gik endog oftere paa nu end før.

En Nat havde den Syge uafbrudt fantaseret om Sønnen. Han syntes bestandig at maatte forsvare ham imod en Anklage og fremhævede snart sin egen Retskaffenhed og snart den afdøde Hustrus store Kjærlighed til Gutten. Først i Dagbrudet havde han faaet Ro, og da han lod til at sove trygt, gik Anna til sit Kammers for at tage sig en Stunds Hvile. Her laa Broderen fuldt paaklædt og sov paa hendes Seng. Hun vækkede ham, og han fór op som et skrækslagent Menneske.

»Værs'go — og ransag mine Lommer,« raabte han.

»Uf! kjære Paal, hvad er det, Du siger, jeg vil Dig jo ikke noget Ondt.«

Han saa forvildet paa hende og drev da ud af Døren og op ad Trappen til det Loftskammers, hvor han havde sin Seng.

Anna tænkte paa hans underlige Ord, men hun var dødelig træt og faldt snart i en dyb Søvn. Først ud paa Morgenen vaagnede hun ved at høre tunge Trin op over Trappen til Loftet og højrøstet Tale inde hos

Faderen. Hun klædte sig paa i en Fart og skyndte sig derind.

Her stod et Bud fra Kjøbmandsstuen tilligemed en ældre Mand, som var en Ven af Faderen, — en Tredje, der af Værket brugtes som en Slags Politi, da man helst afgjorde mindre Ulovligheder uden at tilkalde den bestaltede Øvrighed, havde begivet sig op til Paal.

Anna stod som rammet af et Slag og saa fra den Ene til den Anden. Men pludselig gik det op for hende, hvad det Hele betød, og hun tumlede hen imod Faderens Seng. »Aa Far, Far! Du skal ikke tro det.«

»Ja, det vil jo vise sig,« tog Kontorbudet til Orde. »Der er en Tipundsnote forsvunden fra i Gaar Kveld til i Morges, og Paal — og De er de Eneste, som har været der, siden Regnskabsføreren gik.«

Idetsamme kom Betjenten tilbage fra Loftet, og Paal fulgte raskt bagefter, — det var, som han vilde true sig frem, skjønt der var Ingen imod ham. Betjenten erklærede nu, at Alt var undersøgt og Intet fundet.

»Det var bra, Søn!« stønnede Johan Mattis, og et Udtryk af Lindring gled over hans Ansigt.

»Ja, da maa vi undersøge hos Dem,« sagde Budet til Anna, og gik hurtigt med Betjenten ind i hendes Kammers. Hun lod dem trygt gaa, og vedblev at holde Faderens Haand, som hun i Skrækken havde taget. Han havde lukket Øjnene, men en Taare listede sig frem under dem, og han drog Haanden til sig og søgte at folde de stive Fingre i hinanden, mens han bevægede Læberne. Hun forstod, at han takkede Gud for Sønnens Retfærdiggjørelse; men hun vovede ikke at se hen til Gutten, hun nærede en altfor stor Mistanke til ham.

Da kom Nogen ind i Svalen, og Døren blev forsigtigt aabnet — det var Ejlert. Han havde først faaet det Hele at vide bagefter, og kom nu for at give den Hjælp, han formaaede. Et Øjeblik saa han med inder-

lig Kjærlighed paa Annas afmagrede Skikkelse, saa gik han til den Syge.

»Min Søn er fri,« hviskede han og græd stærkere. »Men jeg vidste det — — jeg talte inat med hans Mor — — hun var saa sikker.«

»Jasaa,« sagde Ejlert og kastede et forskende Blik paa Gutten borte i Ovnskrogen. Men uagtet Paal mødte det med en trodsig Mine, slog han dog Øjnene ned.

Da kom Folkene tilbage, og Betjenten holdt den forsvundne Tipundsnote i Haanden. Anna udstødte et Skrig og fór op fra Stolen.

»Den er funden i Deres Komode,« sagde han til Anna og viste hende Noten. »Den var godt gjemt.«

»Det er en Umulighed, for ikke at sige en Løgn!« afbrød Ejlert. »Er Tyven her i Huset — saa staar han der,« og han viste hen til Paal i Krogen.

»Nej, nej! — — Er Pengene fundne hos mig, saa — — er det mig,« hviskede Anna. »Og det er mig,« gjentog hun stærkere.

»Anna!« raabte Johan Mattis og gav et Stød til Sengen, som den skulde sprænges. Saa faldt hans Hoved ned paa Brystet, og han lukkede Øjnene.

»Far, kjære Far!« jamrede hun. »Naar Ulykken skulde være, da var det vel bedre, den kom over mig, end over Paal.«

Ejlert var bleven dødbleg, og stod, som han var raadløs overfor det Hele. Endelig fattede han sig og bød Folkene gaa. »Nu véd De jo Besked, og har ikke mere her at gjøre.« Og da de nølede, gav han dem et Vink, som de adlød.

Da rejste Johan Mattis sig pludselig op ved egen Hjælp. »Kom hid, Paal!« befalede han, og uagtet Røsten var brudt, havde den dog en Mands Kraft. Paal luskede herhid og stillede sig fejg og overvældet foran Sengen.

»Op med Øjnene Dine, at jeg kan se, hvem Du

er,« vedblev Faderen. Paal adlød. »Ja—ja! Jeg ser ham — Tyvsdjævlen! Tvi Dig! Gaa ud af mit Hus!«

»Far!« skreg Anna.

»Ud!« gjentog han, og Kvænnaturen sprang som en vild Kat ud af hele hans Væsen.

Men Datteren havde ogsaa Kvænblodet i sig. Hun greb Broren fast om Haandledet og drog ham til sig, og saa vendte hun sit kridhvide, gnistrende Aasyn mod Fa'ren. »Jager Du Barnet Dit ud i Fordærvelsen, saa frier Du ikke mig ved det — for jeg er fast i, hvad jeg har sagt — og saa kan Du jage mig med.«

Johan Mattis saa vist paa hende; da faldt han tilbage med lukkede Øjne, og Paal skyndte sig ud af Døren.

Ejlert havde ikke magtet at sige et Ord. Den Forelskelse, han havde følt overfor Anna, var brat forsvunden, det var, som han skammede sig overfor det stærke Menneske, at han nogentid kunde have budt hende Sligt. Men en dyb Beundring havde grebet ham isteden, og han følte Trang til at handle stort og stærkt ligesom hun. Ogsaa i hans Aand var der Evner, som laa og døsede hen under det ensformige Hverdagsbrug; men blev Fordringen stillet, kunde de vokse. Og nu syntes den at være der; thi aldrig før havde Hjertet løftet sig saa højt i hans Bryst.

Han gik stilfærdigt hen til Sengen og lagde sin Haand paa den Syges Pande. Denne aabnede Øjnene og saa ligesom fra en Afgrund op til ham. »Hør mig, Johan Mattis,« bad han mildt. »Du blir paa længere Tid ikke skikket til at arbejde, Du skal la' Gutten gaa til Storgruben i Dit Sted; thi det Eneste, som kan retlede et Menneske, er strængt Arbejde.«

»De tar ikke imod ham,« hviskede den Syge.

»Jo, det skal jeg sørge for,« svarte Ejlert.

»Men hun, det gudsvelsignede Barn!« stønnede han. »Blir hun dømt?«

»Ja, Kjære! Det er ikke til at be' for.«

»Aaje, Aaje!« jamrede han.

»Trøst Dig, Johan Mattis!« bad Ejlert. »Jeg gaar nu, men kommer siden tilbage. Vi skal se til at faa det Bedste ud af det. Farvel Anna!« bød han og rækkede Haanden imod hende. »Vil Du endnu ikke gi' mig Din Haand?«

»Jeg er nu en Skam for alle Mennesker,« sukkede hun og saa bedrøvet paa ham.

»Anna!« truede han. »Vil Du gjøre en ren Pjalt af mig?«

»Jeg vil takke og velsigne Dem, saalænge jeg lever!« hulkede hun.

»Ja, det vil hun,« lagde Faderen til.

»Og véd Du, hvad jeg vil, Anna! Jeg vil elske Dig i hele mit Liv. Kunde Du holde af mig igjen, tror Du?«

Anna greb fat om Sengestokken med rystende Hænder og lod Hovedet synke ned paa Brystet. Hun følte det, som hun maatte forgaa af Skræk og Ulykke.

»Skræmmes Du saa for mig, Anna?« spurgte han, idet han lagde sin Arm om hende og drog hende ind til sig. Da rejste Johan Mattis sig endnu en Gang og saa med et vildt Blink i Øjnene hen paa dem. »Vær uræd, Gamle,« sagde Ejlert. »Jeg har længe holdt af Anna — fordi hun var vakker og skjønsom fremfor alle sine Lige; men nu kjender jeg ikke et Menneske paa Jorden, som jeg sætter saa højt — — og da faar hun bli' min Hustru, — med Tiden da — — — Vil Du det, Anna? Se op — — ser Du Svig paa mig?«

»Nej,« sagde Johan Mattis. »Der er ikke Svig i ham.«

»Nu kan Du trygt se paa mig med Dine smukke Øjne, Anna. Det løber ikke længer rundt i Ho'det paa mig, men det sidder fast i Hjertet.«

Hun hvilede som i en Afmagt ved hans Bryst.

»Hør nu, hvad jeg har at sige Dig, Anna. Jeg kjender Sorenskriveren inde i Alten, han er en Ven af

min Far. Ham vil jeg betro Alt, thi jeg véd, han vil bevare det i et godt Hjerte. Du kan bli' dømt til en Tjenestetid i Østfinmarken, og der har jeg min Far. Hos ham kan Du faa aftjene Straffen, uden at han eller Nogen behøver at vide det. Alt det afgjør jeg med Fogden. Jeg har en Søster, som er hjemme, men hun skal giftes om et halvt Aarstid; Far vil da behøve kvindelig Hjælp, og den vil han finde i Dig. Til ham vil jeg skrive, at Du er forlovet med min bedste Ven, og at det paa Grund af Omstændighederne maa holdes hemmeligt et Aar. Jeg vil be' ham vogte Dig som en betroet Skat. Naar han engang faar at vide, at Vennen er mig, da vil jeg sige ham, at mange daarlige Venner har jeg havt, men den Dag, jeg kaldte Dig min Forlovede, da fik jeg min bedste Ven, og det var mig selv.«

Anna begyndte at tro paa sin Lykke og smilede gjennem Taarer til ham.

»Men ties maa der,« vedblev han. »Ingen løs Snak om, hvad der er os imellem, thi ellers handler jeg ikke som fri Mand. Jeg vil nu rejse herifra, om en Tid, og jeg vil opholde mig i en af Vestlandsbyerne, til vi kan mødes med Frihed fra begge Sider. Det vil blive en Prøvelse for os; men Du vil nok arbejde Dig frem, og jeg skal ikke staa stille. Min Far er en Særling, men han er en stolt Karakter, — det blir Din Sag at vinde ham, og det vil ske, thi Du forstaar Dig ikke paa Falsk. Saa ser Du mig ikke mere her — der er spejdende Øjne bag hver Rude. Men vær kun tryg, Anna, der er En, som vogter Dig, om han ogsaa gaar lidt skjult tilværks. Nu rejser jeg endnu idag over til Sorenskriveren, og i hans Haand lægger jeg Din — *vor* Sag, Anna!«

»Der er ikke Svig i ham,« hviskede Johan Mattis og forsøgte at gjøre et Korstegn i Luften.

Ejlert gik nu med Anna hen til ham, tog hans kolde Haand og lagde den paa deres sammenføjede Hænder,

— da fløj et lykkeligt Smil over den Syges Ansigt, og hans Øjne straalede af hint overjordiske Skin, som kun følger den Døende.

»Faar jeg saa Kysset, Anna?« Ja — han fik det, og med det et Hjerte af Guld!

Derefter skiltes de, og Kampen for Fremtiden tog sin Begyndelse. For Ejlert blev den selvtagne Bestemmelse: ikke mere at tale med Anna, den sværeste Prøvelse, medens den praktiske Ordning af Sagen gik ham let fra Haanden. Der rejste sig hos Sorenskriveren ingen Vanskeligheder; han sluttede Kontrakten om Tjenesteforholdet paa Faderens Vegne, og Resten af Ansvaret tog han paa sig. Sagen blev desuden lempet derhen, at Anna skulde forblive urørt af Loven hos Faderen, til hans svære Sygdom paa en eller anden Maade fik sin Afslutning.

Den lod ikke længe vente paa sig. De frygtelige Rystelser, Begivenhederne havde paaført ham, tog hans sidste Kræfter, og fra den Stund, Ejlert havde forladt dem, laa han hen i en Dødsdvale. Ud paa Natten begyndte han at tale vildt, og det var uafladeligt Tyvsdjævlen, han stred med.

Anna stod under dette ved Vinduet og keg ud efter Broderen: han maatte dog komme, saa Faderen endnu en Gang kunde se ham, før Døden lukkede hans Øjne! Men Paal var ingensteds at øjne. Endelig lyste Morgengryet hen over Fjeldene, og en frisk Brise stod ud af Fjorden, det varslede en kraftig Høstdag — en af dem, som modner Tanken til Handling i et viljedygtigt Menneske.

Ved det yderste Strømsnæs laa en stor Tremaster parat til at afgaa. Livet begyndte at røre sig ombord, Ankeret blev hejst, og den klapprende Lyd af Kjættingen blandedes med Matrosernes Sang. Den lød først snøvlende og tung, men Arbejdet fik den snart klaret, og da hørtes det muntert som Opsangen til et nyt Liv. Efterhaanden løstes Sejlene fra Ræerne, og Englands

Flag viftede fra den høje Stander og kastede sit Skjær paa Bølgerne.

Nu dundrede tre Skud, som besvaredes fra Land, og det stolte Fartøj strøg for fulde Sejl ud af Fjorden. Da det nærmede sig Udløbet, faldt det gyldne Morgenskjær lige paa det, og det forsvandt i en Lysbølge.

Anna fik ligesom en Velsignelse ved det Syn. Saadan skulde hun hive Ankeret op fra den gamle Grund — tungt i Begyndelsen, siden med mere trøstefuldt Mod, til hun kunde hejse Sejlene og styre ind i de lysende Farvande — og da var han med! Ja, thi han maatte jo hejse Flaget!

Anna fortabte sig saa rent i Fremtiden, at hun ikke lagde Mærke til en ældre Kvæn, en Kjending af Faderen, som havde stillet sig op et Stykke borte for Husdøren og gjorde Tegn til hende. Endelig blev hun ham da vår og smøg med bankende Hjerte ud af Stuen til ham.

Han berettede hende da, at Broderen var rømt med det Skib, som for en Stund siden havde forladt Havnen. Han vidste det alt om Kvelden, men han fortaug det; thi han tænkte som saa: var Gutten først kommen ind paa det at rømme, saa bar det den Vej alligevel.

Anna stod tilintetgjort og hørte ham tale, hun havde ikke et Ord at svare ham.

»Gutten græd,« vedblev Kvænen. »Han vilde til et Par Gange og sige mig Noget, men det slap op i Graad. Saa var det nu heller ikke bra for ham at bli' her, naar det var gaaet slig med Dig. Havde han endda faaet Pengene med sig! — thi det var da bare for at redde ham, Du tog dem. Du har altid tænkt mest paa ham.«

Dermed gik Manden.

Anna smøg tilbage til den Syge. Han laa nu med aabne Øjne, og i det fulde Dagslys saa hun den store Forandring, som var foregaaet med ham. Han hviskede

Paal — Storgruben — og saa nikkede han, som han svarte Ja til sig selv.

»Far,« bad Anna hulkende. »Gud signe og bevare Paal!«

Faderen nikkede flere Gange. Saa faldt han endnu dybere hen, og vaagnede ikke mere. Anna lagde sit Hoved hen til ham, — den dybe Stilhed faldt lindrende over al hendes Smerte, og hun sov ind. Omsider tog det i Døren, og en Nabo traadte ind for at se, hvordan det stod til. Da vaagnede Anna, og Johan Mattis var død.

Anna havde modtaget sin Dom, den lød paa et Aars Tjeneste i Østfinmarken, og uden at have vekslet et Ord med Ejlert, var hun afgaaet fra Bossekop i Alten med en Nordfarjagt til sit Bestemmelsessted. Der var Alt forberedt paa hendes Ankomst, og hun blev af den gamle Ejlert med Datter modtaget paa det Bedste.

Anna var af Naturen begavet med Takt, paa hvilken lykkelige Grænsevogtning al sand Dannelse hviler, — og hun havde et rent Hjerte. Det var gode Grundstøtter for en uvis Fremtid. Men hun var tillige klog nok til at forstaa sin Sag, — ikke, saa hun ad en Snigvej søgte at opnaa Noget; men ved at lægge Arbejdskraften paa det rette Sted. Hun undgik derved de farlige Skjær for Selvdannelsen, som saa ofte møder frem med Huller i Sammenføjningen. Det kom ganske af sig selv, at hun rettede sig fra det Indre til det Ydre, men det gav hende hurtig Præget af en Karakter.

Ejlerts Søster, hvis Opmærksomhed mere var rettet paa Fremtiden end Nutiden, fik ved den uventede Hjælp i Husholdningen straks Godhed for hende, og da hun paa Forhaand maatte tænke sig Broderens bedste Vens Forlovede som en Person, der var udgaaet af et konditioneret Hus, tog hun hende som saadan, og Anna

vakte ved sin hele Maade ingen Mistanke om det Modsatte.

Nu var det ogsaa mærkeligt, hvordan de nye Forhold udviklede hende, selv hendes Skjønhed, der i den senere Tid havde tabt sig, spirede her frem med forædlede Skud — ligesom en vild Urt, der omplantes i en Have. Hendes magre Kinder rundede sig, hendes Hud tabte det graalige Skjær, som Ulykken havde kastet over den, og den opstrammede Rejsning fik efterhaanden en vis Bøjelighed, der lignede Ynde — men den var Beskedenhed.

Gamle Ejlert, der i sin sære Ensomhed brød sig kun lidt om kvindelig Elskværdighed, havde dog en vis Evne til at vurdere den, hvor den sprang frem af et alvorligt Sind. Det kom da for, at han engang ved Bordet drak et Glas med hende, og uagtet hun havde været der i snart et Fjerdingaar, ønskede hende velkommen til sit Hus.

»Sandelig tror jeg, Far begynder at gjøre Kur til Dem, Anna!« sagde Datteren leende. Men da Anna blev blodrød og vidste ikke at skjule sin Forvirring, tilføjede hun: »Ja, forstaa mig ret, jeg mener, han liker Dem, og det er Nyt i gammelt Hus.«

»Aa, Gud give han gjorde det!« udbrød Anna og foldede Hænderne over Brystet.

Datteren kastede et mistænksomt Blik paa hende, og Anna samlede hele sin Kraft paa ikke at forraade den Sag, hun stred for.

Tidligt paa Sommeren blev nu Datterens Bryllup holdt, og Parret rejste til sit fremtidige Hjem. Fra nu af tog Anna Husets Styrelse paa sig, og med Ansvaret vokste hendes Kræfter. Den gamle Ejlert viste hende ogsaa mere og mere Tillid. Det var ret, som han i hende havde funden det, han hidtil havde savnet. Hun havde det hurtige Skjøn, han tidligere selv havde havt, og mangen Gang drog han hendes Mening til Følge, naar han var uvis om en Sag.

Det stillede hende lidt paa Kant med Betjente og dem, han havde om sig; thi de spekulerede af og til i hans Alderdom og i den Særhed, hvormed han skilte sig fra Folk af sine Lige. Men Annas skarpe Syn gjennemskuede dem og forhindrede ofte baade Tabet og Vrøvlet.

Der kom Tid imellem Brev fra Sønnen, og hendes Hjerte stod næsten stille, naar hun saa Ejlert ved Læsningen af dem; men hun undgik omhyggelig enhver Anledning til Omtale af den Fraværende, og da Gamlingen helst taug stille, laa det Forhold hen i Taushed.

Det, som mest drog ham til hende, var dog en Lighed i Naturen, som gjorde, at han mangen Gang syntes, han kunde være hendes Far. Han havde begyndt Livet med den samme stolte Aand, der forsmaaede ethvert Omsvøb og altid søgte den lige Vej til Sandheden; men overalt var Folk kommet ham imøde fra Omveje — bestandig med en Skjelm bag Øret. Præsten og Sorenskriveren og hele den Fylking af Dannelsens Mænd, som nedstammede fra Latinen, havde straks tilbudt ham sit Kammeratskab, thi hans Haand var aaben, hans Hus gjæstfrit og hans Karakter uden Plet; men han kjendte nøjagtig paa deres Miner, hvor meget de i Kraft af Klassisiteten drog fra, og hvor langt han rækkede som Menneske — og han forsmaaede Tilbudet. De Handlende samt hele Opkjøbermassen med de dobbelte Miner — en til Dadlen og en til Ros om samme Gjenstand, eftersom den gik fra hans Haand i deres — nej! Til den Side kunde han slet ikke søge hen.

Hans Husliv havde været saa som saa. Han havde ved sin strenge Karakter erobret Hustruen fra et forfinet Liv; men ved det daglige Samvær magtede hun ikke Forholdet. Hun var baade god og smuk, men hun havde en svag Natur; Mandens Strenghed var ligesom Polarstormen for hendes Sjælesundhed, og for at skaffe sig en mildere Temperatur i Hjemmet, var hun indsmigrende og føjelig. Hvad hun derved vandt, blev dog i rent

udvortes Forstand, thi det indre Hold løsnede mer og mer, og omsider sad Ejlert i sit Hjem som en ordknap, ensom Mand, og udrugede den Bassilisk, som kaldes Menneskefiendskab. — Datteren havde samme Natur som Moderen og kom ikke videre. Sønnen, Henning, var derimod en Blanding af Begge, men hans to Naturer laa i en evindelig Kiv med hinanden, og forhindrede ham i at tage sit Parti. Samtidigt med, at han droges stærkest til Moderen, havde han dog mest Respekt for Faderen, og naar han satte sig et Fremtidsmaal, gik det i den Retning.

Omsider tog Faderen den Bestemmelse at sende ham til en Realskole i Trondhjem, hvorfra han senere traadte ind paa et Handelskontor. Da døde Moderen, og i en Alder af toogtyve Aar kom Henning tilbage til Hjemmet.

Ejlert rejste sig nu op af den livslange Fortrykkelse og tog imod Sønnen med hele sit kraftige Hjertelag; men det, han gav igjen, var ikke, hvad Faderen havde ventet — det var hos Sønnen ikke endnu kommen til en Afgjørelse, hvilken Retning han skulde følge. Henning var da hjemme et Aar; men nu var Søsteren traadt i Moderens Sted, og da var det hende, som trak Broderen til sig ved al den elskværdige Løshed, som gjorde hende saa tiltalende og saa let at omgaaes.

Da traf Fader og Søn tilfældigt sammen med Bestyreren for Kaafjordens Værk, og der aftaltes et Besøg med den Unge, som saa fik det længere Ophold til Følge. Faderen havde endog, skjønt han vel behøvede Sønnen hos sig, givet det første Stød til Sagen, og netop med den Tanke at fjerne ham fra Hjemmet, indtil Søsteren var bleven gift.

Og nu var det sket, og endnu foretrak Sønnen at blive mellem Fremmede! Men gamle Ejlert havde lagt sig til et Brum, som skulde være et Nyn, hvergang han læste Hennings Breve, og det var vel, fordi han i dem fandt Noget at glæde sig over. Imidlertid skulde Sønnen

vende tilbage i Oktober, og nu var man ved Slutten af Juli — den Tid gik ogsaa!

Det var omtrent ved Sommerfiskets Ophør. Baade lagde ideligt til Bryggen med Fisk, og Opkjøbere drog fra og til. Det gav et bevæget Liv, og Anna optog hele den friske Strøm af Kræfter i sig. Hun var en handledygtig Kvinde, og den fuldkomne Tillid, som vistes hende, gjorde, at hendes Skjøn udvikledes og at hun fik et klart Oversyn paa Forholdene.

Da kom en Handelsmand til Stedet med et af Ejlerts Fartøjer. Han havde forhen været der som Agent for et Handelshus, medens Henning opholdt sig i Trondhjem; men han var i den sidste Tid begyndt at spekulere for egen Regning. Han havde til en vis Grad forstaaet at vinde gamle Ejlerts Interesse ved sin Verdenskundskab, medens denne dog forblev urørt af hans andre flotte Egenskaber.

Fyren var nemlig en af dem, hvis særegne Dannelse hører hen under Begrebet »Probenreuter« — en Race, som heldigvis paa det Nærmeste er forsvunden her i Norden. Synet er saa vidt klaret, at man ikke længer imponeres af den Slags Hamburger-Politur, der i første Led støtter sig til en moderne Skrædder, og i andet til den Dristighed, som et sligt Rejseliv udvikler.

Ejlert var fraværende, og Agenten henvistes ligesom alle Andre i det Tilfælde til Jomfruen. Anna modtog ham i Dagligstuen. Hun vidste ikke selv, hvorfor hendes Hjerte kom til at banke saa stærkt, thi hun kjendte ham ikke. Han havde studset ved at se hende, og det Blik han holdt fæstet paa hende, fik hende til at slaa Øjnene ned. Et Par løst henkastede Ord besvarede hun saa godt hun kunde, og da Ejlert i det Samme aabnede Døren, skyndte hun sig væk.

Agenten fik en god og høflig Modtagelse; gamle Ejlert havde i Handelssager mange Ting at spørge om, og den Anden gav med stor Overlegenhed sine Svar. Tilslut kom Personens egentlige Hensigt frem, og det var at faa overdraget en Agentpost for Huset tillige med Anbetroelsen af en Jægteladning Fisk.

Det var en flot Maade, hvorpaa Forslaget blev udviklet, og uagtet gamle Ejlert paa ingen Vis lod sig fange af Besnakkelsen, var han dog i Vildrede med, hvordan han skulde klare sig. Han fik imidlertid det afgjørende Svar skudt bagved en Indbydelse til at tage Ophold paa Gaarden, og medens Fyren fik sig et Gjæstekammers anvist, pustede Gamlingen ud. Siden talte han paa sin raadførende Maade med Anna om Sagen; men hun vidste ingen Raad, hendes klare Syn var for første Gang omtaaget. Imidlertid havde Agenten ogsaa havt sine Aarer ude, og havde hentet sig forskjellige Vink. Han vidste nu, at Ejlert satte al sin Lid til den unge Kvinde, som styrede Huset, og at han i Et og Alt tog Vejledning af hende. Der var altsaa Punktet, hvorpaa Angrebet skulde rettes!

Ved Middagsbordet stod Anna roligt og ventede Gjæstens Komme, og da han snart efter tren ind med hele Laget af *den gamle Garde,* holdt hun sig stolt oppe ved hans nærgaaende Hilsen.

Fyren var imidlertid ogsaa forberedt, og han havde en farlig Magt. Den Menneskeforagt, som betegner Arten, har giftige Vaaben, og det giftigste af dem er Cynismen. En forsvarsløs Kvinde kan have saa fin en Sjæl og saa rent et Hjerte, som hun vil, kommer hun under Cynismens Herredømme, maa hun give tabt — det er Slangeblikket og Fuglen!

Anna havde samlet hele sin alvorlige Sjæls Kraft; men hvor stærk hun holdt sig, tog dog hans stikkende Øjne Modet fra hende. De syntes uafladeligt at ville sige: Vi To véd, hvordan Folk skal tages ved Næsen; men vi skal ikke forraade hinanden. Det er en dum

Fugl, som smudser sin egen Rede. — Hun følte en usigelig Angst snøre Brystet sammen, og hun søgte at undvige hans Blik; men til hvad Kant hun vendte Synet, jog han efter og fangede det.

Gamle Ejlert forundrede sig over hendes Væsen; men der blev drukket godt og tit, og den kritiske Sans blev derved sløvet.

»Jeg traf Deres Søn inde i Kaafjorden for et Aarstid siden,« tog Agenten Ordet med et Sideblik til Anna, der gik hende som et Sting gjennem Hjertet, thi nu vidste hun, hvad det gjaldt.

»Det skal være en tung Natur,« sagde den Gamle. »Det har ialfald min Søn skrevet.«

»Aa, jeg tror ikke der er Fare for, at den skal lægge sig for Brystet af ham eller nogen Anden derinde. Det er Folk, som forstaar at leve! Der var Theater og Koncerter, Dinéer og Soupéer, Alt dansant. Det gik jo paa Entreprenørernes Regning: jeg fortærer og Du betaler! — Der var lige til Hofnar, Jomfrubur, og . . .«

»Jomfrubur?« afbrød Gamlingen med et Ryk.

»I al Anstændighed, naturligvis. Der var en gammel Skrue af en Englænder, som tog sig af Moralen. I den Anledning blev tolv af Værkets smukkeste Jenter sat under Laas og Lukke i eget Hus, og en Cerberus i Skikkelse af en haandfast Kvæn sat paa Vagt ved Døren. — Ja, de Engelskmænd! Hvor de slaar ned i andre Folks Land, der kan man med Sandhed sige, at de stikker ikke Fingeren i Jorden, og lugter hvor de er, men de graver Jorden om, og lægger ind sin egen Lugt.«

»Da er der ikke bra' for Ungdommen,« sagde Ejlert mørk.

»Aa hvad! Lidt stryger med, hvor man kommer. Der var desuden en Slags Kontrol; thi der udkom et skrevent Blad hver Uge, og da der var fuldkommen Skrivefrihed, saa fik hver Ting sin Bekomst — Jomfruburet med naturligvis. Men da de trakterede Dydsvogteren à la Tyrk — rejste han sig som kristen Mand, og hug

med Gideons Sværd ind i de Medianiter. Forresten skal der ha' været en Historie ifjor, efter jeg var rejst derfra, som gjorde en Del Opsigt. Det var en vakker Kvænpige, som stjal paa Regnskabskontoret. Jeg saa hende et Par Gange, mens jeg var der, og da gik hun for at være et rent Kirkelys. Imidlertid vandrede en Tipunds Note ned i Dydens Lomme, og hun blev dømt til et Aars Forvisningstjeneste i Østfinmarken. Det var jo en ret nem Kvittanse! Naturligvis hænger hun Dydsskiltet ud her i en eller anden Krog. Shakespeare siger jo: Ingen kan lyve som en Kvinde!«

»Naa — ja,« smaalo Ejlert. »Østfinmarken sætter Adskilligt tillivs mellem Aar og Dag af den Slags.«

»Aa Jomfru!« udraabte Agenten og sprang hen til Anna, der, bleg som et Lig og med lukkede Øjne, var sunken tilbage paa Stolen.

Gamle Ejlert var ogsaa traadt til; men Anna viste deres Hjælp fra sig, og rejste sig med skjælvende Knæ for at gaa. »Tag De Støtte af mig, Jomfru,« sagde Agenten, idet han greb om hendes Arm. »Jeg er ikke saa gal at ha' til Ven, naar det kniber — — De kan jo støtte mig igjen.«

Anna forstod ham, hun trak Armen til sig, og med et Par stammende Ord til Ejlert gik hun ud af Stuen.

»Vi faar gjøre det paa sit Engelske, Fa'r Ejlert,« sagde han, og gik til Bordet igjen. »Naar Damerne trækker sig tilbage, skifter Etiketten!« Dermed tog han en ny Flaske og fyldte Glassene, mens gamle Ejlert nikkede sit Bifald.

Og nu blev der fortsat, som der var begyndt. Gamlingen var efterhaanden bleven lidt omtaaget af Vindunsten, men han iagttog Fyren alligevel. Det var, som han ventede, at en eller anden af de Vitser, hvormed han lod Tungen spille Bold, kunde ramme ham selv.

Imidlertid havde Anna søgt til sit Værelse. Nu fik Huset gaa, som det kunde, hun havde Noget at klare for sig selv, der ingen Udsættelse taalte. Hvad havde

hun ikke lært i denne frygtelige Time! Aldrig havde hun i sit Liv set en Orm, men i Mørkningsstunden tyktes hun at se dette Menneske rejse sig som en Orm imod sig.

Hun var ganske vist uskyldig i den Brøde, hvorfor hun var dømt; men naar hun havde taget den paa sig for Broderen, saa var Skylden hendes alligevel. Og nu havde hun været her snart et Aar, og istedenfor Straffen havde hun nydt en ærefuld Ophøjelse! Det var jo ikke ret. Hun saa Faderen rejst foran sig og med sit strenge Aasyn bebrejde hende, at hun havde forfalsket sin Sag.

Hvad skulde hun gjøre?

Han, som hun elskede saa inderligt, havde paalagt hende det, og gjort det til en hellig Pligt imod ham, at skjule hvem hun var. Det var jo paa den Maade, hun skulde støtte deres fælles Sag.

Men hvor ofte hun end fremholdt dette, og at hun kun af Kjærlighed til den Mand, som havde sagt, hun skulde være hans Hustru, havde handlet saa, det hjalp ikke — der var en Dommer i hendes Sjæl, som kaldte det et Bedrag. Havde hun taget Straffen paa sig og var gaaet igjennem den til en ærligt vunden Frihed, da havde hun nu været uden Frygt.

Hvad skulde hun gjøre?

Hennings smukke Ansigt mødte hende fra den ene Side, vemodigt som om det sørgede ved et Tab, — og Forfølgerens Slangeøjne stak mod hende fra den anden. Men ikke nok med det: hun saa Øje ved Øje rettet mod sig fra den uvisse Fremtid — bestandig spørgende, bestandig med Tvivl. Hun syntes, hun maatte tabe Forstanden!

Tilslut blev hun saa dødtræt af Striden, at hun faldt isøvn.

Det var allerede langt paa Morgenen, da der blev banket paa hendes Dør. Hun sprang op, fuldt paaklædt som hun var fra Kvelden, og aabnede Døren. Det var et Bud fra gamle Ejlert med Spørgsmaal, om hun var

saa vel, at hun kunde komme ned til Frokosten, — hun lovede at være der straks.

Da Budet var gaaet, ordnede hun sit Ydre, og stod saa et Øjeblik midt paa Gulvet, som for at samle sig. Søvnen havde styrket hendes Tanke, og Nattens vilde Syner var henvejret. I denne korte Stund, da hun stod der med Foden løftet til det næste Skridt, tog hun et kort, energisk Sigte af den Vej, hun vilde følge. Saa steg hun ned over Trappen til Dagligstuen og gav sig der til at ordne Kaffestellet som sædvanligt.

Lidt efter kom Agenten. Han hilste og spurgte til hendes Befindende. »Naa Jomfru,« fortsatte han med en vis Gemytlighed. »Skal vi saa være Venner?«

»Nej,« svarede hun uden at se op.

»Au! — End om De betænkte Dem paa det?«

»Det har jeg gjort,« svarte hun.

I det Øjeblik kom gamle Ejlert ind af Døren. Han studsede; thi han saa, at der var Noget imellem dem. »Tør jeg være saa fri at spørge, hvad her er ivejen?« sagde han med et forskende Blik.

Agenten vilde svare, men Anna tog Ordet. Hun traadte et Par Skridt frem paa Gulvet, og det syntes, som hun famlede i Blinde. »Der er Noget, jeg vilde sige,« hviskede hun; men idetsamme rejste hun sig, dødbleg og med vild Energi, som om det gjaldt et Dødssprang. »Jeg vil ikke længer bære Dølgsmaalet. Jeg er ikke paa den rette Maade her i Huset.« Ejlert stod stille og saa paa hende. »Det er mig, som er den Jenten inde fra Kaafjord — der stjal Pengene — og blev dømt.«

»Og det vidste min Søn!« raabte den Gamle.

»Han vilde redde mig,« lagde hun sørgmodig til.

»Og Forlovelsen med Vennen, det er vel ogsaa en Løgn?«

»Jeg er ikke forlovet med Nogen,« svarede hun.

»Saa har baade De og min Søn holdt mig for Nar!«

»Han gjorde det for det Bedste.«

»Thi er Sandheden det Bedste!« afviste han.

»Ak, tilgiv ham!« bad hun og kastede sig ned paa Knæ foran ham.

»Staa op! De skal ikke be' for min Søn. Jeg vil haabe, han ikke har Noget med Dem at gjøre.«

»Nej,« skreg hun og rejste sig i det Samme saa stiv som en Støtte og saa truende paa ham.

»Godt, det glæder mig. Her i Huset har De opført Dem bra'. Men da De ikke længer kan gaa ind under Titelen af *en Vens Forlovede,* er det bedst, De snarest ser Dem om efter noget Andet — det var ogsaa en Komedie!«

»Jeg vilde ikke blive her for mange Penge,« sagde hun stolt.

»De véd,« tilføjede Agenten leende, »at Jomfruen har et vist Skjøn paa Penge, saa De faar taksere Afslaget derefter.«

Men dette gik gamle Ejlert for vidt. Han havde en uhyggelig Fornemmelse af at have laant Skandalkræmmeren et altfor villigt Øre — og nu skulde det være slut. Der var Vrede i ham, men der var ikke Raahed. Han vilde have Anna ud af sit Hus, men han vilde ikke se hende forhaanet af en Fremmed. Han vendte sig da med et koldt, afvisende Blik til Agenten. »Den Besked, jeg lovede Dem igaarkveld, Hr. Agent, skal De ikke opholde Dem efter. Jeg har ingen Brug for Dem.« Og med et Tegn hen til Døren, bukkede han og vendte ham Ryggen. Agenten blev mørkerød i Hovedet, og forsøgte en Vending imod det Latterlige; men Ejlerts Barskhed betog ham Modet, og med et »Ærbødigste Tjener« forsvandt han skyndsomst.

Ejlert stod nu et Øjeblik raadløs. »Hvem siger mig, at der ikke alligevel har været Noget imellem dem,« brummede han hen for sig.

»Ak! Kun det, som var godt,« udbrød hun.

»Den, som lyver en Gang, kan lyve to Gange,« svarte han. »Noget er der imidlertid. Men naar min

Søn kommer her, saa siger jeg: staa ude! Den, som behøver en Nar for sig, og ta'r sin Fa'r, han er ikke længer Søn.« Dermed gik han, og slog Døren til efter sig.

Næste Dag rejste Anna afsted med en Fiskerbaad. Hun havde ombyttet sin Klædning med en af Tjenestepigernes, og som et simpelt Almuesfruentimmer forlod hun Stedet. Hun vidste hverken Raad eller Udvej, hun var hjemløs og frændeløs, og hun var det, som var værre — hun var Forbryder. Hvor skulde hun vende sig, saa hun ikke blev kjendt?

Under Opbrusningen af sin Vrede skrev nu Ejlert til Sønnen. Det blev et skyldbelastet Brev, der svulmede af Mistanke i alle Retninger, og fornægtede ham endog Muligheden af en Retfærdiggjørelse, thi det forbød ham enhver Tilnærmelse baade i Skrift og i Tale.

Men det varede ikke længe, efter Brevet var afgaaet, før gamle Ejlert i sit Hjerte tog det tilbage. Dog saa stædig var han, at han trods al sin Ærlighed ikke kunde bekvemme sig til at vedgaa sin Anger. Saa sad han der og grublede i Ensomheden, og grov sig atter ned i det tunge, fiendtlige Sindelag, som han ved Sønnens kraftige og haabefulde Breve og ved Annas skjønsomme Omgang var bleven saa temmelig fri af.

Midt i sin tillidsfulde Forventning om Fremtiden havde Henning modtaget Faderens Brev. Det overvældede ham med en bitter Smerte, men det lammede ham ikke. Han følte, der var ikke et Øjebliks Tid at tabe, uagtet han ikke vidste, hvorhen han skulde vende sig. Han kjendte Annas kraftige Vilje; men hvor førte Vejen, som den styrede ind paa? Til ham ikke, det var han sorgfuld vis paa. Da tog han den Beslutning at rejse hjem. Han bekymrede sig grumme lidt om Faderens Forbud; tvertimod var det ham, som skulde staa Sønnen til Regnskab for det ubesindige Indgreb i hans Skjæbne!

Han begav sig da paa Rejsen med et Fartøj, som afgik et Par Dage efter til Finmarken. For en dygtig Vind jog det fremad og duved i de kolde Bølger, medens Himlen hvælvede sig i Uendelighedens Dybde over Fjeldet, og paa Toppen af de fjerne Højder laa Nysneen og tindrede i den evige Kulde.

Henning stod alene med sig selv og lod Naturens kraftige Stemning mødes med sin Sorg. Det var netop en slig Dag, han havde tænkt sig til Mødet med Anna. Han havde været fuldtryg; thi Faderens Breve havde idelig omtalt hende med Beundring, og han forstod, at hun med trofast Mod arbejdede Fremtiden imøde. Selv havde han ikke med en Tanke skejet ud fra den foreskrevne Bane. Og nu var Maalet nær! Den Bygning, de i taus Fællesskab havde rejst, og som nu stod færdig til at hejse Kransen, den havde en Flab spyttet paa — og der laa den!

Harmen kogte i hans Sind og drev Graaden op i Øjet, og med en uhyggelig Fornemmelse saa han omsider Hjemmet med sine lyse Græsvolde klare sig ud af Stenmasserne. Da Fartøjet nærmede sig Ankergrunden, saa han Faderen komme frem foran Huset, rygende sin Formiddagspibe og givende sine Ordrer til Folket, som skulde ud i Baadene.

Saa hurtigt som muligt var Henning paa Land; men da Faderen blev ham vår, trak han sig tilbage og lukkede Døren efter sig. Sønnen forstod Varslet; men selv om Døren var stængt, vidste han andre Veje. Kneb det, satte han Stigen til Gavlen af Huset og gik gjennem Loftsruden — ind vilde han!

Han skred nu besindigt op over Vejen — her var ikke Noget at ile efter. Anderledes havde han tænkt sig det! Jo nærmere han kom Huset, jo tungere blev han, og da han tog i Døren og følte, at den ganske rigtig var stængt, overvældedes han dog af Smerten og satte sig paa en Stenbænk, der stod borte for Indgangen,

og græd. Lidt efter keg Ansigtet af en gammel Tjenestepige frem om Hjørnet.

»Saa Du stænger mig ude, Marit,« sagde Henning.

»Aa Jøsses!« udbrød hun. »Sidder Du der paa Fattigbænken! Det er nu han Ejlert, som har gjort det.« Og dermed skyndte hun sig ind Bagvejen for at tage Skodden fra.

Ejlert sad i sin Stue, og Døren ud til Svalen stod aaben. »Hvad staar paa?« spurgte han barsk.

Men Marit var gammel i Gaarde, og hun kjendte sin Mand. »Der staar det paa,« svarte hun, »at Sønnen Jeres sidder udenfor paa Fattigbænken, og det er vel ikke som det bør være.« Dermed aabnede hun Døren og vinkede Henning ind.

»Luk Døren der,« befalede Gamlingen, men rejste sig samtidigt for selv at gjøre det.

»Du kan spare Dig Umagen, Far,« sagde Sønnen, idet han traadte ind i Stuen og lukkede efter sig.

Faderen fór vred op, men Henning vendte sit sorgfulde Ansigt mod ham: »Du behøver ikke at sige Noget. Dit Brev har underrettet mig.«

»Hvad vil Du saa?« spurgte Fa'ren. »Jeg véd jo Besked.«

»Ja Sladderbesked véd Du. Men en ærlig Mands Besked, den er jeg kommen for at gi' Dig.«

»Saa skjønner jeg, at der alligevel har vær't Noget Jer imellem.«

»Ja, det har der, og Du skal faa fuld Underretning.«

»Med Løgn for og Løgn bag,« haante Faderen.

»Tror Du Din Søn saa fejg, at han skulde lyve, hvor en ubeskyttet Kvinde har vovet Sandheden? Jeg var hende lidet værd da.«

Og nu udviklede han fra Ord til andet i strengeste Sandhed hele Sagen. Gamle Ejlert gik imidlertid frem og tilbage paa Gulvet og trak paa den udgaaede Pibe. Af og til standsede han og betragtede den Talende, saa gik han paa igjen; men efterhaanden tabte Gangen sit

afvisende Præg, og tilslut rettede han sig op foran Sønnen og saa ham lige i Ansigtet. »Du er jo ble't en Mand!« udbrød han.

»Det véd jeg ikke, hvad jeg er, Far. Men vist véd jeg, at Anna kan gjøre mig til det. Jeg kunde ikke se hende i Øjnene med en fejg Tanke. Jeg har ofte smidt mig væk i Vrøvlet; men den Dag, jeg saa hende gaa frem for Fa'rens Dødsseng med Bro'ren ved Haanden og sige: dersom Du viser ham fra Dig i Fordærvelsen, saa viser Du mig med — da samlede jeg mig og gav hende mit Hjerte for hele Livet.«

Gamle Ejlert var sunken ned paa en Stol. Men pludselig rejste han sig energisk op. »Hvorfor har Du ikke straks sagt mig det — hvorfor førte Du mig bag Lyset?«

»Der trængtes Tid — Du maatte lære hende at kjende,« svarte Henning.

»Nej, det er ikke det. Det er det Drag af Løshed, Du har havt i Dig. Du maatte ta' en Omvej. Du turde ikke stole paa mig — hvorfor? Naar Du stolede paa Dig selv, hvad saa? Nej. Du fristede mig over Evne. Jeg tænkte: den Gutten blir' alligevel ikke til Noget, det Haab faar ud af mit Liv. — Men nu staar Du jo der som et dygtigt Menneske — — godt Søn! Din Far ber Dig om Forladelse. Jeg har grebet ind i Din Skjæbne og grebet fejl — raad over mig — hvad skal der gjøres for at rette paa det?«

Sønnen kastede sig hulkende til hans Bryst, og Faderen græd med ham. I det Øjeblik kom gamle Marit og kaldte dem tilbords, og med et Ansigt, hvori hver Rynke gav Gjenskin af hendes store Smil.

»Jasaa,« sagde Ejlert. »Her er stelt til Højtid!« Og han saa hen til Jenten. »Du har nok efter gammel Skik lyttet ved Døren!«

»Aa nej, han Far talte saa bra' højt, at det trængtes ikke denne Gangen,« svarte hun og gav Henning et Nik.

Saa blev nu talt videre om Sagen; Faderens Maade var undersøgende, Sønnens paagaaende til det Yderste.

»Du ser det,« sagde Henning. »At hun har forladt Dig uden at benytte sig af den Ret, jeg havde givet hende. Du kjender hende ikke rigtig, Far! Der er noget Vildt og Stolt i hendes Karakter, som vover det Yderste.«

»Du maa skrive til de Kjendinger, vi har langs Kysten,« sagde den Gamle.

»Og sidde her og forgaa i Stilhed! Nej, Far, det Raad duer ikke. Jeg vil selv ud paa Søgning.«

Og derved blev det. Ved første givne Anledning rejste Henning hjemme fra. Det Fartøj, han var med, havde en strygende Vind efter sig, og vilde hurtigt naa frem — men var det til det rette Sted? Han kastede et fortvivlet Blik omkring paa Havet. Den Vej maatte hun have fulgt; men hvorledes finde hendes Spor? Et Fartøj kunde drage Kjølfuren saa dybt den vilde, Stunden efter var den udslettet, og som i Naturens første Morgen vilde Vejen ligge der uberørt af Mennesker.

Han landede ved fire forskjellige Fiskevær og forhørte sig; men hvorledes finde et Fruentimmer mellem de Mange, som paa Høsten drog fra og til Værene, især da han vidste, at hun var taget bort i en almindelig Tjenestepiges Klædning. Hun var kanske rejst til en af Nordlandsbyerne, hvor hun lettest kunde søge sig et Erhverv; men didhen førte mange Veje, og hvorledes finde den rette?

Omsider nødtes han at vende tilbage til Faderen med uforrettet Sag. Det lange Døgnmørke bredte sig nu over Alt, og Handelen hvilede. Boden aabnede sig kun for en og anden Fisker, som trængte Vinterforskud, og en Flok Finner, der krøb ind til Husvæggen som sammenblæst af den iskolde Vind, og bad om Hjælp.

Fra nu af støttede Fader og Søn hinanden — de havde en fælles Sag; men uagtet den gav en uafladelig Bekymring, var gamle Ejlert dog lykkelig. Han saa

Sønnen færdes med Alvor og varmt menneskeligt Skjøn mellem Folket, og han følte, at han trygt kunde nedlægge sit Dagværk; thi det vilde blive optaget og ført videre af en *Mand*.

Han havde havt det Højmaal i Livet at ville hæve sin Stilling. Det Ord: at Fiskeren og Handelsmanden var et nødvendigt Onde for hinanden, vilde han have ud af Brug. Han vidste nok, at Fiskerne var som store Børn, der lod Fantasien raade over Fornuften, samt at Handelsmanden nødvendigt maatte handle alene med den fornuftige Beregning for Øje, — men det Uforudsete i Held og Uheld kunde jo ikke tages med i Beregningen, og her skulde Mennesket kjendes. En nærig Handelsmand kunde udpine Fiskerne paa mange Maader. Han stod i sin Bod med Varerne og Pengene paa sin Side, og Fiskerne med to tomme Hænder og tvivlsomme Udsigter paa sin — de var paa Vagt hos hinanden.

Og saaledes vilde han ikke have det. Han ansaa sin Stilling som en Vagtpost i Samfundet. Der laa Falsk, Presning og Svindel, som lurede paa Anledningen til alle Sider; men Retsindigheden kunde magte dem, og den skulde træde til — ikke som en Præken, men som et levende Vidne i Handling. Han vilde bevise, at der i Forholdet mellem Fisker og Handelsmand kunde udvikles en forædlende Kultur, som skulde virke videre frem i Samfundet.

Han havde og selv taget fat med Alvor og Kraft. Han var en klartseende Mand, og han havde den stille Evne at kunne opbygge sig en Grunddannelse af selvfundne Tanker og Meninger. Ansvaret var hos ham ikke en Følge af Oplysning, den var selve Oplysningen, — et Menneske med strengt Ansvar tyktes ham den største Kjæmper, og Retsindigheden det stærkeste Vaaben.

Men Skjæbnen havde paa en Maade nægtet ham Lykken, den havde kun givet ham en Lykkerus — og Ingen vaagner af en Rus uden Mismod. Ja, hvad Mismodet kan være for en Sjæl! Det stjal ham Marven ud af

Livet og aabnede en Vej til Hjertet for det Menneskefiendskab, som gjorde ham til en forladt og ulykkelig Mand. Og paa den Maade var kraftfulde Aar gaaet tabt for ham. — Dog, nu var Tabet paa engang indvundet! Nu stod Sønnen ved hans Side med samme Forsæt og Vilje.

Men Lykken!

Ja, der kom Braaden, som gav Værk! Han kunde give sin Søn Alt, hvad han som driftig Mand behøvede — kun ikke Lykken. Dog uden Lykke vilde Livsmodet forkrøbles, lig Birken ved Vækstgrænsen, og han følte, at Sønnen vilde ende der, hvor han var endt — ja maaske endnu et Stykke nedenfor. — —

Imidlertid var Vinteren gjennemkjæmpet. Men da Daglyset klarede op over Tingene, saa Ejlert, at Sønnen havde sat flere Kræfter til, end selv Ungdommen kunde taale. Hans Ansigt var magret af, og Øjnene havde mistet sin Glans. »Du faar ud paa Søgning igjen, Søn!« opmuntrede han. Men Sønnen rystede paa Hovedet, — han havde lidt saa meget ved den forrige Søgning, at han veg tilbage ved Tanken om at begynde forfra — i den evige Tomhed!

Nu vaagnede desuden Idrætsaanden paa alle Kanter, og Alles Øjne og Tanker vendte sig mod Havet. Den glødende Solkugle dukkede paany op af Bølgerne, og hele den farveløse Natur blussede i Ungdomsrødme. En saadan Tid var fuld af Travlhed, og Handelsstedet saa ud som en Markedsplads. Fiskerne strømmede til for at skaffe sig de fornødne Redskaber samt andre Forsyninger til Vaarfisket, og Henning kunde og vilde ikke tage sin kraftige Bistand fra Faderen og lægge den paa saa uvis en Sag. Der blev da ikke talt mere om det. Men hemmeligt fortsatte Gamlingen med sine Efterforskninger, og det Haab, som Sønnen lod til at have opgivet, vedblev han dog i Stilhed at nære.

Da kom Sommeren! Den var længe ventet og næsten opgivet, men den kom alligevel, og med et Hastværk

for at faa alt det færdigt, som paalaa den, at man efter Indtrykket at dømme kunde gaa tilsengs en frysende Majaften og vaagne op en Midsommersmorgen. Selv Menneskene fik Hastværk med at gribe dens ilsomme Tilbud, og gjæstevenlige Miner bød sit: Velkommen til! fra hver en Krog.

Da traf det saa, at Henning befandt sig i Hammerfest paa Grund af en Forretningssag. Han drev en Godvejrsdag omkring ved Havnen og saa paa Trafikken. Et større Fartøj, som laa færdig paa Sejlleden, styrede nu for fulde Sejl ud imod Sørsundet, og saa muntert ud i Solskinnet. Han stod stille og saa efter det. Der laa et lidet Bjerg af Melsække paa Dækket, og en af Matroserne traadte til for at brede et Sejl over dem. Da rejste et Fruentimmer sig op for at gjøre Plads, og hun gik frem til Rælingen, hvor hun lænede sig udover for at se i Vandet.

Det fór som et Lyn igjennem ham, at dette var Anna. Han kunde ikke bevise Noget for sig selv — en Rejsning af Hovedet maaske, — men nej, det holdt ikke Stand. Dog, Anelsen var der, og den fyldte ham paa en Gang med en Længsel, saa det svimlede for ham.

»Hvor gaar det Fartøj hen?« raabte han til en Mand, som stod der.

»Det gaar til Alten.«

»Gaar her noget andet Fartøj samme Vej?«

»Nej, ikke det jeg véd.«

»Kunde man faa en Baad did — nu straks?«

»Det fik være god Baad og godt Mandskab, kan jeg tænke.«

»Helst det.«

»For saa lemper jo Prisen sig derefter.«

»Det er en Selvfølge.«

»Naar vilde De afsted?«

»Saa snart ske kan.«

»Godt. Saa er jeg Deres Mand. Om to Timer skal Alt være parat.«

Henning ilede op til sit Logi i Byen og fik sine Ting ordnet, og før Tiden var omme, strøg Baaden for en frisk Vind ud igjennem Sørsundet.

Imidlertid havde Fartøjet et betydeligt Forsprang. Vinden var gunstig og Farten gik strygende. Næste Dags Eftermiddag lagde det til ved den knudede Strand af Bosekop, og for dem, som skulde iland, var Vejen aaben.

Det varede heller ikke længe efter, før et ungt Fruentimmer blev lukket ind paa Sorenskriverens Kontor, og da denne med en vis embedsmæssig Barskhed forlangte at vide, hvad Vedkommende havde paa Hjerte, løftede et smukt, blegt Ansigt sig op imod ham med sorgfulde Øjne.

»Jeg kjender Dem jo,« udraabte han, »De er Anna Mattis fra Kaafjorden. I Himlens Navn, hvor kommer De her? Jeg trode, De sad trygt og godt oppe hos gamle Ejlert.«

Saa fortalte hun ham, hvordan Alt var gaaet til.

»Og siden har De flakket om paa det Løse?«

»Aaja, jeg har det,« hviskede hun. »Jeg kunde jo ikke være saa længe paa et Sted, at jeg skulde skaffe Bevis for, hvem jeg var og hvorfra jeg kom — jeg var jo saagodtsom en Bortrømt.«

»Men Straffetiden var allerede forbi ifjor Høst, kjære Barn.«

»Hvordan skulde jeg bevise det? Der var jo En som havde Papirerne — og ham kunde jeg ikke forraade.«

»Henning Ejlert! Ja det er sandt. Men De er jo saa godt som forlovet med ham, Anna.«

»Nej, det er jeg ikke — og det blir jeg ikke. Den Skam, jeg har draget paa mig, vil jeg bære alene. Jeg vil ikke gaa ind bag et Skjul og siden ræddes for hvert Menneske, som ser paa mig. Ingen véd, hvad jeg har udstaaet. Jeg har kjendt mig som en rømt Forbryder, og jeg har vær't utryg lige til i Søvnen. Nu kan jeg

ikke staa i det længer. Jeg vil be' Sorenskriveren gi' mig et Bevis for, at min Straffetid er ude og at jeg er et frit Menneske — kanske drager jeg da hen til Bror min,« lagde hun sukkende til.

»Deres Bror har været her med et Fartøj ifjor Høst. Han havde taget sig til at fare som Matros. Jeg saa ham ikke, men Folk sa', at han saa godt ud og skikkede sig vel. Han havde forhørt sig om Dem. Men var saa rejst afsted igjen.«

Anna var tumlet ind til Døren, og Sorenskriveren tog hende og ledte hende til en Stol, hvor hun sank hen i Graad.

»Ser De, kjære Anna,« trøstede han. »Paa den Maade kan endnu Alting blive godt.«

»Ak! Der er Noget, som aldrig kan bli' godt,« stønnede hun.

»Tab ikke Modet, Anna! — Vent, jeg hører, der er Nogen ude, som spør' efter mig, — jeg er straks tilbage.« Og han skyndte sig ud i Svalgangen. Men idetsamme skreg han op, som om det gjaldt at stoppe en Tyv, aabnede Døren igjen og drev et Menneske foran sig ind over Tærskelen. Det var Henning Ejlert.

Anna fór op og saa forfærdet paa dem, men faldt brat som en knækket Gren til den ene Side — — Saalangt havde Modstanden holdt, og den havde holdt endnu længere paa Ulykkens Vej; men da Ulykken blev til Lykke, tabte hun den.

»Hør, véd I hvad, Børn,« sagde Sorenskriveren, da han efter en Stunds Forløb kom ind igjen. »Man ser paa Jer, at I har stridt for en alvorlig Sag — I er sandelig mærkede.«

»Nu skal Du hvile, Anna,« sagde Henning og lagde hendes smukke afmagrede Ansigt ind til sig.

»Aa — forlad mig min Skyld!« bad hun, idet hun traadte ud fra ham. »Jeg kan ikke.«

»Vil Du bryde Dit Løfte, Anna? Vil Du ikke være min Hustru?«

»Jeg kan det sandelig ikke.«

»Jeg skal sige Dem, hvad det er, Ejlert,« tog Sorenskriveren Ordet. »Anna har i denne Tid flakket om fra Sted til Sted, og som hun selv siger: følt sig som en bortrømt Slave. Hun kan ikke længer holde den forlorne Tilstand ud — hun vil være det hun er. — Og da er det jo, hun mener, at hun heller ikke kan være Deres Hustru.«

»Er det det, Anna?« udraabte Henning glad.

Hun saa paa ham med sine dejlige Øjne, og de gav ham fuldt Svar.

»Aa! Alt det, Du har lært mig, Anna! Nu forstaar jeg rigtig Fars Mening med: at et Menneske først og fremmest skal sørge for at være sig selv bekjendt. Og det er jo det, Du vil?«

»Ja,« svarede hun stille. »Jeg vil ikke narre Dig eller Nogen.«

»Og saa tror Du, Anna, at jeg ikke tør være Dig bekjendt! — Jeg vil svare Dig, som Du fortjener: kan Du være mig bekjendt? Thi jeg forsikkrer Dig, at saa ung jeg er, har jeg dog en og anden skamfuld Bevidsthed i mig.«

»Hør, kjære Venner!« afbrød Sorenskriveren. »Naar I veritabelt elsker hinanden, saa kan I, for Gud! ogsaa være hinanden bekjendt.«

»Hvad siger Du, Anna?«

Anna sagde Ingenting, men hun lagde Ansigtet til hans Bryst.

»End Deres Far?« sagde Sorenskriveren. »Jeg véd, han er en gammel Original, som har sine egne Meninger.«

»Aa, Far og jeg er paa Forhaand enige om den Sag,« svarte Henning. »Nu lyses til Ægteskab førstkommende Søndag for Ungkarl Henning Ejlert af Østfinmarken og Pigen Anna Mattis Datter af Kaafjorden. Hvis da Nogen har Noget derimod at indvende, da sige de til itide, og siden tie de stille!«

»Da antager jeg, at Anna gør mig den Ære at være her hos mig, til Brylluppet skal staa,« sagde Sorenskriveren. »De véd, kjære Ejlert, at jeg er en Selskabsmand, og kjært skulde det være mig, om der gaves mig Anledning til at holde et Bryllup i mit Hus.«

»Hvad svarer Du, Anna?« spurgte Henning.

Men Anna havde kun tause Svar til Alt. Hun følte Ordene trænge paa, men det var, som om de nu vilde lyde med en langt højere, klarere Stemme end før, og hun blev bange. Hun havde saalænge talt Ængstelsens og Forsigtighedens lydløse Ord, at det var, som hun forraaadte sit Hjerte ved at tale højt.

Imidlertid blev Sagen ordnet, og Henning afrejste som en lykkelig Brudgom. Otte Dage efter var han hos Faderen, og da Alt var sagt, mødte Sønnens Bestemmelser ikke en Skygge af Modstand.

»Saa blev det dog til det, at jeg kunde være min Søn bekjendt,« udbrød den Gamle. »Men nu skal Du ogsaa være Din Far bekjendt, Gutten min! Jeg drager med til Kaafjorden, — der falder ikke saamange Højtider af for mig, at jeg skulde lade min Søns Bryllup gaa fra mig. Og da Anna ingen Far har, og Du har en — saa —« Men videre kom han ikke, Sønnen tog Mælet fra ham med sin heftige Omfavnelse.

»Ja — jeg har en Far!« jublede han.

. . . . . .

En Maaned efter var Kaafjordens Kirke pyntet med grønne Grene, og en stadselig Tilskuerflok sad omkring i Stolene. Det var alle Værkets Herrer og Damer, som gav Møde ved det mærkelige Bryllup, — ja, de havde end ikke betænkt sig paa senere at udvide Mødet ved en splendid Middag hos Sorenskriveren. Der herskede imidlertid mere Nysgjerrighed end Medfølelse i Forsamlingen.

Men nu kom Brudefølget. Det var som gamle

Ejlert havde ordnet det. Han gik med Bruden ved Haanden og paa hendes højre Side, Brudgommen paa hendes venstre. Bagefter Sorenskriveren med Hustru — en blid, stilfærdig Kvinde, der saa med Beundring op paa sin Mand; thi han bar sig kjækt i sin guldbesatte Uniform, og han rejste Hovedet med det store graa Haar ligesom han vilde gjøre sig færdig til at raabe: Længe leve! eller: Fanden skal ta' mig — ikke et Kny, mine Herrer!

Alles Øjne standsede dog ved Bruden. Rank og bleg gik hun frem i sin hvide Klædning og med den tykke Myrtekrans om Panden, og der var en saa stille, fornem Skik over hende, at hun vandt Alles Hjerter. »Det er naturligvis Bro'ren, som har været Skyld i det,« hørtes det hviskende til alle Sider.

Saa kom nu Følget nedover fra Alteret paa samme Maade, kun gik Brudgommen paa Brudens højre Side og Faderen paa venstre. »En Kvinde skal ha' Manden paa højre Siden, saa hun ikke gjør ham kjævhaandet; thi han skal være hendes Værge.« Det var nu gamle Ejlerts Mening.

Fra Kirken gik Brud og Brudgom over paa Kirkegaarden til Johan Mattis' Grav. Pludselig bøjede Anna sig ned til Bagsiden af det lille Trækors: »Aa! Paal har været her!« udbrød hun. »Aa kjære, kjære Bror! — Se, hans Navn staar der, og mit ved Siden af. Gud signe Dig, hvor Du er, Bror!«

»Han har givet Dig et Løfte med det, Anna,« sagde Henning.

»Ja det har han,« hviskede hun. »Ellers havde han ikke stillet os sammen som Søskende paa sin kjære Fars Grav.« — — —

Ved Gildesbordet gik det muntert til; der trængtes ingen Nar for at sætte Glæden i Bevægelse. Skaaltaler holdtes og Festsange bleve sungne, — endelig tiltalte Sorenskriveren Bruden alene. »Min smukke Brud!« begyndte han. »Jeg kan med tusinde begejstrede Ord

ikke udtale, hvad jeg tænker om Dem, — saa lad mig ligesaagodt gjøre det i al Korthed. Man taler bestandig om Fremtidsmænd, og om Fremtidskvinder — det er naturligt: enhver Nutid har en Fremtid, og Menneskeslægten vil vist ikke forgaa med det Første. Jeg vil nu tillade mig at indmelde Dem i det ærede Selskab som Fremtidskvinde. Men samtidigt vil jeg ogsaa melde mig selv ud; thi skal den Ærlighed og Sandhed, som er i Deres Sind, vinde Fremtidsherredømmet, da behøves der ingen Øvrighed i Landet.«

Sorenskriverens Tale blev modtaget med Hurraer; men da Støjen havde lagt sig, løftede gamle Ejlert sit Glas. »Thi er Betingelsen for al Fremgang: *vær Dig selv bekjendt.*«

Fra Altenfjorden følger man dens største Sideløb, Langfjorden, fire Mil mellem pragtfulde Klipper ind til Sopnæs, som er Finmarkens sidste Station. Herfra fører en banet Vej over det en Mil brede Ejde, hvis modsatte Side løber ud i Nordland — det vil sige Tromsø Amt.

Midt paa Ejdet staar som en drukken Mand, der forgjæves søger Ligevægten, den Pæl, som skal forkynde Verden i Lovens Navn: at her ender Finmarken. Trods Usselheden, har den dog noget Mærkeligt at sige; thi Finmarken er Nordens mærkeligste Land, endda det er præget saa bitterligt af Kuelse og Savn. Selv Nordland, som fra nu af aabner sin Billedrække, har sine mærkeligste Drag fra den nære Forbindelse med hint urgamle Rige.

Thi hvem véd, hvor gammelt det var, da Nordens tre Regenter delte det imellem sig. Der dukker saa mange sære Kongenavne op i gamle Skrifter, og de var allesammen Finkonger. Og i Sagaen tales om Kampe med et Folk, der levede som Dyr i Vildskoven, de havde stærke Vaaben, men de kastede sig tillige over sine Fiender og bed sig fast i Struben paa dem. Dette Urfolk

kaldtes *Trolde*, og engang har de sikkert maattet vige for Finnen, ligesom han nu maa vige for Nordmanden. Thi hvis ikke Staten havde holdt Vagt ved Finnens Ret, skulde han nok i Lighed med sine Forgjængere have endt i Vildskoven som et Dyr.

Man holder da stille foran Skillet og hilser Finmarkens sidste Grund! Det gjør Hjertet baade ængsteligt og bedrøvet. Tankerne gaar irette med hinanden, og som Aanderne i »Peer Gynt« sige de: vi er de Sange, Du skulde have sunget — vi er de Tanker, Du skulde have tolket!

Men det er jo den evige Historie om Skilsmissen fra det, man havde kjært. Frastanden udjevner alle Hindringerne, og man ser da, hvormeget der kunde være gjort, og hvormeget der er efterladt.

Saa et Farvel til Finmarken! Et Skridt fremad, og man staar paa Nordlands Grund. Norges Nordland! Det smukke, rige Land med de mange Udveje for Livserhvervet: store Skove, dyrkbar Jord og det uudtømmelige Hav!

Altejdet.

Midnat nærmer sig. Solen er etsteds gjemt bag Fjeldene mod Nord; thi mod Syd ligger et brunrødt Skjær over alle Ting. Den prægtige Vej slynger sig fremad mellem Birkeskov og Myr og blomstrende Græsvold. Det er, som Naturen allerede har skiftet Karakter.

Endelig er man paa Højden af Ejdet. Vejen sænker sig ned gjennem det store Dalstrøg, som gjennemskjæres af Bongelven, og jevner sig til en bred Slette ud imod

Fjorden, hvor Handelsstedet har sin Beliggenhed. Paa begge Sider staar høje, skovbevoksede Fjelde, og de følge hele Fjorden ud til Mødet med den mægtige Kvænangsfjord, der som et Hav stryger tvers forbi, og skiller sig fra sin ringere Slægtning ved et langt dybere Farveskjær.

Og saa er Klokken tolv — det er sikkert, thi Solens Uhr gaar aldrig galt. Midnatsolen staar nu i Nord, og da falder dens Gjenskin ret paa Kvænangstinderne, de prægtigste Tinder hele Nordlandet ejer, og de rejse sig Top ved Top som en Støbning af rødglødende Metal.

Stille og fredfuldt holder Billedet sig oppe imod en Himmel, saa ren og dyb, at den spejler indad i Dybden sin egen Rødme. Men det har dog ingen Blødhed, — man ser til alle Sider strenge Drag, kun er de overgydte af en straalende Skjønhed.

Altejdet er et mærkeligt Sted. Ved at staa der som Skillet mellem Nordland og Finmarken holder det sig historisk oppe. Men naar man ser nærmere til, forbauses man over, at Naturen her har kunnet udvikle saa meget Smukt og Harmonisk; thi høje Fjelde true sig ind paa det fra begge Sider, og medens det har Kvænangens vældige Fjordløb foran sig, har det Langfjordens stærke Strømdrag lige i Ryggen — der er kun en Mil, som skiller.

Men den Mil bærer frem de smukkeste og ejendommeligste Drag af Nordens Natur. Man skal se sig om! Der styrter en Fos ned mellem udbrustne Klipper, den er ikke stor, men den har Karakter. Udover Stupet bøjer ranke Birke sig mod hinanden, og hen langs hele Løbet, indtil Elven breder sig, og gaar strid og egenmægtig sin Vej ud til Fjorden, efterladende sig adskillige Mærker paa sin herjende Evne.

Lille Altenfjord, som den kaldes, er selv en bevægende Kraft i Billedet. Et Stykke fra Land hæver sig en græsbevokset Ø op af Vandet, og paa den har dannet sig en Fuglekoloni, som ved den fuldkomne Fredning tumler sig i vildeste Frihedslyst.

Naar nu Ebben eller Fjæren, som den her kaldes, indtræder, blottes et stort Stykke af Fjordlejet, og Fugleøen ligger frisk og blomstrende paa en nøgen Sandmo. Men naar Floden vender tilbage, svulmende og frisk som en Ungdomsmagt, fyldes først alle Fordybninger, derpaa risler og bugter sig Strømmene hen over Sten og Sand, til omsider den fulde, bølgende Flod slaar op over alle Bredder, og Fugleøen svømmer paany i Floden.

Saadan er den evige Omskiftning i Fugleverdenens Beliggenhed. Men Beboernes Karakter er dog mere omskiftelig; der er hos dem aldrig Ro hverken Nat eller Dag — det er som i en vinget Myretue. Størsteparten er de fine, snehvide Maager med lysgraa Fjer i Vingerne, som kaldes Terner — forresten en hel Del Stormaager, Edderfugle og enkelte Ravne. I Tusindvis stryge de ud over Fjorden og tilbage igjen; tæt samlede som i Geled, og følgende nøjagtig Kurs og Bevægelse svinge de hen i Luften som et bredt Belte, der bølger for Vinden.

Men naar man i Fjæretiden aflægger den travle Fugleverden et Besøg, faar man snart at forstaa, at der har man ingen Ret, selv ikke den Stærkeres. Der vilde ingen Skildring række til for at gjengive Billedet af den Forvirring, som opstaar. Et tæt Lag danner sig lidt efter lidt over Ens Hoved, først i en vis Højde, saa nærmere og nærmere. Der er en Angst og et Had i deres Skrig, som i Forening med det evige Jag og Sus om Ørene gjør, at man giver tabt.

Inde under Græsvolden har andre Fugle sit Tilhold, og Alle drages de hid for den stærke Fjæres Skyld; thi den blotter mangfoldige smaa Hjælpekilder. En Fugl, som man kaldte *Stilken,* virrede bestandig omkring i Luften over sin Rede, og udstødte Skrig fulde af Hjerteangst. Men Stormen har her saa ofte sønderrevet Smaafuglenes Reder, naar den sætter voldsomt ind fra Havet, at de er bleven skræmte og spejder da altid efter Fare.

Altejdet besiddes af en gammel Slægt ved Navn Gjæver. Den hører Nordland-Finmarken til og har i

lange Aarrækker fulgt Handelens Baner. Den har som alle gamle Slægter noget grundfast og enstonende ved sig og bærer Dygtigheden frem i Hverdagsform; men det er Folk med Retsindighed og Karakter — Handelsmandens Karakter, og i sin Helhed maa Slægten anses som typisk for disse Egne.

Alt er her endnu holdt i gammeldags Stil. Naturen skjøttes, men den fremhjælpes ikke. Et Utal af Smaahuse ligger paa langs og tvers for hinanden, og skjønt Stormen en Gang imellem flytter om paa dem, blir Skikken ikke bedre. Her som der har Anseelsen trukket det korteste Straa, og Nødvendigheden det længste. Det er med dette haarde Ord, Kulturen har at kjæmpe her i Nord; og Kampen vil blive svær; thi flere Generationer har frembaaret det som sit Fostringsmærke.

Hele Sommeren igjennem bevæger sig en Strøm af Rejsende over Ejdet. Lokaldampere lægger til paa begge Sider, den ene fra Finmarken den anden fra Nordland, — desværre er der ikke saa megen Forstaaelse mellem de to Lande, der hver ejer sin halve Mil af Ejdet, at Skibene korrespondere. Der skiller kun nogle Timer; men det lægger Dage til Rejsen. Ogsaa har det fra Statens Side skortet paa Forstaaelse; thi ellers maatte den Telegraflinje, som nu løber over Fjeldet, have havt sin Bane her. Til Trods for disse Mangler glider Strømmen af de Rejsende frem i uafladelig Skiften. Det vilde nu paa mange andre Steder efterlade et Mærke — et vist Støvdrag over Livet! Men det er det Urokkelige ved Stilen, at det ikke kjendes paa nogen Ting. Alt er i fuldkommen Tryghed vedbleven at være sig selv.

En Lysttur til Finmarken.

Det var en dejlig Søndag. Et Par Kjøretøjer stod forspændte, og de livlige Heste stampede i Jorden af Utaalmodighed. Omsider var Alt i Orden, og Farten gik løs. Det bar opover paa den duftende Skovvej, indtil Højden af Ejdet var naaet. Herfra var det ikke langt til Finmarken!

Da fyldtes Luften mer og mer af en stram Lugt, som Vinden bar med sig. Var det det gamle Finmørk, man lugtede! Det var en Blanding af Rensdyrskind og Fedt, umuligt at gjengive med Ord. Men Tvivlen skulde snart blive hævet. Fem—seks bustede Finhunde kom ansættende fra Skoven i langstrakte Sprang og med et Glam, som kunde gjort en Ulveflok betænkelig — — her var altsaa en Finnelejr i Nærheden!

Ja ganske rigtig — her var Finfolk paa Sommertræk. Hundene blev nu kaldt tilbage, og man begav sig tilfods op til Lejren, hvor man udvekslede Hilsen og Haandtryk med Folket — det var gamle og unge Kvinder, smaa og store Børn, samt et Par Gutter. Der blev nu lagt Sten sammen til et Ildsted, og en Kaffekjedel stillet til Kog. Da den var færdig til at nydes, flokkede alle Finnerne sig i en taus, andægtig Kreds omkring Maaltidet; men da der senere blev uddelt Hvedebrød og Sukker til de Unge og Kaffe til de Ældre, forsvandt Skyheden, og de tumlede sig omkring Selskabet i vildeste Frihed. De Unge tog Tag med hinanden, de Gamle gav Agt, — Solen brændte og Finlugten blev varm — Hundene fór gjøende imellem, og Myg i talløs Mængde.

Under dette forblev den egentlige Hersker i sit Telt. Han var nemlig en af de rigeste Finner paa den Kant og havde en meget stor Renhjord. Man tog derfor med et vist Hensyn den Pjalt tilside, som dækkede for Indgangen

til Teltet, og hilste venligt paa ham — det var netop saa meget, at han hilste igjen. Han sad som en Orientaler med Benene oppe under sig ved Langsiden af Teltet paa et Renskind og røg sin Pibe. Midt paa Gulvet under Røghullet brændte en livlig Ild, og Kaffekjedlen hang over. Paa den anden Side sad et Kvindfolk paa Hug og saa ind i Ilden. Hun rejste sig, men Finnen blev siddende.

Man lod ham da sidde og gik sin Vej. Det er jo kun Dannelsen, som kan vurdere en Imødekommen, den raa Uvidenhed tæmmes bedst ved at vise den, at man er lige glad.

Lidt efter kom ogsaa Matadoren ud af sit Telt og stillede sig op til Beskuelse, eller rettere: til selv at beskue. Han havde en myndig Trods i sit Ansigt, — han var en af dem, som ikke vilde bøje sig for Lovbestemmelsen om Fjeldfinnernes Nedvandring paa Vaaren med sine Ren til Havet. Den fastsætter nemlig, at den Skade, Renen gjør paa de Fastboendes opdyrkede Jorder, skal af Ejermanden erstattes.

Han stillede Naturretten imod Loven. Hans Hjord vilde omkomme for ham, hvis den ikke i Sommertiden kom ned til Kysten; men at tøjle Renen paa sin higende Styrtning imod Havet er umuligt — den skal frem, og spørger ikke om Jorden er dyrket eller bar. Her staar da den evige Strid mellem Naturfolket og Kulturmennesket, og Staten, som skal mægle imellem dem, maa nødvendigt tage Parti for den Fastboende.

Endelig nedlod han sig til et Par korte Svar paa de Spørgsmaal: Var der kommet Ren bort over Grænsen? Havde Ulven været slem? Havde der været Rentyve paa Fjeldet?

Da det var sagt, forsvandt han igjen i Teltet, og Stunden efter sad han som Selvhersker over tretten Hundrede Ren — og drak sin Kaffe — og værdigede det, som stod udenfor, ikke saa meget som en Tanke.

Da fik man Lyst til at se lidt nøjere paa det Slot, hvori han tronede. Det var et usselt Telt — gammelt, udslidt, med Lap paa Lap, og det hele Udenomsstel var saa fattigt, at man maatte spørge: naar Velstanden saa slig ud, hvorpaa kjendtes da Armoden?

Endelig var man færdig til at forlade Finmarken. Kvinderne flokkedes til et Farvel og Tak, medens Mandfolkene stod og keg frem af en Krog. En liden Pige greb en af de Fremmedes Hænder, hvorpaa der var et Mygstik, og kløede det — hun vidste ikke bedre! Det er jo altid saa, at hvor der bare findes et lidet Gran af Skik, der er det Kvinderne, som bær den frem.

Saa gik Farten løs. Hestene i fygende Galop, Hundene efter med sit arrige Glam — vinkende Hænder fra Lejren, og Finlugten! Stunden efter var man atter i Nordland.

Paa Ejdet laa Søndagshvilen over Alt. Folk stod ved Husvæggen og smaapratede. Paa Græsvolden sad tause Mennesker og saa udover. Skoven stod rundtom, som om hvert Træ var falden i Søvn, og Fjorden laa svulmende fuld og drev Smaaskvulpet op mellem det høje Græs. Der laa over Kvænangstinderne en blændende hvid Taagedis, saa det syntes, som de skjulte sig bag et Slør. Ellers hvilede Alt i Aftensolens blanke Skjær.

Men paa en saadan fredfuld Sommerkveld kan der pludselig høres et Dur over hele Egnen som et vældigt Tordenbrag — hvad er det? Paa Himlen findes ikke en Sky, og Kvænangsfjorden er blank som en Isslette. Er der da saa tæt ind ved Naturens Søndagsstemning en Dæmons Vildspil, som vrænger ad det Hele?

Ja netop. Paa denne Side af Skjellet findes et Dalføre eller snarere en Sænkning i Fjeldet, der fører over til Jøkkelfjorden, og i dens inderste Baggrund gaar der ned en gammel Jøkkel. Det er, naar den kalver, at hint Brag høres.

Altsaa er Jøkkelen nærmeste Nabo til Altejdet! Men af det Naboskab fremgaar saa liden Hygge, at man kan

prise sig heldig ved, at en forsvarlig Fjeldvæg gaar imellem. Man spørger heller ikke ofte Nyt fra hinanden. For Jøkkelens Vedkommende er det Nye ogsaa bestandig en gammel Historie, og hvad Samkvemmet angaar, da er det — uagtet det saa højlydt forkynder sin Nærværelse — indesluttet og frastødende som Døden.

Jøkkelen.

Denne Isbræ, som er den eneste i Norge, og følgelig i Europa, der umiddelbart gaar ned i Havet, har fra gammel Tid ikke havt andet Navn end »Jøkulen«. Den Ismasse, hvorfra den stammer, har en Udstrækning af mange Mile indover Fastlandsfjeldet og strækker sine Isarme helt ned imod Bergsfjord og Øksfjord; men sin egentlige Nedgang har den i Jøkkelfjorden.

Den har og hidtil været meget lidt besøgt, da den har ligget udenfor den almindelige Route, og Fiskerne, som ved god Besked om den, har helst ikke havt Noget med den at gjøre. Naar man vil besøge den, har man Valget mellem to Veje, der begge udgaa fra Altejdet, den ene tilhest over Fjeldsænkningen og den anden tilsøs gjennem Jøkkelfjorden — til begge udkræves mellem tolv og seksten Timer. Hvis engang Turistskibene lægger Router derhen, vil det ikke tage den halve Tid — men heller ikke give det halve Udbytte. Et Dampskib med sit Passagerliv vil forjage Ensomheden af det hemmelige Indelukke, og det er ikke mindst den, der stemmer Besøgeren til Ærbødighed — uden hvilken han paa ingen Maade faar Majestæten i Tale.

Tilsøs er dog det interessanteste. Fire raske Glunter i en Baad, Sol paa Himlen, en kraftig Godvejrsstemning paa Havet — saa er Begyndelsen bra'.

Gjennem lille Altenfjord, der dog er sin drøje Mil lang, styrer man om det runde Hjørne af Vasnæsfjeldet, og har nu Kvænangsfjordens stærke Havstrøm lige imod sig. Det gjælder et Styrketag at komme frem, og der maa holdes nærmere ind under Fjeldet; men den vilde Strand ligger fuld af nedrasede Fjeldblokke, saa det hedder: tre Skridt fra Livet — burde snarere hedde: tre Skridt fra Døden! Baaden maa da se til at holde Stand mellem de to Stormagter. Det er som Myggen og Elefanten. Men Baaden har Myggens snarraadige Karakter, og den vinder.

Vasnæsfjeldet er en Kolos og i hele sin Fremtræden en Olding. Dets mægtige Sider er Brist ved Brist, og helt op til Midten staar det som en Ruin. Men det Hele er pakket godt sammen og staar nok, saa længe Jorden staar — og det er jo længe nok.

Et saadant udbrustent Fjeld har mangé sære Former og staar som en Tavle, hvorpaa Fortiden i store, ulæselige Tegn har indskrevet Kampen mellem Elementerne. Det er og til den Slags Fjeld, Finnen har tyet hen, naar han trængte en højere Bistand. En udsprængt Fjeldblok er bleven det Gudebillede, han har knælet ned for og bragt sine Offre — fra første Færd har Mennesket villet gjøre sig tilvens med Overmagten! Men fra samme Tid har han og havt det Instinkt, at han var skabt i Guds Billede, thi Offerstenen, Sejda, som den hedder paa Finsk, har gjerne ved et eller andet Drag Lighed med et Menneske.

Paa Vasnæsfjeldet staar en saadan Offersten. Høj og mærkelig rejser den sig paa Fjeldsiden og ligner en Munk i sin Kutte. Den hedder *Limalango* og har lige ind i dette Aarhundrede endnu modtaget Løfter og Offringer af Finnerne. Kvænangstjorden har krævet mangfoldige Menneskeliv, og man kan forstaa, at han,

som ingen Gud fandt i Himmelen at anraabe, han har i Uvejrets skrækkelige Halvmørke anraabt hin fremtrædende Skikkelse paa Fjeldet — thi han blev ræd for den!

Saa drejer Baaden ind i Jøkkelfjorden, der er en Arm af Kvænangsfjorden og løber paa tvers ind i Fastlandet. Her faar Vasnæsfjeldet en meget yngre og blidere Karakter. Birkeskov og Græsvold følges ad, og hist og her staar et lidet Hus med sin Kartoffelager. Paa et Sted var der en Flok Finner forsamlede — det var ogsaa af dem, som var paa Sommertræk. Der var et vildt Skjænderi imellem dem. Langt borte hørtes de gnældrende Stemmer, og nærmere ved syntes det som en Flok Hunde, der snerrede og bjeffede mod hinanden — lige paa Spranget til at fare løs. Det saa fremmed og vildt — ja for den Sags Skyld ogsaa hedensk ud. Fire, fem Stykker stod op, de andre sad adspredte paa hver sin Bergknude og kastede Ordene mod hinanden. En Gammel var klædt i Højrødt, et Par i Renskind, Resten i mørkt og hvidt Vadmel, broget Belte om Livet og høj, firkantet Hue paa Hodet. Bag en Træklynge keg frem et Par rynkede Kvindeansigter, og ligesom bortskræmte stod to langhaarede Finhunde med hængende Haler og gav Agt. Om Finkongen idetsamme var traadt frem paa Fjeldet og havde sendt sin Trusel ned over dem, havde det ingen Forundring vakt — der stod dog Finmørk skrevet paa hele den tunge, tause Natur, som nu mer og mer stængte af mellem sig og Verdenslivet!

Der roedes en liden Baad ud af Fjorden. »Hvordan staar til med Jøkkelen?« blev der raabt. »Aa, han er fæl,« svartes der. »Er det længe siden, den har kalvet?« — »Bare lidt.« — »Saa gaar det an at komme nær ind paa den?« — »Aaja, paa hin Siden. Han dætter jevnt.«

Det var Indledningen til Foretrædet hos den strenge Eneboer!

Nu drejede Fjorden af, den blev mørkere og trangere, men uagtet Fjeldene kastede en dyb Skygge over den,

var Vandet dog tindrende grønt. Ja, ganske vist var det »bare lidt« siden Jøkkelen havde kalvet; thi paa begge Sider, hvor der fandtes en Smule Bred, laa Isen tykt ophobet, og en Mængde Isblokke drev udefter Fjorden.

Nu klemte Fjeldene tættere sammen, og der mødte et Drag af Vinterkulde. En hel Flaade af glimrende Isstumper kom drivende: Legetøjsskibe for fulde Sejl, store, højvingede Svaner, Kalve med Benene ivejret, Kameler med puklet Ryg og lang Hals — det mest fantastiske Følge! af Alt dog skjønnest et lidet lyseblaat Bjerg, hvorpaa en snehvid, levende Maage var dalet ned og lod sig føre hen over Bølgerne, mens den sad og saa forundret til.

Endelig en sidste Omdrejning, og der, hvor man troede slet ingen Plads var, stod Kjæmpen i sin Afkrog.

Det første Syn paa den er mindre end Forventningen, det sidste er større. Der skal Tid til at forstaa den; thi hvis den ikke ender med at overvælde Beskueren, saa han kun rummer en eneste kolossal Forestilling — og det er den, da har han enten ikke set nok eller han har set galt.

Den første Fornemmelse man har, naar man er kommen lige ind paa den, er et Pres. Her er en Naturmagt, som har sin bestemte Lov at følge, og man faar være saa god at trække sig tilbage — man tager da Afstanden vel iagt. Det er tydeligt, at den nylig har kalvet; thi op fra Fjorden hæver sig en lodret Isvæg, glat afskaaren og blank som et Spejl. Der har endnu ikke været Tid til at hefte sig et eneste Fnug af Luftens Paadrev.

Paa Højfjeldet, hvor Islageret befinder sig, foregaar den stadige Fremadskriden, indtil Massen har taget sit sidste Skridt udover Fjeldranden, da knækker den af, og gjør enten et vældigt Kast fra Fjeldet lige ud i Fjorden eller ruller fra Stød til Stød nedover — knuses til Stumper, til Smul, til Stjernefnug og vejres hen i Luften,

alt imens det tordner og brager inde under Isen, som det gav Gjenlyd i en Hvælving.

Men den egentlige Kalvning foregaar ikke her, det er blot hin »Dætten«, som Finnen advarede for, og som han havde al Grund til. Det er først et Stykke nede paa Fjeldet, at Jøkkelen har banet sig en Udgang, og at det ikke er gaaet for sig med Lempe, beviser Ophobningen af de udsprængte Stenblokke ved Foden af Berget. Den frosne Bølge vælder da frem af sin Hule og breder sig i Nedgangen, indtil den naar Søen, da er det, som den veg tilbage for sin Dødsfiende og rejste sig til Modværge. I Virkeligheden er det saa: den fremskridende Isflom bevæger sig som enhver anden Vandflom hurtigere paa Overfladen end paa Bunden, og derved hobes de øverste Lag paa hinanden, indtil der staar et Isbjerg, som knækker af ved sin egen Tyngde, det er Kalvningen, — naar Kalven er fuldbaaren, kastes den!

Men det sker kun, hvor Havet gaar lige ind paa Jøkkelfoden, saa den bogstavelig ikke kan gjøre et Skridt videre, uden at synke i sin Grav. Imidlertid gi'r den sig ikke for Havet! Saalænge det ligger færdigt til at sluge dens Afkom, fortsætter den med at kaste sine Kalve.

Ved at vove sig ud paa Ismassen og langs med Jøkkelens Sider opdager man svimlende Kløfter, hvor Elven, som ustandseligt følger med, sukker og stønner under sit brydsomme Arbejde — thi ogsaa den vil og skal frem! Det er vanskeligt at stige Fjeldet op ved Siden af Jøkkelen, fordi alt er løsnet og paa Gled; men jo højere man stiger, jo større synes Ismassen og jo vildere den hele Flom. Selve Klippen, som bærer Dødskjæmpen, følger Side om Side med den sin egen Natur. Der gaar Livsfostringen sin naturlige Gang. Hvor der paa Stenen blot ligger en Fingersbred Muld, udvikler sig de skjønneste Smaablomster, som priser Sommersol, Skjønhed og Glæde lige op i Ansigtet paa Ødelæggeren.

Naar da Jøkkelens indre Husholdning er beset og

Helheden skal komme til sin Ret, maa man igjen fjerne sig fra den. Vistnok forstaar man dens Vælde bedst i Nærheden, men den samlede Karakter faar man først i Afstand — thi den har ikke alene Magt, den har ogsaa Skjønhed.

Der er som sagt to Nedgange, den ene, hvor Flommen bryder ud af Fjeldet og fostrer Kalven, den anden, hvor den rejser sig foran Stupet ved den øverste Bergkant. Her presser den naturligvis ogsaa paa, til den knækker af, hvilket sker uophørlig. Men derved fremkommer en Række takkede Istinder af en lysblaa Farve, som hverken Himmel eller Jord har Mage til, og da de danne en Ramme foran Stupet, har de hele Lysbrydningen over sig. Selv en nedfalden Isklump, ikke større end en Haand, har hin mærkelige Blaafarve, der ikke er mørkere end en Forglemmigej, men af en Glans, hvorved selve Himlen falmer.

Ved at undersøge Isen ser man, at den er blandet med de fineste Fnug af indfrossen Sne. Det er dog blot i Udkanterne, at Jøkkelen har den blændende Farve, og den maa vel have sin Aarsag i det stærke Pres.

Imidlertid er Dagen forsvunden — og Midnat stunder til!

Indunder Kjæmpen skumrer det; Foden hylles i et Slør af kolde Dunster, og der blir uhyggeligt at være. Det er en Folketro, at de Levende ikke ved Midnat skal gaa ind i en Kirke; thi da færdes de Afdøde der, — idet man forlader Jøkkelen og den synker hen i skummel Ensomhed, faar man en vis Skyhed for Stedet, som om der i Aandetimen kunde foregaa Noget, hvorved de Levende ikke skal være tilstede.

Men før Baaden skyder om Hjørnet af Fjeldet, staar Midnatsolen lige bag Jøkkelens Ryg, og man vender sig til det sidste Syn. — Hvad der dog ligger for en fyndig Tale i det Ord »Hurra« — hvor man ofte vilde snakke sig fra Begejstringen, siger dette ene Ord Alt. Paa en

Gang gløder nu Istinderne i Gjenskinnet, og Midnatten har sat sin funklende Guldkrone paa Kjæmpens Hoved.

Hurra! for den gamle Jøkkel.

Fra Udgangen af lille Altenfjord fortsætter endnu Kvænangsfjorden sit Løb flere Mil ind i Landet, barsk og tøjlesløs som fra Begyndelsen, og overalt med utilgjængelige Bredder. Dog er der inde ved Bunden, hvor dens Vildhed er brudt, en smuk, frugtbar Voldstrand, som giver Hvile for Synet. Dette Sted hedder *Baddern.*

Engang boede mange Finner her, som forstod sig paa at dyrke Jorden til Kornavling, og de var Velstandsfolk allesammen. Men saa kommer igjen den gamle Historie om *Stalloen*, hint Folk i Øst, der trængte frem over Fjeldet og gjennem Ødemarken for at udplyndre og myrde Finnerne; og der er ikke et Sted, hvor Gods kunde samles, uden at det er mærket af en Kamp paa Liv og Død med Stallofolket. Men hin nordøstlige Del af Finland var Kvænland. Aarhundreder før den egentlige Indvandring af Kvænen i Finmarken og Nordland har han altsaa havt sit Træk der; thi det er ikke vanskeligt at finde Ligheden mellem Stalloen og den nuværende Kvæn, og mellem Kalevalas Helte, Jukahajnen, Leminkajnen og den skrækindjagende Stallo.

Her fra Baddern berettes det, at der engang paa Forsommeren blev givet Folket et Varsko om Stalloernes Komme. Beboerne samlede nu i en Hast Alt, hvad de ejede, og roede med fuldlastede Baade hen til en liden Ø ved Navn Nøkkeln, som laa en Milsvej derfra. Her trak de Baadene iland og indrettede sig et midlertidigt Bosted.

Da ankom Stalloerne i mandstærkt Følge til Baddern, men da de Intet fandt, brændte de Hus og Grund, saa der blev ikke et Træ i Skoven og ikke et Straa paa Marken. Imidlertid fik de Nys om, hvor Befolkningen

var flygtet hen, og de drog nu tilfjelds for at fælde Træer, som de bandt sammen til en Flaade.

Da det besværlige Arbejde var færdigt, indskibede hele Følget sig paa Flaaden, og Farten gik løs. Men de kjendte ikke Farvandet! Det bølgende Hav skyllede hen over deres utrygge Fartøj og kastede det omkring som et Stykke *Rækved**). De maatte trykke sig sammen for at støtte hinanden mod Faren, som en Faareflok imod Ulvene — men selv var de Ulve.

Efter et Par Døgns Omflakken drev de iland paa en anden, meget mindre Ø, som kaldes Højø, hvis udgaaede Bredder de kun med Nød kunde bestige. De kom dog paa Land allesammen — men her stod de nu! Der var ikke en Udvej at skimte, de var som paa et Vrag, kun endnu mere dødssikkre, fordi det stod stille — de var Eneboere i gyselig Forstand.

Hvad Kamp der har staaet, er der intet Vidne om, men at de Alle forgik af Sult og Nød, det véd man; thi der skal ind i Nutiden være fundet af deres blegede Knokler paa Øen.

Da Beboerne omsider vendte tilbage, var deres Hjem forsvundet. Badderns frugtbare Strand var en Ørken, og lang Tid gik hen, inden Kulturen paany afsatte et Mærke paa den herjede Grund.

For Tiden oprettes her et Asyl til Pleje og Opdragelse for Finnebørn, dog mest for Børn af de fra Sverige stadigt indvandrede Lapper. Det er en smuk Idé, om man end ikke fuldt ud kan kalde den god. Ved Kulturens uhyre Jag for at komme afsted springer den altfor ofte over Hensynet til Naturforholdet. Idet man tager Børnene fra Forældrene, forrykker man Samfundsidéen; thi Børn skal under Kulturbevægelsen staa Last og Brast med Forældrene. Er der Lag i Samfundet, som ved manglende Kultur ligger under, maa det Hele hjælpes op, og man begaar et Indbrud i den ethiske Ret ved paa det Punkt

*) Et Drivtømmer, som ingen Ejermand har.

at skille Børn fra Forældre. Gaar man ud fra den Idé, at Børnene skal vende tilbage til Hjemmet igjen, og med sine indvundne Erfaringer ophjælpe Forældrene, da skal det nok vise sig, at den er mere smuk end god; thi enten nødes de til at slutte Forlig med den gamle Ordning eller de skilles fra Forældrene.

Finnebørnene er desuden ikke værre stillet end Smaafolks Børn i Almindelighed, ja mangen Gang endog bedre. Finnen har smaa Fornødenheder, og han behøver hverken paa Fjeld eller Strand at lide Hunger.

Endelig viger Fastlandet tilbage, og hvor meget Skjønt og Mærkeligt det end besidder, fremgaar dog først Nordlands største og ejendommeligste Skjønhed i —

ØERNE.

Fra det Indre af Kvænangen ud imod det aabne Hav stiger Ø efter Ø op af Bølgerne. Smaa og store og nøgne, som om Havstormene havde atklædt dem hvert Fnug af Jordsmon, og som om der ikke var Redning for et Menneskeliv. Men naar man kommer dem nærmere, udvikler der sig dog en og anden fager Plet, hvorpaa ikke blot Nødvendighedslivet, men ogsaa Kulturen kan sætte fast Fod. Paa enkelte af dem staar da en Kirke, hvilket giver en betydelig Forrang. En saadan Kirke klæder Ensomheden godt, og den er løftende for Tanken; thi man véd, at hvor lidt man end ser til Mennesker, saa er de her dog og møder frem i samlet Fylke til Tid og Sted. Naar man ikke har set en Kirke paa en af disse havomskyllede Øer, savner man en stor Erfaring i Menneskehedens Sag. Den kan i Byerne smykke en aaben Plads og paa Alfarvej vise Tankerne et Højmaal; men her ude i det fraadende Hav staar den som det trøstefulde Tilhold, hvor Mennesker, der uophørlig færdes imellem Frygt og Fare, kan stævne hen og tale lidt med Gud og med sin Næste.

De fleste Øer har sin lille Befolkning af Fiskere, og da tillige en Handelsmand — de to staar her mer end nogetsteds Last og Brast med hinanden. Fordel og Tab

gaar til begge Sider. Men der er endnu et andet Fællesskab, som noget ligner Slægtskab, og det gjør, at en saadan liden Ø med ti—tolv Familjer danner en Verden for sig selv. Handelsmanden er oftest født paa Stedet og har havt Far og Farfar forud for sig, dertil svarer Fiskerfamiljerne; de Gamle have fulgt hinanden i Graven, de Unge til Konfirmationen. Naar den mørke Vinterhimmel har lukket sig over dem, har det ene Lysblink set fortroligt hen til det andet, og det større Lys hos Landhandleren har været dem en Opkomst for Sindet, — og naar saa Dagen er vendt tilbage, har man fanget det nye Haab med hinanden.

Økulturen bliver da omtrent ens overalt — for Fiskeren bestemt, for den Konditionerede med den Forskjel, som Sans og Evne giver. Man kan hos dem finde en betydelig Udvikling, og da de er udenfor det Sammenhæng af overleverede Meninger, som løber sin Line ud paa Fastlandet, kommer her noget Friskt og Selvstændigt frem, som man kunde kalde Europæisk. Naturligvis kan man koste Lærere og Lærerinder til sine Børn, og da her Intet er, som spreder Tankerne, samler de sig godt om det Lærte. Ungdommen kan ogsaa faa Lov til at beholde et og andet Storsyn paa Tingene, her er ingen blaseret Nabo, som snakker dem væk fra Beundringen.

Imidlertid er her Naboer, skjønt der gaar store og dybe Veje imellem. Den næste Ø — tre, fire Mile borte — er den nærmeste Nabo! Men Naboskabet plejes alligevel, — Besøg aflægges, Sørgefest og Glædesfest sammenkalder til Møde, og man kommer med Friskheden af et længe næret Ønske om at træffes og Længselen efter en Samtale med Ligestillede.

Forskjellen paa Ø- og Fjordliv er ikke meget synlig; thi Ensomheden stempler dem begge. Paa Smaaøernes Liv, og det, som udvikler sig paa de store Fiskevær, er Forskjellen derimod betydelig. Men har Fiskeren her under Storfisket faaet sig et Paahæng af Noget, som skal ligne Kultur og som nærmere beset kun er Kulturpletter,

da gaar det fuldstændigt af ham igjen, naar han er vendt tilbage til Ensomheden paa sin lille Ø — det Land for sig selv, som han ejer til Deling med et Par Andre!

Hele denne Øverden er en Billedsaga med smaa og store Drag, i lyse og mørke Farver; men Artsmærket er det samme: det er Ensomheden og Havet, den aldrig skiftende Bedrift og Mangel paa Udveje, som har præget det.

Den første større Ø, som møder her, er *Skorpen*. Det er en Kirkeø, som danner et Anneks til Skjervøens Sognekald. Her er om Sommeren ikke ofte Gudstjeneste, og om Vinteren kun en sjelden Gang, thi Stedet er meget udsat, og Kirkefolket har lange, farefulde Veje. Selvfølgelig findes her Kirkestuer, hvori de Langvejsfarende kunne overnatte; men i dem har der indtil for et Par Aar siden været holdt et vildt Styr af Læstadianerne, der begyndte sine aandelige Udgydelser i selve Kirken med Hulken og Knæfald og fortsatte dem senere ud over Natten i Kirkestuerne ved Syndsbekjendelser, Syndsforladelser og hellige Omfavnelser. Denne store Anfægtelse véd dog Kvænen godt at indrette efter Tid og Sted; thi den griber ham aldrig under selve Fisket, kun i Drivetiden. Nu er det paa det Nærmeste ophørt; Sognet fik en ny Præst, som satte sig imod det, hvilket beviser, at der før har været givet dem altfor meget Raaderum.

Paa denne Ø ligger med lyslevende Drag et ganske lidet Billede. Det er saa at sige fra igaar, men kunde gjerne være fra for et Aarhundrede siden, — den samme Aarsag maatte dengang have havt ganske den samme Virkning som idag. Det hedder

Bruden.

Naar Sommerfisket er slut, holdes i Mellemtiden, inden Vinterfisket begynder, de fleste Brudevielser. Der

er samlet en liden Spareskilling til at begynde med, og da Fristen er kort, skynder man sig; Manden har kun et Par Maaneder til at nyde sit nye Hjemliv i, da maa han afsted igjen, og tvivlsomt er det, om han nogentid vender tilbage.

Oftest vies flere Par paa en Gang, især ved Annekskirkerne, og der hviler en alvorsfuld Stemning over den Halvkreds af unge Mænd og Kvinder, som staar der Haand i Haand om Alterfoden for at begynde Livsvandringen med hinanden. Det er tydeligt præget paa dem, at de véd, hvad de gaar imøde; Letsindigheden, som saa ofte styrer Fiskerens Handling, følger ham alfald ikke til Kirken.

Det var en saadan Prækensøndag ved Annekskirken paa *Skorpen*. Til en Undtagelse skulde kun ét Par vies, hvoraf Brudgommen var hjemmehørende paa Skorpen og Bruden inde i Jøkkelfjorden.

Lørdag Morgen gik Even-Brudgom, saa var han i de sidste Dage kaldt af Folket, hen paa Nordsiden af Øen for at se ud over Havet; thi allerede om Lørdagen maatte Kirkefolket være samlet, hvis de ikke skulde tilbringe Søndagsnatten paa Søen, og selv da mangen Gang staa Fare for ikke at naa frem til Kirketid. Mindst af Alle turde dog Bruden lade vente paa sig — hun med den lange, farlige Vej fra Jøkkelfjorden!

Even saa sig dog ikke tryg hverken paa Luft eller Vand. Der var en hurtig Skiften af Lys og Skygge, og mer og mer forsvandt de lyse Pletter paa Himlen — det kunde betyde en voksende Storm i Havet. Men modløs blev han dog derfor ikke; Brudens Folk vidste god Besked, og ikke tvivlede han om, at de nok tog Tiden i Agt.

Ud over Dagen landede nu flere Kirkebaade og med dem tillige Præstebaaden; men fra Jøkkelfjorden kom Ingen. Folk, som gik fra og til, mente, at Nordvesten stod saa haardt ind i Fjorden, at ingen Baad kunde stride sig forbi Næsset.

Even hørte dem tale, og skjønt han længe ikke ville give dem Medhold, nødtes han dog omsider til det. Der var ikke mere to Meninger om den Ting: at Vinden havde den dobbelte Styrke dèr, af hvad den havde her, og at en Baad i Udgangen af Jøkkelfjorden kunde med den paagaaende Sø stryge fuld af Vand i et Øjeblik — og da var det jo enten paa Hvælvet eller i Havet.

Omsider holdt Even det ikke længer ud. Han var ikke let at rokke; men nu fik han Skræmsel af Alt, og uden at tale til Nogen ilte han ned til Søen, fik sin Baad løsnet og stelt, og Stunden efter satte han fra Land. Det blæste endnu tildels Sidevind, og den kom stødvis; men han forstod at fange den, og var snart med sin lille Sejler ude af Synskredsen.

Hidtil var det ikke kommet ham i Tankerne, at han kunde vove Livet for sin Brud. Alt var gaaet saa glat: han havde faaet Øje paa hende ved et Kirkestævne, saa havde han friet og faaet Ja, — siden havde han arbejdet og sparet for at kunne skaffe hende et tarveligt Hjem, og nu stod der paa Skorpen et lidet Hus færdig til at tage imod hende. Og nu her lige foran Kirkedøren rejste Skjæbnen sig op som en ond Magt og skilte dem!

Men han vilde finde hende, enten det saa bar til Liv eller Død! Og saa lod han staa til paa det yderste Vove. Endelig nødtes han dog at tage Sejlet ind; Vinden drev nu omtrent stik imod, og han fik prøve det med Aarerne. Men alt hans Mod og al hans Vilje kunde ikke tæmme Stormen! Han saa langt borte den mørke, kogende Indgang til Jøkkelfjorden, og han forstod, at der kom ikke noget levende Menneske hverken ud eller ind.

Endelig kastede Søerne ham op paa Spildern, en stor Ørkenø, som ligger midt i Havflommen mellem Kvænangstinderne og Jøkkelfjorden, og det var saavidt han fik redde sig ind i en Stenvik paa Spilderns Vestside, hvor han da forblev om Natten.

I Morgengryet fik han Baaden ud igjen, og da Fremgang var umulig, vendte han Styret mod Hjemøen, og ved Middagstide naaede han did, just som Folket kom ud af Kirken.

Han holdt sig ved en Side som den, der ikke hørte til her, og det gjorde han heller ikke, thi Even-Brudgom havde ingen Brud! Bleg og tung trak han sig hjemover, og da han sad alene i sit lille Hus, faldt han sammen som et Vrag, man tager den sidste Stiver fra.

Imidlertid var Even ikke alene om sin Sorg, baade Gammel og Ung delte den med ham. Folk blev ved at snakke om det, og skjønt Alle var saa temmelig sikkre paa, at her forelaa en Ulykke, vedblev de dog at drive om paa de højeste Punkter af Øen og spejde ud over Søen.

Paa Slutten af Dagen mindskede Stormen; men Søgangen var lige stærk, og der stod et Raak omkring Øen. Ingen af Kirkebaadene vovede at lægge ud, og der laa en tung Stemning over Alle.

Da syntes det i Skumringen langt borte, som en hvid Plet virrede frem og tilbage — var det Sejlet paa en Baad? Det Spørgsmaal gik fra Mund til Mund, og tilslut blev der svart Ja. Var det tænkeligt, at det kunde være Brudebaaden? Ja!

Dermed styrtede et Par raske Gutter afsted til Evens Hus. »Baaden kommer!« skreg de allerede foran Ruderne.

»Hvad!« fór Even op af den tunge Døs, han sad i.

»Brudebaaden!« skreg den Ene højere end den Anden.

Da satte de i et Sprang alle Tre hen over Vejen, som det gjaldt et Væddemaal om Livet; men de to Gutter kastede sig ned i Bakken for at hvile, og det gjorde Even ikke. Han stillede sig paa det yderste Synspunkt, og Spændingen rystede ham som en Feber. Var det Brudebaaden? Det kunde hverken han eller Nogen sige med Vished. Kunde den magte Opsejlingen, der den stupede fra den ene Sø til den anden? Hvem kunde svare paa det? Sligt var afgjort i et Øjenblink.

Men at Livet var sat paa Vove, det vidste de Allesammen, og det taug de med.

Nærmere og nærmere kom dog Baaden. — »Det er Folket ifra Jøkkelfjorden,« raabte En af dem. Ja, det saa Even ogsaa, og derfor sprang han ned over til Fjæren.

Stunden efter strøg Baaden ind mellem Stenene, saa det knagede i alle Sammenføjninger, og Bruden steg paa Land. Even stod med hendes rystende Haand i sin, og hverken hun eller han magtede at sige et Ord.

Af de Omstaaende blev der dog hastig spurgt og svart. Brudebaaden havde fra Lørdag Formiddag kjæmpet for at komme ud Jøkkelfjorden, og da den omsider naaede saa vidt, blev den i Dagsynkningen kastet iland paa Nordsiden af *Spildern*. Her bjergede de sig Natten ud, men der fandtes ikke en tør Traad paa deres Legemer. Om Morgenen prøvede de paa igjen; men Søerne slog ind over Baaden og fyldte den til Tofterne, og de maatte vende. Efter Middag, da Blæsten stilnede af, lagde de ud paany, og hvor galt det var, saa endte det dog godt.

Nu var med en Gang Billedet forvandlet, Folket samlede sig om de to dødblege Mennesker, som vedblev at staa der Haand i Haand, ligesom de ikke ret vidste, hvad de skulde tage sig til. Ud fra Handelsstedet kom Unge og Gamle i glad Skynding, og selv Præsten, iagttagende sin Værdighed, gik frem af Husdøren. Forrest med et Par Smaabørn om sig kom Landhandlersken; thi hun var Enke og som en Slags Mor for Øboerne; hun var jo den Dannede imellem dem, og det vidste de Allesammen uden Belærelse, at det gav Myndighed. Hun tog med Armen om Bruden og spurgte smilende: »Naa, ska' vi saa i Brudestadsen?«

»Klokken er over ni,« svarte Even for hende, og saa vemodigt hen til Kirken.

»Aa! det skal nok gaa alligevel,« trøstede hun. Og afsted løb hun op til Præsten, vekslede et Par Ord med ham og kom glad tilbage. »Der er Ingenting i Vejen! Præsten vil med Glæde vie Jer, og nu ta'r jeg Bruden

med mig.« Og inden Bruden ret fik samle sig, var hun ved den elskværdige Frues Haand paa Vejen op til Gaarden.

Even stod og saa lidt himmelfalden ud; men pludselig fik han Tag i, hvad det var, og da satte han afsted med store Sprang hen over til sit Hus. Der lød en højrøstet Latter efter ham; men den sa' akkurat det Samme som et Hurra! thi den kom fra Mennesker, som for et Par Stunder siden havde staaet der med et tungt Hjerte for hans Skyld.

Fra Landhandlersken blev der straks sendt Folk hen i Kirken for at tænde Alterlysene og stille hen et Par Lys, hvor det bedst kunde ske — saavidt at man fandt sig frem til Koret. Et Sprede blev henlagt ved Alterfoden, smaa grønne Grene stukket ind hist og her, og friskt Enerlyng strøet ud over Gulvet.

Det var ikke en halv Time efter, saa mødte Even-Brudgom frem, stout og nyklædt, for at hente Bruden. Og de manglede ikke Følge! Alle, som paa nogen Maade kunde, var med dem til Kirken. Men da de skulde op over til Alteret, fulgte den elskværdige Ø-Moder dem, og det havde hun Ret til.

Da nu Ritualets haartrukne Befalinger var oplæste og besvorne, tog Præsten til Tekst for sin Tale: *Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar.* Det blev dog ingen Tale, men kun et varslende Ord: »Med glad Forventning havde de set Dagen imøde — med Frygt og Fare var den kommen. Med Haab og Tillid gik de ind i Livet — med Kamp og Strid vilde Dagene skifte. Derfor skulde de huske, at de gik i Fare, hvor de gik, og ikke døse hen og sige: jeg er lige glad, eller: det gaar nok. Men de skulde holde sig aarvaagne i hver god Stund, at de kunde tage den med Tak, saa ikke Faren skulde finde dem uforberedte, og de anklagede Gud, og sagde: her er ikke andet end Nød og Fare i dette Liv. Thi derved vilde de fostre den store Sjælefiende, som hedder

Utak — han, som aldrig skriver op det Gode, han faar, og det Onde med dobbelte Streger!« —

Efter Talen blev den gamle Salme sungen; men det hørtes ikke, som det var for Brudeparret. Folket, som sad nede omkring i Stolene, og som i Halvlyset ikke havde syntes, rejste sig nu op og istemte Sangen. De havde taget Brudetalen til sig, og vilde nu have Vorherre højligen forsikkret om, at de nok skulde huske at takke ham. Det blev da til en Menighedssang isteden, hvor den Ene af al Magt søgte at overskrige den Anden.

Da Brudeparret endelig stod i sit lille Hjem, gjøs det endnu i Bruden; thi det var hende, som havde været Døden nærmest.

»End om Du nogentid er alene ude i sligt Vejr!« sagde hun.

»Det hænder vel, det,« svarede han. »Vi gaar i Fare, hvor vi gaar!«

En Stund saa de hinanden alvorligt i Øjnene — saa gled Alvoret ud i et Smil; thi nu var det jo Lykkens Stund — den, som de skulde huske at regne med, naar Faren kom.

Efter Spildern stævner man forbi Kvænangens mægtige Hjørnefjeld. I Havaabningen ligger Midnatsolen som en ildrød Kugle og ruller paa Bølgerne — det er paa det Punkt, hvor den et Par Dage efter dukker helt under. Til Venstre for denne ligger *Skjervøen* med Hovedsognets Kirke. Øen ser straks meget gribende ud, men det skyldes den bagved liggende *Ø Kaagen*, som er mange Gange større, og hvis Istinder hæve sig lodrette tæt ind til, saa det synes, som om Skjervøen pludselig rejste sig af sin Almindelighed og iførte sig Noget af den imponerende Skjønhed, der omgiver den.

Øen er dog et Stykke Kultur, og det er Kjæmperne, som staar omkring den ikke; thi de Fleste af dem kan

mere afskrække end gavne Mennesket. Man mødes hyggeligt af Livet her, og Befolkningen er af de djærveste Fiskere i Tromsø Amt. Her er heller ikke saa ringe Frugtbarhed; men Naturens gode Tilbud er ikke meget udnyttet. Det er igjen det samme haarde Ord: Nødvendigheden, som afgjør det med Kulturen. Ogsaa her sidder Levningen af en gammel Handelsslægt, og udgjør Familjens Hoved for Fiskerne, som bor omkring den. At de gjensidig leve af hinanden, gjør ingen Forskjel, naar kun Retsindigheden danner Mellemledet.

Skjervøen er den sidste Station for Stordamperne, hvad Bud, der skal dybere ind mellem Fjeldene, maa udrettes af Lokalskibene. Men to Gange i Ugen at have det friske Møde med Udenverdenen, som slige Skibe fører med sig, det sætter ikke saa lidt Liv i Ensomheden. Den rent udvortes Nytte kan naturligvis værdsættes; men ikke Værdien af det aandige Udbytte, og dog er den Ene lige saa sikker som den Anden.

Selv Fiskeren har sit Dobbeltudbytte af Dampfarten. Den Sendrægtighed, han har i sin Natur, har herved tit faaet en Spore i Siden, saa den har gjort et Sprang udover sin egen Grænse. Se ham, naar han kommer sprængende for at naa Damperen med sin Baadladning af Kister og Redskaber efter Fisket, og naar han hiver sig op paa Dækket med alle sine Pakkenelliker, svedrivende og med det Hvide ud af Øjnene! Han havde aldrig drømt om at skyde slig en Fart. Men se ham saa en Stund efter, naar Hvilen er falden paa ham, og Bevidstheden om, at han nu paa et Par Timer kan komme den lange Vej hjem, som ellers havde taget ham et helt Døgns anstrængende Roning, da rejser Velværet sig i ham; da er han en helt Anden, og han begynder at se sig om paa Natur og Mennesker. Naturen havde han jo ogsaa med sig ved Baadfarten; men da saa han paa den — nu betragter han den.

Lyngen.

Den stolteste og skjønneste Fjord i hele Midnatsolens Land er Lyngenfjorden. Den skjærer mange Mile dybt ind i Fastlandet, og da dette igjen er fraskilt paa den modsatte Side ved Ulfsfjorden, løber det som en eneste, langstrakt Fjeldmasse, en Halvø paa omtrent 9 Miles Længde, hen mellem disse to Fjorde og ud i det aabne Hav.

Idet man nævner Fjordens Skjønhed, mener man egentlig Landets; thi Fjorden skulde ikke afgive noget Skjønhedssyn, hvis ikke Rammen fandtes. Det er som Naturen i Udformningen af dette prægtige Billede har trængt et Ret og et Vrangt. Ansigtet, som da er Retsiden, vender østlig imod Lyngsfjorden, medens Rygsiden staar mod Vest med Ulfsfjorden ind til sig.

Paa Ryggen synker Halvøen ned til et Forland, knapt 400 Fod højt, og har mellem dette og selve Fjeldmassen en bred Sænkning, kun nogle Fod over Havet. Masserne er der dog, men Storheden ikke, og det er først, naar Ulfsfjorden danner det trange Løb eller *Kjos*, som skjærer tvers igjennem Fjeldrækken ind til Lyngsejdet, at den faar sin Karakter; men da er den ogsaa stor. Her er en Sammentrængthed af uhyre Fjelde, det ene med Toppen ragende op over det andet, at det vel kan vække Beundring som en Kraftaabenbaring af Naturen, men ingen Glæde.

I Øst derimod staar Halvøen udformet i en Række af de prægtigste Alper, der løfter sine Tinder indtil 4000 Fod og mere over Havet. Ved Indsejlingen skyder Lyngstuen, som er Halvøens Slut, sit vældige Bryst ud i Sødrevet, og et mere slaaende Billede paa ubøjelig Trods kan ikke gives. Bagved dette hæver sig den svimlende *Pipertind*, hvis ubestigelige Top lægger sin Højde til Lyngstuen — og saaledes trykker Højde sig ind paa Højde i det første forkortede Syn.

Men paa en Solskinsdag, i rolig Fremgang, skiller Massen sig ud fra hinanden i enkelte Skjønhedsbilleder, og saa lang Rækken er, hvert eneste dog med sit eget Mærke. Det er, som Naturen var bleven Kunstner, og til Trods for sit overvældende Stof havde bøjet Alt efter Harmoniens Love.

Fra Rygsiden skjærer idelig de Tverspalter ind, som deler Fjeldrækken, og det er fra dem, Jøklerne udgaar, som hænger sine glimrende Ismasser ned over Berget. Kun paa et Sted, som kaldes *Strupen*, har Isen et graaligt Skjær af den Lerjord, den har gjennemvandret, ellers hænger den som et straalende Gardin om de mørke Tinder, og jo mere den trænger paa for at komme nedover, og jo vanskeligere Fremgangen er, desto skjønnere er den i Form og Farve. Den ligger paa et Sted som et Kjæmpekaalblad — graahvid paa Fladen og tindrende lysblaa i den krusede Udkant.

Saa fremgaar Lyngsejdet, og her er Naturen ikke længer Kunstner, den er en leende Ungdom. Ejdet buer sig om den Vik, Fjorden danner, ligesom en Favn fuld af grønne Grene, og der udgaar Vink efter Vink mod den Kommende. Her er da godt at træde iland! Den unge Skjønhed, man har længtes efter, selv hvor Naturen bød sine gribende Storsyner — der jo altid er mærket af Alder, kommer En her imøde, og siger: Velkommen!

Man fristes til at spørge: er det maaske Søndag her paa Lyngsejdet, mens det er den træge, uglade Mandag paa alle andre Steder? Naturen svarer: Ja, naar Solen skinner, har vi her syv Søndage i Ugen!

Da er man ikke sen med at følge Indbydelsen. Skoven staar til alle Sider, blomstrende Græsvold ind imellem, og Veje, som fører videre frem i Skjønheden. En lys Kirke ligger højt »i Dalens Skjød«, livlige Smaahuse rundtomkring, paa sine Steder en Villa, og op over rager det mægtige *Golzvarre* med sollys Top.

Og saa er der Flag paa alle Husene! Lysmalede Huse mellem grønne Træer, med Flag paa Stang i Gavlen, er det gladeste Syn, man kan se her mellem Fjeldene. Men hvorfor er Flaget oppe? Er det en eller anden af Landets Stormænd, som skal hædres?

Det er en Olding paa toogotti Aar, en hvidhaaret, fin Præstemand, som besøger sin gamle Menighed i Finmarken og som her skal møde flere af dens spredte Lemmer. Hele sit Livsvirke fra den tidlige Ungdom har han lagt paa disse Egne. Sjælesørger, Ven, Raadgiver og Medhjælper i enhver Forstand, drog han en Lysstribe efter sig, hvor han færdedes i de mangfoldige Aar, og det var i det Spor, han nu vendte tilbage for at gjæste Fortiden, før Døden gik imellem.

Hans Navn var Holmbo — et af de gamle Slægtsnavne her i Nordland-Finmarken, som i mer end et Aarhundrede har været knyttet til Embedsbanen. Det har været en djærv, højsindet Slægt, som i sig har bevist, hvad denne haarde Jordbund forenet med Kultur kan udrette i Folket.

Og nu vinkede Flaget til den gamle Præst! og takkede ham for Sidst. Men *Sidst* var det utrættelige Virke og den urokkelige Vedholden af sit Embede. Det Barn, han døbte, indviede han senere til Livets forskjellige Kaar, bestandig var han der ved Siden af dem, og paa den Maade blev han i Sandhed »Fader Præsten«.

Det tegnede et smukt Billede paa Lyngsejdet. Den unge Birkeskov, de viftende Flag, friske Folk paa Land og Strand og en hvidhaaret Olding tilvinket af det Hele som af en Ungdom, der takkede den Gamle for Vejvisningen. — Hvor det Unge og det Gamle mødes paa den Maade, er der Liv i Kulturen!

Til Trods for den fyldige Skov og Græsmark lever Befolkningen dog mest af Fiskeri, det bliver altid saa paa Øerne og i Fjordene. En ung Mand skulde arbejde haardt og længe, før han fik Næringsvej af Jorden til at sætte Bo paa. En Baad derimod til hel eller halv

Ejendom, indbringer ham snart saa meget, at han kan gifte sig. Da gifter han sig ung, og det er vist en Lykke.

Før i Tiden var *Lyngen* næsten udelukkende beboet af Finner, nu udgjør disse kun en ringe Del af Befolkningen. Naar man følger Lyngenfjord videre frem, hvor den under Navnet *Storfjord* løber ind til Bunden, kommer man forbi et Sted, som hedder *Pollen*. Her bor adskillige Finner, og vil man have et Bevis for Finnens Evne til Kultur, da ligger det her lige i Dagen. Har Finnen nemlig først faaet Øjet op for Kulturens Fordel, da vil han ialfald gjøre den efter.

Pollen er et fremspringende Stykke Fladland, hvor Fjorden gjør et Sving, og har en let tilgjængelig Strand. Her ligger flere nyopførte toetages Huse og deriblandt en Skole — det er Finner, som har opført dem. Man ønskede at se lidt nærmere paa Sagen, og af Ejeren blev man modtaget paa Dørhellen. Han havde Finnens hele Firkantethed, men han var klædt paa Norsk og talte Norsk med lidt fremmed Tonefald, dog ganske rigtig. Han aabnede Stuedøren og indbød paa en Skaal Mælk. Man tog imod med Tak, men man betalte; Finnen er gjæstfri, dog, hvad han giver med den ene Haand, vil han helst have igjen med den anden.

Her var store, luftige Stuer, og Lyset strømmede rigeligt ind gjennem flere Fag storrudede Vinduer. Et Par ældre Kvinder sad og spandt Uld paa den for Finmarken traditionelle Rok, der er saa højblaa af Farve, at den formelig kaster et Dagskjær omkring sig. Kvinderne var ogsaa klædt paa Norsk, og uagtet de ikke kunde tale andet end Finsk, var der dog en Evne til at forstaa, hvad der blev sagt. Heller ikke havde de Finnens Skyhed, men et helt forekommende Lag.

Overalt var der renvasket og malet — men med stærke Farver. Der var endog en Stue, som af Manden var bestemt til Stadsstue, og han lod til at ville betrække den med Tapetpapir. Over sig hørte man en Vugge gaa — i øverste Etage var altsaa Soverummene, og da

Huset var i lige Højde, maatte Stuerne der være af samme Størrelse som her — det var en mærkelig Forandring paa Gammen!

Overfor dette Hus laa et andet af samme Størrelse, men Ejeren var der endnu mere yderlig i sin Kulturbestræbelse; thi det var under Pryglestraf forbudt i hans Hus at sige et eneste Ord paa Finsk.

Her var altsaa en liden norsk Finnebygd, som havde taget Skridtet helt ud. Det næste: Raceblandingen vilde ikke være langt borte, og efter to Led vilde Nordmanden staa der.

Dette lille Billede slutter sig inderligt til Lyngsejdet, det har ved sin kjærtegnende Skjønhed draget det til sig som en Fostring. Thi det er tydeligt, at hvor Naturen har Mildhed og Skjønhed, der foregaar Kulturforvandlingen langt sikkrere end i de mørke Afkroge, hvor Finnen forskanser sig imod den af yderste Evne.

Herfra viger hurtig de lyse Skove tilbage i Synskredsen, og Storfjorden breder sig mellem Nordmandsvik og de uhyre Fjeldkolosser, som bag *Golzvarres* brede Ryg vælte sig ind paa hinanden. Endelig er man ved Fjordbunden, og naar den i Lighed med de fleste Fjordbunde runder sig til et Favntag, er det sandelig ikke af Kjærlighed. — Finnen har dog temmelig fuldtallig ladet sig friste deraf; thi her er en for disse Egne stor Bygd. Hus ved Hus rejser sig op af Stenørkenen, dog kun som en større Sten, og det Hele ser livligt ud. Men ved et nærmere Syn viser sig dog et Kulturmærke; Husene er af Træ, har sine to Vindusfang, Dør og Skorstenspibe — men de er allesammen fuldstændig ens. Forklaringen paa dette ligger nær: der er inde mellem Fjeldene en Skovbygd, hvor nogle Norske har oprettet et Husbyggeri, og der har saa den ene Fin efter den anden kjøbt sig et Hus. Det er kun bleven til en Gaasegang i Kulturen; men den kan godt føre til, at Hver tager sin egen Vei.

Her er en vild Karakter i Landskabet, og Vindrossen herjer frygteligt paa den lave Strand. Det blev sagt, at naar den kom farende ind i Fjorden, hvirvlede den Baade op i Luften og sprængte Husene — i et Minut var Alting i Ruin. Det var som en fangen Dæmon, der i Dødskampen sprængte sit Fangehul!

Saa gaar det mod Udgangen igjen, og man lander op paa Fjordens vestre Bred. Her ligger en Markedsplads, som kaldes *Skibotten*. Stedet er meget bebygget og har noget Alment i sit Præg. Det ligger nær ind paa den finske Grænse, og her mødes flere Gange i Aaret Finlændinger, Kvæner og Finner til en Omtusken af Varer. Det giver Pladsen et vist Indlandsmærke og Udseende af en større Kultur.

Markedspladsen breder sig paa en stor Furumo, og uagtet Sagnet beretter, at en Kvæn i forrige Aarhundrede havde sat Ild paa den, saa der afbrændte Rub og Stub, har den dog Udseende af en i Ro og Mag fremkommet Bebyggelse og Vegetation.

Over Ødemarken og ned gjennem Dalen suser en bred Elv, som løber ind fra Sverige. I ældre Tider var Dalen meget frugtbar; men Finnernes Flytliv tærede paa Naturkraften, og det tillige med de uafladelige Herjinger af »Stalloen« har draget store Stykker ind under Ødemarkens Omraade. Stalloen kom dog ikke altid for at skaffe sig Gods, han var — sin gamle Saga tro — meget ofte en Kvinderøver.

Der fortaltes, at da engang en meget vakker Finpige vogtede Kreaturer her i Dalen, kom en Stallo til hende, og vilde, at hun straks skulde følge ham hjem som Brud — eller han brugte Vold! Hun udbad sig da Tid til at ile hjem og hente sine Penge og Klæder, hvilket han tilstod hende, men under frygtelige Trusler om Hævn, hvis hun narrede ham.

Som en Flygtning ankom hun da til Forældrenes Gaard, hvor hun ved sin Beretning udbredte Skræk og Forfærdelse; thi det vidste Alle, at om Stalloen ikke fik,

hvad han fordrede, vilde han tifold hævne det. Pigen klædte sig nu hastigt i sin bedste Stads, medens Folket i Dalen samledes om hende og saa til. Da hun var færdig, tog hun Kniv, Saks og foruden et Knytte med Fødemidler ogsaa et Garnnøste med sig. Saa bød hun dem agte nøje paa de Tegn, hun gav, og ilede raskt sin vilde Bejler tilmøde.

Stalloen tog hende nu ved Haanden og drog hende med sig op til Skoven, som dengang vokste rigt i Dalen. Da lod hun Garnnøstet trille fra sig. Han spurgte, hvorfor hun gjorde det? og hun svarede, at det var for at Kurren kunde løbe ud. Men da der ingen mere Garn var, rev hun Barken af Smaatræerne, og da han vilde vide, hvad det skulde til, sagde hun, at dermed vilde hun tænde en Ild, hvor de tog Hvile.

Noget efter naaede de til en aaben Plads i Skoven, og Stallo kastede sig ned i Græsset, mens hun fløj om og samlede tørre Grene til Ilden. Straks efter brændte der et stort Baal foran ham, og hun tilberedte nu et Maaltid af de medbragte Fødemidler. Efter Maaltidet vilde han, at hun skulde hvile i hans Favn. »Ja, naar Ilden er udbrændt,« svarte hun. Og hun var som en Huldre, der baade gav Ja og Nej.

Han vilde det nødigt. Men saa forlangte han at faa lægge sit Hoved i hendes Skjød, at han kunde sove, til Tiden kom.

Der sad et stort Hoved paa hans svære Hals, og Haaret stod om det i stride Buster. Men hun gav sig alligevel til at purre op i det, og derved faldt han i en saa dyb Søvn, at hans Snorken kunde høres langt borte.

Imidlertid var Folket fra Dalen ude paa Spejden, og fulgte nu efter det oprullede Garn og de afrevne Træer, til de saa Ilden, og Stalloen sovende i Pigens Skjød. Hun gav da Vink, at de skulde nærme sig, og idet hun hurtig sprang til Siden, kløvede en af Mændene Kjæmpens Hoved med sin Økse.

De begrov straks det store Legeme under en Stenrøs, og Stedet kaldtes siden »Stallo Maggi«, Stallodalen.

Lyngen blev dog ogsaa herjet af Russerne. Der berettes om syv paa hinanden følgende Aar, hvori de røvede og plyndrede i Finmarken, og dengang regnedes Lyngen med til det. Røverbanderne fulgte saa nær paa hinanden, siges der, at Finnen ikke fik Tid til at koge sig en Rensuppe mellem hvert Angreb. Da grov Finnerne dybe Gammer under Jorden til Frelse for Gamle, Syge og Børn; men Russerne mærkede Lyd under sine Fødder — de grov Hul, fandt Gammerne og dræbte alt Levende.

Tilslut gjemte Folket sig med al sin Ejendom bort i Skovene, dækkede over de Gamle og Børnene med afhuggede Grene, og da Russefolket kom, fik de dem ved List lokket hen til den Berghammer, hvorpaa de stod. Idet Følget var ret under den, lod Finnerne sine røde Klæder skimtes mellem Træerne, og paa en Maade, som om de søgte efter et Skjul. Russerne styrtede sig nu op over Berget, men de fik en frygtelig Modtagelse! Den ene Stenblok efter den anden blev styrtet ned over dem, og der kom ikke en eneste fra det med Livet. Det blev Russernes sidste Røvertog til Lyngen.

Tilbagerejsen gjennem Lyngenfjord er en Natfart af højst forskjellig Karakter. Overalt skifter Udtrykket i Naturens Aasyn efter Tiden og Vejrliget; men ingensteds kan det undergaa en større Forvandling end her — man er ved Midnat sletikke i den samme Egn som tolv Timer før. Det kan naturligvis ikke modsiges, at Midnatsolen er den samme Sol som Dagsolen, og at Lys er Lys, enten det kommer fra den ene eller den anden af dem. Men Lysvirkningen betinges meget mere af den Gjenstand, det møder, end af Lyset selv, og det er derfor, Naturen undergaar den mærkelige Forandring ved Midnatsolen.

Det er før sagt, at da Lyset kommer fra Nord, falder Skyggen fra Syd, og derved alene faar man se helt nye Former. Det er naturligvis ikke overalt lige fremtrædende;

thi paa Havsletten mærkes det ikke, og i en prægløs Egn ikke heller; men hvor Naturen staar udformet i slaaende Drag, der skal Forskjellen nok kjendes.

Klokken er elleve og Solen staar i Nordvest. Den oplyser da Nordvestsiden af Halvøen, og Ulfsfjorden har nu sit prægtige Farvespil, medens Lyngenfjorden er overskygget. Men derved opstaar den mærkeligste Forvandling af Fjeldrækken. De Tversnit, som bærer Jøkkelisen og som i Dagsolens fulde Lys synker hen i Skygge — og derved tilsyneladende indsnevres —, breder sig nu i Natlyset til store Dalstrøg, hæslige som en nøgen Urd, der gjennemsives af Smaaelve — og Billedet af den tætsluttende Alpekjæde er der ikke mere. Medens altsaa Midnatsolen paa saa mange Steder lægger Fantasi til Virkelighed, berøver den her Virkeligheden hele sin Fantasi.

Dog Midnatsolen tager det igjen!

Dunkel, som formet af reneste Muldjord, rejser Lyngstuen sig i Nordost, omflydt af Solrødmen. Dog viger den tilbage som en Søvngjænger, idet Solkuglen skyder ind bag *Fugleøen*, og dens kløftede Tinder paa en Gang staar rødglødende mod Himlen. I denne Stund øver Midnatsolen sin største Trolddom; thi den er skjult bag Klipperne, og Ingen ser, hvorfra Øen faar sit mærkelige Lys. Hverken Syden eller Norden har Mage til dette Billede. Man kan glemme Meget, kun ikke Synet af den stejle, solglødende Klippe midt i Havet.

Men selv i Daglyset er Fugleøen et overraskende Syn. Den er paa en Maade lille, thi den har et forholdsvis ringe Omfang, det er i Højden og i Formen, den tager sit Mon, og i den Afsluttethed, hvormed den staar overfor sine Naboer.

Foruden det er den et Landemærke af en egen Art; thi hundrede Mile ret i Nord af Fugleøen ligger Spitsbergen, og der er ingen Tvivl om, at naar Spitsbergensfarerne vende tilbage og ser Fugleøen stige op af Fjernets Dis, da hilser de den som et *Landegode*, det gode Land,

der giver sit første Vink fra Hjemmet efter Farten paa de hjemløse Vidder.

Den har og sin Saga, og at den skriver sig fra Troldtiden, vil man forstaa. Dengang nemlig, da Lyngen endnu beboedes af Troldfolket, laa Fugleøen meget længere i Nord, og den ansaaes af dem som et rigtigt Madland, hvor der var Fugleæg og Fisk i stor Mængde. Men Vejen did var selv for Troldene besværlig, og de bestemte sig da til at flytte Øen nærmere. Et Reb blev lagt om den og fastgjort i en Storbaad, og nu roede de afsted med den. Men de havde forregnet sig paa Tiden; Solen randt i Øst, Touget brast, og Fugleøen blev staaende, hvor den endnu staar. Men Baaden blev af Dagsolen forvandlet til Sten, og den ligger der endnu med Kjølen ivejret mellem Fugleøen og Lyngstuen.

Synet af Naturen er dog ofte et Særsyn.

Der kan gjøres en anden Natfart fra Storfjorden ud gjennem Lyngen. Ingen Sol er oppe, ingen Lysning viser Vej, og kun et jevnt Misnøje i hele Naturens Aasyn. Selv Skibet gaar tungt og Maskinen stønner; thi Strømmen er imod, og en saadan jevn Understrøm er den sejgeste Modstand paa Havet. Endelig nærmer man sig til Lyngstuen. Vandtung staar den der, som om den sank iknæ under Vægten af sin vældige Jøkkel, og den runde Fod er saa bred, at man kommer aldrig forbi den. Paa en Gang driver en sort Røg hen over Berget — hvad er det? Mørkskodden, svares der. Man er altsaa ude af Lyngen? Ja. Og det Mulm, man gaar imøde? Er Havet.

Sagtmodig gaar Skibet frem i Tykningen. Alt er saa lydløst ombord, at det synes, som man sniger sig forbi en fiendtlig Vagtpost. Men Døden er jo ogsaa den fiendtligste af alle Vagtposter, og den er i Mørkskodden fast umulig at blive vår. Skipperen gaar fra Kompasset til Rorgjængeren, og fra denne til Udkigsposten; han ser, hvor han gaar, men ikke videre. At Havet er der ved Siden af, det hører man; thi man ser det ikke.

Et Natmulm paa Land er for Intet at regne mod et sligt Taagemulm paa Havet.

Det er Timer lange og trykkende. Endelig dukker noget Mørkere op af Mørket. Land! raabes der, og Iagttagelsen retter sig, thi nu har den et Maal. Lidt efter Lidt faar Naturen sit Kjende: Himmel, Hav og Jord blir sig selv igjen. Da løfter et Land sig op af Søen. Et Blink af Morgensolen stryger hen over Højderne, ved Foden ligger endnu Taage — det svømmende Land er Carlsø, og vi er altsaa paany mellem

Øerne.

Smuk, med grønne Engstykker, en lys Kirke og vakkre Boliger ligger Carlsø, ret som en fredet Plet mellem de vilde Omgivelser; thi de to mægtige Øer *Vandø* og *Arnø* ligger bagved, *Renøen* foran, til Siden *Lyngstuen* — og omkring det Altsammen Ishavets utæmmelige Bølger. Heller ikke er Carlsø saa tam i sin Karakter, naar man ser nærmere til, thi om den end er lille overfor sine Omgivelser, er dens Karakter dog i god Forstaaelse med dem. Faldvejret raser ogsaa her paa den nordlige Side af Øen, og Folket maa der lægge tunge Stenlag paa Hustaget for at holde det Hele samlet. Naar Rossen med et Tordenbrag styrter ned fra Fjeldet, kaster Folk sig fladt paa Marken, og la'r den gaa hen over sig; men naar de rejser sig igjen, er det uvist, hvor meget der staar tilbage af deres Ejendom.

Alligevel er Carlsø en Kulturplet. Den er Station for store og smaa Dampskibe, den bærer Sognets Hovedkirke og har de dertil hørende konditionerede Beboere. Men Fiskeren giver og sit Indlæg i Kulturen. Carlsøværingerne er i Forening med Skjervøværingerne de

djærveste Fiskere her Nord; de skyr ingensomhelst Fare, og de klarer sig overfor Havets brutale Luner med en Snildhed, som ikke alene er et Instinkt, men et Udbytte af egne og andres dyrt vundne Erfaringer — med andre Ord: Kultur. Dengang man her Nord begyndte at anvende Dæksbaade til Bankfiskeriet, hvorved det kom ind paa nye Baner, var Carlsøværingerne de Første til at gaa med paa Sagen, medens Fiskeren i Almindelighed viste den Mistro.

Man behøver ogsaa blot at se en saadan *Glunt* for at skjønne, at den ejendommelige Selvfølelse, som hviler over ham, er Kultur. Et og andet af Kulturens Kunstgreb vilde jo nok kunne bringe ham ud af Fatning; men paa den lige Vej vil han møde frem med sit aabne, vejrbidte Ansigt og et Par Øjne, som aldrig har blinket for nogen Fare, — det er hans Attest fra højere Vedkommende for Flid og god Opførsel.

Der er et Fiskeri i disse Egne, som drives med stor Kraft og fordrer de dygtigste Folk — det er Haakjærringfisket. Det drives hele Kysten opover til og med Vardø; men da Carlsøværingerne er bekjendte som de djærveste Haakjærringfiskere i Nordland, og da der tidligt begyndte et stort Haakjærringfiske fra de udstrakte Fiskebanker ved Carlsø — som forresten løber 10 Mile fra Land — skal Sagen her have sin Omtale.

Haakjerringen, Hajen, holder sig i Regelen ude paa Havdybet og kommer sjeldent Landet nærmere end paa et Hundrede Favne. Før i Tiden fiskedes den med Snøre, nu paa de fleste Steder ved Hjælp af et Spil, der ikke alene gjør det lettere at hale den uhyre Fisk op til Baadripen, men ogsaa gjør det muligt at fange større Fisk.

Haakjærringfisket drives ogsaa fra Dæksfartøjer, og med større Held; thi paa Bankerne en 6 til 10 Mile ude i Havet maa en aaben Baad ofte fortrække, hvor Dæksfartøjet holder Stand. Der er desuden den Fordel, at naar Haakjærringen drages op, følger ofte nogle Stykker

at Familjen med til Vandskjellet, og dem harpunerer man da temmelig let fra Fartøj.

Imidlertid fortsættes Fangsten fremdeles med aaben Baad. Der er enkelte maleriske Drag i Billedet af det Fiske, som herved fastholdes, og som den mere rationelle Fangstmaade udsletter: fra Fartøjet er det en Sømand, som udfører sit Arbejde, uden Fare, med Sikkerhed og Skjøn, fra Baaden er det en Fisker — Havets dristige Jæger, som sidder der paa Glyt, og som, naar Uhyret driver op til Baadripen, ofte bestaar en Kamp paa Liv og Død for at nedlægge Vildtet — thi et frygteligere Vildt har Havets Baner ikke.

Fra Baaden sænkes Linen i Havet ved Hjælp af en stor Sten, og ved Linen er fæstet en svær Jernkrog, hvorpaa Agnen sidder. Linen maa dog forstaas som et tykt Toug, og selv det er paa flere Steder ombyttet med Jernlænker, fordi Fisken overskjærer Alt med sine frygtelige Tænder.

Naar den nu giver *Bid*, hvorved den sluger baade Agn og Krog, trækkes der til, og Uhyrets Hoved kommer op ved Siden af Baaden; i det Øjeblik faar den et vældigt Slag af en Kølle, hvorved den bedøves, — derefter gjøres et Indsnit i Maven, og den uhyre Lever tages ud. Naar det er sket, pustes Bugen op med et Rør, Hullet snøres sammen, og Fisken svømmer tilsyneladende videre — paa sin Blære. Dette sker, fordi det vilde skade Fiskegrunden, om mange døde Kroppe sank tilbunds, og paa denne Maade bliver den snart opædt af sine Frænder.

Ligesaa uhyre som dens Kræfter er og dens Graadighed. Det hænder, at medens en Haakjærring trækkes op, følger Kammeraterne efter og æder store Stykker ud af dens Kjød. Mens Fiskeren river Leveren ud af En, kommer en Anden til og river den fra ham. Det er sket, at en mindre Haakjerring, som havde gjort Bid, blev slugt med Krog og Alt af en større, hvorved de Begge blev et Bytte. Der blev sagt, at i en Haakjærring, hvis Lever

fyldte $1^1/_2$ Oksehoved, fandtes to fuldkommen friske Sælhunde.

Da kan man forstaa, at dette Fiske udkræver dristige og snarraadige Folk. Naar man tænker sig en aaben Baad mange Mile ude i Havet, oversprøjtet af Sødrevet, og med et sligt Uhyre svømmende ved Siden af sig, som man er ifærd med at sønderflænge og udtømme, medens det rundtom driver af graadige Forfølgere, færdige til at hugge ind i, hvad et eneste Fejlgreb blotter for dem — da har man et Billede fuldt af Energi og Vildhed, og det er vist ikke saa forunderligt, at det frister sin Mand — Farens Mand!

Carlsø har altid været meget befærdet; den ligger midt i Sejlløbet, og mange Veje fører der forbi. Selv i den gamle Tid fremhæver Øen sig som et Kulturpunkt, skjønt det er vanskeligt at faa det Ord til at stemme med den Vankundighed, som herskede. Det maa da forstaas som et Sted, hvorpaa Egnens Konditionerede boede, men nogen synderlig Forædling udgik dog ikke fra dem til Folket.

En eneste Skikkelse fremhæver sig med slaaende Træk ikke blot fra alle sine Lige, men fra hele sin Samtid. Det var Præsten Hr. Mikkel Heggelund. Han var født i Danmark og gift med en naturlig Datter af den danske Prins Gyldenløve — hendes Navn var Rebekka Mylenfort. Med hende havde Hr. Mikkel faaet Carlsø Sognekald, og derved skulde man tro, at hun baade var gjemt og forglemt; men det var langt fra!

Man ser, at de to Mennesker var af en langt modigere og stoltere Art end de ellers for Haanden værende Konditionerede, og havde Hr. Mikkel ikke havt sin behjertede Hustru, skulde han været ilde faren med sit Frihedssind. Han blev saaledes to Gange afsat fra sit Embede, hvor han ved Rebekkas Forbøn kom i Besiddelse af det igjen; sidste Gang maatte hun endog selv drage ned til Kjøbenhavn for at tale hans Sag. At den ikke saa let var ordnet, beviser, at Hr. Mikkel i tre Aar var

uden Embede — og Kirken lige saa længe uden Præst. Imidlertid fik han dog baade Hustru og Embede tilbage; men om han slog af paa sin Retfærdighedsfølelse for at beholde det, vides ikke.

Han var og en altfor dristig Aand — selv paa en Ø i Ishavet! Det var ikke blot under Hekseprocesserne, at han tog de vildfarende Kvinders Parti baade mod Loven og dem selv; thi som bekjendt angav de sig ofte for Synder, som de ikke engang kunde have begaaet; men hvor han ikke magtede at fri dem for Dommen, fik han dem ved Dristighed og Kløgt reddede fra Døden — ja han gik saa vidt, at han — formodentlig selv — fik Fængslet beskadiget, hvorved den Dømte med Lethed kunde undvige. Det var dog ikke dem alene, men ogsaa for anden Skyld Dødsdømte skaffede han Friheden. Naturligvis fandt han, at deres Brøde langtfra stod i Forhold til Straffen.

Det var en Begejstring for Menneskeret, der nok kunde stemple Hr. Mikkel som en Forbryder mod Kirke og Stat til samme Tid, som Præsten paa en anden Ø anklagede et Baadmandskab, der havde forlist Alt og havde reddet sig iland paa en Plads, hvor han havde lidt Tørfisk hængende, og hvoraf de udhungrede Mennesker havde spist et Par. De dømtes Alle til at miste Livet ved Hængning.

Men hele Tiden var ubarmhjertig, og dog bugnede den af Kristendomsiver. Blot en Finnebaad roede fra Land, medens Lensmanden holdt Husandagt, idømtes Folket store Bøder, uagtet de ikke forstod Norsk. I Kirken skulde Alle fremmøde til Prækenen, om de saa knapt evnede at staa paa sine Ben. Men derfor gik ogsaa Klokkeren spejdende omkring, mens Præsten var paa *Stolen*, med en lang Kjæp, hvori der stak en Jernspids, og prikkede de Sovende paa Panden for at holde Andagten vedlige. — — —

En Sejlbaad til den næste Ø! Det gir en straalende Afveksling. Man sidder lige ved Bølgerne, faar Sprøjtet

af dem i Ansigtet, og indaander endnu mere af deres salte Friskhed. Nordlandsbaaden har en dristig Form, Stavnen hugger ind i Søerne og rejser sig, som om den stejlede foran Drevet — men saa atter et Hug, og Hug i Hug gaar det fremad.

Der slog en Maage ned i Vandskorpen, snappede en Fisk, og steg tilvejrs. Fra et Næs lige ved satte en sortvinget Fugl efter den, Maagen skreg højt og vilde undfly — umuligt! Til Trods for sine rappe Vinger var der ingen Udvej, den Sorte omflagrede den saa tæt, at den tilslut ikke havde Plads for mere end sin stakkels Krop. Uafladelig skreg den, skjønt Forfølgeren ikke egentlig gjorde den Fortræd; men den skreg ogsaa, og maa vel have givet sin Vilje tilkjende paa den Maade; thi da der slet ingen Udvej var til at komme væk, gulpede Maagen den slugte Fisk op igjen, og Røveren snappede den — dermed skiltes de i Fred.

Denne Fugl kaldtes af Folket *Leverjo*, en Forkortning af Lever-John, fordi den altid var paa Rov, hvor en Fisk blev levret. Forresten lever den bare af Plyndring. Den sidder, som nu, paa et fremspringende Næs og spejder hen over Søen, og saa snart den ser Maagen snappe en Fisk, sætter den tilvejrs efter den og forstaar at ængste den saa stærkt, at den maa ud med Fisken. — Paa en slig Betingelse havde nu den Livet.

Der landes atter op ved en Ø. Det traditionelle toetages Landhandlerhus ligger ret for, andre Smaahuse omkring, Baade i Fjæren, og en udløbende Brygge. Uvilkaarligt tænker man: Den ene Ø er som den anden, det ene Hus som det andet, Livet bevæger sig i de samme Former — da er vel Mennesket og den Samme.

Det er Søndag. Oppe foran Huset er der en Tummel af Ungdommen, det er tre raske Gutter, som springe Buk over hinanden. Men i det Samme kommer en midaldrende Mand frem af Husdøren, og som drevet af en Stormvind er de alle Tre henne hos ham.

Man forstod, han var Faderen, thi der var Lighed mellem dem, uagtet han var mørk af Haar og Hud, og Gutterne saa lyse som en Lintot. Men der var en slig kjærtegnende Fortrolighed imellem dem, og samtidig et saadant Frisprog, at de mere var som fire Brødre end som Far og Børn.

Da kom det til et Styrketag imellem dem, og med et viltert Skrig hørtes det: Farfar! af En, og Farfar! af en Anden — hvor var da Sønnen til den *Farfar*, og som var Far til de store Gutter? Han var der slet ikke. Men der var Noget underforstaaet, og det skal her berettes.

Farfar.

Her levede to Brødre, som i Ening overtog Handelen efter Faderen — den Ældste hed Hartvig, den Yngste Simon. Der var dog ikke mer end to Aars Forskjel i deres Alder; men der var den Forskjel i deres Karakter, at den Yngste syntes at være den Ældste, og den Ældste en god Del yngre end sine Aar. Da kom det for, at Hartvig i Spøg kaldte Simon: Farfar; men saa tit blev det sagt, at det blev til en Vane, og Almuen, som saa gjerne laver om paa Navnene, fik snart Tag i det, og dermed var det slaaet fast. Selv Simon glemte næsten sit rette Navn, og lød Navnet Farfar ligesaa sikkert, som om han havde havt det med fra Daaben.

Nu var Broderen død, og Simon styrede det Hele. Han var omtrent halvhundrede Aar, og da der ingen andre Slægtninge var undtagen Børnenes Moder, blev i Navnet Farfar Alt forenet, han var med det baade Farbror, Farfar og Far.

Den afdøde Bror havde været noget kaad i Ungdommen; »Alvor imorgen!« havde været hans Valgsprog. Men

da hver Dag har en Dag efter sig, blev det til en fortsat Udsættelse med Alvoret. Imidlertid fulgte der ham Held overalt. Han havde et godt Hjerte og et muntert Sind; han var rask og modig, og stod sig godt med Alle. Desuden var han et flinkt Handelsemne; naar han gjorde sit Bud, og saa med sit iltre, spøgfulde Blik paa Fiskeren, mens han tilføjede: »Naa, ska' det saa være?« gik denne i Regelen ind paa det, og fik ikke Tid til den sejge Langsnak, som han ellers liker sig med, naar han optræder som Sælger. Den yngre Bror mødte da frem ved Afgjørelsen, skrev af paa Gjælden, udbetalte Resten, og leverede sit Bevis for Opgjøret, medens den anden Bror iskjænkede den traditionelle Snaps paa Kjøbet. Men uagtet Fiskeren havde sin Fornøjelse af Hartvig, var der dog lidt Løst i Forholdet, medens han over for Simon nærede en Tillid som til Gud i Himlen.

Dette var Hverdagslivet.

Men saa jevnt det end syntes, kom der dog stundom en Knude paa, og den kunde være vanskelig nok at løse. Hartvig blev meget let forelsket, og kom derved i Forhold, som ikke altid kunde bestaa med en god Samvittighed. Da var det ikke galt at have en *Farfar!* Der var Adskilligt, som kunde lempes paa, naar et alvorligt Menneske traadte til, og da Simon tillige havde et varmt Hjerte, fik han altid noget Godt ud af det. Trods dette blev Forholdet mellem Brødrene urokket det Samme. De havde gaaet Haand i Haand fra Barndommen opover, og den Ene kunde ikke tænke sig Livet uden den Anden.

»Du faar nu vel snart tænke paa at gifte Dig,« sagde Simon smaaleende.

»Gifte mig!« udbrød Hartvig. »Ha ha! Nej Farfar! det lar jeg Dig besørge — Alvor imorgen!«

»Skal det altid gaa paa denne Maaden, da?« spurgte Simon.

»Paa denne Maaden?« gjentog Broderen og gjorde Tegn hen til det dækkede Middagsbord, hvorpaa et

dampende Fad med Smaasej, et Bjerg med Fladbrød og rundeligt Tilbehør stod anrettet. »Er her Noget, som mangler?«

»End en vakker Husmor?«

»Ja, tag Du Dig den vakkreste, Du kan finde, hun skal være mig velkommen. Lad bare mig slippe for at faa det Tjaare om Benet.«

Over Simons Ansigt strøg en Skygge; men der blev ikke talt videre om det. Saa gik baade Vinter og Vaar paa samme Maade; der var paa det ensomme Sted heller ikke Noget, som kunde friste til en Forandring.

Ud over Sommeren holdtes der et Bryllup hos en Embedsmand paa en af de andre Øer, og Brødrene var som nærmeste Naboer — knap fire Mil imellem — selvskrevne Gjæster.

Det var fantastiske Dage, man tilbragte i Brudehuset. Omkring Døre og Vinduer var fastspigret store, løvfulde Grene og helt afhuggede unge Birketræer. Leende Kvinder og pratende Mænd tog Skygge af dem, Alle havde de et godt Ord at sige hinanden; Duften af Mad blandede sig med Birkeløvets friske Vellugt, Tallerkener og Glas klirrede, Børn sprang fra og til med overmætte Ansigter, og dog bestandig paa Jagt efter noget Mere. Og fra en fuldkommen klar Himmel flød Sollyset ned i glødende Strømme over Land og Vand.

Det gav godt Humør. Selv *Farfar* tøede op, og følte for første Gang i sit Liv et vist Behag ved at være sammen med Kvinder. Men her var ogsaa en Samling af friske, hvidklædte Jenter, som — selv om de ikke var saa vakkre, gav straalende Liv til Billedet.

Ud paa Kvelden gik nu Dansen løs. Stemningen var høj, men den brød ikke gjennem Taget. — Der var en Brud i Huset! Herrerne var Kavalerer, og Damerne var enten Husfruer, rede til at give det gode Eksempel, eller unge Piger med hele sin Sympathi paa Brudens Side — og en Fremtidsrose i Brystet.

Bruden var smuk, og hun havde et eget sværmerisk Lag, som gjorde hende meget tiltrækkende. Hartvig blev straks ganske betagen af hende, og Simon sad paa Naale og gav Agt, at ikke Broderen gik for vidt.

»Vakker Brud!« udbrød Hartvig, og kastede sig pustende paa en Stol ved Siden af ham. »Brudgommen er en Tosk — jeg skulde ha' Lyst til at skyde ham.« Og dermed fløj han paany afsted i Dansen.

Men Simon gav nu ikke længer Agt paa Broderen. Der var et andet Syn, som fængslede ham, og da han indtil denne Dag havde bevaret den fuldkomneste Frihed, kjendte han ingen Modstand, men lod sig fange med Liv og Sjæl. Det var Brudens Søster, et Par Aar yngre end hende, men af hel anden Art. Hun var fuld af Liv, og ganske lige til, hvor Bruden ved sin tilbageholdende Maade mere gik til Siden. Og dog var der Lighed imellem dem — det var som den Ene fremhævede den Anden.

»Om det var saa, at hun skottede hen til Krogen, hvor han sad!« Han syntes det, men han vovede ikke at tro det. Imidlertid var der kommet en Kraft og en Fart i Hjerteslagene, at han vidste ikke, hvor det skulde ende.

Da kom hun i det Samme flyvende som en hvid Svane henimod ham, svungen af en altfor voldsom Danser. — Parret snublede, og Simon greb hende i Faldet. Det var maaske af Frygt for, at hun ogsaa skulde falde fra ham, at han holdt hende saa fast omslynget; men derved kom hans Hjerte i saa nær Berørelse med hendes, at det paa den tydeligste Maade forraadte, hvad han følte.

Hun kom imidlertid til Sæde, og nu sad han der og skjalv ved at fornemme den varme, blussende Kvinde ved sin Side. Der var i hans alvorlige Ansigt flammet op en Lidenskab, som fremlagde i Farve og Udtryk hele Dybden af hans Karakter — han var paa en Gang forvandlet fra den godmodige, døsende Farfar til en

Mand, der rejste sig foran Livet med sit fulde Krav paa Lykken.

Og hun sad blussende som en Nyperose og saa paa ham, og hun bød ham Alt, hvad hun ejede. Men der var Noget ved ham alligevel — et Alvor midt i Lidenskaben, som gjorde hende undselig: hvad skulde hun gjøre med det?

Da kom Hartvig farende til, gjorde et Buk, og fløj afsted med hende i en Galopade. Broderen saa efter dem, men rejste sig i det Samme og gik ud af Stuen. Han var ikke Danser, og i den Blanding af Lykke og Forvirring, som fyldte ham, holdt han ikke Dansetummelen ud. Langt hen over Øen gik han, og saa paa Nattens stille Skjønhed. Han havde altid taget dette Syn som et Billede paa Jordlivets største Lykke; men saa som Blodet nu trængte sig til Hjertet, og som Længselen efter Kjærlighed brændte i alt hans Væsen, hvor kunde da Lykken komme til at ligne den store, stille Nat, der ganske saa ud, som om den gav slip paa Alt for bare at have Fred.

Omsider listede han sig af en Bagdør op til det Gjæsteværelse, han og Broderen havde sammen, og her klædte han sig af og gik tilsengs. Ak! da var det paa en Gang, som hun i sin luftige, hvide Dragt og med de røde Roser paa Haaret, kom lige mod ham, og uvilkaarlig bredte han Armene for at gribe hende i sin Favn.

Da fløj Døren op, og Hartvig stormede ind. Simon lukkede Øjnene, som han sov; der maatte ikke træde noget andet Syn imellem ham og hende, selv ikke Broderen.

»Sover Du?« raabte Hartvig. »Nu kan Du slippe for at gifte Dig — det har saa sat Dig en Pæl i Kjødet ligevel!«

»Hvad er det, Du snakker om?« afbrød Simon.

»Jeg gifter mig, forstaar Du det?«

»Ja. Hvem med?«

»Naar jeg ikke vil skyde ham Tosken, saa er der

ikke mer end En, som er værd at ha', og det er hun Marie, Søster til Bruden.«

»End om hun nu ikke vil ha' Dig?«

»Aa, det har ingen Nød. Nej for en Jente! Aa Du store Gud! Og hvor hun skjalv i Armene paa mig, da jeg dansede rundt med hende.«

»Tag ikke fejl, Hartvig.«

»Nej, Du kan være tryg, Farfar! — Aa for et Liv!«

Simon stønnede. »Rejs Dig, jeg faar ikke Pusten,« bad han, og Hartvig fór skræmt op fra Sengen, hvor han havde kastet sig hen over Broderen.

»Hvad er, som gaar af Dig, er Du syg?«

»Nej nej,« svarte Simon, og tog sig sammen.

»Rød som en Nype blev hun, bare jeg saa paa hende. Jeg skjønner ikke, at jeg har set paa noget Andet i hele mit Liv. Hun er saa frisk som et Bloddryp! . . . Ja, hende faar det bli' eller Ingen. Men da skal ogsaa Livet faa en anden Gjænge. For ser Du, Bror, hvor løst jeg hidtil har faret frem, der er den Art i mig, at tar jeg mig en Hustru, saa blir hun den Eneste.«

Simon vendte sig til Væggen og lod, som han vilde sove.

»Aa, Du er et Sovedyr!« Men lidt efter var Hartvig i sin Seng, og sov med det Samme som en Sten. Da vendte Simon sig og saa paa ham. Frisk og med et lykkeligt Drag over sig laa han der, det var som et nyt Liv allerede var begyndt at mærke ham. Da gav han ham i Nattens Stilhed sit tunge Løfte.

Næste Dag holdt han sig tilbage fra Selskabet og vankede planløs omkring paa Øen. Da kom Konebruden spaserende med nogle af de unge Piger, og blandt dem Søsteren. De standsede foran ham og talte et Par Ord, saa gik de videre. Simon havde alene set omkring paa Himmel og Hav for ikke at møde hendes Blik; men idet hun fulgte Søsteren, nølede hun et Øjeblik, og det var, som hun vilde tvinge ham til at se op — han gjorde det ikke, og hun gik.

Senere satte han sig nede ved Stranden og røg sin Pibe som Ingenting var. Da kom Broderen stormende og kastede sig ned ved Siden af ham. »Nu er det afgjort!« jublede han.

»Ja saa, er det det,« svarte Simon.

»Jeg slap hende her lige ved, for hun vilde paa ingen Maade hen til Dig, og heller ikke vilde hun, der maatte tales om det, før en Ugestid er gaaet, og jeg kommer hid igjen. Hun var mærkelig! Hun var, saa det dirrede i hende, ret som en Baad, der gaar mod Strømmen. Det havde ta't paa hende, for hun var som et Stykke Voks i Ansigtet. Men da jeg sa', og det med fuld Sandhed, at aldrig havde jeg troet, jeg kunde faa et Menneske saa kjær, og jeg vilde bære hende paa Hænderne hele Livet igjennem, saa græd hun, og la' sig ind til mig ligesom en — aa jeg véd ikke — —«

»En hvid Svane,« sukkede Broderen.

»Ja ja, netop en Svane. Aa Gud, saa sød hun er!«

»Og nu vil Du vel fare frem, som Du har lovet.«

»Ja, vær bare tryg, Farfar! Men Du blir jo med os, Du? Du er alligevel af dem, som ikke gifter sig. Og da kan Du jo ha' Øje med mig.«

»Nej, det faar Du passe selv. Du véd jo, der er En, som har Øje med Dig, og han ser bedre e: eg.«

»Ja det er vist nok, det. Men den Dag jeg bryder mit Ord, kan Du spytte mig i Ansigtet.«

»Aanej da!«

»Jo jo! Du er nok yngre end jeg; men det er alligevel, som jeg havde min Far i Dig. Og den Dag, Du lægger Foragt paa mig, er jeg en Dødsens Mand.«

»Gud signe baade Dig og hende,« afbrød Simon. Og da Brødrene saa paa hinanden, var det to dybe Hjertegrunde, som mødtes i et taarefyldt Blik.

Et Par Maaneder efter stod Brylluppet paa den samme Ø. Og da Simon hen imod Kvelden foregav en nødvendig Rejse til den nærmeste Ø for at træffe Dampskibet, havde han igjen den stille Nat omkring

sig. Men det var paa Høstens Tid, og den gav ingen fristende Løfter: kun Pusterum mellem Stormene — og den evige Fred.

Simon var tilsyneladende en jevn Mand, og af Ingen dømt at staa over det Hverdagslige; men hvis de havde fulgt med ham under Indøvelsen af det aandelige Kjærlighedsforhold, han fra nu af indtraadte i til Broderens Hustru, da vilde det have forundret dem, at denne Mand, som aldrig havde overskredet Livets Hverdagsbane, dog kom til det samme Resultat, som hin Oldtidens Vismand, der paastod, at Kjærlighed til Sjælen var meget vanskeligere at tilfredsstille end den til Legemet.

Simon vedblev at gaa der som den ufortrødne Arbejder ved Siden af Broderen og hans smukke Hustru — uden Attraa og uden Skinsyge. Han iagttog nøje hendes Forhold til Manden; der kom af og til et Ryk med lunefulde Stemninger over hende; og det hændte, at hun gik mod ham med et fristende Krav. Men da mødte hun igjen det Strenge, som paa hin første Aften havde gjort hende saa undselig, og det havde altid en og samme Virkning: at hun søgte Tilflugt hos Manden.

Men Tiden gik. Simon vedblev sin Indøvelse, og som han lærte af sig selv, lærte hun af ham. Der gik heller ikke Noget tilgrunde i dem. Hun havde altid den unge, livsglade Mand, som forgudede hende, og Simon havde den overordentlige Bærekraft, som det sandt Menneskelige udvikler — der var i ham en Godhed, som gav ham Magt over de vanskeligste Forhold.

Efterhaanden udviklede der sig en stor Livsglæde i Huset. Friske Børn tumlede sig omkring den blomstrende Moder, og Hartvig var en lykkelig Mand. Over Simon var der kommet noget Gammelt, som over dem, der har kjæmpet sig igjennem et anstrengende Virke; men

det var, som Hartvig udtrykte sig: Farfar-Laget, der vokste til!

I tolv Aar varede dette Liv med uforstyrret Klarhed til alle Sider. »Jeg har havt Lykken med mig,« sagde Hartvig. »Men saa har jeg og stelt mig vel med den — hvad jeg lovede, har jeg holdt. Det kan Du bevidne, Farfar!« Simon nikkede til ham; thi det havde været urimeligt at tage Piben af Munden for at svare paa Noget, som ingen Svar trængte.

Men Ulykken kom brat og uforvarende, og Ingen anede, da Brødrene en Lørdag Middag satte fra Land med en velstelt Baad til et lidet Lystfiske, at den næste Dag skulde der roes et Lig til Land, og dermed et Sørgeflor drages over hele det muntre Livsrøre.

Det var i et af de store Sunde mellem Øerne, hvor Brødrene havde taget sin Fiskeplads, og Fisket gjaldt Smaasej — det muntre Sommerfiske, som lokker Alle, den Ældste med den Yngste, saa snart og saa længe han kan styre en Baad. Sejen meldte sig hurtigt, ikke i store Stimer, kun i Smaaflokke, som uafladelig spillede gjennem Vandskorpen. Men Tiden gik, det ene Held fristede det andet, og Septemberdagen sank allerede ned i en rødbrun Skygning, da Fiskerne endelig fik Tanke for Hjemfarten.

Paa et nærliggende Fladnæs saa de Folket drage sine Baade op i Fjæren for at sikkre dem mod et Uvejr. Brødrene saa sig lidt forskende omkring: kunde der være Tale om noget egentligt Uvejr? Ja, det tyknede svært til; men uagtet de havde godt og vel en Mil til Hjemmestedet, kunde de dog være det temmelig nær, inden det brød løs. Desuden var det Lørdagskveld, og næste Dag en glad Søndag — der maatte voves Noget for det! I Nødsfald blev der altid en Udvej — men alvorligt Nødsfald troede Ingen af dem paa.

To andre Baade med Fiskere arbejdede ogsaa paa at undfly Vejret; men de opgav omsider Kampen og søgte iland. »Skal vi gi' os?« spurgte Simon. »Aa

langtifra!« udbrød Hartvig, fuldkommen sikker paa det gode Udfald. Var det ikke Lørdagskveld, og derefter Søndagsmorgen — med Kaffe paa Sengen og med de viltre Gutter omkring — det kunde aldrig slaa fejl, at naar de rigtig la' ivej, naaede de frem.

Men Uvejret kom hurtigere, end de tænkte, og nu var de saa langt fra Land, at de maatte lade staa til. Sejlet blev taget ned, thi Baaden maatte øses, og de var kun To om det; men i det Samme slog en Braadsø over den, og fyldte den. Da sprang Hartvig resolut ud paa Ripen, og tvang Baaden til at rejse sig i den ene Side, saa Vandet kunde skylle ud; thi nu var der ingen anden Redning end Hvælvet, blev Vandet staaende i den, vilde den synke. Det lykkedes ogsaa, den rejste sig som en stejlende Hest, skjød Vandet fra sig, og hvælvede sig med det Samme.

Lige saa hurtigt som den vendte sig, svang Simon sig op paa Kjølen. Det var sket næsten uden Bevidsthed, og først, da han blev klar over sig selv, saa han sig om efter Broderen — han var der ikke. Da bøjede han sig ud over, og der saa han ham lige ved Vandskjellet, det var, som han stod ret op og ned og saa paa ham. I samme Aandedrag skjød han ud fra Hvælvet, greb ham, og trak ham op med sig — men han var uden Bevidsthed.

Simon arbejdede med ham, og et svagt Glimt af Liv kom tilsyne, men det sluktes hurtigt igjen, og der blev ikke andet tilbage for ham end at sætte al sin Styrke paa at fastholde det elskede Legeme.

Fra Klokken syv Aften til næste Morgen Klokken fem sad han med sin døde Broder paa Hvælvet. Vejret havde givet sig henved Midnat, og ud fra de drivvaade Skyer keg Maanen med et kummerfuldt Ansigt ned paa den sørgelige Baadfart. Efterhaanden klarede dog Himlen op, og uagtet Søen gik hult, jevnede Havet paa sig.

Endnu en Gang skulde han altsaa møde frem til det store Stevne med Natten! Han kunde trøstefuldt

lægge sit Hjerte aabent for den. — Aa, hvor det blødte! Og hvor det fristede ham til at lade sig glide ned i Havet — som Farfar med sin kjære Gut i Favnen! — Men Stevnet var endnu ikke slut. Det dæmrede i Øst og Havet lysnede, og idet Natten svandt, var det, som den viste ham fra sig, ind i den strenge Virkelighed, som Dagen fordrede.

Omsider kom Folk ham til Hjælp, og i den friske sollyse Søndagsmorgen lagdes Hartvig til Hvile i den Stue, hvor han saa lystigt havde tumlet sig med sine viltre Gutter. Nu sad de, hver paa sin Stol, med sammenfoldede Hænder ligesom Moderen og saa forskræmte ud.

Vinteren med sin lange Stilstand efter det opmuntrende Friluftsvirke blev tung at gjennemkjæmpe, den skulde dog være bleven tungere for ikke at sige umulig, hvis Børnene ikke havde været. Der var to Smaapiger, og tre Gutter, i hvis lette Hjerter Sorgen over Faderens Død ikke havde slaaet dybe Rødder. Det havde jo heller ikke hidført noget egentligt Savn for dem; thi Faderen var fuldt erstattet i den forgudede Farfar. Men Farfar var en Sorgens Mand. Han var for første Gang i sit Liv Byttet for en Kval, han ikke kunde magte. Naar han laa henslængt i et Sofahjørne med den udgaaede Pibe i Munden og de fem Børn grupperede paa sig, fra Skuldrene og nedover, lig Nilstatuen med sine Bifloder, da var det for ham en Glædesbyrde, men Sorgen laa underst og havde den tungeste Vægt.

Men Tiden gik. Allerede havde en Smaafugl for anden Gang bygget sin Rede i Løvdækket over Broderens Grav, og man saa ikke længer fra Livet hen til Døden, men fra Døden til Livet.

Med Marie var der efterhaanden foregaaet en stor Forandring. Til Trods for de opløbne Gutter var hun

af Aasyn og Væsen bleven ung Pige igjen; vistnok mærket af en Skjæbnedyst, men alligevel med hele den Usikkerhed, som klæder Ungdommen saa godt — fordi den er saa fuld af Haab.

Simon forstod hende godt, der undgik Intet hans Opmærksomhed, skjønt han havde vænnet sig til det Lag, at gaa omkring med sænkede Øjenlaag. Hun forsøgte heller ikke paa at friste ham til at se op — hun vidste jo, at der bestandig var Noget i hans Øje, som hun undsaa sig for; men hvorfor hun gjorde det, begreb hun ikke. Hun var sikker paa, at han holdt af hende, og at hun holdt af ham, kunde han ikke drage i Tvivl — hvorfor kunde de da ikke gifte sig?

Da kom endelig et Tilfælde, som klarede op i Sagen — det udebliver jo aldrig, naar det behøves.

En Bror af hende holdt sit Bryllup hos Forældrene med en ung Lærerinde der i Egnen, som var kommen sydfra. Til den Fest skulde da atter hele Familjen samles, og den var der i Virkeligheden paa En nær lige saa fuldtallig som for femten Aar siden — selv denne Ene blev ikke mere savnet men kun erindret.

Festens Karakter var og ganske den samme. Der var Sommersol og duftende Birkeløv, pratende Mænd og Kvinder, hvidklædte Jenter og Dans — selv Marie gik hvidklædt omkring imellem dem, og der syntes kun at fattes hende en Myrtekrans, til at de femten mellemliggende Aar udslettedes, og det egentlig var hende, som var Bruden.

Ja, hvorfor ikke! Hun var saa vakker som nogensinde, *sad godt i det*, og efter den passende Brudgom behøvede man ikke at lede — hvem kunde med større Ære og Ret give hende Haanden, end den Afdødes kjære Broder!

Simon følte sig ganske svimmel ved saaledes at gaa omkring som en Slags forklædt Brudgom mellem alle de skjulte Lykønskninger; thi paa en Side hidsede de hans Ønske og paa en anden forstærkede de hans

Modstand. Det var, som han gik paa en Myr, bestandig med noget Bundløst omkring sig.

Endelig blev det Aften, og Dagens voksende Stemning udfoldede nu sin Blomst i Dansen. Her trængtes ingen Knald af Champagnepropper for at spore Lysten, her var Knaldstof nok i Gemytterne, og her var en Sundhed, som gjerne kunde have forynget en hel Kommune af blaserte Kulturmennesker.

Ogsaa denne Gang overstraalede Marie dem Alle, og uagtet hun blev behandlet med et vist Hensyn til Simon, reves hun dog hen i Dansen, og hvor En slap hende, stod en Anden allerede færdig til at tage hende. Det fristede hendes Sind. Hun var en yppig Natur, og hun havde Trang til at nyde Livet; men hvor ungdommelig hun end hengav sig i Glæden, fløj bestandig et ræd Øjekast hen til Krogen, hvor Svogeren sad.

Simon lod dog fremdeles, som han Ingenting saa. En Stund havde han sine to ældste Brodersønner ved Siden af sig, og da var han med Liv og Sjæl inde i deres Anliggender. Fra dem blev der nu gjort alleslags Tegn hen til Moderen, og da Simon derved ogsaa fristedes til at se paa hende, opfangede hun hurtigt den Attraa i Blikket, som han ellers skjulte. Det fristede hendes Mod, og Stunden efter, da Gutterne havde forladt ham, slap hun sin Danser i hans Nærhed og kastede sig pustende og leende ned ved Siden af ham. Han saa op paa hende, og han saa tilbunds. Da kom Undseelsen paany over hende, og hun rev løs en stor Rose, som sad heftet paa hendes Bryst, plukkede Bladene af den og vendte sig med Taarer i Øjnene og saa paa ham.

»Sig Noget!« bad hun. »Du ser jo, jeg næsten forgaar.«

Men Simon var i dette Øjeblik inde i en Hvirvel, hvor han næsten tabte Besindelsen, og uden at svare tumlede han forbi hende og ud af Stuen.

Langt hen over Øen vankede han mellem Ener og Lyng, til han stod der, hvor han engang havde drømt

sin korte Kjærlighedsdrøm. Det var det samme Stevne med Naturen, men Hjerte og Tanke var langt borte fra den skjønne Lighed. Han følte, at han stod overfor en Afgjørelse: Tilbudet var gjort — Svar maatte gives.

Han havde set Broderens næsten viltre Kjærlighed til hende, og han havde set hendes Attraa bøjet mod ham med fuld Hengivelse. Hvordan skulde han da kunne følge Broderens Elskede op til Alteret og modtage Brudekysset af de Læber, hvorpaa der allerede var trykket Indseglet af et helt Kjærlighedsliv!

Og dog var han forelsket i hende, ja der brændte endog et dybt Begjær i hans Sind; men stillede han det, vilde han have Afsky for sig selv i hele Livet, og Broderens elskede Minde — ja hun selv vilde være tabt for ham.

Flere Timer sad han der med aabent Hjerte for Gud, og hver Gang han greb til en Bestemmelse, slap han den igjen, fordi der var Smerte, til hvilken Side han vendte sig. Dog den, som i en Sjælekamp giver sig Gud ivold, skal nok finde en Udgang. Den fandt endelig Simon ogsaa. Da han traadte ind i Brudehuset, syntes det ham, som om han frøs, men da han tog Hatten af, trillede Sveddraaberne ham ned over Panden.

»Hvor har Du dog vær't, Farfar?« raabte begge Gutter ham imøde og hængte sig ved hver sin Arm.

Han smilede til dem. »Jeg har vær't paa Arbejde.«

»End paa Arbejde en Søndag! Aa, Du Farfar! Hvor meget har Du fortjent da?«

Han smilede igjen til dem. »Et Kys af Jer — hver.«

Men for den Sags Skyld var han nær sunken iknæ; thi en Gut hængte sig om hans Hals forfra og en anden bagfra, og da han ikke havde Ansigt til begge Sider, blev der et Spektakel for at faa det vendt og drejet, som efterlod sig slaaende Forandringer i Toilettet.

Næste Dag, da Hjemrejsen skulde gaa for sig, var Vejret lummert og Himlen overtrukken, men der blev alligevel lagt ud, og der roedes paa Kraft for at naa

frem, inden Uvejret brød løs. Det lykkedes ogsaa, skjønt det var sildig Aften, før de landede op ved Bryggen. Da Simon havde faaet de halvsovende Børn op i Huset, gik han ind i Storstuen og vedblev her at gaa frem og tilbage, indtil Alt var bleven roligt omkring ham. Da stod han stille og rettede sig, gik saa ud i Svalgangen og bankede paa den Dør, hvor Barnekammerset var. Marie lukkede op, men skjalv tilbage ved at se ham — hvad vilde han?

»Kom over med,« bad han, og gik tilbage til Storstuen. Hun fulgte, og da de nu stod der bag den lukkede Dør, kastede hun sig hulkende til hans Bryst.

»Kom og sæt Dig, Marie,« sagde han og ledte hende hen til Sofaen. »Misforstaa mig ikke, Kjære! Jeg tænkte, vi fik vel engang tale os ud — er det ikke ogsaa Din Mening?«

»Jo, jo, Simon!«

Saa fulgte der en Stilhed. »Marie,« begyndte han med svigtende Stemme, »vi véd begge to Noget med hinanden — — det kunde ha' vær't anderledes.«

»Aa, Simon, hvorfor talte Du ikke?« afbrød hun heftig.

»Stille, stille Marie! — Tog jeg den Første, som bød sig, fordi jeg ikke fik den, jeg helst vilde ha'? Kjærligheden er jo ikke som et andet Indfald, den. En har da Lov til at beholde den for sig selv. Men det, som er forbi, skal være forbi. Du gjorde Hartvig til en lykkelig Mand, og det glemmer mit Hjerte Dig aldrig.«

»Er det bare paa det, Du vil huske mig?«

»Hvad Andet vil Du ha'?« spurgte han strengt.

»Aa, Du har glemt det, jeg aldrig kan glemme!«

»Hver husker og glemmer paa sin Maade, Marie. Jeg minds' helst det, at Du i tolv Aar var min Brors lykkelige Hustru.«

»Aa, Du véd ikke, Simon —.«

»Véd jeg ikke?« afbrød han. »Ja, det var vel ingen Løgn — da var det altfor godt løjet.«

»Simon!« skreg hun, og kastede sig paany til h
Bryst.

Men han tog ikke imod hende, og hun lod sig gl
afmægtig ned paa Gulvet. Herfra løftede han hende
og lagde hende hen i Sofaen.

»Det var her, jeg for snart halvtredje Aar siden
Hartvig,« sagde han stille. Saa gik han hen til Vind
og saa ud paa det stigende Uvejr. En Stund efter ven
han sig til hende og sagde med graadtung Røst: »
er min Brors Enke, Marie, og det blir Du for mig
Døden. Nu véd Du Besked. Vil Du noget Andet
— saa.«

»Hvad saa?« fór hun skræmt op.

»Ja — saa skaffer jeg Dig En i mit Sted, som
styre Forretningen, til Gutterne blir voksne.«

»Du vilde drage ifra mig?«

»Jeg fik gjøre det.«

»Aa, Simon, Simon!« klagede hun. »Du er
haard Mand.«

Der faldt en lang Stilhed. Simon vedblev at se
i Natten. Uvejret tumlede sig nu vildt i Luft og F
Korte, tunge Vindstød slog imod Huset og ruskec
Vinduer og Døre, som den vilde ind, det koste, h
det vilde! Af og til blinkede et lidet Lyn, som ful
af et fjernt Brag, og viste, at der i nogen Afstand
en endnu større Udfoldelse af Naturkampen end he

Pludselig vendte han sig til hende. »Jeg har al
talt med Dig om hin Natten, da Hartvig og jeg sad
paa Hvælvet — jeg tænkte altid, det fik bli' mel
ham og mig. Det var ham, som hvælvede Baaden,
han kom derved lige under den, mens jeg skjød op
Siden. Da jeg endelig fik ham draget op til mig, t
jeg, han var død; men jeg vendte ham og tumlede
ham, alt hvad jeg orkede. Da var det, som der
et Skimt af Liv — — han laa ind til Brystet mi
— et lidet Smil, som han vilde sige Farvel — —
saa var det Døden — —«

»Aa Hartvig, kjære Hartvig!« hulkede Marie.

»Det var ind paa ti Timer, han laa der, og saa ud, som han sov med aabne Øjne. Jeg blev bare ved at stirre ned i dem for at se, om ikke Livet kom, om ikke jeg fik ham igjen — — Nej, han var gaaet til Gud. Tror Du, at — —«

»Tal ud, Simon!« bød hun — næsten haardt.

»Ja. Tror Du, jeg fik den Kulden ud af mig, om jeg tog hans Hustru i Favn?« Han vendte sig mod Ruden igjen og drog et dybt Støn.

Marie havde rejst sig. »Simon!« bad hun frygtsomt. »Gifter Du Dig nogentid — ja, jeg mener — — med en Anden?«

»Nej, aldrig, Marie! — Det hverken jeg kan eller jeg vil.«

I det Samme fór et stærkt Lyn forbi Ruderne, og et Tordenskrald rystede Huset. Inde fra Barnekammerset lød høje Skrig. »Kom, kom! Vær med ind til Børnene,« udbrød hun, greb ham ved Haanden og trak ham med sig.

I Moderens Seng havde hele Flokken forsamlet sig, baade Store og Smaa, og sad der sammenkrøbne som skræmte Fugleunger i en Rede.

»Se her, Børn! kommer jeg med den velsignede Farfar — — er I saa fornøjede?«

Ja, de var fornøjede — og de var mer! Thi nu maatte der en liden Sjov ovenpaa Skrækken, og den endte ikke, før Farfar var bakset op i Sengen til dem. Og efter at han havde indtaget forskjellige Stillinger mellem Puder og Dyner, var der En af dem, som fik det Indfald, at nu skulde han ligge i Brudeseng. De havde været inde for at bese Brudesengen i Bryllupshuset, hvilket var Noget af det fineste, de havde set. Og nu blev i en Fart Sengetøjet ordnet om ham, og hele Banden paa Hug for at se, hvordan Farfar tog sig ud i den Stilling.

Simon havde uvilkaarlig lukket Øjenlaagene, og »en springende Straale fra Smertens Væld« jog allerede hen

under dem, da saa han op og mødte alle de listi Øjne, som var rettet paa ham, og med et Sæt var h ude af Dynerne, gav hver af dem et Kys, gav Svigerind Haanden og gik sin Vej.

Simon drømte ikke ofte; men i denne Nat t Drømmen ham ind i uafladelige Kampe. Bestandig v det Natten, han stred med, bestandig var den paa J efter det fristende Syn, Dagen havde skjænket ha ligesom hin sortvingede Fugl efter Maagen, og tva ham til at give det fra sig igjen. Endelig imod Dagning lettede det. Han syntes, Børneflokken tog ham ind sin Lek igjen, redte ham en snehvid Brudeseng og lag ham saa blidelig tilrette, og satte sig da paa Hug omkri ham — men saa stille, saa stille! at han ikke skul uroes. Der sov han godt og uden en eneste Drøm.

Fra denne Nat begyndte Livet at udforme sig i dem Alle i lange Rækker af kraftige, arbejdsvante Da Hvad Simon atter lærte sig selv, lærte Marie igjen ham — fik alle Børnene sin sunde Fostring af!

Da fremgik fire Aar senere det Billede, som Fortælling begynder med. Tre langbenede, lyshaarede Gutter tolv til sytten Aar, tumlede sig i en rigtig Friluftsl med Farfar. Da traadte ud til dem en smuk, alvor Kvinde; hun saa mærkelig afsluttet ud, som Folk, c véd en hel Del mere med sig selv, end Verden véd c dem. Hun kaldte Gutterne til sig for at have dem m paa en Tur; men det lod ikke til at friste dem, og saa lidt lange ud i Ansigtet.

»I vil nok hellere være fri,« sagde hun.

»Snak!« afbrød Simon, da han saa, de nølede. »I I værs'go' være med Jeres Mor.«

»Aa, lad dem bare bli',« lagde hun til med et Sm »Mor kan være god nok — men *Farfar* er dog d Bedste!«

Hvis det er mærkeligt at se alle disse Ølande rejse sig op af Bølgerne med vildt splittede Toppe eller skaldede Rundhoveder, saa er der Noget, som faar sin Tilværelse ved dem, og, skjønt af en meget tammere Karakter, dog fortjener at bemærkes — det er Vikene og Sundene.

Hvor en Vik runder sig ind i Fjeldmassen, taler den for Naturens Trang til midt i Vildheden at skabe en Tilflugt — ikke af lang Varighed, men dog til et Pusterum. Er Havet stærkt oprørt, er Viken det og, den faar sjelden være af en anden Mening end sin Herre og Mester! Med en Vik lar sig altid udrette Noget til Livets Hygge; her er oftest lave Bredder og en Stump Græsvold, stundom endog lidt Birkeskov, og den ligger altid som en liden Redningshavn imellem de udrækkede Stenarme.

Alt det Haarde og Frastødende maa dog ses og gjenses, for at Billedet af en saadan liden Vik kan vinde Hævd som et Kulturværk. Men har man rigtig været frastødt af de utilgjængelige Klippemasser, da byder Viken sit: Velkommen til! med et ligesaa trøstefuldt Smil som Oasen i den brændende Sandørk.

Det næste er Sundet. Det kan have en meget forskjellig Karakter, eftersom Bredderne ere nærmere og fjernere fra hinanden. Man trænger netop Ordet Fjern; thi saa bredt kan Sundet være, at man knapt kan skjelne fra Bred til Bred, saaledes Fugløsund mellem *Fuglø* og *Arnø* paa den ene Side og *Vandø* paa den anden; thi der er det flere Mile bredt og kunde rettere kaldes et Hav end et Sund. Der og paa mange andre Steder har da Sundet en vild, aaben Karakter; men selv imellem nære Bredder kan det være vildt, ja endog meget vildere, fordi det klemmes ind mellem stejle Fjeldrammer, hvis Beliggenhed er saa, at den ind- og udgaaende Strøm mødes, og da især ved en Springflod rejser sig mod hinanden med en Voldsomhed, der ikke viger for Noget. Ingen forstandig Sømand giver sig heller i Kast med den stigende Flod men afventer den belejlige Tid. Et saadant kogende, strømfuret Sund er *Roftesund* ved

Hindøen, og en saadan modgaaende Strøm er det, som har dannet de berømte Hvirvler eller Malstrømme, der lige ind i Nutiden har havt den dæmoniske Karakter af en gaadefuld Naturmagt, og som i Sagatiden tillagdes et Uhyre eller Trold, som Ingen kunde magte uden gjennem en Besværgelse.

Men Sundet kan ogsaa være den stille Vej mellem to blomstrende Bredder, og da er der ikke paa Jorden et blidere Syn. Det gjengiver ligesom i Drømme, hvad der foregaar paa Stranden: det tidlige Morgenliv med sit lette Kuldegys, den brede, aabne Middagsstemning og den lyttende, hemmelighedsfulde Aften. Kun naar Skodden driver ind over, er Spejlingen forbi, og mens Alting paa Land gjennemsives af Klamheden, ligger Sundet hen som et plumret Tjern.

Da nu Sundet danner en Gjennemgang, følger deraf og, at det har sin Færdsel, og saaledes kan Beliggenheden være, at det bliver som en Tvervej mellem to stærkt befærdede Strøg, fordi Storhavet er til begge Sider.

Da hænder det en vakker Dag, at en Hval kommer ansættende med al den Fart, det uhyre Legeme kan orke, forfulgt af en tre fire Springere — en Art Delfiner, som ogsaa her kaldes *Spækhuggere* eller *Vandhunde*. Det er Hvalens værste Fiender, thi naar de er paa Jagt efter den, har den ingen anden Udvej end at gribe Flugten. Det er hændet, at et Følge af 13 Hvaler har løbet sig op paa Land i en Fjord, af Rædsel for Springerne. Paa Landjorden er der imidlertid heller ingen Udvej for den — den er dødsdømt til begge Sider. Sundet tyr den til, ligesom til Fjordene; thi dens Instinkt siger den, at her har den en længere Fredning end paa Havet. Men for Springerne gjælder ingen Fredningslov! og alt det Hvalen raser og slaar med Halen, har den dem dog snart over sig, og nu begynder Indhuggene i det levende Hvalspæk. Det er en vild Kamp. Hvalen duver, den springer sig helt løs af Vandet, den sætter Skumstraalen tilvejrs, Intet hjælper — omsider stryger den ud af Sundet

og gaar tilhavs med de graadige Gjæster tilbords paa sin fede Ryg.

Da ligger Blodstrimen efter, og store Fedtøjne svømmer paa Kamppladsen. Men naar en Stund er gaaet, sætter en liden Baad ud fra en eller anden usynlig Krog, og man ser en Fin hale til sig alle Fedtstykkerne, og det hænder, at han af »Smulerne fra den Riges Bord« faar sig en god Fangst.

Men Sundet har og andre Gjæster, og de komme ofte i den synkende Dagstemning, naar det ikke længer har Karakteren af en aaben Gjennemgang, men mere ligner en Sidevej, hvor Folk i Stilhed mødes til en Smaaprat — dette er Sejen, en Fiskeart af Størrelse som Torsken, men ikke nær af dens Værdi.

Pludselig farer et sittrende Blink hen over Havet og samler sig hist og her til Strømhvirvler —det er Sejen, som *gaar*. Den er paa Rov, og derfor skyder den Fart, skjønt det er ufornødent; thi det lille Krebsdyr, den forfølger, og som her kaldes *Kril*, gaar den i Millioner tilmøde med Strømmen, og lige i Vandskorpen, saa den behøver kun at gaa imod med aabent Gab, hvilket den ogsaa gjør. Men der er en Ilterhed i dens Natur, som synes at skulle umuliggjøre enhver Beregning, og dog har den sin Plan at gaa efter.

Dette er nu Smaasejen, Storsejen derimod fiskes ude paa Havet og med Not. Der ligger da fire Baade paa Sejgrunden, hver med sin Line, som er fast i Garnets fire Hjørner, og naar det er sænket, sidder Fiskeren »taus og paa Lur«! — Da kommer ansættende en Skare af Maager og fylder Luften med sultne Skrig — det er Varslet! Nu maa Sejen følge. Det gjør den ogsaa. Med et Sus som af en styrtende Fos jager Stimen frem efter Smaafisken, hvilket hedder, at den *springer*, og ved denne Voldsomhed, der stryger forbi alt Skjøn, fortaber den Livet. Naar Stimen da er lige over Garnet, raaber Notebasen, hvilken er Anføreren for Baadlaget, *Drag!* Og lynsnar trækker hver Baad Linen til sig og ror

mod hinanden — dermed er Sejen indviklet i Ga
og fangen.

Til dette Fiske er Finnen selvskreven; thi han
udholdende som Ingen og listig Jæger som Faa — er
han jager paa Land eller Sø.

Men ogsaa det Billede forsvinder, og Sundet er s
glattet efter Hvirvlen. Da tegner Aftenhvilen sig i
paa de stille Bredder. En og anden Lyd bæres
over Vandet, og hvilken den end er, høres den
velkjendt; thi Livsvirket er jo ens paa begge Si
Der er noget Trøstefuldt ved et sligt Gjenboskab.
er langt nok fra hinanden til ikke at lytte ved Dø
og de er nær nok til at dele Naturens Stemninger.

Dette er Øhavets Læside; men hvor der er en Læs
er der og en Udside, og der er Karakteren rigtignok
anden!

En af de største og mest udsatte Øer her er *Vand*
Den er saa gjennemfuret af Havet, at der synes i
levnet en Plet til Udviklingen af et Hjemliv. Det er
rigtig Vikingeø med Lønkrog for den, som ikke s
Livet over Byttet. I Olaf den Helliges Tid, da Th
Hund som Kongens Lendermand herskede paa Bjark
Senjen, havde han sine fire Brødre boende i Nærhed
men da de var af samme Kjæmpeart som han, var
ikke altid saa føjelige, som han ønskede. Tilslut beste
han deres Undergang. Da flygtede de og bosatte
ved Vandøens nordligste Grænse. Her byggede de
Stenhus med fire Indgange, og hver af Brødrene ha
sin Indgang at vogte. Imidlertid fik Thorer H
opspurgt deres Tilhold og satte efter dem med en
Del Krigere. Han landede ved Vandøen; men det Su
som skilte Øen fra deres Opholdssted, som formoden
har været Burøen, kunde de ikke komme over, hvo
Thorer Hund fik en Troldmand til Hjælp; da fyl
pludselig Sundet med Is, i Juli Maaned, og Krige
gik over. Brødrene forsvarede dog tappert hver sin L
og uagtet den yngste Broder, Grim, faldt, kom Fien

ingen Vej med de vældige Kjæmper. Tilslut anvendte ogsaa de Trolddom, Isen smeltede ligesaa brat, og alle Krigerne sank i Havet.

Begivenheden staar endnu knyttet til Øen ved Brødrenes Navne; thi fra denne Kamp skiltes de, og efter at de havde begravet den faldne Broder paa en Holme ude i det aabne Hav, som endnu har Navnet Grimsholmen, tog de Land hver for sig. Bur, den ældste, fik Burøen mod Nordost, Thor i Thorsvaag mod Nordvest og Getmund paa Getnæs ved Skorøen — allesammen den vildeste Beliggenhed, noget Bosted kan have.

Men om Kjæmpernes Tid er forbi, er dog derfor ikke Kampen slut. Saa længe Folk bor her paa Udsiderne, er deres Liv næsten en eneste Kamp for det daglige Brød, og det gaar her som der: det nytter ikke at gjøre Indvendinger imod Beboelsen af de farefulde Pladser, thi er den først begyndt, fortsættes den, og da kan der staa mangfoldige Bopladser ledige paa andre Steder, som vilde give langt større Hygge og ligestor Fordel — der maatte gjøres en Begyndelse, og det vil Fiskeren ikke.

Imidlertid har ogsaa Vandøen sine Kulturpunkter, naar man ser nøjere til, og da det ingen Kirkeø er, ligger dette alene til Handelsmanden. Det Landhandleri, som er her paa *Kvitnæs*, har i Aarrækker tilhørt en Familje Figenskou, hvis lange Slægtregister omsider er ført ned til et Par gamle, ugifte Søskende, som sidder der i Ensomheden og skjøtter Oljen paa den udgaaende Lampe.

Det har været en nobel Slægt, en af de Smaahersker-slægter her paa Øerne, som har sat Mærke i Befolkningen. Den har ført sin Livsbane hen over et Grundlag af prøvede Erfaringer og oparbejdede Grundsætninger — altid med sin Stilling for Øje, aldrig over Evne. Men uagtet der ingensteds forekommer sunkne Lag, er dog nu Slægten ved sin Afslutning. Det er saa med de gamle Familjer — hvor ikke Skjæbnen bryder Følgerækken, der stopper den op af sig selv.

Det var en gammel Skik her i Nordlandene, at hver Ø havde sit eget Fartøj. Befolkningen underskrev da et Dokument, hvorved den forpligtede sig til at sende sin Fisk alene med det. Et saadant Fartøj kaldtes Bygdefar-Jægt. Handelsmanden, som var den egentlige Ejer, satte nu en Skipper paa det, som hed Bygdefarskipper, og Befolkningen gav Matroserne og var saa forresten behjælpelig ved Ladningen saavelsom ved Losningen. Naar det meldtes, at Bygdefarjægten kom, forlod alt Folket sit Virke og begav sig til Stranden for at tage imod sit Fartøj.

Det er et patriarkalsk Billede og viser, hvilken Trang der har været hos Befolkningen til at slutte sig sammen og i Ening at tage Kampen op med Forholdene. Men der er intetsteds, hvor man endnu kan se en Spejling af det Billede saa tydeligt som paa Kvitnæs ved Vandøens østlige Bred.

Saa gaar Farten forbi Helgøen. Den er ikke en Fjerdepart saa stor som Vandøen, men den har en vel saa stor Betydning. Den har den dristigste Beliggenhed, nogen Ø kan have. Medens de andre har sine Sunde, ligger den midt i Søgabet med Fjord til begge Sider. Den er Hovedøen i Sognet og har en ældgammel Kirke med et Spir omtrent som en Baadmast; den har tillige udmærkede Søfolk, hvis Ry som Fiskere gaar sammen med Skjervø og Carlsø.

Her udenfor hører nu Landet op. Øerne bliver mindre og mindre, til de omsider ligge der som løsrevne Knuder, tabt bagud af den store Fylking. En hel Del af dem har ogsaa faaet Navnet Gaasene. Men midt i det Ø-Smulder kan Havet stundom rejse sig med en Skumkam saa høj som et Baadsejl — det er *Havbroen,* siges der, hvor Søen styrter brat udover og drives tilbage af Luftpresset. Ved Enden af alt dette Smaapluk skulde da være hint frygtelige Stup, som gaar lige tilbunds! Det er saa vildt, at Tanken ikke kan udholde det.

Her forbi gik før i Tiden Nordmandens Fart til Grønland. Stavnen drejede om Hjørnet af den sidste Ø — og det næste var Grønland.

Helgø Sogn indeslutter da al denne Vildhed og har sine fleste Sognebørn blandt Udboerne. Deres Liv afviger ikke meget fra hinanden. De har omtrent Alle den samme Skjæbnekamp at bestaa, og en eneste Beretning gjengiver deres Historie.

Det var paa Nordvestsiden af Rebenæsøen i Helgø Sogn. Stranden ligger her aaben for hele Havet, og naar den stormende Aarstid kommer, slaar Søerne med et Tordenbrag højt op over Landet. Enhver Landing er da umulig, og de Par Beboere, som findes, er fra Høst til Vaar udelukket fra al Samfærdsel med Andre.

En Olding paa 80 Aar, som var Opsidder paa Stedet, var født der, og havde fra sin Barndom kun havt det evigt fraadende Hav og det skaldede Berg for Øje; han havde dog i Ensomheden lært sig selv mange Ting, til Eksempel: at skrive, hvilket han da igjen lærte fra sig til Børnene. Han havde fire kraftige Sønner, de tre Ældste drog en Morgen ud paa Fiske; i Dage og Nætter ventede de paa dem — men de kom ikke tilbage. Da gik den yngste Søn i Daggryet paa den fjerde Dag hen til Faderen, som sad paa en Bergknude og saa ud over Havet. »Far!« bad han. »Kom hjem med. Ska' de komme, saa kommer de nok.«

Da sprang Manden op og truede med knyttet Næve ud til Havet. »Nej! De er væk. Du har ta't dem — du Onde!«

Nogle Dage senere fandtes den tomme Baad drivende mellem Øerne.

Da nu denne Søn var voksen, giftede han sig og boede sammen med Forældrene, foruden en Søn af den ældste Broder. En Decemberdag i et prægtigt Søvejr rejste de To ud paa Fiske. Men imod Kvelden slog Vinden om, og en Storm med Snekav stod ind fra Havet.

Faderen anede Ondt og gik ned til Stranden, h
han drev om i Uvejrets Tykning. Sønnekonen, s
var højt frugtsommelig, fulgte efter ham, og Hustr
som var sygelig, kom ogsaa til. De Tre gik nu
paa Vagt. Da hørtes Nødraab. Det kjendtes tydel
at det var deres Folk; men Tykningen tog alt Synsn
fra dem. Nærmere endnu hørtes Raabene, og det syn
lige ved Stranden.

Da styrtede disse tre Mennesker op til Baadnø
for at faa Storbaaden ud. De sled og de stred, n
de fik den ikke engang rokket. Saa løb de tilbage igj
Nødskrigene vedblev — de skreg selv med og kal
Gud til Hjælp. Der var ingen Redning. Skrigene d
omsider hen, og det var bare Stormen, som hørtes.

Næste Morgen laa de to Lig nede i Fjæren.

Saa gjør man en Vending. Hvor Naturen en
med den Strenghed, forstener tilslut det menneskel
Billede, og der begynder en anden Region end d
hvori Fortællingen kan bevæge sig.

Den næste Ø, som træder ind i Beretningen,
lykkeligvis med et mildere Aasyn, er *Tromsøen.*

Set fra Nordsiden stikker Øen et skaldet Berg im
som Midnatsolen i sin skjønneste Gløden nok kan g
Lys og Farve, men ikke et eneste befrugtende Atc
Fra samme Kant stryger nemlig Ishavets kolde D
ind over Øen, og den har en fritherskende Magt til
afklæde Berget enhver lettere Bedækning, som Natu
i sit gode Lune kan have tilkastet det.

For den, som har set Tromsø ved Vintertide, h
alle dens imponerende Omgivelser gaar af med Skj
hedsprisen, frembyder den i sin blommede Sommerdr
et helt andet Syn — da er det den, som tager Pris
Tiltrods for *Tromsdalstinden* med alle de andre Høj
er det alene *Bensjordtinden* mod Syd, hvis kolde Majes

i fuld Overlegenhed kan byde sig frem til en Sammenligning med det — for at anvende et forbrugt Udtryk — *huldsalige* Sommerbillede, Tromsøen viser os.

Med sit blinkende, ofte stridbare Sund i Øst og Vest og med en Storfjord til begge de andre Sider svømmer den op som en Skovbuket midt i Søen.

Det er en Mærkelighed ved Birkeskoven paa disse Kanter, at den blir aldrig storvoksen, og beholder derfor sit Ungdomspræg. Efter Aarene at regne kunde Skoven her for Størstedelen bestaa af Veteraner; men man gaa, hvorhen man vil, det er lutter Ungdom, man færdes imellem, og Aldersgrænsen overstiger sjeldent Manddommen.

Her er saa lysnende opover Øen af frodig Græsmark og saa duftende af Birkehanget — her er et Kvidder af Smaafugle, en Munterhed over Kjørende og Gaaende, en gjæstfri Indbydelse i de hvidmalede Landhuse, som stikker frem mellem Træerne, at man for første Gang her i Nord kunde ønske at blive, hvor man er. Man ser den levende Dampbaadstrafik af Turistskibe, af store og smaa Postskibe og af Baade, som løber fra og til; man hører Dag og Nat Damppibens vækkende, varslende Lyd, og man kan ikke forstaa, at man fra Norges nordligste Pynt kun er naaet en Breddegrad længere mod Syd. Billedet er efter Udseendet at dømme tegnet midt i en livlig Kulturstrøm.

Og tæt ind til dette Jag kan der saa tegne sig et andet af en Naturstilhed, saa umiddelbar og saa fuld af Ynde, at man skulde tro, det laa Mile borte fra Trafikens Alfarvej. Der ligger tæt ved Kjørebanen et Engstykke, hist og her staar smaa Løvtræer i Klynge, og ovenfor ligger Tromsøsundets Præstegaard. Her har en liden Gjøgemor sin Rede, hvor den, som det synes, tyst og hemmelighedsfuldt udruger Gjøgens Æg. Saa lang Dagen er, høres Gjøgen gale oppe i Birkeskoven; men naar Natten kommer, møder den frem saa travl og flittig som nogen Familjeforsørger ved Dagen, og da er den

saa omhyggelig for sin lille Rugemor, som om det var dens Mage. Utrættelig hopper den omkring paa Engen, jager derfra i et Strøg op til Reden og tilbage igjen. Det ser ud, som om den vragede og gjør et Udvalg; men saa snart det Rette er fundet, udstøder den en liden kvik Lyd og pilsnar er den oppe ved Reden med det. Over hele dens Færd ligger Eneboerens Skyhed; thi den er umaadelig vår, og den Flid, den anvender paa sit natlige Virke, viser, at det ikke er af Dovenskab, den lader en Anden udføre sin Modergjerning — den har blot ikke Tid! Fra den aarle Morgen og hele Dagen igjennem skal den jo udbasunere Sommerens Komme, og naar man da regner Natarbejdet med, vil den lille Fugl ikke faa mere end en Times Hvile i Døgnet. — Dette lille Natstykke skal dog ses i det bløde Skjær af Midnatsolen; thi da er det en Nordlandsidyl af megen Skjønhed.

Set inde i Byens Gader og Stræder faar dog Billedet en anden Farve. Her er ikke saa faa Drag, som taler om Polaregnen og den gradvise, vanskelige Opkomst, men meget faa, som støtter Indtrykket af den livlige Kulturby.

Tromsø fik sin Kjøbstadsret ved Forordning af 20de Juni 1794. Byens Folkemængde talte 10 Aar efter 150 Individer; men hvert Aar føjede flere til, og i 1877 var den steget til 6000. Siden er Tromsø dog gaaet tilbage igjen og tæller nu ikke mer end 5000 Mennesker. Som Handelsby betragtet er der heller ikke Udsigt til, at den skal vinde sig op til en fornyet Betydning, og heri kan dens Beliggenhed have sin Del; thi uagtet den har Havet ind paa sig fra begge Sider, har den dog en for Fiskeren besværlig Tilgang. Egentlig Opland har Byen heller ikke; thi Maalselven og Bardodalen, som nærmest skulde udgjøre det, ligger langt borte og er heller ikke saa stærkt befolket, at de kunne ophjælpe en Byhandel.

Det skete for omtrent en Snes Aar siden, at Byen pludselig fik et Opsving. Det kom som en Overraskelse

og med en Kraft, der tog Besindelsen fra Folket, og hver Eneste, som paa nogen Maade kunde være med, fulgte Storhedssvindelen.

I 1868—69 slog nemlig Fiskerierne saa rigeligt til og vedblev hermed i de 10 følgende Aar, at der hurtigt skete den ene Opkomst efter den anden. Et urimeligt Antal af Handelsborgere aabnede sine Butikker, og en Luksus, der langt oversteg, hvad Folk her var vant med, trængte sig ved alle Slags fristende Tilbud ind i deres Liv og forrykkede den naturlige Grænse. Mange Mennesker søgte hid til Byen, for Alle var der en let og hurtig Fortjeneste, og overalt tegnede Slumpelykken sin fabelagtige Bedrift. Det gav Lyst, og Kreditten gav Mod — Livet spillede et højt Spil.

Men det var hurtigt udspillet. Efter ti Aars Forløb begyndte Beternes Række, og de er endnu ikke slettede.

Fiskeriet fortrak til andre Egne, og da stod Tromsø igjen med en Overbefolkning, som den umuligt kunde skaffe Næringsvej. Det traadte naturligvis i første Linje, men tæt ind til fulgte det, som var værre, nemlig den demoraliserende Virkning.

Hvorledes faa alle Overdrivelserne ind under en fornuftig Beregning — hvorledes faa ryddet op i al den Uorden, som Svindelen havde efterladt sig! Ja, hvis man kunde have givet dem Anvisning paa et Arbejde, da kunde ialfald den Smule være frelst; men her kom den Sunde med den Syge paa samme Liste.

Følgerne af en saadan Tilstand kan ikke slaas fast, de løber langt ud over Beregningens Grænse. En stor Del af den fremvoksende Slægt gaar ved saa gunstige Forhold over til de højere Lag i Samfundet, den vilde i modsat Fald være tvungen til at følge Forældrenes Bane og søge en hurtigere Vej til Erhvervet. Tidspunktet faldt desuden sammen med en stigende Trang hos Ungdommen overalt her i Norden til at søge bort fra det tungere Næringsvirke til en Kultur, som gjør Livet behageligere, og tillige giver en vis Forrang. Men der-

ved taber Samfundet sin Ligevægt — et Folk
Raad til at paatrykke saamange Individer det h
Stempel.

I en saadan Periode udvikles desuden en h
den lettere Kultur, som ved en ren Udvortesh
sig over Massen. Denne Race bestod her for
alle de Smaasælgere, som Frihandelen har fc
som Slumpelykken ved Fiskerierne har givet en
Formerelse. Dem blev det værst af faa Bugt
medens Kundskaben vedbliver at være en Kraft
den tæller med i Overproduktionen, er den Ha
rede oftest en Svaghed, der trækker fra.

Det livsfriske Aasyn, Tromsø i en halv Snes
Verden, fik da efterhaanden forandrede Miner.
Træthed efter Liv og Alvor efter Spøg — o
Selvfølgen: den aftagne Befolkning. Men den h
Mennesker nok, dersom Livsvirket svarer dert
merfest og selv Vardø staar kun med den lav
ning i det dobbelte Livsrøre.

Selvfølgelig har Tromsø adskillige døde D
smukke Ansigt, og dem vil den beholde en
over. Tilbagegangen er endnu ikke afsluttet og
ske ikke være det, før Byens Nødvendighed fra
Synspunkt er godtgjort og oparbejdet. Allerede
nøjere paa Tingene viser sig et Anstrøg af Høj
som nok kan komme til at give Byen sit Præ
er den sikkret.

Rigtignok drives her endnu baade Søfart o
men som Handelsby er den dog allerede overfl
blive det endnu mere. Derimod som Kulturby
anden Plads i disse Egne kunne gjøre den Ra
dig. Byen er Sæde for hele den højere Embedss
har en udmærket Latinskole samt Realskoler, o
forresten alle de Instituter, som Dannelsen støtt

Det er før bemærket om Vadsø i Østfinm
den havde det i sin Magt at kunne udvikle A

nelse — det Samme kan siges om Tromsø og med den Forhøjelse, som Beliggenheden lægger til.

Det er sikkert, at jo kraftigere det materielle Liv udvikler sig i en Egn, jo mere behøves der et fredet Sted for Kulturen. Ligesom den driftige Forretningsmand søger at holde sit Familjeliv udenfor Driftens Tummel, saa han idetmindste der kan mødes med Livets finere Impulser, saaledes vil et stærkt arbejdende Folk et Sted i Samfundet have sig en Rede til Aandslivets Fostring — det Hele vilde opløse sig i Raahed uden det.

Foruden de nævnte Institutioner har Tromsø et Musæum. Det er endnu i sin Vorden og har været det en god Tid; dog det støttes svagt baade af Staten og Befolkningen, og hvis ikke den Enkeltes Udholdenhed og Forstand paa Sagen var saa stor, som den er, vilde den forlængst være gaaet istykker. Men herfra kunde nok tages et nyt Syn paa Byen. Et *Finmarkens Musæum* kan, hvis det faar sin fortjente Støtte, komme til at danne et videnskabeligt Stevne for den Rejsende fra alle Verdens Kanter, og et Udviklingsstof for hele Nordlandets og Finmarkens Befolkning.

Finmarkens Musæum? Ja. Thi hvad Nordlandet bidrager, maa underordne sig hin Benævnelse. Det er Finmarken, som kan skabe et Musæum af europæisk Betydning, ikke Nordland, og en Lokalitet som Tromsø Musæum kan helst udgaa — eller bedre: aldrig indføres i Rejsebogen. Naar derfor Tiden kommer, at Musæet ikke længer bor til Leje, men gaar over til at være *Selvejer*, bør det træde frem med et Stordrag, og det skal Navnet give — bag det kan da Smaaplukket skjule sig saa godt det formaar.

Man skal vide det, at for Norges Vedkommende ligger her en ethnographisk Sag af stor Betydning. Det gamle Finmørks Folk skal forsvinde; men Historien kan forlange, at Vidnet om dets urgamle Tilværelse opbevares i rigeligt Udstyr. Finmarkens geologiske Forhold vil ogsaa have et rigt Stof at byde, og Fugleverdenen, der

allerede nu er saa smukt repræsenteret, vil kunn
Udstrækning ligesaa storartet, som den Opmærk
den vil vække. Zoologien maa dog kunne bli
største Skat for Musæet; thi man behøver blot
set en Bøje, der Sommeren over har ligget i Ha
at danne sig et Slags Begreb om den talløse Dyre
der under Havbølgernes evige Rullen lever og
her med Flid og Orden efter en dem iboende L
mellem dette Levende tillige en Plantevækst fuld a
og Skjønhed. Og hvad kaster Havet ikke op p
sandige Bredder, og hvad kaster Fiskeren ikke u
Baad! Alt dette *Trold* er det, Finmarksmusæet ska
og agte kostbart som Guld.

At blande andre Landes Mærkværdigheder s
med det, er derimod at forfejle Maalet, det kan
Plads et andet Sted.

Finmarkens Musæum er en Nationalsag. Der k
være noget Smukkere end her ved Ishavet, und
høje Breddegrad, at rejse et Musæum, der staar so
ter for Finmarkens gamle Historie, og som Vejv
den nye.

Endelig er der paa Tromsø et Folkeseminariu
der uddannes Skolelærere, endog i det finske o
ske Sprog. Her har Staten lykkeligvis grebet i
Liv og Kraft. Der blev ved Skoleloven af 186
Regler, som selv de fattigste og vanskeligt bel
Kommuner kunde gaa ind paa. For Finfolkets V
mende er der desuden det saakaldte Finnefond,
gammel Tid blev oprettet ved at der lagdes en T
alt det Brændevin, der indførtes til Finmarken.
har senere jevnt føjet sine Bevillinger til, og Fon
faaet en mangeartet Anvendelse. Først skal de
Udbredelsen af norsk Sprog mellem Finner og F
dernæst skal det ophjælpe Skolevæsenet i finske
ter, udbrede finsk Oversættelse af norske Bøger,
lige skjænke Præmier for flittig Fremgang i det

Seminariet oprettedes allerede i 1824. Det blev da bestemt, at Undervisningen skulde være Norsk for de Norske, og Finsk for Finnerne, og for de Lærere, som ventede at blive ansat paa Steder, hvor finske Familjer var, indblandet. Men paa den Maade blev Seminariet delt i to, og den Fællesudvikling, som var tilsigtet, blev umulig. Hvorledes skulde desuden Finnen kunne aflægge en Prøve eller opnaa nogen Kundskab ved Brugen af sit urgamle Sprog. Man greb da til den Udvej at oprette en egen finsk Forberedelsesklasse ved Seminariet. Og den har vist sig at være tilstrækkelig. Det er meget faa Finner, som søge hen til det, og var det ikke for Ærens Skyld, kunde den finske Afdeling paa det nærmeste sløjfes.

Men her var jo ikke Tale om Æren, kun om Retten, og for at fremme den har der været arbejdet meget. Det var en yderlig svær Sag at ordne, naar man skulde faa det Humane til at gaa sammen med det Kultiverede. En Samling af Nordland-Finmarkens dygtigste Præster drøftede gjennemgaaende Forholdet, og kom da til den Slutning, som Storthinget allerede forud havde taget: at der maatte uddannes Lærere med Kundskab i begge Sprog, og udarbejdes Lærebøger med Norsk paa den ene Side og Finsk paa den anden.

Dette fik sin Afslutning Aar 1849.

Siden er det gaaet i den Retning, hvorved Staten paa en Maade optræder som Missionær, men det er en Forsinkelse i Kulturfremgangen. Præsterne stille sig ganske naturligt paa samme Standpunkt og præker Finsk for Finnerne. Men der er i Prækenstilen ingen Hverdagsbelæring for dem, og det er paa den, det kommer mest an. Med den fremskridende Tid maa derfor Missionsværket høre op og Finnen gaa ind under de almindelige Regler; thi til norsk Kultur hører norsk Sprog.

Man skal desuden betænke, at Finnens gamle Religion var Moder til hans Sprog, og da han skiftede Religion, burde han ogsaa have skiftet Sprog. Er Religionen

Kulturens Grundkraft, véd man tillige, at der mellem Sprog og Kultur er det dybeste Sammenhæng.

Denne Fordring kunde Staten ogsaa have hævdet, uden paa nogen Maade at gaa ham for nær. Thi om end den for en Tid kan tage sin Tilflugt til Missionen som et Elementarvirke, maa den dog snart gaa videre, hvis den ikke skal lade hele Retsvæsenet ude af Betragtning; thi det kræver jo netop en sikker og klar Forstaaelse af Sproget.

Missionsarbejdet mellem Finnerne har desuden en gammel Dato, der ligger Aarhundreder tilbage i Tiden. Den kongelige danske Regjering gjorde i den Sag meget for Finnerne, og at Fremgangen ikke svarede til Opoffrelsen, viser kun det ubøjelige Stof, og ikke den daarlige Behandling.

Det kom dog omsider dèr til det samme presserende Spørgsmaal for Staten som her. I Tidsrummet mellem 1714 og 1774 arbejdedes der paa at fremhjælpe Finnens Dannelse ved det finske Sprog, men det vilde ikke gaa. Da forandrede man System, og der udgik den Bestemmelse, at Ungdommens Belæring herefter skulde foregaa i norsk Sprog. Fra den Tid sporedes god Fremgang, indtil Adskillelsen i 1814 fandt Sted.

Men da gik det stærkt tilbage igjen; der fandtes hverken Præster eller Lærere, og Finnen maatte skjøtte sig selv. Ulykken var den, at der i Staten skulde foregaa en hel Omdannelse. Noget fik derfor vente, til Andet var kommen frem — saa blev Finmarken gjemt til Sidst. Men allerede i 1822 besluttedes Oprettelsen af det før nævnte Seminarium; og da en slig Bestemmelse hverken kunde tages i Aar eller Dag, beviser det dog, at der i længere Tid havde været Syn for Sagen.

I Nutiden aabner sig den nemmeste og bedste Vej for Finnens Fremgang i den tiltagende Samfærdsel paa alle Omraader med de Norske. Derved opstaar Kappelysten, og selv om det kun bliver en Forfængelighedssag, thi Finnen er forfængelig, saa har den gjort stor

Nytte i Kulturen, og hos Mangfoldige oparbejdet Æresfølelsen.

Naturligvis kan Missionsvæsenet ikke udgaa — det vil sige Præsternes tillempede Forhold. Der er i en slig hendøende Folkestamme mangfoldige ufrugtbare Individer, som holder fast ved det Gamle — ikke af Stædighed, men af Svaghed. For dem kan det være trøstende at blive fulgt til Graven af en hjælpsom Haand, og her har Missonæren sit smukke og betydelige Hverv — ingen Sag. En Sag skal erobre Fremtiden, og her gjælder det jo bare at støtte en synkende Fortid.

Der er rigtignok fremsat den Paastand af Stokfleth, Finmarkens store Nutidsmissionær, at det maatte være en Sag af stor Vigtighed for Nordens Monarker at opretholde Nomaderne. Den var i hans Mund — hvor der aldrig fandtes Svig — en Sandhed; men Sandheden er forskjellig, eftersom den fremgaar af det Lokale eller af det store Almene. Er den lokal, kan den skifte Mening, og i dette Tilfælde maa det ske — at sige for Norges Vedkommende.

Den norske Stat staar i et andet Forhold til sine Finner end Sverige og Rusland. I Norge kan Finnen forsvinde i Folket, det kan Lappen i de to andre Lande ikke. Der er ikke den Betingelse for Blandingen som her, hvor Fjeldfinnen kan gaa over til Elvefin og Søfin og derved indtræde i et Kulturforhold til de Norske. Ogsaa har Finnen i Norge været et Folk, medens Lappen i Sverige og Rusland kun har været en Folkehjord.

Skulde den norske Stat altsaa fastholde det som en Grundbestemmelse at støtte Nomaden, maatte den ogsaa kunne tilbyde ham et uhindret Felt for sin Virksomhed, og da skulde Nomaden i Norge ogsaa blive en Folkehjord. Men det gjør Staten klogelig ikke. Den udstykker hvert Aar af Naturgrunden til faste Ejendomme, og det vil den vedblive med — hele Fjeldet opover, saa langt Kulturen kan række.

Men nu skal Finnen hver Sommer ned til Søen med sine Rener, og derved kommer han i en evindelig Strid med de Fastboende; thi de store Renhjorder nedtramper Disses Agre og Enge, just som Væksten er i sin bedste Fremgang, og da paa den Tid alt arbejdsdygtigt Mandskab er borte paa Fiske og blot Kvinder og Børn staar ved Hjemmet, kan der ingen Modstand rejses; Retten bliver deres eneste Forsvar. Men Nomadens Ret kan ikke gaa sammen med den Fastboendes; han maa have Naturretten paa sin Side, ellers forgaar han.

Staten maa da tage Parti for de Fastboende, det kan ikke andet være. Den stiller Finnen en Retsgrænse og fastsætter en Bøde for Overtrædelsen. Men man tænke sig et Renfølge paa flere Tusinde komme frem over Fjeldet, forpint af Insekter, pressede af den tørre Luft, og nu paa en Gang, vejrende det friske Hav, styrter de sig ned ad Skraaningen. Vogterne skriger og springer efter. Hundene med sin rasende Gjøen ind imellem, udenom, paa alle Kanter — Hunden er Renens værste Tugtemester; men hertil, og ikke videre! siger Renen, og saa rejser den sig i sin vilde Majestæt imod den, og Hund bliver Hund — og afsted bærer det, til Maalet er naaet. Mon hele det Følge har Noget med Retsgrænsen at bestille!

Det forstaar Staten ogsaa. Den véd meget vel, at en Bøde her Ingenting betyder; men den har nu engang paataget sig Forpligtelse til begge Sider, og Noget maatte gjøres. Den kan ikke standse Fremgangen, fordi Fjeldfinnen vil staa stille — saa gaar den paa, skjønt den halter til begge Sider.

Men Nomaden vil efterhaanden møde flere og flere Hindringer paa sit eget Felt, og da vil for Norges Vedkommende Finnens Tredeling jevne Sagen. Tidens Fylde tager sit Mon fra mangfoldige Omveje og Sideveje; men derom spørges ikke, naar den store Helhed staar udfoldet. I Tidens Fylde vil ogsaa Finnens Tredeling være Et med det norske Folk.

I Spørgsmaal om Finfolkets sædelige Ret har Tromsø følgelig ogsaa en Post at forsvare. Her vil altid foregaa den retslige Ordning af hans Livssag; thi alle Kjendsgjerninger vil her blive samlede for siden at overgaa til Staten. Og det i Forening med det bestandig aabne Tilbud om Kundskabsdannelsen vil gjøre, at Finnen maa komme til at betragte Tromsø som sin aandelige Støtte.

Der er et Forhold til, som meget vel kan faa sin Ordning paa Tromsø, det er Finfolkets Benævnelse. Afvekslende baade før i Tiden og endnu kaldes Finnen *Lap*. Men foruden, at han selv opfatter dette Navn som en Forringelse og aldrig kalder sig andet end *Lame*, Fin, saa vil han heller aldrig kunne indgaa i noget fast Kulturforhold under Navnet Lap.

At Rusland og Sverige bibeholder den Benævnelse, kommer ganske naturligt af Lokaliteterne: der er et Lapmarken, som han beboer, i Norge er der et Finmarken, hvori der engang har hersket en Række Finkonger og vist ikke en eneste Lappekonge.

Men der sker i Tromsø Amt en stadig Indvandring af svenske Lapper, og de vedblive at nævnes efter sin Hjemstavn, selv naar de gaar over til at være Fastboende. Det er Grunden til, at man i Nordland oftere hører Ordet Lap end i Finmarken. Finnerne der er endog kommet nærmere ind paa Kulturbenævnelsen, idet de ved Navnene Fjeldfin, Elvefin og Søfin forandrer Fin til *Folk*.

Under alle Tilfælde bør Nordmanden ikke, naar han vil arbejde paa Finnens Kultur, kalde ham Lap; men han skal lade ham beholde det Navn, han engang har modtaget i Folkedaaben.

Lad det høre hen under Intelligensens Mission! —

Det sidste Syn paa Tromsø maa da, naar Alt er vel efterset, komme til at afvige betydeligt fra det første. Man ser det, at Byen kan ikke være Stevnet for en levende Kulturstrøm — Turistfarten vil skyde forbi, Arbejdskraften søge hen til andre Pladser, og kun Naturen vil blive den samme: knugende i den lange Vinter,

ens korte Ar-
l den maa da
)g Intelligens
ikke slippe
Hvad der skal
aa Handels-
le, skridtvis

ve Forhold
- og hvem
me træder
ier Intelli-
nok til at
som før,
ies, naar
den Uvi-

eder til
kunde
in Raa-
Et af
e Ret-
)m en
ed et

st.
en
en
i

en eller anden Uniform, saa var Anstanden reddet, og det var den, Folk vilde ha', for den stod de med krum Ryg endnu længe efter, de havde faaet Mod til at kritisere Mandens Værd. Naturligvis gik den formuende Kjøbmand med paa Aristokratiet; havde et bekjendt Handelsfirma sat sit Stempel paa Manden, saa var han dermed adlet og indlemmet i det *højere* Samfund.

Men de Unge, som ikke engang var Sønner af en eller anden saaledes *adlet* Far, og som dog paa Grund af Evner og glimrende Held pukkede paa at blive *indlemmede*, gik omkring med en vis Gjæring i Gemytterne; thi medens de slog stærkt om sig med: at de gav Fanden i hele Fornemheden! stod de dog hemmelig parat med Hatten i Haanden til at bukke med Næsen mod Jorden for en Indbydelse af den eller hin Notabilitet.

Blandt disse Løsgængere paa Handelsbanen var der en ung Mand af stor Energi og Dygtighed. Han hørte til en gammel Familje men havde tidlig været overladt til sin egen Vejledning. Den langsomme Fremgang paa et Handelskontor havde ikke udviklet hans Forventning om Livet. Den havde saa at sige kun sulteødet den, indtil hin Lykkestjerne gik op over Tromsø By og drog saa mange overskyggede Eksistenser ind i sin kortvarige, blændende Lyskreds. Da kastede han sig med al sin Evne over Spekulationen, begyndte med Lidt, men tog større og større Sigte. Det gjaldt jo om at gribe hurtig til, dog det kunde hundrede Andre ogsaa gjøre med meget ringere Evne; det gjaldt da tillige om med Hurtighed at overskue Sagen og at holde fast paa den flygtige Lykke — og dertil havde han Betingelsen i sin Energi.

Han svang sig hurtigt op, fik Anseelse og Indflydelser, de hørte sammen ligesaa sikkert som en Flaske Champagne og en afsluttet Handel. Ved disse Selskaber traf han en ung Pige, smuk og intelligent og Datter af en høj Embedsmand. Det var snart op- og afgjort imellem dem, at de ikke alene delte Livsanskuelser, men og-

saa Følelser, og de forlovede sig — hemmeligt naturligvis! Faderen havde vist ikke havt Noget imod at give sin Datter til en mindre kløgtig Udgave af et gammelt Firma; men til denne energiske Opkomling — en Fiskejunker med Næsen tilvejrs som en anden adelig Latiner! Nej.

Imidlertid varede det ikke længe, før Forlovelsen var i Alles Munde. Der var naturligvis Meninger for og imod; men i den Ting stemte man overens: at hendes Fader aldrig gav sit Samtykke. Den samme Tanke havde nok ogsaa de Unge; men de lod sig bære op over Tvivl og og Frygt af deres Kjærlighed og stevnede ved den en lykkelig Fremtid imøde. Det var slet ikke nogen aftalt Sag imellem dem, at de trods enhver Hindring skulde staa fast ved Hjertets Valg; men det laa jo i Kjærligheden — hvor kunde den give slip paa sig selv!

Derimod var der en meget mindre Sag, som forvoldte dem Harme, og som især hidsede den unge Mands Stolthedsfølelse — det var den Overseenhed, hvormed hendes Fader behandlede ham. Han havde et Par Gange været indbuden til Familjens Selskaber; men i den senere Tid ikke. Sligt kan være svært at komme over i en lille By, hvor der knap findes en Krog, som ikke bliver gjennemsøgt af Nysgjerrigheden. Han vidste jo, at det var en Tilsidesættelse, og det fik gaa, men at hele Byen vidste det med ham, gjorde ham baade skamfuld og harm. Der var imidlertid ikke Noget at gjøre ved det. Hvor mange Vanskeligheder hans energiske Natur end havde sejret over, med denne kom han ingen Vej.

Nogen Tid gik hen saaledes, og hvis Kjærligheden forvoldte dem Møje, gav den dem Glæder til Løn. Da spurgtes det, at den høje Embedsmand vilde give en Fest i Anledning af Trediveaarsdagen efter sin Indtrædelse paa den akademiske Bane. En Fest var i de Dage ingen Sjeldenhed, men om denne taltes dog i høje Toner, og mange Hjerter bankede af spændt Forventning, da Indbydelserne begyndte sin Rundgang. Lykkeligvis blev det

gjort saa, at Ingen af dem, som med Grund kunde gjøre sig Haab om at være med, blev sat tilbage, hvorfor der og kom en ualmindelig løftet Stemning over Byen.

Der var imidlertid En, som blev forbigaaet, og det var den unge Mand, hvis hele Tragten og Stræben til samme Tid gik ud paa at grundfæste Husets Lykke — thi der er jo dog en Alder, hvori det er Børnenes Lykke, som udgjør Husets.

Den unge Pige fortvivlede men kunde Ingenting forandre; Faderen var Herre i sit Hus, og da han selv havde skrevet Indbydelserne, kunde han med Sandhed sige: det han skrev, det skrev han.

I disse Dage før Festen skiftede Stemningen adskillige Gange hos den unge Mand. Om *hun* var med i dette? Umuligt! Om det var en Afvisning for bestandig? — Der jog ham en lynsnar Ide gjennem Hovedet, og med en Gang var Forvirring og Græmmelse borte. »Hvorfor gaa her og vige tilbage ved hvert Skridt! Hellere en Træfning med Knald eller Fald!«

Da endelig slog Festens Time. Folk med velbeskyttet Stadsklædning trippede afsted paa det brædelagte Fortoug og endelig ind gjennem den frygtsomme Dørvogtning af Nabolaugets Børn, der paa denne Maade fik sin beskedne Del af Festen.

Det led saa langt paa Sommeren, at man med Held kunde anvende baade Lys og Kroner, og for hver Gang en Dør pludselig blev aabnet, udgik der en blændende Klarhed, som fik Hjertet til at banke paa de tilstrømmende Gjæster.

Omsider var Alle samlede, og den højtidelige Stilhed indtraadte, hvori man beredte sig til Valget af en Borddame. Værten tren hen til Byens ornemste Dame med den traditionelle Beskedenhed, og Værtinden stod smilende i Bevidstheden om sin Stilling — og sin udmærkede Kogekone.

Da aabnedes Døren med et energisk Tag, og let og glad som den, der véd, han møder et Velkommen paa

hvert Ansigt, tren vor unge Mand festlig klædt ind i Salen. Han gjorde sin ærbødigste Kompliment for Herren og Fruen, gjorde med fuldendt Anstand et Par Spørgsmaal til Befindendet, uden et Sekund at lade sig forvirre af deres harmfulde Miner eller den Forbauselse, som stod at læse i Alles Ansigter.

Imidlertid blev der ogsaa paa denne Side holdt Stand — Dannelsen var ikke et Paahæng, som en uhyggelig Stemning kunde blæse væk. Men det blev gjemt! Og saa sandt som Herren i Huset var *den* og *den*, skulde Fiskejunkeren betale sin Dristighed.

Denne stod fremdeles i forreste Række og havde allerede indledet en kvik Ordveksling med en af Gjæsterne, og dersom Husherren havde værdiget ham et af de gjennemtrængende Blik, han nu lod løbe rundt i Stuen som Smaalyn, havde han maaske opdaget, at den saakaldte Fiskejunker egentlig stod med Livet i Haanden og sig fuldkommen bevidst, hvad Spil han spillede. Men Energien gjennemtrængte ham som glødende Jern, og der fløj Gnister af den til alle Sider.

Imidlertid blev Døren til Spisesalen slaaet op, og en varm Krydderduft af gode Retter slog Gjæsterne imøde — bedre Hjælpetropper kunde den unge Mand ikke faa. Og nu saa han sig om efter *hende*! Aajo, hun var der, og stod hun end saa hvid som en Lindug, hun gav ham dog et Blik, som sagde ham, at hun var med.

Men i det Samme tren en elegant ung Herre hen foran hende. Han var Søn af et *gammelt Firma*, og netop hjemkommen fra Udlandet stod han der skinnende *ny* fra Top til Taa. Han udbad sig den Ære at føre hende tilbords, og en lynsnar Trusel fløj mod hende fra Faderens vrede Øje; men der fik Papa give Vige, hun agtede ikke at staa fejg, hvor *han* vovede Alt!

»Undskyld! jeg har allerede min Bordherre,« sagde hun, og idet den Forsmaaede med en Usikkerhed, som ikke svarede til hans Elegance, trak sig tilbage, skjød den Begunstigede frem og modtog hendes udrakte Arm.

Den rystede i hans, og i det Blik, de mødtes med, blev Alt sagt; nu gik de paa med hinanden, over Løst og Fast, til Maalet var naaet.

Saa skred det vakkre Par frem i Spidsen for de Unge, og da Husherren saa dem, rømmede han sig med et Brag, som fik en og anden af Fruerne til at fare sammen i den Tro, at hun endnu sad hjemme og rugede Hverdagslivet ud under Vingerne af sin Husbond og Herre. Men Parret lod sig ikke skræmme af Tegnet paa hans Vrede, de lod sig i det Højeste advare: ikke at hengive sig til en alt for stor Tryghed; thi Kampen var nok begyndt; men Hovedtræfningen var endnu ikke leveret, og ved *Sejren* stod der et to Gange understreget Spørgsmaalstegn.

Imidlertid sad de nu Side om Side og saa sig lidt udfordrende omkring; thi de forstod godt, at de var Gjenstand for en vis Undersøgelse: om de var forlovede eller ikke? Kunde det lade sig tænke, at en slig *Opkomling* turde gaa paa med den Offentlighed i en højtstaaende Mands Hus, uden at han var vis i sin Sag? Summa summarum: enten den største Lykke — eller den yderste Frækhed.

Men Retterne skiftede, Vinen flød i Glassene, og det gode Hjerte steg til Læberne. Da begyndte Talernes Række. Der blev talt godt og klart om Staten og Kommunen, og hver Autoritet fik sin Værdighed honoreret og tillige sit Fremtidshoroskop stillet, hvorved han, mindst tyve Aar efter han med god Skik burde ligge i sin Grav — endnu sad der og værgede sit *gamle Norge*.

Men hver Ting til sin Tid! Nu havde Samfundsstøtterne faaet sin Tribut, og nu kom Turen til de Unge.

Da rejste den unge Mand sig og slog til Lyd paa Glasset, og uagtet der raadede en Munterhed, som overdøvede Alt, blev dog Opfordringen straks fulgt, og Alle saa i stor Spænding hen til ham. Saa begyndte han:

»Da det spurgtes, at den Mand, som jeg med ærbødig Stolthed har nævnet: min høje Velynder, bød Venner til Gjæst, gjorde jeg mig færdig til med Hat i Haand at takke for Æren — jeg nævner ikke Glæden; thi for mig er Æren og Glæden uadskillelige. Men der kom ingen Kaldelse til mig — jeg var glemt. Da sørgede jeg; thi en Mand paa fem og tyve Aar tør ikke være glemt. Er han Aandens Mand, bør han kunne sige Ord, som huskes, fordi han selv har tænkt dem, og er han Gjerningens Mand, bør der allerede staa et Foretagende ved ham, som bærer hans Mærke.«

»Bravo!« raabte en Mand ved den nedre Bordende. Men Husherren havde samlet sig fra Vindunstens fantastiske Bane og saa ufravendt paa den Unge.

»Da tænkte jeg,« vedblev han, »skal jeg opgive Æren eller skal jeg slaa for den? Jeg valgte det Sidste — og her staar jeg nu paa Arenaen! Anfalde mig hvem vil. Men gaar den Mand imod mig, som er Ærens og Rettens høje Formand i vor By, og spørger han mig: hvad vil Du her? Saa svarer jeg: Min Velgjører! Da De idag kan hædre Verden og Dem selv med en Fest til Minde om Deres Ungdom, saa véd Enhver, at det er, fordi De i Ungdommen var Fremtidens Mand — og De var Modets Mand; thi den Fejge har ingen Ungdom at hædre. Og derfor kan den Unge ogsaa komme til Dem og sige: se her er jeg, Begynderen, ligesom De for tredive Aar siden, lad mig se, hvordan det ser ud ved den Fest, hvor en Mand kan fremlægge Vidnesbyrd for 30 Aars hæderlige Gjerning og stigende Fremskridt — der maa være Noget at lære!«

Fra flere Sider vilde nu Bifaldet atter bryde løs; men han tilvinkede dem Taushed og fortsatte:

»Og siden jeg nu har trængt mig ind i Deres Hus, hvor jeg som ubuden Gjæst ikke havde min Plads bestemt, lover og sværger jeg, at den Plads, jeg har taget, skal jeg med Ære forsvare. — Min høje Velynder! Tillad mig som en Ungdom at takke Dem for denne Fest.

Jeg skal trøstig sætte Kursen mod det samme Stevne, og hvis jeg 30 Aar herefter kan lande op i en Mindefest for min egen velførte Ungdom, da skal jeg, som nu, løfte Glasset og sige: Ære være ham, som gav Eksemplet!«

Efter det gik han med Glas i Haand hen til Husherren, og de saa med et eget prøvende Blik paa hinanden. Men Champagnen knaldede, og et sandt Brøl af Hurraer suste omkring dem. Da løftede Værten sit Glas med den gyldne Vin, og idet et Smil strøg over hans kolde Ansigt, stødtes Glas mod Glas, og Skaalen tømtes. Saa vendte den Unge tilbage til sin Plads, hvor *hun* sad skjælvende i Graad og Smil og tog imod ham.

Fra dette alvorlige Mellemled i Festen steg hurtigt Glæden op — eller ned — til Lystighed, og Hver tog sit Mon i rigelig Maade. Den sejrende unge Mand lod sin livfulde Aand spille i alle Farver og til alle Sider, og inden Bordets Glæder var udtømte, havde han vundet baade Unge og Gamle.

»Den Person er rent uimodstaaelig,« sagde en af de høje Gjæster til Værten.

»Ja,« bifaldt denne. »Han er med andre Ord en Erobrer!« og han saa sig uvilkaarlig om efter ham. Han var ikke svær at finde. Der, hvor den straalende Datter stod, var ogsaa han.

»Heldigvis,« fortsatte hin, »ligger der ingen Døde paa hans Bane. Det skulde da være i Sildetønderne; men de faar jo sin glade Opstandelse i løbende Mynt.«

»Ja, han forstaar sig paa Handelen!«

»Det gjør han. Men han forstaar sig ogsaa paa Æren, det har han vist idag. Æren gaar altid sammen med Tilliden.«

»Ja, ja!» udbrød Værten. »Og Tilliden avler Tro.«

I denne Enighed fortsatte de to højstærede Venner med Punscheglassene foran sig til langt ud paa Natten, og man saa dem stadigt tilnikke hinanden sit Bifald.

»Naa,« udbrød Gjæsten. »Skal vi saa snart ha' de Forlovedes Skaal?«

Husherren saa lidt forbauset op; men da han mødte sin højtærede Vens poliske Øjne, fik hans egne Øjne det samme Udtryk, og med et kraftigt Tiltag var han oppe af Stolen.

»Champagne!« raabte han, saa det rungede gjennem Huset. Og Champagnen var ikke sen med at lystre Ordren. Saa knaldede Propperne paany, og den gyldne Vin perlede i Glassene. Hver Gjæst var ilet til og stod med Glasset færdig til Skaalen — thi en Skaal maatte det jo være.

»Mine Damer og Herrer,« begyndte han — med et Ansigt som den, der er sig bevidst at kunne trumfe ud med en ny Idé. »Der er idag hændet mig det, som sjelden gaar af uden Strid, at en Erobrer har trængt sig ind i mit Hus. Men som Ingen kan vide, hvor vidt en saadan Herre vil gaa, skal jeg berolige Selskabet med, at han allerede har taget det, han vil ha' — thi ser jeg ham der ved Siden af min Datter! For at han nu ikke skal paadrage sig Udseendet af en Røverbrudgom, vil jeg hermed have erklæret, at vi Forældre er i god Forstaaelse med Sagen. Altsaa: de Forlovedes Skaal!«

Da kom Datteren trækkende med *ham* — som hun aldrig vilde slippe! og næsten med et Skrig raabte hun »Far!« og kastede sig til hans Bryst.

»Det var en god Idé?« sagde han stolt.

»Ja vist, ja vist,« sagde Vennen bagved, og med sine poliske Øjne lagde han til: »for det var min.«

Der var ingen Ende paa Lykønskningerne, og den uventede Forøgelse af Skaaldrikningen lagde hurtig Vægt til Vægt paa trætte Skuldre. Men Godhed og Glæde kan bære Meget uden at snuble over Grænsen.

»Du holder ham fast!« lo Moderen, idet Datteren bøjede sit glade Ansigt hen til hende.

»Ja, hold bare fast,« sagde Faderen. »Alt kan løsne i denne Verden.«

»Nej,« svarede den unge Mand. »Ikke naar vi er To om Taget.«

Og Tiden har givet ham Ret.

Fra Tromsøen gaar det forbi Hvaløen ind i Malangenfjord, som af de Gamle holdtes for Finmarkens Grænse, og her begyndte da det egentlige Kongerige Norge; thi da Harald Haarfager samlede Norge til et helt Rige, var Finmørk udenfor. Landet kaldtes af de Norske *Finnebo*, og Befolkningen var agtet som et Folk for sig.

Her stod i Lenvik paa Fastlandet den nordligste Kirke i Verden. Det var dengang Kulturens Grænsemærke, siden blev der bygget en Kirke i Tromsen, og saa blev det ved højere og højere op imod Nord, og jo sværere Fremgangen skulde synes, desto flere Kirker blev der bygget. Der stod alene paa Magerøen 6 Kirker, selv paa en lodret, ensom Klippe, langt vesterude i Havet, som hedder *Stabben*, var der bygget en Kirke, som Altsammen viser den Styrke og Udholdenhed, hvormed Kulturens første Brydning gik frem. Men den var ogsaa langt enklere end nu — den forlangte alene Religionens Forskrifter godkjendte. Med alle de Fordringer, den nu har, skulde den i hin Tid være bleven anset for gal.

I Syd for Malangen ser man nu Senjens vilde Klipper gaa tilvejrs. Det er en prægtig Ø, nogle og tyve Kvadratmile i Omkreds, med blide, tiltalende Drag imod Kulturbanen, som løber forbi paa den østlige Side, og ikke saa lidt Skov, hvor den endnu kan indbyde en Bjørnejæger til en Kamp paa Liv og Død. Her ligger et Billede af en Bjørnejagt, som hører Nutiden til, og som er en god Pegefinger til det Jægerliv, der findes her paa Øerne.

Det var inde i en af Fjordene, hvor Bjørnen havde aflagt sit uvelkomne Besøg. Der boede en Fin, som var en dygtig Bjørneskytte, og han begav sig straks paa Jagt efter den. Han traf den ogsaa; helt uventet traadte Bamsen op i Selskab med Hunnen og to Unger. Uden Betænkning affyrede Finnen sit Skud, og Hannen styrtede død om. Men nu stod Hunnen tilbage, og der var ikke Tale om at slippe fra den. Hurtigt fik han sin Bøsse ladt igjen og skjød, men den Gang blev Skuddet ikke saa sikkert, og det saarede Dyr styrtede sig rasende imod ham. Han havde det korte Spyd med sig, som Finnen bruger til Bjørnejagten, og det satte han nu med sikker Haand lige i Dyrets aabne Svælg. Da rejste det sig paa Bagbenene og gik imod ham — han havde iforvejen mærket sig en Fjeldskrænt, som han vilde kaste sig udover, hvis ingen Redning blev — her hen imod trak han sig nu baglænds, og Bjørnen fulgte efter med det blodige Gab imod ham. I det sidste Fodskifte gjorde han et lynsnart Sprang til Siden — og Bjørnen stupede ud over Fjeldet.

Senjen har mer end nogen anden af Øerne her et dobbelt Ansigt, og det, som vender imod Havet, er ikke alene mindre venligt, men det har saa stærktfurede Drag, at det næsten har skræmt alt Liv fra sig. Og dog var her engang store Fiskerier, som trak en Mængde Mennesker ind i de vilde Fjorde, hvor hele Storhavet gaar paa.

Den største af Fjordene, som er en Mil lang og meget trang, kaldes *Torsken*. Om den berettes der, at Fisken en Gang stod ind i Fjorden i saadan Mængde, at Folk fra Baadene kunde tage dem med blotte Hænder. Der forsamlede sig hurtigt en hel Del Mennesker, som bosatte sig her, og Fiskeriet gik løs. Men uagtet her var en Overflod at tage af, og Alle var den lige nær, opstod dog snart Misundelse og Fiendskab imellem dem, og den Ene tog paa at spekulere i den Andens Tab.

Det var begyndt ganske smaat, thi endnu skammede de sig for hinanden, men det gik over! Gridskheden

skrev Sort paa Hvidt i Djævlens Navn, hvor den kom frem, og der var snart ikke et Sted, hvor den var ukjendt. Nu gjaldt det bare at lyve, bedrage og røve som bedst, og det var ikke længer en Befolkning af ligestillede Arbejdere, men af ligestillede Gavtyve.

De udfandt at binde Kniv fast paa Aarerne og ro ind mellem de tætpakkede Baade, hvorved de overskar Snøret, saa det gik tilbunds med sin Synkesten. Fiskeren var da uden Redskab og traadte følgelig ud af Kappestriden, saa længe til han fik sig et nyt Snøre. Derved opstod et forfærdeligt Had. Onde Ord, Slagsmaal og Drab fulgte efter hinanden, og Ingen var mere sikker paa Liv og Ejendom.

Da rejste der sig et frygteligt Uvejr. En Orkan drev Bølgerne ind i den smalle Fjord, saa Vandet steg mange Favne over Bredderne. Det stod paa i tre Døgn, da sank Vandet tilbage, og Fjorden fik sit naturlige Leje. Men da var Alting øde og tomt. Der fandtes hverken Bosteder eller Mennesker — Alt var gaaet under i Floden.

Længe efter har man dybt inde mellem Fjeldene funden Fiskestene og Stumper af de knuste Baade, men aldrig Levninger af et Menneske.

Fiskere har og senere forsøgt sig der, men uden Fremgang. Det synes, som om Lykken efter det saa skrækkeligt misbrugte Tilbud har trukket sig tilbage fra Stedet og ikke vil have mer med det at gjøre. —

Senjen var det gamle Halogalands nordligste Ø. Men der siges i Sagaen, at den var stærkt befolket af Finner og Trolde. Naturligvis gik det der som i alle Grænselande, at der mødtes Folk fra begge Sider. De Norske færdedes heller ikke saa lidt mellem Finfolket; thi foruden mange gode Ting hos Finnen var der ogsaa hans Trolddomskunst, og den synes Nordmændene at have været ligesaa begjærlige efter at lære som Finnen villig til at lære fra sig. Thorer Hund fra Bjarkø var saaledes to Aar paa Fjeldet hos Finkongen for at lære Trolddom.

Erik Blodøkse traf Gunhild i en Finnegamme, hvor hun havde været lang Tid i Trolddomslære hos tre troldkyndige Finner — og en af Harald Haarfagers Dronninger, *Snefrid*, var en Finpige, der holdt ham bunden ved Trolddom længe efter sin Død.

Men der vedligeholdt sig dog en væsentlig Forskjel imellem dem, og de gik aldrig sammen som Stamfrænder.

Fra Senjenøen skal der gjøres et kort Indkig i Fastlandet, nemlig *Maalselven* og *Bardudalen*, hvilket er Nordlands skjønneste Egn.

Man gaar iland ved Maalsnæs og lægger Turen i en Halvkreds forbi Istinderne — *Ghirragas-Zhjokko* — og nedover til Søen igjen. Her møder man overalt opdyrkede Jorder med et helt andet Kulturpræg end ellers i Nordland, og det har sin gode Grund. Folket er indvandret fra langt sydligere Egne og har medført sin Skik, som da vedblivende fastholdes. Nu er altsaa hændet det Mærkelige for disse Egne, at det er Naturen, som har modtaget sit Præg af Menneskene, og ikke som ellers Menneskene af Naturen.

Dalens største Skjønhed er paa Bredderne af den smukke, sejlbare Maalselv, som udspringer i Sverige og som i mange Bugter og Sving gaar sin Vej gjennem de skovbevoksede Klipper. Her bruges et eget Slags Fartøj, som kaldes *Kumse*, og som i Klodsethed søger sin Lige i Verden. Men det har dog nok Ret til at være, som det er; thi der skal en sejg Kraft til at staa imod Elvedraget, og der skal brede Sider til at bære den tunge Trælast, som herfra udskibes.

Naar man ser sig om i den rige Skovegn, er der ikke blot en Overflod paa Træer, men der er en Sammenpakning, som synes at kunne trodse Aarhundreders Udtømmelse. Der møder Noget af en Urstemning i den mægtige Skovtykning, lige fra Fjeldets øverste Top til Dalbunden, hvor Elven skiller, og man ser sig om efter Mennesker.

Lykkeligvis er de der, det vilde ellers oprøre Sindet at se den store Naturrigdom forsmaaet; men uagtet deres Tal er over to Tusende, er det dog altfor ringe i Forhold til Æmnet, og man kommer uvilkaarlig til at tænke paa de mangfoldige Udboere paa Ørkenøerne ved Ishavet — thi her var jo Land nok til dem, og til mange flere. Og man tænker videre: hvorfor udvandrer de mange Hundrede hvert Aar til Amerika, medens Fødelandet har saa store Rigdomme at byde paa? Her maa ganske vist ryddes, men ryddes maa ogsaa der — det er paa begge Steder kun det udholdende Arbejde, som høster Lønnen.

Det var først i Slutten af det forrige Aarhundrede, at der blev gjort et Skridt til at drage denne pragtfulde Egn ind under Kulturbehandlingen. Indtil da havde den kun været kjendt af Finnerne, som strejfede om paa Jagt her i Dalen — selve Skoven vegeterede i sin frugtbare Ensomhed.

Dette første Skridt blev gjort af en Foged ved Navn Jens Holmbo, henhørende til den førnævnte gamle Holmboslægt. Han indforskrev Bønder fra det Trondhjemske og forstrakte dem med de nødvendige Midler til Rydningsværket, og senere fik han Staten til at støtte Sagen. Men det gik hverken let eller raskt fra Haanden og der maatte paa ny skaffes Hjælp; Rydningsfolket savnede baade Føde og Klæder, baade Mod og Haab. Da tog atter Holmbo fat, fik Fødemidler indsamlet, fik Pengebidrag skaffet, og lagde saa Resten til af sin store personlige Dygtighed — da endelig gik det.

Fogden hædredes dengang med den danske Landhusholdnings store Guldmedalje; men i Nutiden rejses der en Ærestøtte til hans Minde og den taler paa en anden Maade. Den Sag, som hundrede Aar efter kan rejse et Æresminde for sin Ophavsmand, den har baade Nutid og Fremtid.

Her findes en Beretning om den allerførste Kolonist, som landede op ved Elvebredden med sin Baad. Han havde i den foruden Kone og tre Børn tillige en Ko, og

hans første Skridt paa Vildbanen var at udsp
sejlet til et Telt og binde Koen til et Træ
var Landet taget i Besiddelse!

Og nu begyndte Rydningen af Vildskove
i Løbet af Sommeren et Husrum sammentøn
Familje og et Skur til sin Ko, dermed gik h
imøde. Men Koen døde straks af Vildgræsset, c
led stor Nød. Ved Vaarens Frembrud rejste
Tromsø for at søge Hjælp, og den tilflød ha
lig, at han kunde vende tilbage med to Køer
Og nu gik Rydningsværket raskere fra Haan

Men Vinteren efter døde atter baade
Hesten. Da forsøgte han sig som Jæger. Ha
Bjørne kort efter hinanden; men begge de an
styrtede sig ud i en Fos, og forsvandt i d
Vandflom. Da sank hans Mod saa dybt, at ha
hen paa en Klippe for at dø.

Men Hustruen anede Ondt, og hun søgt
fandt ham. Hun fik ham med sig hjem, stelte
til Fortvivlelsen lindede og tog saa paa med
alle de mange smaa Hjælpekilder, som alene
kan opdage — paa den Maade kom de ogsaa
Vinter.

Men da Vaaren meldte sig med nyt Haab,
den Hjælp igjen — fik to Køer og H
gik løs paany. Og da nu den tredje Vinter k
han saa meget forædlet Foder, at han beholdt
turer. Da var Kampen med Vildskoven besta
den gav tidobbelt Gjengjæld, og den fattige
endte som en velstaaende Jorddrot.

Den Fart gjennem Maalselvdalen kan Inge
Der er en Ening af Skjønhed og Kraft, en
Afveksling i Billedet, som kan gjøre selv de
Sjæl livsglad. Man glemmer rent ud Norde
sig forflyttet til en af de Egne, hvor man af M
geografisk Nøjagtighed henlægger Edens Have.

er jo intetsted her Nord, hvor smukt det saa kan være, man faar Lov til at glemme, hvor man er.

Ogsaa her i den lyse Midnat, hvor Naturen er saa stille og blid, at det ser ud, som den var overmættet af sin egen Rigdom, kommer pludselig et Varsku.

En hvidglødende Streg løber hen over Himlen og slaar en Bue fra Nordvest til Øst. Den holder sig saaledes en Stund og svulmer, til den er af Tykkelse som et Ankertoug, da skifter den Farve og blir gulbrun; men i det Samme begynder den at trevle ud, og nu sænker sig lynsnart en alenbred Frynse rundt hele Buen. Den vifter som et Gardin i Trækvinden, og den flammer i alle Regnbuens Farver. — Men ligesaa pludselig løber Frynsen op igjen, og hele Blændværket er forsvundet.

Det var et Nordlys. Man vidste altsaa, hvor man var, at om Fantasien befandt sig i Syden, var hele det Øvrige i god Behold under den 69de Breddegrad. Forresten kunde Synet nok kalde Fantasien tilbage og føre den videre; thi et mere straalende Farvespil kunde ikke tænkes. Der er et Udtryk, som engang har hørt til Eliten af de romantiske Metaphorer, det er *magisk*. Det har altid skullet sige Noget, hvor der Intet var at sige; men her kunde det passe. Det var virkelig et magisk Syn, og med Naturen havde det Ingenting at gjøre. Dens smukke, ærlige Ansigt traadte bagefter lidt afbleget frem — og lidt mat; men den vilde efter nogle Timers Hvile tage sit Mon igjen!

Og det gjorde den. Der steg en prægtig Solskinsdag op over Egnen. Elven drev som en Flod med lange Sus mellem de skovrige Klipper, og der var saa mange skjønne Syner, hvorhen man saa, at man ikke kunde følge det Enkelte, men maatte samle det Hele i et stort, henrivende Billede.

Men naar man nærmer sig Bardudalen, begynder de enkelte Drag at blive større og mere slaaende, og man kan da optage et Særsyn.

Det første er Bardufossen, en brat fremstupende, mægtig Vandflom, som er løbet sammen af de to store Elve, Maalselven og Barduelven. Det er et vidlt Drag i det frugtbare Billede, som breder sig her til alle Sider, og som har sit Kjernepunkt i en stor, veldyrket Gaard ved Navn Fosmoen.

Kort efter slaaes man af et endnu større Syn, det er de før nævnte *Istinder*, som rejser sig i en næsten lodret Højde af 5000 Fod. Fjeldet staar paa hin Side og danner Skillet imellem Maalselvdalen og Bardudalen, og begge Elvene krydse her hinanden. Synet er mægtigt. Det er, som Urfjeldet rejser sig med vild Trods imod Skjønheden, for at holde sligt Flaneri tre Skridt fra Livet!

Ligeoverfor, paa denne Side og baaret op af en Græsvold midt i Fjeldskoven, staar en hvidmalet Kirke. Den ser lidt forladt ud, men den er her i Ensomheden et glædeligt Syn, og dens Beliggenhed kan ikke være skjønnere.

Det er et eget Møde mellem de To! Det synes næsten, som den lille Kirke maatte blive mørkræd ved at staa her alene med hin truende Kjæmpe fra Hedenoldet. Men de kommer ud af det med hinanden. Skjønt vist er det, at en god Del af den trykkende Ensomhed, hvori Kirken hendrager sin Tid, skyldes den mørke Trusel, som udgaar fra Ghirragas-Zhjokkos spaltede Istinder — og fra en Kjørevej, som Gud og Staten maatte forbarme sig over!

Herfra gaar nu Bardudalen frem med mange storslaaede Drag, og dens Elveløb skjærer sig dybt ned i Grunden; men naar det største Syn er taget, følger de andre efter i en svagere Lighed, og hvor meget Smukt og Gribende de end har at sige — naar Istinderne med Alt der omkring har talt sit store Ord, vil det Øvrige bare høres som en Eftersnak.

Fra dette Indblik i Fastlandet gaar det atter ud mel-

lem Øerne — ud i den evigt skiftende, friske Strøm af Kystlivet!

Der er blandt flere smukke Øer en, som hedder *Roldøen*. Den ligger lunt imod Sydost, men aabent imod Nordvest, og har da paa de de to Sider en forskjellig Karakter; men den danner i sin Helhed et smukt lidet Kulturbillede og har det ved sig, som kræver Opmærksomhed.

Øen begynder med en hyggelig liden Havnvik, hvor Bredderne bestaar af Græsvold, og hvor Smaafartøjer ligger lunt ind til imellem Baade af forskjellig Størrelse. Ovenfor er Landhandleriet, og man ser her et og andet Mærke af en sydligere Kultur. — Det er ikke absolut af samme Form og Farve, som i det Nordligere. Ved Handelshuset er Telegrafstation, og da Stedet tilbyder god Landingsplads, og det ligger aabent for alle Tilgange, fornemmer man den friske Strøm af et livligt Virke og hele det Velvære, som følger med.

Hen over Øen gaar man ad smukke Veje mellem tiltalende Bosteder, Ager og Eng og tætte Fylkinger af højvoksne Birke. Da staar man omsider ved en stor, nyopført Kirke, den største paa disse Kanter, og som gjør Indtryk af at staa rejst der i hele den nyere Tids Navn. Der er Højde og Lys, der er Plads og Anseelse — et Kulturværk i hele sin Fremtræden.

Men der er noget formelt koldt ved den, som ved alle de nybyggede Kirker her Nord. At der er sørget for Plads, kan være godt; thi Kirken er jo ikke til alene for Guds Skyld, men ogsaa for Menighedens, og de mørke Smaakirker maatte helst falde. Men naar alle disse nye Templer staar her, og giver sig Mine af at betyde en Opkomst i Religionen, kan der nok sættes et Spørgsmaal ved. Det er jo ikke sjeldent, at det er det gammeldags Hus, som har samlet Formuen, og det moderne, som har sat den overstyr.

Der er en slaaende Lighed mellem disse Kirker og

de firkantede Landhandlerhuse, de udtrykte alle tilsammen en Idé — Nytten.

Det Nyttige ligger vistnok overalt øverst i Tiden, og det kan passe godt til den praktiske Kulturretning, fordi den skal udvikle Almenaanden; men det er en farlig Idé for Religionen, der i sin inderste Grund er særegen.

Naar den ene nye Kirke efter den anden rejser sig her i Naturens mægtigste Rige, hvor Grundformerne staar mod hinanden med slaaende Harmoni, skulde der da ikke kunne undfanges en Idé til Kirkebygningen, saa den ikke stod kold og fremmed for sine Omgivelser, men i en Form, hvorved Gudshuset stemte lidt bedre med Gudstanken i Naturen?

Finnen, som selv sørgede for sin Kirke, fandt sig altid et Sted i Naturen, hvor det Mærkelige sprang frem, og naar hans Fantasi var bleven berørt, var ogsaa Andagten vækket. Paa hvert Sted i Finmarken, hvor Naturen har udformet sig til et slaaende Drag, har Finnen offret det sin Tilbedelse.

Staten skal jo som Kirkeherre vaage over Kirkestilen, og da Mysteriet er Grundfæstet i Religionen, tør den heller ikke afklæde sine Kirker al Mystik. Det er ikke nok, at Højden og Længden udmaales efter Menighedens Behov, det giver Plads men ikke Stemning, og det er Stemningen, som rejser Helligdommen.

Naturligvis er Almuen fornøjet med at faa et stort, lyst Kirkerum, men der er Noget, som forsvinder i al den gode Plads, og det er Fantasien, og den kan Religionen ikke undvære. Ikke noget Menneske kan i Kirken føle sig greben af det Hellige, undtagen ved Hjælp af Fantasien. Var det da ikke muligt at udfinde en Form, hvorved det Særegne og det Nyttige gik sammen?

Som det nu er, staar alle de nye Kirker her, til Trods for en vis pyntelig Anstand, helt prægløse, og hvad de ellers kan passe sammen med, Naturen er det ikke. Slige Kirker er store Afkjølningsapparater i Sam-

fundet, og skjønt Afkjølningen gaar langsomt og fast umærkeligt for sig, vil dog Helligdommen ved dem blive forvandlet til et Forsamlingshus, og »Fader-Præsten« til en Taler. — — —

Paa Øens nordvestlige Side ligger da Alting aabent for Havstormene, og der ser det haardt ud. Der fandtes paa Præstegaarden Beviser paa Stormens Kraft, som ved sin Mærkværdighed nok fortjente Plads i et »Finmarksmusæum«. Det var Vindusruder tæt gjennemborede af Smaasten, som langt borte fra var ført af Stormen og med en Pistolkugles Fart havde banet sig den nødvendige Gjennemgang i Glasset, uden saameget som at sætte en Brist ved Hullet. For Troværdigheden af et sligt Fænomen trængtes Bevis, og det forelaa rigeligt.

Men det var paa Bagsiden, det gik saadan til, paa Forsiden saa det anderledes ud.

Her var Session. Ungt Mandskab skulde udskrives, og følgelig var hele Egnens Ungdom forsamlet. Hen over Vejen og rundt ved Stranden sad, stod og gik *Fædrelandets Sønner*, thi som saadanne var de forsamlede her. Det var et glædeligt Syn, skjønt egentlig glad var det ikke; thi der var en vis Modvilje i deres unge Ansigter — det følger jo altid med Sessionen. Men der var ikke En af den Peer Gyntske Race, som luskede sig fra det ved en Fusk. Glunten blev helst hjemme hos sin Baad, men naar ikke Andet kunde være — godt! saa værs'go, her var han.

Synet af de mange Sønner førte uvilkaarlig Tanken hen paa Fædrene. Thi medens Sønnerne i de højere Kulturlag oftest faar Præg af Mødrene, er det her Fædrene, som giver Præget.

Anstrængende Virke, sikkert Skjøn, uforfærdet Mod, Barnesind og Letsind i Blanding var det Mærke, som igjennem mange Slægtled var oparbejdet og nu tilhørte ikke en Enkelt, men et helt Folk.

Der var i alle de unge Ansigter intet Træk, som betegnede Raahed, og Pengerynken, som deres hedenske

Forfædre kaldte det, sad dem ikke i Øjenkrogen. Der var Ingen, som syntes at kunne give en gammel Far at forstaa: at nu kunde det være nok med ham — nu fik Ungdommen raade — — —

Som dette blev sagt og tænkt, kom en Storbaad, roet af tre Mand, rask ind til Bryggen. Den var ladet med Tørfisk, og da den var vel fortøjet, ilede Folkene op over til Handelsmandens Bod.

Stunden efter kom en kraftig, midaldrende Mand hurtigt hen til Vaaningshuset, hvor en Olding sad paa en Bænk og faldt hen i Solvarmen. Den Unge satte sig trods alt sit Hastværk stilfærdigt ned ved Siden af ham og tog om en af hans Hænder. Saa lagde han Ansigtet hen til Øret og sagde: »Far, jeg kan faa Clas Henriksens Fisk, synes Du, jeg skulde ta' den?«

Gamlingen saa sløvt op — brød han sig om, enten Sønnen kjøbte eller solgte? Aajo, han gjorde! men han behøvede et Par Aandedrag for at samle sig. Da blinkede der et livligt Syn i hans gamle Øjne og han nikkede med fuldt Skjøn. »Naa?«

»Ja, det er bra' Fisk,« svarte Sønnen og tilføjede Prisen.

Den Gamle nikkede igjen.

»Synes Du, jeg skal ta' den, Far?«

»Aaja, Søn — som Du vil.«

»Nej, Du skal raade mig.«

»Skal jeg raade Dig!« gjentog han med tungt Mæle.

»Jeg tror, vi staar os paa det.«

»Da ska' Du ta' den,« udbrød han nok saa resolut.

»Ja ja,« svarte Sønnen og var med to Sprang nede over Trappen igjen.

Den Gamle saa rørt efter ham. Der var megen Lighed mellem de To. Mon han i denne Stund kunde mindes, at han selv engang havde taget Faderen med sig

ind i Livsrøret, saa han ikke skulde kjende sig tilovers i Verden? Om saa var, fik han nu en Velsignelse for det.

Det kunde ogsaa være, at Faderen havde holdt fast med den Gamles Energi, som ikke vil opgive den Magt, han gjennem mangfoldige Sjælekampe har tilvunden sig; men ialfald var nu Kraften brudt, og mellem Far og Søn kunde der ikke raade andet end Godhedens Bestemmelser — men det er jo ogsaa den største Bestemmelse, der kan tages. Naar alle andre vakler, kan den træde til og støtte, og det er tilslut den eneste, som følger med til Graven.

Det lille i fem Minutter henkastede Billede af Far og Søn, stod alligevel som et Dørmaleri over Hjemmets Indgang. Og saalænge det ikke udslettes, kan de afkjølnende Kirker ikke gjøre saa meget. Det er jo i Hjemmet, Guds bedste Kirke skal staa — thi der skal den rejse sig i Hjertet — — —

Og om og alle Jordens Kirker faldt
som visnet Løv,
den Kirkestol, min Tanke sidder paa
i Hjertets stille, gudopfyldte Vraa,
blir aldrig Støv.

Naar man lander op ved den næste Ø, er det paa Nordostsiden af *Hindøen*, som er Nordlandets største Ø, og som danner Begyndelsen til Lofotøerne.

Til denne Ø knytter sig alle mulige Stemninger. Den har sin ukultiverede Side mod Havet — men den er dog ikke saa udsat og følgelig heller ikke saa vild som Senjen — og den rummer alle mulige Betingelser for en livlig Kulturudvikling.

Her er megen Skov, baade af Løv- og Naaletræer, og Kornet modnes godt.

Paa Landingsstedet *Harstadhavn* ved Landhandleriet viser sig for første Gang Mærkerne af en Kamp for Skjønhed og Hygge. Her staar en smukt indgjærdet Have med Drivhusbænke, og der var ved Minering indvundet store Stykker til Græsmark.

Her er en hel Del bebygget, og naar der er Tale om at faa et passende Byanlæg, som kunde samle Interesserne paa et mere tilgjængeligt Sted, end til Eksempel Tromsø, da synes Harstad med sit livlige Aasyn at ville sige: her er Stedet. Man ser det ogsaa paa hele Anlægget, at der vil udvikle sig en By. Sligt sker bedst paa den Maade; thi det viser, at Behovet var der, og at det har fundet sit Stof.

Alle Betingelser er desuden tilstede. De forskjellige Dampskibe lægger til her og skifter Rute, her et et betydeligt Opland med store Strækninger af dyrkbart Jordsmon. Og det er det, en By paa disse Kanter maa have, hvis den ikke skal dele Fiskeværets usikkre Skjæbne. Med et frugtbart Opland i Ryggen og en livlig Skibsfart ved Havnen, er Kontrakten med Skjæbnen sluttet: Byen gir Arbejde og Skjæbnen Held!

Men der er en historisk Mærkelighed knyttet til Stedet, som ikke kan lades ude af Betragtning, og det er den ældgamle, af Kong Eysten opførte Trondenæs Kirke. Den ligger i en Bugt ved den nordlige Strand; men under et Byanlæg vil den blive draget ind med i Livet, og den vil af den Grund ikke tabe Noget i sin monumentale Værdighed. Snarere kan den derved vække Deltagelse for sig hos Staten, saa der blev givet den et ringe Bidrag til at afkaste de forskjellige Tiders smagløse Paahæng og fremstaa i sin oprindelige Skikkelse.

Og da er den et Gudshus af alvorlig, gribende Karakter — en Helligdom i inderligste Forstaaelse med Naturen. Selv dens grelle Billeder af spiddede Martyrer foruden andre af Troens Bekjendere vil — hvor lidt de kan have med Nutiden at gjøre — tale til Fantasien

om en Fortid, da Troen kostede Livet, og det kan være godt at mindes.

Her hersker forresten i Nutiden en levende Opvækkelsesaand i Folket.

Det er især Baptister, hvilken Sekt i det Hele fører et ret levende Liv her i Nord. Der er endogsaa paa Bjarkø og Andenæs — Thorer Hunds gamle Forleninger — oprettet en egen Menighed af Baptister, med egne Forstandere. Naturligvis er et saadant Sted ofte hjemsøgt af Bodsprædikanter; men slige omvankende Sjælesørgere blir ofte til Sjælefordærvere.

En Almuesmand, enten Bonde eller Fisker, maa fordele ligeligen sine Kræfter, thi Livsvirket behøver dem alle, og i den saakaldte Opvækkelse modtager hans Aand en Spænding, hvorved Legemet svækkes — og han henfalder til Lediggang.

I Egne, hvor Fiskeriet danner Hovednæringen, har den Slags Anfægtelser kun ringe Fremgang. En Fisker lever saa anstrængende et Liv, at han ingen Tid faar til aandelige Fraadserier. Jorddyrkeren derimod eller ialfald han, hvis meste Erhverv er paa Landjorden, kan altid finde en ledig Stund til Sligt. Kravet staar ikke saaledes truende over ham som over Fiskeren — han kan sige: imorgen er det atter en Dag; men Fiskeren maa gribe Øjeblikket.

Overalt, hvor Lægprædikanterne færdes, kan man kjende deres Vej; thi den er altid mærket med Usundhed. Der er hverken Livskraft eller Sjæleheld i den Slags ophidsede Forhold til Gud; og Staten, som har taget saa bestemte Forholdsregler imod det legemlige Kvaksalveri, burde betænke, at det aandelige Kvaksalveri er langt skadeligere.

Man kunde stille Lægprædikanten den Udvej at arbejde som Missionær, gaa ind i de mange ensomme Kroge, hvor der sidder to—tre fattige Familjer og i aandelig Forstand suger paa Labben — af den Udvej vilde han snart forgaa.

Nej, han maa have en vis Mængde c
vis Velstand at tumle sig med — han behø
ene Side den Smitte, som Opvækkelsen før
og paa den anden — Indtægten.

I en saadan Egn som her har han d
bareste Felt. Derfor er her ogsaa et stadigt
Gjæstereren for Aanderne. En Del af O
mændene kommer over fra Sverige, og d
Lykke; thi de har en større Veltalenhed end
de har en større Magt til at hidse Fantasien,
en Evne, lad os kalde den:

Bedaarelsen.

Det er et mærkeligt Ord. Det synes at
alene til det Aandige, men pirrer dog bes
serne. Det synes at skulle udelukkende
Skjønne, men har dog en lige stor Magt g
Stygge. Man kunde kalde det dæmonisk, hvi
derved gjorde det end mere uforstaaeligt. Sik
en Evne til Forførelse — og en Slags Forfø
prædikanten bestandig.

Der var ankommen en ny svensk Præ
havde vakt en Del Røre i Omegnen, og et
sesmøde var berammet til den og den Tid
Skolehus.

Da Stunden kom, var hver Plads besa
der kunde føjes til af Staaende, der skuld
have vogtet sig for at søge Gjennemgang. D
Ventestund gik hen i Taushed; thi Mandens
som forresten var norsk, stod ved Døren ifø
laget fra Top til Taa.

Da aabnedes endelig Døren og en frejdi
traadte ind. Han gik med sædelig Vægt op
gangen til et lidet Katheder, som stod et

højere end Gulvet. Der var en vis Velnærethed over ham, han vuggede i Hofterne, havde store Hænder og Fødder og en fyldig Ryg — alligevel mindede han om en Tigger.

Endelig stod han paa Pletten, og hans godmodige Ansigt saa ud over Forsamlingen. Han var af en vis grovkornet Skjønhed. Bred, fyldig, rødmusset, mørkhaaret, hvide Tænder, som lod sig syne hele Rækken over, et enfoldigt Drag om Munden — men det tog Smilet! et stort bredt Smil, der slet ikke kunde lignes ved, men kun minde om et Kar fuldt af Honning, der flyder over.

Og nu begyndte hans Tale. Han havde lagt sig en liden Smule efter det Norske, dog uden at forstyrre Velklangen i det flydende Foredrag. Det var det Samme og det Samme! en Hoben bibelske Slagord, uden egentlig Sammenhæng — Himlens og Helvedes Sejre, Selvbeskyldning og Bønner. Det blev fremdraget med følelsesfuld Pathos, den fanatiske Strenghed var ikke hans Fag — han truede ikke, han bad for sig.

Da Talen var slut, gik et dybt Støn af Syndesuk gjennem Forsamlingen, og man belavede sig en lille Smule paa at gaa. Men der var forbeholdt dem en endnu større Nydelse — og Personen en større Sejr.

Der stod Noget bag Kathederet, som han fremdrog med en vis aaben Haand, det var en Guitar . . . Han kastede Baandene over Skuldrene og gjorde et Par Greb i Strengene, idet han saa udover Tilhørerne med sine mørke Øjne, og samlede det Hele i et stort profetisk Syn. Og nu istemte han en Salme. Stemmen bevægede sig mest i Halsregionen, og den var lidt fed, men den var af lys Klangfarve og smægtende, som om den kunde hendø af lutter Velvære. Der kom af og til en dybere Tone, der syntes at hulke sig op fra en Gravkjælder — den talte stærkest til Fantasien, thi den huskede dem paa de mange Smuthuller, hvor Synderne

var gjemt hen for Vorherre, ligesom Børn, c
er skjulte, naar de har Hænderne for Øjnene

Under dette gjærede og brød det sig i Fc
— den maatte faa Luft! Og da Prædikante
fra Kathederet og igjen betraadte sin mennesl
blev han omringet af Tilhørerne og nærme
derne, for hvem han havde et eget Blik, der
hentede sin Ild fra Syndsbegejstringen, men
sin største Kraft i Bedaarelsen.

Det var noget Andet end de hulkind
bøjede og truende Lægprædikanter, som
komme til dem fra deres eget Folk! Gan
toges de ogsaa af dem og fik den samm
Svimmel ved deres Tale — men dette Beda
som gav dem en saadan fristende Lyst af Sy
melsen — nej, det var noget Nyt.

Imidlertid forstod Prædikanten at benyt
Fra dette fuldtallige Møde kom det til mind
linger, som altid endte med, at han fulgtes ti
af Tilhørerne, og at man her tog en
Afsked.

Der var især en Kvinde, hun var lidt o
standen og saa godt ud, skjønt hun var no
førladen — for hende gik det rundt. Hu
tarvelig, men alvorlig Mand, der tog sig st
sit Virke, og som slet ikke havde den Sla
Trang som hun. Han havde en Tid sat sig
— efter hans ligefremme Tro — religiøse Fl
ved Hjemmet stod forladt, og Livets nødve
ning udsattes for i ét væk at stille til aanc
møder og Sangkor. Men han gav efter — fc
for Husfredens Skyld; thi for at kjøbe den h
gen Mand tilsat sin Æres Formue.

Men som hun stod der og lod sig beda
dikanten, og hele hendes Skikkelse droges
som om hun fra en Skraaning gled sagtel
Vand, da saa man, at det Menneske ikke k

med den
en Rus.
Det v
den Slag
stod har
end var
det strak
Der
sin Erk
da skil
Mange
Flo
pænt,
mere
givet
time
Sang
broc
tog

An
hic
de
k

og han kom hurtig og gik lige paa som den, der kan bringe det Tabte.

De vandrede Side om Side fremad. Da var de ved hendes Hjem. Hun stod stille og saa op til Himlen, medens han tog om hendes Hoved og saa med sine bedaarende Øjne paa hende. Pludselig, som steget op af Jorden, stod en alvorlig Mand foran dem.

Kvinden fór sammen — men Prædikanten slog med himmelvendt Blik et Kors for hende og gav hende sin Velsignelse.

Næste Dag, før han afrejste, ombyttede hans Famulus hos Landhandleren 40 Kroner i Tiører mod de bekvemme Papirspenge — og Farten gik til en anden Ø.

Fra Synet paa Trondenæs herlige Kirke kommer man uvilkaarlig til at se sig om efter alle de store Billeder, som Kristnesagaen i disse Egne har indtegnet; men de har kun levnet enkelte Navne, Stoffet er omskiftet.

Nordenfor Trondenæs ligger endnu Birkøen, hvor netop i de Tider Thorer Hund boede, som den Mægtigste af hele Bjarkøslægten. Han blev tilligemed en anden Høvding, Harek fra Tjotta — ogsaa en *Haleyer*, overdraget den saakaldte *Finnefærd*, hvilket var Rettighed til at indkræve Kongens Skat i Finmarken, som dengang ogsaa gjaldt for Senjen. — Thorer Hund skal ved den Færd have sørget vel saa godt for sig selv som for Norges Konge. Ingen af Høvdingerne her i Nord har dog sat sig et saa levende Mærke i Folkets Hukommelse som han. Der er slige Navne, som baade fra før og nu holder sig oppe i Folkemindet, og det er ingenlunde af Kjærlighed, men fordi dertil knytter sig en Kraftprøve i en eller anden Retning.

At Thorer Hund ikke var sin Slægt god, har før været omtalt ved Vandøen, hvorhen hans tre Brødre var flygtede for at redde sig fra hans Efterstræbelser. Men hvad han egentlig var, fremgaar af Kong Olafs Ord til ham i Slaget ved Stiklestad; thi efter at have sagt til en af de andre Høvdinger for Bondehæren: Dig vilde jeg, om jeg sejrede, sende til Rom, vender Kongen sig til Thorer Hund med de Ord: Dig vilde jeg ikke paalægge nogen Romerrejse. En Mand som Du bør blive i Landet og udføre alt det, som en Konge finder nødvendigt, men som ingen Danismand vil udføre. Men Thorer Hund blev Olaf den Helliges Bane! Og da han efter Kongens Død med stort Bram havde forkyndt hans Hellighed, drog han til Jerusalem, og der forsvandt han.

Om han efterlod sig Slægt, det vides ikke, men at han efterlod sig Gjengangere, det er sikkert.

Saa gaar det fremad igjennem det kogende Raftsund, der løber ind mellem Hindøen og Østvaagø, og nu har man Vestfjorden som et Hav lige mod sig og *Lofotøerne* til begge Sider.

Her foregaar det Vinterfiske, som er Norges største og sikkreste Fiskeri. Det begynder straks efter Nytaar og ender ved Midten af April, og det forsamler en Fiskermængde af mellem 20 og 30,000. Uhyre Stimer af Torsk staar da ind Vestfjorden for at gyde paa Fiskebankerne omkring Lofotøerne, og er Fisket heldigt, kan det tælle ligesaa mange Millioner Fisk.

Naturligvis giver det en rasende Trængsel paa Fiskehavet, der ikke er over 20 Mile langt. Siden 1816 har Fiskehavet derfor været delt imellem Værene, og hvert Baadlag har havt sit *Sæt*, hvilket er et bestemt Maal indtil 30 Favne mellem hver Baad; men der er foruden dem en stor Mængde Baade, som løber om paa fri Fangst. Der opstaar da let Strid, thi Fiskeren er paa Fiskehavet ikke fuldt saa tam som paa Landjorden, og

Øvrigheden, som er nærværende under Fisket, har nok at bestille.

Det er ogsaa et Virke, som nok kan prøve sin Mand! Det er ikke blot Vejret, som giver Bekymring og det skiftende, undertiden helt udeblivende Held, men det er Fiskeredskaberne af Liner og Garn, som ved Strømmen drives mod hinanden og derved kommer i Vilderede. Garnene bør nemlig være fine og hvide; thi Havgrunden bestaar i Lofoten kun af det hvideste Sand, og de bør tillige være fri for Snur; men naar nu flere af slige fine Garn indvikle sig i hinanden, nødes Fiskeren til med sine vasne Fingre at greje dem, og det kan nok gjøre en Mand utaalmodig.

Men det er ikke alene Trængsel af Fiskerne, der er ogsaa en hel Del Andre, som trænge sig paa ved et saadant Storfiske, og for hvem der paa Grund af Frihandelen ikke lader sig udmaale et Sæt. Naar Fiskeren kommer til Land med sin fuldladte Baad, faar han Lighed med en stor, tung Fugl, som er bleven fanget udenfor sit Element og nu skal til at plukkes.

Der er Opkjøberne, som flokke sig om ham, der er hele Skaren af Spekulanter, som slaar ned over ham med sine fristende Tilbud. Men øverst i Rækken staar dog Handelsmanden paa Været, han, som har givet ham Kredit den hele Vinter og Udstyr til Fisket. Naturligvis har han Ret til at plukke først, og da kommer det an paa Karakteren, hvor meget han levner. Han skal imidlertid selv dele med Andre. Naar Vinterfisket er slut og Fisken tørret, tages den i Midten af Juni ned af Hjelderne, og straks efter udskibes den til de store Handelspladser, hvoraf Bergen er den største og sikkreste, og her foregaar da den næste Handel ved Omtuskning af Varer.

Fra disse Pladser sendes Fisken videre til Frankrig, Italien og Spanien, og før den der naar sin sidste Kjøber, der fornemlig melder sig under Fastetiden, er den gaaet igjennem saa mange Hænder, hvem den alle

har givet Levebrød, at Fiskeren, som er første Mand i Rækken, vilde tabe Sans og Samling, dersom han saa, hvad hans levende Baadladning er drevet op til.

Fiskeriet skal dog her kunne gaa en meget større Fremtid imøde, fornemlig ved Fiskebankerne paa de yderste Vær; thi der vil det blive drevet ved Fartøjer og Dampskibe. Men hvor stor og god Forandring det vil bringe i Fiskerens Kaar, er meget uvist. Fiskeren i sin Baad er i sit naturlige Element, og Slumpelykken er hans Drivkraft — paa det Udtræk sætter han Livet hver evige Dag og er lykkelig. Den mere planmæssige Ordning vil føre ham ind paa andre Baner, hvor han paa en Maade bryder med sin Fortid.

Der vil dog aldrig komme saa mange Fartøjer, at Baadfisket kan ophøre, og det er vel; den hele Kyst skulde derved faa et andet Udseende; thi der er en udpræget Forskjel paa Sømanden og Fiskeren, og Fiskeren hører nu engang hjemme her med samt sin Baad. De er begge en helstøbt Fostring af den Kultur, Nordlandets Kystliv har kunnet udvikle.

Fiskeriet fra Fartøj vil naturligvis komme til at give det Hele en roligere Karakter, men langtfra den djærve Skjønhed. Modet og Udholdenheden vil ogsaa der kræves, men ikke det Vove, som, hvor megen Ulykke det end bringer, altid sætter et storslaaet Præg paa Folket.

Der har paa Søndmør været den Mening, at han, som en Gang har *redet Kjølen*, har faaet *Dødsleten* over sig for bestandig. Her i Nordland har vistnok hver eneste Fisker redet Kjølen baade en og flere Gange, og Farven er lige kraftig for det. Hvis han blegnede ved hvert Dødssyn, han saa, vilde han snart være som en Hjemmefødning fra Storbyens trange Gader. Nej. Døden kan han se fast i Øjnene, enten den saa gaar mod ham eller hans Kammerat. Der var før i Tiden en Lovbestemmelse, som straffede dem, der undlod at frelse en Skibbruden — de blev udviste af Landet for ikke at

opholde sig mellem hæderlige Folk. Det b
mer. Der er Mangfoldige her, som mister I
vove det for Andre.

En slig mørkladen Glunt, som med Hatten
gjennem en halvaaben Dør smyger ind paa I
Præstekontoret, og staar der skak og skjæv c
Hatten af bare Kejtethed, skulde man se
drive Baaden stivt op i Vinden, for derfra
gende Fart at sætte hen over et Baadhvæl
dødsdømte Kammerater sidder, og i Flugten
og drage dem over i Baaden til sig. Sligt giver r
Respekt — og tilslut er det den største af al

Der stod en Mand paa Skibet, som var
Skikken. Han havde under et Bankfiske fr
iagttaget fire Hvælv, de to var renskyllede,
mistede Alle paa en Gang; thi de havde
sammen — det fjerde havde tre Mand tilbag
kede og raabte til ham, og han vinkede igje
var paa Vej til dem og halede ud af alle Kr
saa skyllede En væk, og saa den Næste —
vinkede Farvel til ham, og dermed var der
Men inden han saa sig for, var ogsaa han p
Da i det Samme saa han en Baad for fuld
Sigte af Hvælvet, og Stunden efter skar de
Kjølen, og han hev sig op i den. Var d
tidsnok, havde den reddet alle de Andre ogs

Det gjælder jo om at komme paatværs
og med fuld Fart; thi det maa sejles i S
nemlig gjælder det dog om Aandsnærværel
thi det er en Dødssejlads. Den er udviklet
Fiskerne og kan sikkerlig regnes med til I
den fortjente vel en Udmærkelse!

Og midt i denne fuldbevidste Kraft ga
om med et fuldkomment Barnesind og la
hid og did af Overtroens Frygt. Han tror f
at der er dem, som kan skaffe Fiskevejr, c
Nytaarsdag laver det, han kalder »Fiskevan

sker ved at mærke et Tinfad paa Bunden med et Bogstav af de forskjellige Vær, og da helde Vand i det, thi der, hvor Vandet slaar Blærer, skal komme det bedste Fiske — da er han mere skræmt af den Vandblære, end han er af Nordenstormens sværeste Søer.

Men han giver alligevel derved tilkjende, at han véd, der er Noget, han ikke med alt sit Mod kan magte. At hvad han end kalder det, saa véd han, at det kan rejse sig imod ham og sige: hertil og ikke videre!

Han kan se omkring sig paa Værene: Rigdomme er bleven samlede og igjen adspredte, Matadoren har rejst sin brede Pande med Kapitalsmærket højt over Mylderen — han er alligevel af Tidsomstændighederne sejlet bagud. Hvad er det da for en Magt, det Altsammen har maattet bøje sig for? Hvad er det for en mægtig Haand, som i Smaat og Stort har grebet ind og taget Styret?

Skjæbnen.

Det var ved et af de østlige Fiskevær. Ejeren var en gammel Mand, som var gaaet træt af Sagen og havde overladt den meste Styrelse til en Fremmed. Men det gik smaat. Fuldmægtigen var lidt af *en fin Fyr*, var bleven forlovet med en Præstedatter der i Nærheden og kunde ikke ret gaa ind paa Handelsmaaden — den var ham for simpel.

Ejeren havde kun to Døttre, hvoraf den ældste, Birgitte, paa en Maade var traadt ham i Søns Sted. Hun havde hele det Lag, som skulde til for at holde gode Miner med Fiskeren, mens han blev *plukket*, dog ikke anderledes, end at han ogsaa fik sin Del — paa den Maade omtrent, som Fugleæggene tages: der levnes

et Æg i Reden til at lægge videre paa. Me
dog saa meget Kvinde, at hun helst havde en
Siden af sig, selv om hun agtede at behc
magten — og nu var jo den der Jyblingen fc

Det kom da til en Forandring, Fuldmæg
opsagt og en Anden traadte i hans Sted. In
ret, hvorfra Personen kom. Han havde været
et af Udværene og havde udmærkede Atteste
tighed og Forstand. Der var dem, som men
selv havde *roet Fiske* og efterhaanden havde
op paa det. Men var han kommen tilvejr
Maade, beviste det jo bare, at han var en flin
og at han, om han nu kappede Touget, n
finde sig en Plads, hvor han kunde binde det
Denne Mands Navn var *Aron Thams.*

Da han indtraadte i sin Plads, tog han
Skjøn op over Forholdene. Her var Noget
Den gamle Mand kunde man saa lempelig
Døren — og saa løs paa Omkalfatringen!

Han saa sig tillige om i det mere intim
De to Døttre? Ja, aaja — der kunde gjøres N
ogsaa. Den Ældste var ikke videre tiltalende,
var den dygtigste; den Yngste var lys og va
hun var bare til at godsnakke med, og til
han ikke Tid — endnu ikke!

Imidlertid tog han fat, og han gik frem m
det var det Klogeste. Men da Vinterfisket k
han Taalmodigheden, og da tog han ikke Gra
Den gamle Mand lod sig nemlig slet ikke
Døren, ialfald ikke med saa haarde Hænder.
være Herre i sit Hus og i sit Virke, og den,
lod *gaa* for sig, skulde blive paa Tjenerens P

Den ældste Datter forsøgte at mægle et Sl
men den Gamle havde følt Stødet af at sk
overende, og han var ikke tilsinds at staa stil
paa det næste Puf — thi for det vilde han
forstod han.

Da derfor Fisket var slut, maatte Aron Thams fortrække. Han gjorde det nødigt, men resolut. Han skjønnede nok, at han havde forhastet sig, dog det fik være. Det laa ikke i hans Natur at omarbejde Noget — altsaa paa med en ny Oparbejdelse!

»Det gjør mig ondt, at jeg maa overlade Dem til Deres Skjæbne,« sagde den gamle Mand.

»Gjør De bare det, Far!« svarede Aron. »Jeg har min Skjæbne her,« og han bankede sig med Fingeren paa Panden. »Haaber med Tiden ogsaa at faa den her,« og han slog sig paa Lommen. Dermed gik han.

Ud over Sommeren var der paa Været kommet en Anden i hans Sted, en mere medgjørlig Person, og om Aron Thams hørtes Intet. Birgitte tog sig en kort Ærgrelse over det — der havde med den Kar vær't Noget at gjøre! Men hun fik hurtig Ende paa den Plage — hvad der ikke førte til Noget, førte til Tab! Det var hendes Valgsprog.

Det var inde i en af de dybe Fjorde i Senjens Fogderi. I flere Aar havde der intet Høstfiske været, og en Del Mennesker, som havde bosat sig her paa Grundlag af tidligere Storfiske, var efterhaanden fortrukket til andre Egne, og de, som var tilbage, var fattige Folk. Da spurgtes det, at Silden stod ind i Fjorden i tykke Stimer. Folket gjorde sig i en Hast færdige til at tage imod den, men den lod længe vente paa sig. Sagen blev nu nøjere undersøgt, og det viste sig, at Silden virkelig var der, men at den stod stille — den havde løbet sig fast i hinanden. Silden sætter nemlig ind med en saa rasende Fart, især naar Hval er i Nærheden, at den hurtigt danner et helt Sildebjerg, som hverken kan komme frem eller tilbage.

I en halv Mils Længde stod Søen stille
bjerget; thi den uhyre Fedtmasse, det indeh
Strømmen, uagtet Havet var oprørt til alle S
over selve Bjerget bevægede Søen sig med R
som over en Malstrøm.

Folket gav Agt, thi der var ikke Ande
Selv de ældste Fiskere kjendte ingen Udv
stod saa dybt og saa langt ude, at de
Fangstredskaber ikke slog til, og ethvert F
være spildt.

Da mødte en Dag en ny Baad frem i La
var besat med fire djærve Glunter og en H
Der blev set mistænksomt paa den, som af Ba
i et Spillehus, naar en ny Spiller træder til;
de selv ingen Vej kom, var de dog skinsyg
Ny, som vilde dele Skjæbne med dem.

Nu rejste Høvedsmanden sig op, tog Ha
tørrede sig over Panden. Det var et geval
paa den Karl. En Pande saa bred og djær
en Okse, et tykt, rødligt Haar, som stod lig
gjennemborende Øjne, bred Mund og Hage, c
der syntes hævet over enhver Form og k
paa at følge Øjnene i Alt.

»Hvad hedder mon den Fyren der?«
spurgt.

»Han hedder Aron Thams,« var Svaret.

Han begav sig nu straks paa en Unde
Stedet, hvor Stimen havde kjørt sig fast, o
lang Betænkning sine Forholdsregler. Næ
ved Daggry saa man ham med sine dygtige
ude ved Bjerget for at sætte Garnet. Det
— Træmærket, som bærer Garnene oppe -
skiftet med tomme Ankertræer, der fastho
paa hundrede Favnes Længde, og nu blev Ga
i omtrent hundrede Fods Dybde.

Udfaldet blev slaaende. Fuldlastede Baad
nu af hinanden til Bryggen, og hver Dag

Menneskehobe til de gamle. Nu var der ikke Tid til at drage Kjendsel af hvem, som kom — Ny var Gammel paa et Par Dage, og Gammel blev Ny hver Dag ved at gaa en ny Forventning imøde.

Efterhaanden antog Fisket en større Udstrækning, det syntes at ville føje sig efter den stigende Mængde af Fiskere. I en Haandevending var her samlet 8000 Mennesker, 200 Smaafartøjer, mellem 16 og 1800 Garnbaade og 100 Notebrugere med tilhørende Besætning.

Det rejste et Sammensus af Kræfter, hvori det Menneskelige tabte sig. Nok blev ikke Nok, og mer end nok har jo intet Maal. Da kom Dyret frem! Og efter det storartede Skue af den rigt bevægede Arbejdsstrøm kom Synet af en svimmel Flok, som Begjæret lyste hen over med sin kolde Morild.

Banden og Skrigen, Mundhuggeri og Slagsmaal fyldte Luften, og uagtet der var en Del Øvrighed forsamlet, gjorde det ingen Forskjel. Der var intet andet Middel for Haanden end at lade Overmaalet sprænge sig selv, og dertil havde den god Anledning. Mange af Smaafartøjerne var forsynede med Tobak, Drikke- og Spisevarer, foruden andre Luksusgjenstande, og om dem trængte Baadene sig sammen, som gjaldt det at storme en Fiende. Den Ene vilde have først og den Anden vilde ikke vente — de var som *Havheste* Allesammen!

Og Havhesten er en Fugl, som ellers holder til paa Spitsbergen ved Nordishavets Bredder, og som kun af Sult drives ned til Norge, men som denne Gang syntes at have vejret Sildebjerget, og var mødt op til en Kamp med de andre Søfugle, som den ved sin Størrelse og Glubskhed tog det ene vilde Tag med efter det andet.

Midt op i denne uhyre Forvirring stod en Skikkelse kold og sikker, og det var Aron Thams. Sammen med sig holdt han fast sine Glunter, og de dannede et Baadlag med fornuftig Beregning midt i Galskaben! Men han maatte være vår! Han bar sin velfyldte Tegnebog

om Halsen i en Kjæde, og af og til tog ha
frem, sigtede efter en Fugl og skjød den
Det gav Respekt, thi de skjønnede, at de
sigtet.

Da saa endelig Fiskebjerget var tømt o
Hoben spredt paa vide Veje, samlede Aron
Fortjeneste, og den var ikke blot god, men
havde han til at begynde med, og han s
sikkert Skjøn om i Lokaliteterne. Men Vint
Vaaren kom, før han atter traadte handlende

Nu hændte Noget, der ganske saa ud so
for hans Skyld, thi den gamle Handelsmanc
døde. Da Aron hørte det, var han ikke l
tage sit Parti. Tilbøjelighed! det var ikk
— han vilde frem, og her laa sikker V
igjen!« sagde han og gned Hænderne, mens
løftede sig og Øjnene skinnede over i det C

Efter en passende Tid begav Aron Th
Været. Den Første, som mødte ham, var
yngste Søster, som med sit rødmussede
den sorte Dragt tog sig ret fristende ud.

»Jeg kondolerer, Jomfru Martha,« sag
strøg hen over hende med et Blik, som sy
Ja, det er bra nok — men jeg har sg'u
Igjen, igjen! Og dermed bad han om at
Jomfru Birgitte.

Martha blev rød i Hovedet og gik —
kom Søsteren. Der udvekslede nogle fo
thi hvor lidet Stunder han end havde, glen
ikke sine Erfaringer. Han havde en Gang
i dette Hus, og det fik ikke ske oftere.

»Kort og godt, Jomfru Birgitte,« afbrød
»Jeg er kommen for at tilby' mig — vil D

»Hvordan mener De?« spurgte hun og
sin Fatning, sprudende rød.

»Der kan ikke være to Meninger om
Jomfru Birgitte.«

»Aa — jasaa,« lagde hun til. Og nu var hun fuldkommen fattet. »Ja, jeg antager, at De tilbyder Dem som en ærlig Mand — og saa kan vi snart bli' enige om den Ting.«

»Det var bra', Jomfru — kjære Birgitte! vilde jeg si'. Jeg tror nok, jeg kan love Dem, at De ikke skal angre paa det.«

»Det tror jeg heller ikke,« svarede hun.

»Men da der altid gaar et Par Maaneder hen, inden det Hele kan bli' sluttet — jeg mener med Vielse og Alt — skulde vi saa kanske straks sende Papirerne afsted til Præsten? Jeg maa nemlig rejse imorgen tidlig igjen.«

Der var dog Noget i den Maade, som fik hende til at drage et Suk.

»Igjen, igjen! Birgitte,« udbrød han livligt, idet han sprang op og tog hende i Favn. »Jeg og Du ska' nok komme ud af det.«

Det hjalp. Hun lo til ham, og det klædte hende saa godt, at Aron kyssede hende og strøg hende ned over Kinderne.

Fra dette Møde gik næppe to Maaneder, før Aron Thams var bosiddende Mand paa Været og Birgitte hans Hustru. Og nu gik hans Fortjeneste og hendes Formue sammen i en Kasse, og der formerede de sig hurtigt. Der var fra begge Sider den samme Tragten og samme Evne; men idet hun blot higede efter Pengemagten, satte han tillige sine Maal i Forfængeligheden, og det var ikke saa Lidt, han i Tankerne offrede paa dem.

Forresten var han nu paa sin Plads i Livet, og Vejen, han havde været nødt til at gaa, havde han ved denne bratte Stigning sejlet agterud, ligesom han tit nok havde sejlet Vandet ud af sin Baad. Hans Hustru fulgte ham trolig, og der var en urokkelig Enighed imellem dem. Der var bare det, at da den samme

gridske Natur var i dem Begge, saa hidsed anden.

Hun fødte ham to Sønner i tre Aar, da — man kunde ikke sige: fra ham, thi han m Noget ved hendes Død. Hun havde vær hvorved han havde opnaaet sin Stilling, og han jo fremdeles. Aaret efter giftede han Søsteren, og nu havde han hendes Formue t føjede sig desuden heldige Fiskeaar til, og havde gode Betingelser i sig for Matadoren, ydre Forhold at ville føje sig derefter.

Denne anden Hustru var en fuldkomme ning til den første. Martha kunde ikke vær Spekulationen, men endelig var Aron Ma klare det selv. Det at hun var godmodig og Natur, foruden at hun var sund og frisk son rose, lod ham for første Gang smage paa Lykke.

»Er det ikke, som jeg siger!« udbrød han min Skjæbne her.« Og saa trommede han sin brede Pande. »Jeg sa': Jeg vil sidde s paa et Vær her i Lofoten — og nu sidder je sa': Jeg ta'r mig en Hustru, som kan hjæ gjøre Vej — siden ta'r jeg en for min Forn det ikke gaaet slig? Og hvem er det, som l den Skjæbnen — er det ikke mig selv — A Igjen, igjen!«

Martha fødte ham fem prægtige Børn, hun fremdrog Søsterens to Sønner i sam Lighed som de andre. Det gav Løftning Hus! Baade oppe og nede, ude og inde tu ken sig og tog til sig i rigeligt Mon af de som Forældrene kunde byde dem. Og der for første Gang Maalet fuldt. Uden no Medfølelse overfor Andre var han bestandi efter det, som kunde glæde Børnene — de

han mente, at de var af en finere Art end han selv, og at han bare var til for at oparbejde deres Fremtid.

De to ældste Sønner var mest lig den afdøde Moder. De var frastødende og haarde af Natur. Hos de yngre var mere Skjønhed og Blødhed; men hos dem Alle en stærk Bestræbelse efter at ligne Faderen. Naar han tumlede sig med dem paa Stranden, hvor de løb efter de vigende Bølger og trodsede de kommende, indtil Sprøjtet stod højt over dem, da mærkede han Noget af sin egen ubændige Natur i dem, og han saa paa dem, som Centauren paa sine Unger.

Og nu tog han et nyt Sigte paa Fremtiden. Han var ikke naaet længere end til Fiskeværet, den Stigning, som var tilbage, skulde Børnene gjøre. Han kunde med sine Penge klare den første Halvdel af Vejen, og da fulgte de *ham*; den anden Halvdel klarede de selv, og da fulgte han *dem* — Far til den og den — Svigerfar til den og den! »Igjen, igjen!«

Det var ubeskriveligt, hvordan Aron Thams voksede i sine store Planer. Det var, som hver Aare blev fuldere og hver Muskel stivere. Han havde før holdt sig bestemt til Handlingen, saa vidt den rækkede, var Selvfølelsen med; men nu lod han sig bære op af en Indbildning, og da den fik sin hurtige Stigning uden Møje, rendte den hans Forstand overende.

Paa dette Punkt begyndte han at se sig om efter lidt Selskabelighed, der var ikke mange Tilbud, og at vrage, hvilket han helst havde gjort, det nyttede ikke — vilde han se Gjæster i sit Hus, maatte han tage det, som var. Naar da et saadant Besøg var bragt istand, blev Børnene indkommanderet, og naar Smaapigerne havde nejet sig ligo ned i Anklerne og Gutterne havde bukket med Haarluggen over Næsen, kom efterhaanden Præsentationen.

»Hvor er Thorer? Naa, han er her ikk
ser De Maurits, min Næstældste, Amtman
dermed rystede Faderen ham i Skuldrene. »
spørge, om han ikke allerede har Laget?
Opsyn! Er det ikke, som han oversaa all
listerne paa en Gang!«

»Og se den Skulderhøjde! — Forrest in
øverst i Laget — hvad!«

Man lo Allesammen og Gutten blev flov
tilbage.

»Det var nu den Generation, her har vi
— den er lidt finere i Kornet. Kom Du h
Du skal ikke være saa flov af Dig.« Og
stor, tidligt udvoksen Jente med et mægti
Haar, og gik kejtet hen til Faderen. Hun
Moderens stærktblussende Ansigt, men
Faderens store Former. »Se der har vi
Datter. Aronsine er hun døbt, men vi har
og til Hverdagsbrug er det nu Rosine. St
Professorinden!« Rosine blev mørkerød og
Vej. »Aa!« truede han efter hende. »Jeg la
til ham unge Professoren, som var her ifjor o
nede i Fjæren.«

Men Aronsine var længst forsvunden,
Skrænten, hvor hun sprang, saa hun temm
kornet ud.

»Her skal De se Liv! Haakon! hid med

Ja Haakon lystrede Ordren og kom. I
sprudlende Liv over ham. Haaret stod vilter
løb til alle Sider; men han havde et godt A
indtagende Smil.

»Staa stille Gut! — Den Fyren skal til
staar aldrig uden paa et Ben ad Gangen.
— Ser De Billedet der borte? Det er Nap
sætter over Alperne, det er hans Mønster.«

Gutten gjorde et Hop væk fra Faderen

ham lige ens, hvad Napoleon havde gjort, naar bare han fik Lov at gjøre, hvad han vilde.

»Men hvor er Randulf, Doktoren, som jeg kalder ham, for han har ogsaa lært sig til at rode i Fjæren ligesom Professoren. Og begge Guldlokkerne, Præstefruen og Konsulinden, hvor er de henne?«

»Aa, Papa!« bad Moderen med blid, blødæltet Røst.

Men Thams var allerede henne i Døren og vinkede. »Nu er Syltetøjet fremme, Smaabørn.« Da kom en fin liden Gut og to lyshaarede Smaapiger springende til og lagde sig kjælent ind til Faderen, under det han madede dem med Syltetøj. »Naa Lizi,« sagde han til den Største. »Hvad er det saa, Du ska' være?«

»Lizi,« svarede hun og satte et Par skjelmske Øjne paa ham.

»End Du, Marie?« vendte han sig til den Anden. Men hun bare saa paa ham med sit alvorlige Ansigt, og lidt efter var hun med Søsteren og Broderen ude i Leken igjen.

»Det er mig en sand Fornøjelse slig at trække hele Raden op,« vedblev han. »Den Ældste, Thorer, som ikke er her, plejer jeg at lade gaa i Spidsen, og da kommer de Allesammen paa Rad, lige som naar jeg er ude efter Fugleæg og jeg lar min Hund, Svartepurren, krybe ind i Hullerne, hvor Lundefuglen sidder. Der bider den sig fast i Halsen paa en af dem og trækker den ud af Hullet, og da følger alle Kammeraterne efter, for den Ene vil jo redde den Anden, og saa bider de fast i Halerne paa hinanden.«

Under denne Akt blev der nu spist godt af Velkomst-Anretningen, og den sandfærdige Glæde over at mødes paa god, venskabelig Grund gav det Hele et tiltalende Udseende.

Endelig tren Husets ældste Søn, Thorer, ind og oversaa paa en spejdende Maade det muntre Lag — det saa næsten ud, som han vilde undersøge, hvad der stod paa Bordet.

»Haa, haa! der har jeg min Ældste!« udb
»Præsenterer for det ærede Selskab Thorer,
paa *Aronnæs*; thi det vil jeg, Været skal h
jeg har lagt de Pladser til, som jeg nu staa
om. Høvdingen paa Aronnæs! hører Du det

»Thorer Hund!« føjede en af Selskabet t
Smiger.

»Jeg tænker, det faar bli' Høvedsmand,« sa
og gik studs ud af Døren igjen.

Men deraf drog Thams intet Varsel. Ha
sikker paa at kunne styre Skjæbnen, at han
Allesammen staaende fuldfærdige paa det Tri
fundet, han havde stillet dem — han behøve
klappe i Hænderne, saa begyndte de paa Live
sit Punkt.

»Det er Far sin Søn!« udbrød han og
Thorer gjennem Ruden. »Han kan gaa Ti
Livet. Han har ikke det fineste Hoved, t
Amtmanden; men han har ubetinget det stærl
her maa stærke Ho'der til, her paa Værene,
skal bli' til Noget — ikke sandt, Mama?« v
sig til Hustruen.

»Ja,« svarede hun. »Men saa er nu Th
ogsaa.«

»Aa ja, snild, det er vi jo Allesammen for
Skyld. Men jeg mener, at han er ikke ba
klump, som Alle og Enhver kan ta' i Haande
en ny Skabelon paa. Heller ikke er han en S
der render ud til Siderne — der er med a
Flint i ham.«

»Ja,« svarte hun bifaldende. »Det er der.

Der var Nogle, som mente, at det behøve

»Om det behøves!« afbrød Thams. »Vil ik
paa lidt nær Allesammen løbe an paa Medl
Jo. Der skal staa En, som kan sige: herti
videre. Derfor har jeg og taget den Djærv

Flokken til min Eftermand — han skal holde sig til Roden, de Andre kan sætte Toppen.«

Der var i hans Skikkelse en slaaende Henvisning til, at han var Roden og at Marven i den var Penge. Det kunde dog Ingen nægte sin Respekt. I slige Egne, hvor Naturen gav sit Tilbud rigt, lunefuldt og ligesom i Forbigaaende, var det Kapitalen, der kunde staa færdig til at tage imod, og som en Livskilde føre det over i de nedre Lag. Den Mand, som sad inde med Kapitalen, var følgelig Aksen, hvorom alle Hjulene drejede sig.

Der var heller Intet ivejen for, at disse flinke Børn kunde gaa frem og Hver for sig skaffe en grøn Gren til Toppen af det Træ, som han ikke kunde give andet end Stamme; men istedenfor at vise dem Vejen gjennem sin egen Begyndelse — et viljefast, udholdende Arbejde — lod han dem tage Sigtet fra den velfyldte Pung, og det forvirrede. Men derpaa tænkte han nu ikke, tværtimod! Den svære Stige, han havde klattret op ad, kunde de slippe. Derfra førte nu en magelig Trappegang i Højden, og den Haandsrækning, han i Begyndelsen saa haardt havde behøvet, nemlig Penge, kunde han give dem straks og i rigeligt Maal — følgelig gik det opad!

Det Vær, Aron Thams boede paa, det Aronnæs, han stred for, havde medbragt fra sine forudgangne Ejere det samme urimelige Kreditforhold til Almuen, som overalt i Nordland. Det var et igjennem Aarhundreder oparbejdet Forhold, og baade Handelsmandens og Fiskerens Tilværelse stod og faldt med det.

Aron gav selvfølgelig ogsaa Kredit; men han kortede af, gjorde den Aar for Aar lidt mindre — det var Almuens eget Gavn, sagde han; men den Gavn var haard at døje!

Der hørte en stor Fiskeralmue til Været, og der var mange Fattige; — til Hjælp for dem var der dog oftere Fiskevejr end paa de ydre Vær og følgelig et jevnere

Fiske. Denne Smaaopkjøben forstod nu Aron sig paa. Han gav det, han bød — kort og godt! Men er der Nogen, som ikke forstaar sig paa *kort og godt,* da er det Fiskeren. Alligevel var det den almindelige Mening, at han Aron var grej Kar at handle med, skjønt de bestandig fik lidt mindre for deres Fisk hos ham end hos Andre.

Fra dette Smaakjøb hug han da efterhaanden ind i de store Spekulationer og han førte bestandig Sejren hjem. »Igjen — igjen!« sa' Aron Thams, da stod han midt i Matadorens udstrakte Omraade.

Og han var en Mand med Retten paa sin Side. Han førte et reelt Regnskab, han havde gode Varer, han gav ogsaa Kredit, hvad kunde man fordre mer? Almuen vilde ogsaa have været i stor Vilderede med, hvor Fordringen skulde stilles, ja de vidste ikke en Gang, at de havde nogen; thi havde han virkelig gjort Brud paa Retten, kunde de jo have ladet ham stevne — men hvorledes udtage Stevning paa et ubarmhjertigt Sind!

De Folk, han havde i sit Brød, faldt det saaledes aldrig ind at drive; lod han Nogen kalde til sig, sprang de over Stok og Sten, og ved hans første Ord rettede de sig og tog fat. Gik han ind og ud af en Dør eller Bod, veg Folk tilside for ham som for En, der har et Vaaben i Haanden. Hvor han ikke var tilstede, syntes de at se ham, og hvor han var, saa de ham ikke; thi der saa de hen paa noget Andet.

Imidlertid sad Aron tryg paa det brede Grundlag af en Pengemands Tilværelse. Han havde ikke nogen stor Synskreds, men han havde god Plads til at nyde Lykken og til at holde Udkig med de fjerne Højder, som Børnene skulde bestige.

Der er hengaaet otte Aar fra det sidste Møde med Aron Thams og til denne Dag.

Hans Hustru havde for nogle Maaneder siden født ham endnu en Søn og med Livsfare baade for sig og Barnet. Da havde Aron Thams skjælvet, thi han kunde ikke gjøre et Skridt til Frelse for Nogen af dem og hans dristige »Igjen, igjen!« var blevet et forskræmt Spørgsmaal til Lægen. Det eneste Haab, som havde rejst sig af Fortvivlelsen, var Pengehaabet. »Koste, hvad det vil, Doktor!«

»Lad os haabe til Gud, at det gaar godt,« svarte denne.

»Gud!« gjentog han og drog et Suk. Ja ham kunde det jo ikke nytte at byde Penge.

Imidlertid blev baade Moder og Barn reddede, og efter en Tid var Skrækken overstaaet. Da var det, som hans hele Ungdomsmod rejste sig paany og tog Maal af Livet. Han syntes ikke, der laa et Halmstraa paa hans Vej. »Igjen, igjen!« sagde han og lo til Hustruen, som nok var bleven lidt afbleget, men dog endnu havde en vis Ungdom over sig. Og fra hende saa han ned imellem Puderne paa det svage Barn, som for hver Dag gav mere Livstegn.

»Hvad skal nu han sættes til, slig liden fin Stakker, som han er! Bedst han blir Far sin Kjælegut — Gentleman Thams! Besøge Amtmanden og Løjtnanten . . .«

»Og mig!« kastede Rosine hen.

Thams saa lidt fra Siden paa hende — Professorinden! Det var, som han havde faaet Tvivl om det Professorat; men han vidste ikke rigtig, hvori det stak. Vakkert gik hun klædt og stout var hun, og dog var der Noget, som huskede ham paa den Fortid, han havde slaaet en Streg over — skulde den komme igjen!

Marie, Præstefruen, var nu seksten Aar gammel og Konsulinden var atten, de holdt ogsaa for meget til i Kjøkkenet med Tjenerne — han vilde ha', der skulde

være lidt finere Skik paa det Hele. — Hvordan skulde han bære sig ad med det?

Naa — imidlertid havde han jo sine to Sønner, Maurits, Amtmanden, og Haakon, Løjtnanten, inde i Hovedstaden, og der var ikke sparet Noget, som kunde skyde paa. Den Første læste ogsaa nu til Embedseksamen og den Anden var en rask Kadet, saa der var ikke mer at vente — endnu! Den Yngste, Randulf — Doktoremnet! Med ham gik det lidt smaat. Han var paa Latinskolen i Trondhjem og havde siddet over i Klassen et Par Gange. Men — han havde jo Raad til at holde ham — — »Igjen, igjen!«

Aron var blidelig sovet ind efter dette Opgjør. Hustruen sad stille og vuggede den lille Gentleman, som ikke endnu var døbt, og der laa noget Fredfuldt over Rummet. Da blev Døren hastigt revet op.

»Far!« raabte en skjærende Røst og et djærvt, trodsigt Ansigt keg ind. Det var Thorer — Far sin Søn!

»Naa!« fór Aron op.

»Ja, det er han Jakob Kvale, som er her med 500 Torsk, men han vil ikke kvitte af paa Gjælden. Han siger det, at Koen hans ivaares er stupet af Sult, og han maa kjøbe en ny.«

»Siger han det.«

»Ja. Og saa en hel Del Sludder om Kjærringen, jeg tror han sa', hun havde faat Tvillinger, eller noget Sligt.«

»Saa lad ham slippe for en Gangs Skyld.«

»Slippe!«

»Jeg vil heller det, end han skal gaa til Andre.«

»Andre! Der er lang Vej til Andre.«

»Ja, lad det nu bli', som jeg har sagt.«

»Ja ja,« svarte Gutten. »Men det er dumt.« Dermed fór han afsted og slog Døren i, saa det knagede.

Aron keg efter ham. »Han blir ikke saa ueffen, han! Jeg var just slig, da jeg begyndte.«

Og deri havde vist Aron Ret. Men de To begyndte paa forskjellige Steder: Aron Thams med Intet og Thorer med et helt, fuldfærdigt Virke. Alle de Lag, som Faderen havde kjæmpet sig igjennem, gik Sønnen forbi og tog uden den ringeste Erfaring blot efter sit Instinkt fat paa Livet. Han havde ikke havt Lyst til at lære Noget, og den Smule, han ved Tvang havde faaet ind i Hovedet, laa unyttet hen som Varen i et Pakhus. Han følte sig mest vel i Omgang med Fiskerne, men alligevel pressede han dem til den sidste Skilling, naar han var i Boden og handlede med dem. Smaaligheden i hans Natur kom dog ikke helt tilsyne, fordi Faderens stærke Karakter brød igjennem paa alle Punkter, og da der var Artslighed imellem dem, syntes en hel Del af Faderens Kraft paa Sønnen; men den laa der rigtignok blot som et Aftryk.

Aron Thams havde den Magt at kunne drive en Sag op paa Spidsen, det var bestandig paa den yderste Grænse, han tumlede sig bedst; men til den Højde havde han hævet sig selv, og Børnene kunde derfra ingen Arv modtage. De arvede følgelig kun hans Instinkter og maatte paa en Maade begynde forfra med ham. — Det var, hvad Thorer havde gjort, og hvad Broderen Maurits, den tilkommende Amtmand, med samt den ældste Søster Aronsine, hver efter sin Natur, maatte komme til at gjøre.

Nu endelig var Sommerferien der! Ved Været var der en Stilstand, men i det ny oppudsede Vaaningshus var der det livligste Røre. Alle Arons Børn var forsamlede. Den muntre Løjtnant tumlede sig med Søstrene, og den lidt frastødende Jurist sad velfornøjet og saa til. Aronsine var paa Vej til at blive fyldig, men saa længe hun endnu blot var paa Vej, altsaa ved Indsamlingen, klædte det hende godt. Og her i den tiltalende Virksomhed med uafladelig Ombyden af Kager og Vin, med Skjænkning af Kaffe og The, med Ud-

vekslen af skjemtende Ord, med Solskin o
Døre, var hun et tiltalende Syn.

Den egentlige Festdag var dog først om
thi da skulde lille Gentleman Thams i Kirk
Anledning blev der gjort al den Opstuds, so
terne tillod — Pengehensynet var i dette Ti
sat ude af Betragtning.

Det var saaledes ordnet, at Moderen sk
Barnet og den lille alvorlige Marie, Præstefru
holde Huen. Aron Thams havde selv ladt si
som Fadder tilligemed Løjtnanten og den
Amtmand. Barnets Navn skulde være en He
indtil det i Daaben blev udtalt; det var e
Skik og var ikke før bleven agtet, men de
Thams lige over for dette Barn med Et
gammeldags.

Og nu var Baaden færdig, rummelig
stelt laa den med Flag paa Stander og vente
stadselige Følge. De unge Piger skinnede
lyserøde ned over Vejen, Løjtnanten stod
Uniform og slog Hælene sammen med de
Sporer, og Juristen i fine sorte Klæder, hvi
klæde og en Nellike med en Viol i Knaphull
saa megen Anstand som mulig, for at svare t
tidige Stilling.

Da kom i sidste Øjeblik en Kurre paa Tr
nær var bleven til en Knude, der maatte h
Den ældste Søn, Thorer, den tilkommend
paa Aronnæs, vilde ikke være med i Kirke.
ikke bedt til Fadder og da var det bedst,
hjemme. »Det var bare for Amtmænder
nanter og gamle Abekatter!«

»Hvad!« brølte Aron med Tordenstemm
et Skridt imod Gutten, som han vilde k
Men Thorer gav sig ikke — han var ganske
sin Søn.

»Aa kjære,
kastede sig m
Der skal saa N
dag.« Og gr
op imod hans
»Godt, la
holdt han i
det lille Liv
det. Endeli
var en Stun
til den And
af, hvad d
holde Barn
han et dy
kastede de
han et go
frem, sel
Streg ove
der altid
til Frem
hullet.
kunde
Me
havde
Fjæren
Godt
Fjeldl
og d
at tr
mod
totte
ble

yn

st
g

Tilsnigelse af Myndigheden, og de lod, som det — men samtidigt drog de Varsel af de at naar Sønnen tog sig den Ret, da var ve Thamsen snart fejg.

Imidlertid var Kirkebaaden lykkeligt naa alt Kirkefolket stod opstillet for at tage Familjen. De Fleste havde set Børnene v havde nu en Slags Tilfredsstillelse ved at fremkomne. Og da Aron Thams førte sit Hustru op til Koret, og de seks Børn fulg et stadseligt Følge, var Alles Øjne begj paa dem.

»Hvad skal Barnet hedde?« spurgte I Faderen, som var traadt hen til Døbefad struen, svarede for hende, og saa højt, at kunde høre det: »Aron Thams.«

Præsten gjentog Navnet og Daaben blev

Efter endt Gudstjeneste tog Aron Barne bar det ned til Baaden, og her beholdt ha deles paa Fanget.

»Nu er jeg lykkelig, Thams,« hvisked blidt. »At jeg har født Dig et Hjertebarn.«

Thams saa paa hende, som om han ikk hende. »Det er rigtig, Martha — dette ska barnet mit!«

Den skeptiske Amtmand bemærkede he jo havde sikkret sig sin Hjerteskat end yd at give den sit Navn to Gange. Gutten h Aron Thams, men han hed Thams-Thams!

Faderen tænkte lidt over det; men ha lade sig skolere, selv af en vordende Amtm gik raskt ind paa det. »Ja ja, naar godt Gang, saa er det endnu bedre to Gang igjen!«

»Ja — jeg mente bare det,« vedblev S en Ordensmand som Du burde spare, e Mundsvejr.«

»Ha ha ha! Der har vi Amtmanden! Hør efter Du!« vendte han sig til den Yngste, Randulf, som endnu ikke var bleven opflyttet. »Det er godt at holde Ørene aabne, naar Øvrigheden taler, helst for Askelader og Slige.«

Der fór noget Truende over Randulfs Ansigt; thi om han end var doven, var han dog ikke skejet ud fra Arten. Men Aronsine blinkede til ham med sine gode Øjne, og da de lovede — Gud véd, hvormange Kager! fortrak Skyen, og snart laa der Smil igjen paa alle Ansigter.

Bare det samtidigt havde klaret op i Luften!

Men der fulgte den ene tykke Sky efter den anden, som ved et Hærtog, og snart var hver lille Plet af den blaa Himmel dækket. »Sejlet op, Glunter!« befalede Thams. »Vi fanger Vinden lidt længere ude.«

Det skete, som han befalede. Men Glunten tænkte: at i dette Vejr var det lidet værd at vove paa med Sejlet, fordi Vinden kom stødvis.

»Jeg vilde hellere gaa over Fjeldet end være ude paa den fæle Søen!« sagde den lille, kvikke Konsulinde, der nu var bleg af Skræmsel.

»Ja, da faar Du gaa nedenom,« afbrød Faderen. »For anden Gangvej er her ikke.« Det blev haardt udtalt, og fra den Stund taug Hver med Sit.

»Ned med Sejlet!« skreg Juristen, da en Sø strøg ind over Baadripen, og Alle tumlede over til den modsatte Side.

»To Klør til!« tordnede Faderen og laante Sønnen et truende Øjekast.

»Aa, giv mig Barnet!« raabte Moderen og greb efter det.

»Barnet blir hos mig,« sagde Thams. Og nu var han saa barsk, at Ingen vovede et Kny. »Om en halv Time er vi hjemme,« lagde han formildende til. Og det gik strygende, hovedkuls fremad.

»Nu ser vi Aronnæs!« udbrød han.

»Saa Gud ske Tak for Redningen, denn
saa!« hviskede Hustruen og foldede sine Hæ
Men Thams hørte hende ikke. Der jog
Sky bagefter; hvad mente den? Det fik hø
vide. Paa en Gang var det, som den aabn
en Vindflod, der styrtede lige ned over Baa
Nogen saa sig for, var den gaaet under m
Indhold.

Straks efter rejste Kjølen sig af Bølgerne
snart var Thams paa Hvælvet med Svøbels
klemt ind til sig. De fire Glunter var o
oppe, og fra Hvælvet reddedes baade Jurist
nanten. Kvinderne med den yngste Søn sa
ikke. Da skjød en af Glunterne hurtig ne
kom tilsyne igjen med den ældste Datter.
han greb fat, rev et nyt Vindstød Baaden
inden Nogen af dem fik sin Samling, var
iland mellem de skarpe Klipper paa Aronnæs
sker og den sønderslaaede Baad i en skra
virring.

Folk var ilsomt styrtet til uden at ane,
brudet gjaldt, og selv Thorer, som vaagned
Eftermiddagslur, kom hurtigt paa Benene.
taget fat og hjulpet, hvad som kunde hj
Moder og tre Børn var borte. Thams hav
Barnet i sin Arm, og efter et Par Aandeo
klar paa det Hele. Han gav Barnet fra s
manderede Storbaaden ud med alt det Mar
fandtes villig. Baaden var ogsaa straks bes
Thams sprang ud i den. Da saa han Tho
»Kom og vær med!« raabte han.

»Der er liden Mening i at knuse en Baa
Gutten.

Da greb Faderen ned i Lommen, tra
Pengepung op og drev den med et sikker
Ansigtet paa Gutten, saa Blodet fløj ham u
»Der! skal Du ha' alt det Andet, kan Du t

— Saa, hal ud, Glunter!« vendte han sig til Folkene. »Hundrede Daler for hvert Liv, som reddes!«

Og der blev halet ud, saa hver Nerve dirrede i deres kraftige Arme; men det uhyre Bølgeslag stod lige imod dem, og om de havde været tyve for hver En, maatte de have veget. Og Aron Thams sad der og drev paa, og for hver Storsø, som strøg ind over Baaden, truede han med knyttet Næve imod den. Han græd af Smerte og Raseri, og som om det bare gjaldt at byde over, sprængte han paa med Løfter og Tilbud.

Men Baaden kunde ikke komme frem, den gjorde pludselig en Drejning, hvorved den fik Søerne ind paa Siden og kastedes med det Samme ind mellem Skjærene og knustes. Alle reddede sig paa Land, og med en frygtelig Fornemmelse af Magtløshed tumlede Aron hen paa en overskyllet Sten for at gribe et Hold, medens Levningerne af Baaden vedblev at hugge ind paa Skjæret, som om de vilde forfølge de Undslupne.

Efter en Stunds Forløb blev der af Folkene sørget for hans Frelse, og da han var vendt tilbage, satte han sig nede i Fjæren og saa ud paa Havet. Søerne jog fraadende op omkring ham, og naar de rallende trak sig tilbage, var det som i afmægtig Harme over ikke at bringe et Bytte med sig.

Ud over Natten drev Ligene af Hustruen og de to Børn op i Fjæren. Paa et Sted længere ude var den yngste Datter skyllet op med en af Tjenestedrengene, hvem hun endnu holdt fast omslynget, og som hun sikkert havde draget med sig i Døden. Han var en vakker Ungdom og havde mangen Gang stillet sig i Skjul for at stjæle sig til et lidet Syn paa den vakkre Jente — hvad havde han tænkt sig i et sligt Skjul, det han havde opnaaet?

Hendes Ansigt var vildt fortrukket, hans var som en Sovendes, med stille Drag og lukkede Øjne — hun var druknet, han var død.

Da Aron saa dem, befalede han at
hvilket skete ved Magt. Siden ordnede hai
Ro Begravelsen. Men ikke et Ord videre en
vendigheden krævede, blev udtalt af ham
yngste Børn smøg om, næsten som skyl
fordi de ikke ogsaa var gaaet under; thi Fac
ingen Tanke tilovers for dem og ingen Ta
som ved dem var blevet ham sparet. Ki
svage Barn i Vuggen, der i Sandhed skyld
Liv, og som saa mærkeligt havde overstaa
han Omsorg med en Udholdenhed og Kjærli
viste, at der endnu var Noget, som bevægede
Sjæl.

Da en Tid var gaaet, rejste de to Søn
stiania, og Huset paa Aronnæs faldt tilbage
dagslige Jevnhed. Rosine, som altsaa nu var
kvindelige Væsen i Familjen, overtog Hushol
styrede, som hun vilde. Hun havde aldri
den ældste Broder, og han lige saa lidt af
da nu Moderen, som altid havde samlet Bø
borte, gik de hver sin Vej. Hvis Faderen
hende et Vink om at være med ham i Or
Barnet, da havde hun maaske styret i en
ning, men det var akkurat, som han var s
at hun skulde kunne drage Noget af det o
Barneskjøn til sig — Gutten fik holde si
alene!

Aron Thams havde aldrig før befattet
Barnekamret, nu blev det hans eneste Hje
Da Aaret var omme, blev Barnesengen fl
hans Sovekammer, og der samlede han
Smaahygger: sin Lænestol, sin Tobakspibe o
som havde tilhørt Hustruen. Han selv ha
læst i den, men han havde en Fornemmelse
maatte være Noget, som mindede om Vo
Barns Nærhed. Her søgte han da hen og tø

det Truende omkring ham, thi det anede ham, at der var Mer ivente.

Men det skjærmede ham dog ikke for Alt, og navnlig ikke for Mindet. Det kom for, at han saa Hustruens og Børnenes skræmte Øjne rettet mod sig og at han hørte sig selv raabe: »Sejlet op!«, da en lempeligere Fart maaske havde givet dem Tid til Redning. Men det var jo altid slig, han havde baaret sig ad. Og havde han ikke altid sejlet Faren og Forhindringerne og alt Vrøvlet bagud, netop ved at sige: Sejlet op. Men det Svar kunde være godt nok under andre Omstændigheder, her forslog det ikke.

Da var det, som han maatte gjøre noget Andet. Han vidste ikke rigtig: var det en Afbetaling, at han, naar Uvejret stod hen over Øen i vildeste Raak, satte Baaden ud, og med Sejlet i Top lod staa til, saa langt det kunde bære?

Hvorfor blev den ikke krævet ind? Her var han jo med Tilbudet i aaben Haand.

Under dette var der En, som følte sig meget forladt, og det var Rosine. Hun var nu engang belavet paa at skulle betyde Noget, og saa var det blevet til Ingenting. Den omtalte Professor kom aldrig, og da der havde meldt sig en tarvelig Kontorist i hans Sted, var hun bleven ganske forarget paa Professorens Vegne og havde givet ham kort Besked. Men det var allerede fem Aar siden, og nu havde hun fyldt sit 25de Aar!

Hun begyndte at ærgre sig over Faderens Levemaade, og da Broderen mærkede det, nærmede han sig til hende — paa det Standpunkt kunde de prægtigt gaa sammen. Men Thorer førte et vist Slæng med sig af Fiskere og af andre Arbejdsfolk, som hørte til paa Stedet, og det faldt da ganske naturligt, at naar hun holdt sig til Bro'ren, holdt hans Kammerater sig til hende. Hun fandt sig ogsaa i det med stor Lethed. Hun var af Naturen et godt Menneske; hun havde af den været bestemt for en tarvelig Livsvej, og havde

dertil modtaget et godt Udstyr. Hun var sund og velfornøjet, hun besad Dygtighed og havde et kjærligt Sind. Det blev nu altsammen forkvaklet. Hun behøvede ikke at arbejde, saa var hun doven, hun havde ingen Pligter, som optog hendes Tanker, saa kjedede hun sig — og det kjærlige Sind fandt Ingen, som tog imod det, saa blev det misfornøjet.

Med det til Grundlag var det, hun begyndte at søge sammen med Broderen, og hvad hun lærte af ham, gik ikke i en bedre Retning. Hun besøgte ham i Boden, hvor han havde en Stue for sig, og der overgav de sig til en Munterhed, som ikke saa sjeldent deltes af Fiskerne. Blandt disse kom en Gang tilfældigt den Mand, som havde ladet sig glide ned af Hvælvet for at frelse hende. Hans Navn var Niels Kaave, og han levede temmelig stille som Enkemand med en Gut paa fem Aar. Han gjorde bare Tjeneste paa Landhandleriet, naar et større Baadlag skulde udstyres, eller ved en og anden Stadsskyds, fordi har var et vakkert Menneske med et beskedent Væsen; men forresten havde han egen Baad og passede sit eget Stel.

Da de mødtes her, var det ikke første Gang efter hin Dag, men det var første Gang, den Sag kom paa Tale, og da berettede han om et Par Smaatræk ved den, som rørte hende stærkt. Her stod hun da endelig overfor et Menneske, som havde gjort Noget for hende! Hun brast i Graad og rakte ham sin Haand. Niels tog den og holdt den fast. Han sa' ikke et Ord; men han saa stærk og stout ud og fæstede et gjennemtrængende Blik paa hende. Men da var han ogsaa færdig med det, og han hilste og gik.

»De skryder og bær sig som Matadorer,« sagde Thorer, da Niels var gaaet. »Men der er den Matador, som jeg ta'r Hatten af for.«

»Er han saa bra'?« spurgte Rosine.

»End om han er bra'!«

»Jeg synes nu, han er vakker og,« føjede hun til.

»Ja, jeg mener det! Han slaar baade Løjtnanter og Amtmænder!«

Her var da igjen Noget, som de enedes om, og det lod næsten fra nu af, som de to Søskende skulde slaa Følge — men det var rigtignok paa en anden Vej end den, Aron Thams havde udpeget.

Med Niels Kaave var der den Besynderlighed, at han efter dette Møde holdt sig endnu mer tilbage fra Folket paa Aronnæsset end før, og højst nødtvungent lod sig tilsyne endog blot i Nærheden.

Fire Aar var nu hengaaet efter hint frygtelige Skjæbneslag, og Forholdene i Hjemmet havde omsider faaet et mere tiltalende Udseende. Den fremvoksende Aron Thams holdt sig især til Søsteren, hvilket havde til Følge, at Faderen ogsaa begyndte at regne hende med til sit Liv, og ved hende kom der da en Slags Udjevning istand mellem Faderen og Thorer.

Med Sønnerne i Hovedstaden var det gaaet saa som saa. Kandidaten havde endelig faaet sig en Ansættelse paa et Fogedkontor, men der holdt han ikke længe ud og kom snart efter til et andet Sted, hvor Opholdet blev ligesaa kort. Han var en meget hoven Person, og da han ingen Støtte havde, hverken i Evner eller Kundskaber, blev han snart vejet og fundet for let — til Trods for den Fuldvægt, han besad efter egen Vejning.

Thams havde nu gjennem Sønnen faaet et andet Syn paa Sagen. Det, som var Hovmod, syntes for ham blot Stolthed, og da han slet ikke tvivlede om, at *hans* Søn maatte have Evner, ansaa han det Hele kun for et Tidsspørgsmaal. Men Anseelse maatte han faa, paa hvilken Maade skulde han skaffe ham den? Kapitalen var der! Han strejfede med sit Blik et stort Mahogni Chatol, som stod der; thi siden han havde hevet sin

Pung i Ansigtet paa Thorer, havde han ingen anskaffet sig, og kunde følgelig ikke slaa paa Lommen.

Men hvad, om han fik Sønnen dreven op til Kammerherre! Han var ikke for den Stilling, men han var jo ikke for Embedsstanden i det Hele. Den var, naar det kom til Stykket, af underordnet Rang i Samfundet, thi den egentlige Magtstilling var Kjøbmandens. Man talte om Intelligens — han kjendte lidt til Dybden i den, den lod sig lodde med korte Liner. Ingen vidste om de Erfaringer, Pengemanden sad inde med i saa Henseende. — Nej, Kammerherre maatte han nok kunne drive ham op til! Han havde engang været med til at se et Svendestykke blive antaget. Det var en Skomager. Han fremviste et Par Støvler, og da Mesteren indvendte, at den ene Hæl var lidt lavere end den anden, listede Svenden en Sølvspecie ind under den, og dermed var den antagelig — Svenden fik sit Skudsmaal og Mesteren Sølvspecien. Paa samme Maade gik det ogsaa til i andre Fald. Et Underlæg af Sølv eller Guld hjalp altid paa en Hæl, som var for lav.

Værre var det med Løjtnanten, skjønt han var en Kavaler paa sin Hals. Han havde sin Ridehest, sin Tjener og et helt Følge af Fuldblodskammerater, som følte sig tiltrukken af ham baade som Rigmandssønnen og som livlig Person — desuden var han i Velten, som det hed. Hvad det nu egentlig var? Ja, det var mange Ting samlet i Et. Det var en Danser, En, som vidste paa en Prik, hvor der skulde siges Nej, og hvor der skulde siges Ja, og som i en Snarvending kunde være med paa begge Meninger.

Der hørte Talent til at blive det, Karakterløshed til at fortsætte med det, og det var netop, hvad den kvikke Løjtnant med en rig Far i Baghaanden kunde præstere.

Paa den noget slibrige Bane havde Løjtnanten opnaaet en Alder af 26 Aar, og Juristen var paa sin Vej fyldt 32. Da stillede Faderen sit Program: Juristen

maatte skaffe sig en Ærespost og Løjtnanten et fornemt Giftermaal. Hertil føjede han et Par solide Veksler, som naturligvis blev modtaget med Erkjendtlighed og givet den elskværdigste Kvittering for — men som ikke førte dem et Skridt nærmere til Hovedmaalet.

Da bestemte Aron Thams at gjøre en Rejse til Hovedstaden, for med egne Øjne at se paa Forholdene. Han mente, at han dog nok ved sin Nærværelse skulde kunne give Sønnerne en vis Betydning. At han ikke havde den Dannelse, som slog til i Hovedstaden, skjønnede han nok; men han vidste ogsaa, at Matadoren havde Lov til at have en Dannelse for sig: er Du lam, er Du stam, har Du Penge, gaar Du fram! Han paaskrev ikke hverken sig selv eller sit Rejsetøj dette Mærke, men han førte det med sig i sin velfyldte Tegnebog.

Naturligvis var hans Ankomst meldt, og det var bleven Løjtnanten, som skulde tage imod ham. Det gjorde han ogsaa med stor Anstand. Hjertelig var han jo af Natur, og af Forfængelighedens Udpyntning havde han en hel Del paa Lager. At det var udbrugt i Salonerne, gjorde ikke Noget — for *Nordfar-Thams* kunde de endnu gjælde som splinternye.

Aron blev ogsaa straks blændet af Sønnens gentile Væsen. Han saa ham prøvende fra Top til Taa, og han lo saa smaat. »Igjen, igjen, Gutten min, Haakon den Unge! — Det gjør godt at se Far, hvad!«

»Ja, det var vist!« Og den flinke Løjtnant slog sine besporede Hæle sammen og rettede sig, som om han havde stillet til Revue for Kongen. Ud fra dette Skridt agtede han nu at tage de næste — var han nødt til at gaa i Ilden med Nordfar-Thams, saa skulde det gjøres med Effekt. Han vidste, at der i Hovedstaden kunde fordøjes en god Del paa det Grundlag, og forhaabentlig vilde denne Hjemsøgelse af Fadermyndigheden ikke vare ret længe.

Imidlertid maatte der smedes, mens Jernet
Med den ældre Broder, Amtmanden, var de
Forholdsregel, at han skulde forholde sig i
saa længe Faderen var der. Der blev da f
Rejse op i Landet paa Grund af nogle Gjæld
som han havde paataget sig at ordne for et I
og i hvilken Anledning der var berammet M
ikke kunde tilbagekaldes. Han havde ved
nende Raahed dannet sig Forhold, som h
holdes borte fra den Gamles skarpe Spores
uden kunde hans Optræden med Matadoren
Appetiten hos visse Rovfugle, som han hi
tæmmet med Løfter, og ved Faderens Nærv
længer lod sig afspise med Snak, men
Indhug.

Aron likte sig ikke med det, men Forre
for Alt! Havde Sønnen vundet sig op til
Hverv, da var det bare godt. Han tog im
Beslutning, som han beholdt for sig selv,
Sønnen kom tilbage. Det var vist baad
sidste Gang, han besøgte Hovedstaden, og
han jo give sig Tid. Han havde desud
Unge! Den stoute Gutten med Moderens
sigt og hans eget djærve Haand- og Fodla
igjen!«

Løjtnanten fik meget snart indført no
Kammerater hos Faderen — »han maat
Hjælpetropper! At være slig i Glo-Ilden fra
Kveld, holdt han ikke ud. Det var, som
spadseret om med en Bjørn, saadan gloe
ham!«

Og Kammeraterne var ikke sene med at
For dem kunde Folk glo saa meget, de
Thams paa en Restauration tog Tegnebog
lod de røde Sedler krølle sig mellem Fin
finde frem en blaa, følte de en Sikkerhed,

ikke besad overfor Opvartere og Slige, der var saa temmelig inde i deres Pengeforhold.

Men da en Tid var forløben, begyndte Aron at gaa træt af deres løse Færd. De unge Herrer var imidlertid kommet til ganske det samme Trin med ham, og da de ikke for Ingenting vilde kjede sig, gjorde de Løjer med »Nordfaren«.

Thams gik paa med det i en Uges Tid, men da blev det ham for stridt. Han begyndte at forstaa, at han var med paa et Narreri. Hvor stak det? Da saa han en Dag, idet han havde stillet sig paa en Udsigtspost straks ved Byen, et Følge af livlige unge Mennesker gaa forbi paa Vejen, som var ret under ham, og at Sønnen med de velkjendte Kammerater var iblandt dem. Han hørte ikke sit Navn blive nævnet, men han forstod dog, at man gjorde Regning paa de Penge, som Sønnen, bare ved at række Haanden ud, kunde skaffe sig. Der var Noget i den hele Maade, som gjennemtrængte ham med Uvilje og Mistanke.

Han gik en øvre Vej, og beholdt dem saaledes for sig i en vis Afstand, uden at blive set. Pludselig, fra en Sidevej, fór et Menneske imod Flokken og gav sig i Prat med dem. Det skete hurtigt, ligesom stjaalent, og han forsvandt ad samme Vej igjen.

Aron Thams stod som lynslagen: dette var jo hans Søn, Kandidaten! Nu var han altsaa Gjenstand for et skammeligt Bedrageri, eller Sønnen var kommen? Godt! Saa vilde han sætte List imod List. De skulde tage sig i Vare for gamle Thams — Igjen, igjen!«

Han havde et aftalt Møde med Løjtnanten og nogle af Vennerne, og nu holdt han Ørene stive. »Tror Du, Maurits, Bror Din, snart kommer?« spurgte han ham.

»Aa, det kan tage lang Tid, det,« svarte Haakon beklagende. »Men saa ved Du jo, han paa denne Maaden er ilag med Fremtidsvirket. Og da faar Du finde Dig i det.«

»Saadan at forstaa,« brummede Aron, og med det Samme var hans Parti taget. »Jeg har en Del Fordringer udestaaende her i Byen,« sagde han. »Kunde Nogen af de Herrer anvise mig en Inkassator — med en fin Næse, men ikke overdreven fin Følelse. De forstaar mig nok.«

»Jo!« De forstod ham Allesammen, og der nævntes adskillige Navne. Efter en kort Drøften blev En fremhævet og hans Adresse givet.

»Jeg skal nok sende ham til Dig, Far,« sagde Haakon. »Jeg har truffet ham en Gang.« Der blev vekslet et hurtigt Blik mellem ham og Kammeraterne, som endte med en undertrykt Fnisen.

Nu vidste Thams nok. Men det gik ham ikke til Hjerte. Hvad han følte, var en glødende Harme og en vis Sejerslyst over at have opdaget Bedrageriet. —

Næste Dag mødte Inkassatoren frem. Thams underholdt sig en Stund med ham og studerede Mandens Lag — om han kunde gaa paa uden Forbehold? Jo. Manden var, som han skulde være. Og nu var Thams Forretningsmanden.

»Jeg ønsker at vide Kandidat Maurits Thams Bopæl. Jeg ønsker tillige at kjende til Punkt og Prikke hver eneste Gjældspost angaaende ham og hans Bror, Løjtnant Thams. Foruden det ønsker jeg at vide nøjagtig Besked om deres private Forhold. Dette i forseglet Brev med Navns Underskrift.«

»Skal det fremlægges som Vidnedokument?« spurgte Manden.

»Nej,« svarede Thams. »Men indeholder det Falsk, skal De svare til Anklage. Og saa Taushed! — Gaar De ind paa Sagen, kan De hos mig hæve tre Hundrede Specier. Ja — eller Nej.«

Personen sundede sig lidt paa det. Saa tog han sin Hat og bukkede. »De skal høre fra mig.«

»Lad mig tilføje,« sagde Thams ved Døren. »At Hr. Kandidat Thams og Hr. Løjtnant Thams ikke

ved nogen Art af Presning modtager Remiser fra deres Far.«

»Jeg forstaar,« svarede Manden. Der bukkedes endnu en Gang, og han forsvandt.

Efter nogle Dages Forløb havde Thams Beviser mer end nok for sine to Sønners Opførsel i Hovedstaden. Han tog tre Sedler ud af sin Tegnebog og lagde Beviserne istedet. Tegnebogen stak han ind paa Brystet, og saa gik han ud under aaben Himmel.

Det var en frygtelig Byrde, han bar der paa Brystet! Alle de Beviser for Gjæld, Aagerrenter, Æresbrud og Raahed. De stolte Sønner, som han uagtet sin Folkelighed dog havde tænkt sig engang at sidde som Landets betroede Mænd i store, ærefulde Stillinger, saa han kunde sige: »det er gamle Thams's sine Sønner — Igjen, igjen!«

Aa hvor den Tegnebog værkede, hvor den laa, med sine for tre Hundrede Specier indkjøbte Skandalbeviser, der hvor ellers det Kjæreste skulde hvile! — Kom der En og bød sig til at gjøre dem til Usandhed, Opspind og Ingenting — 3000 Speciedaler paa et Bræt!

Han drev om paa Fæstningsvolden og vidste hverken frem eller tilbage. Han følte en tærende Hjemve efter Klipperne og det store, svalende Hav — og efter Vesle-Aron! Aa, det Barn! Havde han nu havt den lille Haand i sin, skulde det ikke have svimlet slig for ham. Bare han tren op paa en af Smaahøjderne, var det jo som han steg ud paa et af de farlige Fremspring paa et Fuglebjerg!

Saa gik han tilbage til Byens Gader. Hvor alle de Mennesker gloede paa ham! Hjemme var han vant til, at Folk saa bort fra ham, og her, hvor han ikke havde det Ringeste med Folk at gjøre, her syntes det, som de forlangte at vide Besked om Alt, lige til hvad han tænkte paa.

Da saa han Løjtnanten komme ud fra en Kafé med sine Venner. Der var Noget i den Maade, hvor-

paa de gjorde Løjer med Sønnen, som syntes at være myntet paa Faderen. Det kunde være, han tog fejl; men Mistanken var der og den rejste en vild Vrede i ham. Den stærke Rysten i Knæene, af at bære paa de tunge Beviser, hørte op, og hint ubøjelige Lag fra Kraftens unge Dage mærkede ham fra Hoved til Fod. Med en fem, seks lange Skridt var han lige inde paa Flokken, og vendt mod Sønnen, befalede han ham at følge sig. Han svarede ikke paa de Andres flove Hilsener, han gjorde bare en Bevægelse med Hovedet hen til Sønnen, saa vendte han om og denne fulgte.

Det gik gjennem et Par Gader, bestandig den ubøjelige Fader foran og Sønnen bagefter. Endelig stod han stille foran et Hus og saa sig vel for paa Nummeret, saa befalede han Sønnen at gaa foran og ringe paa hos Broderen. Selv fulgte han ham lige i Hælene. Løjtnanten, som skjønnede, at Komplottet var opdaget, var ude af Stand til at gjøre Modstand og gav blot et varslende Øjenblink, idet Broderen kom og lukkede op.

Men Thams havde faaet sin Ungdomslære paa Fiskeværet, hvor den Ene passer godt paa den Andens Miner, og han forstod Vinket. Han skjød Sønnen ind foran sig og lukkede Døren af. Da først gav han Kandidaten et Gjenkjendelsesnik, og denne, som forstod hvad Klokken var slagen, stillede sig raskt op i Døraabningen til det næste Værelse, hvor der lod til at være Gjæster, og indtog her en Slags fortvivlet Holdning.

»Saa Du er vendt tilbage,« sagde Thams. »Det er nok sket hurtigere, end det var bestemt.«

»Ja,« svarte Sønnen, »slige Rejser lemper sig efter Omstændighederne. Træd nærmere, Papa!« og han trak sig baglænds ind i den oplyste Stue, hvor en Del Personer holdt til — Tre ved et Spilleparti, de Andre henslængt i Sofa og Gyngestole, med Benene paa mindre Stole, og et Bord ved Siden med Grogglassset — det Hele indsvøbt i en Tobakssky.

Aron Thams oversaa hurtigt Selskabet og trak sig tilbage.

»Tør jeg præsentere?« spurgte Sønnen.

»Behøves ikke,« svarede Faderen. »Jeg ønsker ikke at gjøre deres Bekjendtskab.«

»Godt!« sagde Sønnen med et rask Tilløb til at faa Situationen over i det Komiske. »Maa jeg saa herved præsentere min Papa. *Gamle-Thamsen*, som Nordfar-Gemytligheden har døbt ham.«

Men der kom ingen Fornøjelse ud af det. Forsamlingen led under Sønnens onde Samvittighed, og man forstod, her var et Alvor, som var for tungt til at vippes af en Spøg. De rejste sig istedenfor og greb efter sine Hatte.

Kandidaten, som følte, at det gik paa Yderligheden, tog et nyt Tag i den synkende Stemning — men det blev et Fejlgreb. »I behøver ikke at forsvinde. Papa kjender Reglementet for at trænge ind paa okkuperet Terrain: enten slaa Følge eller retirere.« Efter denne Tale greb han sit Glas. »Velkommen i Ungdomslaget, Papa! Gid Din Alderdoms Stav maa blive som Din ærværdige Navners Stav og skyde Blomst og modne Mandler for Dit Hus; thi omsætter vi Mandlerne i Torsk —«

Men i det Øjeblik var Aron Thams bleven kridhvid i Ansigtet. Han drev med sin Stok hen over Armene paa Sønnen, saa Glasset faldt ham ud af Haanden og han tumlede tilbage. Saa smed han Stokken hen over Gulvet og gik mod Døren.

»Glem ikke Stokken Din!« raabte Kandidaten efter ham og lo af Raseri.

»Den Stokken, som jeg slog Sønnen ifra mig med, duger ikke mer til Støtte for mig,« sagde han, lukkede Døren op og gik.

Hjemme i Hotellet satte han sig hen i en Krog, og derfra rørte han sig ikke før næste Morgen. Men da tog han fat med sin vante Energi. Han lod de for-

skjellige Kreditorer kalde til sig og udbeta
sidste Skilling. Da det var sluttet, skrev h
til hver af Sønnerne, satte dem ind i, hv
gjort, tilsagde dem fri Rejse og Ophold fo
hver Tid, men nægtede under nogen som
stændighed at give dem Understøttelse eller
Gjæld. Efter det gjorde han sig færdig til
den blev iværksat saa snart som muligt.

Aron Thams havde gjennemgaaet Me
fjorten Dage; men han stod kraftigt i det.
havde det ikke egentlig været og heller ikke
mygelse; men et Overmaal af Harme og Fo
forstod, at han havde givet sine Sønner e
dragelse, at han havde taget Slutningen til I
og istedenfor at sige: Du er Ingenting, m
blive til Noget, havde han sagt: det og
være, her er Pengene. Og nu havde Per
banet dem Vej til Undergang!

Det er frygteligt at gjøre saa store Erfa
gamle Aar; thi da der ikke længer er Brug
Livet, sætter de sig fast i Sindet og volc
Fortræd, som Alt, hvad der kommer for
volde.

Da Thams kom tilbage efter denne Udfa
bare én Tragten i ham og det var at give l
han ikke var, som Folk dømte ham: en sl
Men for at kunne levere det ydre Apparat h
han vise sig endnu mere frastødende end fø
som han var ræd for, at Nogen skulde ræl
deltagende Haand eller sige ham et godt O

Aron Thams vidste nok med sig selv,
var likt af Folk, og kom de mod ham me
Ansigt, betød det blot, at nu havde de han

— Nej! oprejst skulde de finde ham, om han saa stod alene, som den usle Skarven paa et Skjær!

»Naa æ han gamle Thamsen paa det Lejeste,« sagde Fiskerne. Og det var sandt. Han var nu en ulykkelig Mand og det forstod han ikke at være.

Der hjemme paa Aronnæsset saa det heller ikke videre trøstefuldt ud. Han vidste ikke ret hvorfor, men han likte ikke det Samhold mellem Datteren og Sønnen. Han kjendte Thorer og vidste, hvad han kunde vente sig af ham; men der havde trods al Skuffelse dog holdt sig et lidet Haab oppe ved Datteren. Han saa nok, at hun havde noget Simpelt ved sig; men hun var sund og frisk, og det, at hun var storlaget, gjorde Ingenting, det var saa mange med hende. Desuden havde hun en ganske god Skilling i Medgift!

Sønnen Thorer fik nu gaa for det, han var. Der var et betydeligt Handelsemne i ham, men det gik i den simple Retning. Dog, saa længe Faderen selv bestemte sine Indkjøb og havde Hovedbogen under sin Haand, kunde der ikke ske Noget, som kom Forretningen til Skade — og i mange Maader trængtes jo slig En, der »kunde udrette det, som blev fornødent, og som ingen Anden vilde gjøre.«

Men om Far og Søn var der ikke længer Tale. Det Forhold stod nu alene rejst mellem Thams og Vesle-Aron, den svage, lille Gut med de fine Drag og de blide Øjne, som løb omkring med ham og som aldrig syntes at føle sig vel uden hos ham. Men her forsvandt ogsaa hvert Skimt af Haardhed, og gamle Aron var næsten Barn igjen med Barnet. »Du skal være Papas Hjertebarn, Gentleman Thams! Der er bagom et Rum,« og saa nikkede han hen til Chatollet. »Der ligger Din Del. Lad saa de Andre slaas om Resten!«

Gutten saa med kloge Øjne paa Faderen. »Er det mange Penger?« spurgte han.

»Ja. Det er en Slump.«

»Saa vil jeg dele dem med Abraham.«

»Niels Kaaves Gut?« spurgte Aron forb
»Ja. Abraham er min bedste Ven,« sva
»Niels Kaave,« gjentog Faderen betænkt
ham en Tanke. Han havde set Datteren
staa og tale med den Mand og paa en Ma
var dette? Spandt Skjæbnen paa et nyt
fange ham i? Løgn skulde det blive!

Da hændte det en Dag, hvor han hav
værende for et Par Timer, at han ved sin
saa Vesle-Aron leke nede i Fjæren med e
Gut. Det ærgrede ham; han forstod, det va
Abraham og han havde helst straks skilt d
en Forretning udkrævede hans Nærværelse
han gik did.

Da udstødte Vesle-Aron pludselig et g
gende Skrig, og idet Faderen sprang til, s
store Gut staa truende over ham. Uden a
greb han en Stok og styrtede ned i Fjær
Gutten hen over Nakken og Baghovedet, s
lede om mellem Stenene, og Barnet fik Lu

Det var den gamle Historie om Mit
havde fanget Smaadyr mellem Stenene,
havde faaet Fingre i en ganske liden Fisk.
Vesle-Aron beholde, og derover raste de be

Thams ænsede ikke den anden Gut, l
egen ved Haanden og ledte ham hjem, hv
stor Omhu blev tilset og iført tørre Kl
imedens var Folk kommen til Fjæren og h
at rette paa den hentumlede Gut, som var
vidstløs. Da blev Niels Kaave budsendt,
kom til, tog han stilfærdigt sin Gut i Arr
ham hjem.

Der gik lang Tid hen, inden han fik
hed, men lige i samme Øjeblik var den ogs
fra Lys til Mørke. Han snakkede bestandig
vedblev at synke fra en Besvimelse i en an

Da tilbød Nabofolket at fare afsted efter en Læge, og et lykkeligt Vejr raadede, saa Baaden med Lægen var tilbage igjen hen paa Natten.

En Maaned gik, før Gutten med ombunden Hoved kunde sidde oven Senge. Niels Kaave havde lidt forfærdeligt og lige saa meget af Nag som af Bekymring. Han taalte ikke, et Spørgsmaal blev gjort ham fra Aron Thams's Hus, og ikke vilde han se den Mand eller Nogen af hans for sine Øjne — end ikke Rosine! Og dog havde han været draget saa stærkt mod hende i den senere Tid. Han vidste ikke, hvad det var, som betog ham saa i den Jente — det var, som hun kunde være hans Lige. Men aldrig tænkte han dog paa, at han skulde være Mand for hende — nej ikke, om hun saa bød sig til! En ærlig Mand var han, og paa hvad Maade kunde han sætte Hus og Hjem for hende? Nej, nej! Men lukke Øjnene en Kveldstund og se hende for sig — det vilde han, og saa fik hun gaa med Gud dér, hun hørte til.

Men nu var hun Thamses Datter, og hverken ved Gry eller Kveld skulde han drage hende frem for sit Minde. Væk fra Stedet vilde han og det snarest mulig, selv med Tab. Der var allerede Folk, han kunde afhænde sin Ejendom til, og han var Mand for at oparbejde sig et nyt Hjem i en anden Egn.

Da kom der en Kveld, hvor han var ude for at samraade sig med Folket om Betalingen for sit Hus. Gutten havde den Dag havt det bedre og sov trygt, før han gik fra ham. Det gamle Kvindfolk, som plejede at give ham en Haandsrækning, havde været der en Stund, og da Alt var vel, havde hun lagt sig til Hvile.

Det var draget lidt ud over Natten, før Niels Kaave vendte tilbage, og idet han stilfærdigt tren ind af Døren, saa han Aron Thams's Datter sidde ved Barnets Seng. Hun rejste sig forvirret, og han blev staaende ved Døren. Han var selv bleven forvirret og søgte at fatte sig. Men det syntes ikke at være til det Gode; hans

Ansigt var blevet blegt, og det saa ud, so
Sigte paa hende. Saa tren han med et vi
Øjnene og med lange Skridt hen foran hend

Hun skjalv sammen, lagde begge Hænd
sigtet og sank ned paa Stolen.

»Hvad vil Du mig?« spurgte han, og det
han fik Ordene frem. Men hun svarte ikl
gik en lang Stund, hvor Ingen af dem rørt
tog hun Hænderne fra Ansigtet og keg ræd
Blinket var forsvunden af Øjet og der laa e
Drag om Munden.

»Slig saa Du paa mig, da jeg gik i Sjø
dede Livet Dit,« sagde han. »Der er den L
af Far Din.« Og han viste hen paa den syg

Saa gik han fra hende og stillede sig o
duet og græd. Den Hævntanke, som var far
ham, havde været ligesom Lynet fra den tu
Nag og Smerte, han saa længe havde samlet
fik han Lindring, og da der var gaaet en Stu
han sig igjen til hende. Hans Ansigt va
smukt, hans hele Lag var viljefast, og han
Udtryk af den Godhed og Renhed, som
mennesket minder om Guldet, hvor det ligge
før Hammerslaget har rørt det.

»Rosine,« sagde han. »Du véd, hvem
hvad jeg er — har Du sandfærdig Hug til n

Hun følte sig gjennemtrængt af noget U
hun lukkede Øjnene. Men der bag de lul
saa hun alt det Haarde, som var omkring
ikke en Eneste uden denne Mand, som hold
thi det havde hun godt forstaaet af hans Fæ
vilde hun holde af ham igjen — han fik
han vilde!

»Ja,« svarte hun fattet. »Jeg er kommen
af Dig.«

»Vil Du da gi' Dig selv til mig?«

»Ja, jeg vil.«

Han gik langsomt hen til hende. Hvad han følte, var det ikke hans Skik at sige, men hans Hjerte bankede, saa Alting gik rundt for Synet. Han rækkede hende sin Haand, og hun gav ham sin, saadan stod de en Stund. Aldrig havde hun tænkt, det skulde blive saa alvorligt; men nu Alvoret var der, følte hun en dyb Tilfredshed ved at følge det.

Endelig var der da ogsaa Noget, som kaldte paa hende i dette Liv og gav hende et Hverv at klare! Var det under hendes Stand — og det var vel saa, hvorfor havde da alt det været Bedrageri, som laa paa den Side, hvor Standen slog til? Det var jo, som hele Livet havde løjet for hende indtil denne Dag.

»Saa gaa nu hjem,« sagde Niels med stor Sindighed, skjønt Stemmen rystede. »Naar jeg har klaret Alting, skal jeg sige Dig til. Hid skal Du ikke komme mer. Men Du skal være uræd, om det varer en Tid, for jeg vil væk herifra, og der er mangtslag, som skal grejes. Men der er to Ting, Du skal sværge mig til — Resten kan Du sværge til Gud. Og det er, at Du aldrig med et ondt Ord tiltaler Gutten min, som ligger der — og at Du ikke ta'r saa meget med fra Din Fars Hus, som Du kan lette med en Finger. Jeg skal nok tjene Brødet til Dig — og vil Vorherre, til de Børn, Du føder. Nu véd Du, hvad Du gaar til.«

»End det, som hører mig til med Rette, faar jeg ikke ta' det heller?« hviskede hun.

»Snødt nok. Men det faar være. Nu maa Du ha' Tak for denne Stund.« Og igjen gav de hinanden Haand — det var, som de holdt hinanden fast foran et Stup! Saa gik hun til Døren, og han saa efter hende, hun gik ud, men han fulgte hende ikke. Da skyndte hun hjem over i den lyse Nat og med en Kraft i Sjælen, som hun aldrig havde troet, Livet kunde give.

Hvor mærkeligt den næste Dag mødte hende! Det var, som hun havde skiftet en falmet, udslidt Selskabsdragt med en ny, grov Arbejdsklædning. Den sluttede

fast og den krævede, at hun holdt sig opre
var ikke let — Løsheden gi'r slemme Va
enhver indgroet Vane er der lange Rødder.

Efterhaanden fik hun dog større Evne
sig i den, og en Fornemmelse af sædeli
Tryghed gav hende et Velbefindende, som
før havde kjendt.

Og nu tog hun fat paa Ransagningen
dele. Der var mange Ting, som havde fr
alle de Aar, hvor hun havde gaaet der o
Frieren. Aa, hvor hun fik en Lede ved
det! De Ting skulde vist ikke følge hende
hjemmet; men da det blev lagt tilside,
Meget igjen.

Snart var altsaa den Sag i Orden, og h
sin Opmærksomhed udad. Det var, som hur
ventede at se Tegnet, skjønt hun ikke vids
Maade det skulde ske. Hun spurgte dog, at
af og til var fraværende, hun vidste, at han
sit Hus, og hun saa hver Dag Jenten føl
Gut ud i Solskinnet.

Da modtog Aron Thams et Brev, som g
første Oplivelse efter alt det Nedtrykkende
gjennemlevet. Det var den nye Foged, son
forflyttet hertil fra Finmarken, der meldte si
paa den kommende Søndag. Og ikke nc
Der var tilføjet den Bemærkning: at han m
sig til at gjøre »Frøken Rosina Thams' Bek

Thams smagte lidt paa det. Fogeden va
havde ingen Børn, havde tvivlsomme Peng
Naa, han fik slaa af paa Fordringen, og en
til Svigersøn kjøbte han sig gjerne for n
Specier. Der blev da afsendt det forbindtlig
Huset blev ordnet til at modtage Frieren.

Da Søndagen kom, præsenterede Foge
han havde Intet forsømt, som kunde gjøre
lig. Han var en Mand paa henved femti

Mærke af at være en Levning fra »Livets Banket«. Imidlertid var han godt understøttet af ydre Hjælpemidler. Hans Uniform klædte ham, han havde dannede, afmaalte Manerer, havde et vist Sving paa sig, som i disse Forhold kunde tage sig fornemt ud.

Han blev ogsaa modtaget af gamle Thams med næsten overdreven Høflighed, og da de To sad lunt ved Aftengroggen, og Rosine færdedes ud og ind i deres Nærhed, kom Fogeden frem med sit beskedne Ønske: at turde hjemføre den unge Dame som Brud.

Aron Thams gav straks sit Ja, og da Fogeden med en vis Aplomb, som han endnu kunde huske fra sine Ungdomssejre, tren frem for Rosine, blev hun saa forvirret, at hun ikke vidste at sige et Ord. Sagde hun det, som skulde ske, røbede hun jo Planen og gjorde den umulig — og hvad saa?

Fogeden syntes godt at kunne fatte hendes Forvirring — den Slags Anfægtelser havde han adskillige Gange før i Livet havt Anledning til at studere, og det havde altid været det Samme som en Tilstaaelse. Han nikkede bifaldende, kyssede hendes Haand og lagde den paa sit Bryst, mens han lod sine blide Miner udtale saa megen Forelskelse som muligt.

Rosine trak Haanden til sig og flygtede op paa sit Værelse. — Maaske havde hun været saa kjed af Livet, at hun havde taget ham, hvis ikke Mødet med Niels Kaave havde aabnet en anden Udvej! Men nu, da hun havde set hans Væsen, saa fuldt af Alvor og Kraft, var det, som der bag hans kejtede Lag lyste frem en fin Sjæl, medens hele dette tilstelte Væsen bare dækkede over Raaheden. Der laa henne over en Stol en falmet, afjasket Stadskjole; hun rullede den sammen og smed den i en Krog — den var for lig Frieren!

Mændene var dog velfornøjede med Udfaldet, og da Fogeden af mer end en Grund fik skynde sig ind i Svigersønneforholdet til den rige Thams, blev næste Søndag bestemt til det højtidelige Forlovelsesgilde, og

Maanedsdagen efter til Brylluppet. Naturli
Sagen forblive hemmelig, indtil den højtideli
var givet; men Fogeden kunde i Sejersglæ
sig, og da han lod falde et forræderisk Or
grebet med Begjærlighed, og ført som en
Hus til Hus.

Niels Kaave var netop paa Hjemvejen fr
Ture, da Rygtet blev skreget over til ham
farende Baadmandskab. Han tabte næsten s
men Baaden krængede og Sejlet slog ind
da fattede han sig og saa, at han havde
Paa det blev der hurtigt rettet, og noget e
han ved Øen, og da Baaden var fortøjet, gi
op til sit Hjem, hvor Gutten sad udenfor
ham velkommen.

Rosine stod i Svalgangsdøren og saa nec
men ikke saa meget som et Syn til Siden g
forstaa, at han tænkte paa hende. Hvad
gjøre for at faa ham sagt, hvordan det H
Hun vidste jo, hvad der blev snakket, og
vilde komme til ham ligesaavel som til Ar
det kunde ikke udsættes, og hurtigt var
Døren og henne paa Vejen, hvor han gik.

Han lod, som han ikke blev hende vár,
og træt ud. Da strøg hun tæt forbi ham.
Du af?« spurgte hun.

Han saa op. Om han havde set op fr
imod den Haand, som blev udrækket til h
kunde hans Aasyn ikke have udstraalet me
Tak. Aa, hvor hun følte Hjertet banke v
unge friske Ansigt, med Kjærligheden i hv
seende saa forunderlig stort paa hende! Ja j
det ingen Nød, hvordan det saa blev! Hun
til Havsens Bund med den Mand.

»Imorgen Nat Kl. to er Baaden færd
Bryggen — — Kommer Du da, Rosine?«

Han sagde det saa blidt, og Stemmen rystede som til Graad. Da brast hun selv i Graad. Hun trængte saa inderligt til et godt Ord. Hun nikkede og smilede, andet Svar kunde hun ikke give, men det var godt nok. Saa ilede hun fra ham igjen, og denne Gang blev han staaende for at se efter hende, og han havde en Fornemmelse, som Jorden løsnede under ham.

Da kom Vesle-Aron springende hen til ham og bad om at faa være med ham hjem til den syge Kammerat. I første Øjeblik vilde han skyde Barnet fra sig, men der var en saa rørende Lighed med Søsteren, at han tog ham ved Haanden og ledte ham op over Vejen.

Der var i Førstningen lidt Skyhed over Børnene, de vidste hver med sig, at der var sket noget Ondt efter deres forrige Møde; men Niels Kaave gik ind og lod dem stelle med sig selv. Da han noget efter kom ud igjen, var hans Gut meget oplivet. »Du maa vide det, Far!« udbrød Sønnen. »At han Vesle-Aron vil dele Pengene sine med mig.«

»Saa, vil han det. Jeg tænker ikke det behøves,« svarte Faderen.

»Jo. For vi skal bygge et stort Hus for dem, og der skal vi bo — jeg og han.«

»Ja, da faar Du nok først komme Dig og bli' stærk,« sagde Niels og lo saa smaat.

Næste Dag mødte Vesle-Aron igjen frem til Leken med den Syge. »Nej, jeg vil ikke ha' Pengene Dine,« sagde Abraham. »Hu' gamle Mari siger, at det er Syndepenge, som En taber Helsen ved. Derfor er det gaa't slig med Far Din. Han er en Udsuger.«

»Hvad er det?« spurgte Aron ganske forskræmt.

»Det véd jeg ikke, men det sa' hu' Mari.«

»Vil Du være med ned i Fjæren?« spurgte Aron lidt efter. »Saa skal jeg lægge mig rakt ned, at Du kan trakke paa mig.«

»Nej!« skreg Abraham. »Der er Din onde Far, han, som slaar med Stokker!«

Niels Kaave kom til i det Samme, og da han saa, at Gutten var bleven ganske bleg, tog han og bar ham ind.

Vesle-Aron smøg ulykkelig og skamfuld hjemover. Han nævnte ikke hverken sit Møde med Abraham eller, hvad denne havde sagt; men han tænkte over det, og senere paa Dagen, da Søsteren vedblev at tage ham ind til sig og kjærtegne ham, sagde han pludselig: »Hvad er en Udsuger, Rosine?« — »Aa,« svarte hun. »Det er en fæl Mand, som tjener mange Penge ved fattigt Folk.«

Der fik Vesle-Aron en Podning i Hjertet, som blev altfor stor for hans Kræfter. Fra denne Dag lyttede han efter, hvad Fa'ren sa' og hvad Folket talte om ham — den blege Gut var bestandig paa Vagt.

I den første Morgentime roede nu Niels Kaave ud fra Aronnæs med sit sovende Barn og med Rosine. Dermed var Traaden overskaaren mellen hende og det velhavende Fædrehjem, og hvor umuligt det end stod for hende at gaa nogen anden Vej end den, han gik, hvem hun nu havde hengivet sig til, følte hun dog en dyb Skjælven fare igjennem sig ved Tilbageblikket paa Hjemmet.

Da de naaede Bestemmelsesstedet, hvilket var den nærmeste Kirkeø, gik de Begge til Præsten for at bestille Lysningen den samme Dag. Vidnerne havde Kaave sørget for, og da Rosine var langt over Myndighedsalderen — og da der ikke var En, som havde Sympathi med Gamle-Thamsen, saa blev den Sag hurtigt ordnet. Præsten havde derimod en stor Medfølelse med hende, som efter en ørkesløs Ungdom nu stod færdig til at gaa ind i en Fiskerhytte for at finde den Hjerteglæde, hun, som alle Mennesker, forlangte af Livet. Han tilbød hende da et Ophold hos sig til Bryllupsdagen, og det blev med Tak modtaget.

Aron Thams var Søndag Morgen tidligt ude og gik omkring og saa paa sin Ejendom, og med et mere aabent Blik, end han længe havde gjort — det var

næsten, som han optog en ny Skjønsforretning. Endnu havde han ikke set »Bruden«, som han i Fortrolighed med sig selv kaldte hende. Men der var Intet ivejen; han fik sin Morgenbid som sædvanlig, og senere kom Vesle-Aron til og forkortede ham Tiden med sit Smaaprat.

Ud paa Formiddagen lod han Datteren kalde til sig. Ja, man spurgte og søgte, men hun var der ikke. Det var rart, det! tænkte han, men videre skete der ikke.

Endelig lagde Fogedbaaden til Bryggen, med Flag paa høj Stander, og i det Samme hejsedes Flaget paa Aronnæs — de to sildigfødte Haab havde saluteret hinanden!

Men under alt dette udeblev Haabets Gjenstand. Og da endnu en Tid var gaaet med glad Forventning — thi hvordan skulde hun kunne udeblive! —, begyndte dog Uroen at melde sig, og en alvorlig Eftersøgning blev gjort. Men den førte ikke til Noget, og de to gamle Herrer nødtes til at indtage en stille Middag, hvor Forlovelsen ikke blev deklareret, men hvor man alligevel drak hinanden til paa en lykkelig Fremtid.

Hen paa Eftermiddagen landede et Par Baade ved Været, den ene af dem var en Kirkebaad. Da kom det! Der var fra Prækestolen lyst til Ægteskab første Gang for Enkemand, Fisker Niels Kaave, og Pigen Aronsine Thams.

Det løb rundt for Thams. Hans Datter gift med en Fisker! »Det er Løgn!« skreg han overlydt. »Storbaaden ud! Gaa og hent ham Kaaven, han kan ro for Tre!«

Der var Ingen, som rørte sig til Noget, thi de forstod, at Manden snakkede over sig.

Om Kvelden rejste Fogeden igjen, og en dødelig Stilhed faldt over det vanærede Hus — thi saadan syntes selv Niels Kaaves Jevnlige, at det maatte hedde. Kun Broderen Thorer gik med et fornøjet Ansigt og lo saa smaat. »Kan ikke skjønne, Du ta'r Dig saa nær af den Ting,« sagde han til Faderen. »Havde Du giftet Dig i

Tyveaars Alderen, saa havde jo den Jenten, som tog Dig, ogsaa giftet sig med en Fisker.«

Thams saa truende paa ham, og Thorer skjønnede, at han havde taget lidt for haardt i en øm Streng, saa fortrak han skyndsomst, men rev i Forbigaaende en af Faderens Tobakspiber til sig. — Ikveld gik det nok an at faa ryge sig en Matadorpibe!

Under Rygningen keg han sig dog en Gang imellem om, og han kaldte paa Svartepurren, den Hund, som brugtes til at trække Lundefuglene ud af Reden. Naar den da luskede bagefter ham, var han tilfreds: bar er broderløs Bag! sagde han.

Men ved det Ord dømte Thorer sig selv. Han var med al sin djærve Bidskhed dog stærkest, naar Folk vendte ham Ryggen, og i det Hele, naar han slap at staa med Syn imod Syn. I dette hundeagtige Træk laa Forskjellen mellem ham og Faderen; thi gamle Thams havde aldrig skjældt Folk ud paa Ryggen, og der var ikke den Fare, som han ikke saa lige i Synet.

Han var i det Hele *Matadoren* — og det ikke ved Arvtagning, men ved Selvvirke. Han maatte have de Fejl, han havde. For den Slags Kraftemner gaar Smaahensynet tabt. De har kun den Opgave at stige; begynder de at akkordere med Forholdene, er deres Bane brudt.

Et Aar var gaaet. Aron Thams gav ikke tabt. Da han spurgte, at Kandidaten havde nedsat sig paa en af de andre Øer som Sagfører og i kort Tid havde faaet god Søgning, lo han haanligt til »Amtmanden« og sagde »Igjen, igjen!« Men denne Gang kom Ordet fra en anden Kant. Naar han før havde brugt det til at spore Lykken med, saa satte han det nu i Ulykken: skulde det gaa Fanden i Vold Altsammen, saa værs'go! Jo før jo bedre.

Han kjendte Sønnens Karakter, han vidste, at han nok skulde gjøre gode Forretninger. Splid var der altid ved Værene, og den, som forstod Kunsten, havde ingen Vanskelighed ved at faa en Sag ud af det, som kunde været bilagt med to Ord. Han ventede sig ogsaa hverken mer eller mindre, end at Sønnen traadte op imod ham selv. Der var i det Hele noget Nærgaaende ved de to Sønner, som paa en Maade skjød til ham og vilde ha' ham væk; thi det var netop saa meget, at han holdt Thorer tre Skridt fra Livet — bare et træt Lag kom over ham, saa han Gutten skyde ivejret. »Nej, stop! Endnu sad han ikke i Aflægskrogen. Igjen, igjen!«

Aron Thams havde dog aldrig før gjort saa megen Blæst med sin Vilje, som han gjorde nu; det var, som han trængte til at bekjendtgjøre hver Bestemmelse, han tog — bare han snød Næsen, hørtes det lang Vej. »Naa har han Gamle-Thamsen aldrig vær't saa kry før,« sagdes der imellem Fiskerne. Men om en Røst havde hvisket bagefter: nu har han aldrig været saa svag før, da vilde den i al Stilhed have forkyndt en større Sandhed.

Midt i dette var Vesle-Aron hans Tilflugt; thi uagtet al hans Blæst kjendte han sig syg, og det var, som han gjennemtrængtes af en lammende Fornemmelse for hvert af de Styrketag, han uden Nødvendighed tog hver eneste Dag. Men der var Noget over Gutten, som han ikke skjønnede. Det var, som han gav Agt paa ham, og det hændte af og til, at han saa truende efter ham. Hvad skulde det sige?

Dog det fik sige, hvad det vilde! Gutten var den Eneste, han kunde og vilde give sig tilkjende for, og mens han gik omkring der mellem Folket og gjorde Blæst af sig selv, bøjede han sig som den »slagne Mand« ind til Barnet.

Da modtog han til sin Overraskelse et Brev fra Løjtnanten, det var det første efter hint Sammenstød

i Hovedstaden. Der var paa den elskværdigste Maade gaaet hen over det Forsvundne og dog fra det draget en lige Linje ind i det Nærværende: Han kunde ikke undvære sin Papa, fordi Papa kunde undvære ham — og mere af den Slags. Det var et fint Materiale, han tog til den nye Vej, han vilde lægge mellem Gamlingen og sig, det var næsten for fint; thi det var glat, og han kunde risikere at falde paa det!

Thams gik heller ikke ind paa det uden med stor Paapassenhed. Men han svarede Sønnen straks og huskede ham paa den Erklæring, han havde givet: at fri Rejse hen og hjem bestandig stod til Afbenyttelse. Sønnen kom ogsaa med første Lejlighed, som bød sig, og han fik en god Modtagelse. Thams kunde nok slaa haardt ned i Øjeblikket og stille sine ufravigelige Betingelser, men tage det Skete frem til Ydmygelse for Nogen, det gjorde han ikke.

Løjtnanten havde tabt en god Del af den ungdommelige Flothed, hvormed han forrige Gang mødte Faderen, og der var noget Luvslidt ved ham. Alligevel var han bleven tyk, og i hans rige Haartop trak det op til Fuldmaane. Men han kunde endnu slaa Hælene sammen og bukke, gjøre rundt i en Fart, springe til, naar Noget tabtes, kort: vise gamle Thams, at han havde en Søn med Dressur.

Ja, alle de Kunster var bra nok, men der laa Noget bagved! Ikke var denne Fyren kommen til ham som den hengivne Søn, der »s'gu alligevel længtede efter Papa!« Thams holdt ham derfor i en vis Afstand — ingen Fortrolighed!

Men Tiden gik, og da alle de lempelige Forsøg var gjorte, fik det endelig ske lige ud. Rejsen var fastsat til næste Morgen, og Udsættelse blev umulig. »Papa,« sagde Løjtnanten forknyt. »Jeg maa ha' Penge.«

»Til Din Rejse,« fortsatte Thams. »Ja, det er i sin Orden.« Og han rejste sig straks og gik til sit Kontor. Sønnen vilde følge ham, men han betænkte sig. Der

var en saa energisk Tilbagevisning i Faderens hele Lag, at han vovede det ikke.

Hele Dagen gik Sønnen paa Jagt efter at træffe Faderen i et ensomt Møde; men den Gamle var snu som en Odder, og det Møde kom ikke istand. Saa blev det Nat. Det hele Hus hvilede trygt i Søvnen, kun Løjtnanten sad endnu oppe og saa fra sit Kvistkammer ud over Søen. Hvad skulde han gribe til! Han var bestandig sunken dybere ned i Gjæld, støttet af en samvittighedsløs Kredit; men nu var selv der Grænsen naaet, og han havde kun Valget mellem Betaling eller Prostitution.

Martret af Fortvivlelse gjennemgik han i denne Stund sit Liv, som en ruineret Mand gjennemgaar sin Udgiftsliste. Han havde en Følelse af at kunne være bleven til noget Andet, hvis han havde faaet begyndt med Begyndelsen og ikke ligesom var kommen paa Hovedet ind i Alt. Som det nu var, syntes han, at det Eneste, han havde at gjøre, var at kaste sig i Søen.

Han gik hen til sin Kuffert, som han havde pakket om Aftenen, og gjennemsaa sine Ting. Der laa en prægtig Revolver med indlagt Arbejde, et Kunstværk, som han ogsaa stod i Gjæld for. Han stod et Øjeblik med den i Haanden, det var, som han vejede Livet — saa ladte han den, stak den ind paa Brystet og gik ud af Stuen.

Faderens Soverum var ligeoverfor. Her stod han stille og lyttede; men saa aabnede han Døren og gik ind.

Gamle Thams rejste sig brat op i Sengen og saa med stive Øjne paa ham.

Sønnen rystede paa Hovedet. Det var, som han vilde jage en Myg fra sig. Han havde faaet en Skræk ved at se Faderen, men Øjeblikket var kommen til et Opgjør, og nu skulde ikke Fejgheden gaa imellem. »Jeg maa sige Dig Noget, Far,« begyndte han med dæmpet Røst, thi Gutten laa jo der og sov ved en

Side. »Jeg har sat en fortvivlet Gjæld. mere vende tilbage uden at betale den. Vi Pengene til den eller vil Du ikke? Det er her.«

»Hvor meget?« spurgte Thams roligt.

»7000 Specier.«

»Nej,« svarede Thams og lagde sig t Fjeld tilbage i Sengen.

»Det gjælder min Ære.«

»Den Slags Ære!«

»Det vil sige min Karriere. Og det opleve.«

Thams saa prøvende paa ham. Der va beltmening i hans Ansigt. En fortvivlet imod ham uden Omsvøb. Det var et Bla hans egen Karakterbog: ubændig Energi eneste Træk. Det var et sildigt Brug af og træk den der Skuffen ud,« sagde han til et gammelt Skrivebord, som stod m fangene. »Der ligger Vekselskemaer, tag mig og giv mig saa Skrivetøjet med det

Sønnen gjorde, som der blev befalet.

»Hvorfor lukker Du op med venstre H er det, Du holder fast der i Brystet?« S ikke, men lagde Revolveren fra sig og s pirerne. »Vilde Du true mig?« spurgte T

»Nej. Men en Person som jeg, der alle Udvejene, ta'r vare paa den sidste jeg den med mig.«

»Og naar nu jeg ikke havde villet?«

»Ja, Far, Du var jo min næstsidste Ud

Thams sad nu op i Sengen og skrev. somt, og han skrev galt; men han havd nemmelse, ret som han hvert Øjeblik sk af Sengen. Endelig var han færdig, og h mentet til Sønnen. Denne tog imod de blik urokkeligt paa Faderen og gik.

»Haakon!« kaldte Thams. Jo. Sønnen vendte sig i Døren. Det var et mørkt Aasyn, han stod der med, det viste, at han havde set Ulykken lige i Øjnene, og set, at der ingen Redning var.

»Vil Du tage fat med noget Nyt? Vil Du gaa over til Handelen, saa er her god Plads paa Aronnæs til to Brødre.«

»Nej, Far,« svarte han efter en Stund. »Jeg kan ikke mere skifte om — jeg faar løbe Linen ud.«

»Slaar Du min Haand fra Dig?«

»Du faar kalde det, hvad Du vil, Far. Jeg tror nok, at jeg som saa mange Andre har gaa't og ventet paa, at jeg skulde faa et Vink, et Hjertensord, som talte mig tilrette; men det kom ikke — og nu er det for sent.« Han gik tilbage og tog Revolveren.

»Lad den bli'!« kommanderede Thams.

»Aanej, den kan komme til Nytte endnu,« svarede Sønnen, drog et Suk og gik.

Da Døren var lukket, vendte Thams sig om for at se paa den sovende Gut — han trængte til Noget, der gav Fred. Men Gutten sov ikke. Hans aabne Øjne mødte Faderen med den gamle truende Stirren, og den ulykkelige Mand sank fredløs tilbage i sig selv.

Sommerens rige Solskin laa som et bredt Smil over Land og Vand. Da var det, som Vesle-Aron for Alvor tog paa at leve. Han var i uafladelig Tummel, snart tilvands og snart tillands, løb rankt ivejret og var meget lig den afdøde Søster, som var bestemt til Præstefrue. Han havde de samme alvorlige, dybe Øjne og undselige Lag og var ligesom hun meget glad ved at være mellem Tjenestefolket.

Da indtraf en liden, almindelig Begivenhed, som fik store Følger. Der laa nu Skjæbnestof ophobet til alle

Sider, og hvor Aron Thams vendte sig, vi
paa det.

Det var Skik et Par Gange om Somn
en Tur til et eller andet af de store Æg
utallige Skarer af Vildfugle holder til.
stemmelsen, at Folkene alene skulde drag
da Gutten stormende forlangte at være m
Thams den Beslutning selv at følge ha
ikke mere Hjertebarnet af Syne — det
Livshaab fra den herjede Grund! Det b
at der var noget Hjerteforhold imellem
det Første vedblev Guttens sky Væsen ov
og den forunderlige Iagttagen af, hvad
gjorde, og dernæst var gamle Aron ikl
Hjertemenneske; han kunde ikke skabe
hold, han kunde blot savne det. Og med
det, han hængte sig ved Gutten — det
meste, han kunde komme ham.

Vejret var skjønt og Vandet saa stille
Om Fjeldtinderne laa en dejlig Soldis —
udaandet af et Blomsterflor, og det høje
saa rent, at end ikke den snehvide S
Fostring af det.

Der blev pratet livligt paa Baaden. (
i et væk og krævede nøjagtige Svar. Gam
helt op og truede til ham. »Høj, hø
Thams. Igjen, igjen!«

Endelig var de ved Fuglebjerget. H
Fod var hvert Fæste, hver Brist og H
Fugle. Alker, Lundefugle, Kryker og sne
og over Myldren de evindeligt kredsende I
Havørnen — den kongelige Røver! sad i
et Skjær og iagttog med stolt Ro det Hel

Yderst paa et Fremspring stod Skarv
sine store Vinger og rækkede sin lange, s
den syntes et Øjeblik at ligne Ørnen; men
til Stodderkongens Lighed med den sejrer

Der laa allerede en Baad fortøjet i Fjæren og viste, at der var Folk i Bjerget med samme Maal for Øje som de. De tog da straks fat paa Stigningen, og uagtet Thams ikke manglede hverken Mod eller Lyst, havde han dog ikke mere den hurtige Sikkerhed, som hørte til, og han valgte at sidde ved Foden af Bjerget og give Agt paa de Andre.

Under Latter og Spøg bar det nu opad fra Sten til Sten, ind i Revnerne, ud paa Klippen, bestandig med det skrigende, rasende Fuglemylder omkring sig. Og altid var Gutten foran. Naturligvis havde han et Reb om Livet, som var fastgjort til en solid Stenblok, og det havde de Andre med; thi det var uundgaaeligt, at de maatte komme til at træde ud paa svimlende Punkter, og ofte løsnede Stenen da under Fodtrinet; men det hørte nu engang til og havde ikke den mindste Del i Fornøjelsen.

Denne Færd sad nu Thams og saa paa, og uagtet han vidste fra sin egen Ungdom, hvordan han havde tumlet sig i Fuglebjerget, og at selve Faren havde baaret ham op over den, saa gik der dog et Grys igjennem ham, hvergang Gutten tren ud paa et yderligt Sted, og han gjorde uafladelig Tegn op til ham, at han skulde vare sig, hvad der paa den dristige Gut havde ganske den modsatte Virkning — et Menneske paa Fangst, paa Jagt, paa Rov, viger ikke for Noget.

»Derud tør Du ikke gaa!« skreg Aron, fór op som en Rasende og truede med begge Hænder. Men det havde han nu gjort ved hvert Skridt, Gutten havde taget, derfor blev det heller ikke agtet. Saa skreg han paa Tjeneren, men hans Skrig døde hen, og kun som en Gjenlyd hørtes et Ja langt inde i Bjerget.

Da skjød med Et hele Underlaget væk fra Gutten, han greb resolut efter et Hold over sig, men havde ikke Kræfter til at holde det og maatte lade sig glide ned med Rebet sammen med alt Rusket og de rullende

Sten, og det saa ud, som han ikke havd
end det.

Thams havde udstødt et Skrig, da G
men fra det stod han lammet. Vilde R
selv om det holdt, hvor længe formaaede
der mellem Himmel og Jord?

Ud over Toppen keg nu en af Tjenern
modsatte Kant kom en Anden frem. 1
Tegn til dem, og de skjønnede, at der v
Galt. De forsvandt da for at søge sig
men Gutten saa ud til at have tabt Bevi
han hang ganske livløs i Rebet.

Da kom et fremmed Ansigt tilsyne bag
som sprang ud fra Fjeldet paa den bratt
en forsigtig Haand og Fod fulgte efter. 1
sig nøje for og syntes at overveje Maaden
sikkert frem. Thams kjendte ham, det
med det store Skjæg, og det brede Brys
Niels Kaave. Han kunde hverken røre
han stod i en aandeløs Skræk og Forvent
forstod, at kunde Gutten hjælpes, var
den Eneste, som magtede det.

Imidlertid var Niels Kaave naaet temn
til Gutten, og nu gjaldt det et Sprang, de
men uden det var Intet vundet — det gj
tage sikkert Mærke.

Men det var Noget, Thams ikke kund
han bare saa Mennesket staa der, som om
sig, og den frygtelige Angst kom over
kunde ville hævne sin Gut. Han forsøgt
til ham og bede ham om Forladelse, mer
var lammet, og op fra Hjertet pressede
Støn, som om han udaandede hele Livet

I det Øjeblik gjorde Niels Spranget
den anden Side, stiv og stille, som han va
det hørte til, for at kunne samle sig paa 1

Da forstod Thams, hvad Betænkningen havde været, og Taarerne strømmede ned over hans Kinder. Han saa nu, hvordan Niels løste Rebet af Gutten, og endelig med ham hvilende ind til Brystet at tage fat paa Nedstigningen.

En Stund efter lagde Niels Kaave uden at sige et Ord Gutten lempelig fra sig foran Faderen, saa vendte han og gik samme Vej tilbage i Fjeldet. Aron kunde heller ikke sige Noget, havde han sagt et Ord, var det blevet et Skrig. Og nu tog han Gutten op til sig og kaldte paa ham. Men hans Ansigt var som levende dødt og Øjnene stirrende, som de havde mistet Synet — hvad var det?

Da kom endelig de sørgmodige Skydsgutter. De havde ikke med al sin Evne magtet at komme tidsnok, og de ventede sig nu en Overfusen af den vrede Husbond. Men Sorgen var i ham alt for stor til, at Vreden kunde faa Plads ved Siden af — han bare gav Tegn til at komme raskt hjem over, og da Gutten var bleven omhyggelig nedpakket, skjød Baaden pilsnar som en Fisk gjennem Vandet, og der blev ikke hvilet en Gang paa Aarerne, før Glunten lagde dem fra sig og tog Tørn ved Bryggen.

Lægen blev nu straks hentet til Gutten, og gamle Thams sad Dag og Nat ved hans Leje, til han faldt sammen og kunde ikke mere. »Naa er han Gamle-Thamsen det laageste han har vær't,« hed det imellem Folket, og Alle syntes Synd i ham. Thi i samme Stund, som de saa, at han var sandfærdig ulykkelig, var ogsaa hele Mellemværendet kvittet.

Da Lægen senere kom igjen, var det Eneste, han kunde sige den ulykkelige Mand, at Gutten nok maaske kunde leve, men om han fik sin Forstand tilbage, var uvist.

Der sad nu Aron Thams med Skjæbnen over sig! Den frygtelige Verdensmagt, som udvikler sig Skridt

for Skridt af Livsforholdet, og som enten vil overmande eller besejres.

Men hvordan skulde den gamle Mand angribe Sagen uden ved at bøje Nakken for Overmagten! Imidlertid havde jo han et Hjerte ligesom enhver Anden, og det meldte sig endelig til Tjeneste. Derfra steg nu op ligesom fra et ukjendt Dyb en hel anden Tilværelse, Angst, Medlidenhed, Selvforglemmelse og Overbærenhed med Alle.

Da mente Folket, at Gamle-Thamsen var fejg. Men Sønnen Thorer erklærede, »at dersom det skulde staa ret længe paa, fik Gamle-Thamsen erklæres umyndig«. Imidlertid vedblev dog Forretningen og Tiden at gaa sin Gang, Thorer besørgede nøjagtig det Første, og Evigheden ligesaa nøjagtig det Sidste.

Endnu var der Solskin paa Land og Vand, og Eftersommeren gav skjønne Dage. Græsset holdt sig friskt, Løvet grønt, og mange Smaablomster stod ligesom festsmykkede ind imellem.

Da saa man gamle Thams jevnligt ude at plukke Blomster, og nøjagtig som Gjøgen søge ud, og sætte i et lidet fornøjet Hm! naar han havde fundet noget Vakkert. De Blomster blev lagt paa Barnets Bryst; men Gutten havde ingen Sans for dem, og det blev Thams alene, som sad og saa paa dem, saa længe til han ved dem drog Kjendsel paa sin egen, længst forsvundne Barndom.

Da paa en Gang ophørte den stille, forstandsløse Henliggen, og stærke Brydninger rystede Gutten vaagen. Nu blev det et Legeme, som var sygt, og en Bevidsthed, som forstod det. Da Lægen mødte frem, erklærede han det for en Krise — med et Haab i Følge.

»Et Haab?« spurgte Thams.

»Ja, det vil sige: Liv eller Død,« svarte Lægen. »Og begge Dele er et Haab.«

»Nej, ikke Døden, Doktor — ikke Døden!«

Doktoren saa lidt uvis paa ham, det syntes, som han vilde have sagt Noget. Men den gamle Mands Rystelse var saa stor, at et eneste haabløst Ord vilde kunne sprænge det svage Sammenhold. Kun i Et tog han en afgjørende Bestemmelse: Thams fik ikke være hos Barnet, og her hjalp hverken Indvendinger eller Bønner.

Thams maatte altsaa bøje sig. Han sad fra nu af som en Husvild nede i sin egen rummelige Stue med Barneværelset over sig. Og hvad der end skete udenom, havde han alene Sansen rettet mod det, som foregik deroppe.

Da kom et Par Dage efter Guttens gamle Barnepige, som var den, der plejede ham, og gav i den halvaabne Dør Faderen et Vink. Han begyndte at ryste og saa forvildet paa hende; men hun bare gav Vink igjen og forsvandt. Endelig fattede han sig og fulgte efter hende, og lydløst tren han ind i Sygestuen.

Gutten laa med lukkede Øjne, men alle Trækkene var saa rolige og Udtrykket saa blidt, at det maatte jo bære til Livet!

Thams smøg hen til Sengen og lagde sig paa Knæ foran den. En Stund betragtede han Gutten, saa foldede han sine Hænder paa Sengestokken og hvilede Panden paa dem. Han kunde ikke tænke, han kunde bare føle, at Smerten lindrede.

Da tog en liden Haand ind i Luggen paa ham — den vilde ruske, men den magtede det ikke.

Thams saa op. Der laa den blege Gut og smilede til ham. Thams vilde sige Noget, han kunde det ikke, han vilde rejse sig, men han faldt.

Fra den Stund vidste Thams om Ingenting. Hans Aand svingede fra den ene Bevidstløshed i den anden, og der gik mange Uger hen, før han kom til Klarhed over sig selv.

»Se, nu har ogsaa De vær't inde ved Dødens Dør, min kjære Thams,« sagde Lægen. »Men enten har Vor-

herre endnu ikke villet ta' imod Dem, eller De paa anden Maade har lusket Dem fra det — vist er, at De er kommen tilbage igjen til Livet.«

»Og Barnet?« hviskede han.

»Ja, han kommer sig bra, men —«

»Hvad er der, Doktor?«

»Han vil ikke til at tale, den lille Fyren.«

»Blir han stum?«

»Faar komme an paa. Er der slaaet Knude for Tungen, kan ikke jeg løse den; men er det bare en Kur, saa løser den sig selv.«

Endelig kom gamle Thams saa vidt, at han listede sig op til Barnet. Da han saa det lysende, smukke Ansigt smile imod sig, kom Graaden over ham; men Sindsbevægelse maatte han jo ikke vise, og saa stred han svært for at lade være.

»Græd bare, Papa!« sagde en svag Røst.

»Gud forbarme sig!« skreg Barnepigen. »Han har jo faa't Mælet!«

Men Faderen laa igjen paa sine Knæ foran Sengen og hulkede over de foldede Hænder, mens Gutten purrede op i Haarluggen, og vedblev at hviske: »Papa min! Papa min!«

Nu kom Vesle-Aron sig fra Dag til Dag. Han gjenvandt helt Talens Brug, men alligevel talte han sjeldent, og Barnet var der ikke mere. Han gik omkring som en liden Barne-Mand med et fint gammelt Ansigt og syntes at have glemt hele Opvæksten.

Da fik Thams en Dag det sære Indfald at spørge Gutten, om han vidste, hvem der havde reddet ham i Fuglebjerget? Nej, det vidste han ikke, men det vilde han vide. Og nu maatte Faderen nævne Niels Kaaves Navn. Men derved løftede han et stort Stykke af den sørgelige Fortid op i Guttens Erindring, og han blev med Et forvandlet. Han gjentog ligesom i en Oplæsning Alt, hvad der var sket. »Det var han, Abraham, som krævede sin Fisk op igjen, det var Fa'ren, som

slog ham i Svime med Stokken sin, det var hu', Mari, som havde sagt, at gamle Thams var en Udsuger, og det var endelig Søsteren, som var draget ifra ham, og Ingen vilde sige, hvor hun var.«

Det blev en Lektie, som han hver Stund læste over paa, og til den samlede sig lidt efter andre Tanker. Han huskede de mange vrede Øjne, som havde lyst efter Faderen, og de mange stygge Ord, som var fulgt med. Han huskede saa sikkert, at Nogen havde sagt: han var en ubarmhjertig Mand. Og som et skræmmende Natsyn gik op for hans Erindring det Møde mellem Faderen og Broderen, hvor denne havde lagt Pistolen fra sig og bagefter havde taget den igjen.

Alt det samlede sig til en hel tung Bevidsthed — med den levede han, paa den slæbte han! Helbredelsen, som først var gaaet saa rask fremad, standsede, og en sygelig Tyngsel mærkede baade Sjæl og Legeme. Han vedblev at følge Faderen som før, men hvert Mildhedsglimt var forsvunden af hans Aasyn, og det gamle spejdende Drag var traadt isteden.

Ak! Nu havde jo gamle Thams et levende Hjerte at tage imod med, og nu var der Ingen, som vilde give ham et godt Ord! Selv ikke Hjertebarnet! Saa armodstrængende havde han aldrig tænkt, et Menneske kunde blive.

»Naa faar En være snil med ham, Gamle-Thamsen, Øjnene løber jevnt over paa'n,« sagde Almuen.

»Det er altid slig med gammel Is, naar Varmen kommer i Luften,« sagde Thorer og lo.

Endelig gik Vinterfisket løs. Det var stadigt omløbende Vejr, og der skete mange Ulykker paa Fiskehavet. Da hændte det en Dag, at en fuldladet Baad forliste ret ude for Været. Det skete som altid hovedkuls, og de Redningsforsøg, som straks blev gjorte, nyttede til Intet. To jamrende Kvinder, Koner til de Skibbrudne, var styrtet ned til Fjæren, hver med sin Børneflok omkring sig, og da Nødskrigene af Vinden

bares ind mod Land, kastede den ene sig i Vildelse i Søen.

Alt Mandskab var ude for at prøve paa at redde, kun Thorer stod i Døren til Boden, og gamle Thams med Gutten nede ved Bryggen. Da fløj et Skjær af Ungdom over Aron Thams' sørgmodige Ansigt; med et Par Sprang var han henne i Fjæren og ude mellem de rullende Søer, fik Tag i Konen og drog hende med sig op paa den faste Grund. Her forenede nu den anden Kone og Børnene sig med hende, og deres Jammer var stor.

»Hør mig,« sagde Thams bevæget. »Skaffe Jer de Døde tilbage, kan jeg ikke. Havet beholder, hvad det ta'r. Men hjælpe Jer og Børnene, det kan og vil jeg. Jeg skal la' bringe op til Jer, hvad I behøver, og naar den Tid kommer, at I kan ta' Jer Noget til, skal jeg give Jer Arbejde paa Været.«

Folket, som nu var kommen iland, stod ved disse Ord, som der havde rejst sig et Mirakel foran dem. Men gamle Thams vendte Ryggen til og gik. Da blev en liden, mager Haand puttet ind i hans og et Par blide Øjne keg op til ham. »Papa min!« sagde Vesle-Aron og forsøgte paa at maale Skridt med Faderen; men han blev snart træt og pustede. Da tog Thams ham i Armene og bar ham hjem, mens Gutten rakte Haanden op og tørrede Graaden af Faderens Kind.

Dette blev en Lykkedag for Aron Thams — den lykkeligste, han havde oplevet; thi af al Livets Kjærlighed er Barnets den, som mest velsigner Hjertet.

Fra nu af begyndte der en mærkelig Pilgrimsgang med Fader og Søn. Alle skulde hjælpes; hvor Gutten kunde opspore en Trang, der stevnede han Faderen hen med Hjælpen. Og gamle Thams fulgte. Ved Guttens Haand gik han sin Skjæbnegang og delte ud den Rigdom, han med saa megen Djærvhed havde samlet. En Tid gjorde han det for Guttens Skyld, at det svage Barn ogsaa kunde faa sin Del af Indsamlingen, thi han

skjønnede, at det blev den eneste Maade, han kom til at nytte Arven paa. Men efterhaanden droges han selv med. Den Spejling af Barnets Glæde i Alles Ansigter, den Godhed, som mødte dem i hvert Menneske, det, at Kvinder kom med Smaagaver til Gutten, og at Børn fra alle Sider løb imod dem — ja engang vilde det for Thams nok have været et frygteligt Bryderi. Afvejen der! vilde han have sagt med saa tilstrækkelig Barskhed, at det Hjertelighedens Sammensurium ikke oftere var kommet ham ivejen. Men nu, da Livets Mørkningsstund var der, og med den Længselen efter Mennesker og efter den Godhed, som bare Alderdommen og Barnet rigtig kan skjønne paa, nu var han gaaet sin Godgjørenhedsgang videre fremad uden Barnet.

Men han glemte ikke, at Barnet havde været hans Læremester. »Naa, Vesle-Far! Har Du Noget for idag?« sagde han, naar Gutten kom imod ham med de spændte Miner og forskende Øjne. Ja. Der var da enten her eller der Noget, som skulde støttes. »Godt!« svarte Thams, tog Hat og Stok og var beredt. »Igjen, igjen! Gutten min!«

Og saa gik de afsted Haand i Haand. Gamle Aron dygtig skjælvende, thi Livet havde taget paa ham, — og Vesle-Aron med sit alvorlige Ansigt og sit gamle Lag, hvori der ikke var en eneste Rørelse af Barndomslivet tilbage. Der stod da altid En og Anden bag Husvæggen eller ned i Fjæren, som ventede paa dem; thi naturligvis søgte nu hid baade de, som trængte, og de, som ikke trængte — for ti, som velsignede Gaven, var der fem, som misbrugte den. Men det kunde ikke anderledes være.

Da skete det en Dag, Aron Thams sad i Dagligstuen med Gutten, at en Storbaad lagde til Bryggen, og tre Personer af den konditionerede Stand kom hur-

tigt forretningsmæssigt op over Vejen til Vaaningshuset. Den ene af dem var Maurits Thams, den forhenværende *Amtmand*.

De bankede paa og tren ind, og udvekslede formelt sine Hilsener med Gamlingen, der saa noget overrasket paa dem.

»Naa, Papa!« begyndte Sønnen. »Det gaar nok ned ad Bakke med Dig nu, hvad?«

»Aa, jeg skjønner ikke det,« svarte Thams. »Det gaar saa temmelig bent ud.«

»Ja — det er nok Skjønnet, det kniber med,« sagde Sønnen og spekulerede lidt fra Siden af i hans Miner.

»Hvad er det, som skal foregaa her?« afbrød Thams og rejste paa sig. »Hvem er det, jeg har den Ære at se i mit Hus?«

»Det er to af mine Standsfæller,« svarede Sønnen hurtigt. »Sagførerne Nielsen og Moe.«

»Standsfæller!« mumlede Thams og satte sig igjen, efter at have anvist dem hver sin Stol.

»Sagen er,« begyndte Sønnen lidt flov. »At der spørges saa besynderlige Ting om Dig, fornemlig i Pengesager, at jeg har samraadt mig med mine Bekjendte, og vi er kommen til det Resultat, at det for Din egen Skyld vilde være bedst om —«

»Naa? Ud med det!« sagde Thams.

»Ja — om Du overlod en Del af Din Myndighed til Øvrigheden — —«

»Du vil have mig erklæret umyndig?« raabte Thams og vendte sig energisk mod ham.

»Ja, forstaa mig ret, Papa!«

»Er Dine Brødre med i dette Komplot?« afbrød han.

»Hvad Haakon angaar, da er han saa temmelig umyndig selv,« svarede Sagføreren, som begyndte at stramme sig op til at sætte Haardt imod Haardt. »Og Thorer deler naturligvis, som enhver fornuftig Mand, min Anskuelse.«

»Saa hent ham hid og lad ham svare for sig!« befalede Thams. Sagføreren gik og gav Ordre til at hente Broderen, og straks efter tren de Begge ind. Thorer luskede bagved, som en Hund med hængende Hale.

»Saa I agter at faa mig gjort umyndig, I To! — Faa mig sat paa en liden Ugepenge, hvad?«

»Ja,« tog Sagføreren Ordet. »Den, som smider sine Penge ud paa alle Veje, forstaar ikke at styre med dem, og han faar sættes under Formynderskab. Hvad siger Du?« vendte han sig til Broderen. Men Thorer var flov og svarede ikke.

»Véd Du, i hvis Hus Du staar?« spurgte Thams og tren med sin gamle Kraft lige imod ham.

»Gud bevar's!« svarede han. »Huset er Dit, men som Loven har hjemlet mig en Part i det, saa ta'r jeg mig Ret til at staa her ligesaa godt som Du.«

»Og jeg siger: ud af mit Hus! Og det det forteste Du kan komme, baade Du og ham — Sporhunden der bag!«

»Nej stop!« svarede Sønnen, idet han pustede sig op, slog ud med sine lange Arme og rækkede Halsen frem, som Skarven paa sin Tyvspost. »En gal Mands Ord har ingen Myndighed. Her staar mine Vidner, og i deres Nærværelse erklærer jeg Dig i min ældste Brors og i mit Navn for umyndig.«

Men i det Øjeblik var Aron Thams ude af Døren og kaldte med Tordenstemme paa sine Folk. Hele Gaardens Mandskab og Flere kom straks løbende til. »Se, her har jeg mine Vidner,« sagde han. »Og tænker jeg, de skal staa sig imod Dine. Og nu ud med Jer, Alle ihob!«

Denne Gang var der Ingen, som vovede at trodse ham. Der var en Styrke i hans Skikkelse og en Ild i hans Blik, som formelig drev dem ud af Døren.

»Ned i Baaden med Jer, og Du med!« raabte han til Thorer, som vilde luske bagom Huset. »Ikke saa

meget som et Skridt udenfor Vejen. Og fort! eller jeg skal vide at faa Jer afsted. Det kunde hænde, at Folket, naar de ser en gammel Mand blive overfalden, gav ham en Haandsrækning.«

Der var Ingen af Folkene, som svarede, men der stod en djærv Trusel i deres Miner, og der vilde, naar det kneb, ikke være langt fra den til Haanden.

Men saa vidt behøvede det ikke at komme, thi Følget drev af ned til Baaden med saa megen Holdning, som kunde forenes med et Tilbagetog, hvor baade Æren og Fordelen blev ladt tilbage. Da Baaden satte ud fra Bryggen, rejste Thorer sig op og sendte en Ladning af Trusler og Skjældsord op til Huset.

Thams gik ind i Stuen, og der stod Gutten. Der var lyst saadan op i alle Dragene, at Faderen rent glemte alt det Onde, trak ham hen til sig og vedblev at se paa ham. »Nu er Du min, Papa!« sagde han og rettede sig i Højden.

»Stakkers Haakon!« sukkede Faderen og tog Haanden op over Øjnene.

»Og Rosine og Abraham!« lagde Gutten blidt til.

»Ja, ja, Rosine!« gjentog Faderen.

»Hvem var det, som reddede Livet mit, Papa?« spurgte Gutten og fik paa en Gang sit gamle spændte Ansigt.

»Det var Niels Kaave, Gutten min! Rosines Mand.«

»Jeg vil snakke med ham, Papa,« sagde Gutten bestemt.

»Det skal ske,« svarede Fa'ren. »Vi skal rejse til ham imorgen, hvis Vejret blir godt.«

Og Vejret blev godt. I den tidlige Morgen lagde Storbaaden ud med Far og Søn og to store pakkede Kurve, hvorved de gav hinanden et velforstaaet Nik. Og der var flere Glunter med, end der strængt taget behøvedes, men der var formelig Trængsel for at komme med og se han Gamle-Thamsen mødes med Svigersønnen.

Ud paa Eftermiddagen landede Baaden i en liden Vik med jevn Græsmark og en vakker Skov i Baggrunden. Et Stykke fra Stranden stod et rødmalet Hus med mange Vinduer, og ind til Huset stod et stort blomstrende Hæggetræ. Et Stykke borte for, paa fri Plads, som en Elv skjød forbi, stod en halvfærdig Storbaad paa Stabel, og i Nærheden af den sad en Mand paa en liden Tømmerhoug og røg sin Pibe. Oppe i Husdøren kom et førladent, vakkert Fruentimmer frem med et Barn paa Armen, og henne under Hæggen stod en Bænk, hvorpaa der sad en Unggut, som lekede med to Smaabørn og en Hund.

Dette var Niels Kaaves Hjem.

Han havde ved Flid og ihærdig Vilje oprejst det for sin Hustru; thi han huskede paa, hvem hun var, ikke som rige Thamses Datter, men som den unge Pige, hvem Forholdene havde tiltænkt en hel anden Skjæbne. Han havde opgivet Fiskeriet og lagt sig efter Baadbygningen, og hans gode Evner i Forening med hans store Kjærlighed til hende, havde hurtigt gjort ham til en dygtig og søgt Baadbygger.

Niels Kaave saa straks, hvem det var, som landede ved Bryggen, og han gav Hustruen et Vink at gaa Faderen til Møde. Han selv blev siddende, hvor han sad.

Skjælvende over hele Legemet ilede hun ned paa Vejen, hvor gamle Thams kom gaaende, støttet til Guttens Haand og til sin Stav. »Kjære Far!« hulkede hun og sank ned foran ham. Hun blev saa knust ved Synet af hans henfaldende Skikkelse, at hun kunde ikke holde sig oprejst.

Han stod stille og saa nøje paa hende. Jo. Der var Troskyldighed, Ærlighed og alle et godt Livs gode Mærker, og da vidste han, at hun havde en brav Mand. Og det smukke, sunde Barn med Fingrene i Munden, som hun bar, og den Velværets Orden, som syntes paa alle Kanter — »Gud være priset og takket, Rosine, jeg ser, Du har det godt.«

»Ja, det har jeg, Far!« udbrød hun og rejste sig foran ham.

»Saa kald Manden Din hid, at jeg kan hilse paa ham.«

Ja, der blev kaldt paa Niels, og han kom. Lidt forlegen, men dog med en selvstændig Mands Skik.

»Her ser Du, hvad Skjæbnen har levnet — jeg er en slagen Mand,« sagde Thams.

Niels tog Armen om ham og havde helst baaret ham op til Huset, hvis han ikke derved havde maattet huske ham paa, hvor svag han var. Men det blev dog nødvendigt. Da Rosine imidlertid havde faaet Børnene samlet, og tilligemed Niels Kaaves ældste Søn stod i Døren for at tage imod ham, standsede Gamlingen med Et og saa den blege Unggut ind i Ansigtet — han skjønnede, at det var ham, han havde slaaet, og han begyndte at skjælve saa stærkt, at Niels uden lang Betænkning tog og bar ham ind i Stuen, hvor han blev lagt til Hvile.

Her laa han en Stund og saa sig stille omkring paa dem Alle, saa faldt han i Søvn og sov hele Dagen ud. Da han vaagnede, var han endnu svagere, men da han saa sin kjære Gut staa ved Sengen, smilede han til ham og hviskede: »Nu faar vi gaa paa igjen, Gutten min.«

»Ja, Papa, det ska' vi!« svarede Gutten.

Men i det Samme satte han sig op i Sengen og saa sig forvirret omkring, som om der var mange tilstede. »Fuldlots Kar, tre Hundrede Daler!« raabte han. — — »Høvedsmand paa en Rækbaad? Godt! Frit Hav gi'r det Meste. — — — Store-Thamsen paa Aronnæs, Tusende Daler paa hver Baad. — — — Igjen, igjen! — — Aa! Aa!« Han greb sig til Hovedet og sank tilbage. Lidt efter vendte han sig mod dem. »Om Forladelse!« sukkede han og faldt sammen.

Med dette Suk udaandede Aron Thams.

Gutten var krøbet op til ham og var ikke til at faa bort fra den Døde. Ved Faderens Hjerte, enten det stod stille eller det slog, var hans Plads. Og Hjertebarnet overlevede ham heller ikke længe. Da Begravelsespladsen var paa et andet Sted og han paa den Maade blev skilt endogsaa fra Graven, svandt han hen af Længsel, og den Dag, hans Kiste sattes ned ved Siden af Faderens, blev for Søsteren en glad Dag, fulgt af mange Taarer.

Siden reves de to Brødre om Arven, thi Løjtnanten mødte ikke frem, og Niels Kaave lod Retten sørge for sin Del. Tilslut blev Været solgt med hele Faderens Efterladenskab; thi paa anden Maade lod det sig ikke jevne.

»Hvor er Matadorpiben?« spurgte Sagføreren. »Den hang der igaar.«

»Den har jeg ta't til mig,« svarede Thorer.

»Ja — Du er jo den Ældste, men jeg ønsker nok at ha' den til en Erindring.«

»Om Amtmanden?« lo Thorer.

»Ligemeget. Jeg ønsker at beholde den.«

»Nej, før den skal gaa over i et Skraverede, skal den gaa i Sjøen,« sagde Thorer. Saa hentede han den store Merskumspibe frem og hev den ud for Bryggen.

Været gik nu over til en ny Ejer, det fik andet Navn og anden Skik. De store Indhug i Kysthandelen skete ikke mere, og da gav det kun hverdagslige Kaar. Men længe efter vedblev Fiskerne at kigge ned i Søen efter Matadorpiben, og snart En snart en Anden troede at have set den. Der var ogsaa dem, som troede at have set Aron Thams staa paa Aronnæsset og sætte sit trodsende »Igjen, igjen!« mod Skjæbnen. Men fra det saa de en gammel Mand med et Barn ved Haanden gaa omkring og gjøre vel, og da gik det Ene sammen med det Andet, og det Hele blev godt.

»Han var nu en Matador lel!« sagde Fiskerne, og

mente med det en dygtig Karl. »Brą' var det, at ikke Piben hans gik i Arv til Sønnerne, da kunde den hellere gaa i Sjøen til Torsken.«

Lofotøerne har dog ikke udelukkende sin Betydning som Fiskevær, der kunde ogsaa drives adskilligt Jordbrug, men uagtet Fiskeren har mange Lediggangsdage, anvendes dog ingen synderlig Flid herpaa. Kreaturdriften passes heller ikke, skjønt der vokser rigt og herligt Græs inde mellem Fjeldene, som skjøtter sig selv og blot forlanger at blive taget. Men der sker sjeldent Indsamlinger, Kjøerne tøjres i det, og naar det er afgnavet, gjøres intet mer. Fra Midvinter gaar Kreaturerne over til Sultefodringen, hvilken bestaar af Torskehoveder, hakkede og sammenkogte med Tang.

I det Hele er Almuen fattig, men den behøvede strængt taget ikke at være det. Naturen har gjort store Tilbud. Her er paa Øerne baade Jagt og Fiskeri. Uhyre Masser af Søfugle, Vildgjæs og Ryper. Sælhundene ligge her og sole sig paa Skjærene, og Odderen har sine mangfoldige Tilhold mellem Stenene ved Strandkanten. Oppe i Landet er der røde og hvide Ræve, foruden at Bamsen lusker om og stundom ved at slaa ned over en Ko øger lidt paa Vinterfodret for den næste, og i de mange Smaavande findes Fjeldørred, som og flere Steder, hvor Laksen gaar op i Elvene.

Og alt dette skjænker Naturen i Tilgift, efter at den har lagt Havets uhyre Rigdomme aabne for Enhver!

Men Sagen er, at Fiskeren kan ikke gribe til begge Sider. Han er Havets Mand! Paa det har han sat al sin Evne, og naar han kommer iland, orker han ikke mere. Landjordens Pleje fordrer helt andre Tilbøjeligheder, og disse udvikles selvfølgelig ved et større Brug;

i det Smaabrug, Fiskeren har, gaar han uden Tilbøjelighed, og da er det naturligt, at det faar Kjævhaanden.

Slutningen af Lofotøerne falder i tre Afdelinger. Den første er Moskenæsøen, som ender med det bratte Forbjerg Lofotodden, omkring hvis Fod den berømte Malstrøm hvirvler sig, der dog baade i Vildhed og Kraft langt overgaaes af Raftnæsstrømmen og Saltstrømmen.

Fra Moskenæs løber nu Havet flere Mil imellem, før den næste Slutningsø træder til, dette er Værø. Den er en Gruppe af svimlende Klipper, men har dog et Par Steder god Havn. Den beboes af omtrent 400 Mennesker, har en gammel Kuppelkirke fra Kristian V's Tid og danner et Kirkesogn i Forening med *Røst*. Fra Bodø udgaar ugentlig et Dampskib, som anløber Øen — naar Vejret tillader det! Men det er ikke sjeldent, det siger nej. Tilværelsen paa Øen følger i Alt Kulturforskriften fra Byerne. Man har politiske Partier, har fire Landhandlerier og hvad dertil hører. Naturligvis kan her slaa ind med store Fiskerier; thi hele Indsiget af Torsken drager jo her forbi paa sin Vej til Gydepladserne inde i Fjorden; men det er ogsaa paa den Betingelse, Øen er beboet. Livsopholdet for de Fleste og Fordelen for de Enkelte afgjør det jo bestandig ved Valget af et Bosted — Resten følger da med paa Kjøbet, og det kan stundom være en slem Tilgift.

Fire Mile længere ud i Sydvest ligger den næste Ø, *Røst*. De to Frænder, de sidste af den store Øfamilje, pleje ikke megen selskabelig Omgang! Der skal endog en straalende Godvejrsdag til, for at de kunne drage Kjendsel paa hinanden.

Røst har den vildeste og ensomste Beliggenhed af alt beboet Land her i Nord; thi om det end hedder Sydspidsen af Lofotvæggen, løber den dog ud i Polarhavet og maa lide Alt, hvad deraf følger. En Gang imellem vover et Dampskib sig derud, ellers ligger Øen hen i Havets uhyre Ensomhed. Selv i Synskredsen

sees intet af »Haabets hvide Sejl«, thi de farlige, ubekjendte Grunde holder Sejlerne langt borte.

Øen er som et Sagaland. Man ser det paa Sømandens Øjne, naar han viser mod den Kant, hvor Fjernets Taagedis lukker om den. Og naar han saa lægger til: »Der var engang, jeg véd ikke rigtig, hvor længe siden, da hændte der noget Mærkeligt.« Saa lytter man og venter sig et Æventyr med Havmanden eller Søormen.

Men det Mærkelige har ganske sin historiske Virkelighed og er et Skibbrud, som hændte for halvfemte Hundrede Aar siden.

Det var en venetiansk Adelsmand ved Navn Pietro Qvirini, Kjøbmand og Skibsreder paa Øen Kandia, som i 1431 foretog sig en højst fabelagtig Sørejse, der endte med et halvt Aars Ophold i Polarhavet paa Øen Røst.

Han afgik fra Kandia i Begyndelsen af April, og efter forskjellige Omflakninger dreves han i November Maaned af de rasende Høststorme mere og mere imod Nord. I Midten af December drev Skibet om uden Mast og Ror som et Vrag, med 46 Mand af 78. De forlod nu Vraget og gik i Baadene. Chefen med flere Adelsmænd og saa mange, som kunde rummes, i Storbaaden, Resten, 21 Mand, i en mindre Baad. Den forsvandt straks i Bølgerne. I Storbaaden fristedes nu Livet paa en ynkelig Maade. Levnetsmidlerne knappede af og Lidelserne tog til, og der døde to og tre hver Dag.

Den 4de Januar 1432 saa En af dem en Skygge, som lignede Land. De dødsmatte Øjne blev da rettede mod det Punkt og forlod det ikke mere. Ved Dagens Frembrud viste der sig virkelig Land, og alle Kræfter sattes nu i Bevægelse for at naa det. Men Dagen lysnede kun i to Timer, da kom Mørket igjen, og der var Intet at styre efter.

Endelig naaede de Landet. Det var en stejl Klippeø, overfyldt med Is og Sne, og Brændingen var saa frygte-

lig, at ingen Landgang kunde ske. De maatte da lade Skjæbnen raade. Omsider tog en mægtig Bølge Baaden paa sin Ryg og kastede den op imellem Klipperne. De, som kunde, sprang ud og fik sig et Hold i Klippen, medens Baaden reves tilbage i Brændingen med de Syge.

Nu begyndte de Frelste at spise Sne, og i saadant Overmaal, at fem af dem døde Natten efter. Næste Dag fik de deres Syge i Land og desuden frelst saa meget af Baaden, at de kunde rejse sig et Telt, hvor de samlede sig under. Nogle Dage efter opdagede de et lidet Træhus, som de flyttede hen i; men forresten var Øen ubeboet. De var saa lykkelige at finde en stor Fisk ved Strandbredden, som de levede af; men tre af dem døde, og de Levende havde ikke saa mange Kræfter, at de kunde fjerne Ligene. Dette varede i elleve Dage.

Da kom en Dag en liden Baad med to Mand til Øen, men da de fik Øje paa de skrækkeligt udseende Mennesker, var de lige ved at skyde fra Land igjen. Lykkeligvis blev det forhindret. De tog nu med sig to af de Skibbrudne, thi Baaden rummede ikke flere, og med dem drog de til Hjemmeøen, som laa 8 Mile derfra og hed *Røst.*

Paa Røst var ansat en tysk Prækenorden, og ved Hjælp af en Dominikaner fik de Fremmede forklaret, hvem de var og hvilken Skjæbne de havde fristet. Der blev da den følgende Søndag talt fra Prækestolen til den samlede Menighed om de Forulykkede, og allerede Dagen derpaa afgik seks Baade for at hente dem.

Ved Ankomsten til Røst blev de halvdøde Stakler fordelt mellem Beboerne, og Qvirini kom til den Fornemste paa Øen. Han blev af Husmoderen hilset velkommen med en Skaal Mælk, som han paa sine Knæ vilde modtage, hvilket hun afværgede.

Og nu giver han en Skildring af Øen, som viser, at der fra dengang til nu ikke er indtraadt nogen Forandring i Grundtrækkene af Folkekarakteren, og man bliver helt underlig ved at lægge de halvfemte Hundrede

Aars Kultur til, og se, at den er bleven en ren udvortes Sag, som ikke har føjet et Haarsbred til Folkenes aandelige Værd.

Øen Røst, siger han, er tre Mil i Omkreds med 120 Mennesker, som alle er gode katholske Kristne. Fisken forsendes i Mængde herfra til Bergen, og der modtages Varer i Bytte; følgelig er her ingen Brug for Penge, thi paa Øen vokser Intet.

Folket er af et skjønt Udseende og rene Sæder. Der holdes ikke Noget under Laas og Lukke; thi der er ingen Tyve, og Kvinderne vogte sig selv. De Skibbrudne, siger han, sov i et Rum sammen med hele Familjen. Mændene forlod i Daggry Hjemmet for at fiske, og Kvinderne blev tilbage. Der fandtes ingen Ukyskhed og intet Ægteskabsbrud, og Mændene afholde sig fra Sværgen og Banden. De viste ved Ulykker stor Hengivenhed i Guds Vilje, og naar en Slægtning døde, takkede de Gud, fordi de havde beholdt ham saa længe. Han blev da nedlagt i Graven, som i en god Seng for at hvile sig ud, og der vistes intet andet Tegn paa Sorg end Stilhed. Døde Manden, gjorde Hustruen paa Begravelsesdagen et festligt Gilde for Naboerne og opmuntrede dem flittigt at nyde det Gode, hun bød dem til Minde om den Afdøde.

Deres Huse var af Træ og runde med et Hul i Taget, hvor Lyset faldt ind; dette Hul var om Vinteren bedækket med et Fiskeskind. Børnene blev tidlig vænnede til at taale Kulde; allerede den fjerde Dag efter Fødslen lagdes de hen under Lyshullet, at det kunde sne ned paa dem.

Øen var omgiven af en Mængde Søfugle, og utallige Vildgjæs byggede sin Rede tæt ind ved Husene. De var saa tamme, at naar Husmoderen nærmede sig for at hente et Æg, gik de af Reden, til Ægget var taget, og lagde sig da igjen.

Da Folket beredte sig paa at drage til Bergen med sin Fisk, rejste de Skibbrudne med dem. Alle Beboerne

samledes da til Afskeden, hver med sin lille Gave, som bestod i Fisk.

Paa Rejsen mødte de Erkebiskoppen af Trondhjem — Aslak Bolt — som roede frem med to Langskibe og et Følge af over 200 Mand. Qvirini tale med Bispen og fik af ham den Beskyttelse, han trængte, for at naa sit Hjem.

Det er den Hændelse, som paa Sagnets Taagevinger endnu svæver over Øen, hvis mærkelige Beliggenhed mer end selve Tildragelsen har bevaret den fra Forglemmelse.

Men den har i et Par Rids givet et Folkelivsbillede fra hin Tid, enkelt og uden den ringeste Udsmykning, og det er meget mere værd. Det hellige Enfold, den Renhed og Tro har Tidens Bølge for længe siden skyllet væk, selv paa Røst. Thi Kulturstrømmen kan møde saa haard en Strand, den vil, den afsætter dog sit Mærke, og den gaar saa larmende paa, at der ingen Fred mere bliver for slige uskyldige Tilværelser. Alt skal prøves og vejes, det er dens Mening, og det sker paa lige saa mange Maader, som Livet har Kaar.

Naar man da ser tilbage paa et sligt Billede, er det som paa det tabte Paradis; men man forlanger dog nu baade et andet Paradis og et andet Liv — selv om man gaar i Fare, hvor man gaar!

Udenfor Røst slutter altsaa Landet op — paa den Kant, og her er ligesom paa Nordvestvejen en Vrimmel af Smaaøer. Hvor langt Havbroen eller det undersøiske Forland strækker sig videre, vil nok aldrig blive oplyst. Men den frygtelige Brænding kunde nok betyde, at her er Enden paa det Hele — et Genugagap, hvori Maalet forsvinder.

Naar man saa endelig samler det Spredte til en Helhed, de store Øer og alle de mindre, i det Fra-

standsskue, hvor det maa tages, for at de mange Strømme og Sund ikke skal træde imellem, saa har man *Lofotvæggen.*

Et stoltere Syn kan ikke gives end denne mægtige Ørække, som skraaner nedad imod sin Slut og som skyder langt ud i Havet. Det er ikke sjeldent, at Taagen ligger over den, og det ser ud, som den sank dybere ned i Havet under Vægten af sit tunge Dække. Men letter Taagen, da fremtræder efterhaanden de slaaende Former i Lyset, indtil hele Rækken staar der, sort og sneplettet, med et flammende Strejflys over Tinderne, og Havet mørkgrønt med hvide Skumtoppe bølgende omkring Foden. Ved Siden af dette Storsyn forsvinder Alt. Hvad betyder Alperne og alle Schweitserbjergenes svimlende Toppe, som stiger op fra den tørre Grund, imod denne Klipperække, som stiger umiddelbart op af det store bølgende Hav! De tørre Klipper kan vel staa der som urgamle Kunstværker; men den Ungdomsglans og Friskhed, hvormed disse Kjæmper træder ud af Taagelagenet og ligesom nyskabte rejser sig i Solen, det har ikke sin Lige paa det tørre Land.

Men der er noget mere, man tænker paa, ved at se den pragtfulde Væg derude i Havet: Den synes at være en mægtig Arm, udrakt til et Værge. Og saadan er det. Lofotvæggen værger netop den Del af Kysten, hvor det sværeste Arbejde gaar for sig. Fiskeindsiget vilde komme, selv om Kysten var aaben, men nu staar den skjærmende Væg imellem, og hvor mange Liv der end gaar tabt, mangfoldige flere skulde det dog være, om den Arm drog sig tilbage.

Men jo mere man ser sig om i denne mærkelige Kreds af et saa stort og drivende Livsvirke, desto mere savner man et Midtpunkt, hvori det Hele kunde løbe sammen, nemlig en By. Det var, hvad man for 500 Aar siden havde forstaaet, da hin By Vaagen blev anlagt lige midt i Lofoten. At den forsvandt sporløst, laa i et Magtbud, som Intet kunde modstaa; naar al Udskib-

ning blev Nordland forbudt, hvad skulde da en By leve af?

Da blev omsider Bodø anlagt — fordi der maatte være en By. Den ligger paa den Halvø, som skiller Saltenfjorden fra Vestfjorden, og har en vakker Beliggenhed. Der har ogsaa ved den været tænkt paa det nærliggende Fiskehav, men uden noget sikkert Skjøn. Det er gaaet med Bodø som med Tromsø, der har ved deres Anlæg været fuldstændig Mangel paa Fremsyn, og derfor føre begge disse Steder som Handelsbyer kun et Skinliv.

Som en By ved Fiskehavet spørges der bestemt om Adkomsten, og den er for Bodøs Vedkommende den tolv Mil brede Vestfjord, som løber ret ind fra Havet og har alle Havets barske Stemninger. Fiskeren er nødt til at betænke sig to Gange, før han begiver sig ud paa den med fuldladet Baad.

Bodø har fra først af skullet tage det op med Bergen, ved at tilbyde Fiskeren et Marked i Nærheden. Men Bergen havde sin Anseelse, sine store Firmaer og oparbejdede Kapitaler, og det gav Nordlændingen Respekt. Desuden skulde der stor Kraft til at faa sprængt den Lænke, som hans »hengivne Ven og Kjøbmand« holdt ham i, ved den fra Aar til Aar udspundne Kredit.

Men den Kraft havde Bodø ikke. Byen var begyndt med smaat, og det blev til smaat. Nu ligger den og ser elskværdig ud i Solskinnet, mismodig ud i Taagen, det er dens Karakter. Men anderledes skulde rigtignok Karakteren være af en By i denne Egn — den maatte være, som den sprudlede af Energi.

Maaske fører den nye Kommunikationslinje med Sverig, Jernbanen mellem Ofoten og Luleå, som nu er under Bygning, til et saadant Resultat, maaske er ogsaa først da Tidens Fylde kommen, thi den, véd man jo, samler alle Smaakravene i en eneste stor Fordring — og da faar Lofoten sin By.

Syd for Bodø gaar Saltenfjorden dybt ind mellem en Sammenpakning af vilde Fjelde, hvoraf det højeste

er Sulitjelma paa Rigsgrænsen, der rager 6000 Fod ivejret. Her er det, *Saltstrømmen* gaar, som er den største af Malstrømmene i Nordland — og der er adskillige at vælge imellem.

Den opstaar derved, at midt i Fjorden ligger to Øer, Strømsø og Godø, som danner tre trange Sund. Naar da Floden stiger og gaar østlig ind i Fjorden, ligesom naar den falder og igjen gaar mod Havet, maa de svulmende Vandmasser gjennem disse tre Sund, og naar da den ene vil ud og den anden ind, opstaar der en Malstrøm, hvis Hvirvler, som Sømanden kalder Gryder, ganske vist kan male en Storbaad i Sænk.

Der berettes i Sagaen, at Olaf Trygvason ved sin Kristnefærd her paa Kysten ogsaa agtede at gjæste den mægtige Høvding *Raud hin Ramme,* som herskede paa Godøerne i Salften — thi samme Raud var en stridbar Hedning og meget troldkyndig.

Men Kongens Skibe laa en hel Uge foran Saltenfjorden og kunde ikke komme frem. Der stod uafladelig en saa mærkelig Storm og Slud imod dem, skjønt det ude paa Havet var en strygende Bør mod Nord, at han omsider nødtes til at sejle videre.

Der er ingen Tvivl om, at Raud imens sad paa Godø og grinte i sit røde Skjæg over at have Saltstrømmen som første Bydning til Kristnekongen.

Men Raud lo for tidlig, Olaf kom tilbage! Og efter at Bisp Sigurd havde ladet det hellige Kors rejse i Stavnen paa Kongeskibet, og den højtidelige Messe var læst, under det Røgelse afbrændtes og Skibet overstænkedes med Vievand, blev Tjeldingen taget ned og Aarerne lagt ud, og nu roedes Kongeskibet, med de andre efter sig, ind til Rauds Gaard, uagtet Søen gik skummende og kogende ved Siden.

Men det var dengang! Nu for Tiden véd Folket ret godt, hvad Strømmen betyder, og tager Tiden iagt; thi hver 6te Time, naar Fjordens Vandmasse staar jevnhøjt med Havet, kan den trygt befares.

Fra denne Mærkelighed gaar man til *Svartisen*, de To er fuldkommen jevnbyrdige. Der er intet Hemmelighedsfuldt ved den mer end ved Saltstrømmen, man kjender Aarsag og Virkning af dem Begge. En vældig Naturmagt er de, og den kan jo taale at beskues paa alle Kanter uden at tabe. Det er blot, hvor det Overnaturlige lægges til, at Undersøgelsen giver Afslag.

Svartisen har sit Leje paa den store, kløftede Halvø, som springer frem mellem Saltenfjorden og Ranen. Den nærmer sig paa et Par Steder Havet, men den gaar ikke ned, dertil er Udløbet for jevnt. Selv i Forbisejlingen er den et Storsyn, og den kan ses i mange skiftende Lysninger. Stundom er det, som om den rejste paa sig for at vise sig frem, og stundom som den krøb sammen inde bag Fjeldtoppene og vilde gjemme sig væk. Den kan funkle fra Sort til Hvidt, men den kan ogsaa ligge som en blygraa Masse, der ikke har Noget med Fantasien at bestille.

Men faar man den lykkelige Anledning til at aflægge den et Besøg inden Døre, hvortil flere smalle Fjordløb viser Vejen, da har man ikke alene Storsynet af den, men ogsaa Særsynet. Naar man da sejler hen over det tilsyneladende mælkeblandede Vand, som fremkommer ved det store Tilløb af Isvandet, og man har Fjeldsænkningen, som bærer den mørke Isflod, ved Siden, da er det, som man var kommet ind i et af Naturens Lønkamre, hvor dens skjulte Virke gik for sig efter andre Love end dem, man kan følge ude paa de aabne Veje.

Naar man ellers ser Isen brede sig, véd man jo, at den ganske simpelt stænger af for Livsrøret — sætter Vinterens Segl paa Naturen! Men her er Sommersol Nat og Dag, og under dens smilende Blink gaar den frosne Bølge ligefuldt sin Gang, som en stormjaget Flod, der er stivnet i et eneste Aandepust.

Med et Kuldegys viger man alligevel tilbage fra den; thi om den har Livets Form, den har dog Dødens Hjerte.

Mærkeligt levende staar ogsaa hele Naturen, naar Havet paany slaar sin brede, aabne Favn om Skibets Boug, og Kysten med sine Øer, sine Smaahuse og sine Baade aabner sig som en Billedbog for Synet — Alting ser ud, som det lo, nikkede og talte til hinanden.

Er det Fare og Besvær at være et Kystland, da er det tillige baade en Lyst og en Fordel. Hvad er det dog for et stort, levende og frejdigt Aasyn, Norge her kan rette mod Verden! Hvor ganske anderledes trægt og uvidende skulde det have vist sig indadtil mod et Indlands farveløse Grænser.

Nej. Leve Norges Kyst! Hvad Stort og Stærkt Landet skal blive, det sker ved den aabne Kyst, som de mægtige Have beskyller, og som de stærke Storme, ved Siden af sin herjende Magt, bringer det store, sunde Aandepust, der styrker Slægten.

Midt i denne Følelse af Naturens livslevende Magt over alle de døde Drag, som den maa bære paa — fordi Kraften, som virker til Fremgang, ogsaa virker til Undergang — sagtner Skibet sin Fart og nærmer sig et Stoppested.

En stor Lastbaad lægger til Siden. Den er overfyldt af Pakgods; foruden en Snes velklædte Mænd og Kvinder med Smaabørn. Det er Emigranter, som skal følge med Skibet til Hamburg, og derfra gaa videre til Amerika.

Chefen staar paa Kommandobrædtet og giver sine Ordrer — foruden sine Raad. Han er paa denne Kystfart opdraget i Livets Skole, og har den Humanitet eller bedre: det menneskelige Højsind, at han véd, hvordan Smaafolks Kaar er, og hvad Hensyn der skal tages. Thi man kan drage Verden rundt og kun som en Undtagelse finde Skibsførere af den noble Klasse, som Norges Kystfart kan fremvise. Men de hører jo ogsaa med til Kystlivets Kultur, og bør kunne vise Verden et af dens smukkeste Drag.

Endelig gaar det mod Slutten med Kister og Kasser, Bylter og Sengeklæder. Postekspeditøren hilser og springer iland. Chefen staar med løftet Arm — men han venter med Ordet.

Ved Landgangstrappen har Alle trængt sig sammen, thi her skal det lange, maaske evige Farvel siges. Der er ingen Taarer og ingen Ord. Kun en gammel Mand med en ligesaa gammel Hustru staar foran en ung, kraftig Søn, men som ikke skal følge dem. — Faderen siger: »Du vilde nu ikke være med, Du. Aaja, saa faar Du bli' og trækkes med alt det, som lejt er.«

»Noget er lejt og noget bra',« svarer han. »Jeg trøster mig til, at det skal gaa lel. Saa maa Du hilse Bror min fra mig — og leve saa vel!«

»Færdig!« kommanderer Chefen. Et Haandtryk, og ned i Baaden med dem Allesammen!

Der staar nu Sønnen og ser paa Forældrene, mens Skibet gaar, og saa gjør de Andre med ham. Men der vinkes ikke, kun dækker de Rejsende med Haanden over Øjnene, ikke for at skjule Taarer, men kun som en stille Hilsen til Slægt og Venner, paa samme Maade, som det sidste Farvel ved Graven.

Hos de Bortdragende var der ikke Noget, som tiltalte. De var Alle velfornøjede med at komme væk — fra det Ringere til det Større. Men over den unge Mand, han, som trøstede til, at det nok skulde gaa, laa der en saadan vemodig Frejdighed, at om han gik frem i Spidsen for en Fylking af Ligesindede, vilde man i Norge ikke finde en Anfører for hvilkensomhelst Kulturretning, der kunde gavne sit Land og sit Folk paa bedre Maade — thi *Fortrøstningen* er en Skjæbnelære, som staar over Alt!

Se det herlige Billede af Polarlandets fantastiske Skjønhed! Fremfor ligger *Hestmandøen* med sin hvilende Kjæmpe paa Vagt! — Ikke mod nogen fiendtlig Flaade, den skulde komme slemt afsted i disse Farvande — men imod det store Hav, som her deler sig og gaar mod

Nord som Polarhavet og mod Syd som Nordhavet — thi Hestmandøens gamle Kjæmpe har den Post at holde Vagt ved Polargrænsen.

En Stund holder den sig med Midnatsolen ret imod, og da rødmer den lige ned i Vandskjellet. I næste Stund har den Solen bag ved, og Kjæmpens Hoved tegner sig sort imod en luende Baggrund —

Polargrænsen er overskredet.

Fortrøstning.

Kjække Folk i Norges Nordland!
Der hvor Finmørksvintren skygger,
i de stærke Stormes Hjemland,
hvor den vilde Svane bygger.

Skriv Fortrøstning paa Din Pande,
Du, den Svage med den Stærke!
Rids det ind i Dine Hænder
som et korsdelt Ankermærke.

Tag Fortrøstning til Din Lære,
Der er ingen større givet,
der er ingen tryg're Ledning
gjennem Stort og Smaat i Livet.

Thi hvor alle Veje stænges,
holder den en Udvej aaben.
Thi hvor alle Vaaben synke,
rækker den et signet Vaaben.

Og naar Livets mange Støtter
svinger løse ud i Vrimlen,
rækker endnu sand Fortrøstning
som en Klippe op i Himlen. — — —

Trofast' Folk i Norges Nordland,
Du, den Stærke med den Svage!
Som en Hilsen til et Hjemland
sender jeg det Ord tilbage. —

Stærke Folk i Norges Nordland,
der Du staar ved Hjemmets Fæste!
Spørges der om Folk i Norge,
skal Du nævnes blandt de Bedste.

INDHOLD

AF

FJERDE BIND

		Side
Billeder fra Midnatsolens Land	I.	1
— — — —	II.	285

T49m
UNIV. OF MICH.
MAR 28 1910

MAGDALENE THORESEN

BILLEDER

FRA

MIDNATSOLENS LAND

I—II

FOLKEUDGAVE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KJØBENHAVN 1906 KRISTIANIA

MAGDALENE THORESEN:

FORTÆLLINGER — SIGNES HISTORIE. 3 Kr. 50 Øre.

SOLEN I SILJEDALEN — BILLEDER FRA VEST-KYSTEN AF NORGE. 3 Kr. 50 Øre.

HERLUF NORDAL — NYERE FORTÆLLINGER. 3 Kr. 50 Øre.

BILLEDER FRA MIDNATSOLENS LAND. 3 Kr. 50 Øre.

LIVSBILLEDER — MINDRE FORTÆLLINGER — ELVEDRAG. 3 Kr. 50 Øre.

LIVSLUFT — UDENOM AFGRUNDEN — SKJÆRNER OG VILJER. 3 Kr. 50 Øre.

ET RIGT PARTI. Skuespil i to Akter. 1 Kr. 75 Øre.

INDEN DØRE. Skuespil i tre Handlinger. 2 Kr.

KRISTOFFER VALKENDORF OG HANSEATERNE. Historisk Skuespil i fem Handlinger. 2 Kr. 50 Øre.

EN OPGAAENDE SOL. Skuespil i fire Handlinger. 2 Kr. 75 Øre.

DIGTE. 2 Kr.

EN UDFLYTNING. Skuespil i tre Handlinger. 1 Kr. 75 Øre.

B 1,433,145
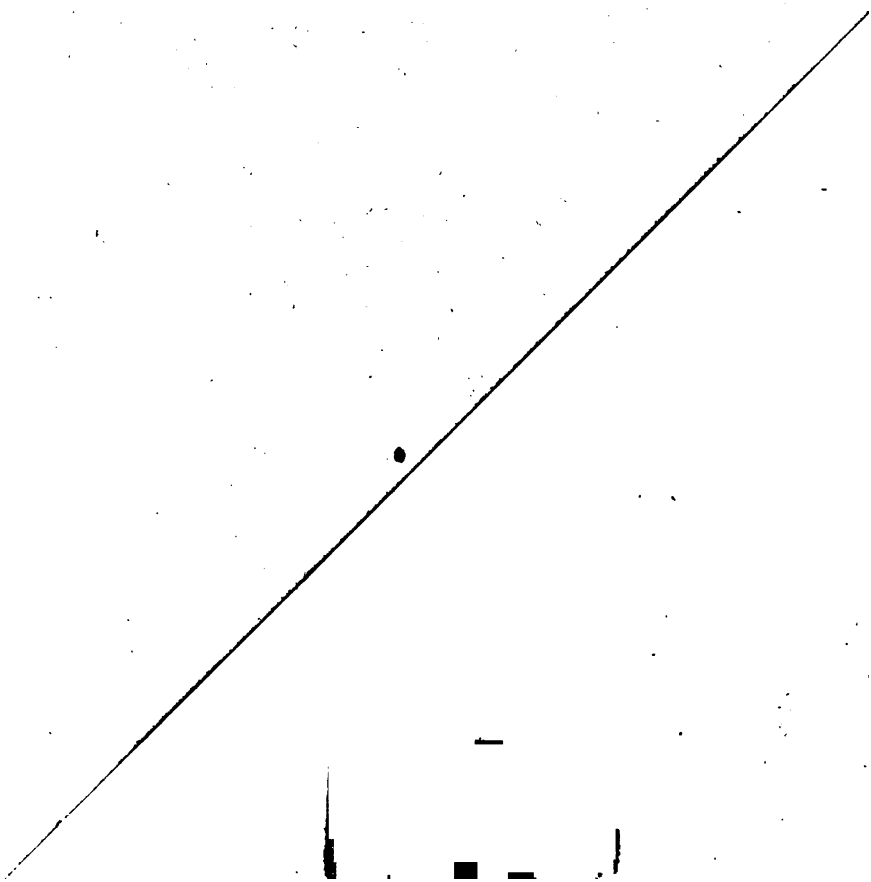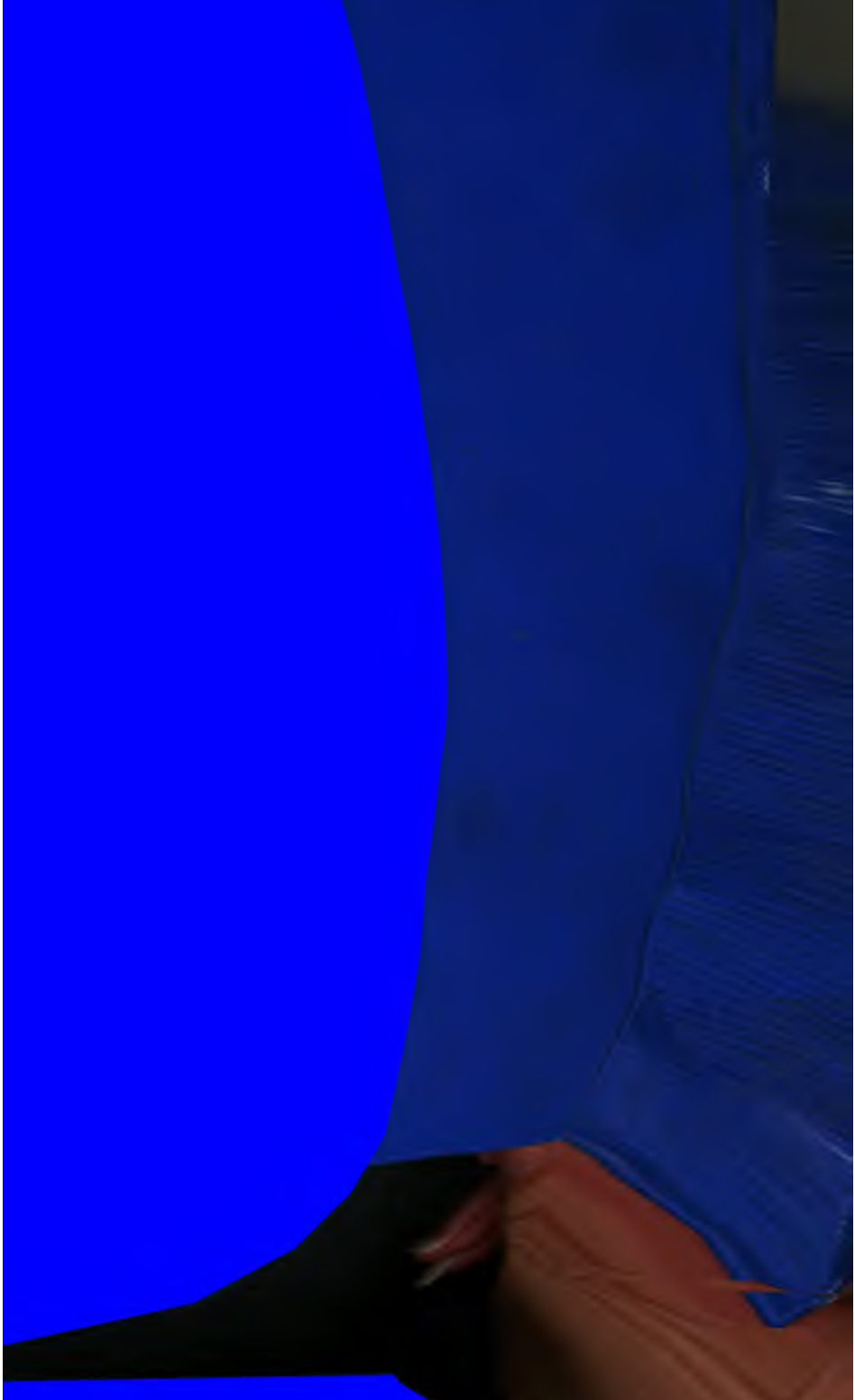
UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 05525 2616